

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДНІПРОПЕТРОВСЬКА ДЕРЖАВНА ФІНАНСОВА АКАДЕМІЯ

**УКРАЇНА НА ШЛЯХУ СОЦІАЛЬНО -
ЕКОНОМІЧНИХ ПЕРЕТВОРЕНЬ В
УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ:
НАУКОВИЙ ПОГЛЯД МОЛОДІ**

**XVII Всеукраїнська студентська науково-
практична конференція**

I ТОМ

25 квітня 2014 року

Дніпропетровськ - 2014

УДК 316.42:330.3:339.9
ББК 65.9(4Укр)

У45 Україна на шляху соціально-економічних перетворень в умовах глобалізації: науковий погляд молоді : Тези XVII Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції (25 квітня 2014 року). – Дніпропетровськ, ДДФА, 2014. – Т. 1. – 512 с.

ISBN 978-966-8866-97-5

Збірник містить тези доповідей, присвячених актуальним теоретичним і практичним питанням соціально-економічного розвитку регіонів України, представлених на XVII Всеукраїнській студентській науково-практичній конференції, що відбулася в Дніпропетровській державній фінансовій академії 25 квітня 2014 року.

Матеріали конференції можуть бути корисними студентам, аспірантам та молодим вченим.

ОРГКОМІТЕТ

- Голова: - проректор з наукової роботи, доктор економічних наук,
Лисяк Л.В. професор.
- Члени організаційного комітету:
- Хмельницька В.Б.** - провідний фахівець науково-методичного відділу з питань студентської науково-дослідної роботи – заступник голови комітету;
- Гетьман О.О.** - к.е.н., доцент кафедри управління персоналом та економіки праці;
- Пономарьова О.Б.** - керівник студентської науково-дослідної групи кафедри фінансів підприємств та банківської справи, ст.. викладач;
- Туболец І.І.** - к.е.н., доцент, керівник студентської науково-дослідної групи кафедри фінансів підприємств та банківської справи;
- Величкін В.О.** - к.т.н., доцент кафедри фінансів підприємств та банківської справи;
- Захарова Н.І.** - ст. викладач кафедри податків;
- Пікуліна Н.Ю.** - к.е.н., доцент кафедри обліку та економічного аналізу;
- Мищенко Д.А.** - к.е.н., доцент кафедри фінансів та державного управління;
- Рибальченко Л.В.** - к.е.н., доцент кафедри математичного моделювання та інформаційних систем в економіці;
- Ромашук Л.В.** - керівник студентської науково-дослідної групи кафедри математичного моделювання та інформаційних систем в економіці, ст.. викладач;
- Сорока К.О.** - к.е.н., доцент кафедри менеджменту;
- Давидова М.К.** - керівник студентської науково-дослідної групи кафедри іноземних мов, ст.. викладач;
- Чечельницька А.В.** - к.іст.н., доцент кафедри гуманітарних дисциплін;
- Коршун Т.С.** - керівник студентської науково-дослідної групи кафедри гуманітарних дисциплін, к.філос.н.
- Черевко О.Л.** - асистент кафедри економіки підприємств;
- Осацька Ю.Є.** - к.е.н., доцент кафедри економічної теорії;
- Беркут В.М.** - начальник відділу інформаційних технологій;
- Малигіна Л.І.** - начальник редакційно-видавничого відділу

Матеріали опубліковано в авторській редакції

ISBN 978-966-8866-97-5

© Автори, 2014

© ДДФА, 2014

І СЕКЦІЯ
МІСЦЕВІ ФІНАНСИ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СОЦІАЛЬНО-
ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНУ

Агурєєва А.І., спеціаліст
Науковий керівник – Міронова Л.О., к.е.н., доцент
Дніпропетровська державна фінансова академія

ПОДАТКОВІ НАДХОДЖЕННЯ ЯК ОСНОВА ФОРМУВАННЯ
ДОХОДІВ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

На сучасному етапі державотворення українське суспільство зіткнулося з багатьма проблемами функціонування місцевих фінансів, найвагоміша серед яких - недостатність коштів для виконання власних та делегованих державою повноважень. Тому значимість формування доходів органів місцевого самоврядування стрімко зростає.

Податковими надходженнями визначаються, загальнодержавні і місцеві податки, що передбачені податковими законами України, збори та інші обов'язкові платежі [2].

Доходи місцевих бюджетів повинні бути стабільною основою фінансової бази органів місцевої влади. Сьогодні місцеві бюджети відчують гостру нестачу власних доходів, питома вага яких постійно скорочується. Водночас збільшується кількість об'єктів житлово-комунального господарства, благоустрою та доріг, які потребують невідкладного ремонту (значна частина з них перебуває в аварійному стані), значних фінансових вкладень потребує сільськогосподарська галузь.

Як переконує досвід розвинених країн, фінансові проблеми регіонів розв'язуються через надання місцевим органам влади стабільно закріплених дохідних джерел, розширення сфери місцевого оподаткування та реформування всієї системи міжбюджетних відносин у країні. Адже, нестабільність доходів місцевих бюджетів, відсутність ефективного механізму міжрегіонального розподілу державних доходів негативно позначаються на розвитку регіонів.

Очевидно, що назріла необхідність пошуку ефективнішого механізму поповнення фінансовими ресурсами місцевих бюджетів, який би визначав нові принципи формування місцевих бюджетів, чітке розмежування функцій і повноважень усіх рівнів влади, а звідси – видатків кожного виду бюджету, і що головне – доходів між різними ланками бюджетної системи.

Доходи місцевих бюджетів мають бути достатніми для ефективного здійснення завдань і функцій місцевого самоврядування та формуються, перш за все, за рахунок власних надходжень місцевих податків та зборів, що відповідає вимогам ст. 9 Європейської хартії місцевого самоврядування, в якій зазначено, що органи місцевого самоврядування мають право в рамках національної економічної

політики на свої власні адекватні фінансові ресурси, якими вони можуть вільно розпоряджатися в межах своїх повноважень. Частина фінансових ресурсів органів місцевого самоврядування формується за рахунок місцевих податків та зборів, розмір яких вони мають повноваження встановлювати в межах закону [3].

Загальні доходи місцевих бюджетів у 2012 році в порівнянні з 2007 роком зросли на 24,1% та склали 225,3 млрд. грн. В загальній структурі переважають саме податкові надходження, крім того щороку спостерігається зростання. Так, якщо у 2007 році у загальній структурі їх кількість становила 76,5%, то вже у 2008 році цей показник збільшився на 3,7%, а у 2012 році порівняно з базовим періодом (2007 рік), зростання відбулося на 8,7%. Динаміка зростання у 2012 році пов'язана із збільшенням надходжень від податку на доходи фізичних осіб (на 13% порівняно з попереднім періодом), від плати за землю – на 17,6%. Проте суттєве зростання демонструє єдиний податок (майже у 2,5 більше ніж у 2011 році).

З 2011 року єдиний податок склав фінансову основу місцевих бюджетів, тому як у загальній структурі усіх податкових надходжень від дорівнював: у 2011 році – 78%, у 2012 році – 88,2%. Суттєве зростання надходжень від єдиного податку спостерігається завдяки його сплаті фізичними особами – підприємцями. Так, якщо у 2011 році від фізичних осіб, що обрали спрощену систему оподаткування із сплатою єдиного податку надійшло лише 1113 млн. грн., то у 2012 році – 3611 млн. грн. (тобто більше у 3,2 рази) [1].

Причиною збільшення обсягів надходжень до місцевих бюджетів від єдиного податку стало внесення змін до ст. 291 ПК України щодо розширення кількості груп платників єдиного податку з раніше існуючих чотирьох до шести, лібералізації критеріїв віднесення до 5 та 6 груп в частині скасування обмеження кількості осіб, які перебувають з платниками єдиного податку у трудових відносинах та суттєвого зниження ставок для цих груп до 5% доходу – у разі сплати податку на додану вартість та 7% доходу – у разі включення податку на додану вартість до складу єдиного податку. Проте для зміцнення фінансової незалежності місцевого самоврядування необхідним є пошук додаткових джерел і ми вважаємо, що доцільно і надалі удосконалювати порядок застосування спрощеної системи оподаткування.

Література: 1. Борох Н.М. Шляхи вдосконалення механізму поповнення доходної частини місцевих бюджетів України в кризовий період економіки [Текст] / Н.М. Борох // Бізнес інформ. – 2012. - № 6. – с. 55 – 56. 2. Бюджетний кодекс України від 08 липня 2010 р. № 2456-VI [Текст] // ВВР України. - № 50-51. - С. 572. 3. Гвазава Н.Г. Формування місцевих бюджетів: проблеми та перспективи // Н.Г. Гвазава [Електронний ресурс]. –Режим доступу:<http://www.nbu.gov.ua/e-journals/Debu/2009-2/doc/5/04.pdf>

*Артеменко Я.В., спеціаліст
Науковий керівник – Міронова Л.О., к.е.н., доцент
Дніпропетровська державна фінансова академія*

РОЗПОРЯДНИКИ КОШТІВ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ ТА ЇХ ВЗАЄМВІДНОСИНИ З ОРГАНАМИ ДЕРЖАВНОЇ КАЗНАЧЕЙСЬКОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ

Найважливішим інструментом державного регулювання економічних процесів, розв'язання соціальних, політичних, виробничих, економічних проблем, є Державний бюджет, адже саме через нього, через перерозподіл валового внутрішнього продукту й національного доходу держава може акумулювати достатньо коштів для забезпечення економічного розвитку країни.

Для здійснення програм і заходів, які проводяться за рахунок коштів бюджету, бюджетні асигнування надаються розпорядникам бюджетних коштів.

Розпорядники бюджетних коштів - бюджетні установи в особі їх керівників, уповноважені на отримання бюджетних асигнувань, взяття бюджетних зобов'язань та здійснення видатків з бюджету.

Кошти бюджету, які отримують фізичні та юридичні особи, що не мають статусу бюджетної установи, надаються їм лише через розпорядника бюджетних коштів.

Бюджетне призначення - повноваження головного розпорядника бюджетних коштів, надане Бюджетним кодексом, Законом про Державний бюджет України, яке має кількісні, часові й цільові обмеження та дозволяє надавати бюджетні асигнування. Бюджетні асигнування надаються розпорядникам коштів відповідного бюджету для здійснення програм і заходів за рахунок коштів цього бюджету.

Головні розпорядники коштів Державного бюджету України визначаються та затверджуються Законом про Державний бюджет України через установлення їм бюджетних призначень.

Бюджетними установами є органи державної влади, органи місцевого самоврядування, а також організації, створені ними в установленому порядку, що повністю утримуються за рахунок відповідно державного чи місцевого бюджету. Бюджетні установи є неприбутковими.

Взаємодія органів Державної казначейської служби України та розпорядників бюджетних коштів виявляється при виконанні видатків державного бюджету та його обліку. Стадіями виконання бюджету за видатками та кредитуванням є:

1) установлення бюджетних асигнувань розпорядникам бюджетних коштів на основі та в межах затвердженого розпису бюджету;

- 2) затвердження кошторисів, паспортів бюджетних програм, а також порядку використання бюджетних коштів;
- 3) взяття бюджетних зобов'язань;
- 4) отримання товарів, робіт і послуг;
- 5) здійснення платежів відповідно до взятих бюджетних зобов'язань;
- 6) використання товарів, робіт і послуг для виконання заходів бюджетних програм;
- 7) повернення кредитів до бюджету.

Єдина централізована система, що об'єднує Державну казначейську службу України та її територіальні органи, створена з метою ефективного управління доходами та видатками в процесі виконання бюджетів усіх рівнів, підвищення оперативності проведення видатків при виконанні державних програм, посилення контролю за надходженням та цільовим спрямуванням бюджетних коштів, підвищення дієвості бюджетної політики держави.

У процесі касового виконання державного та місцевих бюджетів органи казначейства здійснюють облік надходжень податків, зборів, інших обов'язкових платежів та проведення видатків розпорядників бюджетних коштів через оплату рахунків установ і організацій, які виконали роботи, надали послуги відповідним розпорядникам коштів.

У роботі ДКСУ широко застосовуються інформаційні технології, які спрощують та прискорюють численні процедурні моменти в процесі казначейського виконання державного бюджету. Під час обслуговування останнього реалізуються такі інформаційні процеси: опрацювання, обмін, накопичення та управління даними, а також формування звітів.

Сьогодні в системі Казначейства України для обслуговування бюджетів діє програмний продукт - автоматизована система "Казна", що дає можливість спостерігати за рухом грошових коштів бюджетних установ. Одним із пріоритетних завдань, які стоять перед розробниками даного програмного продукту, є спрощення й уніфікація звітності з виконання бюджетів.

Література: 1. Бюджетна система – Федосов В.М. 2. Державний бюджет і бюджетна стратегія, 2012-2014. Стабілізація та сталий розвиток в умовах реформування економіки України : [монографія] / за заг. ред. М.Я. Азарова. - К. : Держ. навч.-наук. установа «Акад. фін. Управління», 2011. - Ч. 1. - 268 с. 3. Бюджетна система України та Євросоюзу : [монографія] / [Булгакова С.О., Барановський О.І., Кучер Г.В. та ін.] ; за заг. ред. А.А. Мазаракі. - К. : КНТЕУ, 2010. – 396. - С. 4. Бюджетний кодекс України від 8 лип. 2010 р. № 2456-17 [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. 5. Ведунг Е. Оцінювання державної політики і програм / Ведунг Е. ; пер. з англ. В. Шульги. - К. : Всеуито, 2011. – 350. - С. 6. Казначейська система : підруч. / Юрій С.І., Стоян В.І., Мац М.Й. - Тернопіль, 2012. - 394 с.

*Бабенко В.Д., магістр
Науковий керівник – Міщенко Д.А., д.е.н., доцент
Дніпропетровська державна фінансова академія*

ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ МІСЦЕВИХ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ В УКРАЇНІ

Управління фінансовими ресурсами на рівні адміністративно-територіальних утворень здійснюють органи місцевого самоврядування. Вони керуються певними методами та принципами згідно з чинним законодавством України, що є головними складовими фінансової науки у сфері управління. На основі цих складових визначилися загальні правила формування та використання фінансових ресурсів як державою, так і місцевою владою [1, 41].

Розглянемо детальніше управління місцевими фінансовими ресурсами на прикладі бюджету ФУ Дніпропетровської районної державної адміністрації м. Дніпропетровська. В першу чергу, звернемо увагу на дохідну базу місцевого бюджету. Структура доходів бюджету по ФУ Дніпропетровської районної державної адміністрації у місті Дніпропетровську представлена в таблиці 1.

Таблиця 1

Динаміка доходів бюджету за 2011-2013 рр.

Найменування	2011 р.	2012 р.	2013р.	2013/2011 рр.	
	тис. грн.	тис. грн.	тис. грн.	+/- тис. грн.	%
Податкові надходження	103189,8	123442,1	125933,7	22743,9	122
Неподаткові надходження	5868,6	6353,7	6583,9	715,3	112
Доходи від операцій з капіталом	6905,4	5846,5	395,9	-6509,5	5,7
Офіційні трансферти	111942,4	104409,4	107771,9	-4170,5	96,3
Інші доходи	25599,3	33111,3	28236,9	2637,6	110
Всього доходів	253505,5	273163,0	268922,3	15416,8	106

Дані таблиці свідчать про те, що податкові надходження складають у доходах бюджету найбільшу частку – 51%. Протягом останніх років спостерігається суттєве їх збільшення, з 103189,8 тис. грн. у 2011 році до 125933,7 тис. грн. у 2013 році. Незначне зростання мають показники неподаткових надходжень, за останні три роки вони зросли на 715,3 тис. грн. Протягом 2011-2013 років офіційні трансферти, а також доходи від продажу основного капіталу мають тенденцію до скорочення.

Аналізуючи виконання бюджету по ФУ Дніпропетровської районної державної адміністрації за видатками у 2011-2013 роках,

простежуємо щорічне збільшення абсолютної суми витрат, що спричинене як і зростанням потреб, так і інфляційними зростаннями.

В таблиці 2 представлено динаміку і структуру видатків місцевого бюджету ФУ Дніпропетровської районної державної адміністрації у місті Дніпропетровську

Таблиця 2

Динаміка виконання видатків місцевого бюджету по загальному і спеціальному фондам протягом 2011-2013 рр., тис. грн.

Показники	2011 р.		% вик	2012 р.		% вик	2013 р.		% вик
	План	Факт		План	Факт		План	Факт	
Загальний фонд	198651,6	209766,1	105,6	211449,5	225810,6	106,8	231488,0	241990,8	104,54
Спец. фонд	41610,9	32206,3	77,4	745,8	642,2	86,17	58122,6	28447,9	48,94
Всього видатків	240262,5	241972,4	100,71	212195,3	226452,8	106,72	289610,6	270438,7	93,38

Протягом трьох років показники видатків по загальному і спеціальному фондам району мають неоднозначну тенденцію виконання: у 2011-2012 роках відсоток виконання мав тенденцію до збільшення, а у 2013 році видатки виконано лише на 93% відносно запланованих.

Простежуються основні проблеми в управлінні місцевими бюджетами: мізерність власних доходних джерел, майже повна залежність від державного бюджету, непрозорість бюджетних відносин у наданні фінансової допомоги з центру, відсутність стимулів у додатковому одержанні доходів та економічному витрачанні бюджетних коштів [4, 167].

Для ефективного управління фінансовими ресурсами необхідно здійснити:

- удосконалення законодавчої бази, що підвищують ефективність управлінського контролю за формуванням і використанням фінансових ресурсів;

- визначення нових стратегічних напрямків процесу управління фінансовими ресурсами та вдосконалення структури органів управління шляхом створення умов для ефективного формування та цільового використання фінансових ресурсів;

- проведення заходів, спрямованих на ефективність зовнішнього та внутрішнього фінансового контролю через вдосконалення міжбюджетних відносин.

Література: 1. Здробилко Г.П. Управління фінансовими ресурсами органів місцевого самоврядування / Г.П. Здробилко, Н. Я. Сокровольська / МОНМС України, БДФЕУ; [гол. ред. В.В. Прядко]. - Чернівці : [БДФЕУ], 2012. - С. 332-336. 2. Легкоступ І.І. Особливості формування місцевих бюджетів України та шляхи зміцнення їх доходної бази / І. І. Легкоступ // Формування ринкових відносин в Україні. - 2010. - №3. - С. 165-1703. Звіт про виконання бюджету ФУ Кіровської районної у місті Дніпропетровську ради за 2012 рік. 4. Долженко І.І. Проблеми зміцнення фінансово-економічних основ місцевого самоврядування / І.І. Долженко // [Електронний ресурс]: Режим доступу – <http://www.nbu.gov.ua>

Бабкіна Ю.В., спеціаліст

*Науковий керівник - Міщенко Д.А., д.е.н., доцент
Дніпропетровська державна фінансова академія*

ДЕРЖАВНА КАЗНАЧЕЙСЬКА СЛУЖБА УКРАЇНИ ТА ЇЇ РОЛЬ В УПРАВЛІННІ КОШТАМИ ДЕРЖБЮДЖЕТУ УКРАЇНИ

Бюджет - це план формування та використання фінансових ресурсів для забезпечення завдань і функцій, які здійснюють органи державної влади, органи влади Автономної Республіки Крим та органи місцевого самоврядування впродовж бюджетного періоду [1].

В основі казначейського обслуговування місцевих бюджетів за видатками лежить комплекс організаційних процедур щодо доведення розпорядникам коштів планових показників бюджетних асигнувань, відображення в обліку затверджених кошторисів, планів асигнувань, планів використання бюджетних коштів, обліку та консолідації інформації за зобов'язаннями розпорядників та одержувачів бюджетних коштів. Лише після виконання цих обов'язкових організаційних функцій здійснюються видатки розпорядниками та одержувачами бюджетних коштів.

Перерахування коштів здійснюється шляхом оплати витрат із реєстраційних та спеціальних реєстраційних рахунків розпорядників та одержувачів коштів.

Дохідна частина бюджету будь-якого рівня виконується на основі надходжень податкових і неподаткових платежів, що сплачуються юридичними і фізичними особами, надходжень з інших джерел. Учасниками процесу формування дохідної частини є: платники податків, органи стягнення, установи банків, органи державного казначейства, фінансові органи.

Загальні принципи касового виконання державного та місцевих бюджетів за доходами органами казначейства визначаються Бюджетним кодексом і законом про Державний бюджет України на поточний рік. Організація казначейського обслуговування бюджетів за доходами передбачає ведення

щоденних операцій з обліку надходжень платежів, складання відповідних розрахункових документів та передачі даних до вищестоящих та зацікавлених органів.

Проведемо аналіз виконанню місцевого бюджету Головного управління державної казначейської служби України в Дніпропетровській області за доходами за 2009-2013 роки.

На підставі аналітичних даних проаналізуємо розмір надходжень до місцевого бюджету Головного управління державної казначейської служби України в Дніпропетровській області за 2009-2013 роки.

За допомогою програми Microsoft Excel, використовуючи лінію тренда, було спрогнозоване касове виконання місцевого бюджету Головного управління державної казначейської служби України в Дніпропетровській області за доходами з 2014-2016 роки.

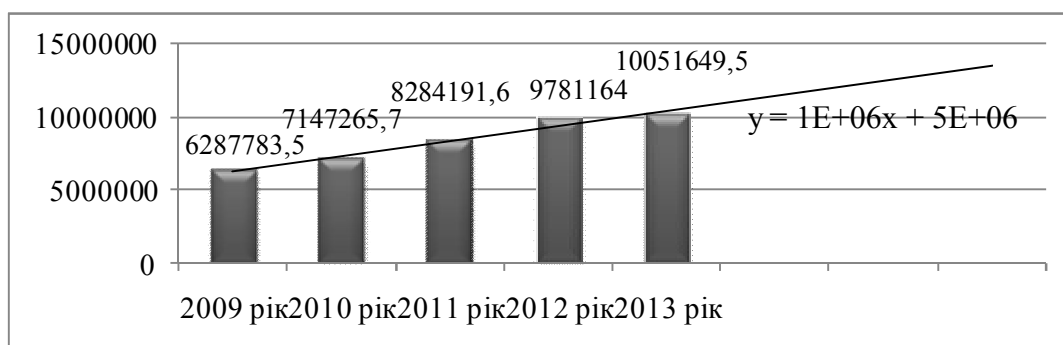

Рис. 1. Фактичний рівень надходжень основних видів податків і зборів до загального та спеціального фонду місцевого бюджету у Дніпропетровській області, тис. грн. [2]

Можна зазначити, що доходи зростатимуть так само поступово. Зростання доходів описує таке рівняння лінії тренда: $y = 1E+0,6x + 5E + 0,6$.

Проте і видаткова частина бюджету за відповідний період зростала. Це позитивна тенденція, але великої уваги потребує ефективність розподілу видатків. Необхідно досягти максимального задоволення потреб населення, гідно забезпечити його соціальними гарантіями і благами.

Перше місце за весь аналізований період займають видатки на освіту, друге – видатки на соціальний захист і соціальне забезпечення. Третє - видатки на державне управління.

Нормативи бюджетної забезпеченості, що застосовуються при плануванні видаткової частини бюджету визначаються з наявних фінансових ресурсів і не відображують фактичну потребу в коштах, то важливим є наближення нормативів до державних соціальних стандартів. За цієї умови буде спостерігатись якісні зміни в фінансуванні.

Література: 1. Бюджетний кодекс України від 08.07.10 №2456-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>; 2. Бюджетний

моніторинг: Аналіз виконання бюджету за січень – вересень 2013 року / [Зубенко В.В., Самчинська І.В., Рудик А.Ю. та ін]; ІБСЕД, Проект «Зміцнення місцевої фінансової ініціативи», USAID - К. – 2013. – 75 с. 3. Волчанська В.І. Шляхи удосконалення казначейського обслуговування місцевих бюджетів за видатками // В.І.Волчанська, О.О. Гоптарєва [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/VSUNU/2011_17/VolchanskaI.pdf. 4. Волчанська В.І. Удосконалення механізму казначейського виконання місцевого бюджету // В.І. Волчанська, О.І. Мінькова [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/VSUNU/2011_17/Volchans_Min.pdf.

*Баранник Є.С., магістр
Науковий керівник - Дзяд О.В., к.е.н., доцент
Дніпропетровський національний університет ім. Олеся Гончара*

МЕХАНІЗМИ СТИМУЛЮВАННЯ ПРЯМОГО ІНОЗЕМНОГО ІНВЕСТУВАННЯ В УМОВАХ МОДЕРНІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Актуальність питання щодо обґрунтування ефективного механізму державного стимулювання прямих іноземних інвестицій (ПІІ), пояснюється тим, що динамічність процесу їх залучення та ефективності використання розглядається як важливий чинник успішної модернізації національної економіки. З огляду на це, необхідним є визначення найбільш ефективних та таким, що відповідають вимогам сьогодення методів, інструментів та пріоритетів механізму стимулювання ПІІ. Головним завданням державного регулювання при цьому повинно стати створення таких умов, які б при гарантуванні засад економічної безпеки України одночасно сприяли максимальному зближенню пріоритетів держави з інтересами іноземних інвесторів.

Основними сучасними формами державного заохочення іноземної інвестиційної діяльності є: фінансово-кредитне стимулювання, фіскальне стимулювання, стимулювання інфраструктурного забезпечення, стимулювання конкретних проектів, протекціоністські заходи тощо.

Наразі в міжнародній практиці відомі близько 40 видів пільг та заохочень. Дві третини країн-членів ОЕСР надають податкові субсидії, й більшість з них планує у подальшому здійснювати це ще більш активно. В Україні пільги для іноземних інвесторів, починаючи з 1991 р., змінювались неодноразово. За діючим Законом України «Про режим іноземного інвестування» від 19.03.96 р. № 93/96 ВР передбачається надання деяких податкових і митних пільг підприємствам з іноземними інвестиціями [1].

Світова практика засвідчує, що найдієвіше фундаментальні стимули стосуються все-таки базисних характеристик економіки (стабільність законодавства, економічне зростання, розвиток

інфраструктури, страхування, банків, державних інституцій, некорумпованість тощо), тоді як роль спеціальних стимулів, які створює держава, є другорядною.

Враховуючи здобутки передового світового досвіду, можна запропонувати ряд напрямів заохочення інвестицій в економіку України:

1. Вдосконалення нормативно-правової бази:

а) розробка та впровадження довгострокової стратегії залучення ПІІ в Україну;

б) чітке, економічно обґрунтоване та законодавчо закріплене виокремлення пріоритетів інвестиційно-інноваційного розвитку країни для продуктивного використання стимулюючих заходів.

2. Податкові стимули:

а) застосування зменшення ставки оподаткування, податкові кредити, відстрочка сплати податків, звільнення від сплати ряду податків, зокрема, зниження ставки податку на прибуток для інноваційних видів діяльності, пільги на приріст інноваційних витрат, надання інвестиційного податкового кредиту на інвестиції у базові інновації та НДДКР, зниження середнього рівня ставок митних зборів до 5-10%.

3. Дерегулювання підприємницької діяльності та створення ефективного конкурентного середовища:

а) запровадження диференційованої системи інвестиційних стимулів, яка б враховувала розмір та вид внеску іноземного учасника в статутний капітал, обсяг інвестиції, галузь промисловості та регіон країни;

б) децентралізація процесу надання податкових стимулів і передача цього права обласним органам виконавчої влади;

в) запровадження практики роботи на місцях в режимі «єдиного інвестиційного вікна».

4. Поліпшення інвестиційного клімату в процесі приватизації:

а) законодавче скорочення переліку заборонених до приватизації підприємств;

б) підвищення інвестиційної привабливості та конкурентоспроможності підприємства у процесі його приватизаційної підготовки;

в) підвищення прозорості продажу об'єктів та забезпечення чесної конкуренції в процесі приватизації;

5. Відновлення практики спеціальних економічних зон:

а) перегляд ефективності залучення ПІІ у вітчизняні СЕЗ та відновлення практики їх функціонування при запровадженні чіткої системи стимулів для інвестицій в такі території й інструментів гарантування застосування таких пільг;

б) розробка спеціальних стимулів для підприємств, що здійснюють інвестиції у депресивні регіони.

6. Залучення інвестицій у наукову, науково-технічну та інноваційну діяльність.

Література: 1. Про режим іноземного інвестування: Закон України від 19.03.96р. № 93/96 ВР [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/93/96-вр>

*Бахчева І.Л., магістр
Науковий керівник – Лисяк Л.В., д.е.н., професор
Дніпропетровська державна фінансова академія*

МІСЦЕВІ БЮДЖЕТИ ЯК ІНСТРУМЕНТ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНУ

Місцеві бюджети є фінансовим підґрунтям для виконання повноважень, покладених на місцеві органи влади. За нинішніх політико-економічних реалій основний обсяг видаткової частини бюджетів направляється на фінансування поточних видатків (в основному на соціально-захисні статті), що нівелює роль місцевих фінансів у сприянні соціально-економічного розвитку регіонів. Така ситуація потребує підвищеної уваги щодо зміцнення фінансового потенціалу місцевих бюджетів, збільшення джерел їх доходів для того, щоб місцеві фінанси можна було назвати інструментом регіонального розвитку.

В сьогоdnішній бюджетній системі невирішеними залишаються ряд питань, зокрема: 1) дотаційність місцевих бюджетів, що говорить про неефективну побудову бюджетного механізму; 2) відсутність регламентації бюджету розвитку та трактування його лише як складової спеціального фонду, а не як інвестиційного ресурсу; 3) відсутність розширеного відтворення в економіці. Так, у 1970-80 рр. 35-40% ВВП направлялося на розвиток інфраструктури: будівництво заводів, залізниць тощо; тоді як сьогодні на розвиток інвестується лише 4% ВВП.

Першим (із перелічених) недоліком є система надання дотацій із державного бюджету місцевим. Існує система розподілу трансфертів на основі формули: $T_i = a_i * (V_i - D_i)$, де T_i – обсяг дотації вирівнювання, a_i - коефіцієнт вирівнювання, V_i – обсяг видатків, D_i – розрахунковий обсяг кошика доходів. Вона має як позитивні, так і негативні складові (табл. 1).

Таблиця 1

Аналіз переваг та недоліків системи розмежування дотацій

Переваги існуючої системи	Недоліки існуючої системи
1. Прозорість системи розмежування дотацій	1. Відсутність мотивації до перевиконання плану за доходами
2. Аполітичність прийняття рішення про надання дотації	2. Розвиток утриманських настроїв у депресивних регіонах
3. Математично визначена незалежність від особистих мотивів	3. Поширення сепаратистських настроїв у регіонах-донорах

Головними заходами для подолання негативних проявів централізації бюджетних ресурсів, на нашу думку, мають бути наступні:

1. Введення системи заохочення регіонів з профіцитом бюджету на основі розподілу надлишку коштів між місцевим бюджетом та вилученням до державного у пропорції 2:1 відповідно.

2. Внесення змін до Бюджетного кодексу України у сфері розподілу податку на прибуток приватних підприємств між державним і місцевими бюджетами (а не тільки підприємств комунальної власності), що є справедливим, оскільки розмір бази оподаткування (прибуток підприємств) певною мірою залежить від регіональної політики сприяння розвитку бізнесу та інвестиційного клімату в регіоні.

Також проблемою є відсутність фінансування розвитку із місцевих бюджетів та наявність лише простого відтворення в економіці. Так, Кабінет Міністрів України скоротив всі статті капітальних вкладень, в. т.ч. і за рахунок місцевих бюджетів. За умов кризових явищ в економіці, які ведуть до перевищення видатків над доходами, бюджет розвитку стає «бюджетом споживання». Тому першочерговим завданням стає підвищення доходності бюджетів, що, на нашу думку, можливе шляхом: 1) введення диференціації ставок податку на доходи фізичних осіб, як основного бюджетоутворюючого джерела; 2) зміна умов адміністрування податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки: зміна бази оподаткування та ставок, введення системи коригуючих коефіцієнтів та пільг; 3) підвищення рентабельності установ та підприємств комунальної власності; 4) розширення повноважень місцевих органів влади у сфері місцевого оподаткування; 5) сприяння розвитку підприємницької діяльності; 6) детінізація заробітної плати та бізнес-процесів в економіці.

Особливої уваги заслуговує останній пункт, адже тіньова економіка для бюджету означає недоотриманий дохід у вигляді податку на доходи фізичних осіб, податку на прибуток та єдиного податку. Тому логічним є розробка комплексної програми дій для боротьби з таким негативним соціально-економічним явищем. І починати треба із зміни парадигми та зміни ментальних установок українців.

Література: 1. В яку копійчку обійдеться податок на нерухомість? [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://ukurier.gov.ua/uk/articles/v-yaku-kopiyechku-obijdetsya-podatok-na-neruhomist/>. 2. Демидович М.В. Самостійність місцевих бюджетів: стан, проблеми та шляхи зміцнення [Електронний ресурс] / Національна бібліотека України ім. Вернадського. Режим доступу : http://archive.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum%20/en_oif/2009_6_2/11.pdf. 3. Науменко А. М. Напрями підвищення доходності місцевих бюджетів / А.М. Науменко // Держава та регіони. – 2009. - № 6. – С. 127-134.

БЮДЖЕТНЕ ПЛАНУВАННЯ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ

Для ефективної реалізації функцій бюджетного механізму стимулювання регіонального зростання необхідним є розумне застосування такого методу бюджетного механізму як планування. Хаотична політика бюджетних видатків на розвиток галузей та регіонів часто призводить до розтікання ресурсів за багатьма цілями, без визначення найбільш пріоритетних та суспільно важливих, і до хронічної нестачі коштів. На сьогодні планування бюджетних видатків на регіональний розвиток характеризується відсутністю чіткого бачення основних пріоритетів, що спричиняє нераціональне використання бюджетних коштів, направлених на вирішення відповідних проблем. Тому побудова оптимальної системи бюджетного планування є запорукою успіху подальшої реалізації бюджетних заходів в процесі проведення бюджетної політики.

Фахівці підкреслюють важливість планування в бюджетному процесі. Бюджетне планування розвитку територій розглядається як науково обґрунтоване прогнозування та програмування бюджетних параметрів, за допомогою яких досягається зростання економічної та соціальної сфери в регіонах.

На думку О. Музики-Стефанчук, бюджетне планування є складовою фінансового планування та покликане визначати максимально реальні можливості фінансування запланованих бюджетних видатків загальнодержавних, регіональних та місцевих програм [2].

В той же час, бюджетне планування регіонального розвитку є одним із складових елементів бюджетного механізму стимулювання соціально-економічного розвитку регіонів і здійснюється як на загальнодержавному, так і на місцевому рівні. Згідно з Бюджетним кодексом, відповідальним за визначення організаційно-методичних засад бюджетного планування є Міністерство фінансів України [1]. Втім, процес формування та реалізації бюджетної стратегії соціально-економічного розвитку територій є одним із найважливіших напрямів діяльності органів влади на усіх рівнях.

У процесі дослідження проблем планування бюджетних видатків в Україні виявлено, що на сьогодні планові показники не є реалістичними. Фактичний рівень бюджетних видатків знаходиться на суттєво нижчому рівні порівняно з плановим, що є свідченням неефективності процесу бюджетного планування. Програмно-цільовий метод, який на сьогодні застосовується в Україні в процесі

бюджетного планування, не є ефективним через існування великої кількості бюджетних програм, що дублюють одна одну, щорічну зміну пріоритетів бюджетного фінансування, спрямування основної маси бюджетних коштів на поточне споживання, а не на розвиток тієї чи іншої сфери [4].

Оптимізація процесу бюджетного планування на сьогодні має велике значення, адже неможливо досягти високого рівня розвитку держави без існування чіткого плану дій. Фінансові ресурси, що сьогодні витрачаються на створення одного проекту, а завтра – на створення іншого за рахунок зупинки фінансування попереднього, по суті, витрачаються марно. Кожна бюджетна програма, профінансована наполовину, не приносить бажаного результату, а отже, веде до нецільового та неефективного витрачання бюджетних коштів.

Удосконалення бюджетного планування в Україні має здійснюватися шляхом:

- створення ефективного та реалістичного механізму прогнозування та планування видатків бюджету на середньо- та довгостроковий період;

- закріплення на законодавчому рівні недоторканості та неперервності фінансування соціально та економічно значущих бюджетних програм;

- зменшення бюджетних програм, що не сприяють економічному розвитку та спрямовані на поточне споживання;

- оптимізації програмно-цільового методу, шляхом планування видатків бюджету, організації цього процесу відповідно до принципів, на яких побудовано програмно-цільове фінансування зарубіжних країн;

- підвищення контролю за цільовим використанням бюджетних коштів та оцінки ефективності від їх витрачання, що дасть змогу фінансувати лише ті програми, що принесуть соціально-економічні результати для держави.

Важливим також для бюджетного планування розвитку регіону є дотримання принципу реальності, одним із аспектів якого на рівні регіону є реальна оцінка особливостей даного регіону, існуючої матеріально-технічної бази, забезпеченості трудовими і фінансовими ресурсами, його кліматичних особливостей, що потребує детального аналізу виробничо-ресурсного потенціалу регіону.

Література: 1. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 № 2456-VI. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2456-17/page>. 2. Запатріна І.В. Програмно-цільовий метод бюджетування у контексті стратегічного та середньострокового планування / І.В. Запатріна, Т.Б. Лебеда // Фінанси України. – 2010. - № 10. – С. 18-31. 3. Музика-Стефанчук О. Питання бюджетного планування та участі у цьому процесі органів публічної влади / О.А. Музика-Стефанчук // Право та управління. – 2011. - № 2. – С. 255-261. 4. Табакова Т. Планування бюджетних видатків в Україні: теоретичний та практичний аспект / Т. Табакова // Схід, 2012. - № 5 (119). – С. 61-65.

*Безродня Д.А., спеціаліст
Науковий керівник – Трещов М.М., к.е.н., доцент
Дніпропетровська державна фінансова академія*

РОЛЬ ПОДАТКІВ В СИСТЕМІ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІКИ

Податкове регулювання є складним механізмом фінансової політики держави, оскільки його мета – не тільки дотримання інтересів держави в бюджетно-податковій сфері, тобто забезпечення покриття державних витрат доходами бюджету, а й інтересів платника податків, а також забезпечення необхідних умов для зростання добробуту всієї країни в цілому.

Головні підходи до регулювання оподаткування в Україні на макрорівні закріплені за податковим законодавством, яке включає в себе Податковий кодекс України, Бюджетний кодекс України, інші законодавчі та нормативні акти у сфері оподаткування, які розроблені у відповідності з Конституцією України.

Слід звернути увагу, що у ситуації, яка склалася нині, нагальною потребою є не просто реформування податкової політики в цілому, а розробка заходів щодо вдосконалення податкового регулювання економічних процесів на регіональному рівні, посилення стимулюючого характеру податків із метою стимулювання розвитку міжрегіональних господарських зв'язків, трансрегіональних корпорацій та підрозділів, структурної перебудови, широкого розвитку дрібнотоварного виробництва.

На теперішній час, першочерговим кроком щодо удосконалення фіскальної політики держави є прийняття Державної податкової стратегії України, що поєднає в собі основні напрямки податкового регулювання, темпи їх подальшого поступового розширення, очікуваний соціально-економічний ефект та можливі зміни сценаріїв у разі переміщення векторів розвитку.

Надалі, в рамках розробки вищезазначеної Стратегії, наступним кроком в підвищенні ефективності фіскальної політики країни має бути декларування основних її напрямів, які вже є загальновідомими та взяті на озброєння нашою державою, та відповідне їх розширення з урахуванням трансформації соціально-економічного середовища та соціально-економічного оновлення суспільства.

Так, вищою архі-метою Державної податкової стратегії України має бути постійний динамічний соціально-економічний розвиток країни та підвищення рівня життя населення.

Слід зазначити, що нині в Україні вже закладені підвалини прогресивного розвитку та модернізації системи податкового регулювання в державі.

Отже, у Державній податковій стратегії України обов'язково повинні бути враховані позитивні уже досягнуті результати, поставлені нові завдання, окреслені додаткові шляхи розвитку у контексті динамічних змін, які відбуваються в усьому світі.

Також важливо зазначити, що в межах такої стратегії має здійснюватися вибір адекватних тактичних цілей та завдань, податкових методів, інструментів та прийомів впливу на економіку, фінанси, податкові потоки відповідного рівня.

Необхідно застосовувати такий набір інструментів податкового регулювання, який забезпечив би додаткові надходження до бюджету від новостворених підприємницьких структур.

В чинне законодавство та відповідну нормативно-правову базу України доцільним є ввести норми щодо звільнення прибутку суб'єктів господарювання, який отриманий ними від реалізації інноваційних проектів.

Важливим інструментом, який необхідно використовувати в Україні для податкового регулювання, особливо у сфері відносин з фізичними особами-платниками податків, з метою скорочення «тіньового» сектору економіки, є засоби жорсткого покарання за несплату податків та укривання доходів кожного громадянина.

Однією з найбільш поширених форм податкового стимулювання інноваційної діяльності є прискорена амортизація.

Те, що прискорена амортизація стоїть на першому місці серед інших цільових податкових пільг, зумовлено її величезним впливом на інвестиційну діяльність і прискорення модернізації виробництва.

Удосконалення податкової та відповідно бюджетної систем в Україні повинно реалізовуватися в таких основних напрямках підвищення ефективності адміністрування податків:

1. Удосконалення процесу адміністрування податку на додану вартість та схеми його компенсування.

2. Стимулювання розвитку і соціалізація малого бізнесу за рахунок удосконалення адміністрування пільгового оподаткування.

3. Формування податкової культури та соціальної відповідальності у громадян шляхом реалізації заходів щодо покращення процесу адміністрування податку на доходи фізичних осіб.

4. Скорочення кількості податкових пільг та контроль за використанням вивільнених коштів як засіб удосконалення податкового адміністрування.

5. Введення оподаткування не лише житлової нерухомості, а й об'єктів які використовуються у виробничих та комерційних цілях.

Література: 1. Адміністрування податків: навч. посіб. / Ю.Б. Іванов, Л.М. Карпов, К.В. Петросянц. - Х. : Вид. ХНЕУ, 2005. - 210 с. 2. Державне

регулювання економіки : підручник / Гриньова В.М., Новікова М.М. - К., 2008. - 398 с. 3. Калінеску, Т. В., Адміністрування податків: навч. посібник / Т.В. Калінеску, В.О. Корецька-Гармаш, В.В. Демидович. - К. : ЦУЛ, 2013. - 290 с.

*Богомаз М.О., спеціаліст
Науковий керівник – Качула С.В., ст. викладач
Дніпропетровська державна фінансова академія*

МІЖБЮДЖЕТНІ ВІДНОСИНИ ТА ЇХ ВПЛИВ НА ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНИХ ПРОГРАМ

Забезпечення сталого соціально-економічного розвитку країни неможливе без створення ефективної системи міжбюджетних відносин. Тому до основних задач фінансової політики, яка базується на Програмі економічних реформ на 2010-2014 роки «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава» віднесено, в тому числі, реформування міжбюджетних відносин [1].

Розбудова ефективної системи відносин центру з регіонами є одним із головних завдань керівництва держави на шляху до забезпечення подальшого економічного зростання в Україні, підвищення добробуту громадян та збереження єдності в суспільстві. Однією з функцій державного регулювання соціально-економічного розвитку територій є розробка та реалізація державної регіональної політики шляхом встановлення дієвого механізму функціонування міжбюджетних відносин між державою та регіонами.

На думку І. Легкоступа, міжбюджетні відносини – це обумовлена єдністю та узгодженістю складових бюджетної політики система організаційно-правових та фінансових відносин між органами державної влади і місцевого самоврядування різних рівнів щодо встановлення та розмежування бюджетних повноважень, фінансових ресурсів, прав, обов'язків та відповідальності в ході бюджетного процесу [2].

Протягом останніх років в Україні спостерігається негативна тенденція до зменшення частки власних доходів у структурі дохідної бази місцевих бюджетів і збільшення кількості дотаційних бюджетів. Цей факт пояснює загальну спрямованість наукових досліджень на реформування системи міжбюджетних відносин з метою покращення ситуації в депресивних регіонах.

За даними річних звітів фінансового управління Дніпропетровської райдержадміністрації найбільшу частку сум трансфертів на забезпечення соціальних програм в видатках районного бюджету за 2012 – 2013 рр. займають субвенції на компенсаційні виплати на пільговий проїзд автомобільним та залізничним транспортом окремим категоріям громадян в фінансуванні галузі «Транспорт, дорожнє господарство, зв'язок, телекомунікації та інформатика» - 100% від усіх видатків та по галузі «Соціальний захист та соціальне забезпечення» - 98% в 2012 р. та

96,4% в 2013 р. Частка субвенцій на соціальні програми по інших галузях досить незначна – від 0,02% до 4% (табл. 1).

Фінансування галузі «Соціальний захист та соціальне забезпечення» майже на 100% проводиться за рахунок субвенцій з державного, обласного та районного бюджетів. За даними фінансового управління Дніпропетровської райдержадміністрації протягом 2013 року фінансування державних програм соціального захисту населення проводилося з урахуванням вимог статей 89 та 102 Бюджетного кодексу України та було забезпечено контроль за цільовим та ефективним використанням бюджетних коштів [3].

Таблиця 1

Частка сум трансфертів на забезпечення соціальних програм в видатках районного бюджету за 2012–2013 рр. (по галузям)

Найменування видатків	2012		2013	
	млн. грн.	% в видатках по галузі	млн. грн.	% в видатках по галузі
Освіта, всього	89,96	100	69,72	100
в.ч. субвенція	3,47	3,9	1,26	1,8
Охорона здоров'я, всього	18,53	100	17,92	100
в.ч. субвенція	0,09	0,5	0,04	0,2
Соціальний захист та соціальне забезпечення, всього	68,57	100	80,08	100
в.ч. субвенція	67,17	98	77,22	96,4
Будівництво, всього	8,68	100	2,52	100
в.ч. субвенція	0,02	0,2	0,50	19,8
Транспорт, дорожнє господарство, зв'язок, телекомунікації та інформатика, всього	2,62	100	1,18	100
в.ч. субвенція	2,62	100	1,18	100

Розраховано авторами за [3].

На сучасному етапі переосмислення напрямків реформування бюджетних відносин дійсно є необхідною умовою в діяльності центральних та місцевих органів влади. При цьому побудова сучасної моделі міжбюджетних відносин повинна бути спрямована на підтримку соціально-економічного стану регіонів, інституційного розвитку місцевого самоврядування, політичної відповідальності в бюджетному просторі, щоб максимально використати конкурентні переваги кожного окремого регіону.

Органи місцевого самоврядування в Україні мають стати більш автономними, володіючи повноваженнями та матеріально-фінансовими ресурсами для самостійного вирішення питань місцевого значення та виконання делегованих функцій держави, сприяти соціально-економічній стабілізації і розвитку територій.

Література: 1. Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава: Програма економічних реформ Кабміну на 2010 – 2014 роки [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/> 2. Легкоступ І.І. Місцеві бюджети в системі бюджетного регулювання / І.І. Легкоступ // автореф. дис. к.е.н. – К. : КНТЕУ, 2012. – 19 с. 3. Аналіз виконання бюджету Дніпропетровського району Дніпропетровської обл. за 2011–2013 рр. // За даними річних звітів фінансового управління Дніпропетровської райдержадміністрації

*Богонос Н.М., спеціаліст
Науковий керівник – Міщенко Д.А., д.е.н., доцент
Дніпропетровська державна фінансова академія*

СУТНІСТЬ І ПРИЗНАЧЕННЯ ПЕНСІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В СИСТЕМІ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ

Пенсійне забезпечення є одним із видів соціального забезпечення незабезпечених громадян в Україні. Значення пенсійного забезпечення для соціального захисту громадян важко переоцінити: пенсійні виплати отримує велика кількість осіб, при цьому для більшості з них ці виплати є основними і такими, що мають сплачуватись на рівні не нижче від мінімальних соціальних стандартів – прожиткового мінімуму, мінімальної заробітної плати і мінімальної пенсії. Достатній рівень пенсійного забезпечення є одним з мінімальних державних соціальних стандартів, який забезпечується за рахунок коштів системи загальнообов'язкового державного пенсійного та соціального страхування, а також за рахунок коштів Державного та місцевих бюджетів.

Недосконалість пенсійної системи України, на жаль, на сьогодні є надзвичайно актуальним питанням, адже створення належної трирівневої системи пенсійного забезпечення так і не відбулося. На сьогодні кожна шоста гривня державного бюджету України йде на виплату пенсії. Однак таке навантаження все одно не убезпечує від бідності, а демографічні прогнози залишаються невтішними: кількість пенсіонерів щорічно збільшується, а кількість працюючих навпаки, продовжує скорочуватись.

Соціальне забезпечення ми розглядаємо як фінансову категорію, внутрішній зміст якої розкривається через систему розподільчих відносин, в процесі яких за рахунок частини ВВП утворюються і використовуються фонди грошових коштів для матеріального забезпечення і обслуговування громадян. Його суспільне призначення полягає у матеріальному забезпеченні людей, які в силу об'єктивних причин не можуть мати доходу[1].

Цілі соціального забезпечення розкриваються через гуманітарні соціальні цінності та категорії добробуту, які мають бути реалізовані через функції.

Будь-який збій у складному механізмі системи пенсійного забезпечення миттєво відбивається на соціальних, політичних, а значить і на економічних обставинах в країні. З іншої сторони будь-які економічні, соціальні і політичні зміни також впливають на Пенсійну систему.

Зважаючи на те, що рівень пенсійного забезпечення значною мірою породжує спосіб життя людей похилого віку, то необхідно усвідомлювати відповідальність за прийняті рішення і максимально враховувати всі наслідки перетворень у цій сфері.

Соціальна та економічна роль пенсійного забезпечення в сучасному суспільстві визначається тим, що його надійність є заставою соціальної стабільності держави, а в багатьох випадках також і економічної стабільності. Одночасно, важке становище економіки і суспільства та суспільні проблеми в першу чергу відбиваються на системі пенсійного забезпечення.

Загальний методологічний принцип орієнтації пенсійних систем на забезпечення відповідного рівня соціального захисту, частіше за все, здійснюється лише при введенні додаткового пенсійного забезпечення для професійних пенсійних систем (пенсійні системи компаній) і в межах приватного (особистого) страхування. Тому, в більшості країн з розвинутою ринковою економікою, пенсійні системи будуються як трирівневі або як сукупність трьох устроїв – саме така структура рекомендована в доповіді Всесвітнього Банку про забезпечення старості. Згідно рекомендаціям на перший устрій покладається функція запобігання бідності в похилому віці за допомогою надання мінімальних пенсій, що фінансуються державою. Функція заміщення доходу здійснюється у межах другого устрою, який формують обов'язкові професійні пенсії, що повністю фінансуються шляхом попереднього накопичення засобів. Для здійснення професійного пенсійного забезпечення, Всесвітнім Банком пропонується створення таких інституційних структур, як пенсійні фонди або страхові пенсійні системи. У межах третього устрою пропонується здійснювати додаткове пенсійне забезпечення, основу якого складають особисті інвестиції на ринку капіталу [2].

Загальний методологічний принцип орієнтації пенсійних систем на забезпечення відповідного рівня соціального захисту, частіше за все, здійснюється лише при введенні додаткового пенсійного забезпечення для професійних пенсійних систем (пенсійні системи компаній) і в межах приватного (особистого) страхування. Тому, в більшості країн з розвинутою ринковою економікою, пенсійні системи будуються як трирівневі або як сукупність трьох устроїв – саме така структура рекомендована в доповіді Всесвітнього Банку про забезпечення старості. Згідно рекомендаціям на перший устрій покладається функція запобігання бідності в похилому віці за допомогою надання мінімальних пенсій, що фінансуються державою.

Література: 1. Закревський В. Система соціального страхування: шляхи та методи вдосконалення // В. Закревський / Праця і зарплата. – 2004. – 10. – С. 4-6.
2. Система соціального захисту та соціального забезпечення в Україні. Реальний стан та перспективи реформування [Текст] / О. Романюк, Л. Чорній, К. Рубановський, В. Попович – К.: Центр громадської експертизи, 2009. – 104 с.

*Борисенко Д.В., Мельник А.Д., бакалаври
Науковий керівник - Надєєва А.Б., ст. викладач
Дніпропетровська державна фінансова академія*

ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМ І ТЕХНОЛОГІЙ В ОБЛІКУ БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВ

Відповідно до «Стратегії модернізації системи обліку в державному секторі на 2007-2015 роки», зміна орієнтації зі спрямування на подачу звітності в бік забезпечення оптимізації діяльності – головна вимога, яка ставиться в сучасних умовах до системи обліку бюджетних установ.

Метою даного дослідження є розробка системи пропозицій щодо вдосконалення у застосуванні та забезпеченні автоматизації бухгалтерського обліку в бюджетних установах.

Проблематикою обґрунтування розвитку і впровадження інформаційних систем в бюджетних установах займалися такі вчені-економісти, як А.М. Береза, Ф.Ф. Бутинець, Р.Т. Джога, М.Р. Лучко, І.І. Матієнко-Зубенко, Т.А. Писаревська, С.В. Свірко, Л.О. Терещенко, Т.В. Шахрайчук та інші. Незважаючи на досить широке коло розглянутих теоретичних та практичних питань, актуальною залишається проблематика, пов'язана з практичною реалізацією.

Аналіз досліджень та праць дає підстави стверджувати, що більшість малих бюджетних установ продовжують використовувати традиційну ручну, або частково автоматизовану, форму ведення бухгалтерського обліку.

Причини відставання суб'єктів бюджетної сфери від технічного прогресу і розвитку сучасних інформаційних технологій пов'язані, в першу чергу, з наявністю проблем економічного, інформаційно-правового та організаційно-технічного характеру.

Інформаційні проблеми пов'язані з вибором засобу обліку, контролю та аналізу. Для вирішення проблеми слід обґрунтовано обрати систему та достатній набір інформаційних технологій. Для ефективного обрання системи доцільно врахувати, що основними критеріями мають бути невибагливість комп'ютерних систем, швидкість обробки інформації, вирішення поставлених завдань, можливість редагування первинних та накопичувальних типових форм, форм звітності відповідно до змін законодавчої бази, обмін

інформацією між структурними підрозділами установи, захист інформації; комерційні характеристики, тобто сприятлива ціна програмного засобу; ергономічні характеристики, тобто зручність роботи з програмою.

Аналізуючи критерії відбору слід звернути увагу на наявність відповідної матеріально-технічної бази, облікових спеціалістів зі знанням інформаційних технологій, впровадження спеціальних програмних продуктів. На сьогоднішній день масштабно застосовують такі програмні продукти з автоматизації обліку, як: «1С: Бухгалтерія для бюджетних установ», «Парус-Бюджет», «Казна». Окрім того, в органах Державної казначейської служби України широко використовується така система ТАСК (Трансакційна автоматизована система казначейства). При цьому більшість бюджетних установ використовує для ведення електронного обліку програми *Excel*, *Word*. На жаль, вказані програми не дають можливість вести бухгалтерський облік як систему, адже на їх базі можливо лише виконання певних функцій.

Впровадження інформаційних систем та технологій в обліку бюджетних установ здійснюється на основі дотримання таких принципів:

- інтеграція вхідних даних при оперативному бухгалтерському та систематичному обліку;
- класифікація і система кодування облікової інформації;
- уніфікація та типізація форм первинних документів;
- системний контроль достовірності й обґрунтованості відображення господарських операцій в обліку;
- комбіноване збереження облікової інформації;
- безперервність облікового процесу, системний підхід до нього й посилення систем захисту і контролю;
- багаторівнева структура відображення об'єктів обліку на рахунках синтетичного й аналітичного обліку;
- персоналізація рахунків.

Побудова автоматизованої інформаційної системи, яка буде складатися на основі рекомендованих принципів і позиціях, забезпечить оперативне вирішення завдань обліку, контролю та аналізу; якісний контроль за формуванням доходів і видатків бюджетних установ; ефективне використання фінансування та економії грошових і матеріальних ресурсів. В результаті збільшиться обсяг та якість наданих бюджетними установами послуг.

Література: 1. Марценяк Н.О. Реформування бухгалтерського обліку бюджетних установ: проблеми та перспективи / Н.О. Марценяк // Науковий вісник БДФА.-2010.-№4.-С. 346-351. 2. Нетовченко О.І. Проблеми використання інформаційних систем і технологій в обліку бюджетних установ [Електронний

ресурс]. – Режим доступу: <http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/18963/1/127-Netovchena-230-231.pdf> 3. Хорунжак Н.М. Модернізація системи обліку бюджетних установ на основі комп'ютерних технологій: умови та принципи [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/123456789/1870/3/12knmmtt.pdf> 4. Яковишина Н.А. Організація бухгалтерського обліку в бюджетних установах [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/32_PRNT_2013/Economics/7_149006.doc.htm

*Браженко І.В., спеціаліст
Науковий керівник – Качула С.В., ст. викладач
Дніпропетровська державна фінансова академія*

МІСЦЕВІ ПОДАТКИ ТА ЗБОРИ ЯК СКЛАДОВА ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ РЕГІОНУ

Місцеві податки і збори є складовою частиною податкової системи держави і покликані відповідати інтересам органів місцевого самоврядування, оскільки є самостійним джерелом доходів місцевих бюджетів.

Практичне дослідження процесу формування місцевих бюджетів довело, що на сьогоднішній день місцеві органи влади не володіють достатніми фінансовими ресурсами для організації управління економікою і соціальною сферою на своєму рівні, а податки хоч і є основним джерелом наповнення місцевого бюджету, але у фіскальній сфері накопичено численні суперечності, які заважають ефективному функціонуванню системи місцевого оподаткування. Соціально-економічний розвиток регіону можна розглядати як сукупність кількісних і якісних змін, які забезпечують перехід регіону до більш високого соціально-економічного рівня в умовах дії різних факторів. Одним з таких факторів є система місцевого оподаткування, оскільки саме вона має забезпечувати, головним чином, самодостатність регіону [2].

Згідно з Податковим кодексом України до місцевих податків відносять 2 податки: податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, єдиний податок; та 3 збори: збір за місця для паркування транспортних засобів; збір за здійснення деяких видів підприємницької діяльності та туристичний збір.

Розглянемо динаміку справляння місцевих податків і зборів по Кіровському районі м. Дніпропетровська та їх частку в загальних доходах загального фонду бюджету району у місті (табл. 1).

Таблиця 1

Динаміка справляння місцевих податків і зборів по Кіровському районі м. Дніпропетровська за 2011 – 2013 рр., тис. грн.

Найменування	2011		2012		2013	
	тис. грн.	Частка надходжень в загальних доходах, %	тис. грн.	Частка надходжень в загальних доходах, %	тис. грн.	Частка надходжень в загальних доходах, %
Місцеві податки і збори	2774,817	2,4	2299,734	1,7	2709,085	2,0
Всього доходів загального фонду	114575,7	100	131739,4	100	133565,0	100

Джерело: [3].

Як бачимо з таблиці 1, до загального фонду бюджету Кіровського району у 2012 році надійшло 2299,734 тис. грн. податків і зборів. Порівняно з минулим роком у січні-грудні 2011 року бюджет Кіровського району отримав більше податків і зборів на 475,083 тис. грн. У 2013 році до бюджету Кіровського району надійшло 2709,085 тис. грн. податків і зборів, що на 409,351 тис. грн. більше ніж в 2012 році, але на 65,732 тис. грн. менше ніж у 2011 році.

За даними фінансового управління Кіровської районної у місті ради плановий показник по збору за місяця паркування транспортних засобів в 2013 році забезпечений в не в повному обсязі, а лише на 59,1% (план – 1343,9,0 тис. грн., факт складає 793,9 тис. грн.). Невиконання планового показника пов'язано з незабезпеченням планових призначень зазначеного збору по юридичним особам на 56,9%, або на 571,0 тис. грн. (план – 1323,9 тис. грн., факт – 752,9 тис. грн.).

В повному обсязі в 2013 році виконані надходження по туристичному збору як по юридичним так і по фізичним особам на 134,0% (план – 42,0 тис. грн., факт – 56,3 тис. грн.). В порівнянні з надходженнями 2012 року, в звітному році туристичний збір збільшився на 15,1 тис. грн. (з 41,2 тис. грн. до 56,3 тис. грн.) за рахунок зростання зазначених коштів по юридичним особам на 10,7 тис. грн. (з 35,6 тис. грн. до 46,3 тис. грн.)

Плановий показник по збору за провадження деяких видів підприємницької діяльності в 2013 році забезпечений на 93,4% (план – 1870,0 тис. грн., факт становлять 1747,1 тис. грн.), в порівнянні з 2012 роком надходження 2013 року збільшився на 62,2 тис. грн. [4]

Як бачимо, місцеві податки і збори відіграють важливу роль в формуванні місцевих фінансових ресурсів, але їх частка в загальних доходах досить незначна. Таким чином, можна зробити висновок, що місцеві податки та збори мають велике значення в фінансовому забезпеченні розвитку території.

Здійснені дослідження дають можливість зазначити, що вузловим питанням сьогодення є забезпечення оптимізації місцевого оподаткування та чинного податкового законодавства, збалансування місцевих бюджетів, розширення прав органів місцевого самоврядування зі стягнення місцевих податків та зборів.

Література: 1. Ніколаєва О.М. Місцеві податки і збори в світлі прийняття Податкового кодексу України / О.М.Ніколаєва // Науковий вісник: Фінанси, банки, інвестиції. – 2012. - №3. – С.41-45. 2. Недобега О.О. Вплив місцевих податків і зборів на регіональний розвиток / О.О. Недобега, Д.Ю. Білоусов // [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/> 3. Аналіз виконання бюджету Кіровського району м. Дніпропетровська за 2011 – 2013 рр. / за даними річних звітів фінансового управління Кіровської районної у місті Дніпропетровську ради.

*Браташевська І.В., магістр
Науковий керівник – Лисяк Л.В, д.е.н., професор
Дніпропетровська державна фінансова академія*

ФІНАНСОВИЙ МЕХАНІЗМ ПЕНСІЙНОГО СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ

Серед актуальних соціально-політичних завдань одне із проблемних місць займає пенсійне забезпечення, яке має базуватись на засадах соціальної справедливості та сприяти гідному життю непрацездатних громадян. Особлива роль при цьому належить обов'язковому пенсійному страхуванню як основі гарантованості майбутнього достойного життя пенсіонерів.[1]

За даними головного управління ПФУ в Дніпропетровській обл. за 2012 рік, до бюджету головного управління Пенсійного фонду України в Дніпропетровській області з усіх джерел фінансування (з урахуванням залишку на початок року 103052,3 тис.грн.) надійшло 18702282,1 тис.грн., що становить 101,6 % планових обсягів та в порівнянні з відповідним періодом минулого року більше на 2210408,1 тис.грн., або на 113,4%. Власні надходження склали 15057603,9 тис.грн., що становить 99,1% планових надходжень, або 83,3 % всіх надходжень, надійшло по перерозподілу 525736,4 тис.грн.

Основним джерелом надходжень коштів до бюджету Пенсійного фонду в Дніпропетровській обл. є власні надходження (таблиця 1), які склали 15057603,9 тис. грн. (в тому числі на обласних

рахунках – 3230,4 тис. грн.), що в порівнянні з відповідним періодом минулого року більше на 2119920,3 тис. грн. Сума видатків за звітний період становить 18 625 930,0 тис. грн. (в т.ч. на виплату пенсій та допомоги 18 460 936,4 тис. грн., на утримання апарату управління – 164 993,6 тис. грн.), що в порівнянні з відповідним періодом минулого року більше на 2 237 108,3 тис. грн., тобто на 13,7 %. Видатки за рахунок страхових внесків на обов'язкове державне пенсійне страхування склали 16 037 618,0 тис. грн., або 86,1% загального обсягу видатків, в тому числі видатки, пов'язані з виплатою пенсій пенсіонерам країн СНД складають 2 479,8 тис. грн.

Таблиця 1

Динаміка надходження коштів, тис. грн.

	За 2012 р.				Відхилення до 2011 р.	
	план	факт	відхилення	%	сума	%
Одержано коштів усього	18405589,7	18702282,1	296692,4	101,6	2210408,1	113,4
Власні доходи	15190311,3	15057603,9	-132707,4	99,1	2119920,3	116,4

Джерело: [2].

За 1 квартал 2013 року до бюджету Пенсійного фонду в Дніпропетровській обл. з усіх джерел фінансування надійшло 316322,1 тис. грн., що становить 96% планових обсягів. Найбільшу питому вагу в загальній сумі складають власні надходження у сумі 288972,6 тис. грн. (91,3%); кошти Державного бюджету складають 27234,6 тис. грн. (8,6%); надходження з Фонду сприяння зайнятості – 75,8 тис. грн. (0,02%); з Фонду страхування від нещасного випадку на виробництві – 39,1 тис. грн.; інші надходження 121,7 тис. грн., (табл. 2).

Таблиця 2

Порівняльна таблиця забезпеченості власними коштами (тис.грн.)

1 квартал 2012 року			1 квартал 2013 року		
Потреба, тис. грн.	Надходження власних коштів, тис. грн.	% забезпеченості	Потреба, тис. грн.	Надходження власних коштів, тис. грн.	% забезпеченості
164669,4	290174,10	176,2	189916,7	288972,6	152,2

Джерело: [2].

Сума видатків за звітний період становить 191238,1 тис. грн. (в т.ч. на виплату пенсій та допомоги – 189914,3 тис. грн.), що в порівнянні з відповідним періодом минулого року більше на 25450,1 тис. грн., тобто на 15,4%. Видатки за рахунок збору на обов'язкове державне пенсійне страхування склали 170951,8 тис. грн., або 89,4% загального обсягу видатків. Видатки на виплату пенсій та допомоги, які фінансуються з Державного бюджету склали 20172,5 тис. грн. (10,5%).

Виходячи із вище сказаного, можна зробити висновок, що для нормального розвитку і стабільного зростання надходжень до бюджету Головного управління ПФУ в Дніпропетровській області необхідно забезпечити зростання страхових внесків, що у свою чергу суттєво вплине на ефективність пенсійного забезпечення та зростання розмірів пенсійних виплат, так як фінансування трудових пенсій проводиться за рахунок власних коштів.

Отже, для збільшення надходжень власних коштів до бюджету управління необхідно проводити заходи щодо ліквідації заборгованості по виплаті страхових внесків, залучати громадян для добровільної участі в обов'язковому державному пенсійному страхуванні тощо. Рішення проблеми пенсійного страхування багато в чому залежить від недержавних пенсійних фондів, що пропонують послуги щодо добровільного страхування додаткових пенсій, щоб гарантувати нормальний рівень життя пенсіонерів.

Література: 1. Стожок Л.Г. Загальнообов'язкове державне пенсійне страхування в системі соціальної політики : Автореф. дис. к.е.н. / Л.Г. Стожок; Київ. нац. екон. ун-т ім. В.Гетьмана. - К., 2007. - 20 с. 2. Офіційний сайт Головного управління ПФУ в Дніпропетровській області [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://dpfu.dp.ua/>

*Брожак О.Ю., магістр
Науковий керівник – Міщенко Д.А., д.е.н., доцент
Дніпропетровська державна фінансова академія*

УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Трансформаційні процеси, що тривають у системі державного управління та місцевого самоврядування України з часу здобуття незалежності, обумовили необхідність пошуку нових наукових підходів до розв'язання проблеми забезпечення фінансової самостійності місцевого самоврядування.

Положеннями Європейської хартії місцевого самоврядування за місцевими органами влади закріплено право на власні фінансові

ресурси, якими вони можуть вільно розпоряджатися в межах своїх повноважень[1]. Фінансова самостійність гарантована Конституцією України, її зміцненню сприяла ціла низка прийнятих нормативно-правових актів. Але дана проблема набула ще більшої гостроти у зв'язку з необхідністю проведення адміністративно-територіальної реформи, розширенням повноважень місцевого самоврядування.

На сьогоднішній день місцеві органи влади не володіють достатніми фінансовими ресурсами для організації управління економікою і соціальною сферою на своєму рівні. Це обумовлено цілою низкою обставин: високим рівнем концентрації фінансових ресурсів у державному бюджеті країни, що знижує значення регіональних і місцевих бюджетів у вирішенні життєво важливих для населення задач; домінуючою роллю регулюючих доходів у структурі надходжень коштів до місцевого бюджету і низькою часткою закріплених за територіями податкових платежів; нині діючою практикою формування місцевих бюджетів, при якій збережений поки що в своїй основі механізм централізованого встановлення нормативів відрахувань від регулюючих доходів, хоча вони й знаходяться у протиріччі з принципами бюджетної децентралізації; тенденцією встановлення видатків униз по бюджетній системі без відповідного підкріплення дохідними джерелами.

Основними засадами внутрішньої політики у сферах розвитку місцевого самоврядування та стимулювання розвитку регіонів є: розширення повноважень місцевих рад шляхом децентралізації функцій органів державної влади, гармонізація загальнодержавних, регіональних та місцевих інтересів; реформування міжбюджетних відносин на користь місцевого самоврядування, створення умов для розвитку економічної самостійності регіонів. З огляду на це, постає необхідність пошуку ефективних методів управління місцевими фінансами, що забезпечить зміцнення фінансової бази органів місцевого самоврядування та покращить їх роботу.

Застосування ефективних методів управління місцевими фінансами дозволить раціонально використовувати природно-сировинний, виробничо-технічний, людський та фінансовий потенціал регіонів як основи прискореного розвитку регіонів та відродження міжнародного авторитету держави.

Управління місцевими фінансами це одна із складових управління соціально-економічним розвитком адміністративно-територіальних одиниць, яке здійснює спеціальний апарат з допомогою специфічних прийомів і методів, впливу на цілеспрямоване формування, використання та розпорядження коштами місцевих бюджетів, а також фінансами комунальних підприємств [3].

На сучасному етапі розвитку економіки управління місцевими фінансами має включати методи управління: фінансове планування

(бюджетування) та прогнозування, оперативне управління, стимулювання, облік, фінансовий контроль (як вид державний аудит (аудит ефективності), фінансування, оподаткування (місьцеве оподаткування). Ефективне функціонування системи управління місцевими фінансами може бути забезпечене за рахунок підвищення дієвості державного аудиту, організації проведення комплексної оцінки фінансового стану місцевих бюджетів, створення Кодексу кращої практики, в якому б містився передовий вітчизняний та зарубіжний досвід управління фінансами на місцевому рівні [2].

Розбудова демократичної держави зумовлює необхідність формування нової системи управління фінансовими ресурсами як загальнодержавного, так і місцевого значення. Особливої уваги набуває управління саме місцевими фінансами, оскільки саме завдяки ним вирішуються основні соціально-економічні проблеми на місцях, враховуючи специфіку певного регіону. Проте, з розвитком суспільних відносин у нових реаліях набули поширення такі явища, як нецільове використання бюджетних коштів, ухилення від сплати податкових платежів тощо. Тому виникає необхідність у створенні такого механізму управління на місцевому рівні, що забезпечить соціально-економічний розвиток відповідної території завдяки належному формуванню та ефективному використанню фінансових ресурсів.

Література: 1. Європейська Хартія місцевого самоврядування [Електронний ресурс]. – Режим доступу:<http://conventions.coe.int/Treaty/EN/Treaties/PDF/Ukrainian/122-Ukrainian.pdf> 2. Міронова Л.О. Методи управління місцевими фінансами [Електронний ресурс]. – Режим доступу:http://www.rusnauka.com/1_NIO_2013/Economics/3_125132.doc.htm 3. Сазонець І.Л. Управління місцевими фінансами: навч. посібник / І.Л. Сазонець, Т.В. Гринько, Г.Ю. Придатно. – К. : Центр навчальної літератури, 2006

*Бугай М.С., спеціаліст
Науковий керівник – Олійник В.Я., к.е.н., доцент
Дніпропетровська державна фінансова академія*

РОЛЬ РЕСУРСНИХ ПЛАТЕЖІВ У ФОРМУВАННІ ДОХОДІВ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ

Активний вплив місцевого самоврядування на формування нових економічних відносини можливий лише в тому випадку, якщо він буде мати у своєму розпорядженні достатньою кількістю коштів для проведення своєї діяльності. Фонд фінансових ресурсів, що утворюється на місцевому рівні, інколи навіть наполовину не задовольняє потреби місцевого самоврядування в коштах, необхідних для вирішення поточних проблем.

Основною складовою фінансових ресурсів місцевого самоврядування спрямованих на задоволення потреб територіальної громади є кошти місцевих бюджетів. До найбільш гострих проблем у сфері формування місцевих бюджетів можна зарахувати такі: використання вільних бюджетних коштів, нестабільність дохідної бази, неефективна система вилучення надлишків загальнодержавних податків, недостатнє фінансування з Державного бюджету України.

Проблема формування доходів місцевих бюджетів перебуває у центрі уваги багатьох вітчизняних науковців, зокрема: О. Барановського, С. Булгакова, Д. Василик, О. Кириленко, О. Крайника, І. Луніної, В. Піхотського, В. Федосова, С. Юрія та ін.

Згідно з чинним законодавством органи місцевого самоврядування в межах своєї компетенції самостійно розробляють, затверджують і виконують бюджети місцевого самоврядування.

Місцеві бюджети, як фонди фінансових ресурсів зосереджені в розпорядженні органів місцевого самоврядування складаються з двох частин: доходів і витрат. Згідно із ст. 2 Бюджетного кодексу України доходи бюджету це податкові, неподаткові та інші надходження на безповоротній основі, справляння яких передбачено законодавством України (включаючи трансферти, плату за надання адміністративних послуг, власні надходження бюджетних установ); За ст. 64 Бюджетного кодексу України до складу доходів місцевих бюджетів, що враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів, належать: податок на доходи фізичних осіб, державне мито (у розмірі 75% до бюджетів міст республіканського та обласного значення та в розмірі 25% до бюджетів сіл, селищ та міст районного значення) та ресурсні платежі такі як збір за спеціальне використання лісових ресурсів, збір за спеціальне використання води, плата за користування надрами (у розмірі 50%).

Статтею 69 Бюджетного кодексу України закріплено перелік доходів місцевих бюджетів, що не враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів серед яких податок на прибуток підприємств та фінансових установ комунальної власності, плата за користування надрами для видобування корисних копалин місцевого значення; плата за користування надрами в цілях, не пов'язаних з видобуванням корисних копалин; збір за спеціальне використання води водних об'єктів місцевого значення; збір за спеціальне використання лісових ресурсів; плата за землю, місцеві податки і збори (крім єдиного податку та податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки) тощо.

З 1 січня 2011 р. згідно Податкового кодексу в Україні запроваджується екологічний податок який справлятиметься за фактичні обсягів викидів у атмосферне повітря та скидів у водні об'єкти забруднюючих речовин, розміщення відходів, фактичного обсягу утворення та тимчасового зберігання радіоактивних відходів.

Цей податок вводиться замість збору за забруднення навколишнього природного середовища справляння якого з 1 січня 2011 року припиняється. Згідно з Бюджетним Кодексом розподіл надходжень даного податку відбувається між спеціальними фондами державного та місцевого бюджету. На сьогодні, до спеціального фонду місцевих бюджетів зараховується 47%, в тому числі до сільських, селищних, міських бюджетів – 33,5%, обласних бюджетів та бюджету Автономної республіки Крим – 13,5%.

Склад доходів місцевих бюджетів свідчить, що вагомою їх складовою є ресурсні платежі, тобто податки чи збори, які справляються в процесі споживання природних ресурсів незалежно від їх обсягів.

За даними Головного управління казначейської служби в Дніпропетровській області у 2013 році доходи загального та спеціального фонду місцевого бюджету Дніпропетровської області становили 9550421,5 тис. грн. Ресурсні платежі становили 26,6% доходів місцевого бюджету. За період 2010-2013 рр. частка ресурсних платежів у доходах місцевого бюджету Дніпропетровської області мала загальну тенденцію зростання: у 2010 р. вона дорівнювала 23,32%; у 2011 р. – 27,42%; у 2012 р. – 27,14%. При цьому, протягом даного періоду спостерігається зміни у структурі ресурсних платежів, якщо у 2010 році ресурсні платежі в основному склалися з 19,65% – плати за землі, 3,57% – плати за забруднення навколишнього природного середовища та 0,09% плати за надра то починаючи з 2011 року зростає питома вага плати за надра, екологічного податку та плати за використання води. У 2013 році структура ресурсних платежів у доходах місцевого бюджету мала наступний вид: 18,47% – плата за землю; 4,16% – плата за надра; 2,72% – екологічний податок та 1,27% – збір за спеціальне використання води.

Отже, виходячи із зазначеного необхідно відмітити, що з прийняттям нового бюджетного та податкового законодавства значення ресурсних платежів зростає та полягає в тому, що такі платежі є фактором збільшення доходів місцевих бюджетів, тому необхідно розробляти ефективні еколого-економічні механізми регулювання даної сфери.

Література: 1. Бюджетний кодекс України від 8.07.2010 р. № 2456-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua> 2. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov> 3. Покатаєв П.С. Ресурсні платежі в системі формування місцевих бюджетів / П.С. Покатаєв // Держава та регіони – 2012. – № 3 (39) – С. 118-122

*Бут І.О., спеціаліст
Науковий керівник – Дейкало Л.Є., ст. викладач
Дніпропетровська державна фінансова академія*

КАЗНАЧЕЙСЬКЕ ОБСЛУГОВУВАННЯ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ ЗА ДОХОДАМИ ТА ПЕРЕРАХУВАННЯ МІЖБЮДЖЕТНИХ ТРАНСФЕРТІВ

Формування та реалізація ефективної політики у сфері місцевих фінансів займають достатньо важливе місце у процесі регулювання соціально-економічного розвитку держави та адміністративно-територіальних одиниць. В умовах економічної рецесії місцеві фінанси набувають особливого значення в реалізації регіональної політики спрямованої на зміцнення фінансової основи місцевого самоврядування та забезпечення економічного розвитку територій.

Державна казначейська служба України(Казначейство України) входить до системи органів державної влади та утворена для реалізації державної політики у сфері казначейського обслуговування бюджетних коштів [2].

При виконанні місцевих бюджетів застосовується казначейське обслуговування бюджетних коштів на основі ведення єдиного казначейського рахунку, відкритого у Національному банку України [1].

У процесі казначейського обслуговування коштів місцевих бюджетів органи Казначейства України здійснюють такі функції:обслуговують місцеві бюджети за доходами;відкривають рахунки в національній валюті в органах Казначейства України;для зарахування доходів місцевих бюджетів та інших надходжень, передбачених законодавством , на ім'я органу Казначейства України у розрізі кодів класифікації доходів бюджету та у розрізі місцевих бюджетів усіх рівнів, обласні, районні бюджети та бюджети місцевого самоврядування);здійснюють розподіл платежів між рівнями місцевих бюджетів, розподіл інших платежів, що зараховуються до місцевих бюджетів згідно з вимогами Бюджетного кодексу України, закону про Державний бюджет України та рішенням місцевої ради про бюджет у розмірах, визначених законодавством, та перераховують розподілені кошти місцевих бюджетів за належністю;формують розрахункові документи і проводять повернення коштів, помилково або надміру зарахованих до місцевих бюджетів на підставі відповідних документів органів, які згідно із законодавством контролюють справляння надходжень бюджету, погоджених з відповідними місцевими фінансовими органами;здійснюють безспірне списання коштів місцевих бюджетів за судовими рішеннями про стягнення коштів у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України;здійснюють розрахунки за міжбюджетними трансфертами;щодня перераховують залишки надходжень на рахунки загального та спеціального фондів місцевих бюджетів;здійснюють покриття тимчасових касових розривів

місцевих бюджетів та надання середньострокових позик місцевим бюджетам за рахунок коштів єдиного казначейського рахунка в установленому законодавством порядку;здійснюють операції на рахунках, відкритих в органах Казначейства України;надають виписки з рахунків для зарахування надходжень бюджетів відповідно до затверджених порядків взаємодії Казначейства України з органами, що контролюють справляння надходжень бюджету;ведуть бухгалтерський облік усіх операцій щодо виконання місцевих бюджетів;здійснюють попередній та поточний контроль; здійснюють безспірне вилучення коштів місцевих бюджетів відповідно до Бюджетного кодексу України;складають фінансову та бюджетну звітність про виконання місцевих бюджетів та подають її за належністю[3].

Перерахування платежів, сплачених платниками до місцевих бюджетів, здійснюється через Систему електронних платежів Національного банку України (далі - СЕП НБУ) на рахунки, відкриті в органах Казначейства України у розрізі місцевих бюджетів та кодів класифікації доходів бюджету [3].

Установлений порядок та чіткий контроль з боку органів Казначейства України за зарахуванням надходжень та перерахуванням міжбюджетних трансфертів із державного бюджету місцевим бюджетам, коштів, що передаються до державного бюджету з місцевих бюджетів., а також між місцевими бюджетами дають змогу забезпечити своєчасність, рівномірність, гарантованість та повноту їх надходження на рахунки відповідним бюджетам.

Запровадження казначейського обслуговування місцевих бюджетів та єдиного казначейського рахунку, на який зараховуються усі доходи, і з якого здійснюються всі наступні видатки бюджетів, дає змогу зосередити державні кошти на кореспондентському рахунку Казначейства України. Наявність на місцевому рівні інформації про стан та рух бюджетних коштів надає органам влади та місцевого самоврядування, а також головним розпорядникам коштів широкі можливості для прийняття правильного управлінського рішення та гнучкого маневрування наявними фінансовими ресурсами та оперативного контролю за їх спрямуванням. А відтак, володіти фінансовими важелями регулювання економічної ситуації в регіоні.

Література: 1. Бюджетний кодекс України: Закон України [Електронний ресурс] – Режим доступу:<http://www.rada.gov.ua>. 2. Указ Президента України від 13.04.2011 №460/2011 «Про Положення про Державну казначейську службу України» [Електронний ресурс] – Режим доступу:<http://www.rada.gov.ua>. 3. Про затвердження Порядку казначейського обслуговування місцевих бюджетів: Наказ Міністерства фінансів України від 23.08.2012 р. № 9384. Алієва В. Аналіз казначейської системи виконання державного бюджету: переваги і недоліки // Економіст. - 2010. - № 12. – С. 51-54. 5. Василик О.Д. Місцеві бюджети в системі управління економікою // Фінанси України. - 2012. - №1-2. - С. 53-58.

ОЦІНКА ВИКОНАННЯ ДОХОДНОЇ ЧАСТИНИ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ

У сучасних правових державах місцеві органи влади входять до загальної системи організації державної влади, і їхня компетенція визначається центральною владою. Але й сьогодні залишається і зростає перелік таких справ, які правова держава вважає за доцільне передати для розв'язання місцевим органам влади. За таких умов необхідно побудувати нову модель формування доходів місцевих бюджетів, яка забезпечувала б оптимальний фінансовий та стимулюючий ефект і відповідала політико-владним реаліям сьогодення, потребам збалансування інтересів центру та регіонів, усувала диспропорції бюджетної забезпеченості окремих територій, знижувала напругу міжрегіональних фінансових відносин та підтримувала ефективність бюджетної системи. Саме тому питання вдосконалення формування доходів місцевих бюджетів як складової фінансової політики держави загалом – одне із пріоритетів фінансово-економічних та адміністративних трансформацій в Україні.

Дієвим інструментом реалізації повноважень органів місцевого самоврядування є бюджет. Саме за його допомогою може стимулюватися соціально-економічний розвиток регіонів, отже, бюджетна система країни має будуватися таким чином, щоб місцеве самоврядування мало можливість позитивно впливати на підвідомчі території. У зв'язку з цим особливого значення набуває децентралізація бюджетної системи і передача в розпорядження органів місцевого самоврядування достатніх фінансових ресурсів [1].

Дослідження виконання доходної частини місцевого бюджету на прикладі бюджету м. Дніпропетровська за 2011-2013 рр. показали, що на протязі досліджуваного періоду спостерігається недовиконання планових показників: в 2011 році - по доходах в сумі 833069,3 тис. грн., при уточненому плані 902560,1 тис. грн., що становить 92,3 відсотки, в тому числі загального фонду в сумі 734493,6 тис. грн., при плані 799507,3 тис. грн., що становить 91,9 відсотків, спеціального фонду в сумі 98575,7 тис. грн., при плані 103052,8 тис. грн., або 95,7 відсотки; в 2012 році - по доходах в сумі 871547,7 тис. грн., при уточненому плані 917854,0 тис. грн., що становить 95,0 відсотки, в тому числі загального фонду в сумі 787523,2 тис. грн., при плані 827590,4 тис. грн., що становить 95,2 відсотків, спеціального фонду в сумі 84024,5 тис. грн., при плані 90263,6 тис. грн., або 93,1 відсотки; в 2013 році - по доходах в сумі 748566,3 тис. грн., при уточненому плані 805949,0 тис. грн., що становить 92,9 відсотка, в

тому числі загального фонду в сумі 677578,5 тис. грн., при плані 733345,7 тис. грн., що становить 92,4 відсотки, спеціального фонду в сумі 70987,8 тис. грн., при плані 72603,3 тис. грн., або 97,8 відсотка [2].

Питання оптимізації формування доходів місцевих бюджетів та виявлення резервів їх зростання набувають особливої актуальності в умовах ринкових трансформацій українського суспільства. Діюча система акумулювання доходів бюджетів України характеризується низьким рівнем частки власних доходів місцевих бюджетів, що відображається нарощуванням обсягів міжбюджетних трансфертів. Реальні фінансові можливості місцевих органів влади значно обмежуються, що, у свою чергу, є гальмуючим фактором демократичних перетворень у державі. У зв'язку з цим постає нагальна потреба у поглибленому дослідженні концептуальних засад доходів місцевих бюджетів та обґрунтуванні системи практичних рекомендацій щодо їх стабільності та зміцнення [3].

Для зміцнення фінансової бази органів місцевого самоврядування і надання їм досить широких повноважень варто акцентувати увагу на досягнення реальної бюджетної самостійності та фінансової децентралізації. Для вирішення цих проблем доцільно зміцнити фінансову складову органів місцевого самоврядування, удосконалити систему регулювання міжбюджетних відносин, посилити інвестиційну складову місцевих бюджетів, а також підвищити ефективність управління коштами місцевих бюджетів.

Отже, можна констатувати, що вдосконалення процесу підвищення ефективності використання бюджетного потенціалу регіону необхідно здійснювати за двома стратегічними напрямками. Перший повинен передбачати посилення зацікавленості органів державної та регіональної влади, а також місцевого самоврядування у зростанні власної дохідної бази, пошуку нових дохідних джерел і методів формування дохідної частини регіональних бюджетів, підвищення контролю за повнотою та своєчасністю надходжень до бюджету. Другий напрям повинен передбачати посилення контролю за раціональним та ефективним використанням бюджету, що дозволить підвищити обґрунтованість й ефективність використання бюджетних коштів, сприятиме зниженню рівня непрозорості процесів їх освоєння.

Література: 1. Чернякова Т.М. Інструменти бюджетно-податкового регулювання розвитку регіонів : [монографія] / Т.М. Чернякова. – Луганськ, 2009. – 368 с. 2. Звітна інформація департаменту фінансів Дніпродзержинської міської ради [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://www.dndz.gov.ua/>. 3. Терещенко С.І. Регіональні аспекти формування місцевих бюджетів [Електронний ресурс] / С.І. Терещенко - Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/chem_biol/Vsnau/2012/Tereshenko.pdf.

*Вепхвадзе-Ходзинська Н.Л., спеціаліст
Науковий керівник – Дейкало Л.Є., ст. викладач
Дніпропетровська державна фінансова академія*

ПЛАТІЖНА СИСТЕМА ВИКОНАННЯ БЮДЖЕТІВ ТА ШЛЯХИ ЇЇ ВДОСКОНАЛЕННЯ

Платіжна система є визначальною складовою національної економіки, центральною ланкою фінансово-банківської системи. Як показує досвід розвинутих країн, раціональна організація платіжної системи сприяє вдосконаленню грошово-кредитних відносин, ефективному функціонуванню фінансової сфери в цілому, забезпеченню ефективного функціонування національного господарства, а також здійсненню міждержавних валютних розрахунків.

Касове виконання бюджету в Україні, у зв'язку із зміною статусу банків, перерозподілом функцій між банківською та фінансовою системою, поетапно переводилось з банківської системи на казначейську.

З метою створення умов для більш ефективного управління коштами державного бюджету КМУ і НБУ затверджено постанову від 15 вересня 1999 року № 1721 «Про створення внутрішньої платіжної системи Державного казначейства». На виконання цієї постанови Казначейство України зосередило всі кошти Державного бюджету України, а в подальшому і місцевих бюджетів на своєму єдиному рахунку, що дало змогу більш ефективно використовувати ці кошти і управляти ними.

Платіжна система виконання державного бюджету є частиною національної платіжної системи, у якій держава виконує функції отримувача і відправника платежів державного бюджету. Під платежами державного бюджету слід розуміти переказ коштів від держави до зовнішнього отримувача і навпаки - від зовнішнього отримувача до держави [1].

Платіжну систему можна представити у вигляді системи механізмів, які служать для переказу грошових коштів між суб'єктами господарювання, для розрахунку за платіжними зобов'язаннями, що виникають між ними.

Державна казначейська служба України здійснює платежі за видатками Державного бюджету України та місцевих бюджетів через систему своїх органів шляхом безготівкового перерахування коштів. З цією метою Державній казначейській службі України відкрито бюджетний рахунок, який називається «Єдиний казначейський рахунок» (ЄКР). Безпосереднє використання Казначейством України можливостей роботи платіжної системи стало необхідною умовою ефективного регулювання та управління бюджетними коштами.

Одним з ключових принципів організації казначейського обслуговування бюджетних коштів є принцип роботи ЄКР. З метою задоволення технічного процесу та безпроблемного обслуговування бюджетів, позабюджетних фондів та інших клієнтів Національним банком за участю Казначейства України була розроблена модель обслуговування консолідованого кореспондентського рахунку в СЕП НБУ.

Реалізація функції управління бюджетними потоками держави стала можливою через консолідацію фінансових ресурсів держави на ЄКР. Запровадження ЄКР, на який зараховуються державні доходи і з якого здійснюються видатки, дозволяє органам Казначейства України мати вичерпну інформацію про стан державних фінансів, а отже, володіти фінансовими важелями макроекономічного регулювання. Запровадження ЄКР, на який зараховуються усі доходи, і з якого здійснюються всі наступні видатки бюджетів, дає змогу зосередити державні кошти на кореспондентському рахунку Державної казначейської служби України. Наявність на центральному рівні інформації про стан та рух бюджетних коштів надає Міністерству фінансів України та головним розпорядникам коштів широкі можливості для гнучкого маневрування фінансовими ресурсами держави та оперативного контролю за спрямуванням коштів. А відтак, володіти фінансовими важелями регулювання економічної ситуації в державі.

Органам місцевого самоврядування розрахунки з ЄКР через (СЕП НБУ) дало широкі можливості щодо володіння надходжень до бюджету в розрізі джерел на будь-який термін часу, значно прискорити розрахунки в бюджетній сфері, оперативно управляти наявними фінансовими ресурсами, здійснювати контроль за виконанням бюджетів, тобто забезпечити прозоре виконання бюджетів та цільове спрямування бюджетних коштів.

За рахунок ЄКР місцевим бюджетам надаються позики на покриття тимчасових касових розривів пов'язаних з недостатньою їх платоспроможністю щодо погашення бюджетними фінансовими зобов'язаннями за захищеними статтями видатків.

Платіжна система виконання бюджетів дає можливість своєчасно забезпечити проведення всіх операцій бюджету за надходженнями та видатками, надати повної достовірної інформації органам державної влади та місцевого самоврядування для прийняття ними своєчасного управлінського рішення.

Література: 1. Бюджетний кодекс України // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2456-17> 2. Душко Н.В., Юрій С.М. Управління фінансовими ресурсами в системі казначейства України. [Електронний ресурс] / Економічні науки. - Режим доступу: http://www.rusnauka.com/17_AND_2010/Economics/69190.doc.htm. . Климчук А.В., Стеценко Н. А. Проблеми розвитку платіжної системи України та шляхи їх

вирішення. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nauka.kushnir.mk.ua/?p=56198> 3. Про платіжні системи та переказ коштів в Україні: Закон України від 05.04.2001 № 2346-III // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon1.rada.gov.ua

*Вербицька Л.С., Винниченко А.Є., бакалаври
Науковий керівник – Надєєва А.Б., ст. викладач
Дніпропетровська державна фінансова академія*

ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ У БУХГАЛТЕРСЬКОМУ ОБЛІКУ БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВ

Процес організації та удосконалення бухгалтерського обліку у бюджетних установах стосується також технології обліку й опрацювання економічної інформації. Найбільш сучасними є автоматизовані інформаційні технології, здатні активно впливати на інтенсифікацію використання наявних ресурсів бюджетної сфери. Але більшість невеликих бюджетних установ (особливо в сільській місцевості) продовжують використовувати традиційну ручну, або частково автоматизовану форму ведення бухгалтерського обліку. Хоча найбільш чітко і злагоджено ведеться облік в установах з комплексною автоматизацією бухгалтерської роботи. Часткова автоматизація не дозволяє систематизувати дані обліку та відображати їх синхронно в одній базі даних, а, отже, і приймати оперативні рішення, використовуючи всю сукупність інформації, вивчивши всі фактори, що вплинули на певну ситуацію [1].

Причини відставання суб'єктів бюджетної сфери від технічного прогресу і розвитку сучасних інформаційних технологій пов'язані, в першу чергу, з наявністю проблем економічного, інформаційно-правового та організаційно-технічного характеру. Інформаційні проблеми пов'язані з вибором інструментарію обліку, контролю та аналізу. Їх вирішення вимагає обґрунтованого вибору системи та застосування необхідного і достатнього набору інформаційних технологій. В якості уточнюючої характеристики щодо програмного забезпечення вважаємо за доцільне враховувати таке: програма повинна бути гнучка в налаштуванні при незначних змінах, таких, як зміна норм видатків, мінімальної заробітної плати, розмірів відрахувань та нарахувань на фонд оплати праці, зміна тарифів на платні послуги, введення нових і видалення окремих недоцільних рахунків з Плану рахунків [2, с. 252].

Використання комп'ютера в бухгалтерському обліку дозволяє виконати перерозподіл навантаження працівників, звільнивши їх від рутинного оформлення документів та звільнивши час для аналітичної роботи щодо покращення фінансового стану бюджетної установи.

Найбільше навантаження в бухгалтерії бюджетної установи припадає на оформлення первинних документів, що мають заповнюватися без помилок та повністю відповідати типовим первинним документам.

Ефективне використання управлінських інформаційних систем і технологій обліку в бюджетній установі дозволяє швидко проводити збір та обробку інформації, здійснювати її аналіз, що дозволить управлінському персоналу вчасно приймати виважені управлінські рішення [3].

Найвищою формою функціонування комп'ютерної інформаційної системи бухгалтерського обліку на рівні суб'єктів господарювання є її органічне входження у загальну систему управління ними. При цьому, від бюджетної установи вимагається ще жорсткіша регламентація порядку виконання робіт з обміну інформації між окремими структурними виробничими та управлінськими підрозділами. Адже в даному випадку облікові задачі вирішуватимуться одночасно із задачами, наприклад, оперативно-технічного обліку, планування, аналізу, прогнозування тощо. Як справедливо зазначають фахівці з питань автоматизації бухгалтерського обліку, чим більше установа та чим більше її співробітників зайнято в системі управління, тим складнішою є задача складання регламентів, що забезпечують узгоджену роботу усіх ланок управління [4].

Найбільш поширеною інформаційною системою є «1С бухгалтерія». В ній крім способу оцінки матеріально-виробничих запасів за середньою собівартістю, стає можливим застосування і таких способів, як ФІФО, незалежно для бухгалтерського та податкового обліку [5].

Отже, в наш час кожна бюджетна установа потребує застосування новітніх інформаційних технологій в бухгалтерському обліку, оскільки останні значно полегшують роботу працівників бюджетної установи і дають можливість покращити економічні показники за рахунок більш чіткого обліку. Але кожна бюджетна установа під час введення інформаційних технологій повинна чітко підлаштувати ці нововведення під свою структуру. Найпоширенішою інформаційною системою, що застосовується у бухгалтерському обліку є «1С бухгалтерія».

Література: 1. Янчук Г.В. Організація бухгалтерського обліку в бюджетних установах. – 2012 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/10_DN_2012/Economics. 2. Хорунжак Н.М. Модернізація системи обліку бюджетних установ на основі комп'ютерних технологій: умови та принципи // Сталий розвиток економіки. – 2013. – № 3. – С. 251-256. 3. Мац Т.П. Значення управлінських інформаційних систем і технологій в обліку [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.pdaa.edu.ua/sites/default/files/nppdaa/5.3/194.pdf>. 4. Олексійко В. Особливості автоматизації бухгалтерського обліку на сучасних підприємствах

[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.stelmaschuk.info/internet-conference/announced-internet-conference/26-04-2012/50-26-27-2012/203-2012-04-26-23-52-11.html> 5. Сулик Ю.А. Удосконалення організації обліку виробничих запасів із застосуванням ПЕОМ. – 2012 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.repository.hneu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/1567/1/Сулик%20Ю.%20А.%20Удосконалення%20організації%20обліку%20виробничих%20запасів%20із%20застосуванням%20пеом.pdf>

*Водоп'ян К.В., спеціаліст
Науковий керівник – Роменська К.М., ст. викладач
Дніпропетровська державна фінансова академія*

ЗВІТНІСТЬ ПРО ВИКОНАННЯ БЮДЖЕТІВ ТА ШЛЯХИ ЇЇ ВДОСКОНАЛЕННЯ

Однією з найсуттєвіших і водночас складних проблем у процесі розвитку ринкових відносин в Україні є вдосконалення бюджетного процесу у державі, адже саме ефективне використання фінансових ресурсів бюджету держави свідчить про рівень її економічного та соціального розвитку [1].

Особливу роль у бюджетному процесі відіграє казначейська система виконання Державного бюджету України, адже саме на базі звітності органів Державної казначейської служби України можна зробити висновок про досягнення чи недосягнення Україною економічного і соціального прогресу, розробити нові форми та методи для досягнення кращих результатів у майбутньому.

Ключовими елементами системи казначейського виконання бюджетів є бухгалтерський облік та фінансова звітність як у цілому про виконання державного та місцевих бюджетів, так і юридичних осіб (установ, організацій, підприємств), які отримують бюджетні кошти.

Відповідно до ст.58 Бюджетного кодексу України розрізняють фінансову та бюджетну звітність [1].

Важливу роль в управлінні бюджетними коштами виконує система бухгалтерського обліку та фінансової звітності бюджетів усіх рівнів, насамперед, місцевих бюджетів як найчисельнішої ланки вітчизняної бюджетної системи.

Питання вдосконалення обліку місцевих бюджетів набувають особливої актуальності з огляду на поширення ринкових відносин у бюджетну сферу України та реформування вітчизняної облікової системи. Не дивлячись на оновлення нормативної бази та наукові розробки, залишаються нерозв'язаними проблеми обліку доходів і видатків найчисельнішої ланки місцевих бюджетів – сільських, селищних, міських (міст районного значення), які здійснюють інтегрований облік, тобто облік доходів та видатків бюджетів і

кошторисів установ, які отримують кошти бюджетів цього рівня [1].

Реформування облікової системи доходів і видатків місцевих бюджетів України суттєво змінює організацію і порядок контролю місцевих бюджетів. Розширення номенклатури доходів, видатків, активів і зобов'язань бюджетів призвело до збільшення кола об'єктів контролю, що вимагає відповідних методик контролю доходів і видатків місцевих бюджетів. Особливо важливо у цьому зв'язку забезпечити прозорість та достовірність облікової інформації про доходи і видатки місцевих бюджетів України [2].

Для поліпшення результатів оперативного управління коштами Державного бюджету потрібно: продовжувати концентрувати ресурси на Єдиному казначейському рахунку; поліпшувати якість прогнозування фінансових ресурсів на конкретний період на підставі даних обліку зобов'язань розпорядників та одержувачів бюджетних коштів, а також касових доходів бюджету від інших учасників системи; посилити та розширювати застосування методів контролю за кошторисними доходами й видатками розпорядників та одержувачів бюджетних коштів; завершити впровадження повнофункціонального єдиного програмного забезпечення та створення інформаційно-обчислювальної системи [2].

Важливим напрямком удосконалення казначейської системи виконання бюджету, як і бюджетного процесу в цілому, є: удосконалення бухгалтерського обліку виконання бюджету, що ґрунтується на методі нарахування замість касового методу; створення інтегрованої системи рахунків, які об'єднують рахунки бухгалтерського обліку в бюджетних установах і бюджетну класифікацію; об'єднання бухгалтерського обліку виконання бюджету і обліку в бюджетних установах.

Нині органи Державної казначейської служби України залучені лише до процесу виконання бюджету і не беруть участі у інших етапах бюджетного процесу. Зважаючи на те, що органи ДКСУ володіють широкою інформацією з усього спектра показників виконання державного бюджету, детально аналізують дані про виконання бюджету, доцільно було б передбачити участь казначейства, поряд з іншими виконавчими органами, на етапах планування доходів і видатків бюджету, прогнозування й оцінки ефективності державних цільових програм, фінансового аудиту [2].

Отже, до найважливіших стратегічних завдань розвитку вітчизняної казначейської системи слід віднести вдосконалення функціонування її нормативно-законодавчої бази, розмежування відповідальності органів Державної казначейської служби України й органів місцевого самоврядування, удосконалення автоматизованої системи АС "Казна" та запровадження промислового продукту ERP, що в комплексі сприятиме удосконаленню управління бюджетними коштами [1].

Література: 1. Прутська О.О. Удосконалення казначейської системи виконання державного бюджету/ Прутська О.О., Данилюк О.О. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nauka.kushnir.mk.ua/?p=59376>. 2. Волковська Я.В. Удосконалення організації бухгалтерського обліку в бюджетних установах як засіб підвищення ефективності використання бюджетних коштів / Я.В. Волковська // Управління розвитком. – 2011. – № 20. – С. 125-127.

*Володкевич А.В., студентка
Науковий керівник – Олійник В.Я., к.е.н., доцент
Дніпропетровська державна фінансова академія*

РОЛЬ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ У СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОМУ РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ

Бюджету належить важлива роль у фінансуванні соціального розвитку, регулюванні економіки держави, сприяння швидкому розвитку ринкових відносин, забезпеченні макроекономічної стабільності в економіці. Він є невід'ємною частиною ринкових відносин і одночасно важливим засобом реалізації державної політики, особливо в умовах фінансово-економічної кризи.

Місцевий бюджет є основним фінансовим планом регіону, тому проблеми формування і функціонування місцевих бюджетів залишаються украй актуальними на сьогоднішній день в бюджетній системі України.

Місцеві бюджети відображають систему фінансових відносин, які складаються між територіальними громадами, з одного боку, і підприємствами, організаціями всіх форм власності та фізичними особами, з іншого боку, з метою створення фонду фінансових ресурсів адміністративно-територіальної одиниці та їх використання для реалізації завдань і функцій, що покладаються на органи самоврядування [3].

До основних функцій місцевих бюджетів належать:

- формування фондів грошових ресурсів для забезпечення діяльності місцевих органів влади;
- розподіл та використання коштів за напрямками і в інтересах комплексного розвитку відповідних територій та адміністративно-територіальних утворень;
- контроль за фінансово-господарською діяльністю підвідомчих регіональним органам та органам місцевого самоврядування підприємств, організацій і установ [2].

В економічному і соціальному розвитку регіону вагома роль відводиться місцевим бюджетам, адже вони є джерелом фінансування закладів освіти, культури, охорони здоров'я населення, засобів масової інформації, житлово-комунального господарства,

різноманітних молодіжних програм, витрат по упорядкуванню населених пунктів. Саме з місцевих бюджетів здійснюються видатки на соціальний захист та соціальне забезпечення населення, утримання притулків та дитячих закладів-інтернатів, допомоги сім'ям з дітьми, іншим малозабезпеченим і незахищеним верствам населення.

Більшість видатків місцевих бюджетів традиційно спрямовуються на соціально-культурну сферу. За даними бюджетного моніторингу, що був проведений фахівцями Інституту бюджету та соціально-економічних досліджень за січень-вересень 2013 року сукупна частка цих видатків у структурі видатків місцевих бюджетів склала 86,0%, що на 2,8% більше рівня попереднього року. Серед них найбільшими є видатки на освіту (34,1% від усіх видатків місцевих бюджетів), на соціальний захист та соціальне забезпечення (26,2%), на охорону здоров'я (22,1%) [1].

Місцеві бюджети стають основним інструментом реалізації регіональної політики та вирішення таких важливих завдань, як структурна перебудова економіки, вирівнювання економічного розвитку регіонів та ефективності територіального поділу праці, розвиток місцевого господарства, здійснення житлового будівництва, благоустрій міст, проведення природоохоронних заходів та ін.

Соціально-економічне зростання регіонів залежить від закріплених бюджетних повноважень та реальних можливостей органів місцевого самоврядування і місцевих органів влади здійснювати економічний розвиток територій, посилювати якісний розвиток соціального забезпечення населення [4].

Рівень розвитку будь-якого району залежить в першу чергу від фінансових можливостей місцевого бюджету, адже саме він є джерелом фінансування основних соціальних та економічних потреб регіону.

Ефективне використання коштів місцевих бюджетів сприятиме удосконаленню механізму розподілу та використання бюджетних коштів. Місцеві фінансові органи та органи місцевого самоврядування мають ефективно виконувати власні та покладені на них повноваження, найголовнішими з яких є фінансування діяльності галузей освіти, охорони здоров'я, науки й культури з метою забезпечення соціально-економічного розвитку регіонів.

Література: 1. Бюджетний моніторинг: Аналіз виконання бюджету за січень- вересень 2013 року / [Зубенко В.В., Самчинська І.В., Рудик А.Ю. та ін.] ; ІБСЕД, Проект «Зміцнення місцевої фінансової ініціативи (ЗМФІ-ІІ) впровадження», USAID/ – К., 2013. – С.58-61. 2. Калетнік, Г.М. Державне регулювання економіки : навч. посіб. / Г.М. Калетнік, А.Г. Мазур, О.Г. Кубай ; М-во освіти і науки, молоді та спорту України, М-во аграр. політики і продовольства України, ВНАУ. – К. : Хай-Тек Прес, 2011. – 427 с. 3. Управління фінансовими ресурсами місцевих бюджетів Львівщини : проблеми та напрями підвищення ефективності /науково-аналітична доповідь [І.З.Сторонянська,

М.А. Козоріз, С.А. Давимука, Г.В. Возняк та ін.]; НАН України Інститут регіональних досліджень; за ред. д.е.н., проф. І.З. Сторонянської. – Львів, 2013. – С. 5-8. 4. Фляк І.Т. Вплив місцевих бюджетів на соціально-економічний розвиток регіонів України [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/11_NPE_2013/Economics/3_134129.doc.htm

*Войтович К.В., спеціаліст
Науковий керівник – Чубак А.Ю., ст. викладач
Дніпропетровська державна фінансова академія*

СИСТЕМА ДЕРЖАВНИХ ФІНАНСІВ УКРАЇНИ ТА ЇЇ ОПТИМІЗАЦІЯ

Центральне місце у фінансовій системі кожної держави займають фінанси держави. Державні фінанси – це базова складова фінансової системи, через яку забезпечується формування централізованих грошових фондів та їх використання через багатовекторний механізм макроекономічної стабільності та динамічного зростання економіки, що забезпечує найбільш повне виконання функцій держави.

Державні фінанси є головною підсистемою фінансової системи країни, через яку відбувається вплив на економічні та соціальні процеси, здійснюється розвиток країни тощо. Вони є сукупністю економічних і фінансових відносин щодо створення та розподілу валового внутрішнього продукту з метою формування відповідних центральних грошових фондів, які надалі використовуються державою для забезпечення виконання відповідних функцій, покладених на державу. Свої функції держава виконує через систему створених фінансових інститутів, які покликані як управляти державними фінансами, так і відповідно регулювати їхній розподіл і перерозподіл для ефективного розвитку країни і задоволення потреб населення.

Ринкова економіка при всій розмаїтості відомих світовій практиці її моделей характеризується тим, що представляє собою соціально орієнтоване господарство з додатковим державним регулюванням.

Головне призначення державних фінансів полягає у сприянні через різноманітні фінансові інституції успішному управлінню фінансами з метою забезпечення економічного і соціального розвитку держави, прав і свобод людини[1].

Основна проблема структурної побудови системи державних фінансів – встановлення оптимального співвідношення між її рівнями.

Критеріями ефективності функціонування системи державних фінансів в цілому можуть виступати: динаміка ВВП; рівень

безробіття; ступінь виконання законодавчих і прирівняних до них актів про бюджет; рівень монетизації бюджетного дефіциту; величина валютних резервів, що використовуються для фінансування бюджетного дефіциту.

Виходячи з особливостей розвитку української економіки та досвіду інших країн, оптимізація системи державних фінансів має включати цілий комплекс заходів:

1. Заходи щодо збільшення ресурсного потенціалу державних фінансів [3].

2. Заходи для модернізації податкової системи: удосконалення оподаткування для стабільного, повного і своєчасного перерахування податкових платежів; скасування пільг у сфері оподаткування, що мають низьку результативність; розвиток регіональної системи оподаткування; відмова від збільшення номінального податкового тягара в середньостроковій перспективі за умови підтримки збалансованості бюджетної системи; оптимізація податкового механізму розподілу доходів; підвищення ефективності та нейтральності податкової системи за рахунок впровадження сучасних підходів до податкового адміністрування, спрямованих на зміцнення фінансової дисципліни.

3. Проведення децентралізації бюджетної системи та підвищення фінансової спроможності місцевих бюджетів; забезпечення міжрегіональної кооперації та комунікації, об'єднання фінансових ресурсів регіонів для реалізації спільних проектів [4].

4. При проведенні бюджетної реформи ключовими питаннями є: визначення пріоритетів бюджетного фінансування та концентрація бюджетних коштів на найбільш важливих соціально-економічних програмах; підвищення відповідальності за порушення бюджетної дисципліни з метою забезпечення економії та цільового використання бюджетних коштів; здійснення змін в інституційно-правовій базі міжбюджетного фінансування для впровадження прозорого, демократичного та ефективного механізму регулювання міжбюджетних відносин шляхом розподілу витрат на виконання повноважень кожного з рівнів державної влади та зміцнення доходної бази місцевих бюджетів.

5. Заходи щодо підвищення рівня фінансової безпеки сектора державних фінансів. Для цього необхідно визначення індикаторів і критеріїв фінансової безпеки сектора державних фінансів, проведення їх моніторингу; реформування планування і прогнозування державних фінансів шляхом запровадження стратегічного та середньострокових фінансових планів[5].

Література: 1. Форкун І.В. Управління державними фінансами в контексті реалізації стратегії економічного зростання / І.В. Форкун // Сталий розвиток економіки, 2012. – № 7. – С. 56-60. 2. Шушкова Ю.В. Державні фінанси та їх місце

у фінансовій системі України / Ю.В.Шушкова // Науковий вісник НЛТУ України. – 2012. – Вип. 22.14. – С. 344-351. 3. Кудряшов В.П. Державні фінанси в період проведення реформ / В.Кудряшов // Фінанси України. – 2012. - №1. – С. 41-57. 4. Деркач М.І. Фіскальна децентралізація як фактор забезпечення сталого розвитку України / М. Деркач // Фінанси України. – 2011. - № 2. – С. 56-63. 5. Шемаєва Л.Г. Оцінка рівня фінансової безпеки сектору державних фінансів України / Л. Шемаєва // Фінанси України. – 2012. - № 1. – С.116-123.

*Гаврилюк В.В., Оболонський В.М., спеціалісти
Науковий керівник - Міронова Л.О., к.е.н., доцент
Дніпропетровська державна фінансова академія*

РОЛЬ ТА ПРИЗНАЧЕННЯ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ У СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОМУ РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ

Місцеві бюджети, як економічна категорія, відображають обумовлену адміністративним поділом і бюджетним устроєм держави сферу економічних відносин суспільства. Вони пов'язані із формуванням, розподілом і використанням централізованих грошових коштів, що знаходяться у розпорядженні місцевих органів влади і призначених для соціально-економічного розвитку конкретних регіонів країни [2].

Неодмінною рисою, що дала початок реформи між бюджетними відносинами і фіскальною децентралізацією є саме прийняття Бюджетного кодексу.

Відповідно до Бюджетного кодексу місцевий бюджет містить в собі надходження і витрати на виконання повноважень органів влади, місцевих державних адміністрацій, органів місцевого самоврядування та Автономної Республіки Крим. Такі витрати і надходження складають єдиний баланс відповідного рівня бюджету.

Місцеві бюджети контролюють та концентрують потоки бюджетних коштів певного району, населеного пункту чи області. Розвиток соціальної сфери і місцевого господарства залежить від стабільності та ефективності процесу формування і виконання бюджету, від наповненості доходної частини місцевих бюджетів.

На сьогодні, на жаль, фінансові проблеми місцевої влади набули великої гостроти. Постала проблема нестачі грошей, фінансових ресурсів у органах місцевого самоврядування та нестабільність їх доходних джерел. Така ситуація є проблемною та набуває загальнодержавної ваги. Адже не вирішуються життєві проблеми людей, занепадають соціально-культурна сфера, освіта, погіршується стан доріг та інших засобів комунікації.

Прискорене формування місцевих фінансів стане дуже серйозним фактором стабілізації ситуації в країні.

Важлива роль у фінансовій системі держави належить саме місцевим бюджетам. Відповідно через бюджет здійснюється фінансування заходів економічного і соціального розвитку, що мають загальнодержавне значення, а також стосуються міждержавних відносин. За його допомогою перерозподіляється частина фінансових ресурсів між адміністративно-територіальними одиницями України. Його метою є вдосконалення структури суспільного виробництва і забезпечення соціальних гарантій населенню [3].

Для здійснення економічного і соціального розвитку на своїй території надано широкі права органам місцевого самоврядування. У статті 43 Конституції України зазначено:

- місцеві органи самоврядування управляють майном, що є в комунальній власності;
- затверджують програми соціально-економічного та культурного розвитку і контролюють їх виконання;
- затверджують бюджети відповідних адміністративно-територіальних одиниць і контролюють їх виконання;
- встановлюють місцеві податки та збори відповідно до закону;
- утворюють, реорганізують та ліквідують комунальні підприємства, організації, установи.

Видатки місцевих бюджетів пов'язані з реалізацією планів соціального й економічного розвитку відповідних територій і адміністративно-територіальних одиниць. Вони спрямовуються на: соціально-культурні заходи такі, як освіта, культура і мистецтво, охорона здоров'я, соціальна політика. Понад 75% місцевих бюджетів спрямовується власне у соціальну сферу, а витрати на соціальний захист становлять понад 40% [1].

Отже, аби забезпечити збалансованість бюджетної системи в Україні, місцеві бюджети повинні перетворитися у дієвий інструмент соціально-економічного розвитку регіонів. Саме від ефективності регіональної політики залежить обсяг бюджетного фінансування регіональних потреб, відповідно і життєвий рівень населення регіону.

Сучасний стан соціально-економічного розвитку регіонів України характеризується зрушеннями у структурних реформах бюджетної системи, спрямованими на підвищення ролі місцевого самоврядування.

Тому, для забезпечення сталого соціально-економічного розвитку регіонів та належної фінансової підтримки місцевих бюджетів першочергово необхідно впроваджувати такі дії:

- 1) підвищувати фінансову самостійність органів місцевого самоврядування шляхом закріплюючи додаткові дохідні джерела за ними;

2) вдосколювати системи надання та використання субвенцій на реалізацію програм соціально-економічного розвитку;

3) розмежувати повноваження між державними та місцевими бюджетами на засадах збалансування загальнодержавних та регіональних інтересів;

4) прискорювати зростання інвестиційної складової частини місцевих бюджетів;

5) розробляти реальні програми розвитку регіонів виходячи з середньострокової перспективи.

Тільки такі підходи можуть забезпечити стрімкий розвиток соціально-економічної складової регіонів країни.

Література: 1. Бондарук Т. Концептуальні засади реформування місцевих бюджетів України / Т. Бондарук // Світ фінансів. – 2011. - №2. - С. 168-171. 2. Владимиров К.М., Чуйко Н.І., Рогальський О.Ф. Місцеві фінанси: навч. посібник. – Херсон: Олді плюс. – 2006. – С. 352. 3. Калетнік Г.М., Мазур А.Г., Кубай О.Г. Державне регулювання економіки: навч. посібник. – К.: «Хай-Тек Прес», 2011. – С. 428.

*Гаврюк Л.В., магістр
Науковий керівник – Лазебник Л.Л., д.е.н, доцент
Дніпропетровська державна фінансова академія*

ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ БЮДЖЕТНИМ БОРГОМ УКРАЇНИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Важливим елементом стратегії макроекономічного управління є зменшення розміру бюджетного дефіциту. Сучасна економічна думка пропонує багато концепцій бюджетного дефіциту, за допомогою яких визначається ефективність фіскальної політики та її вплив на економічну систему. Зменшити дефіцит бюджету уряд може шляхом накопичення заборгованості – прострочування платежів по боргах або закуплених товарах, а також за рахунок підвищення податків. Боргове фінансування дефіциту бюджету веде до накопичення державного боргу, який потрібно обслуговувати та управляти ним [1].

Управління державним боргом – комплекс заходів, що здійснюються державою в особі уповноважених органів щодо визначення обсягів та умов залучення коштів, їх розміщення і погашення, а також забезпечення платоспроможності держави.

Управління та обслуговування державного боргу є одним з пріоритетних завдань фінансової політики держави, важливою умовою стабільності її фінансової системи. Ефективне управління боргом на всіх його етапах дозволить уникнути кризових боргових ситуацій та перевантаження видаткової частини державного бюджету в розрізі витрат на обслуговування державного боргу, сприятиме

забезпеченню стабілізації соціально-економічної ситуації та розвитку економіки України [2].

За даними Міністерства фінансів України темпи приросту величини державного боргу в Україні мають тенденцію до зростання. (табл. 1).

Таблиця 1

Структура та динаміка державного боргу України в 2009-2013 рр., млрд. грн.

№ з/п	Показник	2009	2010	2011	2012	2013	2013/2009 (%)
1	Загальна сума державного та гарантованого боргу	317,905	432,235	473,122	515,511	584,370	183,82
2	Державний борг:	226,997	323,475	357,273	399,218	480,219	211,55
	внутрішній борг	91,071	141,663	161,467	190,299	256,960	282,15
	зовнішній борг	135,927	181,814	195,806	208,919	223,259	164,25
3	Гарантований державою борг:	90,908	108,761	115,848	116,292	104,151	114,57
	внутрішній борг	14,063	13,828	12,24	16,211	27,129	192,91
	зовнішній борг	76,845	94,933	103,607	100,081	77,022	100,23

Джерело: [3].

За 2010-2013 рр. загальна сума державного та гарантованого боргу зросла майже у 2 рази. При цьому внутрішній державний борг за період, що аналізується, зріс більш як у 2 рази, а зовнішній державний борг зріз майже у 3 рази. Гарантований державою борг має значно менші темпи зростання.

За даними Міністерства фінансів, Україна повністю погасить діючі внутрішні і зовнішні кредити (позики) через 26 років, у 2040 році.

Витрати на погашення і обслуговування кредитів у 2014 р. становитимуть 125,533 млрд. грн., зокрема 79,605 млрд. грн., або 63,41%, передбачено на погашення внутрішнього боргу, 45,929 млрд. грн., або 36,59%, – зовнішнього.

У 2015 р. витрати на погашення і обслуговування кредитів порівняно з попереднім роком зростуть на 5,27%, або на 6,620 млрд. грн., – до 132,153 млрд. грн.

У 2016 р. – знизяться на 25,43%, або на 33,606 млрд. грн., – до 98,547 млрд. грн.

У 2017 р. – зростуть на 7,78%, або 7,66 млрд. грн., – до 106,213 млрд. грн.

У 2018 р. – знизяться на 28,76%, або на 30,552 млрд. грн., – до 75,661 млрд. грн. Далі передбачено безперервне зниження платежів до 2040 року.

Вчені вважають, що однозначного способу розв'язання проблеми заборгованості немає. Будь-яка програма реструктуризації потребує проведення відповідних розрахунків стосовно кожного випадку. При цьому аналіз можливих варіантів має враховувати не лише економічні, а й політичні наслідки певних дій щодо суверенного боргу [2].

Управління державною заборгованістю є одним із ключових факторів забезпечення макроекономічної стабільності в державі. Від характеру врегулювання боргової проблеми залежить бюджетна дієздатність країни, стан її валютних резервів, а відповідно і стабільність національної валюти, рівень відсоткових ставок, інвестиційний клімат, характер поведінки всіх сегментів фінансового ринку. Тому управління державним боргом має бути зорієнтоване на застосування ефективної боргової стратегії, а не базуватися на короткострокових ситуативних орієнтирах. Лише ефективний менеджмент державного боргу є запорукою зростання економіки, інвестиційної привабливості, фінансової стабільності, підвищення кредитного рейтингу держави.

Література: 1. Небава М.І. Теорія макроекономіки: навч. посіб. / М.І. Небава -К. : Слово, 2005. - 536 с. 2. Фінанси: підручник. / за ред. С.І. Юрія, В.М. Федосова. -2-ге вид. переробл. і доповн. - К. : Знання, 2012. - 687 с. 3. Офіційний сайт Міністерства фінансів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.minfin.gov.ua

*Гайдаманчук Є.О., спеціаліст
Науковий керівник - Даценко В.В., к.е.н., доцент
Дніпропетровська державна фінансова академія*

ОЦІНКА ВИКОНАННЯ ДОХІДНОЇ ЧАСТИНИ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ

Адекватна бюджетна політика в контексті формування доходної частини бюджету є важливим засобом управління і складає підґрунтя соціально-економічного розвитку. Місцевим бюджетам, як основній фінансовій базі органів місцевого самоврядування, належить особливе місце в бюджетній системі нашої держави. Важлива роль відводиться місцевим бюджетам і у соціально – економічному розвитку території, адже з місцевих бюджетів здійснюється фінансування закладів освіти, культури, охорони здоров'я та соціальний захист населення. Оцінка

виконання доходної частини місцевих бюджетів є важливим підґрунтям для створення умов повноцінного розвитку регіону та забезпечення самостійності місцевих бюджетів.

Дослідження проблем формування доходної частини місцевих бюджетів викликає інтерес, насамперед тому, що саме бюджет характеризує рівень економічного розвитку країни, і завдяки правильному здійсненню бюджетного процесу забезпечується економічна і соціальна стабільність та належний життєвий рівень населення. Збільшення доходів місцевих бюджетів сприяє зростанню сукупного попиту в економіці і, відповідно, збільшенню випуску продукції і зайнятості. Наведене свідчить про актуальність досліджуваної теми.

Економічне оновлення вимагає зміцнення доходної частини місцевих бюджетів як основної складової. Оскільки в перехідний період функції держави набувають вагомішого змісту, це підтверджує практика життєдіяльності України, то похідним є обов'язкове забезпечення фінансовими ресурсами тих потреб, які не можуть задовольнятися завдяки ринковому механізму, а також можливістю кожної людини.

Одним з основних інструментів місцевого регулювання соціально-економічних процесів в ринкових умовах є місцевий бюджет. Формування бюджету належить до відання органів місцевої виконавчої влади, які згідно з основними напрямками бюджетної політики визначені відповідно Верховною Радою України. Ці органи відповідають також за виконання бюджету та контроль за цільовим, економічним і ефективним використанням виділених бюджетних коштів. За допомогою місцевого бюджету здійснюється різнобічний регулюючий вплив на ринкові відносини та процес розширеного відтворення. Бюджетна система є тією організаційною основою, що дозволяє наукове обґрунтування раціональної й ефективної системи впливу фінансів на підвищення продуктивності суспільного виробництва.

Структура бюджетної системи та взаємозв'язок окремих бюджетів мають і практичне значення і становлять основу для розробки фінансової політики держави і вдосконалення фінансової бази бюджетів. Саме від рівня досконалості такого механізму залежать темпи економічного та суспільного розвитку, а також добробут громадян. Основним інструментом державного регулювання соціально-економічних процесів є бюджет як фонд грошових коштів, що створюється з метою забезпечення стабільного фінансування всіх заходів. Він дає змогу маневрувати бюджетним ресурсами, створює передумови для динамічного розвитку економіки. Основу цьому процесу становлять фінансово-господарські відносини.

Таким чином, сконцентровані в місцевому бюджеті кошти призначаються для здійснення державної соціально-економічної

політики держави. За допомогою бюджету виконуються державні та місцеві програми з розвитку і успішного функціонування галузей економіки, охорони здоров'я, зміцнення науково-технічного потенціалу і культури, покращення матеріального становища населення та окремих його груп, підтримки соціально-економічного розвитку регіонів, тому досить важливим питанням є реальне визначення його дохідної та повне виконання.

Саме тому пошук шляхів забезпечення стабільності надходжень до Державного і місцевих бюджетів необхідно здійснювати через призму аналізу та оцінки бюджетної політики, ефективності суспільно-економічних відносин і фінансово-економічних реформ.

Література: 1. Бюджетний кодекс України від 21 червня 2010 року № 2542-III/www.Rada.gov.ua 2. Закон України «Про бюджетну систему та бюджетний процес»// www.Rada.gov.ua 3. Омелянович Л.О. Бюджетна система: / під ред. Л.О. Омелянович. – Донецьк: ДонНУЕТ, 2008.-237 с. 4. Булгакова С.О. Бюджетна система України: навчальний посібник/ під.ред. Булгакової С.О.-К:НТЕУ,2002.- 288 с.

*Гаращенко І.А., спеціаліст
Науковий керівник – Чубак А.Ю., ст. викладач
Дніпропетровська державна фінансова академія*

УДОСКОНАЛЕННЯ БЮДЖЕТНОГО МЕХАНІЗМУ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ РЕГІОНУ

Для розв'язання проблем соціально-економічного розвитку в Україні необхідно формувати і закріпити суттєво нові інститути державних фінансів. Дане завдання можна вирішити методом реформ у фінансовій системі, яка орієнтована на ринкову економіку.

В контексті висвітленої проблемі важливе місце посідають місцеві бюджети, як інструмент спрямування фінансових ресурсів держави на соціально-економічні завдання, ділову активізацію регіону, втілення місцевих програм.

В зв'язку з цим, необхідним також є чітке теоретичне визначення такого поняття як механізм формування місцевих бюджетів, бо на даному етапі спостерігається низький рівень фінансової автономії, також відсутня чіткість у законодавчому розмежуванні функцій між центральними та місцевими бюджетами, спостерігається спад долі доходів відповідно до загального доходу державного бюджету та відповідно збільшення видаткової частини. Це свідчить про актуальність вдосконалення бюджетного механізму формування та використання фінансових ресурсів регіону.

Доцільним буде визначити бюджетний механізм в системі формування та вдосконалення джерел фінансових ресурсів в економіці держави, як сукупність інструментів та засобів організації бюджетних відносин, поліпшення економічного клімату, через державний вплив на соціальні та економічні процеси в Україні.

Серед засобів бюджетного механізму можна виділити такі:

- засоби організації бюджетних відносин;
- засоби організації забезпечення розвитку економіки;
- засоби сприяння процесу розширеного відтворення.

Важливу роль у формуванні фінансових ресурсів займають податки та збори. Це впливає з того, що місцеві органи влади в праві формувати та використовувати власні фінансові ресурси, частину з них складають податки і збори. Позитивним на сьогодні є те, що роль податків як джерела формування фінансових ресурсів збільшилась.

Проте негативною тенденцією є те, що при збільшенні податкового навантаження спостерігаємо скорочення податкових надходжень, особливо на місцевому рівні.

Також про проблеми в даному питанні свідчить те, що велика кількість місцевих бюджетів в Україні є дотаційними і на пряму залежить від трансфертів. Це говорить про недостатній рівень фінансової автономії місцевих бюджетів.

Занадто велика увага приділяється формуванню та надходженню доходів до бюджету, забуваючи при цьому, що вдосконалення ефективності функціонування будь-якої багаторівневої системи, в тому числі і бюджетної, принесло б більше користі.

Формуючи доходи місцевого бюджету за допомогою податків та зборів, необхідно пам'ятати про принцип еквівалентності. Кількість послуг, що отримують жителі певних територіальних одиниць, на пряму повинен залежати від обсягу сплачених податків.

У зв'язку з незначним ступенем самостійності органів місцевого самоврядування, вони не мають можливості сповна забезпечувати населення необхідними послугами.

Критерієм фінансової самостійності регіону та ефективного використання трансфертів може виступити рівень трансфертного навантаження на Держбюджет, що також дозволить сформувати уяву про стан стимулювання міжбюджетного регулювання розвитку власного доходного потенціалу регіонів.

Не зайвим був би аналіз вирішення подібних проблем в економічно розвинених країнах та можливе перейняття їх досвіду. Частину проблем можна вирішити, перейнявши досвід щодо стабільного закріплення джерел доходів органам місцевої влади, розширення частки місцевого оподаткування, та реформ у системі міжбюджетних відносин.

Потрібно вивчити світовий досвід функціонування місцевих фінансів та використати отримані знання, пристосувавши їх до української бюджетної системи.

Правильне та ефективне функціонування місцевих фінансів може стабілізувати українську економіку, змінити положення територіальної одиниці (регіону) з дотаційного, на самостійний суб'єкт функціонування, за рахунок власних фінансових ресурсів, що в свою чергу дасть можливість вирішити більшість соціально-економічних проблем.

Отже, при вдосконаленні механізму фінансування місцевого самоврядування в Україні варто використовувати позитивні досягнення зарубіжних країн, що сприятиме скороченню матеріальних затрат при реформуванні місцевого самоврядування, розвитку нових форм його фінансування.

Література: 1. Прямухіна Н.В. Роль фінансових ресурсів регіонів для розвитку економічної системи держави / Прямухіна Н.В // Формування ринкової економіки в Україні. – 2013. – № 19. – С.130-134. 2. Ярошевич Н.Б. Шляхи збільшення доходної бази місцевих бюджетів в Україні / Н.Б. Ярошевич, О.Я. Липа // Збірник науково-технічних праць Національного лісотехнічного університету України. – 2012. – №10. – С. 278–282.

*Гарцуєва О.Г., спеціаліст
Науковий керівник – Чубак А.Ю., ст. викладач
Дніпропетровська державна фінансова академія*

МІСЦЕВІ ПОДАТКИ І ЗБОРИ ЯК СКЛАДОВА ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ РЕГІОНУ

Місцеве оподаткування є невід'ємним та визначальним елементом місцевого самоврядування. Запровадження місцевих податків і зборів, як одного із джерел доходів місцевих бюджетів, в першу чергу, відповідає інтересам місцевого самоврядування [4]. Зміцнення останнього, реалізація поставлених перед ним завдань неможливі без досконалої та достатньої системи місцевих податків та зборів. Система місцевого оподаткування повинна бути побудована таким чином, щоб надходження від місцевих податків і зборів покривали основні витрати територіальної громади, пов'язані з її функціонуванням.

Згідно з Податковим кодексом України до місцевих податків відносять два податки: податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, єдиний податок; та три збори: збір за місця для паркування транспортних засобів; збір за здійснення деяких видів підприємницької діяльності та туристичний збір [2].

На сьогоднішній день місцеві податки та збори не займають провідного місця серед джерел наповнення місцевого бюджету, що є досить негативним. Основна частина доходів місцевих бюджетів складається не із місцевих податків та зборів, а з загальнодержавних податків та міжбюджетних трансфертів. В розвинених країнах місцеві податки та збори займають від 30 до 70 відсотків у структурі надходжень. Натомість в Україні це лише декілька відсотків від суми всіх надходжень.

Щодо перспективи збільшення надходжень від таких місцевих податків та зборів як єдиний податок, збір за провадження деяких видів підприємницької діяльності, збір за місця для паркування транспортних засобів та туристичний збір, можна зазначити, що вони не здатні в повній мірі наповнювати місцевий бюджет.

Платниками єдиного податку є лише особи, що здійснюють підприємницьку діяльність та відповідають вимогам, встановленим Податковим кодексом України. Платниками туристичного збору є фізичні особи, які прибувають на територію адміністративно-територіальної одиниці, де діє рішення сільської, селищної та міської ради про встановлення туристичного збору, та отримують послуги з тимчасового проживання. Платниками збору за провадження деяких видів підприємницької діяльності є суб'єкти господарювання, які отримують в установленому законодавством порядку торгові патенти та провадять такі види підприємницької діяльності, як: торгівля в пунктах продажу товарів, а також валютними цінностями в пунктах обміну іноземної валюти; діяльність з надання платних побутових послуг; діяльність у сфері розваг. Платниками збору за місця для паркування транспортних засобів є юридичні особи та фізичні особи-підприємці, які згідно з рішенням сільської, селищної або міської ради організовують і провадять діяльність із забезпечення паркування транспортних засобів на майданчиках для платного паркування та спеціально відведених автостоянках [3].

Загалом можна погодитись, що запровадження нових видів податків і зборів не дали змоги суттєво збільшити податкові надходження. Серед основних проблем, що зашкоджують зміцненню фінансової основи місцевих бюджетів, можна виділити: колізії у формуванні суб'єктного складу платників податків і зборів, відсутність чітко сформованої бази оподаткування, велика кількість податкових пільг, відсутність чітко сформованого механізму справляння та складність адміністрування окремих видів податків і зборів тощо [1].

В цілому, проведений аналіз структури надходжень місцевих податків і зборів в бюджетах органів місцевого самоврядування свідчить про те, що, не зважаючи на введення Податкового кодексу у 2011 році, фінансова самостійність бюджетів органів місцевого самоврядування на покращилась, адже місцеві податки із збори

займають лише невелику частину у податкових надходженнях місцевих бюджетів. Однак, введення в дію податку на нерухомість дозволить певним чином покращити такий стан речей. Слід також використовувати зарубіжний досвід у формуванні власних надходжень місцевих бюджетів, де місцеві податки і збори відіграють основну роль у наповненні бюджетів органів місцевого самоврядування і є запорукою розвитку муніципалітетів.

Література: 1. Недобега О.О., Білоусов Д.Ю. Вплив місцевих податків і зборів на регіональний розвиток [Електронний ресурс] / О.О. Недобега, Б.Ю. Белоусов // Науковий вісник Далівського університету: зб. наук. праць. – Луганськ, 2013. - № 10. - Режим доступу: <http://dspace.snu.edu.ua:8080/jspui/handle/123456789/3439>. 2. Податковий кодекс України від 02.12.2010р. №2755-VI (редакція від 01.04.2014р.). – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/T102755.html. 3. Покатаєва О.В. Роль місцевих податків і зборів у формуванні дохідної частини місцевих бюджетів в Україні [Електронний ресурс] / О.В.Покатаєва, П.С. Покатаєв. – Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Ptdu/2012_2/files/PD212_43.pdf. 4. Семенець Р. М. Роль місцевих податків та зборів у формуванні доходів місцевих бюджетів в умовах сьогодення / Р. М. Семенець // Форум права. – 2011. – № 4. – С. 668–673.

*Георгінова А.О., спеціаліст
Науковий керівник – Даценко В.В., к.е.н., доцент
Дніпропетровська державна фінансова академія*

УДОСКОНАЛЕННЯ ФОРМУВАННЯ БЮДЖЕТУ ПЕНСІЙНОГО ФОНДУ УКРАЇНИ У РЕГІОНІ

Реформування української економіки, а саме формування ринкової економіки, що виступає в світі в якості повноцінної функціонуючої системи, передбачає створення в ній ряду ефективних механізмів соціального захисту громадян. В цьому контексті, найважливішим завданням, що стоїть перед державою є питання пенсійного забезпечення громадян. Немаловажність даного питання постає із самої суті функціонування держави як системи управління, оскільки управління полягає не лише у створенні простору (правового, економічного чи іншого) в межах якого задаються вектори, але й враховується цілий ряд інших взаємозв'язків, що самі виникають в ньому. Останні в науковій літературі класифікуються терміном зворотні зв'язки. І саме їх врахування забезпечує стійкий характер протікання бажаних процесів в державі і в економіці зокрема. В якості прикладу тут можна привести стимулюючу роль пенсійного забезпечення не тільки в галузі виробництва (послуг чи ін.) але й в галузі оподаткування, тобто у формуванні свідомості дисциплінованого платника податків.

Тобто розвинену державну систему управління відрізняє від системи управління «третіх» держав той факт, що перша забезпечує збалансованість інтересів державних, з однієї сторони, та інтересів її

громадян – з іншої. В «третіх» державах створюються умови, за яких державний апарат управління служить фактично не на саму державу, а в більшій мірі забезпечує інтереси вузького кола її громадян, а законодавча база не збалансована і носить фіскальний та визискуючий характер. Підсумовуючи все сказане і усвідомлюючи реалії сучасності нашої держави, приходимо до повноти усвідомлення актуальності даної теми роботи.

Система пенсійного забезпечення фактично відображає ставлення держави до тих громадян які відпрацювали на неї більшу частину свого життя. А основним механізмом у здійсненні пенсійного забезпечення виступає Пенсійний фонд України.

Серед вчених економістів, котрі досліджували ці питання в своїх наукових працях, зазначимо наступних: І. Сирота, О. Василик, Б. Зайчук, М.Захарко, О. Коваленко, З. Коровіна, Л. Ларіонова, О. Мельник, О. Огій, К. Окольніков, Д. Остапенко та багато інших.

Пенсійний фонд України є центральним органом виконавчої влади, що здійснює керівництво та управління солідарною системою загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, призначає пенсії та готує документи для їх виплати, забезпечує своєчасне і в повному обсязі фінансування та виплату пенсій, допомоги на поховання, які згідно із законодавством здійснюються за рахунок коштів Пенсійного фонду України, здійснює контроль за цільовим використанням коштів Пенсійного фонду України. Діяльність Пенсійного фонду України спрямовується та координується Кабінетом Міністрів України.

Пенсійний фонд є одним із тих механізмів держави, основною функцією яких є здійснення соціального забезпечення громадян. Зокрема по своїй суті Пенсійний фонд призначений для надання фінансової допомоги тим громадянам, що в силу тих чи інших причин втратили працездатність і не здатні самі себе забезпечувати. Засоби на надання такого роду фінансової допомоги поступають із державних фінансів.

Незалежній Україні доводиться створювати якісно нову фінансову систему, яка б була позбавлена всіх негативних рис попередньої, яка б стимулювала високоефективну працю, ліквідувала будь-який ризик і експлуатацію людини, котра стала б знаряддям розбудови демократичного соціально справедливого суспільства, піднесення життєвого рівня народу. Необхідність національної фінансової системи обумовлює політично-державна самостійність України і ринкова економіка. Українська національна фінансова система повинна створити таку сукупність економічних відносин, за допомогою яких можна здійснювати планомірний розподіл сукупного суспільного продукту і національного доходу для утворення і використання грошових фондів на інвестування розширеного і високоефективного виробництва, сфери послуг і, що важливо, задоволення соціальних потреб народу.

Зазначимо, що фінанси представляють собою грошові фонди, що утворюються в процесі відтворення. Економічні відносини, що виникають між державою, банками, суб'єктами господарської діяльності, окремими громадянами, між галузями економіки, регіонами тощо у зв'язку з формуванням та використанням грошових фондів, становлять фінансові відносини. Тобто, до фінансів не належать кошти, що обслуговують особисте споживання та обмін (роздрібний товарооборот, оплата побутових, комунальних послуг, особистого транспорту, зв'язку тощо). Формування, розподіл і використання в процесі суспільного виробництва грошових фондів, необхідних для забезпечення функціонування держави, економіки та її розвитку, утворюють фінансову систему суспільства.

Література: 1. Доручення Дніпропетровської облдержадміністрації від 13.01.2011 № 07-7/0/35-11 «Про проведення інформаційно-роз'яснювальної роботи з питань пенсійного реформування на регіональному рівні». 2. Закон України від 9 вересня 2011 року № 3668-IV «Про заходи щодо законодавчого забезпечення реформування пенсійної системи».

*Гненна Т.А., магістр
Науковий керівник – Олійник В.Я., к.е.н., доцент
Дніпропетровська державна фінансова академія*

МІСЦЕВІ БЮДЖЕТИ У ФІНАНСОВІЙ СИСТЕМІ: СУЧАСНИЙ СТАН І ПОДАЛЬШИЙ РОЗВИТОК

Послідовний системний розвиток суспільства здійснюється на матеріальній основі позитивного динамізму процесу розширеного відтворення, що генерує достатні кошти в системі державних фінансів. Забезпечення успішності зазначеного процесу здійснюється відповідною цілеспрямованою бюджетною політикою держави як у досягненні збалансованості доходів і видатків усіх ланок бюджетної системи, так і у достатній фінансовій забезпеченості реалізації законодавчо визначених повноважень місцевих органів влади та органів самоврядних територіальних громад, які здійснюють свою діяльність на основі фінансових ресурсів місцевих бюджетів.

Сприймаючи розширене суспільне відтворення як динамічний процес, що характеризується кількісними і якісними параметрами та постійною їх змінністю в часі, саме через бюджетний механізм здійснюється стратегічне, тактичне і оперативне регулювання оптимальності збалансування бюджетів, а також пропорцій цільового використання бюджетних ресурсів державних і місцевих бюджетів, а всередині них – у забезпеченні поточних видатків та видатків розвитку у відповідності із державними пріоритетами.

Найшвидше оцінка результативності прийнятих управлінських рішень проявляється у сфері поточних видатків бюджету, оскільки фіксується величиною соціальних вимірників - мінімальним прожитковим рівнем, мінімальною заробітною платою та пенсією, величиною нормативних видатків у освіті, охороні здоров'я тощо. Їх зростання забезпечується посиленням соціалізації бюджету, що суспільно оправдано. Але крім соціальних видатків з бюджету фінансуються управлінські видатки (наприклад на утримання подвійної системи управління – демократичних рад і державних адміністрацій), що істотно виснажує дохідну базу бюджетів без належного фінансування її розвитку. Враховуючи ж те, що бюджетні видатки в сфері розвитку проявляють свій ефект тільки після певного інвестиційного періоду та виходу на проектну потужність, тобто-через декілька років, а бюджетна система функціонувала до останнього часу в режимі однорічного періоду, то в бюджетному плануванні в умовах хронічності дефіциту перевага надавалась поточним видаткам, фінансування ж видатків розвитку набуло другорядного характеру, недостатнього для нарощування фіскального потенціалу, що породило негативний наслідок: випереджувальний темп нарощування видатків бюджету проти темпу зростання ВВП.

Зазначене підтверджується наступним. За період від початку економічного піднесення, що розпочався після трансформаційної кризи, тобто з 2000 р. по 2012 р. ВВП зріс у 8,3 рази. Частка ВВП, що розподіляється через бюджет, зросла від 28,9% до 31,6%. Оперезальний темп нарощування видатків бюджету проти генерації ВВП призвів до необхідності залучення державних запозичень і зростання державного боргу, який нині сягнув 800 млрд. грн.. Це є наслідком існуючої диспропорції бюджетних видатків переважно на поточне споживання, що поглиблює боргову залежність України і все дужче підриває її фінансову самодостатність.

Особливо критичним у цьому відношенні є стан місцевих бюджетів. Місцеві бюджети - це фінансова основа функціонування територіальних громад. Саме у територіальних громадах проживають і працюють без виключення усі громадяни України, які створюють ВВП. Згідно із чинним Бюджетним кодексом України (БКУ) лише в системі місцевих бюджетів виокремлюється підсистема бюджету розвитку, тобто є підконтрольною громадянам. Проте домінуюча частина видатків зведеного бюджету здійснюється із коштів державного бюджету: у 2012 р. ця частка становила-55,1%, а у місцевих бюджетах-44,9%. В складі видатків місцевих бюджетів на розвиток використано лише 4,1%, що є величиною мізерною: вона ніяк не може забезпечувати навіть просте відтворення господарських структур територіальних громад. Левова ж частка коштів бюджету, що спрямовується на розвиток із державного бюджету, використовується на фінансування так званих «державних проектів»,

серед яких окремі є досить екзотичними, а всі вони - несистемні, бо плану розвитку в Україні не існує при великій кількості різноманітних «стратегій».

Проте найбільшим недоліком сучасного стану місцевих бюджетів (що негативно впливає на всі аспекти) є спотвореність законного, визначеного Конституцією України, правового статусу територіальних громад як самоврядних адміністративно-територіальних одиниць, позбавлених доходної бази для виконання належних їм повноважень. Це підтверджується тим, що частка доходів місцевих бюджетів у сумі зведеного бюджету постійно зменшується: за 2000-2012 рр. вона зменшилась від 29,1% до 22,6%, натомість у видатковій частині зросла від 35,3% до 44,9%. Частка трансфертів у складі доходів місцевих бюджетів уже перевищила 52%, тобто стала головним фінансовим джерелом, а із загальної кількості органів місцевого самоврядування немає ні одного як фінансово самодостатнього, всі вони є дотаційними, тобто самостійності і незалежності у виконанні своїх повноважень у них немає. Отже, для ефективного функціонування місцевих бюджетів і виконання ними своїх повноважень їм необхідно надати конституційний правовий статус і фінансову самодостатність.

Література: 1. Бюджетний кодекс України від 8 липня 2010 р. №2456-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>

*Гожий С.В., магістр
Науковій керівник – Міронова Л.О., к.е.н., доцент
Дніпропетровська державна фінансова академія*

УПРАВЛІННЯ ФІНАНСАМИ БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВ

За сучасних ринкових умов бюджетні установи в Україні стали своєрідними суб'єктами господарювання, чия діяльність характеризується різноманітними напрямками. У результаті впровадження в ринкові відносини функціонування бюджетних установ характеризується розширенням сфер діяльності, що не може не обходитися без заходів і методів впливу на забезпечення оптимального функціонування та життєдіяльності бюджетної установи державою.

Розвиток бюджетної сфери є однією з найскладніших і актуальніших проблем сучасного українського державотворення. Без належної освіти і охорони здоров'я народ і культура не мають майбутнього. Нажаль соціально-економічні негаразди створюють комплекс суперечностей, які стримують реформу бюджетної сфери, не дозволяють організувати її роботу належним чином. Але завдяки

зусиллям робітників установ бюджетної сфери досі вдається здійснювати комплекс перетворень, які забезпечують бюджетній сфері не лише належну якість, але й високу конкурентоздатність [1].

Будь-які зрушення у бюджетній сфері торкаються життєвих інтересів кожної сім'ї, тому, починаючи реформи, необхідно зважити всі плюси і мінуси.

Фінансування бюджетної сфери може здійснюватися лише державою, але держава не повинна забороняти розвиток надання платних послуг. Необхідно забезпечити обсяги фінансування бюджетної сфери достатні для потреб сучасного економічного та сучасного розвитку суспільства. Основним джерелом фінансування бюджетних установ повинен залишатися державний бюджет. Оскільки державний бюджет не в змозі покрити всі потреби у фінансових ресурсах бюджетних установ, необхідно широко залучати додаткові джерела фінансування. Необхідно створити нову законодавчу базу у сфері фінансування бюджетних установ.

Вважаємо, що не дивлячись на всі труднощі і недоліки бюджетна сфера здійснить продиктовану вимогами часу модернізацію й займе гідне місце у середовищі держав світу.

Адже від методів і форм управління бюджетною установою, визначення пріоритетності напрямів її діяльності залежить ефективність освоєння фінансових ресурсів, їх цільове спрямування та законне витрачання. В цьому аспекті існує думка застосування фінансово-господарського аудиту. Головним завданням фінансово-господарського аудиту є сприяння бюджетній установі у забезпеченні правильності ведення бухгалтерського обліку, законності використання бюджетних коштів, державного і комунального майна, складанні достовірної фінансової звітності та організації дійового внутрішнього фінансового контролю [3].

Передбачено, що фінансово-господарський аудит включає такі дії: проведення протягом року (без відвідання установи) моніторингу фінансової звітності бюджетної установи; проведення у разі виявлення за результатами моніторингу ризикових операцій перевірки використання бюджетних коштів, державного і комунального майна, правильності ведення бухгалтерського обліку, складання фінансової звітності; вивчення організації системи внутрішнього фінансового контролю; підготовку керівництву бюджетної установи пропозицій щодо усунення виявлених недоліків і порушень за результатами моніторингу її фінансової звітності та/або перевірки; відстеження усунення керівництвом бюджетної установи недоліків і порушень, виявлених моніторингом її фінансової звітності та/або перевіркою; оцінку достовірності фінансової звітності бюджетної установи, ступеня дотримання її посадовими особами законодавства з фінансових питань та повноти врахування пропозицій, внесених у ході фінансово-господарського аудиту [2].

Світовий досвід свідчить, що бюджетна сфера функціонує ефективно, коли контролюється на предмет дотримання стандартів фінансове управління по всій вертикалі - від бюджетної установи до головного розпорядника бюджетних коштів.

Здійснення фінансово-господарського аудиту диктує необхідність запровадження партнерських стосунків між ревізорами і розпорядниками бюджетних коштів, надання їм оперативної допомоги у правильному застосуванні нормативно-правових актів, особливо при здійсненні операцій, які з позиції дотримання законодавства завжди є ризикованими (наприклад, стосовно списання або відчуження основних засобів; здійснення державних закупівель; оренди майна або здачі його в оренду) [4].

Література: 1. Бюджетний кодекс України від 8 липня 2010 р. № 2456-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>2. Порядок складання фінансової та бюджетної звітності розпорядниками та одержувачами бюджетних коштів: Наказ Державного казначейства України від 05.01.2011р. № 2 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.3. Прохорова О.С. Загальні підходи до планування, обліку та контролю власних надходжень бюджетних установ [Текст] / Прохорова О.С. //Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу № 2(10),2010. 4. Романченко Ю.О. Облік у бюджетних установах: стан і перспективи розвитку / Ю.О. Романченко / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Oif_apk/...1/3_Romanc.pdf

*Голуб О.Д., студентка
Науковий керівник - Баранник Л.Б., д.е.н, доцент
Дніпропетровська державна фінансова академія*

УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ

Стабільність і розвиток соціально-економічної системи є результатом економічної ефективності та соціального компромісу. Втіленням останнього є соціальна політика держави та її складова - система соціального захисту населення (СЗН). Система соціального захисту населення – це система заходів економічного й організаційно-правового характеру, що спрямовані проти соціальних ризиків, гарантуються та реалізуються державою, можуть здійснюватися й іншими суб'єктами господарювання та населенням для підтримання гідного життя людини на рівні не менше стандартів сучасного етапу розвитку суспільства [1].

Враховуючи, що за своєю сутністю СЗН є багатоаспектним суспільним явищем, яке включає правовий, економічний, управлінський механізми державної соціальної політики, то

реформування багаторівневої, багатофункціональної, розгалуженої системи СЗН повинно носити комплексний характер [1]. Включати удосконалення організаційно-правових заходів щодо діяльності інститутів СЗН і законодавчо-нормативного поля їхньої діяльності. Достатньо уваги потрібно надати управлінському аспекту як системи скерованих взаємовпливів державних інституцій. Відповідно потрібно переглянути принципи побудови, організації, фінансування та управління системою соціальної підтримки населення.

До найважливіших характеристик політики України у сфері соціального страхування в найближчій і більш віддаленій перспективі потрібно віднести: удосконалення механізму використання коштів системи соціального страхування; опрацювання методологічних підходів до побудови моделі адміністрування соціального страхування, враховуючи можливі наслідки не лише для соціальної страхової соціально-економічної системи України загалом; створення недержавних форм і структур у сфері добровільного соціального страхування; запровадження економічної, конструктивної моделі медичного страхування.

Реформування системи соціальної захищеності громадян повинно відбуватися з врахуванням двох напрямів її забезпечення:

- через перерозподіл національного доходу державою на основі фінансування соціальних програм для усунення наслідків соціального дисбалансу і реального забезпечення закріплених у національному законодавстві соціальних прав і свобод особи;

- створення умов для самозахисту громадян і надання права вибору соціальної послуги на ринку послуг, у т.ч. на страхових засадах соціального захисту [3].

Гострою проблемою соціального страхування і соціального забезпечення залишається розміри матеріального забезпечення осіб. У чинному соціальному законодавстві України соціальні стандарти визначені як соціальні мінімуми, до того ж вони занижені. Прикладом може бути практика застосування такого нормативу як «рівень забезпеченості прожиткового мінімуму» [2]. Потребують подальшого удосконалення й організаційно-правові форми реалізації права людини на соціальну захищеність (соціальне страхування, соціальна допомога, соціальне забезпечення).

Серед основних проблем чинної системи СЗН є її дотаційність як наслідок не тільки нестачі фінансових ресурсів, а й розгляду українського суспільства як суцільно бідного. Важливо посилити адресність соціальної допомоги бідним на основі врахування не тільки сукупного доходу сім'ї, а й її витрат [2]. Перейти від надання допомоги по малозабезпеченості та субсидій на оплату житлово-комунальних послуг і палива до надання єдиної адресної соціальної допомоги. З цією метою розробити соціальні паспорти для сімей, які потребують такої допомоги.

Раціональному використанню коштів на соціальні потреби сприяло б також створення єдиної бази даних не тільки про внески на загальнообов'язкове соціальне страхування, а й здійснені виплати (страхові і нестрахові). Потрібен чіткий облік коштів, спрямованих із бюджетів усіх рівнів на надання соціальних послуг і виплат. [3]. Розроблені на їх основі державні соціальні програми є складовою державних індикативних планів.

Зазначені підходи дозволяють не тільки гармонізувати суспільні відносини, а й зробити систему СЗН важелем соціально-економічного розвитку. При реформуванні чинної системи СЗН має бути врахована потреба суспільства в удосконаленні не тільки механізмів перерозподілу доходів, скерованих на підтримку матеріального добробуту громадян, а й на створення умов для розширення можливостей розвитку і створення безпечного середовища, забезпечувати їх доступність для всіх категорій населення

Література: 1. Баранник Л.Б. Фінансовий механізм системи соціального захисту населення України: проблеми становлення та перспективи розвитку: монографія / Л.Б. Баранник. – Дніпропетровськ: Дніпропетр. держ. фін. академія, 2012. – 496 с. 2. Топішко Н.П. Деякі проблеми вдосконалення системи соціального захисту населення в Україні. «Фінансова система України: становлення та розвиток» // Матеріали науково-практичної конференції. 3. Ярош О. Шляхи подолання соціальної несправедливості й нерівності в Україні / О. Ярош, О. Пушкар'єв // Економіка України. – 2011. - № 3. – С.70-77.

*Горланова Н.В., магістр
Науковий керівник – Лазебник Л.Л., д.е.н, доцент
Дніпропетровська державна фінансова академія*

УДОСКОНАЛЕННЯ ПРОГНОЗУВАННЯ ТА ПЛАНУВАННЯ ВИДАТКІВ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ УКРАЇНИ

Реформування бюджетної системи України актуалізує питання модернізації управління державними та місцевими фінансами з метою забезпечення ефективного проведення бюджетної політики як держави, так і органів місцевого самоврядування. Одним з інструментів реалізації бюджетної політики є бюджетне планування та прогнозування, які в даний час характеризуються нестабільністю і заполітизованістю, відсутністю єдиної науково-обґрунтованої методології, не врахуванням регіональних особливостей та наявної мережі закладів бюджетної сфери, рівня соціально-економічного розвитку адміністративно-територіальних одиниць та результатів діяльності суб'єктів господарювання, сучасних потреб держави, регіонів та місцевого самоврядування [1].

Завдяки плануванню та прогнозуванню визначаються обсяги фінансових ресурсів, які формуються в регіоні, і ресурсів, які

зосереджуються й розподіляються через бюджет, формуються планові показники обсягів надходжень та витрат місцевих бюджетів, які ухвалюються щорічно під час прийняття рішень про місцеві бюджети на наступний рік.

Важливою складовою бюджетного планування є бюджетування, а найпрогресивнішою формою бюджетування є програмно-цільовий метод.

Запорукою ефективного виконання державою своїх функцій є обґрунтоване і своєчасне використання бюджетних ресурсів. Їхнє використання вимагає постійного удосконалення шляхом оцінки динаміки та структури місцевих бюджетів, так як вони забезпечують найважливіші для населення послуги (освіта, охорона здоров'я, культура, тощо). Згідно Бюджетного кодексу України місцеві бюджети – бюджет Автономної Республіки Крим, обласні, районні бюджети та бюджети місцевого самоврядування. А видатки місцевих бюджетів – це кошти, що спрямовуються на здійснення програм і заходів, передбачених відповідним бюджетом, за винятком коштів на погашення основної суми боргу та повернення надміру сплачених до бюджету сум [1].

За даними Дніпропетровської райдержадміністрації при уточненому плані зведеного бюджету району на рік в обсязі 331,9 млн.грн. касові видатки склали 254,1 млн.грн., або 76,6 %[3].

На власні соціально-захищені статті бюджету направлено асигнувань в сумі 131,1 млн.грн., в тому числі на заробітну плату з нарахуваннями – 109,0 млн.грн., на медикаменти – 0,8 млн.грн., на харчування – 7,1 млн.грн., на енергоносії – 14,2 млн.грн.

Прогнозний обсяг видатків загального фонду бюджету Дніпропетровського району Дніпропетровської області на 2014 рік (без урахування трансфертів) становить 189,5 млн. грн., що на 16,6 млн. грн. (9,6 %) більше ніж у 2013 р.

Порівняльна характеристика видатків звітнього та прогнозованого років наведена в таблиці 1.

Таблиця 1

Видатки загального фонду бюджету Дніпропетровського району Дніпропетровської області в 2013 р. та планові показники на 2014 р., млн. грн.

Найменування	Роки		Абсолютне відхилення (+; -) 2014 від 2013
	2013	2014	
Державне управління	6,0	6,7	0,7
Освіта	80,6	89,2	8,6
Охорона здоров'я	17,9	19,4	1,5
Соцзахист та соцзабезпечення	58,7	62,1	3,4
Культура і мистецтво	13,5	14,9	1,4
Фізкультура і спорт	1,1	1,2	0,1

Видатки районного бюджету впродовж 2013-2014 рр. зростають. Причиною чого, насамперед є зростання рівня оплати праці та збільшення спрямовування коштів на фінансування соціально-культурної сфери (видатки на соціальний захист та соціальне забезпечення зросли на 5,8%, освіта – 10,7%, охорона здоров'я – 8,5 %). Така бюджетна політика характеризується негативно, так як витрачання коштів спрямоване на «проїдання ресурсів».

Тому ми можемо запропонувати наступні напрями вдосконалення планування та прогнозування видаткової частини: посилення контролю та відповідальності за витрачанням бюджетних коштів; децентралізація видатків за окремими бюджетними програмами у сфері освіти, охорони здоров'я, житлово-комунального господарства та енергоефективності; реформування законодавчо-визначених соціальних пільг та запровадження Єдиного автоматизованого реєстру для осіб які користуються соціальними пільгами.

Література: 1. Савчук С.В. Планування доходів і видатків місцевих бюджетів: Автореф. дис. к.е.н. / С.В.Савчук; Тернопіль : Б.в., 2012 . – 20 с.
2. Кондур О.С. Економіко-математичне прогнозування доходів місцевих бюджетів / О.С. Кондур, О.П. Цюпа, В.В. Хинальська // [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://www.pu.if.ua/depart/Finances/resource/file2012.pdf>
3. Офіційний сайт Дніпропетровської районної держадміністрації [Електронний ресурс] - Режим доступу: http://www.dnipro.dp.gov.ua/OBLADM/dnepr_rda.nsf.

*Дайюб Е.С., спеціаліст
Науковий керівник – Дейкало Л.Є., ст. викладач
Дніпропетровська державна фінансова академія*

КОНТРОЛЬ І АУДИТ В СИСТЕМІ ДЕРЖАВНОЇ КАЗНАЧЕЙСЬКОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ

Бюджетним Кодексом України визначено, що контроль за дотриманням бюджетного законодавства спрямований на забезпечення ефективного і результативного управління бюджетними коштами та здійснюється на всіх стадіях бюджетного процесу його учасниками відповідно до Кодексу та іншого законодавства, а також забезпечує: оцінку управління бюджетними коштами (включаючи проведення державного фінансового аудиту); правильність ведення бухгалтерського обліку та достовірність фінансової і бюджетної звітності; досягнення економії бюджетних коштів, їх цільового використання, ефективності і результативності в діяльності розпорядників бюджетних коштів шляхом прийняття обґрунтованих управлінських рішень; проведення аналізу та оцінки стану фінансової

і господарської діяльності розпорядників бюджетних коштів; запобігання порушенням бюджетного законодавства та забезпечення інтересів держави у процесі управління об'єктами державної власності; обґрунтованість планування надходжень і витрат бюджету. Розпорядники бюджетних коштів в особі їх керівників організують внутрішній контроль і внутрішній аудит та забезпечують їх здійснення у своїх закладах та у підвідомчих бюджетних установах.[1]

З метою забезпечення прозорості бюджетного процесу, володіння своєчасною та достовірною інформацією для прийняття правильного управлінського рішення та здійснення контролю за цільовим спрямуванням бюджетних коштів в Україні запроваджено казначейське обслуговування бюджетних коштів.[1] Основні завдання та функції Казначейства України визначені Положенням про Державну казначейську службу України, затвердженим указом Президента України № 460 від 13.04.2011р.[2]

До повноважень Казначейства України, що реалізує державну політику у сфері казначейського обслуговування бюджетних коштів, з контролю за дотриманням бюджетного законодавства належить здійснення контролю за веденням бухгалтерського обліку всіх надходжень і витрат державного та місцевих бюджетів, складанням та поданням фінансової і бюджетної звітності; бюджетними повноваженнями при зарахуванні надходжень бюджету; відповідністю кошторисів розпорядників бюджетних коштів показникам розпису бюджету; відповідністю взятих бюджетних зобов'язань розпорядниками бюджетних коштів відповідним бюджетним асигнуванням, паспорту бюджетної програми (у разі застосування програмно-цільового методу у бюджетному процесі); відповідністю платежів взятим бюджетним зобов'язанням. Казначейство України та її органи здійснюють контроль за веденням бухгалтерського обліку всіх надходжень і витрат державного та місцевих бюджетів, що сприяє збереженню бюджетних коштів, дотриманню вимог щодо ведення бухгалтерського обліку та порядку і термінів відкриття (закриття) бюджетних і не бюджетних рахунків, виявленню порушень бюджетного законодавства.

Казначейство України відповідає за казначейське обслуговування державного та місцевих бюджетів за доходами та видатками, контролює дотримання Єдиних правил обліку та звітності при виконанні бюджетів, спрямування коштів за цільовим направленням.

Казначейство України здійснює контроль за виконанням бюджету: попередній - на етапі прийняття зобов'язань та фінансових зобов'язань; поточний - на етапі перевірки документів для оплати рахунків розпорядників та одержувачів бюджетних коштів.

Особливістю контролю, що здійснюється органами Казначейства України полягає в тому, що вони є єдиними

виконавцями попереднього контролю та контролю на стадії здійснення платежу при виконанні державного та місцевих бюджетів і здійснюють цей контроль не вибірково, а тільки на регулярній основі.

Казначейством України та його органами, відповідно до покладених завдань внутрішнього контролю та аудиту, проводиться оцінка: ефективності функціонування системи внутрішнього контролю; ступеня виконання і досягнення цілей, визначених у стратегічних та річних планах; ефективності планування і виконання бюджетних програм та результатів їх виконання; якості надання адміністративних послуг та виконання контрольних-наглядових функцій, завдань, визначених актами законодавства; стану збереження активів та інформації; стану управління державним майном; правильності ведення бухгалтерського обліку та достовірності фінансової і бюджетної звітності; ризиків, які негативно впливають на виконання функцій і завдань органів Казначейства України. Внутрішній аудит проводиться відповідно до стандартів, затверджених Міністерством фінансів України, згідно з планами погодженими з відповідними органами Держфінінспекції України.

Література: 1. Бюджетний кодекс України від 8 липня 2010 р. № 2456-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2456-17/page8>. 2. Положення про Державну казначейську службу України від 13 квітня 2011р. №460/2011 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/460/2011>. 3. Ковальчук М.К Основні проблеми та напрями удосконалення фінансового контролю і аудиту в сучасних умовах [Електронний ресурс]. – Режим доступу <http://ndi-fp.asta.edu.ua/thesis/38/#.UzwB1uEYj6C>

*Демарчук А.Ю. спеціаліст
Науковий керівник – Міщенко Д.А., д.е.н., доцент
Дніпропетровська державна фінансова академія*

СКЛАДОВІ ОПТИМІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ

Дослідження стану бюджету завжди було одним із найважливіших напрямів у фінансовій науці. Це обумовлено тим, що бюджет є основним інструментом забезпечення діяльності держави та найважливішим елементом проведення бюджетної політики. Як економічна категорія бюджет не може мати політичного змісту, водночас він значною мірою впливає на політичні процеси у суспільстві.

Бюджет виражає ту частину фінансових відносин суспільства, в які вступають суб'єкти влади з фізичними і юридичними особами з приводу перерозподілу ВВП в процесі формування і використання

бюджетного фонду у зв'язку з необхідністю реалізації соціально-економічних і політичних інтересів громадян, суб'єктів господарювання, муніципальних і регіональних утворень, держави в цілому. Ці фінансові відносини набувають форми доходів і видатків державного та місцевих бюджетів.

Формами акумуляції грошових коштів у бюджеті є податкові та неподаткові надходження. Тому бюджет є об'єктивно зумовленою економічною формою утворення і витрачання фонду грошових коштів, призначених для фінансового забезпечення повноважень, які суспільство покладає на органи державної влади та органи місцевого самоврядування[1].

Я думаю, заслуговують на увагу думки про те, що треба:

- чітко розмежувати функції органів державної влади;
- здійснити реформування міжбюджетних відносин;
- визначити функції, компетенцію та сфери відповідальності центральних та місцевих органів влади.

І узагалі ліквідувати районні й обласні державні адміністрації, які фактично займаються перебиранням на себе функцій органів місцевого самоврядування. Від виваженого вибору напрямів розвитку бюджетної системи, її глибинного реформування, дотримання в її реалізації таких конституційних принципів, як самостійність місцевих бюджетів, неупередженого та справедливого розподілу суспільного багатства між усіма учасниками тощо, буде залежати загальний соціально-економічний розвиток суспільства, національний суверенітет держави тощо[2].

Та все ж таки у сучасних після- і передкризових умовах функціонування національного господарства України та в умовах підрахунку економічної ефективності від проведення таких міжнародних проектів, як, наприклад, Євро-2012, та деяких інших подій, що сталися останнім часом, постає нагальна проблема оптимізації бюджетної складової у макроекономічному механізмі регулювання розвитку національного господарства України, адже переважна частина фінансування на вказані заходи покладається саме на бюджети різних рівнів. Необхідно сформувати оптимальну, адаптовану до специфічних умов існування сучасної економіки, національну модель розвитку економіки, яка була б спрямована на успішне розв'язання існуючих проблем і зростання ефективності її макроекономічного регулювання.

В ідеальному вигляді оптимальний набір місцевих податків і зборів, що мають стягуватися органами місцевого самоврядування на підпорядкованій ним території, має дорівнювати різниці між загальною податковою ємністю регіону та податковою ємністю загальнодержавних податків, що стягуються на території адміністративно-територіальної одиниці, помноженої на певну «стандартну» податкову ставку, яка, як правило, дорівнює середньому

значенню податкової ставки у регіоні. Таке вирівнювання за допомогою встановлення оптимального набору місцевих податків і зборів на території певного органу місцевого самоврядування (ОМС) може зробити громадський розподіл публічних послуг, які надаються ОМС більш прозорими та відповідними рівню регіонального розвитку того чи іншого регіону. Однак слід відмітити, що якщо всі органи місцевого самоврядування оберуть однакову ставку місцевих податків і зборів, ця формула буде гарантовано давати однакові чисті податкові надходження в розрахунку на одну гривню.

За запропонованими теоретичними обґрунтуваннями оптимізації бюджетної складової механізму державного регулювання регіонального розвитку визначає можливість проведення оцінки часу релаксації податкових надходжень при зміні ставок податків. Теоретичне обґрунтування необхідності змін при проведенні оптимізації бюджетної складової механізму регулювання державного і регіонального розвитку може бути використане в подальших теоретичних та практичних розробках для удосконалення чи використання дієвого механізму державного регулювання розвитку національних господарств будь-якої країни світу [3].

Література: 1. Воробйова О.І. Бюджет України: стан та перспективи/ О.І. Воробйова // Науковий вісник: Фінанси, банки, інвестиції - 2013 - № 2. – С. 12-17. 2. Росоляк О.Б. Місце і роль виконавчої влади України у формуванні та виконанні державного бюджету України/ О. Б. Росоляк// Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ України. – 2012.- № 11.- С. 1-6. 3. Сунцова О.О. Оптимізація бюджетної складової макроекономічного механізму державного і регіонального розвитку / О.О. Сунцова // Актуальні проблеми економіки. – 2012. - №12(138) – с.45-50.

*Дем'яненко Т.Є., магістр
Науковий керівник – Ткаченко Н.М., д.е.н., професор
Київський національний університет харчових технологій*

ПОДАТКОВИЙ МЕНЕДЖМЕНТ ПІДПРИЄМСТВА: АУДИТ І АНАЛІЗ РОЗРАХУНКІВ З БЮДЖЕТОМ

Одним із найважливіших завдань посилення досконалості бюджету, як головного інструменту державного регулювання соціально-економічного розвитку суспільства, є не лише безумовне забезпечення достатнього за обсягом наповнення його доходів, а й установлення режиму відповідності величини доходів бюджету реальному рівню генерації доходів суб'єктами господарювання. Тобто між доходами бюджету і доходністю національної економіки має бути прямий і зворотній зв'язок адекватного взаємовпливу. Якщо використання доходів бюджету регламентується потребами соціально-

економічного розвитку, то його наповнення – зваженою фіскальною політикою держави і інформаційною реальністю розрахунків платників податків з бюджетом в системі податкового менеджменту.

За сукупністю функцій податковий менеджмент становить собою організацію системи обов'язкових розрахунків платників податків з бюджетом, що здійснюється на засадах дотримання чинного податкового законодавства, та забезпечення оптимальних розмірів та структури обігових коштів підприємства з метою створення умов для інвестиційно-інноваційної підприємницької діяльності задля підтримки розширеного відтворення необхідними темпами розвитку. Побудова результативної системи податкового менеджменту має сприяти оцінці та попередженню межі між спроможністю сплачувати податки та збори на умовах забезпечення розвитку господарської діяльності при недопущенні ухилення від їх сплати, або проведення розрахунків з бюджетом не в повному обсязі. Здійснюється податковий менеджмент на основі планування податків, їх адміністративного забезпечення, узагальнення облікових даних і показників форм звітності, аудиту, аналізу і контролю реалізації податкових платежів. Досконалість податкового менеджменту полягає в усуненні протиріч інтересів між підприємством та державою, що забезпечується аудитом.

Регулювання аудиторської діяльності у податковому менеджменті націлена не тільки на виявлення відхилень від нормативних вимог формування засобами бухгалтерського обліку достовірного інформаційного ресурсу, а й на обґрунтування компетентного визначення причинно-наслідкових зв'язків, які зумовлюють появу цих порушень, з метою їх усунення. В залежності від конкретики цілей, аудит включає вирішення таких завдань:

- дотримання нормативних вимог - виявлення відповідності бухгалтерського обліку встановленим процедурам і правилам;

- установлення достовірності фінансової звітності і відповідності її до концептуальної основи змістовності податкового менеджменту;

- установлення ступеню оперативності та результативності проведення податкових розрахунків на підприємстві: своєчасність документування операцій; юридична сила та доказовість первинних документів і реєстрів (у тому числі податкових накладних); реєстрація операцій згідно із стандартами бухгалтерського обліку; класифікація заборгованості з метою обліку; інвентаризація розрахунків; своєчасне зняття з балансового обліку та ведення позабалансового обліку за дебіторською та кредиторською заборгованістю за податковими розрахунками з бюджетом тощо;

- дотримання діючої кореспонденції рахунків і виявлення помилок та умисних перекручень в облікових даних податкових розрахунків [1].

Важливе значення в системі податкового менеджменту має правильність визначення об'єкта оподаткування. Методика розрахунку податкових зобов'язань має повною мірою відповідати

чинному Податковому кодексу України (ПКУ). При цьому враховуються та обґрунтовуються операції, що звільняються від оподаткування, чи оподатковуються за відмінними від затверджених базових ставок. Задекларовані податкові зобов'язання за переліком мають відповідати чинному ПКУ та результатам звірки з податковими службами.

У забезпеченні успішної системи податкового менеджменту на підприємстві важливе значення має поєднання у логічну цілісність планування, інформаційного забезпечення податкових розрахунків, внутрішнього аудиту та податкового аналізу. За змістом та повнотою прояву податковий аналіз включає дослідження окремих показників чи їх груп у податковому менеджменті, оцінки податкових відносин з позиції зрівноваженості інтересів держави та підприємства за критерієм величини податкового тиску та його впливу на темпи розширеного відтворення як суб'єктів господарювання так і національної економіки в цілому. Оподаткування як об'єкт аналізу дає змогу: обґрунтуванню вибору альтернативних схем оподаткування в межах ПКУ та методів податкового обліку; моделювання мінімізації податків з точки зору їх економічної доцільності в рамках правового поля; включення у стратегію управління підприємством організаційних питань відносин із бюджетом територіальних громад.

Усі основні взаємозв'язки в податковому менеджменті формуються через об'єкт оподаткування, при наявності якого виникає обов'язок сплати податку та вибору тих підсистем, яким властиві ознаки фактичного і юридичного характеру, що обумовлюють обов'язки суб'єкта господарювання нараховувати та сплачувати податки.

Література: 1. Робертсон Джек. Аудит; перекл. з англ./ Дж. Робертсон.- М.: КРМГ, «КОНТАКТ».-1993.-496 с.

*Дженкова Я.П., спеціаліст
Науковий керівник – Чубак А.Ю., ст. викладач
Дніпропетровська державна фінансова академія*

ПОДАТКИ В СИСТЕМІ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІКИ

Податкова система будь-якої країни є однією з базових підвалин її економічної системи, основою її макроекономічної стабільності, а податки – одним із найефективніших важелів забезпечення розвитку економіки. За їх допомогою відбувається розподіл і перерозподіл значної частини виробленої вартості в країні, вони впливають на результати економічної діяльності платників, забезпечують державу необхідними ресурсами для фінансування суспільно-необхідних витрат [1].

Провідна роль у забезпеченні виконання державою функцій щодо регулювання економічних процесів належить податкам. Податки як інструмент податкової політики являють собою обов'язкові платежі фізичних та юридичних осіб до державного й місцевого бюджетів, здійснювані у порядку і на умовах, що визначаються законодавчими актами тієї чи іншої країни.

Найповніше сутність податків характеризують виконувані ними функції – фіскальна й регулююча. В усіх державах на різних етапах їхнього історичного розвитку податки виконували перед усім фіскальну функцію, тобто забезпечували централізацію певної частини ВВП в державному бюджеті з метою фінансування державних витрат.

Протягом останніх двох десятиліть значного розвитку набула регулююча функція податків, сутність якої полягає у впливі податків на різні аспекти діяльності їх платників. Ця функція заснована на тому, що, вилучаючи за допомогою податків певну частину доходів економічних суб'єктів, можна стимулювати або стримувати їх діяльність у відповідних напрямках, а отже, регулювати соціально-економічні процеси в країні. Використання регулюючої функції податків здійснюється через податкову політику [2].

Податки є інструментом перерозподілу валового внутрішнього продукту і безпосередньо впливають на розвиток виробництва та формування фінансових потоків в економіці. Тому ефективність податкової політики насамперед характеризується результатами виконання основних макроекономічних показників [3].

Однією з особливостей податкової системи України є висока частка непрямих податків і державних цільових фондів, які справляють такий же вплив на економічні процеси, як і прямі податки.

Перевага непрямим податкам і зборам надається через те, що вони є надійною і легко контрольованою дохідною базою бюджету в порівнянні з прямими податками, які зазнають циклічних коливань. Непрямі податки виступають чинником зростання внутрішніх цін, звуження внутрішнього ринку, обмеження попиту, приводять до того, що продукція вітчизняних товаровиробників стає неконкурентоспроможною за ціною не тільки на зовнішньому, але й на внутрішньому ринку.

В структурі прямих податків найбільша частка належить податку на прибуток підприємств. В структурі непрямих податків найбільша частка належить податку на додану вартість [4].

Податкове навантаження є одним з основних фінансово-бюджетних показників, який суттєво впливає як на дохідну частину бюджетів усіх рівнів, так і на економічні процеси держави та адміністративно-територіальних одиниць.

Найбільш дієвими важелями у сфері оподаткування є маніпулювання податковим навантаженням та застосування податкових пільг. Важливим чинником формування фінансового потенціалу держави є рівень розвитку реального сектору економіки. Тому, в першу чергу, пільги мають бути спрямовані саме на всебічну підтримку

виробництва та стимулювання інвестицій в реальний сектор економіки. Причому пільги не просто повинні збільшувати прибуток підприємства, вони мають стимулювати власника до ефективного вкладання отриманого прибутку в економічний розвиток, інакше не відбудеться зростання податкових надходжень до бюджету, а значить, нарощування фінансового потенціалу держави. Таким чином, пільги, метою застосування яких є формування і нарощування фінансового потенціалу держави, мають бути тільки інвестиційного спрямування.

На думку деяких економістів, податки повинні сплачувати всі, в кого виникає той чи інший об'єкт оподаткування. Пільги можливі й потрібні, якщо вони мають цілеспрямований характер – стимулюють інвестиційну та інноваційну діяльність, сприяють виконанню загальнодержавних програм і мова може йти тільки про пільгові податкові ставки, встановлені на якийсь термін. Причому, по-перше, надання таких пільг має бути виваженим процесом, а по-друге, – водночас вирішувати питання про компенсаційні заходи щодо доходної частини бюджету [4].

Література: 1. Мірчев О.В. Проблеми і шляхи нарощування податкового потенціалу у світлі реалізації окремих принципів податкового кодексу України / О.В Мірчев // Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу. – 2011. – № 2 (14). – С. 134-138. 2. Головач В.В. Альтернативні системи оподаткування / В.В. Головач // Економіка. Фінанси. Право. – 2009. – № 3. – С. 68-72. 3. Сафонова О.Д. Податкова система України: сучасний стан та вплив на економіку країни / О.Д.Сафонова // Економіка харчової промисловості. – 2013. - № 3 (19). – С. 13-17. 4. Мельник М.В. Пенякова Г.Л. Механізм прямого оподаткування у фінансовій теорії / М.В Мельник // Фінанси України. – 2009. – № 5. – С.66-77.

*Домаскіна Л.В., спеціаліст
Науковий керівник – Шебеко Т.І., ст. викладач
Дніпропетровська державна фінансова академія*

ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ МІСЦЕВИХ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ В УКРАЇНІ

Фінансові ресурси місцевих бюджетів є важливою ланкою фінансової системи України. Вони забезпечують органи державної влади та органи місцевого самоврядування грошовими коштами, які необхідні для виконання ними своїх функцій.

Ефективність роботи органів місцевого самоврядування у значній мірі залежить від забезпеченості фінансовими ресурсами. Можливість розпоряджатися власними фінансами, які надійшли від сплати податків і зборів, забезпечує їх фінансову незалежність.

Зміцнення фінансового потенціалу місцевого бюджету, а також підвищення рівня його фінансової стійкості має здійснюватися шляхом збільшення обсягів податкових надходжень, яке відбувається не за рахунок підвищення податкового тиску, а шляхом розширення податкової бази [1].

На сучасному етапі розвитку досить гостро постала проблема ефективного функціонування бюджетів місцевого самоврядування, оскільки в більшості даних бюджетів існує невідповідність між видатковими потребами та наявними джерелами їх покриття.

Фінансова самостійність органів місцевого самоврядування передбачає права та можливості їх самостійно вирішувати питання, пов'язані з фінансовим забезпеченням економічного та соціального розвитку адміністративно-територіальних одиниць, за рахунок власних фінансових ресурсів. Однак, фінансова самостійність даних органів певною мірою є тільки декларативною, оскільки більшість їхніх бюджетів є дотаційними та більш як на 50% залежними від коштів, отриманих у процесі перерозподілу бюджетних ресурсів та величини фінансової допомоги з державного бюджету. [2, с.192]

За даними Дніпропетровської облдержадміністрації в доходах обласного бюджету на 2014 рік офіційні трансферти займають найбільшу частку (таблиця 1).

Таблиця 1

Доходи Дніпропетровської області на 2014 рік, тис. грн.

Найменування доходів згідно з бюджетною класифікацією	Загальний фонд	Спеціальний фонд	Разом	Питома вага, %
Податкові надходження	3785059,8	85288,0	3870347,8	44
Неподаткові надходження	68593,9	212346,15	280940,05	3
Офіційні трансферти	4608525,3	58017,9	4666543,2	53
Разом доходів	8462179,0	355652,05	8817831,05	100

Джерело: [3]

За допомогою офіційних трансфертів проводиться фінансування захищених статей обласного бюджету.

Таблиця 2

Видатки Дніпропетровської області на 2014 рік, тис. грн.

Найменування коду тимчасової класифікації видатків	Всього	Питома вага, %
Державне управління	10712,00	0,23
Освіта	1007602,60	22
Охорона здоров'я	3051989,97	66,56
Соціальний захист та соціальне забезпечення	260633,45	5,69
Житлово-комунальне господарство	2424,92	0,05
Культура і мистецтво	123256,40	2,69
Засоби масової інформації	8114,50	0,18
Фізична культура і спорт	21645,70	0,5
Будівництво	23132,88	0,5
Транспорт, дорожнє господарство, зв'язок, телекомунікації та інформатика	75554,30	1,6
Разом видатків на соціально захищені статті	4585066,72	100

Джерело:[3]

Найбільшу частку в соціально захищених видатках займають видатки на охорону здоров'я – майже 67%. На другому місці – видатки на освіту – 22%, всі інші видатки займають незначну частку.

Фінансування по галузі «Соціальний захист та соціальне забезпечення» забезпечується за рахунок офіційних трансфертів.

Сьогодні в Україні основним основними джерелами наповнення доходної бази місцевих бюджетів є закріплені доходи та офіційні трансферти. Місцевим органам влади необхідно впливати на розвиток бази надходжень закріплених доходів і збільшення частки власних доходів.

Виходячи з цього основними напрямками зміцнення доходної бази місцевих бюджетів є: підтримка підприємств, що створюють нові робочі місця й збільшують фонд оплати праці; збільшення можливості впливу органів місцевого самоврядування на наповненість місцевих бюджетів; застосування режиму жорсткої економії бюджетних коштів; сприяння розвитку малого й середнього бізнесу; збільшення доходів від місцевого господарства, забезпечення прибутковості комунальних підприємств.

Література: 1. Крук О.М. Шляхи підвищення ефективності формування фінансового потенціалу місцевого бюджету та його оцінка / О.М.Крук // [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/2>. Костовська В.А. Функціонування бюджетів місцевого самоврядування в умовах бюджетного регулювання / В.А. Костовська // Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України, № 1. - 2012. – С. 190 – 197. 3. Офіційний сайт Дніпропетровської обласної державної адміністрації [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://oblrada.dp.ua/decisions/41/1031>.

*Дуб Б.С., магістр
Науковий керівник – Мещеряков А.А., д.е.н., професор
Дніпропетровська державна фінансова академія*

ЕФЕКТИВНЕ УПРАВЛІННЯ БЮДЖЕТНИМ МЕХАНІЗМОМ ЯК ШЛЯХ ДО ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ

Українська економіка впродовж останніх двадцяти трьох років знаходиться в стані пошуку власної моделі розвитку. На початку дев'яностих серед вітчизняних вчених, урядовців і керівників підприємств домінувала точка зору про необхідність поєднання здобутків соціалістичної і капіталістичної системи господарювання під час плавного переходу до вільної ринкової економіки. Згідно цієї концепції держава залишала за собою ключові важелі впливу на економічне життя країни. В процесі реформ передбачалася узгодженість дій і програм центральних і місцевих органів влади, а отже, певна увага приділялася розвитку регіональних економічних

систем. В кінці 90-х важливі посади в державі почали обіймати прихильники економічного неоконсерватизму. За їхніми поглядами, немає потреби в якихось особливих умовах функціонування регіонів, головний регулятор – це конкуренція.

Тема економічного зростання зазвичай виринає в розмовах науковців, аналітиків та політиків в часи криз. Адже в такі періоди треба забезпечити стабілізацію соціально-економічного становища та подальше економічне зростання.

Хоча історії відомі випадки так званих «економічних див» різних країн світу (Японія, Китай, Німеччина, Греція і т. ін. [3]), що забезпечувались переважно саме діями урядів, ефективним державним управлінням [1], не існує чіткої програми чи рецепту економічного зростання. Часто лунають закиди в бік України щодо малих обсягів реального економічного зростання. Воно забезпечується ефективним управлінням як на рівні підприємств, так і на рівні держави. Низка таких негативних факторів, як політична нестабільність, корупція, бюрократія, обмежене фінансування тощо зменшують і так низькі обсяги зростання. Міжнародні експертні оцінки щоразу показують невдалі результати нашої держави за показником легкості ведення бізнесу та зростання економіки.

Зважаючи на світовий досвід розбудови економіки та рекомендації провідних фахівців, ефективне державне управління України на сучасному етапі розвитку має скеровуватись на вирішення наступних завдань:

- у сфері фіскальної та соціальної політики – вдосконалити процес середньострокового бюджетного планування та прогнозування, зменшити соціальну нерівність та забезпечити можливість раннього виходу на пенсію за межі солідарної пенсійної системи, переглянути споживчий кошик з урахуванням новітньої ситуації в країні [2]. Загалом уряд має не збільшувати податкове навантаження на підприємницький сектор та громадян (що нині вже є нераціонально), а забезпечити ефективний перерозподіл бюджетних коштів;

- у галузі енергетичної стратегії держави – продовжувати розвиток альтернативних джерел енергії, покращувати і надалі перспективи енергетичної незалежності на основі зарубіжного досвіду за допомогою новітніх технологій;

- у інвестиційній складовій – поліпшення інвестиційного клімату України, проведення спеціалізованої кампанії в іноземних ЗМІ, спрямованої на формування і ствердження чіткого позитивного образу країни. Слід відновити довіру інвесторів, забезпечити належні умови – сталість банківського та фінансового сектору.

Щодо дефіциту державного бюджету, то насамперед доцільним виявляється питома вага у 3-5%, яка до того ж, використовується на подальший розвиток, а не на поточне споживання. Планування усіх

майбутніх витрат має здійснюватись з обов'язковим врахуванням запланованого темпу зростання економіки.

Пріоритетними галузями в Україні традиційно є промисловість та сільськогосподарський сектор. Тому необхідно звернути увагу на введення нових технологій, покращення умов виробництва та якості виготовлених товарів, забезпечення взаємодії з іноземними та вітчизняними науковими центрами. Ключові напрями досліджень мають ефективніше фінансуватись з державного бюджету. Тож особливого значення набуває державне фінансування вітчизняних інноваційних проектів задля підвищення конкурентоспроможності держави у глобальному вимірі.

Розвиток економіки - проблема загальнодержавна. Тільки обґрунтована державна політика, зорієнтована на збереження екології, розвиток технологій та інформаційного суспільства, ефективне використання аграрно-промислового та наукового потенціалу, а також розвиток ринку не тільки традиційних товарів, а й інноваційних, здатна забезпечити підйом економіки України та її конкурентоздатність на світовому ринку.

Література: 1. Звіргзде К.І. Тенденції та кількісні аспекти економічного зростання різних країн світу // Бюлетень Міжнародного Нобелівського економічного форуму. - 2012. - № 1 (4). – С. 153-158. 2. Кропив'янська О.О., Шапка І.В. Економічний розвиток та економічне зростання: аспекти з позицій економіки України [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/13_NPN_2010/Economics/65465.doc.htm. 3. Соловйова Ю.М. Світовий досвід бюджетної політики // Торгівля і ринок України. – 2011. - №32. - С 85-92.

*Дубнянський О.В., спеціаліст
Науковий керівник – Даценко В.В., к.е.н., доцент
Дніпропетровська державна фінансова академія*

ФІНАНСОВИЙ МЕХАНІЗМ ПЕНСІЙНОГО СТРАХУВАННЯ

В сучасних умовах розвитку економіки країни досить актуальним є питання реформування системи пенсійного страхування громадян. Пенсійне страхування в Україні є основною складовою системи соціального захисту населення і охоплює непрацездатних громадян похилого віку, інвалідів, осіб, які втратили годувальника, виплати яким проводяться у формі пенсій, надбавок та підвищень до пенсій, компенсаційних виплат, додаткових пенсій та державної соціальної допомоги особам, які не мають права на пенсію, та інвалідам.

Стаття 46 Конституції України проголошує: «громадяни мають право на соціальний захист, що включає право на забезпечення їх у разі повної часткової або тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття з незалежних від них обставин, а також у старості та інших випадках, передбачених законом. Це право гарантується загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням за рахунок страхових внесків громадян, підприємств, установ і організацій, а також бюджетних та інших джерел соціального забезпечення. Пенсії, інші види соціальних виплат та допомоги, що є основним джерелом існування, мають забезпечувати рівень життя, не нижчий від прожиткового мінімуму, встановленого законом» [1].

Проблемам і перспективам розвитку пенсійного страхування в Україні присвячені наукові праці Б.О. Зайчука, В.С. Никитенко, В.І. Семендяєва та інші. Б.О. Зайчук, С. Никитенко, В.І. Семендяєва у своїй роботі досліджують сьогоденні проблеми функціонування пенсійного забезпечення та перспективи функціонування пенсійного страхування в країні. Проте, враховуючи міжнародні тенденції розвитку пенсійного страхування та намагання України стати повноправним членом європейської спільноти, необхідно приділити більше уваги вивченню результатів проведення реформи у сфері пенсійного забезпечення в Україні.

Управління фінансами пенсійного страхування, функції з призначення (перерахунку) та виплати пенсій здійснює Пенсійний фонд України, який являється центральним органом виконавчої влади [2]. Економічна сутність пенсійної системи полягає в матеріальному забезпеченні в старості, вона виступає продуктом економічних відносин і цілком відповідає їх рівню. Це підтверджується вивченням світового досвіду. Проблема для всіх країн одна: «старіння» населення, коли збільшується кількість пенсіонерів, а кількість працюючих зменшується, а звідси й виникає проблема звідки брати кошти на виплату пенсії, яка б могла задовольнити потреби літньої людини.

Сьогодні системи пенсійного страхування, що діють у більшості країн світу більше 40 років, досягли своєї зрілості. Це означає, що більшість працюючих охоплені пенсійними планами і мають право на одержання певних гарантій у повному розмірі, населення старіє, частка осіб, які сплачують внески в рамках пенсійного забезпечення, зменшується, відносна чисельність людей старшого віку значно збільшилась, у порівнянні з минулими роками.

Досвід функціонування пенсійних систем в світі свідчить, що будь-яка солідарна пенсійна система дуже залежить від демографічних ризиків. У зв'язку з старінням населення, змінами форм зайнятості (скорочення загальної чисельності зайнятих, поширення неформальної і часткової зайнятості, робота вдома) у

солідарних пенсійних системах росте частка державних витрат на підтримку існуючих пенсіонерів, зростає і частка пенсійних витрат у ВВП, збільшується навантаження на працюючих членів суспільства [3]. Ці тенденції порушили питання про фінансову спроможність та ефективність національних солідарних пенсійних систем та викликали об'єктивну необхідність зміщення акцентів у напрямку запровадження систем пенсійних накопичень. Отже, у зв'язку із старінням населення і зростаючою фінансовою нестійкістю солідарних пенсійних систем в багатьох країнах, починаючи з 80-х років минулого століття, стали змінювати деякі параметри пенсійних програм, запроваджуючи схеми обов'язкових базових виплат, підвищуючи законодавчо встановлений вік виходу на пенсію, скорочуючи стимули і вигоди більш раннього виходу на пенсію, доповнюючи їх системами обов'язкових та добровільних пенсійних накопичень. Єдина всеохоплююча пенсійна система в Україні сьогодні базується на принципі солідарності поколінь, а саме працюючі перераховують частину заробітної плати до Пенсійного фонду України, забезпечуючи виплати нинішнім пенсіонерам і отримуючи право на пенсію в майбутньому. Бюджет Пенсійного фонду формується за рахунок коштів, що їх перераховують підприємства, установи, організації із фонду оплати праці, та внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування кожного працюючого, а також платників, які обрали спрощену систему оподаткування.

Література: 1. Закон України від 09.07.2003 № 1058-IV «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування.» 2. Пенсійний фонд Дніпропетровщини. Від історії до сьогодення. Документальні нариси. Автор проекту З.І.Пікалова Дніпропетровськ, 2012. 3. Система пенсійного забезпечення: сьогодні і завтра. Б.О.Зайчук, В.С.Никитенко, В.І.Семендяєва. Пенсійний фонд України. Київ, 2011.

*Дудар А.А., студентка
Науковий керівник - Гордієнко В.О., к.е.н., доцент
Дніпропетровська державна фінансова академія*

МІСЦЕВІ ФІНАНСИ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СОЦІАЛЬНО- ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНУ

Економічна сутність місцевих фінансів(бюджетів) полягає у формуванні грошових фондів та їхньому цільовому використанні. Вони зобов'язані забезпечувати необхідними коштами фінансування економічного та соціального розвитку відповідних територій, що здійснюється місцевими органами влади. Вплив органів місцевого самоврядування на формування нових економічних і соціальних

відносин можливий лише в тому випадку, якщо вони матимуть у своєму розпорядженні достатній обсяг фінансових ресурсів. Наявність місцевих бюджетів закріплює економічну самостійність місцевих органів самоврядування, активізує господарську діяльність, дозволяє розвивати їм інфраструктуру на підвідомчій території, розширювати економічний потенціал регіону, виявляти та використовувати резерви фінансових ресурсів.

Оскільки місцевий бюджет є дійовим інструментом реалізації повноважень органів місцевого самоврядування, за його допомогою можна стимулювати соціально-економічний розвиток регіонів, адже він є джерелом фінансування закладів освіти, культури, охорони здоров'я населення, засобів масової інформації, житлово-комунального господарства, різноманітних молодіжних програм, витрат по упорядкуванню населених пунктів. Саме з місцевих бюджетів здійснюються видатки на соціальний захист та соціальне забезпечення населення, утримання притулків та дитячих закладів-інтернатів, допомоги сім'ям з дітьми, іншим малозабезпеченим і незахищеним верствам населення.

Місцеві бюджети стають основним інструментом реалізації регіональної політики та вирішення таких важливих завдань, як структурна перебудова економіки, вирівнювання економічного розвитку регіонів та ефективності територіального поділу праці, розвиток місцевого господарства, здійснення житлового будівництва, благоустрій міст, проведення природоохоронних заходів та ін.

Саме тому місцевим бюджетам, як основній фінансовій базі органів місцевого самоврядування, належать особливе місце в бюджетній системі нашої держави. У них зосереджено понад 80% усіх фінансових ресурсів, якими розпоряджаються органи місцевого самоврядування

В Україні проект Держбюджету на 2014 рік в частині місцевих бюджетів та міжбюджетних відносин якісно не відрізняється від Держбюджетів на 2011-2013 роки, але містить деякі позитиви: збережено на рівні 2012-2013 років для місцевих бюджетів додаткової дотацію на вирівнювання фінансової забезпеченості (1 млрд. грн.); вдалося частково збільшити по окремих сферах показники видатків місцевих бюджетів на виконання делегованих державою повноважень у 2014 році, зокрема за даними попереднього аналізу по галузях: «Державне управління» (45,5% від реальної потреби, в 2013 році – 41%), «Освіта» (90,9% від реальної потреби, в 2013 році – 83,4%), «Охорона здоров'я» (92,0% від реальної потреби, в 2013 році – 80,3%), «Соціальний захист» (78,5% від реальної потреби, в 2013 році – 68,6%), «Культура і мистецтво» (100% від реальної потреби, в 2013 році – 93,3%), «Фізкультура і спорт» (52,2% від реальної потреби, в 2013 році – 47%). Але дані попереднього аналізу свідчать, що бюджетна сфера органів місцевого самоврядування забезпечується лише на 85% від реальної потреби. Найбільш катастрофічним, як і в минулі роки, є рівень фінансування по галузях: «Державне

управління» – 45,5% та «Фізична культура і спорт» – 52,2% від потреби. Виходячи з цього, можна стверджувати, що на останній квартал 2014 року (як і в 2012-2013 роках) працівники бюджетної сфери (освіта, охорона здоров'я, соціальний захист, фізкультура і спорт тощо) населених пунктів не забезпечені в повному обсязі коштами на зарплати, оплату комунальних послуг та розрахунки за енергоносії.

Однією з причин такої проблеми є формальне застосування програмно-цільового методу. Програми, які розробляють міські ради неможливо не те щоб реалізувати, їх неможливо навіть проконтролювати, оскільки в них відсутній основний оціночний показник – якості.

Для вирішення проблеми недофінансування місцевих бюджетів необхідним є створення нового механізму їх функціонування. Забезпечення фінансової самостійності місцевих органів влади, стимулюючих ріст фінансового потенціалу територіальної освіти. Реформування системи місцевих бюджетів повинно відбуватись при одночасному удосконаленню міжбюджетних відносин.

Отже, створення обґрунтованої моделі збалансованих місцевих бюджетів, системи оцінки їх фінансової стійкості, ринку недоотримання доходів і недофінансування витрат, введення обґрунтованих показників оцінки податкового потенціалу адміністративно-територіальних одиниць виступає новим етапом комплексного і систематичного розвитку як місцевих бюджетів, так і усіх сукупностей систем місцевих фінансів в Україні.

Література: 1. Усков І.В. Экономическая роль, функции и принципы построения местных бюджетов в Украине //І. Усков/ Агросвіт – 2011 – вип. № 8 – С.12-17. 2. Законопроект № 3000 (доопрацьований), поданий Кабінетом Міністрів України 18.12.2013 р. 3. Боярко І.М. Місцеві бюджети у забезпеченні соціально-економічного розвитку міста [Текст]: монографія / І.М. Боярко, О.В. Люта, Н.Г. Пігуль. – Суми: Корпункт, 2012. – 92 с.

*Дядько Д.І., спеціаліст
Науковий керівник – Даценко В.В., к.е.н., доцент
Дніпропетровська державна фінансова академія*

УДОСКОНАЛЕННЯ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЕРЖАВНИХ ПРОГРАМ В УКРАЇНІ

Фінансовий контроль держави - одна з найважливіших функцій державного управління, спрямована на виявлення відхилень від прийнятих стандартів законності, доцільності й ефективності управління фінансовими ресурсами та іншою державною власністю, а за наявності таких відхилень - на своєчасне вжиття відповідних

коригувальних і запобіжних заходів. Від ефективності державного фінансового контролю залежить економічне, і, значною мірою, політичне благополуччя нації.

Безумовно, у період, коли Україна розбудовує ринкові відносини, не можна недооцінювати роль фінансового контролю держави, яка полягає в забезпеченні фінансової дисципліни. Слід пам'ятати, що фінансовий контроль - це один із способів наповнення державного бюджету, що є важливим для такої країни, як наша. Це також інструмент боротьби зі злочинами у сфері фінансових відносин, спосіб збереження державного майна і коштів, що вкрай актуально останнім часом в Україні. Крім того, ефективність здійснення контрольних функцій є чинником підвищення авторитету держави у світовому співтоваристві.

Для контролю за виконанням законів України, постанов, прийнятих Верховною Радою України, виконанням Державного бюджету України, поквартальним розподілом доходів і видатків бюджету, в тому числі видатків з обслуговування внутрішнього й зовнішнього боргу України, витрачанням органами виконавчої влади бюджетних коштів, коштів цільових і позабюджетних фондів, у тому числі і за їх призначенням, виконанням рішень Верховної Ради України про надання Україною позик і економічної допомоги, передбачених у Державному бюджеті України, інвестиційної діяльності органів виконавчої влади, перевірки законності й ефективності використання фінансових ресурсів Державного бюджету України, здійснення різних експертно-аналітичних оцінок створена і діє протягом десяти років Рахункова палата.

Рахункова палата за цей час засвідчила свою важливу роль у державі. Здійснені її працівниками перевірки, контрольні заходи, експертно-аналітичні оцінки в рамках визначених для неї функцій виявили, що в сучасних умовах політичного й економічного розвитку держави незаконне, нецільове, неефективне використання коштів є масовим явищем, яке породжує велику кількість інших недоліків, руйнує правове поле держави, сприяє зростанню політичного й соціального напруження в суспільстві.

Подолання усіх цих та інших недоліків потребує істотного законодавчого розширення функцій і повноважень Рахункової палати, вдосконалення її організаційної структури, методів роботи, фінансового, кадрового, інформаційного забезпечення, встановлення тісних зв'язків з іншими контрольними організаціями тощо.

Головними напрямками розвитку та вдосконалення системи державного фінансового контролю в Україні, який здійснюється Рахунковою палатою, є: оптимізація функцій і повноважень; формування системної і довшеної нормативно-правової бази (в тому числі стандартизація державного фінансового контролю); приведення методологічних засад у відповідність із сучасними вимогами; розвиток і

вдосконалення системи процедур фінансового контролю (методичної бази); створення науково-дослідницької і навчальної бази, формування системи кадрового забезпечення; реформування організаційних структур; організація адекватної інформаційно-комунікаційної інфраструктури; матеріально-технічне (включаючи соціально-побутове) і фінансове забезпечення функціонування контрольних органів; удосконалення відносин з Верховною Радою України, органами державної влади, органами фінансового контролю інших держав.

З метою вдосконалення нормативно-правової бази державного фінансового контролю, на нашу думку, доцільно: розробити й затвердити програму законотворчої діяльності з удосконалення бюджетного законодавства у сфері державного фінансового контролю, визначивши в ній конкретні терміни розробки та прийняття законів, інших законодавчих актів, встановити терміни її реалізації і постійний контроль за виконанням; прийняти Закон України «Про державний фінансовий контроль», який би унормував усі найважливіші складові цього дуже важливого для життєдіяльності держави процесу, чітко розмежував органи парламентського та урядового фінансового контролю, визначив коло суб'єктів державного фінансового контролю, ієрархію органів, що його здійснюють, форми їх організації та взаємодії тощо; прийняти Закон України «Про державний контроль за дотриманням бюджетного законодавства і відповідальність за бюджетні правопорушення», який має регулювати відносини у сфері здійснення державного контролю за дотриманням бюджетного законодавства, визначати органи, покликані здійснювати такий контроль, їх повноваження, перелік бюджетних порушень залежно від стадії бюджетного процесу.

Література: 1. Офіційний сайт Державної служби статистики України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>.

*Жовненко К.В., спеціаліст
Науковий керівник – Качула С.В., ст. викладач
Дніпропетровська державна фінансова академія*

УДОСКОНАЛЕННЯ ПЛАНУВАННЯ ВИДАТКІВ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ НА ОХОРОНУ ЗДОРОВ'Я

Планування видатків на утримання закладів охорони здоров'я, заслуговує значної уваги, так як відображає, як цей процес залежить від внутрішніх можливостей закладів ефективно та раціонально використовувати ресурси, що перебувають у їх розпорядженні, так і від зовнішніх умов, з врахуванням ринкової кон'юнктури та політики держави.

В умовах ринкових відносин у системі заходів, спрямованих на успішне розв'язання з боку держави економічних і соціальних завдань важливе місце відводиться бюджетному плануванню як одному з найважливіших елементів бюджетного механізму та своєрідному інструменту системи фінансового управління, що дозволяє підвищити ефективність, дієвість та прозорість державного сектору та здійснюється встановленням бюджетних цілей на наступний (плановий) рік і на перспективу [1].

У сфері фінансування галузі охорони здоров'я першочерговою проблемою є нестача державних коштів, що веде до зменшення обсягів безоплатної медичної допомоги. Дефіцит фінансування не дозволяє здійснювати своєчасне оновлення морально і фізично застарілого обладнання. Заробітна плата медичних працівників залишається «традиційно» низькою і не залежить від обсягу та якості наданих медичних послуг.

Метод планування бюджету на один рік, який використовують нині, стримує ефективне управління бюджетом та прийняття стратегічних рішень щодо розвитку міста.

Планування витрат за кошторисами відбиває певні економічні відносини між державою і певними закладами охорони здоров'я з визначення розміру фінансових ресурсів, що виділяються для виконання покладених на них функцій.

Жорсткий розподіл коштів, що надходять до системи охорони здоров'я за бюджетними статтями кошторису, паралізує пошук внутрішньогалузевих резервів. У результаті, національна система охорони здоров'я має дві складні проблеми – брак ресурсів та їх нераціональне використання [2].

Більшість вітчизняних та міжнародних експертів з бюджетної політики вважають, що запровадження прогресивних підходів до формування бюджетної стратегії та кількісних і якісних показників бюджету дозволить підвищити ефективність управління бюджетними коштами, забезпечити їх раціональне використання та пов'язати з потребами громад у наданні послуг [3].

На сучасному етапі реформування бюджетної політики в Україні у системі планування та виконання бюджету відбуваються інституційні перетворення, спрямовані на використання сучасних методик та прогресивних підходів бюджетування, підтверджених світовим досвідом. Складовою цього процесу є впровадження середньострокового планування бюджету з використанням одного із сучасних інструментів бюджетування – програмно-цільового методу.

Програмно-цільовий метод є дієвим інструментом, який забезпечує планування та виконання бюджету на середньострокову перспективу, орієнтований на досягнення мети відповідно до встановлених пріоритетів. Його головні переваги - передбачення результатів виконання кожної бюджетної програми та оцінка

ефективності використання державних коштів на кожному етапі. Він є на сьогодні найбільш прогресивною й ефективною формою бюджетування на рівні держави та регіональному рівні [1].

Комплексу заходів щодо удосконалення планування видатків на утримання галузі охорони здоров'я, крім того основні перспективи вбачаються у:

- створенні ефективного та реалістичного механізму прогнозування та планування видатків бюджету на середньо- та довгостроковий період;

- підвищенні рівня фінансової та управлінської автономії медичних закладів;

- чіткому розмежуванні та оптимізації первинного і вторинного рівнів медичної допомоги;

- запровадженні нових методів управління та нових підходів до оплати видатків на гарантовані державою безоплатні медичні послуги;

- оптимізації програмно-цільового методу, шляхом коректного планування видатків бюджету;

- підвищенні контролю за цільовим використанням бюджетних коштів та оцінки ефективності від їх витрачання .

Саме завдяки ефективному та погодженому плануванню фінансових ресурсів установ охорони здоров'я України, а також прогнозуванні тенденцій на наступні роки забезпечується стабільність медичних закладів, їх стійкість по відношенню до зовнішніх і внутрішніх дестабілізуючих чинників, а також раціональне та ефективне використання всіх наявних фінансових ресурсів [3].

Література: 1. Портна О. В. Програмно-цільове фінансування охорони здоров'я в Україні / О.В. Портна // Бізнесінформ. - 2012.- № 9.- С.261-264.
2. Проблематика планування видатків на утримання закладів охорони здоров'я [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nauka.kushnir.mk.ua/?p=44709>.
3. Ткач Є.Ю. Програмно-цільовий механізм державного управління системою охорони здоров'я / Є.Ю. Ткач // Державне управління - 2013 .- № 3 -С. 91-95.

*Запорожченко К.О., спеціаліст
Науковий керівник – Качула С.В., ст. викладач
Дніпропетровська державна фінансова академія*

ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ МІСЦЕВИХ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ В УКРАЇНІ

В умовах розвитку демократичного суспільства зростає роль бюджетів місцевого самоврядування як основи фінансового забезпечення розвитку адміністративно-територіальних одиниць. Сучасні підходи до визначення ролі та місця даних бюджетів

зумовлені значимістю місцевого самоврядування як складової громадянського суспільства, що спрямоване на оптимізацію функціонування і реалізацію програм перспективного розвитку територіальних громад та зростання реального добробуту населення, що проживає на їх територіях [1].

Функціонування та розвиток місцевого самоврядування, територіальну основу якого складає адміністративно-територіальна одиниця (АТО), є визначальними для розвитку демократичних процесів у будь-якій державі. Як відомо, вона утворюється в разі наявності таких факторів, як достатня кількість населення, територія, податкова спроможність території та наявність фінансових ресурсів. Відносно останніх слід відзначити, що на сьогоднішній день в Україні особливо гостро стоїть питання забезпечення органів місцевого самоврядування саме фінансовими ресурсами в обсязі, достатньому для виконання ними своїх функцій та повноважень. Залежно від кількісного та якісного їх стану адміністративно-територіальна одиниця має певний фінансовий потенціал [1].

Розглянемо структуру доходної частини бюджету Дніпропетровського району Дніпропетровської області в 2011 - 2013 роках (таблиця 1).

Таблиця 1

Структура доходної частини бюджету Дніпропетровського району Дніпропетровської області в 2012 та 2013 рр., %

Доходи	Роки		
	2011	2012	2013
Всього доходів	100	100	100
Питома вага власних доходів до загальної Σ доходів бюджету	45,3	48,8	32,8
Питома вага міжбюджетних трансфертів до загальної Σ доходів бюджету	54,7	51,2	67,2

Джерело: [3].

Як бачимо з таблиці 1, питома вага міжбюджетних трансфертів в загальній сумі доходів зведеного бюджету Дніпропетровського району більша ніж надходження від власних доходів. За досліджуваний період частка міжбюджетних трансфертів в доходах бюджету в 2013 році, порівняно з 2011 роком, зросла на 12,5%. Хоча надходження від власних доходів в 2012 році зросли майже на 20 млн. грн. та їх питома вага в загальній сумі доходів склала майже 49%, в 2013 році ми спостерігаємо зменшення надходжень від власних доходів майже в 1,2 рази, порівняно з 2012 роком та їх питома вага в загальній сумі доходів склала лише 32,8%.

Для фінансового забезпечення діяльності місцевого самоврядування реальна ресурсна спроможність бюджету Дніпропетровського району дуже далека від потреби, що призвело до їх нестачі, а відтак зумовило високий рівень дотаційності.

Фінансова самостійність органів місцевого самоврядування передбачає права та можливості їх самостійно вирішувати питання, пов'язані з фінансовим забезпеченням економічного та соціального розвитку адміністративно-територіальних одиниць, за рахунок власних фінансових ресурсів. Однак, фінансова самостійність даних органів певною мірою є тільки декларативною, оскільки більшість їхніх бюджетів є дотаційними та більш як на 50% залежними від коштів, отриманих у процесі перерозподілу бюджетних ресурсів та величини фінансової допомоги з державного бюджету. [1]

Ефективна діяльність органів місцевої влади щодо соціально-економічних процесів в регіоні можлива лише за умови достатнього обсягу фінансових ресурсів, що знаходяться в її розпорядженні. Основою місцевих фінансових ресурсів є місцеві бюджети, в сучасних умовах надзвичайно важливого значення набуває обсяг і склад їх дохідної частини.

Структура доходів місцевих бюджетів має відображати баланс самодостатності органів місцевої влади і фінансової залежності від держави. Практика свідчить про недостатність дохідної бази місцевих бюджетів для забезпечення виконання функцій, покладених на місцеве самоврядування. Отже, в сучасних умовах господарювання зміцнення фінансових основ діяльності самоврядних органів сіл, селищ та не великих міст залежить від багатьох факторів, в першу чергу, від їх спроможності забезпечувати надходження достатнього обсягу власних доходів, а також від відношення держави до ресурсного наповнення повноважень, що делегуються місцевому самоврядуванню.

Література: 1. Костовська В.А. Функціонування бюджетів місцевого самоврядування в умовах бюджетного регулювання / В.А. Костовська // Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України. – 2012. - № 1. – С. 190-197. 2. Управління фінансовими ресурсами місцевого бюджету: монографія / Л.Ф. Кондусова, І.І. Нескорородева, І.І. Алексеєнко та ін. – Харків: Вид. ХНЕУ, 2011. – 289 с. 3. Офіційний сайт Дніпропетровської райдержадміністрації [Електронний ресурс] - Режим доступу: http://www.dnopr.dp.gov.ua//dnepr_rda.nsf/

*Зінов'єва О.С., спеціаліст
Науковий керівник – Петровська Л.С., ст. викладач
Дніпропетровська державна фінансова академія*

ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМИ ВИКОРИСТАННЯ КОШТІВ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ

Провідне місце в системі регулювання економіки держави, створення сприятливого фінансового середовища для швидкого розвитку ринкових відносин, забезпечення макроекономічної рівноваги в економіці належить бюджету. Він є невід'ємною частиною

ринкових відносин і одночасно важливим інструментом реалізації державної політики.

Що ж стосується видатків місцевих бюджетів, то вони відображають ті економічні відносини, які виникають у зв'язку з розподілом централізованих грошових коштів, що знаходяться в розпорядженні місцевих органів влади. Згідно Бюджетного кодексу України із місцевих бюджетів здійснюються видатки на:

- фінансування установ та організацій освіти, культури, науки, охорони здоров'я, фізичної культури, молодіжної політики, соціального забезпечення і соціального захисту населення;
- утримання органів місцевого самоврядування;
- фінансування підприємств і господарських організацій, що входять до складу місцевого господарства, природоохоронних заходів;
- фінансування інших заходів відповідно до затверджених програм.

Без видатків не може бути реалізації функцій держави, місцевого самоврядування. Майже кожна дія з боку держави та органів місцевого самоврядування відбувається через використання певних грошових фондів. Таким чином, цільове призначення муніципальних видатків (місцевого самоврядування) полягає у фінансовому забезпеченні безпосередньої реалізації функцій і завдань органів місцевого самоврядування [2].

Використання коштів місцевих бюджетів суттєво впливає на загальні соціальні процеси в державі й насамперед на рівень добробуту населення, освіченості, забезпеченості медичними послугами, а також послугами в галузі культури, спорту, соціального захисту та забезпечення тощо.

Видатки місцевих бюджетів – це економічні відносини, які виникають у зв'язку з фінансуванням власних і делегованих повноважень місцевих органів влади.

Видатки місцевих бюджетів безпосередньо пов'язані з інтересами широких верств населення й суттєво впливають на загальні соціальні процеси в державі й насамперед на рівень добробуту населення, освіченості, забезпеченості медичними послугами, а також послугами в галузі культури, спорту, соціальної захищеності на випадок непередбачуваних обставин.

Проаналізувавши праці вчених-економістів на предмет пріоритетів бюджетної політики в Україні та на підставі даних звітності, можна чітко стверджувати, що пріоритетним напрямком у сфері видатків місцевих бюджетів є соціальний.

Найбільшу питому вагу у загальній структурі видатків, займають видатки на соціальний захист і соціальне забезпечення, освіту, охорону здоров'я. Після них - житлово-комунальне господарство та економічна діяльність.

Взагалі, формування соціально-орієнтованої економіки - мета будь-яких трансформацій будь-якої країни світу, і в тому числі на регіональному та місцевому рівнях. Тому фінансування соціальних заходів - головна стаття витрат місцевих бюджетів, і особливо гостро це питання постає у трансформаційних економіках, коли ще не встановлено стабільних структурних економічних пропорцій і сфера фінансування соціальних видатків є найбільш неврегульованою, а також у період загострення кризовий явищ у соціально-економічній сфері.

Соціалізація витратної частини бюджету – спрямування фінансових ресурсів на покращення в короткостроковому та стратегічному періодах якісних характеристик людського потенціалу країни.

Соціальний сектор покликаний реалізовувати основні соціальні цілі, такі як: гарантія конституційних прав громадян на соціальний захист населення, освіту, охорону здоров'я, духовний та фізичний розвиток; створення рівних умов для відтворення, розвитку та всебічної самореалізації особистісного соціального потенціалу кожної людини; забезпечення зайнятості; нормалізація демографічної ситуації, зниження рівня смертності громадян [1].

Надзвичайно важливим завданням для нашої країни є визначення рівня соціальних видатків. Розвинуті країни світу мають високі стандарти соціального забезпечення та відповідний рівень видатків на соціальні потреби. Україна також розуміє необхідність збільшення видатків соціального характеру, що є актуальним з огляду на рівень та якість життя населення.

Література: 1. Крук О.М. Шляхи підвищення ефективності формування фінансового потенціалу місцевого бюджету та його оцінка [Текст] / О.М. Крук // Економіка промисловості. – 2011. - №1(53). – с. 220 – 225. 2. Легкоступ І.І. Місцеві бюджети у системі бюджетного регулювання: теоретичні аспекти [Текст] / І.І. Легкоступ // Формування ринкових відносин в Україні. – 2012. - №7 (134). – С. 131–137.

*Зюзін В.О., Мережна В.Р., бакалаври
Науковий керівник – Надєєва А.Б., ст. викладач
Дніпропетровська державна фінансова академія*

ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ І КОНТРОЛЮ ПРИЙНЯТИХ І ВИКОНАНИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВ

В сучасних умовах посилюються вимоги щодо ефективного та цільового використання бюджетних коштів. Контроль за використанням бюджетних коштів у розпорядників бюджетних коштів

починається на етапі прийняття зобов'язань: тобто, укладання договорів на поставку матеріальних цінностей, робіт чи послуг; оплати пред'явлених постачальниками рахунків, оприбуткуванні матеріальних цінностей (робіт, послуг) та списанні їх на відповідні видатки.

В бухгалтерських записах прийнято відображати зобов'язання, що виникають, на рахунках бухгалтерського обліку методом подвійного запису. При цьому використовують рахунки 3, 6 та 5 класів Плану рахунків з відображенням вартості отриманих матеріальних цінностей, робіт чи послуг та суми кредиторської заборгованості. Оплата цієї заборгованості буде означати погашення зобов'язань.

Зобов'язання, взяті учасником бюджетного процесу без відповідних бюджетних асигнувань або з перевищенням повноважень, встановлених Бюджетним кодексом та законом про Державний бюджет України (рішенням про місцевий бюджет), не вважаються бюджетними зобов'язаннями і не підлягають оплаті за рахунок бюджетних коштів. Взяття таких зобов'язань є порушенням бюджетного законодавства. Витрати бюджету на покриття таких зобов'язань не здійснюються.

Державна казначейська служба України здійснює реєстрацію та облік бюджетних зобов'язань розпорядників бюджетних коштів і відображає їх у звітності про виконання бюджету. При реєстрації та обліку бюджетних зобов'язань здійснюється перевірка відповідності напрямів витрачання бюджетних коштів бюджетним асигнуванням, паспорту бюджетної програми (у разі застосування програмно-цільового методу у бюджетному процесі).

Згідно з Порядком складання фінансової та бюджетної звітності розпорядниками та одержувачами бюджетних коштів в звітності установ відображається кредиторська заборгованість, що виникла окремо по загальному та спеціальному фондам. При цьому з неї виокремлюється прострочена кредиторська заборгованість, тобто, це заборгованість, що виникає на 30-й день після закінчення терміну обов'язкового платежу згідно з укладеними договорами, або якщо дата платежу не визначена після отримання підтвердних документів за отримані товари, виконані роботи, надані послуги[2].

Сума зареєстрованих непроплачених фінансових зобов'язань розпорядника бюджетних коштів повинна відповідати сумі кредиторської заборгованості та сумі попередньої оплати, відображеної в Звітах про бюджетну заборгованість (форма 7д, 7м).

Можна виділити наступні етапи в організації обліку та контролю прийнятих та виконаних зобов'язань в діяльності бюджетних установ [3]:

- реєстрація бюджетних зобов'язань відповідно до укладених договорів, зроблених замовлень тощо;

- реєстрація фінансових бюджетних зобов'язань, що виникли за отримані матеріальні цінності, роботи та послуги;

- оплата рахунків постачальникам за надані послуги, роботи та матеріальні цінності. Як це передбачено Бюджетним кодексом (ст. 49), розпорядник бюджетних коштів після отримання товарів, робіт і послуг відповідно до умов взятого бюджетного зобов'язання приймає рішення про їх оплату та надає платіжне доручення на здійснення платежу органу Державної казначейської служби України, якщо інше не передбачено бюджетним законодавством[1];

- інвентаризація зобов'язань та виявлення небюджетних зобов'язань.

З метою запобігання виникненню небюджетної заборгованості на кінець року установа протягом року має привести кошторис по загальному і спеціальному фондах у відповідність із взятими зобов'язаннями.

Сучасні умови функціонування бюджетних установ характеризуються наявністю ряду актуальних питань в організації бухгалтерського обліку в бюджетних установах, що стосуються контролю за обсягами прийнятих зобов'язань та недопущення небюджетних зобов'язань. Адже відповідальність за їх наявність несуть розпорядники бюджетних коштів. Викладення методичної та логічної послідовності цих процедур, їх призначення та зміст контрольних і облікових робіт на кожному етапі дозволить здійснювати ефективний та своєчасний контроль за витрачанням державних коштів відповідно до напрямків видатків згідно з кошторисами бюджетних установ.

Література: 1. Бюджетний кодекс від 08.07.2010 р. № 2456-VI // Відомості Верховної Ради України, 2010. - № 50. – С.1778. 2. Про затвердження Порядку складання фінансової та бюджетної звітності розпорядниками та одержувачами бюджетних коштів: Наказ Міністерства фінансів України від 24.01.2012 р. № 44 // Офіційний вісник України, 2012. - № 14. – С.25. 3. Телегунь М.І. Зобов'язання бюджетних установ та їх облік: практичні аспекти / М.І. Телегунь // Вісник Сумського національного аграрного університету, Серія «Економіка і менеджмент». – 2012. - № 11 (54). – С.179-184.

ПОРЯДОК ПРОВЕДЕННЯ ВИТРАТ НА ВІДРЯДЖЕННЯ ПРАЦІВНИКІВ БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВ

Забезпечення повного, своєчасного та в межах нормативно-правових актів документування операцій з обліку розрахунків з підзвітними особами бюджетних установ – це гарантія дотримання норм облікової політики установи та достовірності даних обліку і звітності щодо обліку розрахунків з підзвітними особами.

Підзвітними особами можуть бути лише працівники установи, яким видаються аванси на здійснення деяких господарських витрат, на відрядження та наукові експедиції. Розрахунки з працівниками установи за виданий аванс на видатки на відрядження обліковуються на субрахунку 362 "Розрахунки з підзвітними особами".

На службові відрядження аванс видається з розрахунку витрат, необхідних відрядженому на оплату вартості проїзду до місця відрядження і назад, добових та наймання житла.

Видача готівки під звіт здійснюється лише за умови повного звіту конкретної підзвітної особи за раніше виданими під звіт сумами.

Для підтвердження витрат на службові відрядження працівників установ і організацій використовують документи (первинні, зведені), облікові реєстри синтетичного та аналітичного обліку, форми звітності.

Послідовність проведення витрат на відрядження працівників бюджетних установ від первинних документів до звітності відображено на рис. 1.

Основними критеріями для визнання організованого ведення обліку розрахунків з підзвітними особами бюджетної установи є достовірність, повнота та своєчасність подання облікової інформації про витрати на відрядження працівників бюджетної установи у відповідності з дотриманням вимог бюджетного законодавства на будь-якому етапі облікового процесу [2].

Дотримання вимог бюджетного законодавства при проведенні витрат на відрядження та недопущення фактів його порушень в бюджетних установах є важливою умовою діяльності державних службовців і посадових осіб місцевого самоврядування та уникнення адміністративної й інших видів відповідальності за порушення фінансових питань, пов'язаних з відрядженнями працівників бюджетної установи.

Розглянутий порядок дозволить працівникам бюджетних установ не допуститися помилок при звітуванні за проведені витрати на відрядження та забезпечити достовірність обліку щодо зазначеного питання.

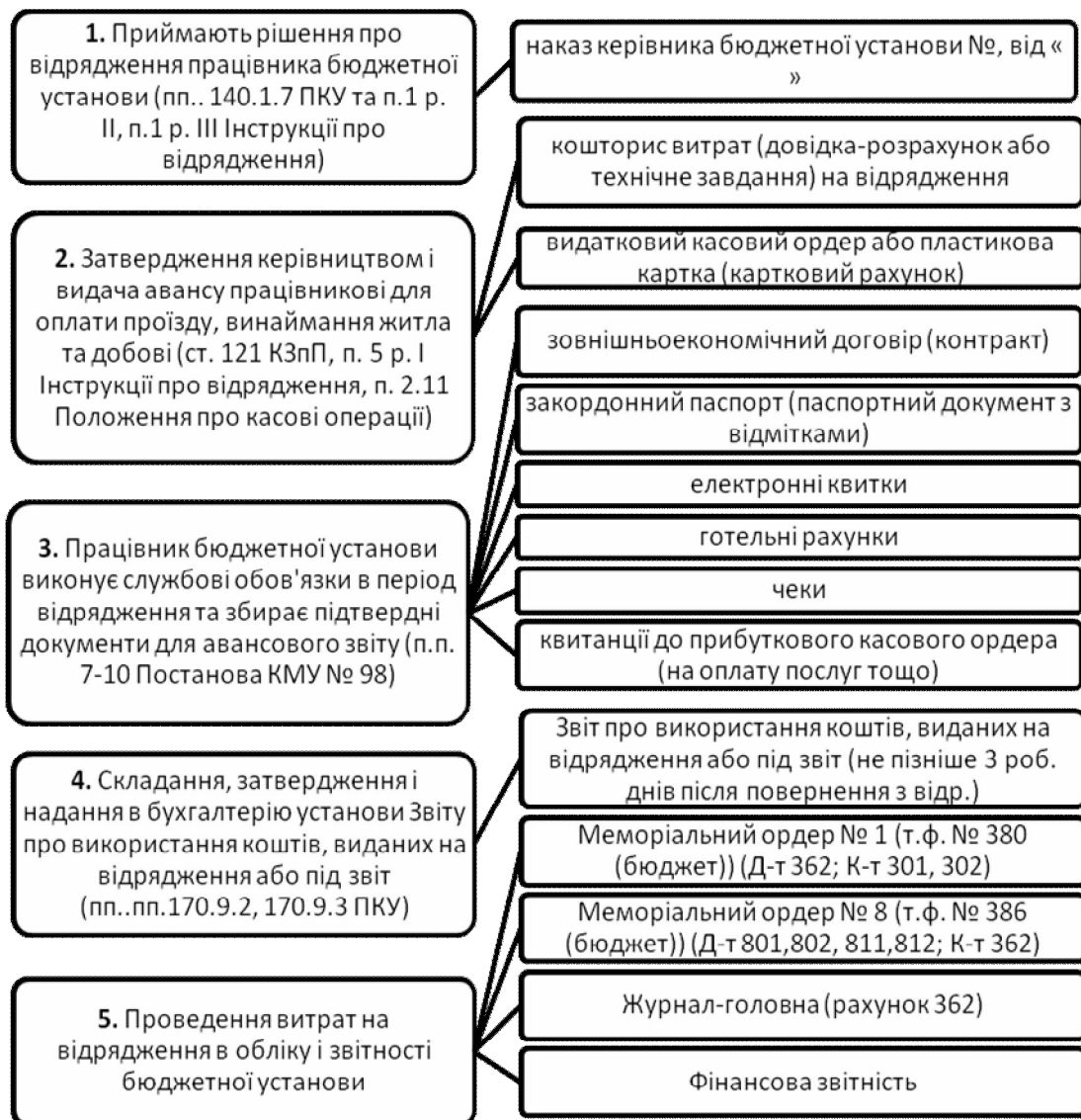

Рис. 1. Порядок проведення витрат на відрядження працівників бюджетних установ [1, 3, 4, 5]

Література. 1. Кодекс законів про працю України від 10.12.1971 № 322-VIII [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/322-08/page> 2. Колеснікова О.М., Лесик Н.І. Особливості обліку розрахунків з підзвітними особами в контексті нормативно-правових змін [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://elibrary.nubip.edu.ua/17777/1/OMKolesnikovaStat1.pdf> 3. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> 4. Про затвердження Інструкції про службові відрядження в межах України та за кордон: Наказ МФУ від 13.03.1998 № 59 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0218-985> 5. Про суми та склад витрат на відрядження державних службовців, а також інших осіб, що направляються у відрядження підприємствами, установами та організаціями, які повністю або частково утримуються (фінансуються) за рахунок бюджетних коштів: Постанова МФУ від 02.02.2011 № 98 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/98-2011-%D0%BF>

*Карпенко Ю.В., спеціаліст
Науковий керівник – Качула С.В., ст. викладач
Дніпропетровська державна фінансова академія*

УДОСКОНАЛЕННЯ ФОРМУВАННЯ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ В УКРАЇНІ

Бюджетна система України як унітарної держави складається з чітко визначених двох ланок – державного та місцевих бюджетів. Україна як член Ради Європи приєдналась і ратифікувала Європейську хартію місцевого самоврядування, що накладає на державу зобов'язання будувати місцеві фінанси відповідно до міжнародних стандартів.

Сьогодні питання децентралізації бюджетної системи України виходять на перший план, адже фінансова децентралізація є однією з фундаментальних умов незалежності та життєздатності органів місцевої влади: децентралізація процесів ухвалення рішень збільшує можливості участі місцевої влади у розвитку підконтрольної їй території; фіскальна децентралізація сприяє ефективному забезпеченню суспільними послугами шляхом ретельнішого узгодження видатків органів влади з місцевими потребами і уподобаннями [1].

Тому саме місцевим бюджетам, як основній фінансовій базі органів місцевого самоврядування, належить особливе місце в бюджетній системі нашої держави. Важлива роль відводиться місцевим бюджетам і у соціально-економічному розвитку території, адже саме з місцевих бюджетів здійснюється фінансування закладів освіти, культури, охорони здоров'я населення, засобів масової інформації; також фінансуються різноманітні молодіжні програми, видатки по упорядкуванню населених пунктів.

На жаль, в цій ланці бюджетної системи зберігається безнадійно застарілий механізм централізованого регулювання вищестоящими органами доходів місцевих бюджетів. Це позбавляє місцеві органи влади фінансової самостійності, на довгі роки закріплює залежність розвитку місцевої економіки і соціальної сфери від можливостей і бажання вищестоящих органів влади вирішувати проблеми, що знаходяться на даній території районів, міст, селищ і сіл.

Важливим питанням, яке було і залишається актуальним на даний час, є доходи місцевих бюджетів. Їх формування вимагає пошуків нових форм і методів планування податків, зборів і обов'язкових платежів та вироблення дієвих механізмів міжбюджетного регулювання [1].

За даними фінансового управління Новомосковської міської ради доходна частина загального фонду бюджету міста за період 2011 -2013 роки мала тенденцію до зростання. Але за окремими джерелами надходжень ситуація різна: податкові надходження за період, що

аналізується, зменшуються. Так в 2011 році бюджет міста отримав від податкових надходжень 54071,4 тис. грн., в 2012 році – 44647,0 тис. грн., майже на 1 млн. грн. менше ніж в 2011 році, в 2013 році – 44647,2 тис. грн. Планові показники 2014 року трохи вищі за надходження 2013 р. та 2012 р., але все ще менші ніж надходження 2011 року. Відносне відхилення 2014 року від 2011 року становить -7,96%. Ситуація з неподатковими надходженнями ще гірша – відносне відхилення 2014 року від 2011 року становить -30,52%. Міжбюджетні трансферти зростають: відносне відхилення 2014 року від 2011 року становить 21,13%. Найбільшим джерелом надходжень до бюджету в 2011-2014 рр. є податок на доходи фізичних осіб, питома вага якого в обсязі надходжень до загального фонду міського бюджету становить 67,8% (див. табл. 1).

Таблиця 1

Доходи загального фонду бюджету м. Новомосковська за 2011–2012 роки, тис. грн.

Найменування доходів	Роки				Відносне відхилення (+; -) 2014* від 2011
	2011	2012	2013	2014*	
Податкові надходження	54071,4	44647,0	44647,2	49765,2	-7,96
Неподаткові надходження	1078,0	1068,3	3489,1	749,0	-30,52
Міжбюджетні трансферти	122486,3	138154,3	116296,8	164654,7	34,43
Всього доходів загального фонду	177635,70	183875,9	164433,1	215168,9	21,13

* планові показники. Джерело [2]

Таким чином, сьогодні з особливою гостротою постає проблема вироблення дієвого механізму, який би визначав нові принципи формування місцевих бюджетів, чітке розмежування функцій і повноважень усіх рівнів влади, а звідси – видатків кожного виду бюджету, і що саме головне – доходів між різними ланками бюджетної системи. При цьому питання бюджетної політики, оподаткування і міжбюджетних відносин повинні розглядатись і вирішуватись комплексно, оскільки вони тісно взаємопов'язані, і жоден із цих елементів не може бути реформованим без врахування двох інших.

Література: 1. Іванчук Н.Б. Проблеми формування і використання доходів місцевих бюджетів України / Н.Б. Іванчук, О.О. Сидоренко // [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://nauka.kushnir.mk.ua/>. 2. Офіційний сайт Новомосковської міськради [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://www.novomoskovsk-rada.gov.ua/>

*Кас'ян Є.О., спеціаліст
Науковий керівник — Баранник Л.Б., д.е.н., доцент
Дніпропетровська державна фінансова академія*

ДЕРЖАВНА КАЗНАЧЕЙСЬКА СЛУЖБА УКРАЇНИ - ПОВНОВАЖНИЙ УЧАСНИК БЮДЖЕТНОГО ПРОЦЕСУ

Ефективне управління бюджетними ресурсами є важливим чинником міцної фінансової системи держави. Ефективне управління бюджетними ресурсами - це, насамперед, швидкість у реагуванні на зміни в фінансовій сфері як держави загалом, так і на рівні окремого регіону. Це також здатність держави забезпечити своєчасне надходження та ефективне витрачання бюджетних коштів. Досягти цього можна лише за допомогою вмілого і виваженого управління економічними процесами.

Виконання бюджету – одна зі стадій бюджетного процесу, яка передбачає забезпечення повного і своєчасного надходження всіх передбачених бюджетом доходів і забезпечення всіх запланованих бюджетом видатків.

При виконанні державного бюджету і місцевих бюджетів та одним із основних учасників бюджетного процесу на стадії виконання бюджету застосовується казначейське обслуговування бюджетних коштів, яке забезпечує Державна казначейська служба України на основі ведення єдиного казначейського рахунку України, відкритого у Національному банку України.

Державна казначейська служба України (Казначейство України) - це центральний орган виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через Міністра фінансів України. Казначейство України входить до системи органів виконавчої влади та утворено для реалізації державної політики у сфері казначейського обслуговування бюджетних коштів.

Казначейство України є юридичною особою публічного права, має печатку із зображенням Державного Герба України та своїм найменуванням.

Казначейство України утримується за рахунок коштів Державного бюджету України. Казначейство та його територіальні органи мають самостійні кошториси, реєстраційні та інші бюджетні рахунки і в самому Казначействі, і в установах банків.

Казначейство України є учасником системи електронних платежів Національного банку України.

Казначейство України у своїй діяльності керується Конституцією та законами України, актами Президента України та Кабінету Міністрів України, наказами Міністерства фінансів

України, іншими актами законодавства України, а також дорученнями Президента України і Міністра фінансів України.

Трирівнева структура Казначейства України, максимально наближена до адміністративно-територіального поділу, дає змогу здійснювати казначейське обслуговування місцевих бюджетів відповідно до вимог Бюджетного кодексу України.

Єдина трирівнева система, що об'єднує Казначейство України та його територіальні органи, створена з метою забезпечення фінансової безпеки фінансово-платіжної системи України та ефективного управління ресурсами єдиного казначейського рахунку для своєчасного та в повному обсязі виконання бюджетів усіх рівнів, підвищення оперативності проведення видатків при виконанні бюджетних програм, посилення контролю за надходженням та цільовим спрямуванням бюджетних коштів, підвищення дієвості бюджетної політики держави.

Однією з головних функцій органів Державної казначейської служби України є контролююча. Державна казначейська служба України та її органи здійснюють контроль за веденням бухгалтерського обліку всіх надходжень і витрат державного й місцевих бюджетів, що сприяє збереженню бюджетних коштів, дотриманню вимог щодо ведення бухгалтерського обліку та порядку і термінів відкриття (закриття) бюджетних і не бюджетних рахунків, виявленню порушень бюджетного законодавства.

Основним завданням органів Казначейства України в процесі обслуговування місцевих бюджетів є сприяння виконанню бюджетної політики місцевого самоврядування та здійсненню ефективного управління коштами місцевих бюджетів.

Отже, Казначейство України здійснює процедури виконання бюджетів, ведення бухгалтерського обліку всіх операцій та складання звітності про їх виконання. Підсумовуючи сказане, можна зробити висновок, що в сучасних умовах економічної нестабільності в Україні, роль Державної казначейської служби як головного фінансового агента процесу виконання бюджетів є вирішальною, а саме реформування бюджетних відносин є вкрай необхідним.

Література: 1. Бюджетний кодекс України від 08.07.10 №2456-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>; 2. Волчанська В.І. Шляхи удосконалення казначейського обслуговування місцевих бюджетів за видатками // В.І.Волчанська, О.О. Гоптарева [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/VSunu/2011_17/Volchanskai.pdf. 3. Волчанська В.І. Удосконалення механізму казначейського виконання місцевого бюджету // В.І. Волчанська, О.І. Мінькова [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/VSunu/2011_17/Volchans_Min.pdf.

*Клецько Ю.В., спеціаліст
Науковий керівник – Милостна А.О., ст. викладач
Дніпропетровська державна фінансова академія*

БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК ТА ЗВІТНІСТЬ ПРО НАДХОДЖЕННЯ КОШТІВ ДО ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ

В Україні триває процес реформування системи бухгалтерського обліку та фінансової звітності – надзвичайно важлива подія в економічному житті держави. Так, система бухгалтерського обліку в приватному секторі вже адаптована до міжнародних стандартів з урахуванням економіко-правового та ринкового середовища в Україні. У цій сфері розроблено низку національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку, які визначають методологічні засади ведення обліку та формування фінансової звітності.

Процеси реформування системи бухгалтерського обліку в державному секторі відбуваються значно повільнішими темпами. Наявна тут облікова система не відповідає сучасним потребам щодо прозорості інформації про державні фінанси, інформаційно не наповнює процеси прийняття рішень у системі державного управління, тому потребує реформування та модернізації[1].

На даний час бухгалтерський облік у бюджетній сфері України складається з обліку виконання державного і місцевого бюджетів та бухгалтерського обліку бюджетних установ, що потребує удосконалення методології та переходу на єдині методологічні засади бухгалтерського обліку і звітності, а також створення уніфікованого організаційного та інформаційного забезпечення бухгалтерського обліку [2].

Бухгалтерський облік у державному секторі є системою контролю за наявністю та рухом бюджетних коштів, будується на загальноприйнятих у міжнародній практиці принципах, виконує управлінську, контрольну й інформаційну функції. У загальній системі обліку в державному секторі саме облік доходів і видатків є найскладнішим і найвідповідальнішим.

У вітчизняній практиці обліку виконання бюджетів сьогодні застосовується касовий метод відображення доходів і видатків. Установи, які отримують кошти бюджетів, використовують різні методи обліку доходів і видатків. Так, облік доходів загального фонду кошторисів установ здійснюється за касовим методом.

На противагу цьому, доходи спеціального фонду установи обліковуються з дати здійснення операції (метод нарахування) або на дату надходження коштів на рахунки установи (касовий метод).

Видатки як загального, так і спеціального фондів кошторису відображаються в бухгалтерському обліку установи на момент

виникнення незалежно від факту сплати грошових коштів (метод нарахування).

Використання різних методів обліку доходів і видатків ставить під сумнів достовірність інформації, що міститься у фінансовій звітності установ, які отримують кошти з бюджетів, та, відповідно, зведеного бюджету України.

Відмінності між вітчизняною практикою обліку в бюджетній сфері та міжнародними стандартами пов'язані насамперед з особливостями бюджетного процесу в Україні, а саме касовим методом виконання бюджетів. В основу підготовки П(С)БОДС покладений принцип нарахування та відповідності доходів і витрат, за яким для визначення фінансового результату звітного періоду слід зіставити доходи звітного періоду з витратами, які були здійснені для отримання цих доходів. При цьому доходи і витрати відображаються в обліку і звітності в момент їх виникнення незалежно від часу надходження і сплати грошей.

За умови касового виконання бюджетів нині в обліку та звітності проблематично перейти до використання бази нарахування. Дохідна база бюджетів нестабільна, що ускладнює бюджетне планування як основу відображення в обліку нарахованих доходів.

Вітчизняний бюджетний облік знаходиться на етапі активного реформування, який фактично було розпочато прийняттям Постанови Кабінету Міністрів України № 34 від 16.01.07 «Про затвердження Стратегії модернізації системи бухгалтерського обліку в державному секторі України на 2007-2015 роки». Метою Стратегії модернізації оголошено удосконалення системи бухгалтерського обліку в державному секторі з урахуванням вимог міжнародних стандартів. Відповідно до мети визначено завдання з удосконалення методології та перехід на єдині методологічні засади бухгалтерського обліку і звітності, а також створення уніфікованого організаційного та інформаційного забезпечення бухгалтерського обліку. Вирішення вказаного завдання сприятиме удосконаленню: управління державними фінансами; системи стратегічного бюджетного планування на середньостроковий та довгостроковий періоди; порядку складення і виконання бюджету на основі програмно-цільового методу в бюджетному процесі; системи контролю за процесом виконання бюджету; інформаційно-аналітичної системи управління державними фінансами [3].

Література: 1. Булгакова С.О. Напрями модернізації бухгалтерського обліку в державному секторі економіки / Булгакова С.О., Канева Т.В. // Вісник КНТЕУ. – 2008. – № 3. – С. 57. 2. Волковська Я.В. Удосконалення організації бухгалтерського обліку в бюджетних установах як засіб підвищення ефективності використання бюджетних коштів / Я.В. Волковська // Управління розвитком. – 2011. – № 20. – С. 125-127. 3. Про затвердження Стратегії модернізації системи бухгалтерського обліку в державному секторі на 2007-2015 роки: Постанова Кабінету Міністрів України від 16.01.07 р. № 34 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=888-2007-%F0>.

*Ковтун Н. В., магістр
Науковий керівник – Лазебник Л.Л., д.е.н, доцент
Дніпропетровська державна фінансова академія*

УДОСКОНАЛЕННЯ ПРОГНОЗУВАННЯ ТА ПЛАНУВАННЯ ДОХОДІВ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ УКРАЇНИ

В умовах хронічної нестачі коштів, як на загальнодержавному, так і на місцевому рівнях, важливо правильно визначити обсяг фінансових ресурсів, достатніх для забезпечення повноцінної діяльності органів місцевого самоврядування.

Однією з функцій місцевих фінансових органів є фінансове планування. Фінансове планування в органах місцевого самоврядування – одна з головних сфер діяльності, що здійснюється в кілька етапів. Це прогнозування надходжень фінансових ресурсів у розпорядження органів місцевого самоврядування, їх мобілізація та управління дійсними фондами грошових коштів, а також програмування витрат відповідно до обраних соціально-економічних цілей [1].

З методів бюджетного прогнозування в Україні найширше використовуються формалізовані методи: прогнозної екстраполяції, системно-структурні, асоціативні, випереджуючої інформації. За кордоном поширена практика інтуїтивних методів: індивідуальні та колективні експертні оцінки. За умов нестабільності економічного розвитку в Україні, важливо при прогнозуванні бюджетних показників урахувати показники інфляції, обмінного курсу національної валюти, державного боргу та їхні зміни в прогнозованому періоді. Точність прогнозних розрахунків залежить здебільшого від таких факторів: значень бюджетних показників у базисному періоді, величини й динаміки заданих параметрів розвитку економіки в прогнозованому періоді, структури та внутрішньої характеристики моделі для розрахунку показника [2].

Доходи загального фонду бюджету Дніпропетровської області в 2011 – 2013 рр. мають тенденцію до зростання, але найбільшу частку в сукупних доходах області займають міжбюджетні трансферти (табл. 1).

Таблиця 1

*Доходи загального фонду бюджету Дніпропетровської області за
2011 – 2013 рр., млн. грн. [3]*

Найменування доходів	Роки			Відхилення	
	2011	2012	2013	2013 до 2011	2013 до 2012
Податкові надходження	7220,15	8226,12	8546,97	1326,82	320,85
Неподаткові надходження	161,82	185,73	147,68	-14,14	-38,05
Доходи від операцій з капіталом	1,18	0,66	0,66	-0,52	0
Офіційні трансферти	4528,68	6150,97	5598,82	1070,14	-552,15
Разом доходів	11911,83	14563,48	14294,13	2382,3	-269,35

Основними джерелами наповнення дохідної бази місцевих бюджетів Дніпропетровської області є закріплені доходи та офіційні трансферти. Місцевим органам влади необхідно впливати на розвиток бази надходжень закріплених доходів і збільшення частки власних доходів.

Аналіз доходів загального фонду бюджету Дніпропетровської області за 2011-2013 рр. показує, що лише податкові надходження мають стійку тенденцію до зростання. Всі інші надходження зменшилися. Найбільшу частку надходження загального фонду місцевих бюджетів займає податок на доходи фізичних осіб – від 75% до 85%. Тобто можна зробити висновок, надходження до місцевого бюджету від податку на доходи фізичних осіб – найвагоміше джерело наповнення бюджету Дніпропетровської області. Прогнозоване коливання цієї змінної дасть можливість у подальших дослідженнях передбачити основну тенденцію зміни доходів зведеного бюджету Дніпропетровської області.

Прогнозований загальний обсяг доходів обласного бюджету на 2014 р. становить 8817831,1 тис.грн., в тому числі податкові надходження –3870347,8 тис. грн., неподаткові надходження – 280940,05 тис. грн., офіційні трансферти – 4666543,2 тис. грн. Обсяг доходів загального фонду бюджету визначено у сумі 8462179,0 тис. грн., спеціального фонду бюджету – 355652,1 тис. грн.

Бюджетне планування і прогнозування є важливими інструментами управління бюджетними коштами, які надають реальні переваги органам місцевого самоврядування, оскільки підвищують ефективність прийняття фінансових рішень, сприяють відкритості процесу управління і прозорості прийняття рішень.

Однак усе це можливо лише за умови високої якості цих процесів, коли прогнозні та планові бюджетні показники є науково та економічно обґрунтованими, інакше їх застосування не дасть бажаних результатів.

Серед системних недоліків в організації бюджетного планування і прогнозування в Україні в першу чергу слід назвати слабку методологічну базу. Тому продовження дослідження в контексті пошуку методів, які б повною мірою відповідали вимогам сьогодення, є перспективним.

Література: 1. Титар А.О. Зарубіжний досвід планування та прогнозування доходів місцевих бюджетів / А.О. Титар // Управління ризиком.-№ 16(156). – 2013. - С. 164. 2. Кондур О.С. Економіко-математичне прогнозування доходів місцевих бюджетів/ О.С. Кондур, О.П. Цюпа, В.В. Хинальська // [Електронний ресурс] - Режим доступу:<http://www.pu.if.ua/depart/Finances/resource/file> 2012.pdf 3. Офіційний сайт Дніпропетровської обласної державної адміністрації [Електронний ресурс] - Режим доступу:<http://oblrada.dp.ua/decisions/41/1031>.

*Кольчевська І.О., магістр
Науковий керівник - Міронова Л.О., к.е.н., доцент
Дніпропетровська державна фінансова академія*

ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ВИДАТКОВОЇ ЧАСТИНИ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ УКРАЇНИ

Бюджет є важливим інструментом держави, за допомогою якого вона формує економічний та соціальний потенціали. Виконуючи визначальну роль в економіці, бюджетний процес та бюджетна політика пов'язують державні інститути влади з усіма суб'єктами господарської діяльності. Бюджет як інструмент управління дає змогу місцевим органам влади впливати на економічні, соціальні та політичні процеси в країні, поступово перетворюючись на потужний засіб впливу на громадську думку, спрямованість соціальних перетворень та розвиток політичних подій у державі.

Отже, запорукою ефективного виконання державою своїх функцій є задоволене бюджетними послугами населення регіону та країни, тобто коли в результаті виконання завдань (функцій), що здійснюють органи державної влади та місцевого самоврядування, відбувається соціальний ефект. У зв'язку з цим використання методів ефективного використання коштів місцевих бюджетів для здійснення повноважень органами місцевого самоврядування в Україні виходить на перший план, адже це сприяє ефективному узгодженню видатків, що здійснюються з місцевих бюджетів [1].

Перспективним напрямом удосконалення формування видаткової частини місцевих бюджету є, насамперед, розширення власних видаткових повноважень місцевого самоврядування, що дасть змогу повніше враховувати різні потреби населення в цілому.

Аналітичним підґрунтям управління видатками є їх економічне прогнозування, яке складається з якісного й кількісного аналізу реальних економічних процесів, виділення об'єктивних факторів і тенденцій розвитку. Зміст економічного прогнозування обумовлює основні принципи розробки прогнозів: системність, адекватність й альтернативність. Також економічне прогнозування вимагає глибокого аналізу об'єктивних економічних законів суспільного розвитку, конкретного економічного аналізу об'єкту, що досліджується, наявності достовірної інформації про минулий розвиток, технічних і програмних засобів реалізації методів прогнозування.

Ефективне використання бюджетних коштів є важливою проблемою, особливо в умовах обмеженості бюджетних ресурсів. У цих умовах першочерговим завданням стає визначення пріоритетів при розподілі бюджетних ресурсів, виявленні джерел фінансування витрат та контроль за цільовим й ефективним використанням коштів.

Досягнення цих завдань можливо при застосуванні програмно-цільового методу формування бюджету [2].

Основною особливістю планування (формування) місцевих бюджетів, Бюджетним кодексом визначається запровадження програмно-цільового методу складання бюджетів.

Основними рисами програмно-цільового фінансування є: зосередження уваги на результатах; підвищення результативності державного сектора; підвищення бюджетної прозорості та заохочення громадськості до участі в бюджетному процесі шляхом підготовки та проведення громадських слухань з питань місцевого самоврядування та бюджету; змінюється характер обговорення державної політики. Акцент переноситься з «утримання» бюджетної установи на її «функціонування за завданнями і вимогами».

Програмно-цільовий метод передбачає, що будь-які бюджетні видатки мають бути спрямовані на цілі, що відповідають середньо- або довгостроковій стратегії розвитку територіальної громади чи країни в цілому. Він є інструментом, що забезпечує планування бюджету на середньо-строкову перспективу та перехід від контролю за цільовим використанням бюджетних коштів до поєднання контролю за фактичними результатами від надання громадянам бюджетних послуг. Саме програмно-цільовий підхід до бюджетного процесу передбачає, що будь-які бюджетні видатки мають здійснюватись на цілі, що відповідають середньо- або довгостроковій стратегії розвитку держави. Кожен керівник органів влади чи бюджетної установи повинен спрямовувати свою роботу для того, щоб витратити кошти з якомога ефективнішим результатом, при цьому із меншими затратами, відповідно до пріоритетів державної політики чи рішення територіальної громади [3].

Актуальність впровадження програмно-цільового методу планування та виконання місцевих бюджетів полягає в тому, що однією з проблем розвитку місцевого самоврядування в Україні є обмеженість фінансових ресурсів, що не повною мірою забезпечують виконання повноважень, делегованих державою місцевим органам влади. Поряд із необхідністю перегляду податкової бази, для збільшення власних доходів місцевих бюджетів, існує потреба у підвищенні ефективності та результативності використання наявних бюджетних ресурсів, що досягається завдяки застосуванню програмно-цільового методу в процесі планування і виконання бюджету.

Література: 1. Голинська О. Програмно-цільовий метод: реалізація галузевих стратегій розвитку : практ. посіб. / О. Голинська, О. Котлярська, І. Метелева. - К.: ЯТІ/ШАГО, 2006. – 187. - С. 2. Зайчикова В.В. функції місцевих органів в умовах бюджетної реформи / В.В. Зайчикова // Фінанси України. – 2010. – № 6. – С. 72–79. 3. Огонь Ц.Г. Програмно-цільовий метод та ефективність бюджетних програм // Фінанси України. – 2010. – № 7. – С. 20-30.

*Кониченко Т.О., спеціаліст
Науковий керівник – Чубак А.Ю., ст. викладач
Дніпропетровська державна фінансова академія*

ВДОСКОНАЛЕННЯ ПЛАНУВАННЯ ВИДАТКІВ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ

Бюджетне планування є одним із інструментів державного регулювання соціально – економічних процесів. Під час складання проекту бюджету розробляються головні напрями формування і використання бюджетних коштів відповідно до завдань, які стоять перед суспільством на сучасному етапі його розвитку. Структура видатків бюджету свідчить про пріоритетність тієї чи іншої функції держави. Залежно від першочергових завдань розвитку економіки формується бюджетна політика держави.

Рівень бюджетного планування значною мірою залежить від чіткості формулювання цілей і завдань, достовірності інформації, що використовується для підготовки проекту бюджету та методології планування показників бюджету – нормативного, аналітичного і програмно – цільового.

Ефективна бюджетна політика повинна стати одним із суттєвих механізмів впливу, за допомогою якого можливо досягти бажаних результатів. Першим кроком на шляху досягнення ефективності є раціональне планування бюджетних видатків, особливо в ситуації, коли бюджетні ресурси досить обмежені. В умовах обмеженості бюджетних ресурсів існує необхідність розробки методологічних підходів до запровадження планування видатків бюджету за програмно-цільовим методом.

Сьогодні для підвищення ефективності бюджетного процесу необхідно вирішити проблеми поліпшення прозорості й зрозумілості бюджету для громадськості, поліпшення якості державного фінансування, яке залежить як від обсягу реальних доходів бюджету, так і від того, наскільки ефективно розпорядники бюджетних коштів управляють цими фінансовими ресурсами.

Зарубіжний досвід свідчить, що планування бюджетних видатків через застосування програмно-цільового методу є на сьогодні найбільш прогресивною й ефективною формою бюджетування на рівні держави та регіональному рівні [2]. Його головні переваги - передбачення результатів виконання кожної бюджетної програми та оцінка ефективності використання державних коштів на кожному етапі.

За оцінками фахівців, сьогодні кращого методу формування, реалізації, моніторингу й контролювання виконання бюджету, а також оцінювання результативності бюджетних програм не існує [3].

Але програмно-цільовий метод, який на сьогодні застосовується

в Україні в процесі бюджетного планування, не є ефективним через існування великої кількості бюджетних програм, що дублюють одна одну, щорічну зміну пріоритетів бюджетного фінансування, спрямування основної маси бюджетних коштів на поточне споживання, а не на розвиток тієї чи іншої сфери [1].

Оптимізація процесу бюджетного планування на сьогодні має велике значення, адже неможливо досягти високого рівня розвитку держави без існування чіткого плану дій. Фінансові ресурси, що сьогодні витрачаються на створення одного проекту, а завтра - на створення іншого за рахунок зупинки фінансування попереднього, по суті, витрачаються марно. Кожна бюджетна програма, профінансована наполовину, не приносить бажаного результату, а отже, веде до нецільового та неефективного витрачання бюджетних коштів.

Удосконалення бюджетного планування в Україні має здійснюватися шляхом:

- створення ефективного та реалістичного механізму прогнозування та планування видатків бюджету на середньо- та довгостроковий період, тобто як показує практика, ще жодного року фактичні показники виконання бюджету не досягали планового рівня, що свідчить про неефективний розподіл бюджетних коштів [4];

- закріплення на законодавчому рівні недоторканності та неперервності фінансування соціально та економічно значущих бюджетних програм, бо якщо немає гарантії в тому, що кошти будуть надходити періодично до досягнення головної цілі, узагалі немає сенсу вкладати кошти в той чи інший проект;

- зменшення бюджетних програм, що не сприяють економічному розвитку та спрямовані на поточне споживання: кошти, що виділяються з бюджету, мають стимулювати розвиток, а не фінансувати розв'язання поточних проблем;

- підвищення контролю за цільовим використанням бюджетних коштів та оцінки ефективності від їх витрачання, що дасть змогу фінансувати лише ті програми, що принесуть соціально-економічні результати для держави.

Отже, саме застосування ПМЦ є важливим при плануванні видатків, які є суттєво обмеженими та мають бути максимально ефективно використані й принести бажані результати.

Література: 1. Корнієнко Н.М. Аналіз системи планування бюджетних видатків в Україні / Н.М.Корнієнко // Бізнесінформ. - 2013.- № 4. - С.389-393. 2. Михайленко С.В. Міжнародний досвід планування бюджету / С.В.Михайленко // Актуальні проблеми економіки. - 2010. - №9(111). - С.215-221. 3. Повстяна А.С. Планування місцевих бюджетів на основі програмно-цільового методу / А.С. Повстяна // Культура народів Причорномор'я. - 2012. - № 220. - С. 81-84. 4. Табакова Т.О. Планування бюджетних видатків в Україні: теоретичний та практичний аспект / Т.О.Табакова // Економіка. — 2012. - №5(119).- С. 61-65.

Коротун Н.В., студентка
Науковий керівник – Гордієнко В.О., к.е.н., доцент
Дніпропетровська державна фінансова академія

КОНТРОЛЬ ЗА ЕФЕКТИВНІСТЮ ВИКОРИСТАННЯ КОШТІВ БЮДЖЕТУ М. НОВОМОСКОВСЬКА НА ФІНАНСУВАННЯ ЦІЛЬОВОЇ ПРОГРАМИ «ПИТНА ВОДА»

Програмно-цільовий метод бюджетування є важливим інструментом управління бюджетними коштами у середньостроковій перспективі, особливо в умовах обмеженості бюджетних ресурсів та необхідності ефективного й результативного використання коштів місцевих бюджетів. Використання цільових програм зумовлене необхідністю захисту певних напрямів бюджетного фінансування в умовах розбалансованості бюджетного процесу.

Необхідною умовою ефективності реалізації цільових програм є здійснення громадського контролю дій влади.

Відповідно до статті 20 Бюджетного кодексу України учасники бюджетного процесу на всіх його стадіях в межах своїх повноважень здійснюють оцінку ефективності бюджетних програм, що передбачає заходи з моніторингу, аналізу та контролю за цільовим та ефективним використанням бюджетних коштів. Оцінка ефективності бюджетних програм здійснюється на підставі аналізу результативних показників бюджетних програм.

Результати оцінки ефективності бюджетних програм є підставою для прийняття рішень щодо внесення в установленому порядку змін до бюджетних призначень поточного бюджетного періоду, відповідних пропозицій до проекту бюджету на плановий бюджетний період та до прогнозу бюджету на наступні за плановим два бюджетні періоди, включаючи зупинення реалізації відповідних бюджетних програм [1].

Для оцінки ефективності цільової програми необхідно побудувати економіко-математичну модель залежності витрат на цільову програму (за час її виконання) і показників якості за той же період. Тільки взаємозв'язок цих показників може показати на скільки досліджувана програма є ефективною.

В якості оцінки ефективності була взята цільова програма «Питна вода міста Новомосковська» за 2007 – 2011 роки. Показником якості, на який повинні впливати видатки на виконання програми, є здоров'я населення міста, яке статистично досліджується. До таких показників відноситься чисельність захворюваності населення на різні хвороби, наслідком появи яких є неякісна питна вода (наприклад кишкові інфекції, алергічні реакції тощо).

Дані про фінансування програми, обсяг її виконання та кількісні показники захворюваності наведено в табл. 1.

Обсяг видатків бюджету на фінансування програми «Питна вода» та захворюваність населення міста на кишкові інфекції

Рік	Обсяг видатків бюджету міста Новомосковська на фінансування програми «Питна вода», грн.	Захворюваність населення на кишкові інфекції (на 10 тис. чол.)
2007	17845,5	35
2008	17880	32
2009	649174,56	22
2010	52956,8	19
2011	55000	25

На основі наведених даних спостережень побудуємо лінійну регресійну модель, яка встановлює залежність захворюваності населення на кишкові інфекції від видатків бюджету міста Новомосковська на фінансування програми «Питна вода» (рис. 1).

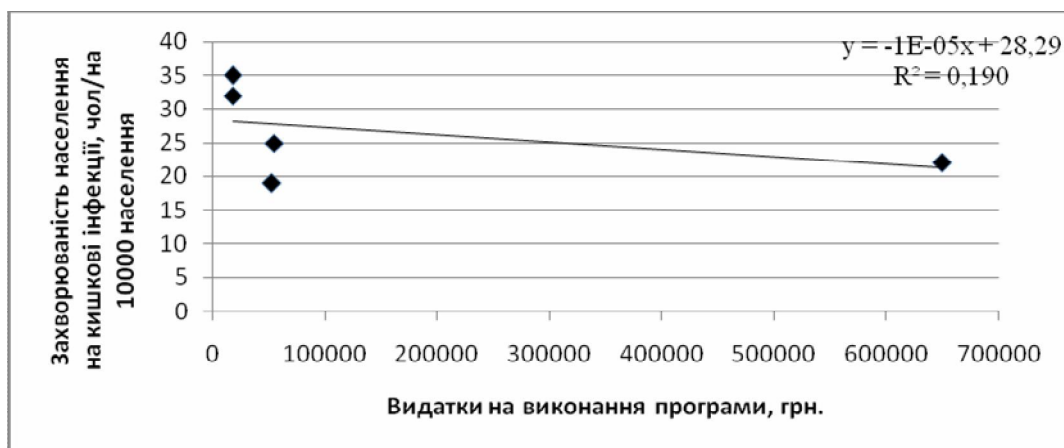

Рис. 1. Залежність захворюваності населення на кишкові інфекції від виконання фінансування програми «Питна вода» у 200–2011 рр.

Таким чином, перевірка ефективності впровадження програми показала, що її впливу на захворюваність населення міста Новомосковська не виявлено ($R^2 = 0,19$). Можна зробити висновок про неефективність витрачених коштів Новомосковською міською радою Дніпропетровської області. Також виявлено відсутність громадського контролю органами влади м. Новомосковська за ефективністю реалізації досліджуваної цільової програми та погану організацію виконання заходів, визначених програмою.

Література: 1. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 № 2456-VI із змінами і доповненнями від 02.03.2014, підстава 763-18 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>; 2. Закон України

«Про державні цільові програми» від 18.03.2004 № 1621-IV із змінами і доповненнями від 02.12.2012, підстава 5463-17 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1621-15>; 3. Мажак І.М. Цільові програми у реалізації державної політики у сфері профілактики та боротьби з онкологічними захворюваннями / І.М. Мажак [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=601>.

*Корх У.Я., магістр
Науковий керівник - Міронова Л.О., к.е.н., доцент
Дніпропетровська державна фінансова академія*

УДОСКОНАЛЕННЯ ПОЛІТИКИ ФОРМУВАННЯ ДОХОДІВ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ ЗА РАХУНОК ПОДАТКОВИХ НАДХОДЖЕНЬ

Проблема формування дохідної бази місцевих бюджетів перебуває в центрі уваги науковців, працівників органів виконавчої влади і місцевого самоврядування та фінансових органів, тому що саме місцевим бюджетам як основній фінансовій базі органів місцевого самоврядування належить особливе місце в бюджетній системі України. Формування місцевих бюджетів є водночас умовою і результатом соціально-економічного розвитку територій. Тому створення ефективного механізму їх формування є однією з актуальних проблем, від вирішення якої залежить стабільність розвитку економіки країни і регіонів.

Згідно з Бюджетним кодексом України, до доходів місцевих бюджетів відносяться податкові надходження, неподаткові надходження, доходи від операцій з капіталом, цільові фонди та офіційні трансферти. Основною частиною доходів місцевих бюджетів в Україні є державні податки, що зараховуються до бюджету відповідного рівня згідно з нормативами відрахувань або закріплюються за державним та місцевими бюджетами.

Податки є необхідною ланкою економічних відносин в суспільстві з моменту виникнення держави. Розвиток і зміна форм державного устрою завжди супроводжуються вдосконаленням системи податків, адже вони є платою суспільства за виконання державою її функцій.

Місцеві податки та збори – це платежі, які мають місцевий характер і складають дохідну частину місцевих бюджетів. Самостійність місцевих бюджетів полягає у тому що в них є власні законодавчо закріплені джерела доходів, та право використовувати їх на власний розсуд.

Економічна сутність та зміст місцевих бюджетів виявляється у формуванні грошових фондів, призначених для забезпечення діяльності місцевих органів влади та самоврядування. Від

наповненості місцевих бюджетів залежать стан місцевого господарства, місцева економічна та соціальна інфраструктура, стан освіти, охорони здоров'я, житлово-комунального господарства, культури та, в цілому, рівень життя населення регіону.

Активний вплив місцевої вади на соціально-економічні процеси в регіоні можливий лише за умови достатнього обсягу фінансових ресурсів, що знаходяться в її розпорядженні. Так як основою місцевих фінансових ресурсів є місцеві бюджети, в сучасних умовах надзвичайно важливого значення набуває обсяг та склад їх доходної частини.

Забезпечення ефективного функціонування місцевих податків та зборів є досить важливим, оскільки вони виконують одну з найважливіших функцій – формування доходів місцевих бюджетів. На жаль на сьогоднішній день місцеві податки та збори не займають провідного місця серед джерел наповнення місцевого бюджету, що є досить негативним. Основна частина доходів місцевих бюджетів складається не із місцевих податків та зборів, а з коштів держави та різних міжбюджетних трансфертів. В розвинених країнах місцеві податки та збори займають від 30 до 70 відсотків у структурі надходжень. Натомість в Україні це лише декілька відсотків від суми всіх надходжень.

В умовах становлення та розвитку ринкової економіки великої актуальності набуває питання постійного і стабільного фінансового забезпечення місцевих бюджетів. Надання органам місцевого самоврядування достатніх фінансових ресурсів відіграє важливе практичне і теоретичне значення, оскільки місцева влада є не тільки розпорядником видаткової частини місцевих бюджетів, але й впливає на його дохідну частину.

Місцеві податки і збори є важливим джерелом формування доходів місцевих бюджетів, оскільки саме за фактичним обсягом місцевих податків і зборів можна робити висновки щодо фінансової спроможності регіону.

Аналіз сучасного стану надходжень до місцевих бюджетів і дослідження їх структури дає можливість робити висновки, що на сьогодні єдиним і найбільш дієвим засобом збільшення фінансової основи місцевого самоврядування є посилення ролі місцевих податків, зокрема податку на нерухоме майно, відмінного від земельної ділянки. Дослідження сутності цього податку та вивчення зарубіжного досвіду показали, що порядок його справляння – досить простий, а ефективність достатньо висока, але його впровадження на території України спричинить деякі труднощі, до яких, насамперед, можна віднести відсутність кадастру нерухомості. Впровадження податку на нерухомість потребує проведення масового оцінювання об'єктів нерухомості, що неможливо здійснити в короткий проміжок часу, і процес затягується на невизначений строк.

- Література:** 1. Західна О.Р. Місцеві бюджети як фінансова складова органів місцевого самоврядування [Електронний ресурс]. – Режим доступу :http://www.nbuuv.gov.ua/portal/chem_biol/nvnlts/17_7/169_Zachidna_17_7.pdf
2. Латинін М. Фінансово-економічне забезпечення функціонування органів місцевого самоврядування в Україні. // Публічне управління: теорія і практика: збірник наукових праць. - № 1. – 2010. – С. 29-35.

*Костенко О. А., спеціаліст
Науковий керівник – Качула С.В., ст. викладач
Дніпропетровська державна фінансова академія*

МІЖБЮДЖЕТНІ ВІДНОСИНИ ТА ЇХ ВПЛИВ НА ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНИХ ПРОГРАМ

Система міжбюджетних відносин є важливим засобом впливу на соціально-економічний розвиток регіонів, рівень їх фінансової забезпеченості, зменшення міжтериторіальних диспропорцій. Ефективна і раціональна побудова системи міжбюджетних відносин сприяє досягненню таких цілей, як забезпечення стійкого економічного зростання за рахунок оптимального використання податкового потенціалу кожного з регіонів, зростання якості життя населення, соціального захисту і високого рівня бюджетного забезпечення територіальних спільнот, зміцнення адміністративно-територіальної цілісності країни, підвищення політичної відповідальності, економічної ефективності та прозорості управлінських рішень, результативності функціонування інституту місцевого самоврядування та розвитку стабільної фінансової інфраструктури регіону [1].

Дніпропетровська область завжди була донором України. Адже навіть в ті часи коли більша частина областей країни знаходилась на дотаціях, Дніпропетровська область не тільки себе забезпечувала, але і віддавала значну частину прибутку в державний бюджет.

Передаючи значні кошти до державного бюджету, область не може вирішити елементарних питань на регіональному рівні. Тому складається сприятлива ситуація для області, даний стан можна пояснити загальнодержавними проблемами та чинниками, що формуються на місцевому рівні, а не низький рівень самостійності місцевих бюджетів, високий рівень централізації коштів. Збільшення частки трансфертів до місцевих бюджетів, що спричиняє відсутність стимулів до нарощування власної дохідної бази.

Офіційні трансферти в середньому за 2011–2013 рр. складають майже 35% доходів бюджету. Такий стан свідчить про неспроможність органів місцевого самоврядування самостійно за рахунок виключно власних коштів фінансувати покладені на них

функції на належному рівні та суттєву залежність від коштів з державного бюджету.

Серед трансфертів значне місце посідають субвенції, оскільки найбільша питома вага в загальному обсязі витрат місцевих бюджетів припадає саме на реалізацію соціальних програм. Оскільки використання соціальних програм створює можливість для цільового використання фінансових ресурсів, знижує об'єктивізм та волонтаризм діяльності суб'єктів управління, дозволяє здійснювати контроль за їх діяльністю з боку суспільства, а також створює умови для більш ефективного вирішення існуючих в суспільстві проблем.

Серед субвенцій, які надаються бюджету Дніпропетровської області з державного бюджету найбільшу суму займають субвенція з державного бюджету місцевим бюджетам на виплату допомоги сім'ям з дітьми, малозабезпеченим сім'ям та субвенція з державного бюджету місцевим бюджетам на надання пільг та житлових субсидій населенню (рисунок 1).

Рис. 1. Динаміка надання субвенцій з державного бюджету по основним статтям по Дніпропетровській області, млн. грн. [2].

Аналізуючи рис. 1, варто зазначити, що кожного року спостерігається доволі стрімке зростання відповідних видів субвенцій, що дає підстави відмітити соціальних характер наданих субвенцій.

Отже, зазначимо, що міжбюджетні відносини є багатофункціональною системою, від раціональної організації якої залежить досягнення ефективного і справедливого розподілу фінансових ресурсів у суспільстві. Оскільки, місцеві органи влади позбавлені можливості самостійності вирішувати власні проблеми через залежність від дотацій або через вилучення понадпланових коштів. У місцевої влади немає стимулів для ефективнішого розвитку

місцевого господарства - вигідніше залишатися «реципієнтом», ніж переходити до розряду «донорів».

Література: 1. Рябушка Л.Б. Міжбюджетні відносини у забезпеченні соціально-економічного розвитку регіону // Економічний форум. Науковий журнал Луцького Національного технічного університету. -2013. - № 1. – С. 116-125.
2. Офіційний сайт Дніпропетровської облдержадміністрації [Електронний ресурс] - Режим доступу:<http://oblrada.dp.ua/>

*Кравченко О.В., спеціаліст
Науковий керівник - Міронова Л.О., к.е.н., доцент
Дніпропетровська державна фінансова академія*

АНАЛІЗ ВИКОРИСТАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВ

Бюджетна установа – це орган, установа чи організація, визначена Конституцією України, а також установа чи організація, створена у встановленому порядку органами державної влади, органами влади Автономної Республіки Крим чи органами місцевого самоврядування, яка повністю утримується за рахунок державного чи місцевих бюджетів.

Серед загальних ознак, що притаманні бюджетним закладам можна зазначити наступні: правосуб'єктність (юридичні особи публічного права); форма власності (державна чи комунальна); форма бюджетного фінансування (кошторисне фінансування); характер діяльності (невиробничий); економічний результат діяльності (неприбутковий).

Специфічними ознаками бюджетних установ є: правовий статус – юридична особа (бюджетний орган, бюджетна організація, бюджетна установа) або відокремлений підрозділ (структурна одиниця) бюджетної організації; правовий режим майна – головний розпорядник бюджетних коштів (бюджетний орган), розпорядник бюджетних коштів другого ступеня (бюджетна організація), розпорядник бюджетних коштів третього ступеня (бюджетна установа); форми реалізації права власності – користування (усі типи бюджетних закладів), розпорядження (бюджетний орган, бюджетна організація), володіння (бюджетний орган).

Ефективне функціонування фінансового механізму бюджетної сфери повинно ґрунтуватися на наступних вимогах до взаємодії його елементів: цілеспрямованості кожного елемента фінансового механізму на виконання властивого йому завдання; спрямування дії всіх елементів фінансового механізму на процес отримання

передбаченого обсягу фінансових ресурсів з метою покриття витрат відповідної діяльності; зворотного зв'язку елементів фінансового механізму вертикального та горизонтального рівнів; своєчасності реагування складових фінансового механізму на зміни макро- та мікросередовища.

Інформаційною базою управління фінансами бюджетних установ є дані бухгалтерського обліку. Доходи, видатки та витрати бюджетних установ є самостійними об'єктами обліку, проте в системі бухгалтерського обліку бюджетних установ розглядаються у взаємозв'язку, оскільки зв'язок між ними має причинно-наслідковий характер.

Доходи бюджетних установ мають специфічний характер: поділяються на доходи загального і спеціального фондів, порядок формування яких регулюється окремими нормативними актами щодо кожного. Видатки і витрати бюджетних установ відбивають, з одного боку, джерела їх забезпечення - зазначені фонди (загальний і спеціальний), а з іншого боку - характеризують дві економічні категорії, що визначають специфіку господарської діяльності бюджетних установ.

Зауважимо, що в загальній системі бухгалтерського обліку бюджетних установ саме облік доходів і видатків є найскладнішим і найвідповідальнішим, про що, до речі, свідчить традиційна друга назва системи - бухгалтерський облік виконання кошторису доходів і видатків. Отже, питання організації обліку зазначених напрямків потребує найдокладнішої розробки й опрацювання.

Загальні завдання організації бухгалтерського обліку видатків та витрат такі: забезпечення якісних показників щодо процесу планування видатків майбутнього року; побудова механізму своєчасного та достовірного фіксування інформації щодо здійснених видатків і витрат; формування робочої номенклатури економічної класифікації видатків; розробка робочої номенклатури статей витрат; забезпечення отримання достовірної інформації про результати виконання кошторису доходів і видатків.

Для отримання достовірної інформації крім первинних документів, застосовують ще облікові реєстри і звітні форми, рух яких, у свою чергу, також потребує упорядкування. Організація документообігу з обліку надходжень та видатків полягає у створенні оптимальної системи каналів передавання інформації та зв'язків між виконавцями облікових функцій, а отже, засобом упорядкування руху та своєчасного одержання записів в документах виступає графік документообігу з обліку надходжень та видатків. Бюджетними організаціями використовують декілька форм графіків, які у свою чергу розрізняють за розглянутими класифікаційними ознаками:

- 1) за формою подання інформації: схема; опис робіт.
- 2) за обсягом поданої інформації: індивідуальні; зведені.

Ці графіки мають вигляд взаємозв'язаних блоків за видами операцій, що здійснюються від етапу складання до передачі документа до архіву.

Література: 1. Дем'янишин В. Теоретичні засади бюджетного механізму держави [Текст] / В.Дем'янишин // Вісник КНТЕУ. – 2008. - № 1. – с. 56–66. 2. Козенко А.О. Проблеми процесу бюджетної децентралізації в Україні [Текст] / А.О. Козенко // Економіка та держава. – 2012. - № 4. – с. 67 - 68. 3. Крук О.М. Шляхи підвищення ефективності формування фінансового потенціалу місцевого бюджету та його оцінка [Текст] / О.М. Крук // Економіка промисловості. – 2011. - №1(53). – с. 220 – 225.

***Кручук Т.Є.,** магістр
Науковий керівник –**Тимошенко М.В.,** к.д.е.н., доцент
Дніпропетровська державна фінансова академія*

ОЦІНКА СИСТЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

На сучасному етапі розвитку країни гострою проблемою залишається дефіцит фінансових ресурсів галузі. Саме тому є необхідність формувати ефективний фінансовий механізм функціонування та розвитку вищої освіти в Україні. Необхідно враховувати, що цей механізм повинен сприяти виконанню головної мети освіти - формуванню високого інтелектуального потенціалу нації та орієнтуватися на інтеграцію в освітнє співтовариство.

Фінансовий механізм вищої освіти складається з наступних підсистем: фінансове забезпечення, фінансове регулювання і систему важелів впливу. Фінансове забезпечення у сфері вищої освіти здійснюється у наступних формах: самофінансування, бюджетне фінансування, кредитування [2].

В Україні вищі навчальні заклади належать до державної, комунальної та приватної форм власності. Залежно від форми власності існує диференціація форм фінансового забезпечення. Для навчальних закладів державної та комунальної форми власності характерне використання бюджетних коштів. Вищі навчальні заклади приватної форми власності забезпечують свої потреби самостійно, а також можуть залучати кредити для задоволення своїх потреб.

Загальну сукупність фінансових потоків, що забезпечують діяльність державних ВНЗ, які передбачені Бюджетним кодексом України [1] можна поділити на такі: 1) асигнування з державного

бюджету; 2) власні надходження за надання платних освітніх послуг громадянам України та іноземним громадянам; 3) власні надходження від господарської діяльності; 4) надходження від оренди майна закладами освіти; 5) надходження коштів від реалізації в установленому порядку майна (крім нерухомого майна); 6) отримані благодійні внески, гранти та дарунки; 7) надходження коштів від підприємств, організацій, фізичних осіб та від інших бюджетних установ для виконання цільових заходів; 8) кошти, що отримують вищі та професійно-технічні навчальні заклади від розміщення на депозитах тимчасово вільних бюджетних коштів, отриманих за надання платних послуг, якщо таким закладам законом надано відповідне право.

Державне фінансування освіти є недостатнім. В Україні сума видатків на освіту не відповідає нормативному значенню, з одного боку, і не забезпечує безоплатну вищу освіту – з другого. Оскільки держава не спроможна забезпечити вищу освіту необхідним для її розвитку фінансуванням, то фактично вона перекладає свої зобов'язання на громадян.

Загальні видатки зведеного бюджету на вищу освіту протягом 2006–2012 років мають тенденцію до зростання. У 2006-му становлять 5184,0 млн. грн., а в 2012–2021,5 млн. грн., тобто видатки на вищу освіту збільшилися у 4,2 рази. Але ця тенденція до збільшення має більше номінальний характер, який пояснюється темпами інфляції та постійним зростанням мінімальної заробітної плати ніж реальним зростанням видатків, оскільки у відсотковому відношенні до загальних видатків обсяг фінансування коливається у незначних межах (відношення видатків на вищу освіту до загальних видатків у 2006 році складає 0,037, відношення видатків на вищу освіту до загальних видатків у 2012 році складає 0,054) [3].

Також, обсяги фінансування вищих навчальних закладів відбувається нерівномірно, що не дозволяє створити необхідні передумови для реалізації інноваційної моделі вищої освіти. Основою такої моделі повинна бути збалансована система організації та забезпечення навчального процесу, фундаментальних та прикладних досліджень, науково-технічних та інноваційних форм діяльності й сприяти поєднанню інтересів освіти, науки й виробництва [4].

Враховуючи нестабільну економічну та політичну ситуацію, яка склалася в країні на даному етапі розвитку, необхідно направити всі можливі ресурси задля збереження нормального функціонування та розвитку вищих навчальних закладів. Для цього доцільно використовувати такі заходи: збільшення автономії закладів у прийнятті адміністративних та фінансово-господарських рішень, збільшення спектру можливостей отримання коштів від надання платних освітніх послуг та власних надходжень від господарської діяльності.

Беручи до уваги наявність дефіциту фінансування вищої освіти в Україні є необхідність ввести нові методи залучення коштів, такі як інвестиції у проекти вищих навчальних закладів та їх кредитування, яким буде сприяти держава.

Література: 1. Бюджетний кодекс України / Законодавство України [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2456-16>. 2. Тимошенко О.В. Особливості реалізації фінансового механізму системи вищої освіти України / О.В. Тимошенко//Економічний вісник Національного гірничого університету. - 2009. - № 1. - С. 123-130. 3. Откаленко О.М. Аналіз формування фінансових ресурсів закладів вищої освіти в Україні. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://eztuir.ztu.edu.ua/5457/>. 4. Тимошенко О.В.Фінансовий механізм функціонування та розвитку системи вищої освіти в Україні. [Електронний ресурс] -Режим доступу: http://www.uabs.edu.ua/images/s/2010/2010_02_ken.pdf

*Кузіна Р.О., спеціаліст
Науковій керівник – Міщенко Д.А., д.е.н., доцент
Дніпропетровська державна фінансова академія*

РОЗПОРЯДНИКИ КОШТІВ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ ТА ЇХ ВЗАЄМОВІДНОСИНИ З ОРГАНАМИ ДЕРЖАВНОЇ КАЗНАЧЕЙСЬКОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ

Ефективне управління бюджетними ресурсами є важливим чинником міцної фінансової системи держави. Ефективне управління бюджетними ресурсами - це, насамперед, швидкість у реагуванні на зміни в фінансовій сфері як держави загалом, так і на рівні окремого регіону. Це також здатність держави забезпечити своєчасне надходження та ефективне витрачання бюджетних коштів. Досягти цього можна лише за допомогою вмілого і виваженого управління економічними процесами.

На сьогоднішній день питання фінансування розпорядників бюджетних коштів з Державного бюджету, так само як і з місцевого, являється досить актуальним для України. Адже ми знаходимось на шляху до економічного розвитку. Тому недостатність бюджетних коштів для фінансування найважливіших сфер діяльності держави є на даному етапі явищем постійним.

Головні розпорядники бюджетних коштів - бюджетні установи в особі їх керівників, які отримують повноваження шляхом встановлення бюджетних призначень.

В процесі свого функціонування Державна казначейська служба України напрацювала значну методичну, технологічну і технічну базу з усіх напрямків своєї діяльності. Сьогодні першочерговими завданнями є покращення багатьох процедур, пов'язаних насамперед

із якістю обслуговування розпорядників та одержувачів бюджетних коштів, розширенням переліку послуг, розвитком організаційних і методологічних аспектів співпраці з бюджетними установами.

Незважаючи на достатньо високий рівень регламентації казначейських процедур, у тому числі пов'язаних з обслуговуванням розпорядників(одержувачів) бюджетних коштів, сьогодні відсутні єдині підходи до здійснення контролю за спрямуванням бюджетних коштів на стадії реєстрації зобов'язань розпорядників коштів в органах ДКСУ. Крім контролю це стосується і меж відповідальності органів Державної казначейської служби за дотримання розпорядниками вимог законодавчих та нормативних документів при витратанні бюджетних коштів. Очевидно має бути сформульована методика та чітко визначені завдання і етапи контролю в залежності від складності платежу.

На даному етапі розвитку залишається актуальним ряд невирішених питань щодо ефективності функціонування Державної казначейської служби України:

1. Відсутність єдиних підходів до процедури здійснення контролю за спрямуванням бюджетних коштів на стадії реєстрації зобов'язань розпорядників та одержувачів бюджетних коштів в органах казначейства. В першу чергу, це стосується регламентування єдиних підходів щодо глибини контролю та межі відповідальності органів Держказначейства за дотриманням законодавства при витратанні бюджетних коштів їх розпорядниками.

2. Іншою проблемою є неможливість дистанційного обслуговування. На сьогоднішній день відсутній доступ розпорядників бюджетних коштів до відповідної облікової бази даних органів ДКСУ з метою оперативного прийняття управлінських рішень.

3. Наявність громіздкого документообігу між розпорядниками та одержувачами бюджетних коштів та органами казначейства, що існує в процесі виконання кошторисів бюджетних установ, порушує проблему щодо своєчасності відображення в обліку проведення операцій, що робить звітність недостовірною.

З метою оптимізації та спрощення казначейського обслуговування розпорядників коштів необхідно провести організацію роботи виносних робочих місць казначеїв, обладнаних за місцезнаходженням розпорядників коштів.

4. Також проблемним є питання щодо порядку складання та надання фінансової і управлінської звітності.

Підсумовуючи сказане, зазначимо: інститут казначейства в Україні як найбільша платіжна система здатен стати одним з найважливіших складових інтегрованої системи управління державними фінансами. Треба лише створити для цього необхідні умови: прийняття бюджетного законодавства, адекватного сучасним

соціально-економічним вимогам, удосконалення бюджетного процесу та міжбюджетних відносин, стабілізація державної фінансової системи, теоретична та методологічна оптимізація казначейських технологій обслуговування виконання бюджетів різних рівнів.

Література: 1. Бюджетний кодекс України від 8 липня 2010 р. № 2456-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>2. Про Державне казначейство України: Указ Президента України від 27 квітня 1995 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>3. Положення про Державну казначейську службу України від 13 квітня 2011р. № 460/2011 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>4. Порядок складання фінансової та бюджетної звітності розпорядниками та одержувачами бюджетних коштів: Наказ Державного казначейства України від 05.01.2011р. № 2 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.

*Кузнецова Л.О., спеціаліст
Науковий керівник – Серьогін С.С., к.н.держ.упр., доцент
Дніпропетровська державна фінансова академія*

ДЕРЖАВНИЙ БОРГ ЯК СКЛАДОВА ДЕРЖАВНИХ ФІНАНСІВ УКРАЇНИ

В умовах функціонування ринкової економіки однією із складових державних фінансів є державний борг, який має своє функціональне походження від державного кредиту. Невміння держави функціонувати на власні кошти є причиною виникнення державного боргу, а невідповідно ефективно використовувати позикові фінансові ресурси – його зростання.

Актуальність даної теми полягає в тому, що саме аналіз стану державного боргу та ефективності його управління набуває особливого значення в сучасних умовах. Для України, як і для більшості держав світу — державні запозичення є основним джерелом покриття дефіциту бюджету, причому як державного так і місцевих бюджетів. Розмір державного боргу, його динаміка і структура, темпи росту є одним з показників фінансового стану держави та ефективності державної боргової політики.

Державний борг є предметом дослідження і дискусій багатьох вчених. Особливо слід відзначити роботи таких вчених, як Боднарюк І.Л., Білецька В.М., Борисюк О.Б., Пальоха О.Ю., Федосов В.М., Вигівська Ю.П. та інші.

Згідно зі статтею 2 Бюджетного кодексу України, державний борг – це загальна сума заборгованості держави, яка складається з усіх її випущених і непогашених боргових зобов'язань, включаючи боргові зобов'язання держави, що набирають чинності в результаті виданих

гарантій за кредитами, або виникають на підставі законодавства чи договору[1].

Серед негативних явищ, пов'язаних зі збільшенням державного боргу, варто зазначити такі:

- нестабільність валютних курсів, яка може вплинути на можливості виконання зобов'язань у визначені терміни;

- невідповідність валюти запозичень і валюти основної частини активів суб'єкта господарювання;

- неможливість виконати зобов'язання внаслідок ускладнень з доступом до джерел іноземної валюти;

- низька ліквідність світових фінансових ринків, яка може знизити можливості щодо реструктуризації заборгованості.

Очевидно те, що і плюси, і мінуси росту зовнішнього боргу достатньо вагомі. Тому державі необхідно мати інструменти, які дадуть змогу ефективно впливати на державний борг [3].

Відносна величина державного боргу залежить від таких факторів: рівень реальної процентної ставки, якою визначаються розмір виплат щодо боргу; темп зростання реального ВВП; обсяг первинного бюджетного дефіциту. Зменшення відносної заборгованості в економіці можливе за умови, якщо темпи зростання реальної процентної ставки будуть нижчими за темпи зростання реального ВВП, а частка первинного бюджетного надлишку відносно ВВП збільшуватиметься [2].

Протягом останніх півтора року обсяги державного боргу зросли з 473 млрд.грн. до 552 млрд., в основному ріст був забезпечений суттєвим збільшенням внутрішніх запозичень, які з початку 2012 року до жовтня 2013 року зросли з 173 млрд. 707,7 млн. грн. до 261 млрд. 529 млн.грн. [5].

Основною причиною росту запозичень в нашій країні є неспроможність фінансування соціальних програм та постійний дефіцит платіжного балансу країни, а в розвинених країнах світу основна маса запозичень спрямовується на реалізацію масштабних національних проектів, розвитку інфраструктури та перспективних галузей економіки.

Ефективне управління державним боргом є одним з пріоритетних завдань фінансової політики держави, важливою умовою стабільності її фінансової системи. Воно дозволяє уникнути кризових боргових ситуацій та перевантаження видаткової частини державного бюджету, сприяє забезпеченню стабілізації соціально-економічної ситуації та розвитку економіки України [4].

Таким чином, найкращим з існуючих методів скорочення державного боргу є зростання обсягів експорту товарів та послуг, які сприяють надходженням грошової маси в країну, як результат – надходжень до бюджету.

Література: 1. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 № 2456-VI // zakon1.rada.gov.ua. 2. Боднарюк І.Л., Білецька В.М. Державний борг: сутність та методика прогнозування// Науковий вісник Буковинської державної фінансової академії. – 2011. – Вип. 2 (21). – С. 144-151. 3. Борисюк О.Б. Державний борг України: сучасний стан та проблеми управління / О.Б. Борисюк, О.Ю. Пальоха // Науковий вісник Буковинського державного фінансово-економічного університету. Економічні науки. - 2012. - № 2 - С. 187-195. 4. Федосов В.М. Вплив державного боргу на фінансову безпеку України / В.М. Федосов, Ю.П. Вигівська // Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України. – 2012. - № 1. – С. 408-412. 5. Дані офіційного сайту Міністерства фінансів України: Режим доступу: <http://minfin.kmu.gov.ua>.

Куліченко В.О., магістр
Науковий керівник – Лисяк Л.В., д.е.н., професор
Дніпропетровська державна фінансова академія

ВПЛИВ ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ НА ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНУ ДІЯЛЬНІСТЬ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Податкові платежі суб'єктів господарювання впливають на їх платоспроможність та фінансову стійкість, формування фінансових ресурсів та інвестиційну діяльність, конкурентоспроможність продукції. Ступінь цього впливу залежить від системи оподаткування.

У рейтингу податкових систем PayingTaxes 2014, який щорічно готується аналітиками Світового банку та компанії PwC [38] зазначено, що завдяки проведенню податкової реформи в Україні поступово скорочується як рівень податкового навантаження, так і кількість та тривалість платежів із сплати податків(табл. 1).

Таблиця 1

Динаміка рейтингу податкової системи в Україні (побудовано автором за даними [1,2])

Показники	Paying Taxes 2008	Paying Taxes 2014
Місцеу рейтингу	177	164
Платежі (кількість)	99	28
Час на сплату податків	848 годин	390 годин
Середньозважена ставка оподаткування, %	58%	55%

Не дивлячись на це, у 2013 р. податкова політика посідає друге місце у списку найпроблемніших факторів для ведення бізнесу (15,7%). Про це свідчать результати Опитування більш ніж 2080 керівників компаній у 27 регіонах України (табл. 2).

Таблиця 2

Фактори ведення бізнесу за секторами економіки, % респондентів, які зазначили фактор як найбільш проблематичний[4]

Сектори економіки	Податкова політика	Податкові ставки
В середньому по Україні	13,8	10,0
Банки	9,9	6,0
Видобувна промисловість	17,2	9,8
Інші послуги юридичним особам	13,2	9,4
Інвестиційні компанії	23,0	8,6
Переробна промисловість	15,4	11,5
Готелі та ресторани	8,7	12,1
Виробництво електроенергії, газу та води	10,7	11,2
Сільське господарство	10,7	7,6
Страхові компанії	10,9	5,0
Будівництво	12,1	9,6
Торгівля	15,9	11,7
Транспорт і зв'язок	14,7	8,8

До першої п'ятірки рейтингу за результатами даного опитування також увійшли податкові ставки. Таким чином, два з п'яти найбільш проблемних факторів для ведення бізнесу пов'язані з оподаткуванням. Чинна податкова політика є найвагомішою проблемою для інвестиційних компаній (23%), підприємств добувної галузі (17,2%) та торгівлі (15,9%). Податкові ставки більш обтяжливі для готелів та ресторанів (12,1%), підприємств торгівлі (11,7%), найменше вони важливі для банків (6%) і страхових компаній (5%).

Надмірна фіскальна орієнтація податкової політики спричинила додатковий негативний тиск на динаміку промислового виробництва та інвестицій. Потенціал податкового регулювання інвестиційної діяльності є значущим для досягнення високого рівня конкурентоспроможності. Тому для вибору податкових важелів впливу на інвестиційну діяльність підприємств проведемо кореляційно-регресійний аналіз. Вихідні дані наведено у таблиці 3.

Таблиця 3

Інвестиції в основний капітал та податки, сплачені підприємствами, млн. грн. (складено автором за даними [3])

Рік	Інвестиції в основний капітал	Податок з доходів фізичних осіб	Податок на прибуток підприємств	ПДВ
1	2	3	4	5
6	y	x ₁	x ₂	x ₃
2001	32573	87737	8273	10348
2002	37178	10824	9398	13471

Продовження табл. 3

1	2	3	4	5
2003	51011	13521	13237	12598
2004	75714	13213	16162	16734
2005	93096	17325	23464	33804
2006	125254	22791	26172	50397
2007	188486	34782	34407	59382
2008	233081	45895	47857	92082
2009	151777	44485	33048	84596
2010	150667	51029	40359	86316
2011	209130	60225	55097	130094
2012	226278	68092	55793	138827

На основі економіко-математичного моделювання та аналізу результатів можемо зробити такі висновки:

- 1) зі збільшенням обсягу надходжень податку на прибуток на 1 грн. обсяг інвестицій в основний капітал збільшиться на 6,86 грн.;
- 2) зі збільшенням обсягу надходжень ПДВ на 1 грн. обсяг інвестицій в основний капітал зменшиться на 1 грн.;
- 3) для того щоб збільшити обсяг інвестицій в основний капітал державі необхідно зменшити податкове навантаження.

Література: 1. Paying Taxes 2008. The global picture [Електронний ресурс] / PricewaterhouseCoopers. – Режим доступу : <http://www.pwc.com/>. 2. Paying Taxes 2014. The global picture [Електронний ресурс] / PricewaterhouseCoopers. – Режим доступу : <http://www.pwc.com/>. 3. Висновки щодо виконання державного бюджету України за 2010-2012 рр. [Електронний ресурс] / Рахункова палата України. – Режим доступу : <http://www.ac-rada.gov.ua/>. 4. Опитування керівників підприємств у 2013 р. [Електронний ресурс] / Фонд “Ефективне управління” – Режим доступу : <http://www.feg.org.ua/>.

*Кушнірова У. В., спеціаліст
Науковий керівник – Даценко В. В., к.е.н., доцент
Дніпропетровська державна фінансова академія*

РОЛЬ ДЕРЖАВНОЇ КАЗНАЧЕЙСЬКОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ УПРАВЛІННЯ ТА ПІДКОНТРОЛЬНОСТІ ДЕРЖАВНИХ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ

В сучасних умовах обмеженості та недостатності фінансових ресурсів держави на задоволення потреб населення, питання контролю за повнотою і своєчасністю надходжень доходів до бюджету, а також правомірністю і ефективністю використання бюджетних коштів набуває все більшої актуальності. Зростання ролі Державної казначейської служби України обумовлено низьким рівнем фінансової дисципліни, при виконанні розпорядниками своїх

обов'язків. В Україні це питання відіграє більш важливу роль ніж у розвинених країнах, що можна пояснити низьким рівнем свідомості і відповідальності населення.

Казначейський контроль у сфері виконання бюджетів можна визначати наступним чином: це здійснення уповноваженими суб'єктами органів Державної казначейської служби України контролюючих дій з метою визначення фактичної відповідності законодавству певної діяльності чи фінансових операцій, реалізації визначених повноважень або угод, пов'язаних з надходженням чи використанням коштів в ході виконання бюджетів [3].

Особливості фінансового контролю, що здійснюється органами Казначейства України полягає в тому, що вони є єдиними виконавцями попереднього контролю та контролю на стадії здійснення платежу при виконанні Державного бюджету України та місцевих бюджетів і здійснюють цей контроль не вибірково, а тільки на регулярній основі.

Бюджетний кодекс України визначає повноваження Державної казначейської служби належить здійснення контролю за:

- веденням бухгалтерського обліку всіх надходжень і витрат державного бюджету та місцевих бюджетів, складанням та поданням фінансової і бюджетної звітності;
- бюджетними повноваженнями при зарахуванні надходжень бюджету;
- відповідністю кошторисів розпорядників бюджетних коштів показникам розпису бюджету;
- відповідністю взятих бюджетних зобов'язань розпорядниками бюджетних коштів відповідним бюджетним асигнуванням, паспорту бюджетної програми (у разі застосування програмно-цільового методу у бюджетному процесі);
- відповідністю платежів взятим бюджетним зобов'язанням та відповідним бюджетним асигнуванням [1].

Отже, чинним законодавством визначено, що контроль Державної казначейської служби України повинен сприяти ефективному управлінню державними коштами. Однак, на практиці існує потреба в удосконаленні окремих напрямків її діяльності.

Науковцями виділено такі напрями:

- своєчасне доведення інформації, отриманої органами казначейства до органів, які здійснюють наступний контроль, що буде сприяти координації роботи казначейства з Державною фінансовою інспекцією;
- залучення відповідальних фахівців органів казначейства до здійснення попереднього фінансового контролю на стадії планування бюджету;

- запровадження аудиту в органах казначейства, що буде сприяти підвищенню ефективності й результативності діяльності органів казначейства та якості звітності;

- розробка відомчого класифікатора порушень, що сприятиме зменшенню порушень у бюджетній сфері, підвищенню впливу для недопущення причин їх виникнення;

- систематичне проведення казначейством семінарів-нарад з відповідальними працівниками бухгалтерських служб розпорядників і одержувачів бюджетних коштів щодо вивчення і роз'яснення законодавчих актів з питань казначейського обслуговування бюджетних коштів та змін до них;

- розміщення в засобах масової інформації публікацій відповідальних фахівців органів казначейства з актуальних питань казначейського обслуговування бюджетних коштів та результатів проведеного контролю [4].

Література: 1. Бюджетний кодекс України від 8 липня 2010 р. № 2456-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2456-17/page8>, 2. Положення про Державну казначейську службу України від 13 квітня 2011р. №460/2011 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/460/20113>, 3. Теленик С.С. Особливості казначейського контролю у сфері виконання місцевих бюджетів в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nbu.gov.ua/e-journals/FP/2011-1/11tccbvu.pdf>, 4. Деркач М.І. Дейкало Л.Є. Чубак А.Ю. Напрямки підвищення ефективності казначейського контролю [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vddfa/2012_1/Derkach.pdf.

*Лебедєва Т.В., спеціаліст
Науковий керівник – Дейкало Л.Є., ст. викладач
Дніпропетровська державна фінансова академія*

ОРГАНІЗАЦІЯ ВИКОНАННЯ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ ОРГАНАМИ ДКСУ, ЇХ КОНТРОЛЬ ЗА ВИКОНАННЯМ ТА ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ

Бюджет є центральною ланкою системи державних фінансів, за допомогою якої держава здійснює вплив на економічний і соціальний розвиток. Бюджет, як фінансовий план державних витрат і джерел їхнього покриття, відіграє важливу роль у діяльності держави. Він визначає її можливості й пріоритет розвитку, її роль і форми реалізації закріплених функцій за нею, є ефективним регулятором економіки, що відображає обсяги необхідних державних фінансових ресурсів, вимагає конкретні напрями використання коштів, спрямовує фінансову діяльність держави. Держава виконує свої функції за

допомогою формування і використання бюджетних коштів. Від місцевих органів виконавчої влади залежить створення такої системи, яка давала змогу контролювати відповідність державних доходів і видатків закону про бюджет на відповідний бюджетний період чи рішенням та забезпечувати рівномірний розподіл надходжень і витрат.

Виконання місцевих бюджетів бюджету - це здійснення комплексу заходів із забезпечення повного і своєчасного виконання плану доходів і витрат. При цьому виконання дохідної частини бюджету означає надходження не тільки загальної суми передбачених коштів, а й в розрізі по кожному джерелу.

В Україні запроваджена казначейська система виконання бюджетів. Казначейське обслуговування бюджетних коштів здійснюється відповідно до ст.43. Бюджетного кодексу України. Державна казначейська служба України (Казначейство України) забезпечує казначейське обслуговування бюджетних коштів на основі ведення єдиного казначейського рахунку, відкритого у Національному банку України [1]. Основні завдання та функції Казначейства України визначені Положенням про Державну казначейську службу України, затвердженим указом Президента України № 460 від 13.04.2011 р.[2].

Виходячи з вимог Бюджетного кодексу, розроблено Порядок обслуговування місцевих бюджетів, затверджений наказом Міністерством фінансів України від 23.08.2012 р. № 938, який регламентує організаційні взаємовідносини між органами Казначейства, органами Казначейства України та іншими учасниками бюджетного процесу, а також розподіл обов'язків та відповідальності між ними в процесі виконання місцевих бюджетів за доходами [3].

В процесі казначейського обслуговування місцевих бюджетів за видатками органи Казначейства України здійснюють контроль за цільовим спрямуванням бюджетних коштів: на етапі реєстрації бюджетних зобов'язань та фінансових зобов'язань розпорядників бюджетних коштів та одержувачів бюджетних коштів(поточні зобов'язання та перехідні зобов'язання);у процесі оплати рахунків розпорядників бюджетних коштів та одержувачів бюджетних коштів.

При проведенні попереднього контролю перевіряється наявність: затверджених паспортів бюджетних програм(при програмно-цільовому методі), кошторисів бюджетних установ та планів використання одержувачів бюджетних коштів; фінансування по місцевих бюджетах;підтвердних документів згідно вимог законодавчих актів на реєстрацію зобов'язань та фінансових зобов'язань ;правильно оформлених документів на здійснення видатків тощо.

Організація дієвого казначейського фінансового контролю за повнотою формування і своєчасністю надходження державних доходів, а також за законністю і та ефективністю використання бюджетних коштів стає одним із головних пріоритетів сучасної економічної політики держави.

Особливість контролю, що здійснюється органами Казначейства України полягає в тому, що вони є єдиними виконавцями попереднього контролю та контролю на стадії здійснення платежу при виконанні місцевих бюджетів і здійснюють цей контроль не вибірково, а на регулярній основі. Казначейський контроль по суті є запобіжним заходом для бюджетних установ щодо можливих порушень при використанні ними бюджетних коштів і кроком до реалізації аудиту як форми фінансового контролю.

Казначейське обслуговування місцевих бюджетів за доходами та видатками унеможливує викривлення звітності, дає можливість на будь - який проміжок часу отримувати органам державної виконавчої влади та місцевого самоврядування повну і достовірну інформацію для прийняття своєчасного і правильного управлінського рішення.

Питання прозорості бюджетного процесу, ефективності використання наявних фінансових ресурсів та цільового спрямування бюджетних коштів місцевих бюджетів набувають особливої актуальності в умовах запровадження нових норм бюджетного законодавства, які сприяють більш ефективному використанню коштів бюджетів на виконання власних повноважень органами місцевого самоврядування.

Література: 1. Бюджетний кодекс України від 08.07.10 № 2456-VI зі змінами та доповненнями // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua> 2. Про Положення Про Державну казначейську службу України: Указ Президента України від 13.04.11р. № 460/2011, зі змінами та доповненнями // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua> 3. Про затвердження Порядку казначейського обслуговування місцевих бюджетів: Наказ Державного казначейства України від 23.08.2012 № 938 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua>.

*Лісняк І.Ю., спеціаліст
Науковий керівник – Міщенко Д.А., д.е.н., доцент
Дніпропетровська державна фінансова академія*

ЗВІТНІСТЬ ПРО ВИКОНАННЯ БЮДЖЕТІВ ТА ЇЇ РОЛЬ У БЮДЖЕТНОМУ ПРОЦЕСІ

Основними складовими казначейського обслуговування бюджетів є бухгалтерський облік та фінансова звітність, які надають інформацію про виконання державного та місцевого бюджетів, а також усі підприємства, установи та організації, що належать державному сектору та утримуються за його рахунок, тобто за кошти державного та місцевого бюджетів. Проблеми бухгалтерського обліку

та фінансової звітності є на даний час досить таки актуальними та потребують детального аналізу та вдосконалення оскільки статистична інформація про виконання державного та місцевих бюджетів характеризує економіку держави і використовується для аналізу органами законодавчої та виконавчої влади, широким колом науковців, економістів, ділових людей. Відповідної інформації щодо виконання Державного бюджету України та діяльності органів казначейства в Україні потребують також міжнародні фінансові організації, такі, як Міжнародний валютний фонд, Світовий банк, Європейський банк реконструкції та розвитку, членами яких є Україна – для організації міждержавних зв'язківка зайняття міцних позицій на світовій арені. Під час роботи учасників бюджетного процесу у Державній казначейській службі виникає ряд не врегульованих нормами права проблем, які порушують ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності. Одним з таких питань є несвоєчасність внесення змін до планових показників за видатками державного та місцевих бюджетів. Тобто проблема полягає в тому, що доходи нараховуються лише за платними послугами і зараховуються до спеціального фонду, які згідно з чинним законодавством може надавати бюджетна установа. Також до цього фонду зараховуються і надходження від виконання окремих доручень спонсорської та благодійної допомоги, грантів та дарунків, субвенції місцевих бюджетів для установ, що отримують кошти з головного бюджету держави, але є відмінність за такими видами доходів нарахування не здійснюються і облік ведеться безпосередньо в момент їх обліку, на що не завжди звертають увагу.

Вагомою проблемою є те, що касові та фактичні видатки не можуть бути відповідними у поточному році. Згідно з статтею 9 Закону України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» всі господарські операції повинні бути відображені в тому звітному періоді коли вони були проведені. На практиці, зазвичай, здійсненне касових та фактичних видатків не збігається в часі, оскільки, перші за змістом видатки, фіксуються в обліку в момент отримання готівки або перерахування коштів з рахунка установи, та й відшкодування їх відображається в момент зарахування на рахунок сум, внесених за об'явою про внесення готівки або перерахованих дебіторами згідно з платіжним дорученням. Щодо фактичних видатків, то вони відображаються в момент їх здійснення, але на відміну від касових видатків, згідно з актами списання, накладними, актами виконання робіт, актами приймання-передачі, рахунками-фактурами. Неприпустимим фактом також є наявність прострочених розрахунків, тобто кредиторська та дебіторська заборгованість, у розпорядників та одержувачів бюджетних коштів, які підтверджують факти невиконання договірних відносин однією із сторін. Така ситуація свідчить про те, що розпорядники та одержувачі бюджетних

коштів не слідкують за дотриманням умов договорів, за якими проводилася попередня оплата за товари, роботи та послуги, та не контролюють своєчасність розрахунків з бюджетами та державними цільовими фондами. Отже, можна зробити висновок про те, що нормативно-методичне забезпечення формування, порядку подання звітності бюджетними установами потребує конкретизації та приведення у відповідність до міжнародної практики обліку в державному секторі.

Отже, інформація, наведена у фінансових звітах та примітках до них, повинна бути зрозумілою, доречною, достовірною і порівняльною. Інформація повинна сприяти прийняттю правильних економічних рішень шляхом оцінок минулих, теперішніх та майбутніх подій, підтвердження чи коригування їх оцінок, зроблених у минулому. Нові форми є першим кроком до складання звітності за світовими стандартами.

Тому у висновку можна підсумувати, що фінансова звітність у веденні бухгалтерського обліку є досить важливим чинником, без якої неможливо проаналізувати діяльність бюджетної установи, однак на сьогодні існує ще багато неточностей та суперечностей, які потребують удосконалення та розробки відповідних нормативно-правових документів з конкретними пунктами щодо ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності.

Література: 1. Булгакова С.О. Казначейська система виконання бюджету: Підручник / С.О.Булгакова, Н.В. Базанова, Л.В. Єрмошенко, Н.І. Сушко, О.О. Чечуліна, Т.А. Шаповал, Н.П. Шульга. – К.: КДТЕУ, 2000. 2. Ловінська Л.Г. Тенденції реформування системи бухгалтерського обліку та фінансової звітності державного сектору економіки України/ Л.Г. Ловінська, Н.І. Сушко // Фінанси України. – 2012. - № 7. – С.84-100. 3. Орлова В. Трансформація фінансової звітності за міжнародними стандартами/ В. Орлова, С. Кафка // Бухгалтерський облік і аудит. – 2013. - № 5. – С. 3-7.

*Ліщенко Ю. Е., спеціаліст
Науковий керівник – Дейкало Л.Є., ст. викладач
Дніпропетровська державна фінансова академія*

СУТНІСТЬ, ПРИЗНАЧЕННЯ ТА РОЛЬ ЄДИНОГО КАЗНАЧЕЙСЬКОГО РАХУНКУ У ПРОЦЕСІ ВИКОНАННЯ БЮДЖЕТІВ

Виникнення системи Казначейства було обумовлено розвитком економічних відносин у суспільстві та необхідністю управління фінансовими ресурсами держави для виконання відповідних функцій. Недосконалість банківської системи виконання бюджету спонукала до створення нової організації, яка не лише здійснює виконання бюджету

за доходами та видатками, але й контролює їх використання за цільовим спрямуванням. Функціонування системи Казначейства України вирішило низку проблем, серед яких – підвищення ефективності управління видатками та бюджетними коштами в цілому. Саме від дієвості системи управління видатками багато в чому залежить обіг фінансових ресурсів в Україні, своєчасне та раціональне фінансування державних програм та органів місцевого самоврядування.

Одним з ключових моментів організації казначейського обслуговування бюджетних коштів є здійснення його на основі ведення єдиного казначейського рахунку, відкритого Державній казначейській службі України у Національному банку України [1].

Запровадження системи Казначейства забезпечило акумулювання фінансових ресурсів на єдиному казначейському рахунку, ефективність управління державними коштами, контроль, прозорість та цільове використання бюджетних коштів за видатками [2].

ЄКР – це сукупність рахунків, відкритих в органах Казначейства, які, як елемент управління операціями Державної казначейської служби України, надають можливість контролю за цільовим використанням бюджетних коштів, що перебувають у розпорядженні казначейства, та здійснення розрахунків в системі електронних платежів НБУ щодо практичної спрямованості

Єдиний казначейський рахунок об'єднує систему рахунків, що діють в єдиному режимі та через які в системі казначейства проводяться операції за доходами та видатками бюджетів усіх рівнів відповідно до Закону України про Державний бюджет України на відповідний рік. Це дає можливість в системі казначейства в режимі реального часу отримувати інформацію про рух та наявність коштів на єдиний казначейський рахунок як результат здійснення операцій на всіх його бюджетних та не бюджетних рахунках [2].

Реалізація функції управління бюджетними потоками держави стала можливою через консолідацію фінансових ресурсів держави на єдиному казначейському рахунку (ЄКР). Запровадження ЄКР, на який зараховуються державні доходи і з якого здійснюються видатки, дозволяє органам Казначейства та органам державної влади мати вичерпну інформацію про стан державних фінансів, а отже, володіти фінансовим важелями макроекономічного регулювання.

Концентрація на єдиному казначейському рахунку дозволяє не лише акумулювати фінансові ресурси, не лише контролювати їх цільове використання, не лише прогнозувати майбутні видатки або недостатність залишків бюджетних коштів, а показує його роль та економічну сутність.

Завдяки єдиному казначейському рахунку і вступу до системи електронних платежів Національного банку України Казначейство України має значні переваги перед іншими учасниками бюджетного процесу [3].

За рахунок коштів ЄКР здійснюється покриття тимчасових касових розривів місцевих бюджетів, пов'язаних з недостатньою платоспроможністю місцевих бюджетів на конкретну дату, погасити бюджетні фінансові зобов'язання за визначеними видатками за рахунок наявних та очікуваних грошових активів місцевих бюджетів та коштів резервного фонду.

Запровадження єдиного казначейського рахунку, на який зараховуються усі доходи, і з якого здійснюються всі наступні видатки бюджетів, дає змогу зосередити фінансові ресурси на кореспондентському рахунку Державної казначейської служби України.

Наявність на центральному рівні інформації про стан та рух фінансових ресурсів надає Міністерству фінансів України та головним розпорядникам коштів широкі можливості для гнучкого управління (маневрування) бюджетними коштами держави та оперативного контролю за їх спрямуванням. [3]

А відтак, це означає володіти фінансовими важелями регулювання економічної ситуації в державі. А отже, ми можемо сказати, що єдиний казначейський рахунок виконує не аби яку роль у процесі виконання бюджету, так як з його допомогою ми можемо контролювати рух бюджетних коштів, та спостерігати за тим, щоб кошти надходили та використовувалися лише за призначенням, що в наш час є вкрай необхідним.

Література: 1. Бюджетний кодекс України // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2456-17> . 2. Чечуліна О.О. Державне казначейство: правовий статус і напрямки діяльності [Текст] // Економіка. Фінанси. Право. – 2011. – № 12. – С. 18. 3. Юрій С.І. Казначейська система [Текст] підручник / Юрій С.І., Стоян В.І., Даневич О.С. – Тернопіль: Вид. «Карт-бланш», 2011. – 240-259 с. – 2000 экз.- ISBN 966-7952-45-2. 3. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.treasury.gov.ua>. 10.12.2013.

*Лимарь Т.П., спеціаліст
Науковий керівник – Даценко В.В., к.е.н., доцент
Дніпропетровська державна фінансова академія*

ДЕРЖАВНІ (МІСЦЕВІ) ЗАПОЗИЧЕННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ БЮДЖЕТНОЇ ПОЛІТИКИ

Державні запозичення - основна форма державного кредиту, коли держава є позичальником. Для цих запозичень характерне те, що тимчасово вільні грошові кошти населення та суб'єктів господарювання залучаються до фінансування загальнодержавних потреб шляхом випуску й реалізації державних цінних паперів. Оформлення державних запозичень в Україні в основному

здійснюється за допомогою двох видів цінних паперів - облігацій та казначейських зобов'язань (векселів).

Згідно Бюджетного кодексу України державний борг визначають як загальну суму заборгованості держави (Автономної Республіки Крим чи місцевого самоврядування), яка складається з усіх випущених і непогашених боргових зобов'язань держави (Автономної Республіки Крим чи місцевого самоврядування), включаючи боргові зобов'язання держави (Автономної Республіки Крим чи міських рад), що вступають в дію в результаті виданих гарантій за кредитами, або зобов'язань, що виникають на підставі законодавства або договору [1].

Державний борг – сума прямих договірних зобов'язань органів державного управління перед економічними суб'єктами інших секторів економіки (резидентами) і зарубіжними кредиторами [2, с. 132].

Державний борг за своєю економічною сутністю визначає економічні відносини держави як позичальника з її кредиторами (резидентами та нерезидентами) з приводу перерозподілу частини вартості валового внутрішнього продукту на умовах строковості, платності та повернення [3, с. 127-128].

Державний борг виступає важливим елементом ринкової економіки і залежно від системи формування запозичень його поділяють на внутрішній чи зовнішній борг (додаток А). В реаліях української економіки державний борг тісно пов'язаний із економічною безпекою держави, адже поглиблює виникнення не лише фінансових, а й соціально-політичних проблем. Його економічна суть найбільш повно розкривається через виконання наступних двох функцій: фіскальна (залучення потрібних коштів для покриття бюджетного дефіциту); регулятивна (регулювання обсягів грошової маси шляхом проведення НБУ операцій купівлі-продажу державних цінних паперів). Зазначене потребує формування дієвої та ефективної системи управління державним боргом.

Основною метою залучення державних позик є фінансування дефіциту бюджету. Навіть управління державним боргом у положенні Міністерства фінансів України «Про управління ризиками, пов'язаними з державним боргом» дається наступне визначення: «Управління державним боргом – комплекс заходів державного управління, спрямованих на забезпечення потреб держави у фінансуванні державного бюджету за рахунок боргових джерел при мінімально можливих витратах в середньо- та довгостроковій перспективі з прийнятним рівнем ризиків, а також спрямованих на розвиток і підтримку внутрішнього ринку державних цінних паперів».

Внутрішній борг - це заборгованість державних органів управління перед іншими державними структурами та перед резидентами.

Внутрішній державний борг включає сукупність всіх боргових зобов'язань держави, включаючи адміністративно управлінську

заборгованість (зобов'язання з виплати зарплати в державних установах та інших виплат державним службовцям), борги, які виникають у зв'язку з залученням коштів з метою фінансування бюджетного дефіциту та зобов'язання виплат державних пенсій. Розрізняють борги держави, які є офіційно визнаними (експліцитні борги) і не підтверджені, або імпліцитні борги. Останні зобов'язання, як правило, не враховуються у складі державного боргу, але в дійсності вони повинні включатись до його структури.

Джерелами погашення внутрішнього боргу є: бюджетні кошти; кошти, отримані від приватизації державного майна; нові запозичення. Зовнішній державний борг - сукупність боргових зобов'язань держави, що виникли в результаті запозичення держави на зовнішньому ринку. Державний зовнішній борг складається з: позик на фінансування державного бюджету та погашення зовнішнього державного боргу; позик на підтримку національної валюти; позик на фінансування інвестиційних та інституціональних проектів; гарантій іноземним контрагентам щодо виконання контрактних зобов'язань у зв'язку з некомерційними ризиками; державних гарантій, що надаються Кабінетом Міністрів України для кредитування проектів, фінансування яких передбачено державним бюджетом України.

Джерелами погашення зовнішнього боргу можуть бути золотовалютні резерви країни.

Література: 1. Офіційний сайт Державної служби статистики України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>. 2. Манцуров І.Г. Статистика економічного зростання та конкурентоспроможності країни : монографія / Манцуров І. Г. – К. : КНЕУ, 2006. – 392 с. 3. Наказ Міністерства економіки України «Про затвердження методики розрахунку рівня економічної безпеки» від 02.03.2007 року № 60 [Електронний ресурс] / Міністерство економічного розвитку і торгівлі України – Режим доступу : http://www.me.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=97980&cat_id=38738/.

*Лисенко М.С., спеціаліст
Науковий керівник – Міронова Л.О., к. е. н., доцент
Дніпропетровська державна фінансова академія*

МІЖБЮДЖЕТНІ ВІДНОСИНИ: НЕДОЛІКИ МЕХАНІЗМУ РЕГУЛЮВАННЯ ТА ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ

Однією з важливих передумов забезпечення комплексного розвитку бюджетної системи є формування дієвого фінансового механізму регулювання міжбюджетних відносин. Історично склалося, що рівень економічного розвитку областей, міст обласного значення та районів є різним.

Для економічного вирівнювання регіонів БКУ передбачено застосування механізму перерозподілу фінансових ресурсів між

доходами і видатками областей через Державний бюджет України, який базується на фінансових нормативах бюджетної забезпеченості та відповідних коригуючих коефіцієнтах. Фінансовий норматив бюджетної забезпеченості використовується для розподілу міжбюджетних трансфертів, тобто коштів, які безоплатно і безповоротно передаються з одного бюджету до іншого [1].

Практика перерахування коштів до бюджетів іншого рівня в Україні довела неоптимальність чинної моделі надання трансфертів та обумовила потребу у зміні механізму їх надання для підвищення ефективності [3].

На сьогоднішній день політика фінансового вирівнювання регіонів спрямована на вилучення коштів з бюджетів більш розвинених територій для підтримки депресивних регіонів. Але така політика не є ефективною, оскільки ані регіони донори, ані регіони – реципієнти за сучасних умов фінансового вирівнювання не мають достатніх фінансових ресурсів для забезпечення економічного зростання [2]. Існуючий в Україні механізм регулювання міжбюджетних відносин робить неможливим здійснення контролю за цільовим та ефективним використанням трансфертів. Контроль можливий лише на стадії розподілу трансфертів відносно питань повного їх перерахування регіональним бюджетам, а деякі елементи міжбюджетних відносин такі як позики, пролонгація боргів, взаємні розрахунки з державним бюджетом є непрозорими [5].

Необхідність реформування системи міжбюджетних відносин визначена законодавчо. Сучасними найгострішими проблемами у сфері міжбюджетних відносин є:

1. Невідповідність між зобов'язаннями за видатками місцевих бюджетів та джерелами фінансування;
2. Нерівномірне співвідношення «дотація – субвенція» у структурі трансфертів, переважаюча частка дотацій та субвенцій на соціальний захист;
3. Нормативна неврегульованість забезпечення видатків на соціальні потреби. Видатки на соціальні потреби не повинні бути видатками місцевого значення, оскільки місцеві органи не можуть впливати рішення про їх надання чи ненадання [4].

Таким чином, реформування системи міжбюджетних відносин повинно передбачати реалізацію окремих заходів, що мають такі цілі:

З метою встановлення відповідності між видатками та доходами місцевих бюджетів:

1. Активізувати економічну та господарську діяльність місцевих органів влади на підвладній території з метою збільшення частки власних та закріплених джерел доходів у місцевих бюджетах і зменшення частки трансфертів;
2. Запровадити державні гарантії фінансового забезпечення виконання делегованих повноважень місцевими органами.

З метою раціоналізації структури трансфертів:

1. Забезпечити пріоритетність надання цільових субвенцій;
2. Застосовувати вибірковий механізм фінансування окремих проектів, ініційованих місцевими органами.

З метою впорядкування механізму забезпечення соціальних видатків:

1. Встановити жорстку відповідність між фінансуванням видатків, які спрямовані на вирішення питань місцевого значення і не враховуються при розрахунку обсягу міжбюджетних трансфертів, і обсягом власних доходів місцевих бюджетів;

2. Покласти в основу бюджетного вирівнювання нормативи соціальних стандартів надання громадянам послуг.

Отже, саме система трансфертів дає можливість розв'язати проблеми залагоджування нерівномірностей між адміністративно-територіальними одиницями, що зумовлені різною податкоспроможністю і, відповідно, різними соціально-економічними можливостями різних регіонів. Тобто, її реформування та усунення найбільш актуальних проблем повинно стати першочерговим завданням на шляху розвитку бюджетної системи.

Література: 1. Бюджетний кодекс України від 08.07.10 № 2456-VI // К : Правова єдність – 2011. – 109 с. 2. Непочатенко О.О. Використання міжбюджетних трансфертів з метою вирівнювання доходної бази місцевих бюджетів / О.О. Непочатенко, П.М. Боровик, О.М. Преде // Економіка. Управління. Інновації. – 2013. - № 2 (10). – С. 10-18. 3. Парижак Н. Міжбюджетні відносини в Україні: оцінка і напрями реформування / Надія Парижак // Світ фінансів. – 2009. – № 4. – С. 60-68. 4. Цимбаленко Я. Шляхи реформування міжбюджетних відносин в Україні / Я. Цимбаленко // Держава та регіони: Серія: Державне управління. - 2010. - № 1. - С. 121–126. 5. Щецов А.Н. Сучасні умови реформування міжбюджетних відносин / А.Н Щецов // Держава та регіони Серія: Державне управління – 2010. – № 2.- С.91 -98.

*Ловакова М.С., магістр
Науковий керівник – Лазебник Л.Л., д.е.н., професор
Дніпропетровська державна фінансова академія*

СТАНОВЛЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ВИДАТКАМИ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ У СУЧАСНИХ УМОВАХ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ

Останніми роками в країні актуальним є питання ефективного використання коштів місцевих бюджетів як найважливішого інструменту управління економікою. Ефективність управління видатками місцевих бюджетів значною мірою зумовлюється системою управління, структурою видатків, їх цілеспрямованістю,

достатністю для реалізації визначених цілей з надання суспільних послуг.

Система управління видатками місцевих бюджетів в Україні на сьогодні знаходиться на етапі перманентних змін та нестабільного розвитку. Основні положення системи управління видатками місцевих бюджетів наразі є законодавчо не визначеними та недостатньо теоретично дослідженими.

Вивчаючи теоретичні засади системи управління видатками місцевих бюджетів доцільно спиратися на окремі аспекти загального поняття «управління бюджетними коштами», визначеного у Бюджетному кодексі України та на поняття «управління державними фінансами».

Законодавчо регламентовано, що управління бюджетними коштами - це процес, який розпочинається з формування й використання бюджетних коштів та закінчується контролем дотримання бюджетного законодавства. За своєю сутністю це третя й четверта стадії бюджетного процесу. В даному тлумаченні терміна чітко видно, яким повинен бути результат управління бюджетними коштами [2].

На нашу думку, управління видатками місцевих бюджетів, як і управління бюджетними коштами у цілому, починається з процесу вироблення бюджетної політики. Адже спрямованість бюджетної політики визначає пріоритетність та співвідношення видатків на ті чи інші цілі. Так, при побудові обґрунтованої та ефективної бюджетної політики видатки місцевих бюджетів можуть істотно впливати на економічний розвиток території або регіону.

Враховуючи теоретичні основи науки про управління і функції складових бюджетного менеджменту, управління видатками місцевих бюджетів поділяється на дві групи: за стадіями бюджетного процесу та за змістом бюджетної роботи [4]. Остання група включає в себе облік і звітність про виконання видаткової частини бюджету та контроль щодо виконання видатків на всіх стадіях бюджетного процесу.

Система управління видатками місцевих бюджетів складається з двох взаємопов'язаних елементів – об'єкта та суб'єкта. Об'єктом системи управління є видатки місцевого бюджету, а суб'єктом – сукупність органів управління видатками місцевих бюджетів.

Таким чином, можна стверджувати, що управління видатками місцевих бюджетів - це система цілеспрямованого впливу органів місцевого самоврядування на видатки місцевих бюджетів у бюджетному процесі із застосуванням форм і методів управління.

Аналізуючи систему управління видатками місцевих бюджетів, що склалася в Україні, варто зазначити, що недосконалі методи бюджетного планування і прогнозування, ускладнення міжбюджетних відносин, зростання бюджетного дефіциту, недовиконання планових бюджетних показників з окремих видів видатків [3] призвели до неспроможності системи забезпечити належний рівень соціальних послуг для населення та економічне зростання регіонів.

Ефективним інструментом для управління доходами та видатками бюджетів усіх рівнів є середньострокове планування, на якому базується бюджетний процес згідно зі встановленими

пріоритетами, завданнями бюджетної політики та наявними ресурсами. Так, перехід до середньострокового бюджетного планування став загальноприйнятим стандартом управління суспільними фінансами у зарубіжних країнах [1], що є основою програмно-цільового методу управління місцевими бюджетами.

Запровадження програмно-цільового методу в системі управління видатками місцевих бюджетів – це основний метод її удосконалення, оскільки він супроводжує усі стадії бюджетного процесу, створює умови для стратегічного планування видатків місцевих бюджетів на середньострокову перспективу, забезпечує контроль, моніторинг та оцінку виконання програм, прозорість бюджетних видатків.

Однією з умов удосконалення системи управління видатками місцевих бюджетів є досягнення скоординованих дій учасників бюджетного процесу, що передбачають досягнення конкретних результатів, закріплених місцевою бюджетною політикою, яка, в свою чергу, має спиратися на потреби населення та економіки.

Таким чином, запорукою ефективного функціонування системи управління видатками місцевих бюджетів є взаємозв'язок її складових, кожна з яких має однаково важливий вплив на загальний результат управління.

Література: 1. Голинська О.В. Шляхи та резерви вдосконалення системи управління місцевими бюджетами: монографія / О.В. Голинська, І.В. Яцкевич. – Одеса: ВМВ, 2013. – 190. - С. 2. Науково-практичний коментар до Бюджетного кодексу України [Текст] / Антипов В. І. та ін. ; за заг. ред. Ф.О. Ярошенка. - К. : УДУФМТ : Зовнішня торгівля, 2010. - 591 с. 3. Микитюк І. Застосування методів економічного аналізу в управлінні бюджетними коштами [Текст] / І. Микитюк // Вісник КНТЕУ. – 2010. – № 6. – С. 89-99. 4. Сафонова Л.Д. Теоретичні засади управління видатками бюджету [Текст] / Сафонова Л.Д., Невешкіна Т.С. // Фінанси України. - 2011. - № 3. - С. 100-110.

*Любославська Я. П., спеціаліст
Науковий керівник – Качула С.В., ст. викладач
Дніпропетровська державна фінансова академія*

УДОСКОНАЛЕННЯ ФОРМУВАННЯ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ В УКРАЇНІ

Питання вдосконалення механізму формування доходів місцевих бюджетів і виявлення резервів їх збільшення в умовах ринкової трансформації української економіки набувають все більшої актуальності з тієї причини, що доходи місцевих бюджетів є основою фінансової бази органів місцевого самоврядування та вирішальним фактором регіонального розвитку. Наявність доходів місцевих бюджетів закріплює економічну самостійність місцевих органів

самоврядування, активізує господарську діяльність, дозволяє їм розвивати інфраструктуру на підвідомчі території, розширювати фінансовий потенціал регіону, виявляти і використовувати резерви фінансових ресурсів, що розширює можливості місцевих органів влади у більш повному задоволенні потреб населення. Проте, незважаючи на визнання факту, що місцеві бюджети виступають головним інструментом реалізації регіональної політики та важливим інструментом макроекономічного регулювання, за допомогою якого перерозподіляється значна частка ВВП, дотепер система акумулювання надходжень до місцевих бюджетів продовжує характеризуватися низьким рівнем частки власних доходів, що в сукупності і вимагає на подальші дослідження механізму формування доходів місцевих бюджетів [1].

Науковці відзначають, що основними напрямками вдосконалення формування місцевих бюджетів в Україні є такі: об'єктивне бюджетне планування, яке б забезпечило реальні надходження до бюджету; складання та виконання цільових бюджетних програм; підвищення ефективності та прозорості використання бюджетних коштів; забезпечення дієвого бюджетного контролю на кожній стадії бюджетного процесу; дотримання строків складання, розгляду, затвердження, виконання та складання звітів про виконання державного бюджету; зменшення до мінімуму політичних факторів під час бюджетного процесу [2].

Структура бюджету та його формування у кожній країні мають свої національні особливості. У більшості країн місцеві бюджети не включаються до державних чи федеральних бюджетів. Місцеві органи самоврядування самостійно визначають напрямки використання коштів своїх бюджетів. Ці бюджети містять видатки на фінансування підприємств й організацій місцевого господарства, на фінансування здійснюваних місцевими органами заходів у сфері освіти, культури, охорони здоров'я, фізичної культури, соціального забезпечення, на утримання місцевих органів влади та управління.

За даними фінансового управління Амур-Нижньодніпровської районної у місті Дніпропетровську ради бюджет району складається із загального та спеціального фонду. До спеціального фонду зараховуються власні надходження установ і організацій, які утримуються за рахунок коштів районного бюджету, кошти на виконання окремих доручень та інші надходження. Доходна частина районного бюджету формується за рахунок власних джерел і закріплених загальнодержавних податків, зборів та обов'язкових платежів. Доходи складаються з податкових і неподаткових надходжень та офіційних трансфертів (таблиця 1).

Динаміка доходів бюджету Амур-Нижньодніпровського району, тис. грн.

Найменування доходів	2011	2012	2013	2014*
Податкові надходження	90225,8	113312,8	104106,2	117723,3
Неподаткові надходження	12883,6	10661,5	11123,4	6248,6
Доходи від операцій з капіталом	73,8	48,4	24,2	40,0
Офіційні трансферти	105640,8	124253,4	160865,6	218495,6
Всього доходів	208824	248276,1	276119,4	342507,5

* планові показники Джерело: [3]

Найбільшу питому вагу в доходах загального фонду бюджету складають офіційні трансферти та податкові надходження. Протягом чотирьох останніх років спостерігається тенденція до зменшення податкових та неподаткових надходжень і зростання частки міжбюджетних трансфертів.

Отже на нашу думку, для удосконалення формування місцевих бюджетів в Україні необхідно: створення бюджетної системи та міжбюджетних взаємовідносин; розширення власної дохідної бази місцевих бюджетів та створення відповідних стимулів для нарощування доходів; запровадження системи фінансового вирівнювання та системи трансфертів, що ґрунтуються на прозорій правовій основі та об'єктивних критеріях; розподіл джерел податкових надходжень між центральною і місцевою владою в адекватності виконання ними функцій, що повинно знайти своє відображення в законодавстві про місцеве самоврядування.

Література: 1. Бережна А.Ю. Стабілізація місцевих бюджетів у забезпеченні фінансової безпеки держави: [Електронний ресурс] / А.Ю. Бережна, О.В. Мірошніченко. – Режим доступу: <http://news.pn.ru/public/69406>.
2. Кайдаш Н.П. Особливості формування місцевих бюджетів в Україні та у світі / Н.П.Кайдаш // [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://repository.hneu.edu.ua/pdf3>. Аналіз виконання бюджету АНД району м. Дніпропетровська за 2011–2013 рр. / за даними річних звітів фінансового управління Амур-Нижньодніпровської районної у місті Дніпропетровську ради.

*Макух Ю.О., спеціаліст
Науковий керівник – Міщенко Д.А., д.е.н., доцент
Дніпропетровська державна фінансова академія*

ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ДЕРЖАВНИМ БОРГОМ УКРАЇНИ

Важливим елементом фінансової системи держави є державний борг, що утворюється внаслідок мобілізації ресурсів на внутрішньому та світовому фінансових ринках. В перехідній економіці України

державний борг все більше набуває характеру не лише фінансової, але і соціально-політичної проблеми, яка прямо пов'язана з проблемою економічної безпеки країни. Важливого значення набуває питання управління державного боргу в контексті тих економічних труднощів, які переживає Україна.

Державний борг - загальна сума боргових зобов'язань держави з повернення отриманих та непогашених кредитів (позик) станом на звітну дату, що виникають внаслідок державного запозичення [1].

Основними причинами виникнення та зростання державного боргу в Україні є дефіцит державного бюджету та постійний дефіцит платіжного балансу країни. Для фінансування дефіциту Державного бюджету України залучаються кошти міжнародних фінансових організацій.

Державний борг може бути корисним у період стійкого економічного зросту, політика запозичень направлена на інвестиційні цілі. І, навпаки, у фазі економічного спаду, дефіцит бюджету істотно погіршує стан державних фінансів, підвищує ризик боргової кризи, що веде до погіршення загального стану економіки, ціллю запозичень є вирішення короткострокових економічних проблем, а саме – «латання» бюджетних дірок, або покриття витрат на функціонування економіки (оскільки отримані позики направлені не на модернізацію промисловості і відповідно не сприяють економічному зросту). В Україні політика запозичень (особливо зовнішніх) характеризується відсутністю системності та розмитістю цілей, що призводить до низької ефективності залучення та використання запозичених за кордоном коштів [4].

Ефективність використання державних запозичень значною мірою залежить від системи управління боргом. Управління державним боргом - одне з пріоритетних завдань фінансової політики держави, важлива умова її фінансової стабільності.

Управління державним боргом - це сукупність заходів держави з виплати відсоткових доходів кредиторам і погашення позик, зміни умов уже випущених позик, визначення умов і випуску нових позик [3].

Державний борг можна розглядати з двох позицій: з одного боку, як державне запозичення, що сприяє економічному зростанню; з іншого - як борг, що збільшує навантаження на державний бюджет. А тому необхідно знайти оптимальне співвідношення між інвестиціями, економічним зростанням та внутрішнім і зовнішніми запозиченнями. Проблема управління державним боргом полягає в забезпеченні платоспроможності держави та пошуку реальних джерел його погашення.

Стратегічним завданням управління державним боргом є мінімізація вартості його обслуговування. При нарощуванні розмірів державного внутрішнього боргу всі зусилля слід спрямовувати на

зменшення реальної вартості його обслуговування та на врахування динаміки заборгованості з темпами економічного росту [2].

Державний борг справляє негативний вплив на соціально-економічні показники країн із різним рівнем економічного розвитку. Сила цього впливу залежить від рівня боргового навантаження.

Державний борг погіршує розподіл доходів населення. Внаслідок зростання відсоткової ставки й падіння ставки заробітної плати, частка оплати праці у національному доході зменшується, а частка відсотків на позичений капітал зростає. Падіння частки оплати праці в національному доході за умов незмінності ставок відрахувань передбачає зменшення відрахувань на соціальні заходи, що веде до погіршення добробуту населення, особливо тієї категорії, що одержують пенсії та соціальні допомоги.

Внаслідок здійснення відсоткових виплат за державним боргом обмежуються можливості держави фінансувати соціально-економічні програми. Відбувається ефект звуження бюджетних доходів.

Формування державного боргу може виявитись чинником розбалансованості зовнішнього сектора економіки, зокрема через появу феномену "подвійних дефіцитів", що означає: фіскальний дефіцит позначається на дефіциті поточного рахунку платіжного балансу [4].

Таким чином, державний борг може виступати як засіб забезпечення безпеки або, навпаки, як фактор посилення загроз і ризиків. Тому лише застосування ефективної стратегії управління державним боргом сприятиме ефективному використанню запозичень і створить необхідні умови для оптимізації боргового навантаження.

Література: 1. Бюджетний кодекс України : Закон України від 08.07.2010 р. № 2456-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua>. 2. Гевко О.В. Удосконалення управління та обслуговування державного боргу України // Сучасні тенденції державних фінансів. – 2013. – 52 с. 3. Карлін М.І. Фінансова система України: навчальний посібник для студ. вузів / М.І. Карлін. - К. : Знання, 2007. - 324 с. 4. Політика управління держборгом «по-українськи». – Електронний ресурс. – Режим доступу: [u-ep.Eu>anaPytcs/2011/Iuly/politika].

Маляр О.Г., спеціаліст

*Науковий керівник – Чубак А.Ю., ст. викладач
Дніпропетровська державна фінансова академія*

ВДОСКОНАЛЕННЯ БЮДЖЕТНОГО МЕХАНІЗМУ РЕГУЛЮВАННЯ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ

Соціальний захист є складовою соціальних гарантій населенню, який повинен забезпечуватися державою за ринкових умов відповідно до засад соціальної політики. Обсяг коштів, які спрямовуються на

соціальний захист населення, залежить від фінансових можливостей держави, які визначаються обсягом ВВП та науково обґрунтованим оптимальним обсягом фонду споживання. Українське законодавство має широку правову базу щодо соціального захисту населення. Однак проблема полягає насамперед у тому, чи відповідає ця база вимогам, що сформовані Європейським співтовариством.

Однією із ознак ефективної системи соціального забезпечення в державі є існування якісної системи соціальних стандартів, які не лише закріплені у нормативно-правових актах, а й виконуються та реалізуються на практиці. Соціальні стандарти встановлюються і гарантуються державою.

Державні соціальні стандарти застосовуються у різних сферах нашого життя. Зокрема це доходи населення, соціальне обслуговування, житлово-комунальне господарство, транспорт та зв'язок, охорона здоров'я, забезпечення навчальними закладами, обслуговування закладами культури та спорту, побутове обслуговування, торгівля та громадське харчування, соціальна робота з дітьми, молоддю та різними категоріями сімей тощо [1].

При розробці соціальних стандартів враховуються два чинники: стандартизація соціальних прав; розробка соціальних стандартів рівня життя.

Головна мета розробки соціальних стандартів – забезпечити в країні стабільність і мінімізацію соціального ризику. Крім того, вони потрібні для диференційованого за соціально-демографічними ознаками підходу до визначення нормативів, наукового обґрунтування норм споживання, гласності та громадського контролю в їхньому визначенні та застосуванні, для урахування вимог норм міжнародних договорів України у сфері соціального захисту й трудових відносин громадян, розмірів державної соціальної допомоги та інших соціальних виплат.

На сьогоднішній день показник величини прожиткового мінімуму (ПМ) залишається одним з ключових при характеристиці рівня життя населення. Він є державним нормативом, що використовується при визначенні більшості показників соціального блоку бюджету. Прожитковий мінімум не став в Україні базовим соціальним стандартом, яким він повинен бути у відповідності до ст. 46 Конституції України. ПМ орієнтується на мінімально допустимі розміри споживання найбільш незахищених верств населення та фактично всупереч законодавству затверджується не з метою забезпечення встановлених законодавством соціальних прав, а виходячи з можливостей виділення обмежених бюджетних сум.

Аналіз показує, що більшість соціальних видатків, що затверджуються Законом України „Про Державний бюджет України” є значно нижчими, ніж передбачено відповідними соціальними законами. Це пояснюється тим, що при визначенні деяких видів державних соціальних допомог закладається навіть не прожитковий мінімум, а рівень забезпечення прожиткового мінімуму для відповідних демографічних груп населення.

Більшість експертів, в тому числі і закордонних, вважають, що діючі методики визначення прожиткового мінімуму (ПМ), розрахунків індексу споживчих цін (ІСЦ) та інших показників в цілому відповідають міжнародним стандартам. Між тим, відносно високі темпи інфляції в Україні, що наразі у декілька разів перевищують показники країн Євросоюзу, практично усіх розвинених країн світу, існуюча недовіра з боку фахівців та населення щодо достовірності розрахунків показників обумовлюють якісно більш високі вимоги до методологічних аспектів визначення соціальних показників, що безпосередньо впливають на формування основних макроекономічних показників та, відповідно, на якість життя населення.

Наразі в Україні відбувається актуалізація завдання зміни методики розрахунків основних соціальних показників, зокрема величин прожиткового мінімуму, споживчого кошику, індексу споживчих цін тощо, а також встановлення нових формул розрахунку споживчого мінімуму та інфляції [3]. Необхідною є розробка системи соціальних стандартів, яка б дійсно забезпечувала гідний рівень життя населення та відповідала європейським стандартам, при цьому її запровадження має передбачати поступові етапи досягнення цих стандартів протягом декількох років окремо для кожної категорії населення. З огляду на це, в основу розрахунку допомоги необхідно закласти не прожитковий мінімум, як це визначається в діючих соціальних законах, а соціальні стандарти.

Література: 1. Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії: Закон України від 05.10.2000 № 2017-III // <http://zakon.rada.gov.ua/go/2017-14>. 2. Про внесення змін до деяких законів України щодо надання соціальних послуг: Закон України від 15 березня 2012 р. № 4523-VI// <http://zakon.rada.gov.ua/go/4523-17>. 3. Про схвалення Стратегії реформування системи надання соціальних послуг: розпорядження Кабінету Міністрів України від 8 серпня 2012 р. № 556-р // <http://zakon.rada.gov.ua/go/556-2012-p>.

*Мартиненко А.О., Божок П.В., бакалаври
Науковий керівник - Надєєва А.Б., ст. викладач
Дніпропетровська державна фінансова академія*

ОРГАНІЗАЦІЯ І ОБЛІК РОЗРАХУНКІВ З ОПЛАТИ ПРАЦІ В БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВАХ

Заробітна плата як соціально-економічна категорія є, по-перше, основним джерелом грошових доходів працівників, адже її величина значною мірою характеризує рівень добробуту всіх членів суспільства. З іншого боку, її правильна організація зацікавлює працівників підвищувати ефективність власної діяльності, а відтак

безпосередньо впливає на темпи й масштаби соціального та економічного розвитку країни.

У бюджетній сфері процес праці та її оплати має певні особливості:

- 1) результатом роботи є часто не продукція, а послуги;
- 2) праця носить переважно розумовий характер;
- 3) у складі сукупних витрат бюджетних установ на оплату праці припадає від 60 до 85 % усіх витрат;
- 4) у бюджетній сфері досить високий рівень кваліфікації працюючих [3, С.159].

Фонд заробітної плати працівників штатного складу планується та враховується за кодом економічної класифікації витрат 2110 «Оплата праці». Величина оплати праці відображається без нарахувань на фонд оплати праці, які враховуються за кодом 2120 «Нарахування на оплату праці».

Для кожного із закладів освіти, науки, охорони здоров'я, соціального забезпечення, культури, фізкультури та спорту, архівних закладів, органів виконавчої влади, місцевого самоуправління та інших закладів, що фінансуються з бюджету, існують деякі ознаки нарахування заробітної плати.

Для обліку розрахунків з оплати праці застосовується рахунок 66 «Розрахунки з оплати праці». На рахунку 66 ведеться узагальнення інформації про розрахунки за виплатами працівникам із заробітної плати, допомоги у зв'язку з тимчасовою непрацездатністю та інших виплат. За кредитом рахунку 66 відображається нарахована працівникам основна та додаткова заробітна плата, премії, допомога з тимчасової непрацездатності. Аналітичний облік розрахунків з оплати праці здійснюється за кожним працівником, видами виплат та утримань на картках-довідках ф. № 417. Сума всіх нарахувань заробітної плати за кожним аналітичним рахунком дорівнює кредитовому обороту синтетичного рахунку 66 за звітний місяць [2, с. 96].

Заробітну плату бюджетних установ з практичного погляду можна охарактеризувати як плату, що надається за використання праці або як ціну втраченої праці. Вона може бути у вигляді премій, гонорарів, місячних окладів тощо і виконує ряд функцій: відтворювальну, стимулювальну, регуляторну та соціальну.

Відтворювальна функція полягає у встановленні заробітної плати на такому рівні, що забезпечує відновлення працездатності населення, розвиток фізичних і духовних сил.

Стимулювальна функція заробітної плати полягає у встановленні залежності її розміру від кількості та якості праці конкретного працівника, його трудового внеску в результати роботи.

Регуляторна функція встановлює залежність оплати праці від кваліфікації, рівня її складності, напруженості завдань.

Соціальна функція реалізує принцип соціальної справедливості щодо одержуваних доходів [1, с. 88].

На сьогоднішній день заробітна плата виконує вищезазначені функції не повною мірою, унаслідок чого у бюджетній сфері виникає безліч проблем.

Головними недоліками оплати праці у бюджетних галузях є низькі ставки і оклади, незначна міжпосадова диференціація заробітної плати, неадекватна оцінка праці провідних спеціалістів, існування двох паралельних систем оплати працівників бюджетної сфери. Сьогодні чітко спостерігається також тенденція різкого відставання рівня заробітної плати працівників бюджетної сфери від рівня заробітної плати працівників позабюджетного сектору економіки, що негативно впливає на престиж професії медика, педагога, соціального, культурно-освітнього працівника, державного службовця і призводить до відтоку кадрів в інші сфери економічної діяльності.

Тому на сьогодні необхідним є вдосконалення оплати праці працівників охорони здоров'я, освіти, культури та спорту, установлення оптимальної, на основі Єдиної тарифної сітки, диференціації тарифних ставок і посадових окладів різних професійно-кваліфікаційних груп працівників з урахуванням складності та результатів їх праці, а також підвищення зарплати працівників бюджетної сфери.

Література: 1. Криштоп Н.А. Особливості організації оплати праці в бюджетних установах та шляхи її вдосконалення / Н.А. Криштоп // Управління розвитком. - 2013. - №17. - С. 87 – 89. 2. Мінеєва О.А. Організація обліку розрахунків з оплати праці в бюджетних установах / О.А. Мінеєва // Управління розвитку. - 2012. - № 4. - С. 95–97. 3. Нестеренко Ж.К. Особливості організації оплати праці в бюджетних установах та необхідність її комп'ютеризації // Сталий розвиток економіки. -2012. -№ 2. – С. 158-162. 4. Чадченко О.С. Особливості організації обліку розрахунків з оплати праці в бюджетних установах // Управління розвитком. – 2012. - № 10. – С. 91-93.

*Мессер І.А., спеціаліст
Науковий керівник – Дейкало Л.Є., ст. викладач
Дніпропетровська державна фінансова академія*

ВЗАЄМОДІЯ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ КАЗНАЧЕЙСЬКОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ З ФІНАНСОВИМИ ІНСТИТУТАМИ ТА ШЛЯХИ ЇЇ ВДОСКОНАЛЕННЯ

На Державну казначейську службу України (Казначейство України) покладено виконання всього комплексу завдань, пов'язаних з казначейським обслуговуванням бюджетних коштів та ефективним управлінням бюджетними коштами. Вона покликана впорядкувати використання державних коштів, сконцентрувати їх на найважливіших напрямках соціального та економічного розвитку суспільства. [1].

Як дієвий інструмент державної та регіональної фінансової політики казначейська система виконання бюджетів сприяє реалізації повною мірою норм Бюджетного кодексу України та законів про державний бюджет України на відповідний рік щодо застосування єдиних підходів і вимог до виконання бюджетів і складання звітності. Це в свою чергу дозволило створити прозору й доступну для органів державної виконавчої влади та місцевого самоврядування базу даних про виконання бюджетів, що діє у режимі реального часу і дає змогу приймати виважені управлінські рішення.

Процес казначейського виконання державного та місцевих бюджетів передбачає тісну співпрацю та взаємодію зацікавлених органів: владних, фінансових, податкових та контролюючих та місцевого самоврядування. Дані взаємовідносини почалися з початку заснування Казначейства України і з кожним роком активізуються разом із розвитком казначейського обслуговування виконання бюджетів усіх рівнів, їх поглиблення безпосередньо впливає на виконання бюджетів, що, у свою чергу, є основою економічного розвитку держави. Обмеженість бюджетних ресурсів посилює необхідність цих взаємовідносин.

В процесі казначейського обслуговування державного та місцевих бюджетів за доходами та видатками органи Казначейства України взаємодіють з фінансовими інституціями. Порядок взаємодії та надання необхідної інформації, електронний обмін з іншими учасниками бюджетного процесу закріплюється окремими спільними наказами, які повинні виконуватись на належному рівні та забезпечувати виконання повноважень сторін.

В процесі казначейського обслуговування державного бюджету за видатками Державна казначейська служба України взаємодіє з Міністерством фінансів України, Державною податковою службою України, Державною фінансовою інспекцією, фінансовими органами та іншими учасниками бюджетного процесу.

З метою забезпечення казначейського обслуговування державного та місцевих бюджетів за доходами та видатками Міністерство фінансів України затвердило наказами перелік нормативних документів, які застосовуються в бюджетному процесі, Порядки казначейського обслуговування органами Казначейства України державного та місцевих бюджетів за доходами та видатками, є обов'язковими для виконання всіма учасниками бюджетного процесу, вони регламентують організаційні взаємовідносини між органами Казначейства України та фінансовими інституціями з урахуванням вимог Бюджетного кодексу України та інших нормативно-правових актів [2,3].

Порядок взаємодії органів Міністерства доходів і зборів України та органів Казначейства України в процесі виконання державного та місцевих бюджетів за доходами та іншими надходженнями регламентує взаємовідносини органів Державної податкової служби України та органів Державної казначейської служби України в

процесі виконання державного та місцевих бюджетів за доходами та іншими надходженнями і забезпечує повноту надходжень до бюджетів та здійснення в межах повноважень контролю за надходженнями до бюджетів податків і зборів та інших платежів, у тому числі контролю за погашенням заборгованості за кредитами, залученими державою або під державні гарантії, бюджетними позичками та фінансовою допомогою, наданою на поворотній основі.

Тісні взаємовідносини між органами Казначейства України та Міністерством фінансів України, Державною податковою службою України, Державною фінансовою інспекцією України, фінансовими органами значно підвищують рівень управління коштами державного та місцевих бюджетів.

Державна казначейська служба України є надійною, стабільною державною установою, яка забезпечує казначейське обслуговування державного та місцевого бюджетів, розрахунково-касове обслуговування розпорядників і одержувачів бюджетних коштів, контроль за здійсненням бюджетних повноважень при зарахуванні надходжень, прийнятті зобов'язань та проведенні платежів за цими зобов'язаннями, контроль за дотриманням учасниками бюджетного процесу бюджетного законодавства, ведення бухгалтерського обліку і складання звітності про виконання державного та місцевого бюджетів.

Література: 1. Бюджетний кодекс України // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2456-17.2>. Про Положення Про Державну казначейську службу України: Указ Президента України від 13.04.11 р. № 460/2011. 3. Про затвердження Порядку казначейського обслуговування місцевих бюджетів: Наказ Міністерства фінансів України від 23.08.2012 р. № 938. 4. Про затвердження Порядку обслуговування державного бюджету за видатками та операціями з надання та повернення кредитів, наданих за рахунок коштів державного бюджету: Наказ Міністерства Фінансів України від 24.12.2012 №1407.

*Михайлюк Ю.О., спеціаліст
Науковий керівник - Дубовська О.В., ст. викладач
Дніпропетровська державна фінансова академія*

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ МІЖБЮДЖЕТНИХ ВІДНОСИН В УКРАЇНІ

Відповідно до цілей та завдань, які окреслено у держаних програмах та стратегіях розвитку України, зокрема її регіонах, можна стверджувати, що на сьогоднішній день українська система цілей розвитку тисячоліття базується на принципах узгодженості людського, економічного та екологічного розвитку. Визначна роль держави на сучасному етапі полягає у розробці та реалізації концепції розвитку економіки і соціальної сфери регіонів, поступовому

усуненню негативних явищ та рішенню складних соціально-економічних задач у напрямку збереження та розвитку людського потенціалу.

Соціально-економічні процеси на регіональному та місцевому рівнях розвиваються дуже швидко, а тому зволікання з прийняттям нової парадигми управління регіональним розвитком і розробленням адекватної їй системи міжбюджетних відносин як основного інструменту її впровадження ставить під загрозу темпи економічного зростання та соціальну стабільність у державі. Наявна в Україні структура міжбюджетних відносин зайшла у суперечність із життєвими реаліями.

Вузловим питанням є визначення концепції реформування міжбюджетних відносин на сучасному етапі ринкових реформ. Від того, яким буде співвідношення функцій щодо регіонального розвитку між центральними й місцевими органами влади в Україні, а відтак, і розподіл бюджетних коштів між ланками бюджетної системи, залежать якість та швидкість просування економічних реформ як у регіонах, так і в країні в цілому.

Цілісна концепція реформування міжбюджетних відносин в Україні має будуватися на системі економічних принципів і критеріїв розподілу функціональних повноважень між органами державної влади й місцевого самоврядування, що дасть змогу створити економічні умови для ефективно організації державної влади у країні та функціонування багаторівневої бюджетної системи на підставі внутрішніх стимулів[1,с. 196].

Аналіз особливостей суспільних благ і послуг свідчить, що, з одного боку, можливості користування ними є територіально обмеженими, а з іншого - потреби та уподобання жителів різних регіонів або населених пунктів можуть бути неоднаковими. Ці дві об'єктивні економічні обставини мають принципове значення для розподілу повноважень між органами влади і формування бюджетної системи країни. Потрібно так розподілити повноваження між органами державної влади та місцевого самоврядування, щоб створити умови для оптимального використання ресурсів країни.

Система міжбюджетних відносин, яка досі діє в Україні, породжує значні проблеми у проведенні регіональної політики, головними з яких є незацікавленість місцевої влади у нарощуванні дохідної бази у своїх регіонах (регіони-реципієнти розраховують на дотаційну підтримку у разі недостатності коштів, регіони-донори намагаються знизити податковий потенціал), неможливість фінансування економіки регіону або її пріоритетних секторів.

При цьому, відзначимо, що існуюча система між бюджетних відносин ще не набула рис стабільності та завершеності й перебуває на стадії становлення. Міжбюджетні відносини в Україні будуються на основі таких інструментів, як власні, закріплені та регулюючі доходи, нормативи відрахувань від регулюючих доходів, дотації,

субвенції та кошти, що передаються до державного бюджету. Інструменти міжбюджетних відносин розглядають як засоби впливу цих відносин на соціально-економічний стан у регіоні.

Важлива роль в розвитку бюджетної системи країни належить регулюванню міжбюджетних відносин, яке на сьогодні є неефективним і потребує вдосконалення. Метою регулювання міжбюджетних відносин є забезпечення відповідності між повноваженнями на здійснення видатків, закріплених законодавчими актами за бюджетами, та фінансовими ресурсами, які повинні забезпечувати виконання цих повноважень.

Кожен з бюджетів повинен мати достатньо фінансових ресурсів не тільки з метою забезпечення функцій відповідних органів державного управління, а й посилення регулюючого впливу держави на процеси територіального відтворення, тобто сприяти забезпеченню рівномірного постачання суспільних благ, подоланню репресивності окремих територій, гармонійному соціально-економічному розвитку регіонів [2, с. 88]. Такий стан справ відображає не лише економічну, а й політичну невирішеність проблеми розподілу повноважень між органами державної влади та місцевого самоврядування.

Отже, першим кроком на шляху до становлення економічно ефективної системи міжбюджетних відносин в Україні має стати чіткий розподіл функціональних повноважень між органами державної влади та місцевого самоврядування, що виключає їх дублювання.

Література: 1. Старостенко Г.Г., Булгаков Ю.В. Бюджетна система: навчальний посібник. К.: 2006. – 230 с. 2. Кузьминчук Н.В. Механізм організації та функціонування міжбюджетних відносин в Україні / Н.В. Кузьминчук // Экономика и управление. – 2012. – № 4. – С. 85–91.

*Місан І. П., спеціаліст
Науковий керівник – Качула С.В., ст. викладач
Дніпропетровська державна фінансова академія*

ПОДАТКОВІ НАДХОДЖЕННЯ ЯК ОСНОВА ФОРМУВАННЯ ДОХОДІВ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

На сучасному етапі розвиток місцевого самоврядування визначений одним із найважливіших напрямків державної політики.

Місцеві бюджети мають бути достатніми для забезпечення виконання органами місцевого самоврядування наданих їм законом повноважень та забезпечення населення послугами не нижче рівня мінімальних соціальних потреб. Лише фінансова незалежність місцевого самоврядування – є можливістю самостійного вирішення питань комплексного фінансового забезпечення економічного та

соціального розвитку певної території, що входять до компетенції відповідного рівня місцевого управління [1].

Доходи місцевих бюджетів є основою фінансової бази органів місцевого самоврядування та вирішальним фактором регіонального розвитку. Наявність доходів місцевих бюджетів закріплює економічну самостійність місцевих органів самоврядування, активізує господарську діяльність, дозволяє їм розвивати інфраструктуру на підвідомчій території, розширювати фінансовий потенціал регіону, виявляти і використовувати резерви фінансових ресурсів, що розширює можливості місцевих органів влади у більш повному задоволенні потреб населення.

Переважна частина доходів сьогодні в Україні залучається в формі податків. Частка податкових надходжень у структурі доходів місцевих бюджетів становить більше 50% [2].

За інформацією фінансового управління Красногвардійської районної у місті Дніпропетровську ради за 2013 рік до загального фонду бюджету району надійшло власних доходів у сумі 99878,9 тис. грн., а з урахуванням офіційних трансфертів – 195488,3 тис. грн., що становить відповідно 87,4 % і 91,1 % до уточненого плану звітної періоду.[3]

До спеціального фонду бюджету району надійшло 7257,9 тис. грн., або 83,0 % до річного уточненого плану (план – 8746,8 тис. грн.).

У порівнянні з відповідним періодом 2012 року надходження власних доходів збільшилися на 1974,7 тис. грн. (факт за 2013 рік – 99878,9 тис. грн.; факт за 2012 рік – 97904,2 тис. грн.).

На рисунку 1 представлено аналіз обсягів надходжень по основних бюджетоутворюючих дохідних джерелах за 2013 рік.

По податку з доходів фізичних осіб план не виконано на 10491,4 тис. грн. у зв'язку зі зменшенням у 2013 році обсягів виробництва, товарів, робіт та послуг на підприємствах району, що призвело до зменшення кількості робочих місць на деяких підприємствах району, а відповідно і скороченням фонду оплати праці.

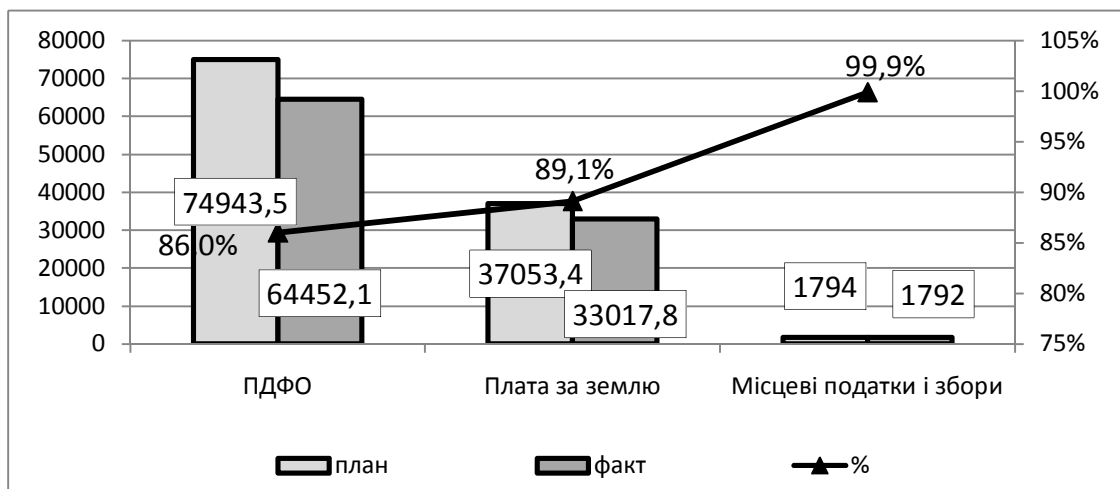

Рис. 1. Аналіз виконання основних бюджетоутворюючих дохідних джерел за 2013 рік [3].

По платі за землю план не виконано на 4035,6 тис. грн. за рахунок недоїмки до бюджету району станом на 01.01.2014 у сумі 3552,8 тис. грн. По туристичному збору план не виконано на 8,2 тис. грн.

Наявність податкового боргу веде до зменшення надходжень до бюджету району. Станом на 01.01.2014 заборгованість до зведеного бюджету району складає 9129,8 тис. грн., у тому числі до бюджету району – 3856,9 тис. грн., яка у порівнянні з 01.10.2013 зменшилась до бюджетів усіх рівнів на 8717,1 тис. грн., а до бюджету району збільшилася на 241,1 тис. грн.

Проведене дослідження дає змогу зробити висновок, що податкові надходження відіграють важливу роль у формуванні місцевих бюджетів. Стабільне функціонування бюджетної системи України, достатня наповнюваність місцевих бюджетів, що своєю чергою забезпечує суспільний добробут кожного домогосподарства, на пряму залежить від якості та швидкості реалізації державної бюджетної політики. Ефективність стягнення податків і виконання доходів бюджету залежить від об'єктивних і суб'єктивних факторів і повинна виступати як єдиний, взаємопов'язаний, нерозривний процес.

Література: 1. Козаченко Ю.П. Податкові надходження як основа фінансової незалежності місцевого самоврядування / Ю.П. Козаченко // [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://www.ukr.vipreshebnik.ru/finans/>
2. Заюкова М.С. Проблеми формування надходжень до місцевих бюджетів / М.С. Заюкова, Т.І. Четверик // [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://www.rusnauka.com/2013/Economics/htm>. 3. Аналіз виконання бюджету Красногвардійського району м. Дніпропетровська за 2011–2013 рр. / за даними річних звітів фінансового управління Красногвардійської районної у місті Дніпропетровську ради.

*Мішуровська А.С., спеціаліст
Науковий керівник – Олійник В.Я., к.е.н., доцент
Дніпропетровська державна фінансова академія*

КАЗНАЧЕЙСЬКЕ ОБСЛУГОВУВАННЯ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ ЗА ДОХОДАМИ ТА ШЛЯХИ ЙОГО ВДОСКОНАЛЕННЯ

Бюджет виступає одним із головних інструментів впливу на соціальні, політичні та економічні процеси держави в умовах кризи.

Доходи – це та частина бюджету, яка зосереджує частину валового внутрішнього доходу держави та повинна бути наповнена наскільки, наскільки змогла б виконувати поставлені перед державою функції.

С.І. Юрій трактує доходи бюджетів як частку централізованих ресурсів держави, що потрібні для виконання нею відповідних функцій. Такі доходи виражають економічні відносини, що виникають у процесі формування фондів грошових коштів і надходять у розпорядження органів державної влади та управління [2, 159].

Вагому роль відводять місцевим бюджетам, у яких зосереджено 80% усіх фінансових ресурсів, якими розпоряджаються органи місцевого самоврядування. Місцеві бюджети є джерелом фінансування закладів освіти, культури, охорони здоров'я населення, засобів масової інформації, житлово-комунального господарства, різноманітних молодіжних програм, витрат по упорядкуванню населених пунктів.

Невід'ємне значення займає Державна казначейська служба України у забезпеченні казначейського обслуговування бюджетних коштів на основі ведення єдиного казначейського рахунку, відкритого у Національному банку України. Від встановлених процедур та механізмів казначейського обслуговування залежать можливості економічного розвитку будь-якого регіону. Казначейське обслуговування – це система контролю та система, у якій здійснюються платежі, а саме розрахунково-касове обслуговування бюджетних коштів, контроль за здійсненням бюджетних повноважень, ведення бухгалтерського обліку та складання звітності та здійснення інших операцій з бюджетними коштами.

Існує декілька проблемних питань щодо використання механізму казначейського обслуговування місцевих бюджетів: надмірне зростання обсягу документації щодо розрахунково-касового обслуговування розпорядників коштів місцевого бюджету; повільне проходження платежів та їх затримка; неможливість здійснення контролю за своєчасністю та повним обсягом сплатою податків по конкретних платниках та проблема формування дохідної бази місцевих бюджетів та забезпечення його самостійності.

Проаналізувавши структуру доходів місцевого бюджету Петропавлівського району у 2009-2013 рр., можна зробити висновок, що підвищується залежність місцевого бюджету від державного бюджету, так як найбільшу частку в доходах місцевого бюджету складають офіційні трансферти: 62,8% у 2010 р. та 59,0% у 2011 р. Протягом 2010-2013 рр. спостерігається тенденція до зменшення трансфертів з державного бюджету: з 62,8% у 2010 р. до 53,2% у 2013 р. та збільшення податкових надходжень до місцевого бюджету: з 32,9% у 2010 р. до 43,2% у 2013 р.

Серед податкових надходжень провідне місце займає податок з доходів фізичних осіб: з 85,8% у 2009 р. до 76,4% у 2013 р. В аналізованому періоді найбільші темпи зростання податку з доходів фізичних осіб спостерігаються у 2012 та 2013 рр. – 16,8% та 13,1% відповідно. Найнижчі темпи зростання спостерігались у 2010 р. в порівнянні із 2009 р., а саме 2,2%.

Тенденція до зростання надходжень у 2010-2011 рр. цього податку можна пояснити зростанням середньомісячної заробітної плати по країні відповідно до законодавства; погашення заборгованості із заробітної плати на підприємствах та організаціях області; забезпечення трудових прав працівників; легалізація заробітної плати і зайнятості населення [1].

Вагомого значення набуває плата за землю в структурі податкових надходжень. Частка цього податку коливається від 8,4% у 2009 р. та 13,9% у 2013 р.

Основним джерелом доходів місцевих бюджетів мають бути місцеві податки і збори. Проте частка місцевих податків та зборів в аналізованому періоді зросла з 1,1% у 2009 р. до 5,5% у 2013 р. Надходження місцевих податків та зборів найбільшими були у 2012 р. 1669,2 тис. грн. та у 2013 р. 2257,1 тис. грн.

Місцевим органам влади необхідно впливати на розвиток бази надходжень закріплених доходів і збільшення частки власних доходів для підвищення самостійності місцевого бюджету.

Необхідно підвищити ефективність управління бюджетними коштами на місцевому рівні через залучення тимчасово вільних бюджетних коштів та їхніх залишків у розпорядників із метою здійснення першочергових бюджетних видатків, недопущенні касових розривів у процесі виконання бюджетів.

Доцільно створити у головних обласних управліннь Державного казначейства України відділ або сектор, який би проводив аналіз наявних ресурсів та приймав рішення про обсяги і джерела залучення, проведення обліку і складання звітності про залучення коштів.

Література: 1. Дейкало Л.Є., Чубак А.Ю. Оцінка надходжень до місцевих бюджетів Дніпропетровської області [Електронний ресурс] / Л.Є. Дейкало, А.Ю. Чубак – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1720> 2. Юрій С.М. Суть місцевих бюджетів та їх вплив на соціально-економічний розвиток регіону [Електронний ресурс] / С.М. Юрій, М.В. Ключевська – Режим доступу: <http://kbuara.kharkov.ua/e-book/putp/2013-3/doc/3/04.pdf>

*Мішутіна Н. О., спеціаліст
Науковий керівник – Качула С.В., ст. викладач
Дніпропетровська державна фінансова академія*

ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ МІСЦЕВИХ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ В УКРАЇНІ

На сьогоднішній день рівень забезпеченості фінансовими коштами, потреб місцевої влади постійно зменшується. Як доводить світовий досвід, успішний розвиток місцевого самоврядування кожної

країни передусім залежить від розміру фінансових ресурсів, які спрямовуються на розвиток комунального господарства, фінансування будівництва житла, галузей соціально-культурної сфери, задоволення потреб населення і т.д. Тому за цих умов основним завданням органів місцевого самоврядування є мобілізація достатнього обсягу фінансових ресурсів та забезпечення їх ефективного управління [1].

Місцеві фінансові ресурси - це сукупність фондів грошових засобів, які створюються в процесі розподілу та перерозподілу ВВП і спрямовуються на економічний та соціальний розвиток адміністративно-територіальних одиниць. Головним напрямом використання місцевих фінансових ресурсів є фінансове забезпечення соціальної сфери та місцевого господарства.

Фінанси місцевих органів влади є важливим інструментом впливу на всі процеси в економіці нашої держави. Саме наявність матеріальних і фінансових ресурсів в органах місцевого самоврядування формує незалежність і самостійність місцевої влади. Без цієї фінансової незалежності, без самостійного управління і використання бюджету органи місцевого самоврядування не можуть нести відповідальність перед територіальною громадою і виконувати програми економічного розвитку регіонів [2].

За даними фінансового управління Синельниківської районної державної адміністрації загальна сума отриманих доходів бюджету району за січень – грудень 2013 року становить 135287,2 тис.грн., що складає 97,4 % планових призначень.

До доходів загального фонду надійшло 129891,4 тис.грн., до доходів спеціального фонду надійшло 5395,8 тис.грн.

Загальна сума отриманих доходів бюджету району за січень – грудень 2013 року становить 129891,4 тис.грн., що складає 97,3% планових призначень.

План по доходам загального фонду бюджету району (без урахування трансфертів з державного бюджету) за 12 місяців поточного року виконано в обсязі 32184,4 тис.грн., що при плані на звітний період 32578,8 тис.грн., становить 98,8% виконання. В порівнянні з аналогічним періодом минулого року надходження збільшились на 2049,1 тис.грн., або на 6,8%.

До спеціального фонду зведеного бюджету в 2013 році надійшло 5395,8 тис.грн., що при плані звітної періоду 5489,5 тис.грн. становить 98,3 % виконання.

Найбільшу питому вагу у доходах спеціального фонду займають власні надходження бюджетних установ – 43,5% (за звітний період до бюджету району надійшло власних надходжень бюджетних установ 2344,6 тис.грн., що при плані на звітний період 2269,2 тис.грн. становить 103,3% виконання) та єдиний податок – 29,8%. (план по єдиному податку виконано на 139,7%: при плані 1152,0 тис.грн. фактично надійшло 1609,8 тис.грн.).

За січень-грудень 2013 року видатки загального і спеціального фондів зведеного бюджету району виконано в обсязі

135325,5 тис.грн., що становить 93,1 % до уточненого плану на звітну дату – 145360,7 тис.грн., при цьому видатки загального фонду освоєно в сумі 130209,0 тис.грн., спеціального – 5116,5 тис.грн.

За звітний період 2013 року на забезпечення соціально-захищених статей видатків отримано короткострокову позичку для покриття касового розриву в сумі 37450,762 тис. грн.; на утримання закладів освіти району - 60395,7 тис.грн., становить 98,0%; загальна сума освоєних асигнувань закладами охорони здоров'я району - 13884,9 тис.грн., що при уточненому плані 14045,9 тис.грн. становить 98,9%; закладами культури районного підпорядкування освоєно кошти в сумі 2221,6 тис.грн., що при уточненому плані на звітну дату 2276,1 тис.грн. становить 97,6%. [3]

Проведене дослідження дозволяє зробити висновок, що майже по всіх надходженням план недовиконано і лише надходження від єдиного податку перевиконані майже на 40%, і як наслідок, видатки також недофінансовано. Проведений аналіз ще раз доводить, що необхідно переглянути можливість збільшення доходної частини місцевих бюджетів за рахунок надходжень від місцевих податків і зборів. Це дозволить фінансувати всі заплановані видатки на 100%.

Отже пріоритетними напрямками удосконалення формування фінансових ресурсів місцевих органів влади у сучасних умовах має стати: збільшення частки власних доходів місцевих бюджетів; збільшення частки місцевих податків і зборів у власних доходах місцевих бюджетів; надання самостійних прав органам місцевого самоврядування в місцевому оподаткуванні.

Література: 1. Здробилко Г.П. Управління фінансовими ресурсами органів місцевого самоврядування / Г.П. Здробилко, Н.Я. Сокровольська // [Електронний ресурс] - Режим доступу: http://www.bsfa.edu.ua//zdrobulko,_sokrovolsjka.pdf. 2. Бабаєв В.М. Місцеві фінансові ресурси як інструмент економічного зростання регіонів / В.М. Бабаєв, Л.А. Сапатюк // [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://eprints.kname.edu.ua/pdf> 3. Аналіз виконання бюджету Синельниківського району Дніпропетровської обл. за 2011–2013 рр. / за даними річних звітів фінансового управління Синельниківської районної державної адміністрації.

*Мойсеєва А.С., спеціаліст
Науковий керівник – Дубовська О.В., ст. викладач
Дніпропетровська державна фінансова академія*

УДОСКОНАЛЕННЯ ПЛАНУВАННЯ ВИДАТКІВ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ НА ОСВІТУ В УКРАЇНІ

Дослідження теми удосконалення планування видатків місцевих бюджетів на освіту в Україні є необхідним тому, що у високотехнологічному інформаційному суспільстві якість освіти є

головним аргументом у забезпеченні такого рівня життєвої й професійної компетентності людини, який би задовольняв потреби особистості, суспільства і держави.

Питання планування та фінансування освіти, таким чином, є дуже актуальним на сучасному етапі, адже видатки на освіту та механізм виконання програм, наряду з іншими факторами, визначають її розвиток або перебування у стані виживання протягом найближчих років.

Планування видатків на освіту за місцевими бюджетами здійснюється на основі формульних розрахунків. Розрахунковий показник обсягу видатків на освіту визначається залежно від загального обсягу ресурсів місцевих бюджетів на освіту, фінансового нормативу бюджетної забезпеченості одного учня та приведеного контингенту учнів різних типів загальноосвітніх навчальних закладів станом на 5 вересня року, що передував поточному бюджетному періоду.

Порядок планування та фінансування соціально-культурних установ та заходів є кошторисним. При плануванні видатків до кошторисів установ, за необхідне є складання кошторису установи, самою установою. Кошторис витрат - основний плановий документ, який визначає загальний обсяг, цільове надходження та використання, а також щоквартальний розподіл коштів, що відпускаються з бюджету на утримання бюджетних установ. Фінансування з бюджету виконується тільки на основі затверджених для цього кошторисів видатків. Витрати бюджетних коштів без затвердженого в установленому порядку кошторису недопустимі.

Процес планування видатків на освіту починається знизу: навчальні заклади на основі встановлених нормативів витрат в розрахунку на одного учня складають кошториси, в яких враховуються витрати на оплату праці педагогічного і допоміжного персоналу, витрати на харчування, на утримання будівель, на капітальний ремонт тощо. Дані кошторисів окремих шкіл, що відносяться до одного адміністративного району, акумулюються районними відділами освіти(райвно).

Для планування видатків на освіту включають витрати на заходи щодо середньої освіти, виховання дітей і підлітків, підготовки кадрів у професійно-технічних училищах і вищих навчальних закладах.

Аналіз видатків на освітню галузь дає змогу стверджувати, що протягом останніх років у нашій державі і видатки на освіту, як від ВВП, так і від загальних видатків змінювалися, але не так уже й суттєво. Вони коливалися від 3,6% до 6,42%. Видатки на освіту здійснюються за такими групами закладів і заходів:

- дошкільна освіта;
- загальна середня освіта (загальноосвітні школи, спеціалізовані школи, ліцеї, гімназії, вечірні змінні школи);
- заклади освіти для громадян, які потребують соціальної допомоги і реабілітації (загальноосвітні школи-інтернати, дитячі будинки);

- позашкільна освіта;
- професійно-технічна освіта;
- вища освіта;
- післядипломна освіта;
- інші заклади та заходи у галузі освіти (методична робота, придбання підручників).

Основними оперативно-виробничими показниками для планування бюджетних видатків у навчальних закладах є:

- по школах - кількість класів й учнів;
- по дитячих установах - число місць;
- по школах-інтернатах - кількість груп і вихованців;
- по професійно-технічних училищах і вищих навчальних закладах - кількість навчальних груп, учнів, студентів.

Галузь освіти практично не має доходів і свою діяльність провадить на основі видатків відповідного бюджету. На сьогодні рівень державного фінансування системи освіти недостатній. А це означає, що держава може втратити передові позиції щодо рівня освіченості громадян.

Отже, зважаючи на те, що освіта є одним з головних стратегічних напрямків економічного зростання і виступає фундаментом прогресу суспільства, то необхідним є вирішення проблем, які існують у цій сфері, тому удосконалення планування видатків на освіту є запорукою ефективного та цільового використання бюджетних коштів.

Література: 1. Величко А.В. Питання бюджетного фінансування закладів освіти / Величко А.В., Калько І.В. // Освіта Донбасу – 2007. – № 5. – С. 75-84. 2. Бучковська Я.Г. Проблеми фінансування освіти в Україні / Я.Г. Бучковська // Наука й економіка. 2010. – № 2(18). – С. 20–24. 3. Статистична інформація Державної служби статистики України [Електронний ресурс]– Режим доступу:[http:// www.ukrstat.gov.ua](http://www.ukrstat.gov.ua) 4. Закон України «Про освіту» №5460-VI, із змінами від 16.10/2012 [Електронний ресурс] – Режим доступу:<http://www.minfin.gov.ua/>

*Мойсейченко Л.В., спеціаліст
Науковий керівник – Чубак А.Ю., ст. викладач
Дніпропетровська державна фінансова академія*

ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВ

Бюджетна установа – це орган, установа чи організація, визначена Конституцією України, а також установа чи організація, створена у встановленому порядку органами державної влади чи органами місцевого самоврядування, яка повністю утримується за рахунок державного чи місцевих бюджетів [1].

Фінансові ресурси бюджетних установ і організацій - це грошові кошти, виділені з бюджетів різних рівнів, а також мобілізовані установами з різних джерел на здійснення і розширення своєї діяльності. Фінансування окремої бюджетної установи виконується, як правило, з якого-небудь одного конкретного бюджету залежно від підпорядкованості установи та критеріїв розмежування видатків між бюджетами.

Фінансування бюджетних організацій здійснюється з додержанням таких принципів: безповоротність надання коштів, зв'язок між обсягом фінансування та виконанням планів бюджетною установою, фінансування в межах асигнувань, передбачених кошторисом, цільове призначення, контроль за використанням наданих коштів [4].

На жаль, на сьогоднішній день, більшість бюджетних установ мають незадовільний стан фінансування, брак грошових коштів для оновлення матеріально-технічної бази. Крім того, на діяльність бюджетних установ негативно впливають обмеженість джерел формування фінансових ресурсів та жорстка регламентація напрямків їх використання. Саме тому дуже актуальною є необхідність вдосконалення фінансового забезпечення бюджетних установ та підвищення ефективності використання фінансових ресурсів.

Як показує досвід розвинутих держав необхідним є щорічне збільшення видатків на фінансування бюджетних установ. А за обмеженості бюджетних коштів та мінімальних нормативів бюджетного фінансування досягнути цього можна шляхом залучення різних позабюджетних джерел фінансування, які на сьогодні стають все більш поширеними, про що свідчить стала тенденція збільшення питомої ваги спеціального фонду в загальній сумі видатків [2].

Співвідношення загального та спеціального фондів бюджетних установ можна представити так: 90-95% складають бюджетні кошти, 5-10% - це власні надходження бюджетних установ. Це співвідношення може змінюватися залежно від наявності бюджетних ресурсів та адекватної державної політики у сфері фінансування бюджетних установ, темпів економічного розвитку, співвідношення між державним та недержавним секторами економіки та ін.

Бюджетного фінансування не завжди вистачає на всі потреби бюджетних установ, тому вони вимушені залучати додаткові фінансові ресурси, які відображаються в кошторисі установи, як власні надходження. Відповідно до Бюджетного кодексу України власні надходження поділяють на дві групи:

- плата за послуги, що надаються бюджетними установами;
- інші джерела власних надходжень бюджетних установ [1].

На даний час в закладах освіти ці дві групи власних надходжень за обсягами майже рівні між собою.

Варто зазначити, що покращення фінансового забезпечення бюджетних установ можливе не лише за рахунок пошуку додаткових джерел фінансування, але й шляхом ефективного використання наявних.

Фактором, що стримує підвищення ефективності використання коштів бюджетними установами, є існуюча система фінансування, яка позбавляє керівника бюджетної установи будь-якої ініціативи: видатки розписані помісячно за економічною класифікацією, і головною метою стає їх обов'язкове використання в запланованому обсязі, а інакше 31 грудня залишки коштів на рахунку будуть вилучені до бюджету.

При такому порядку фінансування бюджетні установи зацікавлені просто витратити бюджетні гроші та обґрунтувати розширення кошторису на наступний рік. Тому необхідно надати можливість залишати зекономлені бюджетні кошти в розпорядженні бюджетних установ та застосовувати їх на розвиток матеріально-технічної бази й заохочення працівників з одночасним підвищенням відповідальності керівників установ за нецільове використання бюджетних коштів або неякісне і неповне виконання державного замовлення, а не витратити їх на неефективні заходи [3].

При цьому необхідно розробити системи показників щодо звітності бюджетних установ перед громадськістю та встановлення термінів їх оприлюднення в засобах масової інформації з метою посилення контролю з боку громадян за використанням бюджетних коштів.

Література: 1. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 № 2456-VI [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua>. 2. Самулік З.Б. Фінансове забезпечення бюджетних установ та шляхи його удосконалення [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://naub.oa.edu.ua/2013/> 3. Приходько Н. В., Руденко Р. В. Актуальні проблеми управління фінансами бюджетних установ [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://ev.nuos.edu.ua/> 4. Слюсар Л.В. Проблеми фінансування бюджетних установ та шляхи їх вирішення [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://int-konf.org/>

*Насанович А.М., спеціаліст
Науковий керівник – Серьогін С.С., к.н.держ.упр., доцент
Дніпропетровська державна фінансова академія*

КОНТРОЛЬ ЗА ВИКОРИСТАННЯМ БЮДЖЕТНИХ КОШТІВ ОРГАНАМИ ДЕРЖАВНОЇ КАЗНАЧЕЙСЬКОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ

Високий рівень правопорушень у сфері фінансів в Україні зумовлює необхідність вирішення нових завдань щодо підвищення ефективності державного фінансового контролю. Метою фінансового контролю, що здійснюється органами Державної казначейської служби, є зменшення кількості та обсягів порушень бюджетного законодавства і недопущення використання бюджетних коштів не за

призначенням; взяття зобов'язань розпорядниками бюджетних коштів понад обсяги виділених бюджетних асигнувань.

Нецільовим використанням бюджетних коштів є витрачання їх на цілі, що не відповідають бюджетним призначенням, установленим Законом України про Державний бюджет України або рішенням про місцевий бюджет, напрямам використання бюджетних коштів, визначених у паспорті бюджетної програми (у разі застосування програмно-цільового методу у бюджетному процесі) або в порядку використання бюджетних коштів, бюджетним асигнуванням (розпису бюджету, кошторису, плану використання бюджетних коштів).

В процесі казначейського обслуговування місцевих бюджетів за видатками органи Казначейства України здійснюють контроль за цільовим спрямуванням бюджетних коштів:

- на етапі реєстрації бюджетних зобов'язань та фінансових зобов'язань розпорядників бюджетних коштів та одержувачів бюджетних коштів (поточні зобов'язання та перехідні зобов'язання);
- у процесі оплати рахунків розпорядників бюджетних коштів та одержувачів бюджетних коштів.

За взяття розпорядниками бюджетних коштів зобов'язань без відповідних бюджетних асигнувань або з перевищенням повноважень, встановлених Бюджетним кодексом України чи законом про Державний бюджет України, застосовуються такі заходи впливу як зупинення операцій з бюджетними коштами та призупинення бюджетних асигнувань на підставі протоколу про порушення бюджетного законодавства. В разі допущення порушень при реєстрації бюджетних зобов'язань та фінансових зобов'язань органи Казначейства України застосовують заходи впливу шляхом надання попередження про порушення бюджетного законодавства.

Показники здійснення контролю в процесі казначейського обслуговування місцевих бюджетів за видатками Управління Державної казначейської служби України у м. Новомосковську відображені в табл. 1.

У 2012 та 2013 роках кількість попереджень істотно зменшилась, порівняно з 2010 роком. Так у 2012 р. було складено 11 попереджень про неналежне виконання бюджетного законодавства, у 2013 – 19 шт., тоді як у 2011 – 59 шт.

Таблиця 1

Динаміка складених Управлінням ДКСУ у м. Новомосковську попереджень про неналежне виконання бюджетного законодавства у 2011-2013 рр.

Попередження	2011	2012	2013
Кількість, шт	59	11	19
Сума, тис.грн.	1130,7	2944,3	3732,1

Упродовж 2011-2013 рр. спостерігається тенденція до збільшення суми зобов'язань, за якими було допущено порушення бюджетного законодавства. У 2011 році їх обсяг становив 1,1 млн. грн., у 2012 – 2,9 млн. грн., а у 2013 – 3,7 млн. грн. Це свідчить про покращення контролю Управлінням ДКСУ у м. Новомосковську за цільовим використанням бюджетних коштів та недостатнім рівнем кваліфікації та відповідальності розпорядників та одержувачів бюджетних коштів.

Для удосконалення казначейського обслуговування місцевих бюджетів за видатками пропонуємо такі шляхи:

- перегляд питань оплати праці працівників Державного казначейства;

- підвищення оперативності в роботі органів Державного казначейства шляхом виділення додаткових асигнувань на покращення матеріально-технічної бази, запровадження автоматизації проведення перевірок, підвищення чисельності працівників органів ДКУ та забезпечення підвищення їх кваліфікації;

- запровадження єдиного програмного забезпечення в органах Казначейства України та у розпорядників і одержувачів бюджетних коштів та зведення до мінімуму операцій, які здійснюються в ручному режимі.

Література: 1. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 2. Дейкало Л.Є., Чубак А.Ю., Казначейське обслуговування місцевих бюджетів за видатками та напрямки його удосконалення / Л.Є. Дейкало, А.Ю. Чубак // Ефективна економіка [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1790&p=1> 3. Про затвердження Порядку реєстрації та обліку бюджетних зобов'язань розпорядників бюджетних коштів в органах Державної казначейської служби України: Наказ Міністерства фінансів України від 02.03.2012 № 309, зареєстрований в Міністерстві юстиції України 20.03.2012 за №419/20732 4. Звітність УДКСУ у м. Новомосковську.

*Оболонський В.М., Гаврилюк В.В., спеціалісти
Науковий керівник - Міронова Л.О., к.е.н., доцент
Дніпропетровська державна фінансова академія*

РОЛЬ ТА ПРИЗНАЧЕННЯ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ У СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОМУ РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ

Місцеві бюджети, як економічна категорія, відображають обумовлену адміністративним поділом і бюджетним устроєм держави сферу економічних відносин суспільства. Вони пов'язані із формуванням, розподілом і використанням централізованих грошових коштів, що знаходяться у розпорядженні місцевих органів влади і

призначених для соціально-економічного розвитку конкретних регіонів країни [2].

Неодмінною рисою, що дала початок реформи між бюджетними відносинами і фіскальною децентралізацією є саме прийняття Бюджетного кодексу.

Відповідно до Бюджетного кодексу місцевий бюджет містить в собі надходження і витрати на виконання повноважень органів влади, місцевих державних адміністрацій, органів місцевого самоврядування та Автономної Республіки Крим. Такі витрати і надходження складають єдиний баланс відповідного рівня бюджету.

Місцеві бюджети контролюють та концентрують потоки бюджетних коштів певного району, населеного пункту чи області. Розвиток соціальної сфери і місцевого господарства залежить від стабільності та ефективності процесу формування і виконання бюджету, від наповненості доходної частини місцевих бюджетів.

На сьогодні, на жаль, фінансові проблеми місцевої влади набули великої гостроти. Постала проблема нестачі грошей, фінансових ресурсів у органах місцевого самоврядування та нестабільність їх доходних джерел. Така ситуація є проблемною та набуває загальнодержавної ваги. Адже не вирішуються життєві проблеми людей, занепадають соціально-культурна сфера, освіта, погіршується стан доріг та інших засобів комунікації.

Прискорене формування місцевих фінансів стане дуже серйозним фактором стабілізації ситуації в країні.

Важлива роль у фінансовій системі держави належить саме місцевим бюджетам. Відповідно через бюджет здійснюється фінансування заходів економічного і соціального розвитку, що мають загальнодержавне значення, а також стосуються міждержавних відносин. За його допомогою перерозподіляється частина фінансових ресурсів між адміністративно-територіальними одиницями України. Його метою є вдосконалення структури суспільного виробництва і забезпечення соціальних гарантій населенню [3].

Для здійснення економічного і соціального розвитку на своїй території надано широкі права органам місцевого самоврядування. У статті 43 Конституції України зазначено:

- місцеві органи самоврядування управляють майном, що є в комунальній власності;
- затверджують програми соціально-економічного та культурного розвитку і контролюють їх виконання;
- затверджують бюджети відповідних адміністративно-територіальних одиниць і контролюють їх виконання;
- встановлюють місцеві податки та збори відповідно до закону;

- утворюють, реорганізують та ліквідують комунальні підприємства, організації, установи.

Видатки місцевих бюджетів пов'язані з реалізацією планів соціального й економічного розвитку відповідних територій і адміністративно-територіальних одиниць. Вони спрямовуються на: соціально-культурні заходи такі, як освіта, культура і мистецтво, охорона здоров'я, соціальна політика. Понад 75% місцевих бюджетів спрямовується власне у соціальну сферу, а витрати на соціальний захист становлять понад 40% [1].

Отже, аби забезпечити збалансованість бюджетної системи в Україні, місцеві бюджети повинні перетворитися у дієвий інструмент соціально-економічного розвитку регіонів. Саме від ефективності регіональної політики залежить обсяг бюджетного фінансування регіональних потреб, відповідно і життєвий рівень населення регіону.

Сучасний стан соціально-економічного розвитку регіонів України характеризується зрушеннями у структурних реформах бюджетної системи, спрямованими на підвищення ролі місцевого самоврядування.

Тому, для забезпечення сталого соціально-економічного розвитку регіонів та належної фінансової підтримки місцевих бюджетів першочергово необхідно впроваджувати такі дії:

1) підвищувати фінансову самостійність органів місцевого самоврядування шляхом закріплюючи додаткові дохідні джерела за ними;

2) вдосконалювати системи надання та використання субвенцій на реалізацію програм соціально-економічного розвитку;

3) розмежувати повноваження між державними та місцевими бюджетами на засадах збалансування загальнодержавних та регіональних інтересів;

4) прискорювати зростання інвестиційної складової частини місцевих бюджетів;

5) розробляти реальні програми розвитку регіонів виходячи з середньострокової перспективи.

Тільки такі підходи можуть забезпечити стрімкий розвиток соціально-економічної складової регіонів країни.

Література: 1. Бондарук Т. Концептуальні засади реформування місцевих бюджетів України / Т. Бондарук // Світ фінансів. – 2011. - №2. - С. 168-171. 2. Владимиров К.М., Чуйко Н.І., Рогальський О.Ф. Місцеві фінанси: навч. посібник. – Херсон: Олді плюс. – 2006. – С. 352. 3. Калетнік Г.М., Мазур А. Г., Кубай О. Г. Державне регулювання економіки: навч. посібник. – К.: «Хай-Тек Прес», 2011. – С. 428.

ПОНЯТТЯ ТА ОСНОВНІ ОЗНАКИ ДЕРЖАВНИХ ФІНАНСІВ

Після здобуття незалежності України постійно відбуваються економічні та політичні трансформації, зокрема перетворення моделі управління державними фінансами із авторитарної на демократичну. Існує багато наукових поглядів на сутність та елементи (складові) державних фінансів, їх аналіз свідчить, що поняття «державні фінанси» певним чином стосується формування та використання фондів грошових коштів, через які держава здійснює вплив на економічний та соціальний розвиток країни. Так, на думку В.П. Кудряшова, державні фінанси – це сукупність фінансових ресурсів, які знаходяться у власності держави і використовуються для забезпечення виконання її функцій та включають в себе фінансові ресурси, що знаходяться в загальнодержавній власності і комунальній власності [2].

За Опаріним В.М., державні фінанси являють собою досить розгалужену систему відносин, яка опосередковується формуванням і використанням централізованих на різних рівнях адміністративного поділу фондів грошових коштів. Розгалуженість цієї системи і наявність значної кількості фондів зумовлюється різноманітністю функцій держави і завдань, які вона вирішує, а також розмежуванням функцій і повноважень між різними рівнями державної влади [6].

Загороднюк А.Г., Вознюк Г.Л. зазначають, що державні фінанси – це складова фінансової системи, її центральна ланка, через яку держава здійснює вплив на економічний та соціальний розвиток країни. З допомогою державних фінансів держава перерозподіляє значну частину валового внутрішнього продукту, який виступає головним об'єктом фінансових відносин. Суб'єкти: з одного боку – держава, з іншого, населення та підприємницькі структури. Державні фінанси охоплюють державний бюджет, централізовані та децентралізовані фонди цільового призначення, фінанси підприємств і організацій державної та комунальної форм власності, державний кредит, державне особисте і майнове страхування [1].

Карлін М.І. вважає, що державні фінанси – це центральна підсистема фінансової системи держави, за допомогою якої здійснюється вплив держави на соціально-економічний розвиток країни, основою яких є бюджет, дохідна частина якого формується з податкових надходжень та позичкових ресурсів, а видаткова – використовується на утримання бюджетних установ, оборону країни, допомогу малозабезпеченим верствам населення тощо [3].

Оболенський О.Ю. вважає, що фінанси - це сукупність грошових відносин, пов'язаних з формуванням, мобілізацією і розміщенням фінансових ресурсів та обміном, розподілом та перерозподілом вартості створеного на основі їх використання валового внутрішнього продукту (ВВП), а за певних умов і національного багатства [5].

Отже, із вищевикладеного випливає, що існують різні підходи до розуміння поняття та складових «державних фінансів». Слід зазначити, що різні позиції науковців єднає те, що під державними фінансами у більшості випадків розуміється саме сукупність розподільчо-перерозподільчих відносин.

Мочерний С.В. зазначає, що після розподілу національного доходу відбувається його перерозподіл. Він здійснюється через механізм ціноутворення (сфера обміну), сплати різних видів податків до державного бюджету та соціальних витрат держави, внесків громадян до громадських, релігійних, добродійних фондів та організацій. На основі перерозподілу національного доходу формуються вторинні, або похідні доходи. Основними формами таких доходів є виплата пенсій, стипендій, допомога багатодітним сім'ям, платня військовослужбовцям, працівникам правоохоронних органів тощо [4]. Не можна не погодитись із таким підходом, оскільки він загалом пояснює складний механізм перетворень результатів виробництва (національного доходу) у такі виплати, як пенсії, стипендії, допомогу багатодітним сім'ям тощо.

Водночас Опарін В.М. вважає, що відносини розподілу відображають частку держави у створеному ВВП, яку вона отримує у формі непрямих податків. Відносини перерозподілу відбивають формування фондів за рахунок оподаткування доходів юридичних і фізичних осіб. Розподільні відносини з боку держави характеризують використання тієї частини державних доходів, що отримана нею на основі обміну і розподілу, а перерозподільні – тих, що отримані на основі перерозподілу [6].

Розглянувши наведені думки вчених, можна зробити висновок про те, що результатом стадії розподілу національного доходу є первинні доходи у формах заробітної плати, прибутку, відсотків, ренти, дивідендів, орендної плати тощо, а результатом перерозподілу – вторинні доходи (або похідні) – виплата пенсій, стипендій, допомога багатодітним сім'ям, платня військовослужбовцям, працівникам правоохоронних органів тощо (через сплату податків до державного бюджету та соціальних витрат держави, внесків громадян до громадських, релігійних, добродійних фондів та організацій).

Література: 1. Загороднюк А.Г. Фінансово-економічний словник / А.Г. Загороднюк, Г.Л. Вознюк. - К.: Знання, 2007. - 1072 с. 2. Кудряшов В.П. Фінанси: навч. посіб. / В.П. Кудряшов. - Херсон: Олді-плюс, 2002. - 352 с. 3. Карлін М.І. Фінансова система України: навч. посіб./ М.І. Карлін. - К.: Знання, 2007. - 324 с. 4. Мочерний С. В. Економічна теорія: навч. посіб. / С.В. Мочерний. - К.: ВЦ "Академія", 2005. - 687 с. 5. Оболенський О. Основні напрями реформування державного апарату та розвитку державної служби України // Проблеми формування ринкової економіки. - К.: КНЕУ, 2009. - Вип. 7. – С. 132-141. 6. Опарін В. М. Фінанси (Загальна теорія): навч. посіб.- 2-ге вид., доп. і перероб. / В.М. Опарін. - К.: КНЕУ, 2002. - 740 с.

БЮДЖЕТ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНУ

Одним з основних інструментів державного регулювання економіки є бюджетний механізм, який суттєво впливає на соціально-економічний розвиток адміністративно-територіальних одиниць та держави в цілому. Від якості та своєчасності прийняття рішень з питань формування дохідної частини бюджету, проведення податкової політики, державних видатків та міжбюджетних відносин залежить збалансованість державних фінансів, рівень ефективності державного регулювання економічних процесів.

Місцеві бюджети, як основа фінансової бази органів місцевого самоврядування і складова частина бюджетної системи країни, відіграють значну роль в забезпеченні грошовими коштами заходів економічного і соціального розвитку певного регіону. [1]

Обсяги місцевого бюджету, величина податкового навантаження і структура бюджетних витрат певним чином впливають на динаміку виробництва, рівень зайнятості населення і загалом соціально-економічний стан відповідної території. [1]

Будучи частиною бюджетних відносин, місцеві бюджети як категорія мають ті самі ознаки, які притаманні фінансам в цілому, але у той же час мають свої особливості, які відрізняють їх від інших сфер та ланок фінансових відносин. До числа таких особливостей варто віднести те, що:

1. Бюджет являє собою економічну форму перерозподільчих відносин, пов'язаних з відокремленням частини ВВП, що перебуває у розпорядженні держави, та її використанням для суспільних потреб.

2. За допомогою бюджету здійснюється перерозподіл ВВП між найважливішими сферами суспільного виробництва (промисловістю, сільським господарством, транспортом і т.д.) в межах галузей народного господарства, між сферами суспільної діяльності (виробничою і невиробничою сферами економіки), регіонами країни та територіями. [2]

Ступінь фінансової незалежності місцевих органів влади характеризує незалежність держави в цілому, потенційні можливості її економічного розвитку, рівень демократичних прав і свобод громадян. Держава не може успішно розвиватись та економічно процвітати, не даючи гарантій фінансової незалежності місцевим органам влади.

Важливим при оцінці ролі місцевих бюджетів у соціально-економічному розвитку регіонів є аналіз співвідношення обсягів

місцевих бюджетів із загальними витратами зведеного бюджету. За даними Інституту бюджету та соціально-економічних досліджень у 2010-2012 роках, питома вага видатків місцевих бюджетів у зведеному бюджеті країни неухильно збільшується, порівняно з 2009 роком, що свідчить про те, що місцеві бюджети все більше стають незалежними та самостійними. Так, у 2009 році частка видатків місцевих бюджетів у зведеному бюджеті України складала 41,4%, а у 2010–40,2%, у 2011 та 2012 роках 42,8% та 44,9% відповідно. В першому кварталі 2013 року частка видатків місцевих бюджетів у зведеному бюджеті України склала 23,5%, що на 1,8% більше ніж у першому кварталі 2012 року, темп приросту за цей період склав 108,1%.

Ефективним напрямом забезпечення збалансованості бюджетної системи в Україні має стати перетворення місцевих бюджетів у дієвий інструмент соціально-економічного розвитку регіонів. Сучасний соціально-економічний розвиток регіонів України характеризується зрушеннями у структурних реформах бюджетної системи, спрямованими на підвищення ролі місцевого самоврядування. Жодна країна світу не може претендувати на повноцінний розвиток, якщо життєвий рівень населення буде підтримуватись лише завдяки зусиллям представників державної виконавчої влади [3].

Таким чином, розробка та реалізація дієвого механізму бюджетного регулювання в період посткризового відновлення економіки має спиратися на науково обґрунтовані положення, у тому числі в частині посилення взаємозв'язку бюджетного регулювання із циклічністю економічного розвитку, підвищення рівня обґрунтованості бюджетного планування та прогнозування, впровадження дієвого механізму використання бюджетного дефіциту, зниження частки державного боргу у валовому внутрішньому продукті, обмеження збільшення державних видатків виходячи із темпів економічного зростання, запровадження довгострокового прогнозування показників бюджетної стійкості, що посилить результативність бюджетної політики, спрямованої на досягнення довгострокового економічного зростання та підвищення соціально-економічного розвитку регіонів та суспільства в цілому.

Література: 1. Каспрук А.Ю. Доходи місцевих бюджетів: проблеми забезпечення та резерви збільшення [Електронний ресурс] / А.Ю. Каспрук // Економічні науки. Сер. : Облік і фінанси. - 2012. - Вип. 9(2). - С. 60-70. - Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/j-pdf/ecnof_2012_9\(2\)10.pdf](http://nbuv.gov.ua/j-pdf/ecnof_2012_9(2)10.pdf). 2. Мярковський А.І. Формування місцевих бюджетів як складова соціально-економічного розвитку адміністративно-територіальних одиниць / А.І. Мярковський // Наукові праці НДФІ. - 2009. - № 2. - С. 3-17. 3. Чорна Н. Значення місцевих бюджетів у соціально-економічному розвитку регіонів / Н. Чорна // [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/>

УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ВИДАТКАМИ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ В УКРАЇНІ

Місцеві бюджети як фінансові плани діяльності місцевого самоврядування за основну своєї діяльності мають ставити мету як найкраще задоволення потреб громадян, які обрали ці органи самоврядування.

Безперечно фінансування поточних видатків направлених на підтримку життєдіяльності установ, організацій та незабезпечених громадян, що покладені на органи місцевого самоврядування мають вагоме значення, особливо за умов вже достатнього життєвого рівня населення та соціально – економічного розвитку території.

Видатки місцевих бюджетів є ефективним інструментом регулювання соціально-економічного розвитку територій. Особливості функціонування видатків місцевих бюджетів виявляються у їх складі та структурі, а ефективність їх планування визначає рівень результативності здійснення місцевими органами влади покладених на них функцій і повноважень. Планування видатків місцевих бюджетів є важливою складовою системи фінансового управління, що забезпечує формування бюджетних показників шляхом встановлення цілей як на наступний бюджетний період так і на перспективний період з метою підвищення ефективності, дієвості та прозорості бюджетного процесу [1].

За результатами виконання місцевих бюджетів пріоритетними напрямками їх видатків є освіта, охорона здоров'я, соціальний захист та соціальне забезпечення. В цілому на фінансування соціально-культурної сфери спрямовується майже 90 % сукупних видатків місцевих бюджетів. Зберігається низький рівень виконання видатків на фінансування житлово-комунального господарства.

Недостатній рівень фінансування видатків розвитку місцевих бюджетів свідчить про обмежені можливості органів місцевого самоврядування віднайти ресурс для перспективного економічного розвитку територій.

За даними фінансового управління Амур-Нижньодніпровської районної у м. Дніпропетровську раді загальний обсяг видатків бюджету району у місті на 2013 р. у сумі 312233,882 тис. грн., у тому числі обсяг видатків загального фонду бюджету району у місті у сумі 300895,874 тис. грн. та видатків спеціального фонду бюджету району у місті у сумі 11338,008 тис. грн. [2].

Динаміка видатків загального фонду бюджету Амур-Нижньодніпровського району у 2011- 2013 рр. та прогноз на 2014 р. наведено у таблиці 1.

За аналізований період видатки бюджету Амур-Нижньодніпровського району в цілому мають тенденцію до зростання. Так загальна сума видатків в 2013 р. порівняно з 2011 р. зросла майже в 1,3, а в порівнянні з 2012 р. – в 1,1 рази.

Таблиця 1

Динаміка видатків загального фонду бюджету Амур-Нижньодніпровського району у 2011-2013 рр. та прогноз на 2014 р., тис. грн.

Видатки бюджету району	Роки			Відхилення	
	2011	2012	2013	2013 до 2011	2013 до 2012
Державне управління, всього	9522,6	10443,2	7465,0	-2057,6	-2978,2
Освіта, всього	100579,5	114485,6	137745,2	37165,7	23259,6
Соціальний захист та соцзабезпечення, всього	117700,4	132673,7	145274,2	27573,8	12600,5
Житлово-комунальне господарство, всього	4369,3	2504,4	2802,6	-1566,7	298,2
Культура та мистецтво	148,3	54,3	68,4	-79,9	14,1
Фізична культура і спорт, всього	13,5	3,4	2,6	-10,9	-0,8
Інші видатки	80,0	606,6	578,1	498,1	-28,5
ВСЬОГО ВИДАТКІВ	232413,6	260771,2	293936,1	61522,5	33164,9

Але така тенденція прослідковується не по всіх видатках. Видатки на державне управління в 2013 р., порівняно з 2011 р., зменшилися майже 13%, на житлово-комунальне господарство – майже на 16%, на культуру і мистецтво - майже на 22%.

На нашу думку для удосконалення управління видатками місцевих бюджетів необхідно розширити власних повноважень органів місцевого самоврядування в сфері витрачання коштів місцевого бюджету, що дасть змогу повніше враховувати різні потреби населення у різних регіонах. Крім цього, це сприятиме широкому залученню громадськості до формування стратегії використання бюджетних коштів та розвитку економіки держави в цілому. Необхідне подальше впровадження програмно-цільового методу формування та виконання місцевих бюджетів.

Управління видатками місцевих бюджетів має важливе значення на сучасному етапі розвитку України для забезпечення виконання її основних функцій та завдань і досягнення нею статусу економічно розвиненої держави

Література: 1. [Остріщенко Ю. В.](#) Планування видаткової частини місцевих бюджетів як інструмент соціально-економічного розвитку територій: автореф.

дис. канд. екон. наук / Ю.В. Остріщенко . – К., 2011. – 19 с. 2. Звітні матеріали фінансового управління Амур-Нижньодніпровської районної у м. Дніпропетровську ради.

*Основенко К.А., спеціаліст
Науковий керівник – Даценко В.В., к.е.н., доцент
Дніпропетровська державна фінансова академія*

КАЗНАЧЕЙСЬКЕ ОБСЛУГОВУВАННЯ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ ЗА ВИДАТКАМИ ТА ШЛЯХИ ЙОГО ВДОСКОНАЛЕННЯ

Держава може виконувати покладені на неї функції та завдання, передбачені Конституцією, якщо вона має у своєму розпорядженні достатньо бюджетних коштів[2]. В умовах структурних змін економіки України, одним із пріоритетних постає питання раціонального функціонування такої системи виконання Державного бюджету, яка забезпечила б обґрунтоване та цільове використання фінансових ресурсів країни.

З метою забезпечення ефективного управління коштами Державного бюджету, підвищення оперативності у фінансуванні видатків у межах наявних обсягів фінансових ресурсів у Державному бюджеті України Указом Президента України "Про Державне казначейство України" від 27 квітня 1995 р. було створено Державне казначейство України при Міністерстві фінансів України. Указом Президента від 13 квітня 2011 року утворюється Державна казначейська служба України, яка є правонаступником прав та обов'язків Державного казначейства України [6].

ДКСУ відповідає за казначейське обслуговування Державного та місцевих бюджетів, контролює дотримання Єдиних правил обліку та звітності, спрямування коштів за цільовим направленням. Вона її органи здійснюють контроль за веденням бухгалтерського обліку витрат державного й місцевих бюджетів, що сприяє збереженню бюджетних коштів, дотриманню вимог щодо ведення бухгалтерського обліку та порядку і термінів відкриття (закриття) бюджетних і не бюджетних рахунків, виявленню порушень бюджетного законодавства [4].

При здійсненні видатків перевіряється відповідність кошторисів розпорядників бюджетних коштів показникам розпису бюджету, відповідність загальних сум в розрізі кодів економічної класифікації видатків.

До основними загроз, що виникають під час казначейського

виконання Державного бюджету України за видатками є наступні: невідповідність плановості практичному застосуванню, необґрунтоване використання коштів, ріст кредиторської заборгованості бюджетних установ, повільне проходження грошових коштів, неповне використання переваг автоматизації казначейського механізму обслуговування державного бюджету, можливість недотримання фінансово-господарської дисципліни.

Шляхи вирішення визначених проблем:

- створити умови для ефективного управління залишками бюджетних коштів органами ДКСУ;
- істотне розширення виконуваних функцій органами ДКСУ з управління бюджетними ресурсами;
- регулювання боргових відносин і активів, фінансування капітальних видатків, бюджетних програм;
- участь у банківсько-кредитній сфері, на фондовому ринку;
- здійснити чітке визначення й розмежування функції між учасниками бюджетного процесу;
- працювати над удосконаленням існуючої нормативної бази в напрямі оптимізації та спрощення процедур казначейського обслуговування бюджетів;
- удосконалити внутрішню організацію роботи структурних підрозділів територіальних органів.

Література: 1. Барський Ю.М. Механізм забезпечення ефективного функціонування бюджетної системи України органами Державного казначейства України [Електронний ресурс]. - Режим доступу: www.nbuv.gov.ua. 2. Блощинська Ю.А. Казначейська система касового виконання Державного бюджету України та напрями її вдосконалення //Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки: Економічні науки. – 2008. - № 7. – С. 127-132. 3. Бюджетний кодекс України [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>. 4. Дейкало Л.Є., Чубак А.Ю. Казначейське обслуговування місцевих бюджетів за видатками та напрями його удосконалення [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1790>. 5. Глущенко Ю.А. [Проблеми та перспективи казначейського обслуговування місцевих бюджетів//Наукові праці Полтавської державної аграрної академії.- 2010.- №1.- С. 54-59.](#) 6. Про Державну казначейську службу України [Електронний ресурс]: Указ Президента України від 13.04.2011 № 460/2011. - Режим доступу:<http://zakon.rada.gov.ua>. 7. Скоропад І.С. Шляхи вдосконалення казначейського обслуговування місцевих бюджетів за видатками// Науковий вісник НЛТУ України. – 2011. – Вип. 21.3.-С.267-263

ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМИ ВИКОРИСТАННЯ КОШТІВ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ

Стабільний соціально-економічний розвиток держави з усталеними традиціями демократичного врядування передбачає не тільки ефективне функціонування й оптимальну взаємодію усіх сфер і ланок фінансової системи, не менш важливу роль відіграють соціальні пріоритети витрачання бюджетних коштів [1].

Переконливим свідченням цього є приклад Скандинавських країн, де видатки на соціально-культурну сферу, будучи першочерговим напрямом реалізації бюджетної політики на місцевому рівні, займають чи не найбільшу частку в структурі видаткової частини місцевих бюджетів. Безперечно, основною вадою такого механізму витрачання фінансових ресурсів є надвисокий рівень податкового тиску в загальносвітовій практиці оподаткування. Проте сплата податкових платежів у даному випадку відповідає базовій домінанті оподаткування «послуги – оплата», що визначає податки як плату за послуги, котрі органи місцевого самоврядування надають членам територіального колективу. При цьому платники готові сплачувати високі податки, оскільки найбільшою мірою відчують рух фінансових ресурсів через усі ланки бюджетної системи, їх розподіл, перерозподіл і використання [1].

Для України, як і для переважної більшості постсоціалістичних країн, характерне гостре недофінансування соціально-культурного розвитку регіонів. Причин цьому безліч. По-перше, через низький рівень податкового навантаження на малий і середній бізнес, який, перебуваючи в тіньовому секторі економіки, завжди гостро реагував на будь-який тиск з боку держави. По-друге, через низьку ефективність контрольних повноважень органів державної влади та місцевого самоврядування і, як наслідок, брак адекватних важелів впливу на нецільове і неефективне витрачання бюджетних коштів. По-третє, через відсутність єдиних концептуальних підходів до вироблення стратегії соціально-культурного розвитку нашої держави у зв'язку з надмірною поляризацією політичних поглядів законодавчої та виконавчої гілок влади. В умовах демократичних перетворень соціальні пріоритети витрачання бюджетних коштів повинні розглядатися як обов'язкова умова та невід'ємна складова повноцінного функціонування суспільства і, відповідно, потребують до себе значної уваги.

Більшість видатків місцевих бюджетів традиційно спрямовується на соціально-культурну сферу (освіта, охорона здоров'я, соціальний захист і соціальне забезпечення, духовний та фізичний розвиток).

Фінансування видатків на соціально-культурну сферу упродовж 2011–2013 років по Бабушкінському району м. Дніпропетровська представлено в таблиці 1.

Таблиця 1

*Динаміка видатків бюджетів Бабушкінського району
м. Дніпропетровська на соціально-культурну сферу упродовж
2011–2013 рр., тис. грн. [3]*

Найменування	Роки			Відносне відхилення (+; -)	
	2011	2012	2013	2013 від 2011	2013 від 2012
Освіта	114507,2	144933	152163,3	132,89	104,99
Соцзахист та соцзабезпечення	95591,53	110403,3	126303,9	132,13	114,40
Культура	36,67	48,7	33,4	91,08	-68,58
Фізична культура та спорт	3,91	16,42	2,47	63,17	-15,04
Засоби масової інформації	422,18	446,26	67,98	16,10	-15,23
Разом видатків на соціально-культурну сферу	210561,5	255847,7	278535,1	132,28	108,87

Як бачимо з табл. 1, упродовж досліджуваного періоду видатки на освіту, соціальний захист та соціальне забезпечення зростають (причому галузь «Соціальний захист та соціальне забезпечення» фінансується майже на 75% за рахунок субвенцій), на культуру, засоби масової інформації та духовний та фізичний розвиток, що забезпечуються за рахунок коштів місцевих бюджетів – знизилися.

Таким чином, основна проблема фінансування заходів соціально-культурного характеру зводиться до браку достатніх фінансових ресурсів на місцевому рівні для забезпечення мінімальних соціальних стандартів.

Отже, в умовах гострої економії бюджетних коштів зазначені дані ще раз підтверджують необхідність здійснення адекватних заходів щодо оптимізації видатків місцевих бюджетів на фінансування соціально-культурної сфери. Вважаємо, що для цього, в першу чергу, потрібно: поліпшити механізм надання соціальних пільг у частині їх монетизації та впровадження диференційованого підходу до різних категорій громадян; впровадити систему «єдиного вікна» при здійсненні різних видів виплат соціальної допомоги та наданні соціальних пільг населенню; реорганізувати інститут професійних пільг шляхом його ліквідації окремих пільг, обмеження певного контингенту отримувачів і заміни компенсаційними виплатами.

Література: 1. Панухник О. Місцеві бюджети у фінансуванні соціально-культурного розвитку регіонів / О.Панухник // Галицький економічний вісник. —

2012. - № 1(34). - С. 89-94. 3. Аналіз виконання бюджету Бабушкінського району м. Дніпропетровська за 2011 – 2013 рр. / За даними річних звітів фінансового управління Бабушкінської районної у місті Дніпропетровську ради.

*Павельєва Я.Д., магістр
Науковий керівник - Баранник Л.Б., д.е.н., доцент
Дніпропетровська державна фінансова академія*

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПЛАТІЖНОЇ СИСТЕМИ ВИКОНАННЯ БЮДЖЕТІВ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Від якості та своєчасності прийняття державних рішень у бюджетній сфері залежить рівень ефективності державного управління бюджетними ресурсами країни та її адміністративно-територіальних одиниць. Найважливішим етапом бюджетного процесу, на якому реалізуються визначенні завдання та заходи соціально-економічного розвитку держави, є виконання бюджету.

В Україні єдність каси і бухгалтерського обліку досягається через виконання державного бюджету на основі Єдиного казначейського рахунку, який запроваджено з 1997р.

Цей рахунок являє собою систему бюджетних рахунків органів Державного казначейства, відкритих у визначених державою установах банків на відповідному балансовому рахунку, на який зараховуються податки, збори, обов'язкові платежі Державного бюджету і надходження з інших джерел, встановлених законодавством України.

Виявлено, що процесі виконання державного бюджету за доходами органи Державного казначейства України здійснюють такі функції:

- установлюють порядок відкриття та відкривають рахунки в управліннях ДКУ для зарахування податків і зборів (обов'язкових платежів) до бюджетів та до державних цільових фондів (надалі – платежі);
- ведуть бухгалтерський облік доходів бюджету відповідно до Плану рахунків бухгалтерського обліку виконання державного та місцевих бюджетів, затвердженого наказом Державного казначейства України від 28.11.2000 р. № 119, у розрізі кодів бюджетної класифікації доходів і типів операцій;
- здійснюють розподіл платежів до державного бюджету відповідно до нормативів відрахувань, затверджених Законом України «Про Державний бюджет України на відповідний рік», і перераховують за належністю розподілені кошти;
- здійснюють розподіл у розмірах, визначених законодавством,

інших платежів, що зараховуються до державного бюджету, та перераховують за належністю розподілені кошти;

– готують розрахункові документи і проводять повернення надмірно або помилково сплачених платежів до бюджету на підставі висновків органів державної податкової служби, рішень судових органів, інших органів, які здійснюють контроль за нарахуванням та сплатою платежів тощо;

– здійснюють відшкодування податку на додану вартість на підставі висновків органів державної податкової служби та рішень судових органів;

– складають щоденну, періодичну та річну звітність за доходами згідно із кодами бюджетної класифікації доходів і подають її відповідним органам, які здійснюють контроль за нарахуванням і сплатою платежів до бюджету та державних цільових фондів.

Досвід функціонування і розвитку казначейства інших країн показує, що основою ефективного та оперативного управління бюджетними коштами є акумулювання їх на єдиному бюджетному рахунку казначейства.

Встановлено, що у Державному казначействі система обліку включає бухгалтерський, бюджетний, управлінський облік, які ґрунтуються на єдиній теоретичній та інформаційній базі, відрізняючись за формою та періодичністю розрахунку даних.

Отже, можна зробити висновок, що у процесі функціонування Казначейська платіжна система, повинна забезпечити обласне управління Державного казначейства оперативною, обліковою і статистичною інформацією про стан надходжень в регіоні в цілому.

Одним зі шляхів покращення функціонування платіжної системи виконання бюджетів має бути розроблені нові національні стандарти (положення) бухгалтерського обліку з урахуванням норми фінансового законодавства Європейського Союзу щодо введення бухгалтерського обліку виконання за бюджету методом нарахування. Перехід до введення бухгалтерського обліку за методом нарахування може бути наслідком тільки бюджетної та бухгалтерської реформи у частині здійснення обліку нарахованих сум органами стягнення.

Література: 1. Алієва В. Аналіз казначейської системи виконання державного бюджету України: переваги та недоліки // Економіст. – 2000. – № 12. – с. 51-53. 2. Василик О.Д. Державні фінанси України: навч. пос. – К.: Вища школа, 1997. – 383 с. 3. Василик О.Д. Теорія фінансів: Підручник. – К.: НІОС, 2000. – 416 с. 4. Спіфанов А. Останній бюджет і фінансова політика України: навч. пос. – К.: «Наукова думка» – 304 с. 5. Жибер Т.В. Державне казначейство України: становлення, проблеми, перспективи // Фінанси України. – 2001. – № 1. – С. 40-46. 6. Кіреєв О.І. Казначейське обслуговування місцевих бюджетів: проблеми та шляхи розв'язання // Фінанси України. – 2001. – № 5. – С. 34.

РОЗПОРЯДНИКИ КОШТІВ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ ТА ЇХ ВЗАЄМОВІДНОСИНИ З ОРГАНАМИ ДЕРЖАВНОЇ КАЗНАЧЕЙСЬКОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ

Учасниками бюджетного процесу є органи, установи та посадові особи, наділені бюджетними повноваженнями.

Для здійснення програм і заходів, які проводяться за рахунок коштів бюджету, бюджетні асигнування надаються розпорядникам бюджетних коштів.

Розпорядник бюджетних коштів - бюджетна установа в особі її керівника, уповноважена на отримання бюджетних асигнувань, взяття бюджетних зобов'язань та здійснення витрат з бюджету[1].

Головними ознаками розпорядника бюджетних коштів є: належність до бюджетних установ; отримання бюджетних асигнувань; взяття бюджетних зобов'язань та здійснення витрат з бюджету.

Бюджетне призначення - повноваження головного розпорядника бюджетних коштів, надане Бюджетним кодексом і законом про Державний бюджет України, яке має кількісні, часові і цільові обмеження та дозволяє надавати бюджетні асигнування. Бюджетні асигнування надаються розпорядникам коштів державного бюджету для здійснення програм і заходів за рахунок коштів цього бюджету.

Ст. 22 Бюджетного кодексу України визначає склад та функції розпорядників бюджетних коштів. За обсягом наданих прав розпорядники бюджетних коштів поділяються на:

- головних розпорядників бюджетних коштів - бюджетні установи в особі їх керівників, які отримують повноваження через установлення бюджетних призначень;

- розпорядників бюджетних коштів нижчого рівня - бюджетні установи в особі їх керівників, уповноважені на отримання бюджетних асигнувань, взяття бюджетних зобов'язань та здійснення видатків бюджету [1].

Головними розпорядниками бюджетних коштів можуть бути виключно за бюджетними призначеннями, визначеними Законом про Державний бюджет України, - установи, уповноважені забезпечувати діяльність Верховної Ради України, Президента України, Кабінету Міністрів України в особі їх керівників; міністерства, Конституційний Суд України, Верховний Суд України, вищі спеціалізовані суди та інші органи, безпосередньо визначені Конституцією України, в особі їх керівників, а також Національні академії наук України, інші установи, уповноважені законом або Кабінетом Міністрів України на реалізацію державної політики у відповідній сфері, в особі їх керівників. [5]

Головні розпорядники бюджетних коштів визначають мережу розпорядників бюджетних коштів нижчого рівня й одержувачів бюджетних коштів з урахуванням вимог щодо формування єдиного реєстру розпорядників бюджетних коштів та одержувачів бюджетних коштів і даних такого реєстру.

Розпорядники та одержувачі бюджетних коштів включаються до мережі головних розпорядників або розпорядників нижчого рівня, якщо вони отримують бюджетні асигнування безпосередньо від них.

Головні розпорядники бюджетних коштів до початку бюджетного періоду визначають мережу розпорядників бюджетних коштів нижчого рівня та одержувачів бюджетних коштів за територіями (обласний рівень), чітко визначившись із статусом кожної установи, яка обслуговується у відповідному органі Державної казначейської служби.

Розпорядники бюджетних коштів та одержувачі бюджетних коштів при отриманні заробітної плати і прирівняних до неї платежів разом із заявкою на видачу готівки повинні подавати платіжні доручення на перерахування утриманих із заробітної плати працівників податків до бюджету та нарахованого на фонд оплати праці єдиного соціального внеску.

Розпорядники бюджетних коштів та одержувачі бюджетних коштів несуть відповідальність за правильність нарахування заробітної плати і прирівняних до неї платежів, повноту перерахування утриманих із заробітної плати податків до бюджету і нарахованого на фонд оплати праці єдиного соціального внеску, виплату заробітної плати і прирівняних до неї виплат, а також за достовірність даних, зазначених в реквізиті платіжного доручення "Призначення платежу".

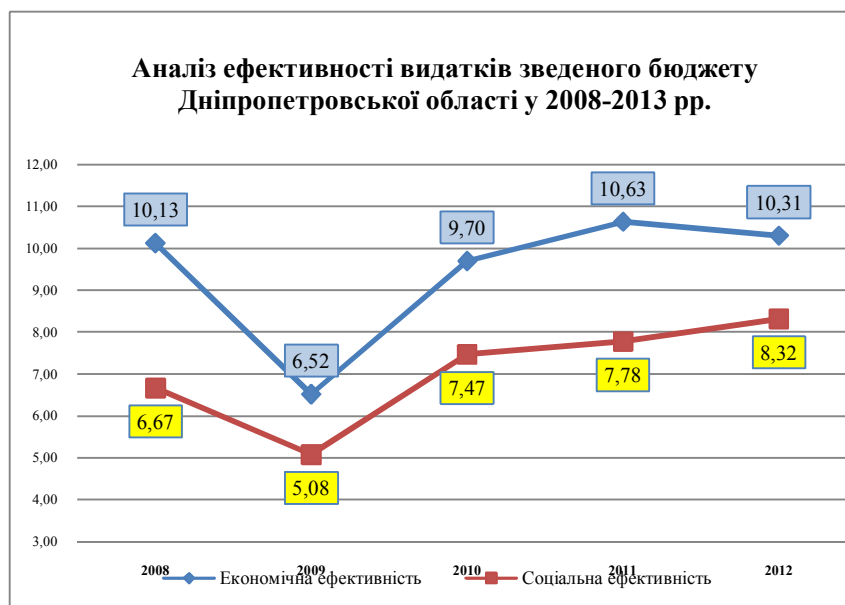
Отже, органи Державної казначейської служби України є єдиними виконавцями попереднього контролю та контролю на стадії здійснення платежу при виконанні державного й місцевих бюджетів. Вони здійснюють цей контроль не вибірково, а на регулярній основі. Попередній та поточний контроль по суті є запобіжним заходом для бюджетних установ щодо можливих порушень при використанні ними бюджетних коштів і кроком до реалізації аудиту як форми фінансового контролю в державі.

Література: 1. Бюджетний кодекс України: Закон України // Голос України. – 2010. – 4 серпня. - № 143(4893). 2. Гізатуліна Л.В. Контрольні повноваження Державного казначейства щодо дотримання бюджетного законодавства учасниками бюджетного процесу [Текст] / Л.В. Гізатуліна // Казна України. – 2011. - № 1. – С. 14-17. 3. Про затвердження порядку реєстрації та обліку бюджетних зобов'язань розпорядників бюджетних коштів та одержувачів бюджетних коштів в органах Державної казначейської служби України : наказ Міністерства фінансів України від 02.03.2012 № 309. 4. Про Положення Про № 460/2011. 5. Про затвердження Порядку обслуговування державного бюджету за видатками та операціями з надання та повернення кредитів, наданих за рахунок коштів державного бюджету : наказ Міністерства Фінансів України від 30.09.2011 № 1223.

ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИДАТКОВОЇ ЧАСТИНИ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ УКРАЇНИ

Підвищення ефективності видаткової частини місцевих бюджетів є одним з ключових завдань модернізації фінансової системи України. Питання оцінки ефективності видатків місцевих бюджетів розглядалися вітчизняними вченими Н. Апатовою, Р. Меджитовою, які пропонують оцінку економічної та соціальної ефективності видатків.

Економічна ефективність місцевого бюджету розраховується як відношення валового регіонального продукту даної території до добутку обсягу видатків бюджету попереднього року з урахуванням індексу інфляції. Соціальна ефективність місцевого бюджету – це відношення грошових доходів населення на одну особу та обсягу видатків бюджету попереднього року на одну особу з урахуванням індексу інфляції. За результатами проведеного аналізу видатків зведеного бюджету Дніпропетровської області розраховано показники економічної та соціальної ефективності місцевого бюджету (рис. 1).

*Рис. 1. Аналіз ефективності видатків зведеного бюджету
Дніпропетровської області у 2008-2012 рр., %*

На основі даних, продемонстрованих на рис. 1, можна зробити висновок про зростання ефективності видаткової частини зведеного бюджету Дніпропетровської області. Одним з основних факторів, що

сприяв позитивній динаміці ефективності є впровадження програмно-цільового методу формування бюджетів. Адже даний метод передбачає управління на основі результативних показників.

Водночас впровадження програмно-цільового бюджетування в Україні стикається з низкою проблем. По-перше, це низька фінансова спроможність органів місцевого самоврядування. Недостатність коштів стає причиною неналежного фінансування програм соціально-економічного розвитку і як результат – невиконання результативних показників. Також це пов'язано з тим, що створюється дуже велика кількість програм, замість визначення декількох пріоритетних. Наступною проблемою є нечітке формування цілей, з результату чого важко виокремити критерії ефективності. Існує також проблема участі громадськості у процесі виконання бюджетів. Це пов'язано по-перше, із відсутністю належного рівня інформування та низька фінансова грамотність та незацікавленість громадян.

З метою розв'язання зазначених проблем та підвищення ефективності видатків пропонується наступне. У процесі складання програм: визначати основні цілі розвитку регіону; оптимізація кількості програм та відбір найбільш пріоритетних; формування цілей програм на основі реальних можливостей фінансування; чітке формулювання завдань тощо. Задля досягнення результативності важливої уваги набуває питання мотивації виконавців програм. Зокрема це можуть бути доплати, премії працівникам бюджетних установ за результатами виконання бюджетних програм.

В умовах вирішення питань ефективності особливе значення набуває середньострокове планування. Таке планування має ряд переваг, зокрема: базування на чітких цілях, безперервність та наступність бюджетного процесу, поліпшення розподілу ресурсів регіону, сприяння підвищенню взаємодії різних учасників бюджетного процесу.

Вирішення питань прозорості бюджету можливо завдяки наступним крокам. По-перше, це вільний доступ громадськості до результатів виконання бюджетних програм за допомогою мережі Інтернет. По-друге, публічне обговорення проектів бюджету. По-третє, підвищення фінансової грамотності населення шляхом проведення семінарів, ведення спецкурсів у загальноосвітніх закладах тощо.

Література: 1. Апатова Н.В., Меджитова Р.Ш Оцінка ефективності місцевих бюджетів / : Апатова Н.В., та Меджитова Р.Ш // Економіка Крима. – 2010. - № 4(33). – С. 104-107. 2. Васютинська Л.А. Сутність і проблеми підвищення ефективності видатків бюджету / Васютинська Л.А. // Вісник соціально-економічних досліджень. – 2009. – № 35. – С. 34-39. 3. Статистична інформація Головного управління статистики у Дніпропетровській області [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.dneprstat.gov.ua/>

*Петрик І.В., спеціаліст
Науковий керівник – Чубак А.Ю., ст. викладач
Дніпропетровська державна фінансова академія*

ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ ВПРОВАДЖЕННЯ ЄДИНОГО СОЦІАЛЬНОГО ВНЕСКУ

Система соціального страхування відіграє важливу роль в розвитку національної економіки та створює умови для економічного захисту громадян, але вона досить нестабільна і потребує вдосконалення. Однією з головних проблем є дефіцит Пенсійного фонду України, що ставить під загрозу належне пенсійне забезпечення та соціальний захист непрацевдатних громадян. Не менш важливими проблемами є забезпечення прозорості діяльності фондів, зменшення частки тіньової заробітної плати, необхідність зменшення розмірів соціальних внесків для підприємств, організацій та установ.

З 1 січня 2011 року набрав чинності Закон України № 2464-VI «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування», який вніс кардинальні зміни у систему державного пенсійного та соціального страхування. Він об'єднав у собі чотири платежі, які сплачують підприємства до фондів: Пенсійного фонду, Фонду соціального страхування на випадок безробіття, Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працевдатності та Фонду соціального страхування від нещасного випадку [1]. Обліком платників єдиного внеску, збором та обліком страхових коштів, контролем за повнотою та своєчасністю їх сплати, веденням Державного реєстру загальнообов'язкового державного соціального страхування займається Пенсійний фонд України. Це є досить доцільним, так як в Пенсійному фонді створена організаційна, кадрова, програмно-технічна інфраструктура і централізована база даних усіх справ застрахованих громадян. Єдиний внесок для більшої частини платників встановлюється у відсотках в залежності від класу професійного ризику.

Можна виділити наступні переваги застосування ЕСВ в Україні: не потрібно ставати на облік у всіх фондах соціального страхування; спрощується подача звітності до фондів; зменшується кількість звітних форм та скорочується кількість перевірок органів соціального страхування; забезпечується прозорість фінансових потоків для суб'єктів системи загальнообов'язкового державного соціального страхування; підвищується платіжна дисципліна платників страхових внесків; скорочується обсяг роботи, пов'язаної з реєстрацією страховиків, збором коштів, формуванням та веденням інформаційної системи відомостей про застрахованих осіб, забезпеченням звітності; забезпечується цільове використання страхових засобів шляхом введення призначення страхових виплат з

даних Державного реєстру соціального страхування; надається можливість застрахованим особам отримати інформацію про суми страхових внесків за видами соціального страхування [3].

Недоліками застосування ЕСВ є: можливі випадки несвоєчасної виплати лікарняних та допомоги по безробіттю; дублювання дії платника внеску та Пенсійного фонду України в частині розподілу єдиного соціального внеску; збільшення ставки ЕСВ фізичним особам - підприємцям, які сплачують єдиний податок, а також особам, які не є найманими працівниками.

Так як адміністрування соціальних внесків проводиться Пенсійним фондом України, то це порушує права працедавців і профспілок. Адже це єдиний фонд, який керується виключно державою. Тоді як інші три знаходяться в сумісному управлінні: працедавців, держави і профспілок. Переказ всіх коштів під керівництво Пенсійного фонду України відтісняє від управління соціальними засобами працедавців і профспілок [2].

Наявність недоліків свідчить про потребу детальнішого опрацювання та вирішення проблемних питань. В якості основних шляхів усунення існуючих недоліків можна назвати наступні [4]:

1) поетапне зниження ставки ЕСВ, що стане можливим внаслідок зменшення витрат на його адміністрування, перегляду пільгових категорій платників, підвищення пенсійного віку, розширення кола платників та бази нарахування страхових внесків;

2) поступова зміна пропорцій розподілу внесків між роботодавцями та найманими працівниками у результаті підвищення ставки єдиного соціального внеску для найманих працівників і зниження її для роботодавців.

Таким чином, введення ЕСВ є надзвичайно актуальною темою для досліджень та розробок, оскільки необхідним є подальше удосконалення системи зборів на соціальні заходи, що сприятиме підвищенню прозорості фінансових потоків, підвищенню платіжної та звітної дисципліни платників страхових внесків та цільовому використанню фінансових ресурсів.

Література: 1. Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Закон України від 08.07.2010 р. №2464-VI – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2464-17.2. Тесленко Т.І. Недоліки та переваги Закону України “Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування” від 08.07.2010 р. № 2464-VI / Т.І. Тесленко, Л.Є. Рогозян. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.rusnauka.com/35_OINBG_2010/Economics/75232.doc.htm. 3. Налоговые новости // Налоги и финансовое право. – 2008. – № 1. – С. 17.4. Концепція реформування податкової системи України: Проект станом на 15.05.2010 р. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.profiwins.com.ua/uk/legislation/project/656.html.

*Писаренко О.С., магістр
Науковий керівник – Баранник Л.Б., д.е.н., доцент
Дніпропетровська державна фінансова академія*

ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ВИДАТКОВОЇ ЧАСТИНИ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ УКРАЇНИ

Проблема ефективності використання видаткової частини місцевих бюджетів є надзвичайно актуальною як з огляду на проведену в Україні реформу міжбюджетних відносин, так і з огляду на значну роль видатків для економічного зростання нашої країни. Слід відмітити, що останнім часом значимість формування видатків місцевих бюджетів стрімко зростає. З однієї сторони, вони є звичайним інструментом бюджетного регулювання, з іншої, саме вони визначають перерозподіл державних доходів на місцях і повинні відповідати принципам соціальної рівності та однаковості можливостей. Крім того не можна забувати, що основні видатки місцевих бюджетів, тобто видатки на загальну освіту та охорону здоров'я є по суті інвестиціями держави у людський капітал, а отже, їх треба розглядати як підґрунтя економічного зростання держави.

Всі дослідники однастайні у своїй впевненості, що необхідно продовжувати реформування і покращувати механізм розподілу й формування видатків місцевих бюджетів в Україні. Незважаючи на проявлений інтерес по відношенню до проблеми вироблення дієвого механізму, який може забезпечити підвищення ефективності, оптимізації та раціональності використання фінансових ресурсів місцевого самоврядування вітчизняних та іноземних економістів, багато питань у цій сфері залишаються невирішеними.

На наш погляд, в сучасних умовах основними проблемами видаткової частини бюджетів є:

- прийняття законів, що призводять до розбалансування бюджету та збільшення його дефіциту;
- низька ефективність використання бюджетних коштів;
- надмірна кількість державних цільових та бюджетних програм, які не завжди відповідають пріоритетам та ресурсним можливостям держави.

Важливо констатувати, що в сучасних умовах в Україні в бюджетному процесі немає ефективних механізмів середньострокового планування та прогнозування забезпечення результативності бюджетних витрат, не досить вдала організація бюджетного процесу обмежує можливості удосконалення методів управління місцевими фінансами.

Враховуючи наведене, стає зрозумілим, що на сьогодні органам місцевого самоврядування потрібно шукати принципово нові джерела

фінансування своїх повноважень. До таких джерел доцільно віднести залучення позикових ресурсів. Рівень бюджетних видатків визначається рівнем бюджетних доходів, дефіцитом бюджету та міжбюджетним управлінням, тому залучення позикових ресурсів дозволить органам місцевого самоврядування перейти до цільового планування витрат – приймати нові програми соціально - економічного розвитку місцевого бюджет та фінансувати їх за рахунок позикових коштів.

Запровадження сучасних технологій у галузі державного управління зможе підвищити ефективність соціально-економічної політики держави шляхом оптимізації структури бюджетних видатків. Тому має сенс використання програмно-цільового методу як методу управління видатками бюджетів всіх рівнів, запровадження якого сприятиме вирішенню питання вибору оптимальних шляхів використання бюджетних коштів за умов їх обмеженості, а також підвищенню результативності видатків державного та місцевих бюджетів.

Окрім того, важливим напрямом підвищення ефективності використання бюджетних витрат є вдосконалення методик планування видаткової частини бюджетів. Планування повинно ґрунтуватися на аналізі тенденцій формування та виконання видаткової частини бюджету, показників економічного та соціального розвитку. Варто звернути увагу на те, що діюча структурна класифікація видатків передбачає значну кількість кодів видатків, що спричиняє значні перепони в її застосуванні учасниками виконання видаткової частини бюджету. Доцільною також має бути зміна бюджетної класифікації з приводу зменшення кількості кодів, за якими здійснюється планування видаткової частини бюджетів. Такі зміни повинні дати можливість уникнення невірної застосування певного коду економічної класифікації, в результаті чого приймається рішення про нецільове використання фінансових ресурсів.

Таким чином, оптимізації структури бюджетних видатків сприятимуть наступні заходи:

- реформування законодавчої бази, регулюючої бюджетний процес на місцевому рівні;
- застосування програмно-цільового методу;
- удосконалення бюджетної класифікації;
- пошук та застосування нових джерел фінансування органів місцевого самоврядування.

Література: 1. Місцеві бюджети в умовах кризових явищ і реформування: за заг. ред. О.Л. Яременка. - Х. : ХІФ УДУФМТ, 2011. - 182 с. 2. Місцеві бюджети в умовах кризових явищ і реформування : [монографія] / за заг. ред. О.Л. Яременка. - Х. : ХІФ УДУФМТ, 2011. - 182 с. 3. Шевчук Н.Ю. Структура видатків місцевих бюджетів України та особливості їх побудови // Актуальні проблеми економіки. – 2013. - №5. – С. 202-207.

УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

В сучасних умовах розвитку економіки України підвищується місце та значення місцевих органів самоврядування. Поступово до них переходить все більша кількість функцій, головним чином, по наданню комунальних та інших послуг населенню, для виконання яких вони повинні мати відповідні фінансові ресурси.

Місцеві фінансові ресурси — це сукупність фондів грошових засобів, які створюються в процесі розподілу та перерозподілу ВВП і спрямовуються на економічний та соціальний розвиток адміністративно-територіальних одиниць. Головним напрямом використання місцевих фінансових ресурсів є фінансове забезпечення соціальної сфери та місцевого господарства.

До складу місцевих фінансових ресурсів входять:

- місцеві бюджети;
- фінансові ресурси підприємств, організацій та установ комунальної форми власності.

Формування місцевих фінансових ресурсів відбувається з участю централізованих та децентралізованих фондів грошових засобів.

Формування фінансових ресурсів відбувається в процесі розподілу, перерозподілу і використання валового внутрішнього продукту. Наявність фінансових ресурсів - необхідна передумова для здійснення процесу розширеного відтворення, задоволення різноманітних суспільних потреб.

Саме необхідність здійснення органами місцевого самоврядування державних програм у межах соціального розвитку регіону вимагає від них акумуляції і можливості розпоряджатися значними за обсягом матеріальними та фінансовими ресурсами [1].

Фінансові ресурси місцевого самоврядування включають взаємопов'язані між собою структурні елементи, зокрема, доходи, механізм їх формування, видатки, об'єкти і суб'єкти бюджетної системи та відносини між ними, інституціональне забезпечення тощо. В цілому фінансова система місцевого самоврядування є досить складною і характеризується певними особливостями. Зокрема, суверенітет щодо формування дохідної частини місцевими органами влади обмежується лише правом приймати рішення, які стосуються запровадження окремих місцевих податків чи зборів згідно з чинним законодавством та частково встановлювати їхні ставки.

Першочерговим завданням місцевого самоврядування є

мобілізація достатнього обсягу фінансових ресурсів та їх раціональне використання, і в першу чергу, для розвитку виробничої і соціальної інфраструктури. Для цього потрібно розширити матеріальні і фінансові можливості органів місцевого самоврядування та реалізувати їх повноваження у здійсненні соціального і економічного розвитку територій, а також забезпечити ефективний розподіл і використання фінансових ресурсів.

Для успішного функціонування місцевого самоврядування будь-яка територіальна громада повинна мати економічну базу, яка складається з фінансових ресурсів і майна, що знаходиться безпосередньо в комунальній власності, а також майна, що перебуває в державній власності, але передане в управління органам місцевого самоврядування.

Формування фінансових ресурсів органів місцевого самоврядування відбувається за рахунок податкових і неподаткових надходжень, трансфертів та доходів від операцій з капіталом, які є основними складовими дохідної частини місцевого бюджету. Всі вони посідають вагоме місце в доходах місцевих бюджетів. Їх розмір, у першу чергу, залежить від ступеня розвитку місцевого самоврядування, в процесі якого виокремлюються головні принципи місцевого самоврядування. Однак, як переконує вітчизняний досвід, дані принципи в нашій державі, не завжди виконуються, внаслідок чого виникають проблеми на місцевому рівні.

Нині вирішальне значення для забезпечення фінансової основи місцевого самоврядування мають здебільшого доходи місцевих бюджетів. Вони виконують важливу роль у соціально-економічному розвитку території, адже саме з місцевих бюджетів здійснюється фінансування закладів освіти, культури, охорони здоров'я населення, засобів масової інформації, також фінансуються різноманітні молодіжні програми, видатки по упорядкуванню населених пунктів. Отже, саме місцеві бюджети – це запорука ефективної праці органів місцевого самоврядування [2].

Подальший розвиток системи місцевих фінансів повинен ґрунтуватися на взаємообумовленості та цілісності її складових елементів, якими можна ефективно управляти і проводити оптимізацію їх складу, виходячи з напрямку і сили впливу екзо- та ендогенних чинників.

Література: 1. Величко О.В. Роль місцевих бюджетів та муніципальних органів влади в управлінні розвитком регіонів [Текст] / О.В.Величко, В.В.Філіппов // Економічний вісник Донбасу. – 2010. – № 2 (20). – с. 127 – 131. 2. Кайдаш Н.П. Особливості формування місцевих бюджетів в Україні та у світі // Н.П.Кайдаш[Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/Uproz/2012_10/u1210kai.pdf

РОЛЬ ОРГАНІВ КАЗНАЧЕЙСТВА В РАЦІОНАЛЬНОМУ ТА ЕФЕКТИВНОМУ ВИКОРИСТАННІ БЮДЖЕТНИХ КОШТІВ

При виконанні державного і місцевих бюджетів застосовується казначейське обслуговування бюджетних коштів. Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері казначейського обслуговування бюджетних коштів (Казначейство України), забезпечує казначейське обслуговування бюджетних коштів на основі ведення єдиного казначейського рахунку, відкритого у Національному банку України.[1]

Відповідно до ст.43 Бюджетного Кодексу України казначейське обслуговування бюджетних коштів передбачає: розрахунково-касове обслуговування розпорядників і одержувачів бюджетних коштів, а також інших клієнтів відповідно до законодавства; контроль за здійсненням бюджетних повноважень при зарахуванні надходжень бюджету, взятті бюджетних зобов'язань розпорядниками бюджетних коштів та здійсненні платежів за цими зобов'язаннями; ведення бухгалтерського обліку і складання звітності про виконання бюджетів з дотриманням національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку; здійснення інших операцій з бюджетними коштами.[1]

На сучасному етапі розвитку країни особливо актуальні питання вдосконалення управління, важливою функцією якого є контроль. Держава не може нормально функціонувати і розвиватися без чітко організованої системи контролю за виробництвом, розподілом і перерозподілом суспільного продукту та іншими сферами суспільного життя. Контроль є невід'ємним елементом надбудови суспільства, який зазнає серйозних змін у процесі розвитку його політичної системи, органів державного і господарського управління, законодавчої та виконавчої влади.

На Казначейство України покладено виконання всього комплексу завдань, пов'язаних з касовим виконанням бюджетів усіх рівнів та ефективним управлінням бюджетними коштами. Воно покликане впорядкувати використання державних коштів, сконцентрувати їх на найважливіших напрямках соціального та економічного розвитку суспільства.

Повноваження органів казначейства щодо контролю за дотриманням бюджетного законодавства регламентуються ст. 112 Бюджетного кодексу України та Положенням про Державну казначейську службу України, затвердженого указом Президента України від 13.04.11р. № 460/2011.[2]

До компетенції органів казначейства належить здійснення

контролю: за дотриманням єдиних правил ведення бухгалтерського обліку і складання звітності про виконання бюджетів, кошторисів та інших документів, що застосовуються в процесі касового виконання бюджетів; за відповідністю кошторисів розпорядників бюджетних коштів розписам відповідних бюджетів; бюджетних повноважень при зарахуванні надходжень і реєстрації зобов'язань розпорядників бюджетних коштів; за відповідністю платежів узятим зобов'язанням та бюджетним асигнуванням у процесі оплати витрат бюджетних установ; за процесом виконання бюджетів, а також за надходженням і використанням коштів державних цільових фондів.

Органи Казначейства України здійснюють контроль за цільовим спрямуванням коштів державного та місцевих бюджетів розпорядниками й одержувачами бюджетних коштів. З цією метою при здійсненні видатків перевіряються всі бухгалтерські, фінансові та інші документи, що підтверджують право і законність взяття зобов'язань та фінансових зобов'язань, а також на проведення оплати витрат. У разі виявлення порушень оформляється протокол про не належне виконання бюджетного законодавства.

Органи Казначейства України здійснюють попередній та поточний контроль в процесі казначейського обслуговування бюджетних коштів на етапах взяття зобов'язань та оплати рахунків розпорядниками й одержувачами бюджетних коштів.

Організація контролю в системі Казначейства України має певну особливість. Вона полягає в тому, що органи Казначейства України є єдиними виконавцями попереднього контролю та контролю на стадії здійснення платежу при казначейському обслуговуванні виконання державного та місцевих бюджетів і здійснюють такий контроль не вибірково, а тільки на регулярній основі. У такий спосіб забезпечується суворий контроль за правильністю фінансових операцій, їх бухгалтерським обліком, що є гарантією чіткого виконання управлінських рішень у бюджетній сфері. Цей контроль здійснюється паралельно з веденням операцій протягом бюджетного року, і тому він є ефективнішим, ніж контроль за результатами. Контроль, що проводиться органами Казначейства України, передуює здійсненню касових видатків, а значить є ефективним засобом забезпечення їх цільового спрямування. В цьому і полягає роль органів Казначейства України в раціональному та ефективному використанні бюджетних коштів.

Література: 1. Бюджетний кодекс України від 08.07.10 №2456-VI // К: Правова єдність – 2011. – 109 с., 2. Положенням про Державну казначейську службу України: Указ Президента України від 13.04.11р. № 460/2011, 3. Каленська В.І. Система казначейського контролю за бюджетними коштами // Актуальні проблеми економіки. – 2006. – №5(59). – С. 128-133.

БЮДЖЕТНИЙ МЕХАНІЗМ ФОРМУВАННЯ ДОХІДНОЇ ЧАСТИНИ МІСЦЕВОГО БЮДЖЕТУ

Питання вдосконалення бюджетного механізму формування доходів місцевих бюджетів і виявлення резервів їх збільшення в умовах ринкової трансформації української економіки набувають все більшої актуальності з тієї причини, що доходи місцевих бюджетів є основою фінансової бази органів місцевого самоврядування та вирішальним фактором регіонального розвитку. Наявність доходів місцевих бюджетів закріплює економічну самостійність місцевих органів самоврядування, активізує господарську діяльність, дозволяє їм розвивати інфраструктуру на підвідомчі території, розширювати фінансовий потенціал регіону, виявляти і використовувати резерви фінансових ресурсів, що розширює можливості місцевих органів влади у більш повному задоволенні потреб населення. Проте, не зважаючи на визнання факту, що місцеві бюджети виступають головним інструментом реалізації регіональної політики та важливим інструментом макроекономічного регулювання, за допомогою якого перерозподіляється значна частка ВВП, дотепер система акумулювання надходжень до місцевих бюджетів продовжує характеризуватися низьким рівнем частки власних доходів, що в сукупності і вимагає на подальші дослідження бюджетного механізму формування доходів місцевих бюджетів [1].

Бюджетний механізм є складовою фінансового механізму, який у свою чергу – це комплекс спеціально розроблених і законодавчо закріплених у державі форм та методів створення й використання фінансових ресурсів для забезпечення ефективного соціально-економічного розвитку. За своєю сутністю фінансовий механізм – це методичні, організаційні й правові положення та заходи, які визначають функціонування фінансів у економіці держави, їхнє практичне використання для досягнення визначених відповідними програмами цілей і завдань. Таким чином, фінансовий механізм у цілому – це принципова схема практичного використання фінансів у економіці держави, їх впливу на відповідні процеси формування, розподілу й використання створеного ВВП у суспільстві.

Склад доходів бюджету Бабушкінського району за групами надходжень наведений в таблиці 1.

Найбільшу питому вагу в доходах загального фонду бюджету складають податкові надходження та офіційні трансферти. Протягом трьох останніх років спостерігається тенденція до зменшення податкових надходжень і зростання частки міжбюджетних трансфертів.

Як бачимо з табл. 1, упродовж досліджуваного періоду податкові надходження в 2013 році порівняно з 2012 роком збільшилися майже на 7%, неподаткові надходження – на 61%, офіційні трансферти – майже на 12%.

Таблиця 1

*Доходи бюджету Бабушкінського району
м. Дніпропетровська за 2011 – 2013 рр., тис. грн.*

Найменування	Роки			Відносне відхилення (+; -)	
	2011	2012	2013	2013 від 2011	2013 від 2012
Податкові надходження	112402,7	149161,7	158678,2	141,17	106,38
Неподаткові надходження	2900,66	708,78	4328,39	149,22	610,68
Доходи від операцій з капіталом	293,23	10,45	12	-4,09	114,83
Офіційні трансферти	105153	110328,1	123015,6	116,99	111,50
Разом доходів	220749,6	260209,1	286034,2	129,57	109,92

Джерело: [2].

Держава повинна сприяти створенню дієвого механізму, який би забезпечив такі принципи і способи формування місцевих бюджетів, які б дали змогу в повному обсязі фінансувати заходи і програми соціально-економічного і культурного значення, а також чітко розмежувати функції і повноваження усіх рівнів влади з одночасним закріпленням необхідних і достатніх джерел доходів. Це стане запорукою зростання фінансово-економічних показників, розвитку малого і середнього бізнесу, покращення умов життя населення, сприяння їх соціальному захисту і забезпеченню, підвищення якості освіти і виховання, розвитку культури і відродження духовності, створить умови для залучення інвестицій, покращення інфраструктури та інноваційної сфери.[3]

Отже, на нашу думку, з метою підвищення фінансової автономії місцевих органів влади, необхідно: збільшення фіскальної ролі місцевих податків та зборів, зміщення акценту з оподаткування доходів на оподаткування майна, зростання неподаткових надходжень, що пов'язані з діяльністю муніципальної влади, розширення практики застосування муніципальних запозичень.

Література: 1. Захарчук, С. С. Проблеми формування місцевих бюджетів в Україні / С. С. Захарчук // Вісник Київського інституту бізнесу та технологій. – 2011. – № 3(16). – С.30-35. 2. Аналіз виконання бюджету Бабушкінського району м. Дніпропетровська за 2011 – 2013 рр. / за даними річних звітів фінансового

управління Бабушкінської районної у місті Дніпропетровську раді. З. Буряк Н. Формування регіональної бюджетної політики на прикладі Львівської області / Н. Буряк, С. Лукаш // Ефективність державного управління: Збірник наукових праць. – 2012. – Вип. 30. - С. 399-405.

*П'явка М.Ю., спеціаліст
Науковий керівник – Чубак А.Ю., ст. викладач
Дніпропетровська державна фінансова академія*

ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМИ ВИКОРИСТАННЯ КОШТІВ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ

Необхідною умовою побудови демократичної держави є забезпечення фінансової незалежності її органів місцевого самоврядування. Така незалежність визначається передусім наявністю необхідних фінансових ресурсів, а також вмінням раціонально їх використовувати. Взаємозв'язок доходної та видаткової частини бюджету набуває великого значення в умовах скорочення надходжень або збільшення асигнувань. Для успішного розвитку регіону необхідна пріоритетність принципів економічної, соціально-культурної, освітньої, транспортної політики у виконанні видаткової частини бюджету.

Пріоритетним напрямом використання коштів міського бюджету Дніпропетровська у 2009 році була соціально-культурна сфера (60,4%), а саме «Освіта» – 22,7%, «Охорона здоров'я» – 16,6%, «Соціальний захист та соціальне забезпечення» – 17,8%, «Культура і мистецтво» - 2,2%, «Фізична культура і спорт» - 1,0%, «Засоби масової інформації» - 0,1%.

Станом на 2013 рік пріоритетність використання коштів міського бюджету змінилась. Питома вага видатків по галузі «Охорона здоров'я» склала 7,4%, внаслідок проведення реформування системи охорони здоров'я. Частка видатків по галузі «Освіта» зменшилась до значення 3,4%. Питома вага видатків на «Соціальний захист» скоротилась до 1,3%. Таким чином питома вага видатків на соціально-культурну сферу у 2013 році склала 18,1%. Як наслідок пріоритетними тепер є такі галузі видатків, як «Житлово-комунальне господарство» - 14,0%, «Транспорт» - 13,5%, «Охорона здоров'я» - 7,4%, «Будівництво» - 6,7%. Ще одним фактором, що спричинив такі зрушення у структурі видатків міського бюджету, стало зростання обсягу трансфертів з міського бюджету в 4 рази. Якщо в 2009 р. їх питома вага склала 10,8%, то у 2013р. – 40,0%. Це означає, що лише 60,0% коштів міського бюджету використовуються на потреби міста.

Аналізуючи виконання видатків міського бюджету Дніпропетровська по загальному та спеціальному фонду за період з

2009 по 2013 рр., можна зробити висновок, що наприкінці періоду спостерігається значне недовиконання плану.

У 2009 та 2010 рр. відсоток всього виконаних видатків та видатків загального фонду був майже однаковим і становив приблизно 91-94% та 94-98% відповідно. Після 2011 року ця тенденція різко погіршилася. Підсумком стало падіння рівня виконання видатків міського бюджету Дніпропетровська в 2012 р. до 76%, а в 2013 р. до 68%. Такий результат пов'язаний із неефективним виконанням видатків спеціального фонду.

Особливу роль у соціально-економічному розвитку територій відіграють капітальні видатки, які, відповідно до чинного законодавства, мають зосереджуватися у бюджеті розвитку. Відповідно до ст. 64 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні»[1] визначено, що кошти бюджету розвитку спрямовуються на реалізацію програм соціально-економічного розвитку відповідної території, пов'язаних із здійсненням інвестиційної та інноваційної діяльності, а також на фінансування субвенцій та інших видатків, пов'язаних з розширеним відтворенням[3].

Показовим для України є приклад Угорщини, де намагаються розвивати інноваційні виробництва в депресивних регіонах. Варто зауважити, що для ефективного спрямування інвестиційних коштів великого значення набуває справедливий, прозорий та ефективний розподіл пріоритетів інноваційного розвитку.

Аналізуючи видатки розвитку міського бюджету з 2009 по 2013 р., можна сказати, що їх обсяг протягом п'яти років зріс з 60,5 млн. грн. до 477,5 млн. грн. Крім того, якщо питома вага цих видатків у 2009 році складала 2,1%, то в 2013 році їх частка склала 15,0%. Отже, протягом останніх п'яти років спостерігається позитивна динаміка обсягів видатків розвитку міського бюджету. Однак, таке значення видатків розвитку не є максимально можливим, враховуючи потенціал міста Дніпропетровська, а також перспектив здійсненням інвестиційної та інноваційної діяльності в ньому.

Таким чином, одним із пріоритетних завдань органів місцевого самоврядування сьогодні є досягнення високої ефективності використання бюджетних коштів. Їх необхідно використовувати таким чином, щоб вони, доповнюючи один одного, були спрямовані на регулювання соціально-економічних процесів на рівні адміністративно-територіальних одиниць[2]. З метою підвищення ефективності використання коштів місцевого бюджету слід передбачити певний механізм визначення пріоритетів у фінансуванні інвестиційних проектів соціальної спрямованості за рахунок бюджету розвитку.

Література: 1. Про місцеве самоврядування: Закон України від 21.05.1997 № 280/97-ВР // <http://zakon4.rada.gov.ua>. 2. Легкоступ І.І. Теоретичні

та практичні аспекти видатків місцевих бюджетів України в сучасних умовах / І.І. Легкоступ // Економіка. Фінанси. Право. – 2010.– № 2.– С. 22–26. 3. Ткач К.М. Бюджет розвитку у соціально-економічному розвитку територій//Режимдоступу:http://www.rusnauka.com/18_AD/Economics/13_1416.htm

*Ревенець Д.В., Остапенко Н.К., бакалаври
Науковий керівник – Надєєва А.Б., ст. викладач
Дніпропетровська державна фінансова академія*

СТАН ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВ В УКРАЇНІ ТА ЇЇ ПЕРЕХІД НА МІЖНАРОДНИЙ РІВЕНЬ

На даний момент в Україні нараховується майже сорок тисяч установ, що у повній мірі, або ж частково, утримуються за рахунок державного чи місцевих бюджетів.

Недоліки в організації бухгалтерського обліку викликають відставання обліку, затримання подання звітних даних та іншої інформації. Отже проблема організації бухгалтерського обліку в бюджетних установах останнім часом стає досить актуальною.

Облікова політика бюджетних установ в частині обліку доходів має забезпечувати:

- застосування методів оцінки, що повинні запобігти завищенню оцінки активів і дохідності бюджетної установи;
- тотожність даних аналітичного обліку з оборотами і залишками по рахунках синтетичного обліку на останній календарний день кожного місяця;
- повноту відображення всієї діяльності установи, яка впливає на формування доходів [4,с.125].

Облікова політика в бюджетних установах базується на основних принципах бухгалтерського обліку, яких бюджетні установи повинні дотримуватися при веденні рахунків і складанні фінансової звітності.

Гармонізація всіх елементів економічної системи України зі світовими положеннями і показниками мега- та мезоекономічних рівнів потребує розгляду питання ідентифікації державного сектору в контексті загальноприйнятих міжнародних підходів [3].

Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку в державному секторі (далі НПБО) 101 «Подання фінансової звітності» визначає, що суб'єкти державного сектору – це суб'єкти бухгалтерського обліку в державному секторі, зокрема:

- розпорядники бюджетних коштів;
- Державна казначейська служба;
- державні цільові фонди [2, С. 89].

І знову ж таки норми НПБО дозволяють зробити припущення,

що лише Державна казначейська служба не є розпорядником бюджетних коштів. Однак органи Казначейства фінансуються з бюджетів.

Міжнародними стандартами фінансової звітності в державному секторі встановлені єдині правила регулювання обліку та фінансової звітності всіх суб'єктів цієї сфери економіки. Стандарти мають рекомендаційний характер. Запропоновані в стандартах підходи до вирішення облікових проблем набувають обов'язкового і конкретного характеру тільки шляхом видання інструкцій, положень, стандартів певною країною.

В основу облікових принципів за МСФЗ у державному секторі (як в і стандартах для підприємницького сектору) покладений метод нарахування, застосування якого дозволяє досягнути правдивого відображення у звітності фінансового стану, результатів виконання кошторису та грошових коштів установи та бюджету.

На відміну від рекомендацій МСФЗ, в системі бухгалтерського обліку в бюджетній сфері України розрізняють два основних об'єкти: установу, що отримує кошти бюджету, та бюджет. Цієї проблеми торкалися у своїх працях науковці та практики, пропонуючи застосовувати єдиний План рахунків для обліку бюджетів та господарських операцій бюджетних установ. Проте найбільша проблема в іншому – методі обліку доходів і витрат.

Реформування бухгалтерського обліку відповідно до Міжнародних стандартів фінансової звітності зустрічає на своєму шляху дві групи проблем: перша група – проблеми методологічного характеру, друга – організаційного. [1, С.170-171].

Облікова політика повинна забезпечити досягнення мети ведення бухгалтерського обліку і складання фінансової звітності, яка відповідно до ЗУ «Про бухгалтерський облік та звітність» № 996-XIV полягає у наданні користувачам для прийняття рішень повної, правдивої та неупередженої інформації про фінансове становище, результати діяльності та рух грошових коштів установи. Але слід враховувати, що у зв'язку зі специфікою діяльності суб'єктів державного сектору, повна, правдива та неупереджена інформація повинна забезпечити своєчасне попередження негативних явищ у фінансово-господарській діяльності суб'єктів державного сектору, можливість виявлення й ефективного використання внутрішньогосподарських резервів та фінансове планування і прогнозування на державному рівні, державний фінансовий контроль за наявністю та рухом як бюджетних, так і позабюджетних коштів, їх цільовим призначенням та раціональним використанням [4].

Література: 1. Криштоп Н. А. Визначення необхідності реформування фінансової звітності суб'єктів бюджетної сфери згідно з МСФЗ / Н.А. Криштоп // Управління розвитком. - 2013. - №5. - С. 170-173; 2. Сизоненко О.В. Облікова

політика бюджетних установ: сучасний стан та перспективи розвитку / О.В. Сизоненко // Вісник ЧДТУ. – 2013. – №3(68). – С. 86-92; 3. Бутинець Ф.Ф. Бухгалтерський облік: облікова політика і план рахунків, стандарти, кореспонденція рахунків. Звітність : навч. посібн. – Вид. 3-тє, [перероб. та доп.] / Ф.Ф. Бутинець, Н.М. Малюга. – Житомир, 2011. – С. 324; 4. 1. Єфіменко В. І. Напрямки гармонізації бухгалтерського обліку та звітності в Україні / В. І. Єфіменко // Фінанси, облік і аудит. – 2011. – № 18. – С. 278 – 284.

*Редіна Т.О., спеціаліст
Науковий керівник – Міронова Л.О., к.е.н., доцент
Дніпропетровська державна фінансова академія*

БЮДЖЕТНИЙ МЕХАНІЗМ ФОРМУВАННЯ ДОХІДНОЇ ЧАСТИНИ МІСЦЕВОГО БЮДЖЕТУ

Процес становлення інституту місцевого самоврядування, зміцнення правових, організаційних і фінансових засад його функціонування відбувається в складних умовах трансформації економічної і політичної системи України [2]. Формування доходної частини місцевих бюджетів є водночас умовою і результатом соціально-економічного розвитку територій [2]. Розширення функцій і повноважень органів місцевого самоврядування України протягом останніх років не супроводжувалося адекватним збільшенням обсягів фінансових ресурсів, які надходять в їх розпорядження [2]. Власні доходні джерела місцевих бюджетів відіграють незначну роль.

Створення ефективного механізму формування доходів місцевих бюджетів є однією з актуальних проблем, від вирішення якої залежить стабільність розвитку економіки країни і регіонів.

Питання формування доходної частини місцевих бюджетів розглядалися в наукових працях та статтях відомих вітчизняних вчених.

Крізь призму теорії державних фінансів ці питання висвітлені у працях О.Д. Василика, В.М. Федосова, С.І. Юрія [4]. Теоретичні засади доходів місцевих бюджетів у контексті теорії місцевих фінансів та міжбюджетних відносин аналізуються у працях В.І. Кравченка, І.О. Луніної, М.Г. Чумаченка, С.В. Слухая, на підставі теорії та практики становлення бюджетної системи України – в роботах С.А. Буковинського, В.Г. Дем'янишина, В.М. Опаріна, К.В. Павлюк, місцевих бюджетів України – О.П. Кириленко, О.Д. Данілова, Ю.В. Лапшина [4].

Професор О.П. Кириленко трактує доходи місцевих бюджетів як доходи, що складаються із власних і закріплених надходжень, перелік яких визначений на тривалу перспективу, що повинно створити необхідні передумови для здійснення перспективного планування [4].

О.Д. Василик зазначає, що економічна сутність доходів місцевих бюджетів виявляється у формуванні грошових фондів, які є фінансовим забезпеченням діяльності місцевих рад і місцевих державних адміністрацій, та використання цих фондів на фінансування, утримання й розвиток соціальної інфраструктури, місцевого господарства тощо [4].

Основними складовими моделі системи формування доходів місцевих бюджетів, на думку В. Кравченка, є розподіл і розмежування функцій, компетенцій, сфер відповідальності; видатків між різними рівнями влади; дохідних баз і визначення фіскальних повноважень органів державної влади та місцевого самоврядування [3, с.93].

С.М. Юрій під доходами місцевих бюджетів розуміють частину централізованих ресурсів держави, необхідних для виконання нею відповідних функцій [1, с.227].

Відповідно до діючого бюджетного законодавства, доходи бюджету – це усі податкові, неподаткові та інші надходження на безповоротній основі, справляння яких передбачено податковим законодавством України (включаючи трансферти, дарунки та гранти). У Законі України «Про місцеве самоврядування в Україні» зазначено, що доходи місцевих бюджетів формуються за рахунок власних джерел, які визначені законом, та закріплених у встановленому порядку загальнодержавних податків, зборів та інших обов'язкових платежів.

Технологія формування і використання фінансових ресурсів розкривається через бюджетний механізм. Бюджетний механізм — це система економічних заходів впливу на забезпечення мобілізації оптимальних обсягів фінансових ресурсів бюджету, їх найефективнішого розміщення і якомога економнішого використання з метою забезпечення соціально-економічного розвитку суспільства, визначеного економічною політикою держави. Механізм формування доходів бюджетів місцевого самоврядування включає функції, принципи, методи, інструменти, важелі впливу, нормативно-правове та інформаційно-аналітичне забезпечення. Основними інструментами формування доходів місцевих бюджетів є фінансове планування і прогнозування.

Характеризуючи поняття «доходи бюджету», слід зазначити, що вони мають похідний характер, оскільки є складовою державних доходів [4].

Підсумовуючи все вищенаведене, можна зробити висновок, що ефективність системи формування доходів місцевих бюджетів значною мірою залежить від рівня економічного розвитку країни та її регіонів.

Література: 1. Дроб'язко Л.О. Актуальні питання формування доходів місцевих бюджетів [Текст]. / Л.О. Дроб'язко // Молодіжний науковий вісник УАБС НБУ. Серія: Економічні науки. – 2013. – № 4. – С. 225-235. 2. Ізмайлова

Н.В., Мура О.О. Проблеми формування доходної частини місцевих бюджетів [Електронний ресурс] / Н.В. Ізмайлова, О.О. Мура // Ключові аспекти наукової діяльності: матеріали наук.-практ. конференції. – 2009. – № 2. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/AND_2009/Economics/39037.doc.htm. 3. Макогон В.Д. Методологічні аспекти формування доходів місцевих бюджетів [Текст]. / В.Д. Макогон // Вісник КНТЕУ. – К.: КНТЕУ. – 2009. – № 4. – С. 92-99. 4. Тріпак М. М., Тимчук О.Й. Доходи місцевих бюджетів України: прагматика та фіскальне регулювання [Електронний ресурс]. –Режим доступу: <http://library.tneu.edu.ua/images/stories/pkladachiv/>

*Рудь Ю.В., магістр
Науковий керівник – Даценко В.В., к.е.н., доцент
Дніпропетровська державна фінансова академія*

ПЕНСІЙНИЙ ФОНД УКРАЇНИ В СИСТЕМІ ПЕНСІЙНОГО СТРАХУВАННЯ

Одним із найважливіших завдань соціальної політики держави, є матеріальне забезпечення громадян у старості, в разі постійної втрати працездатності, втрати годувальника. Таке забезпечення здійснюється шляхом призначення виплати їм пенсій. В Україні нараховується понад 14 млн. пенсіонерів, до яких відносяться різні категорії громадян. [1]

Пенсійний фонд України є невід'ємною ланкою системи пенсійного забезпечення в Україні. ПФУ здійснює мобілізацію фінансових ресурсів, необхідних для забезпечення виплат, управління фінансами пенсійного забезпечення та організацію платежів населенню, пов'язаних з обслуговуванням та соціальною підтримкою пенсіонерів. Відповідно до Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» №1058-IV від 09.07.2003 року (з врахуванням змін) система пенсійного забезпечення в Україні складається з трьох рівнів. [1]

Аналіз структури доходів бюджету за 2011–2013 рр. свідчить про те, що власні надходження впродовж 2011–2013 рр. збільшились, їх частка зросла з 63,6% до 74% відповідно, а частка коштів державного бюджету впродовж даного періоду зросли з 8,1% до 12,1%. Аналіз показників виконання бюджету управління показав, що у 2013 році фактичні видатки управління за рахунок власних надходжень були на 7,97% вищі, ніж у 2012 році та на 22,20% вище, ніж у 2011 році. Видатки за рахунок Державного бюджету України управління Пенсійного фонду в Бабушкінському районі міста Дніпропетровськ у 2013 році були на 8,92% вище, ніж у 2012 році та на 25,67% вище, ніж у 2011 році.

Аналіз показників пенсійного забезпечення показав, що потреба на виплату пенсій та допомоги за 2013 р. становить 795985,10 тис.

грн., що на 71911,9 тис. грн. більше ніж за 2011 р., та на 2984,9 тис. грн. ніж у 2012 р. у зв'язку зі збільшенням пенсій. Послідовна політика Уряду, спрямована на підвищення розмірів пенсійних виплат, доведення мінімального розміру пенсії до рівня прожиткового мінімуму вимагає активізації роботи щодо наповнення бюджету Пенсійного Фонду коштами, достатніми для своєчасного фінансування підвищених розмірів пенсій.

Середній розмір пенсії на 01.01.2013 складає 1497,98 грн. (на 01.01.2010–1065,5грн., 01.01.2011–1180,75грн., 01.01.2012 – 1256,53грн.). У 2012 р. середній розмір пенсій підвищився на 432,48 проти 2010 р., на 317,23 грн. та на 241,45 в порівнянні з 2011 р.

Для удосконалення пенсійного забезпечення треба визначити загальну оцінку діючої пенсійної системи в Україні, її позитивні та негативні особливості, цілі, завдання і основні напрямки реформування пенсійного забезпечення.

Метою реформи пенсійної системи є посилення соціального захисту осіб, які втратили працездатність, забезпечення гідного рівня їх життя в результаті стійкого розвитку пенсійної системи. Для цього необхідно вирішити такі завдання: стабілізувати солідарну пенсійну систему; запровадити загальнообов'язкове накопичувальне страхування і розвивати добровільне накопичувальне пенсійне страхування; поліпшити адміністрування пенсійної системи.[5]

В державі необхідно розробити заходи та створити умови для подальшого розвитку недержавного пенсійного забезпечення. Крім того необхідно ще раз переглянути положення відносно створення другого рівня пенсійної системи, проаналізувати доцільність його впровадження використовуючи сучасні інструменти фінансового моделювання.

Отже, подальше реформування системи пенсійного страхування, спираючись на вже досягнуті результати, повинно бути сконцентроване на формуванні цілісної системи напрямів, форм і методів пенсійного страхування та усунення суперечностей, які виникли на попередньому етапі.

Пенсійне страхування є домінуючим видом соціального страхування і характеризується як величезне досягнення людства і сьогодні успішно функціонує в переважній більшості країн світу. Головне його досягнення – збереження життєвого рівня, який був досягнутий в працездатному віці за допомогою колективних форм страхування соціальних ризиків.

Література: 1. Положення про Пенсійний фонд України, затверджене Указом Президента України №384/2011 від 06.04.2011 року // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>. 2. Порядок розроблення, затвердження та виконання бюджету Пенсійного фонду України, затверджений Постановою правління Пенсійного фонду України №21-2 від 31.08.2009 року, зареєстрованою у Міністерстві юстиції України 23.09.2009 року за №897/16913 (зі

змiнами) // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>.
3. Постанова Кабiнету Міністрiв України «Про затвердження бюджету Пенсійного фонду України на 2011 рік» №643 від 09.06.2011 року (зi змiнами) // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>. 4. Пронiн Ю.М. Фiнансове забезпечення Пенсійних фондiв // Науковий вiсник Фiнанси, банки, iнвестицiї. 2013. №2. – С.43-47 5. Романовська О.В. Пенсійна реформа в Україні: Особиста вiдповiдальнiсть за забезпечену старiсть // Вiсник НТУУ: Полiтологiя. Соцiологiя. Право. Випуск 2 – С.113-116

*Рядський В.М., спеціаліст
Науковий керівник – Гордієнко В.О., к. е. н., доцент
Дніпропетровська державна фінансова академія*

ЗАЛЕЖНІСТЬ КІЛЬКОСТІ ТА СУМИ ВІДМОВ ВІД КІЛЬКОСТІ РОЗПОРЯДНИКІВ БЮДЖЕТНИХ КОШТІВ

Державне казначейство України здійснює контроль за відповідністю кошторисів розпорядників бюджетних коштів розпису Державного бюджету України, який затверджується Міністерством фінансів України, та здійснює платежі за дорученням розпорядників бюджетних коштів лише у разі відповідності напрямів витрачання бюджетних коштів бюджетним асигнуванням та за наявності відповідних бюджетних зобов'язань у бухгалтерському обліку виконання бюджету.

Особливість казначейського контролю полягає в тому, що органи Державного казначейства України є єдиними виконавцями попереднього контролю при зарахуванні коштів до бюджету та при здійсненні видатків. Система такого контролю дає можливість попередити порушення, призупинити операцію і повернути платіжні документи без виконання, тому що бюджетні рахунки переведені за банківських установ до органів Державного казначейства.

Кількість відмов можна розглянути з декількох сторін, одна з яких це плідна інформаційна праця з клієнтами, що призводить до зменшення порушень і навпаки, а в наслідку і відмов. Інша ж сторона це ефективність контрольних дій працівників казначейства в виявленні цих порушень.

Чим більша кількість розпорядників, які обслуговуються в районі територіальним органом Державної казначейської служби України тим більше роботи з'являється в цього органу і йому складніше доносити ту інформацію до такого об'єму клієнтів, а з цього випливає, що при виконанні своєї контролюючої функції, з'являється більше осіб, які допускають порушення на етапі виконання своїх обов'язків.

Для того щоб ця теорія підтвердилась, а також здійснити більш точну оцінку такої залежності та дослідити її силу більш детально

необхідно побудувати економіко - математичної моделі (ЕММ) зв'язку кількості розпорядників бюджетних коштів та суми коштів у якій було відмовлено, через порушення бюджетного законодавства, в якій можна буде . Проблема вивчення взаємозв'язків економічних показників є однією з найважливіших в економічному аналізі і може бути реалізована за допомогою електронних таблиць EXCEL. Використані дані для розрахунків наведено у таблиці 1.

Таблиця 1

Дані для розрахунків

Рік	Кількість розпорядників які обслуговуються в районі, од.	Частка коштів у якій було відмовлено, тис. грн.
2009	48	6,7
2010	54	3,5
2011	39	64,8
2012	41	1050,7
2013	27	4,1

На основі наведених даних була побудована ЕСМ, яка характеризує зв'язок показників. Оцінку параметрів моделей представлено в таблиці 2.

Таблиця 2

До зміни законодавства	
$a_1 = -2,40704$	$a_0 = 326,5743$
$Sa_1 = 26,14388$	$Sa_0 = 1118,457$
$R^2 = 0,002818$	$S = 532,463$
$F = 0,008477$	$df = 3$
$Ssreg = 2403,285$	$Ssresid = 850550,6$

Адекватність моделей було перевірено за допомогою критерію Фішера. Порівнюючи табличне значення критерію з фактично отриманим, можна констатувати, що модель неадекватна. Можна зробити висновок про відсутність зв'язку між показниками, а також про неефективність та недоречність оцінки залежності.

Висновки. Таким чином, можна зробити висновок, що немає зв'язку між кількістю розпорядників, які обслуговуються в Покровському районі територіальним органом Державної казначейської служби України, та сумою коштів, у якій було відмовлено через неналежне виконання бюджетного законодавства при прийнятті до виконання платіжних доручень розпорядників бюджетних коштів з виконання місцевих бюджетів в період з 2009 - 2013 рр. станом. В цьому випадку можна сказати, що в кількості

відмов має місце саме якісний фактор, тобто допущені порушення порядку або термінів подання і затвердження кошторисів та інших документів, що застосовуються в процесі виконання бюджету, порядку та термінів відкриття (закриття) рахунків, встановлених вимог щодо порядку та термінів подання звітності, невідповідності звітних даних даним бухгалтерського обліку виконання бюджетів та інше.

Література: 1 Бюджетний кодекс України, 2010, N 2457.2. Каленська В.І. Система казначейського контролю за бюджетними коштами /В.І. Каленська // Актуальні проблеми економіки. – 2013. – № 5(59). – С. 128 – 134. 3. Статистична інформація Державного казначейства України.

*Садова О. О., спеціаліст
Науковий керівник – Качула С.В., ст. викладач
Дніпропетровська державна фінансова академія*

БЮДЖЕТ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНУ

Децентралізація фінансових відносин, що є характерною рисою сучасного економічного розвитку України, обумовлює підвищення ролі місцевих органів влади в забезпеченні ефективного розвитку територій. Цей факт викликає необхідність вирішення низки проблем, що пов'язані з удосконаленням методів формування та використання фінансових ресурсів адміністративно-територіальних одиниць. Успішне вирішення проблем соціально-економічного розвитку територій, задоволення потреб територіальної громади безпосередньо залежить від результативності залучення та ефективності використання фінансових ресурсів регіону. Зважаючи на те, що фінансовою базою функціонування органів місцевого самоврядування виступають місцеві бюджети, то сталий розвиток адміністративно-територіальної одиниці в значній мірі визначається тим обсягом фінансових ресурсів, які акумульовані в місцевому бюджеті, тобто бюджетним потенціалом [1].

Формування місцевих бюджетів України здійснюється під впливом багатьох чинників, а саме: база оподаткування, перелік загальнодержавних податків і зборів, ставки місцевих податків, механізми визначення обсягів міжбюджетних трансфертів та інші. Але найбільшої уваги заслуговує дослідження взаємозв'язку між фінансовими ресурсами місцевих бюджетів та показниками соціально-економічного розвитку регіонів.

Впровадження комплексу цих заходів, а також виконання основних показників плану соціально-економічного розвитку міста, таких, як випуск та реалізація промислової продукції, активізація

діяльності підприємств малого бізнесу, збільшення порівняно із запланованим фонду оплати праці, приріст середньомісячної заробітної плати, знайшли пряме відображення у виконанні планових завдань надходження доходів до бюджету м. Новомосковська у 2013 році позитивно вплинуло на виконання місцевого бюджету [2].

План по доходах бюджету м. Новомосковська на 2013 рік з урахуванням внесених змін затверджено у обсязі 210260,4 тис.грн., у тому числі загальний фонд 164433,1 тис.грн., з яких власні надходження склали 48136,3 тис.грн. та спеціальний фонд 15827,3 тис.грн., яких власні надходження склали 11019,3 тис.грн.

Фактично у звітному році до міського бюджету надійшло доходів у сумі 208841,0 тис.грн., що складає 99,3 відсотки до бюджетних завдань.

До загального фонду надійшло доходів у сумі 190080,6 тис. грн. або 97,8 відсотки, у тому числі власних надходжень отримано 47772,8 тис.грн., або 99,2 відсотки. До спеціального фонду місцевого бюджету (без урахування міжбюджетних трансфертів) у 2013 році зараховано 14535,2 тис.грн., що становить 131,9 відсотка до уточнених планових завдань.

У 2013 році доходів, що враховуються при визначенні міжбюджетних трансфертів, до місцевого бюджету зараховано 32676,0 тис.грн., що на 3253,1 тис. грн. або на 9,1% менше розрахункових показників Міністерства фінансів України (35929,1 тис.грн.). Основною причиною невиконання показників стало зменшення чисельності працюючих на підприємствах міста та недосягнення темпів зростання розміру середньомісячної заробітної плати [2].

Найбільшим дохідним джерелом міста Новомосковська є податок на доходи фізичних осіб. В 2013 році ПДФО при нормативі відрахувань 50 відсотків при планових завданнях 33717,6 тис. грн. до бюджету міста зараховано 32524,7 тис. грн., що складає 96,5% до плану та порівняно з відповідним періодом минулого року більше на 1016,2 тис. грн. або на 3,2%.

План по видатках загального фонду бюджету міста на 2013 рік затверджений у обсязі 195078,7 тис. грн., уточнені планові показники становлять 195057,9 тис. грн., касове виконання склало 190768,7 тис.грн., або 97,8%. У порівнянні з плановими показниками на 2013 рік бюджет міста за видатками виконано на 97,8%.

Видатки на соціально-культурну сферу профінансовані у сумі 175001,7 тис. грн., що становить 91,7 відсотків видатків загального фонду бюджету. В структурі видатків місцевого бюджету обсяг видатків на освіту складає 38,6%, на охорону здоров'я – 7,6 відсотка, на культуру – 3,1 відсотка, на соціальний захист населення – 41,9 відсотка, на фізичну культуру і спорт – 0,6 відсотка.

Проведене дослідження бюджетного забезпечення економічного

та соціального розвитку регіонів доводить, що розв'язання фінансових проблем регіонів може здійснюватись через закріплення за місцевими органами влади стабільних джерел доходів, реформування місцевого оподаткування, наприклад, переведення деяких податків із загальнодержавних в місцеві, що призведе до збільшення надходжень до місцевих бюджетів, та встановлення більш справедливого міжрегіонального розподілу частки податків.

Література: 1. Люта О.В. Бюджетний потенціал як визначальний чинник фінансового забезпечення розвитку регіону / О.В. Люта // Електронне наукове фахове видання «Ефективна економіка»[Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2584> 2. Офіційний сайт Новомосковської міськради [Електронний ресурс] - Режим доступу:<http://www.novomoskovsk-rada.gov.ua/>.

*Самойленко Л.В. спеціаліст
Науковий керівник – Чубак А.Ю., ст. викладач
Дніпропетровська державна фінансова академія*

УПРАВЛІННЯ ФІНАНСАМИ БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВ

Нині успішне функціонування бюджетних установ має надзвичайно важливе значення, оскільки вони створюються державою для досягнення соціальних, культурних, освітніх, наукових і управлінських цілей, забезпечення охорони здоров'я громадян, розвитку фізичної культури і спорту, задоволення духовних та інших нематеріальних потреб громадян. Виконання поставлених завдань неможливе без побудови ефективного фінансового механізму.

Необхідно зауважити, що на функціонування бюджетних організацій негативно впливають такі фактори: незадовільний стан фінансування, брак грошових коштів для оновлення матеріально-технічної бази бюджетних закладів, обмеженість джерел формування фінансових ресурсів та чітка регламентація напрямків їх використання. Розв'язання зазначених проблем переважно залежить від ефективності побудови та реалізації фінансового механізму бюджетних установ.

Бюджетні установи практично не мають власних доходів і свою діяльність провадять за рахунок коштів відповідних бюджетів. Отже, основна форма фінансового забезпечення бюджетних закладів – бюджетне фінансування, під яким прийнято розуміти безповоротний, безвідплатний відпуск коштів з державного та місцевого бюджетів на виконання загальнодержавних функцій, функцій місцевого самоврядування і забезпечення функціонування бюджетних установ та організацій.

Під кошторисним фінансуванням слід розуміти покриття витрат бюджетних установ з метою виконання ними функцій та завдань, спрямованих на досягнення суспільних благ за рахунок бюджетного фінансування і позабюджетних коштів, які надходять у результаті надання платних послуг та отримання спонсорської допомоги. Кошторис є основою для виникнення, зміни та припинення фінансових правовідносин з приводу використання виділених з бюджету коштів. Порядок складання, розгляду, затвердження та вимоги до виконання кошторисів бюджетних установ регламентовано постановою Кабінету Міністрів України від 28 лютого 2002 року [1].

Зміни у фінансовому забезпеченні дозволяють бюджетним установам:

- на власний розсуд використовувати матеріальні та частину фінансових ресурсів, що перебувають в їх розпорядженні. Так, бюджетні заклади отримали право здавати в оренду іншим підприємствам і організаціям будівлі та споруди, транспортні засоби, інші матеріальні цінності;

- надавати послуги на платній основі;

- установлювати ціни на послуги таким чином, щоб вони відповідали завданню самоокупності та самофінансування.

Отже, потреби бюджетних закладів лише частково задовольняються шляхом безпосереднього надання коштів з бюджету, які утворилися внаслідок перерозподілу валового внутрішнього продукту, за джерелом походження дійсно бюджетні – це кошти загального фонду бюджету.

Нині зростає роль позабюджетних джерел фінансування в забезпеченні функціонування закладів бюджетної сфери. Позабюджетні надходження грошових коштів і доходів у матеріальній чи нематеріальній формі, які отримує бюджетний заклад, є результатом його самостійної фінансово-господарської діяльності.

Основні джерела позабюджетних коштів – це кошти за надання платних (договірних) послуг та спонсорські кошти, які останнім часом широко використовуються. Однією з форм фінансування соціальних проектів і цільових програм бюджетних установ може бути фандрайзинг, що являє собою спеціально організований процес збирання коштів на реалізацію проектів неприбуткових організацій.

Фінансування бюджетних установ на основі фандрайзингу здійснюється за допомогою таких інструментів:

- гранту – добродійного пожертвування (внеску), що надається донорською організацією для реалізації неприбуткового проекту або програми;

- безпроцентної поворотної фінансової допомоги (поворотного гранту), що надається неприбутковій організації для реалізації проектів, які припускають отримання доходів у результаті діяльності щодо проекту. Поворотна фінансова допомога припускає повне або часткове повернення наданого фінансування;

– оплати послуг на договірній основі з приводу проведення семінарів, досліджень для неприбуткової організації фандрайзинговими компаніями [2].

Отже, ефективне функціонування бюджетних установ можливе лише за умови чітко налагодженого фінансового механізму. Проведені дослідження свідчать про те, що фінансовий механізм бюджетних закладів відображає специфіку організації фінансових відносин у даній сфері, яка проявляється в реалізації фінансового забезпечення.

Література: 1. Бюджетний кодекс України: Закон України // Голос України. – 2010. – 4 серпня. - №143 (4893). 2. Пігуль Н.Г. Особливості реалізації бюджетного механізму бюджетних установ /Н. Г.Пігуль, О.В.Люта [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.uabs.edu.ua/images/stories/docs/K_F/Liuta_008.pdf

*Свердленко В.Ю., спеціаліст
Науковий керівник - Роменська К.М., ст. викладач
Дніпропетровська державна фінансова академія*

УДОСКОНАЛЕННЯ ПЛАНУВАННЯ ТА ПРОГНОЗУВАННЯ ВИДАТКІВ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ

У період планової економіки Україна мала досить дієву та розвинену систему бюджетного прогнозування та планування, проте в умовах розвитку ринкової економіки така модель об'єктивно втратила свою практичну цінність. Разом з цим, так і не була повністю впроваджена нова цілісна система «західного» типу, яка відповідала б ринковій моделі економіки [3].

Найпоширенішими методами, які використовуються в бюджетному прогнозуванні в Україні, є експертні оцінки, метод екстраполяції та економіко-математичне моделювання. Варто враховувати, що економіка України має свої особливості. У світовому господарстві вона позиціонується як мала економіка, зорієнтована на експортне виробництво товарів переважно з малою доданою вартістю, тобто сировинних товарів.

Висока інтеграція вітчизняної економіки в глобальну зумовлює високу чутливість її стану до світових катаклізмів, збільшує волатильність макроекономічних та, відповідно, бюджетних параметрів. Цей момент також необхідно враховувати при прогнозуванні, і саме він часто унеможливорює механічне перенесення на ґрунт українських реалій методів прогнозування, які добре себе зарекомендували в стабільних умовах інших економік.

Таким чином, нині залишаються актуальними питання відпрацювання методик прогнозування, процедур взаємодії

державних установ і інституцій, причетних до середньострокового бюджетного планування і прогнозування, з метою покращання якості середньострокового бюджетного прогнозування та підвищення його точності з урахуванням суттєвої волатильності українського економічного середовища [1].

Причиною погіршення бюджетної забезпеченості територіальних громад в останні роки більшість експертів називає відсутність коштів у державній скарбниці та уповільнення темпів економічного розвитку країни. Водночас майже не звертається увага на якість бюджетування, хоча саме поглиблення фактичних дисбалансів між запланованими доходами та доведеними для виконання видатками призводить до формування такого колосального дефіциту місцевих бюджетів.

На відміну від країн ЄС, в Україні працює принцип формування бюджету згори, а не знизу. Це означає, що органам місцевого самоврядування доводяться напрацьовані в закритому режимі показники, на які вони в більшості випадків не можуть впливати. Реальна потреба муніципалітетів у коштах, обрахована на підставі галузевих нормативів, не береться Мінфіном до уваги на підставі того, що це не є фінансово-бюджетною категорією.

Наступним недоліком у бюджетному плануванні є відсутність належного фінансування державних цільових програм. Відповідні доручення вищих посадових осіб держави щодо здійснення оптимізації державних цільових програм, виокремлення найбільш пріоритетних і забезпечення їх безумовного фінансування до цього часу профільними міністерствами не виконані. Більшість із цих програм містять положення про співфінансування з місцевих бюджетів. При цьому у Держбюджеті не передбачаються кошти на реалізацію більшості цільових програм. Проте органи місцевого самоврядування повинні запланувати конкретні обсяги фінансування за цими програмами в своїх місцевих бюджетах.

Найбільшою ж проблемою бюджетного планування є недосконалість механізму розрахунку видатків на виконання делегованих місцевому самоврядуванню повноважень. Загальний обсяг фінансових ресурсів за кожним видом видатків, що обчислюються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів, визначається без повного врахування державних соціальних стандартів і нормативів, які мають бути розроблені окремо по кожній галузі бюджетної сфери та зважаючи на специфіку кожної групи адміністративно-територіальних одиниць. Нормативи фінансової забезпеченості, що застосовуються в процесі обрахунку міжбюджетних трансфертів, не узгоджені із галузевими нормативами і вимогами. При цьому саме галузеві міністерства диктують сьгодні норми діяльності бюджетних установ, багато з яких є застарілими, не відповідають демографічній ситуації в країні, орієнтовані не на

споживача послуги, а на утримання установи [2].

Таким чином, резерви для поліпшення якості бюджетного забезпечення територіальних громад перебувають у площині бюджетного планування. Наразі не має потреби вигадувати механізми для розв'язання перелічених вище проблем, оскільки більшість із них уже закріплено в Програмі економічних реформ президента України. Залишається лише реалізувати їх на практиці.

Література: 1. Бюджетне прогнозування: методика потребує вдосконалення [Електронний ресурс] / Незалежний аудитор. - 2012. - №9. – Режим доступу: http://n-auditor.com.ua/uk/component/na_archive/573.html?view=material; 2. Дерун Т. Планування місцевих бюджетів: паралельна реальність [Електронний ресурс] / Дзеркало тижня. Україна. -2013. -№45. – Режим доступу: http://gazeta.dt.ua/finances/planuvannya-miscevih-byudzhetiv-paralelna-realnist-_html; 3. Молдован О.О.Щодо оптимізації процесів бюджетного прогнозування та планування в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/1089/>

*Семененко Т.Л., спеціаліст
Науковий керівник – Даценко В.В., к.е.н., доцент
Дніпропетровська державна фінансова академія*

ПЕНСІЙНИЙ ФОНД УКРАЇНИ В СИСТЕМІ ПЕНСІЙНОГО СТРАХУВАННЯ

Пенсійне страхування в Україні є основною складовою системи соціального захисту населення і охоплює непрацездатних громадян похилого віку, інвалідів, осіб, які втратили годувальника, виплати яким здійснюються у формі пенсій, надбавок та підвищень до пенсій, компенсаційних виплат, додаткових пенсій та державної соціальної допомоги особам, які не мають права на пенсію та інвалідам.

Від ефективності функціонування пенсійної системи багато в чому залежить соціальна стабільність в Україні, адже вже сьогодні в країні частка осіб, які отримують пенсію досягає 30%. У зв'язку зі старінням населення та впливом світової економічної кризи Пенсійний фонд України став не спроможним виконувати покладені на нього завдання в повному обсязі.

Мета дослідження полягає у обґрунтуванні основних напрямів удосконалення діяльності пенсійного фонду України на основі теоретичних та практичних аспектів обраної проблематики.

З метою забезпечення пенсійного страхування в Україні було створено самостійну державну установу, яка має статус державного цільового позабюджетного фонду – Пенсійний фонд України (ПФУ). Пенсійний фонд України є самоврядною неприбутковою організацією, центральним органом виконавчої влади, що здійснює керівництво та управління солідарною системою загальнообов'язкового державного пенсійного страхування [1].

Управління фінансами пенсійного страхування, функції з призначення (перерахунку) та виплати пенсій здійснює Пенсійний фонд України, який являється центральним органом виконавчої влади [2]. Економічна сутність пенсійної системи полягає в матеріальному забезпечення в старості, вона виступає продуктом економічних відносин і цілком відповідає їх рівню.

Для забезпечення функціонування солідарної системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування та виконання інших завдань визначених законодавством Пенсійний фонд України здійснює мобілізацію фінансових ресурсів. У зв'язку зі старінням населення та нестабільною економічною ситуацією в країні, солідарна система пенсійного забезпечення України стикнулася з проблемою нестачі фінансових ресурсів. За даними звітів Пенсійного фонду України за 2008-2012 роки бюджет Фонду був дефіцитним.

Солідарний рівень пенсійного страхування в Україні має багато невирішених проблем, основними з яких є низький розмір пенсії переважної більшості пенсіонерів та зростання пенсійних видатків випереджаючими темпами порівняно з можливостями економіки щодо їх забезпечення. Тому стає очевидною необхідність як значної активізації процесів подальшого реформування пенсійної системи, так і їх коригування з урахуванням накопиченого досвіду та соціально-економічного стану в країні.

Ефективним напрямом реформування пенсійної системи має стати значне посилення ролі накопичувальних складових пенсійної системи, які слугуватимуть ефективним стимулом для детінізації економіки країни та стануть джерелом довгострокових інвестицій в Україні, що дасть потужний поштовх розвитку країни.

Очевидно, що реформування пенсійної системи України є складним процесом. Тому лише аналіз світового досвіду пенсійного забезпечення дозволить Уряду удосконалити пенсійну реформу в Україні та уникнути помилок. Але з огляду на специфіку кожної країни, рівень її економічного розвитку необхідно не просто копіювати модель фінансового забезпечення пенсійної системи іншої країни в Україну, а використовувати сукупність аспектів, які найкраще підходять до українських умов.

Отже, особливістю пенсійної системи України є те, що на даний час в повній мірі функціонує її перший рівень, тобто солідарна система пенсійного забезпечення, для здійснення пенсійних виплат з якої Пенсійний фонд України акумулює грошові кошти.

У зв'язку з неефективним функціонуванням пенсійного страхування в Україні, необхідним є проведення заходів з його удосконалення. Щодо України, то найголовнішою ціллю для покращення пенсійного страхування є повне впровадження змішаної трирівневої системи та використання досвіду пенсійного забезпечення зарубіжних країн.

Література: 1. Закон України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» № 1058-IV від 9.07.2003 р. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.zakon.rada.gov.ua> 2. Постанова Правління Пенсійного фонду України «Про затвердження Порядку розроблення, затвердження та виконання бюджету Пенсійного фонду України» № 21-2 від 31.08.2009 р. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.zakon.rada.gov.ua> 3. Пенсійний фонд України: офіційний веб-сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.pfu.gov.ua/pfu/control/uk/index>

*Сидоренко М.В., спеціаліст
Науковий керівник – Баранник Л.Б., д.е.н., доцент
Дніпропетровська державна фінансова академія*

РОЛЬ ДЕРЖАВНОЇ КАЗНАЧЕЙСЬКОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ В БЮДЖЕТНОМУ ПРОЦЕСІ

Важливим чинником міцної фінансової системи держави є ефективне управління бюджетними ресурсами, яке означає насамперед оперативність у реагуванні на зміни в фінансовій сфері як держави загалом, так і на рівні окремого регіону. Це також здатність держави забезпечити своєчасне надходження та ефективне витрачання бюджетних коштів. Досягти цього можна лише за допомогою вмілого і виваженого управління економічними процесами.

Одним із основних учасників бюджетного процесу на стадії виконання бюджету є Державна казначейська служба України (ДКСУ), діяльність якої спрямовується та координується Кабінетом Міністрів України через міністра фінансів України.

При виконанні державного і місцевих бюджетів застосовується казначейське обслуговування бюджетних коштів.

Згідно з Бюджетним кодексом України, казначейське обслуговування місцевих бюджетів здійснюється територіальними органами Державної казначейської служби України. Вони ведуть облік усіх надходжень, що належать місцевим бюджетам, та за поданням органів, що контролюють справляння надходжень бюджету, погодженим з відповідними місцевими фінансовими органами, здійснює повернення коштів, помилково або надміру зарахованих до бюджету.

Найголовніша характеристика казначейської системи – обслуговування бюджетних коштів та її відмінність від банківської системи полягає в тому, що Казначейство України концентрує в єдиній системі два потоки грошових коштів, які виникають у процесі виконання бюджету, – дохідний і витратний – на єдиному казначейському рахунку.

Державна казначейська служба України дозволяє акумулювати бюджетні кошти на єдиному казначейському рахунку (ЄКР), що надає

можливість Уряду мати оперативну інформацію щодо фінансового стану країни та приймати відповідні рішення обслуговування через ЄКР та надає можливість оперативного покриття тимчасових касових розривів.

У процесі здійснення операцій з бюджетними коштами Казначейство України діє як злагоджений механізм, що концентрує бюджетні кошти в єдиній системі рахунків підпорядкованих структур, створює єдину інформаційну базу та готує фінансову та бюджетну звітність. Інформація, яку надає Казначейство України Уряду, дає змогу оцінити ефективність роботи органів державного управління й отримати інформацію про економічні наслідки бюджетної політики, провадженої Урядом.

Державна казначейська служба України здійснює попередній та поточний контроль за взяттям бюджетних зобов'язань, а також за надходженнями, й тим самим попереджує можливі бюджетні правопорушення. За допомогою Казначейства забезпечується економія бюджетних коштів, а також вчасне фінансування захищених статей видатків (в тому числі за допомогою механізму покриття тимчасових касових розривів).

Виконання бюджетів Державною казначейською службою України ведеться в автоматизованому режимі, але має потребу в удосконаленні. Зміни у веденні бухгалтерського обліку обов'язково мають супроводжуватися запровадженням нової технологічної платформи, яка б відповідала сучасним інформаційним технологіям, задовольнила б та забезпечила всебічне та оперативне обслуговування процесів виконання бюджетів усіх рівнів, потребує не лише зусиль Казначейства України, а й державницького підходу з боку всіх учасників управління державними фінансами нашої країни.

Отже, Державна казначейська служба України здійснює процедури виконання місцевих бюджетів, ведення бухгалтерського обліку всіх операцій та складання звітності про виконання місцевих бюджетів. Підсумовуючи сказане, можна зробити висновок, що в сучасних умовах економічної нестабільності в Україні, роль Державної казначейської служби як головного фінансового агента процесу виконання бюджетів є вирішальною, а саме реформування бюджетних відносин є вкрай необхідним.

Література. 1. Бюджетний кодекс України від 8 липня 2010 р. № 2456-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>. 2. Положення про Державну казначейську службу України від 13 квітня 2011 р. №460/2011 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>. 3. Булгакова С.В. Фактори впливу на обсяг та структуру бюджетних видатків / С.В. Булгакова, І.С. Микитюк // Казна України. – 2012 - № 3. 4. Богдан Т.П. Стабілізаційна бюджетно-податкова політика та особливості її застосування в Україні / Т.П. Богдан І.В. Богдан // Фінанси України – 2012 - № 7. 5. Офіційний сайт Державної казначейської служби України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://treasury.gov.ua/>

СОЦІАЛЬНИЙ АСПЕКТ БЮДЖЕТНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

Ефективність економічних перетворень залежить від місця соціальної політики в них. Рівень життя населення змінюється відповідно до соціального забезпечення різних верств громадян. Оскільки Конституція України (ст. 13) встановлює, що держава забезпечує захист прав усіх суб'єктів права власності і господарювання, соціальну спрямованість економіки [1], то основні напрями соціальні сфери, які потребують ефективного функціонування в Україні, — це наука, освіта, охорона здоров'я. Перехід до інноваційного розвитку в бюджетній політиці призведе до швидкої економічної стабілізації та зростання рівня життя населення.

Сучасні погляди на соціальний аспект в бюджетній політиці висвітлені в научних працях таких науковців, як: М. Блауг, Ю.Б. Іванов, А.І. Крисоватий, А.М. Соколовська, Б.Г. Федоров, Є.М. Євсегнеєв, С.В. Барулин, Е.А. Ермакова, В.В. Степаненко та інші.

Зростання рівня життя населення пов'язане з процесом тісного взаємозв'язку: чим ефективніше реалізуються основні постулати соціального захисту в бюджетній політиці – тим вищий рівень життя населення країни. Цей процес можна охарактеризувати такими основними функціями: акумуляційною, розподільчою (перерозподільчою), стабілізаційною.

Акумуляційна функція визначається в Податковому Кодексі, тобто вона реалізується через створення нової системи доходів (податкової бази), яка забезпечить кожний рівень господарювання необхідною кількістю ресурсів для ефективного виконання функціональних обов'язків.

Розподільча функція передбачає розподіл акумульованих фінансових ресурсів на основні соціально-економічні потреби відповідно до бюджетної класифікації та основних потреб суспільства у той чи інший момент часу.

Стабілізаційна функція враховує необхідність забезпечення стабільного економічного розвитку. Тобто у результаті реалізації бюджетної політики в Україні мають бути створені економічні передумови для підвищення таких основних складових рівня життя населення, як рівень зайнятості, рівень трудових доходів громадян, фінансового забезпечення в повному обсязі соціальних статей Державного бюджету України.

Внаслідок економічних реформ, які проводилися в Україні ми бачимо перехід від соціального бюджету до бюджету розвитку.

Виходячи з об'єктивних реалій сьогодення, виникає безліч суперечностей, пов'язаних з вибором такої бюджетної політики, яка б не зменшувала рівня життя населення.

Перевагами «бюджету розвитку» можна назвати фінансування таких напрямів, як удосконалення технічної бази виробництва, розвитку пріоритетних секторів економіки, політики зайнятості населення, удосконалення соціально-трудових відносин.

Основним недоліком є недофінансування соціальних статей, яке призведе до соціальної напруженості, а часовий лаг між впровадженням і виконанням даного бюджету зумовить сповільнення або повне призупинення зростання рівня життя населення на певний період часу.

Перевагами «соціального бюджету», у свою чергу, є фінансове забезпечення політики розвитку соціальної сфери (науки, освіти, медицини, культури і спорту); регіональної соціальної політики; підтримки системи соціальних гарантій (мінімальних соціальних стандартів); системи соціальної допомоги (уніфіковані підходи до визначення малозабезпечених груп населення та надання їм відповідної допомоги).

Недоліком можна назвати сповільнення економічного розвитку суспільства та фінансування лише мінімальних потреб суспільства, повільний розвиток недержавного сектору альтернативного фінансування соціальних потреб (наприклад, розвиток системи страхування).

Тобто виникає необхідність розробки такої бюджетної політики, що передбачатиме розвиток загальновідомого поняття «людського капіталу» (не тільки фінансування освіти та медицини, а також розвиток основних технологічних нововведень у виробництвах). Такий фінансовий параметр бюджетної політики матиме інвестиційний характер, оскільки буде спрямовуватися на підвищення якості трудових ресурсів, що, у свою чергу, призведе до зростання трудових доходів населення. Саме праця є одним із чинників національного багатства у відомій формулі «праця, земля, капітал».

Література: 1. Конституція України від 28.06.1996 №254к/96-ВР із змінами та доповненнями// zakon1.rada.gov.ua 2. Буковинський С.А. До питання здійснення бюджетної політики в Україні / С.А. Буковинський //Фінанси України. – 2012. - №11 – С. 5.2. 3. Євтушенко Н. Вплив бюджетної політики на соціально – економічний розвиток країни: [Електронний ресурс]. – http://www/nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Evu/2012-13/Evyushenko.pdf. 4. Blaug M. Great Economists since Keynes: An Introduction to the Lives and Works of One Hundred Modern Economists. — Edward Elgar Publishing, 2013. - 328 p.

ВПЛИВ ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ НА СОЦІАЛЬНО- ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК РЕГІОНУ

Тема податкової політики держави є надзвичайно актуальним, важливим і проблематичним питанням в галузі державних фінансів на сучасному етапі економічного розвитку суспільства в Україні. Ефективність і розміри надання суспільних послуг місцевими органами влади залежать, головним чином, від достатнього розміру місцевих фінансових ресурсів. Правомірно вважати, що фінансовою основою місцевого самоврядування є доходи місцевих бюджетів, які формуються за рахунок податкових надходжень і які, в свою чергу, є основним джерелом наповнення місцевих бюджетів. Місцеві податки і збори, які за своїм економічним змістом мають бути основою місцевих бюджетів, на сьогодні не реалізують своєї фіскальної ролі [3].

Надходження коштів від місцевих податків і зборів під впливом податкової реформи зазнали незначних змін в напрямку зростання, але їх питома вага в структурі доходів місцевих бюджетів залишається дуже низькою, що спричиняє значну фінансову залежність місцевих бюджетів від загальнодержавних джерел фінансування.

Велику питому вагу в структурі доходів бюджетів мають офіційні трансферти, що підкреслює значну централізацію розподілу бюджетних фінансових ресурсів, пряму залежність від Державного бюджету України та низьку фінансову самостійність місцевих бюджетів.

На сучасному етапі в Україні існує низка проблем, які не дозволяють місцевим податкам та зборам приймати головну участь у формуванні доходів місцевих бюджетів:

- надмірні витрати на адміністрування у порівнянні з обсягами надходжень;
- складність процедури оподаткування;
- обмеження прав місцевої влади щодо встановлення і сплати місцевих платежів;
- нерозвиненість самооподаткування як альтернативної форми надходжень до місцевого бюджету;
- фіскальна функція місцевих податків і зборів має другорядне значення, що призводить до зменшення питомої ваги в доходах місцевих бюджетів [3].

Звичайно подальший економічний розвиток України та всіх її регіонів можливий за умови розбудови ефективної та дієвої податкової системи. Тільки збалансована система оподаткування є одним із ключових факторів зростання виробництва, інвестиційної активності та зайнятості. Підвищення ролі місцевих податків і збільшення частини доходу за їх рахунок є головним напрямом зміцнення місцевого бюджету регіону, розширення його фінансової автономії. Ефективне використання механізму нарахування місцевих податків є важливим інструментом зміцнення всієї фінансової системи міста.

Отже, на нашу думку, для підвищення ролі місцевого оподаткування у формуванні фінансових ресурсів регіону доцільно:

- удосконалити механізм адміністрування податку на нерухомість як одного із найперспективнішого у фіскальному значенні місцевих податків;

- розширити перелік місцевих податків та зборів за рахунок включення до нього вже існуючих загальнодержавних податків, надходження від яких є частиною місцевого бюджету;

- покращити податковий менеджмент у сфері місцевих податків і зборів, акцентуючи увагу на посиленні фінансового контролю.

Відповідно до Європейської хартії місцевого самоврядування, до якої приєдналася Україна і виконання якої є однією із умов більш тісної співпраці з Європейським Союзом, органи місцевого самоврядування повинні мати право в рамках національної економічної політики на свої власні адекватні фінансові ресурси, якими вони б могли вільно розпоряджатися межах своїх повноважень [1]. У зв'язку з цим ключовою передумовою подальшого розвитку громадянського суспільства визначена глибока і системна реформа місцевого самоврядування, яка в найближчій перспективі повинна включати створення його економічного фундаменту [2]. Метою реформи державних фінансів визначене посилення зв'язку між фіскальною та соціально-економічною політикою держави. Зазначені завдання обумовлюють подальші наукові дослідження у сфері реформування регіональної фіскальної політики в Україні

Література: 1. Послання Президента України Віктора Януковича до Українського народу [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=n0003100-10> 2. Європейської хартії місцевого самоврядування [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua> 3. Глухова В. І. Місцеві податки і збори як складова фінансових ресурсів регіону / В. І. Глухова, М. А. Нікітіна, С. С. Красуля // Вісник КНУ імені Михайла Остроградського. — 2011. — № 2 (67). - С. 152–155. 4. Податковий кодекс України від 02.12.2010р. №2755-VI // – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/law/show/2755-17>

*Ступарь Л.Ю., студентка
Науковий керівник – Баранник Л.Б., д.е.н., доцент
Дніпропетровської державної фінансової академії*

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЗАСАД ПЛАНУВАННЯ ПОДАТКОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ

При податковому плануванні і прогнозуванні реалізуються не тільки фіскальні завдання, але і закладаються основи оптимізації тактики і стратегії податкового регулювання і контролю на регіональному рівні. Податкове прогнозування і планування базується на оцінці ефективності податкової системи регіону в цілому з позиції виконання нею фіскальних завдань і впливу на економіку, а також на аналізі причин розбіжностей між плановими і фактичними сумами податкових надходжень.

На сучасному етапі розвитку країни та окремих її регіонів місцеві бюджети відіграють стабілізуючу роль і реально впливають на проведення економічних реформ. Доречно зауважити, що за наявності недосконалої законодавчої бази та нестабільного розвитку економіки на достатньо високому рівні проводиться розробка узгодженої фінансової політики, реалізація якої забезпечує ефективне використання фінансових ресурсів за умов їх обмеженості [7].

При виконанні завдань при перспективному формуванні та виконанні місцевих бюджетів у регіонах з обмеженими фінансовими ресурсами, необхідно звернути увагу на такі ключові моменти:

- визначення пріоритетних питань;
- обґрунтованість розміру дохідної частини бюджету;
- забезпечення максимально повного збору податків;
- визначення величини життєво необхідних потреб і джерела їх фінансового забезпечення за умов обмеженості фінансових ресурсів [3].

Процес державного податкового прогнозування і планування на регіональному рівні включає два основних напрямки: прогнозування мобілізації сум контингентів податкових платежів на основі макроекономічних показників (обсяг ВВП, індекс інфляції, обсяг товарообігу) і розподіл регулюючих доходів по рівнях бюджетної системи з метою формування дохідної бази бюджетів територій. Важливою складовою податкового прогнозування і планування є аналіз факторів, які впливають на формування бази оподаткування по окремих видах податків. У регіональному податковому прогнозуванні і плануванні складно врахувати всі особливості формування бази оподаткування. Це призводить до огріхів у визначенні реальних сум податкових надходжень у бюджет, і є більш точним і доступним при податковому плануванні на рівні господарюючого суб'єкта [2].

Конкретне виконання місцевих бюджетів залежить не тільки від встановлених пропорцій розподілу загальнодержавних податків, але і від реальних надходжень контингентів цих податків на відповідній території. Прогнозування контингентів податкових доходів на відповідній території здійснюється територіальними фінансовими управліннями разом з податковими органами на основі даних, які характеризують економічний потенціал регіону, включаючи показники, які визначають обсяг платежів по відповідних податках [1].

Використання методу оцінки податкового потенціалу регіону забезпечує удосконалення процесів планування доходів місцевих бюджетів, обсяги яких визначаються не за фактичними надходженнями за попередні роки при сформованому рівні збирання, а в залежності від розміру баз оподаткування основних податків та зборів [6].

Рис. 1. Процес формування податкового потенціалу місцевих бюджетів

Найбільший показник доходів на душу населення в Україні за період 2010-2012 роки припадає на місто Київ. Серед областей найбільша частка надходжень у розрахунку на одну особу припадає на Донецьку область, адже там зосереджена основна частина виробничих підприємств України та шахт. Друге місце займає Дніпропетровська область, за нею Запорізька, Київська, Харківська, Луганська та Полтавська. Волинська область за показником наявного доходу у розрахунку на душу населення займає 21 місце серед 24 областей України. Найбільший показник коефіцієнта податкових можливостей місцевих органів влади серед областей України встановлено у 2011 році в м. Києві, причому він мав тенденцію до зниження з 2,00 в 2011 році до 1,97 в 2012 році. На другому місці знаходилась Донецька область. Коефіцієнт податкових можливостей місцевих органів влади по області мав тенденцію до зниження з 1,18 в 2010 році до 1,16 у 2012 році. Волинська область перебуває на 24 місці серед областей та м. Києва і м. Севастополя. Коефіцієнт податкових можливостей

місцевих органів влади по області збільшився з 0,76 у 2010 році до 0,77 у 2011 та 2012 роках. Найменший показник коефіцієнта податкових можливостей місцевих органів влади припадав на Закарпатську область, при цьому він мав тенденцію до зростання з 0,68 у 2010 році до 0,69 у 2011 та 2012 роках.

Проведені дослідження показали, що на рівні економічно розвинених регіонів країни за період 2010-2012 років відбувається зниження коефіцієнта податкових можливостей при його зростанні у економічно відсталих регіонах. Це пояснюється, по-перше, відсутністю ефективної державної фінансової підтримки місцевих органів влади регіонів-донорів, по-друге, посиленням зацікавленості місцевих органів влади регіонів-реципієнтів до розвитку власної доходної бази.

Серед регіонів найбільший індекс податкового потенціалу територій припав за період 2010-2012 років на Дніпропетровську область. Індекс податкового потенціалу по області мав тенденцію до зростання з 1,59 у 2010 році до 1,76 в 2012 році.

Розвиток регіонів потребує фінансового забезпечення, а це відповідно, вимагає визначення загального обсягу фінансових ресурсів та здійснення заходів щодо пошуку додаткових джерел залучення коштів [4].

Концентруючи фінансові ресурси в місцевих бюджетах, місцеві органи влади можуть їх спрямовувати на вирішення важливих завдань розвитку пріоритетних галузей національної економіки [5].

Отже, основним джерелом фінансових ресурсів, акумульованих у бюджетах, є податки, суть яких розкривається через примусове стягнення державою частини новоствореної вартості, яка ефективно трансформується в частину фінансових ресурсів, що зосереджується у бюджеті і направляється на задоволення суспільних потреб.

Література: 1. Воротіна Н.В. Правові засади функціонування бюджетної системи України та перспективи її вдосконалення // Часопис Київського університету права. - 2006.- № 3.- С. 68-73. 2. Загорський В. С. Бюджетно-податкова система України: теорія і практика. - Ірпінь: Національна академія ДПС України, 2006. - 304 с. 3. Пасічник Ю.В. Бюджетний потенціал економічного зростання в Україні. - Донецьк: ТОВ «Юго - Восток, Лтд», 2005. - 642 с. 4. Закон України про стимулювання розвитку регіонів від 8 верес. 2005 р. № 2850-IV. - Режим доступу : [http //www.zakon.rada.gov.ua](http://www.zakon.rada.gov.ua). 5. Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2015 року: Постанова Кабінету Міністрів України від 21 липня 2006 року № 1001. 6. Паєнтко Т.В. Кількісна оцінка податкового потенціалу фінансового ринку [Текст] / Т.В. Паєнтко // Збірник наукових праць «Фінансова система держави: проблеми і перспективи розвитку». – К.: ДКС центр, 2011. – С. 49–53. 7. Примостка Л.А. Налоговый потенциал как важный инструмент налогового регулирования / Л. Примостка, Е.Сушкова.

ВИДАТКИ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ НА ОСВІТУ В УКРАЇНІ

Функціонування та розвиток системи освіти в Україні вимагає значного обсягу матеріальних та фінансових ресурсів і визначальною у забезпеченні цієї потреби є роль місцевих бюджетів.

Складовими фінансової політики у сфері освіти є: визнання пріоритетності освіти у проведенні державної політики; встановлення нормативно-правової основи фінансової політики; асигнування фінансових ресурсів згідно визначених обсягів за нормативами; визначення формул формування місцевих бюджетів освіти; визначення нормативів видатків на одного учня різних навчальних закладів; визначення основних правил залучення та норм використання позабюджетних коштів.

Оскільки в Україні існує три рівні державного управління (державний, обласний, районний), то і фінансування середньої освіти також здійснюється з бюджетів, що формуються на цих трьох рівнях: державному, обласному та районному [2].

Основним методом державного фінансування закладів освіти є виділення асигнувань, що передбачає складання кошторисів доходів та видатків для кожного закладу освіти за встановленими для навчальних закладів нормативами (на заробітну плату, на утримання тощо). Кошториси лежать в основі організації фінансування бюджетних установ, у тому числі і закладів освіти, яким відкрито бюджетне фінансування. Окремі видаткові статті кошторисів розраховуються з використанням нормативного методу, методу прямого рахунку тощо.

Основну частину видатків бюджетів на освіту становить фінансування середніх загальноосвітніх шкіл. Процес планування фінансових видатків на освіту має починатися знизу: навчальні заклади на основі встановлених нормативів витрат в розрахунку на одного учня складають кошториси, в яких враховуються витрати на оплату праці педагогічного і допоміжного персоналу, витрати на харчування, на утримання будівель, на капітальний ремонт тощо. Дані кошторисів окремих шкіл, що відносяться до одного адміністративного району, акумулюються районними відділами освіти. Вони подають свої зведені кошториси до обласного управління освіти. На обласному рівні сукупні цифри районних освітніх бюджетів мають ставати основою бюджетів освіти обласних державних адміністрацій.

Сьогодні фінансування освіти в Україні здійснюється за рахунок бюджетних коштів, платних послуг, що їх мають право надавати освітні заклади, кредитних ресурсів та спонсорської допомоги. Якщо кошти державного та місцевих бюджетів, кошти від здобувачів освіти, які отримують її на платній основі, надходять стабільно, то кошти міжнародних організацій, гранти, стипендії, разова фінансова допомога, кошти від здачі в оренду приміщень мають разовий і другорядний характер. Певна нестабільність надходження коштів із основних джерел ускладнює можливість прогнозування фінансування освіти узагалі [1].

Співвідношення між бюджетним і не бюджетним фінансуванням змінюється залежно від багатьох факторів: темпів економічного розвитку, розвитком державного і недержавного сектору економіки, наявності бюджетних ресурсів за адекватної державної політики у сфері освіти, розвитку приватного сектору економіки, форми власності навчального закладу тощо.

Основним методом фінансування освіти є бюджетне фінансування. Його обмеженість і зумовлює наявність платних послуг, як додаткового джерела фінансування. Доходи, одержані від надання платних послуг, спрямовуються насамперед на відшкодування витрат, пов'язаних із наданням цих послуг, сплату податків, обов'язкових зборів та платежів, передбачених чинним законодавством. Доходи від надання платних послуг спрямовуються на покриття потреби в коштах: на заробітну плату працівників і нарахування на неї, матеріальне забезпечення учнів і студентів із числа дітей-сиріт і дітей, які залишилися без піклування батьків, виплату стипендій, харчування - в порядку державного забезпечення відповідних категорій учнів, оплату витрат, пов'язаних із господарським утриманням закладу, інші невідкладні витрати закладу в цілому. Прибуток, який залишається в закладах освіти після цих виплат, спрямовується на придбання обладнання, капітальний ремонт приміщень та матеріальне заохочення працівників[3].

При наданні платних послуг чи не найважливішим завданням є визначення вартості цих послуг. Основними чинниками, що зумовлюють вартість навчання є матеріальна база навчального закладу, склад та якісний рівень професорсько-викладацького складу, престижність спеціальності та місцезнаходження закладу тощо.

Література: 1. Буличева Н.А. Сучасні правові та організаційні проблеми фінансування вищої освіти в Україні / Н.А. Буличева, Ю.І. Пивовар // Держава і право : зб. наук. пр. Юридичні і політичні науки. – К. : Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2010. – Вип. 44. – 744 с. 2. Жемеренко Є.В. Використання коштів місцевих бюджетів України / Є.В. Жемеренко // Фінанси України. – 2009. – № 8. – С. 13. 3. Смірнова Т. Напрями формування та використання місцевих бюджетів / Т. Смірнова // Схід. - 2012. - № 2 (10). - С. 57-67.

ДЕРЖАВНА КАЗНАЧЕЙСЬКА СЛУЖБА УКРАЇНИ ЯК ОРГАН ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ У БЮДЖЕТНОМУ ПРОЦЕСІ

На сучасному етапі розвитку країни особливо актуальні питання вдосконалення управління, важливою функцією якого є контроль. Держава не може нормально функціонувати і розвиватися без чітко організованої системи контролю за виробництвом, розподілом і перерозподілом суспільного продукту та іншими сферами суспільного життя.

Ефективність роботи органів виконавчої влади і місцевого самоврядування в державі значною мірою залежить від здійснення контролю за виконанням законів, рішень, розпоряджень, належної організації їх виконання. Систематичний і всеосяжний контроль сприяє виваженості прийняття рішень, розпоряджень та інших нормативних документів, своєчасній їх реалізації. Він є необхідною умовою виявлення й усунення недоліків у діяльності об'єктів управління та причин, що їх породжують.

Метою фінансового контролю, що здійснюється органами Державної казначейської служби України, є зменшення кількості та обсягів порушень бюджетного законодавства, а саме використання бюджетних коштів не за цільовим призначенням.

Казначейство України відповідає за казначейське обслуговування Державного бюджету України та місцевих бюджетів за доходами та видатками, контролює дотримання Єдиних правил обліку та звітності при виконанні бюджетів, спрямування коштів за цільовим направленням. Казначейство України здійснює попередній та поточний контроль за використанням бюджетних коштів: попередній на етапі прийняття зобов'язань та фінансових зобов'язань, а поточний на етапі перевірки на оплату документів розпорядників та одержувачів бюджетних коштів [3].

Особливості фінансового контролю, що здійснюється органами Казначейства України полягає в тому, що вони є єдиними виконавцями попереднього контролю та контролю на стадії здійснення платежу при виконанні Державного бюджету України та місцевих бюджетів і здійснюють цей контроль не вибірково, а тільки на регулярній основі.

До повноважень центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері казначейського обслуговування бюджетних коштів, з контролю за дотриманням бюджетного законодавства належить здійснення контролю за:

- веденням бухгалтерського обліку всіх надходжень і витрат державного бюджету та місцевих бюджетів, складанням та поданням фінансової і бюджетної звітності;

- бюджетними повноваженнями при зарахуванні надходжень бюджету;

- відповідністю кошторисів розпорядників бюджетних коштів показникам розпису бюджету;

- відповідністю взятих бюджетних зобов'язань розпорядниками бюджетних коштів відповідним бюджетним асигнуванням, паспорту бюджетної програми (у разі застосування програмно-цільового методу у бюджетному процесі);

- відповідністю платежів взятим бюджетним зобов'язанням та відповідним бюджетним асигнуванням [1].

З метою вдосконалення організації фінансового контролю органам Казначейства України необхідно використовувати досвід зарубіжних країн. Це дасть можливість українським фахівцям якнайкраще вдосконалити існуючу в Україні систему контролю.

Основними пріоритетними напрямками, спрямованими на підвищення ефективності функціонування фінансового контролю, є:

- організація фінансового контролю, побудована на міжнародній практиці, але адаптована до України, що дасть змогу органам державного фінансового контролю забезпечити контроль за цільовим та ефективним використанням бюджетних коштів і правильністю складання фінансової звітності;

- розробка і практична реалізація концепції цілісної системи фінансового контролю, що базується на єдиних принципах, правилах, методології та інформаційній базі;

- оптимізація функцій та повноважень кожного контролюючого органу, що сприятиме формуванню ефективної організаційної структури системи державного фінансового контролю;[4]

- прийняття закону України «Про державний контроль в Україні».

Література: 1. Бюджетний кодекс України від 8 липня 2010 р. № 2456-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2456-17/page8>. 2. Положення про Державну казначейську службу України від 13 квітня 2011р. №460/2011 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/460/2011>. 3. Про затвердження Порядку реєстрації та обліку бюджетних зобов'язань розпорядників бюджетних коштів в органах Державної казначейської служби України: Наказ Міністерства фінансів України від 02.03.2012 № 309.[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0419-12>. 4. Ковальчук М.К Основні проблеми та напрями удосконалення фінансового контролю і аудиту в сучасних умовах [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ndi-fp.asta.edu.ua/thesis/38/#.UzwB1uEYj6C>

*Тарасова Т.Я., спеціаліст
науковий керівник - Міщенко Д.А., д.е.н., доцент
Дніпропетровська державна фінансова академія*

УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ ФІНАНСОВОГО ВИРІВНЮВАННЯ В УКРАЇНІ

Збільшення диспропорцій у соціально-економічному розвитку територій України актуалізує питання розробки ефективних механізмів їх скорочення. Збалансованість міжтериторіального розвитку досягається різними засобами державного регулювання, серед яких важливе місце надається механізму фінансового вирівнювання місцевих бюджетів.

Створення рівних умов для динамічного, збалансованого соціально-економічного розвитку регіонів України, подолання депресивного стану окремих територій, усунення вертикальних і горизонтальних дисбалансів є державною стратегією регіонального розвитку й метою державної регіональної фінансової політики і може бути досягнуте завдяки процедурам фінансового вирівнювання. Фінансове вирівнювання має на меті приведення у відповідність витрат місцевих бюджетів до гарантованого державою мінімального рівня соціальних послуг на одного мешканця у межах територій з різним соціально-економічним потенціалом та рівнем розвитку.

Механізм фінансового вирівнювання є підсистемою і складовою механізму міжбюджетних відносин, а отже і бюджетного механізму, який, у свою чергу, є таким стосовно фінансового механізму. Останній входить до складу системи механізмів державного регулювання економіки. Така сентенція дозволяє вибудувати своєрідний ланцюг ієрархії цих механізмів: механізм державного регулювання економіки -> фінансовий механізм -> бюджетний механізм -> механізм міжбюджетних відносин -> механізм фінансового вирівнювання.

Механізм фінансового вирівнювання являє собою сукупність спеціально розроблених, організаційно впорядкованих і нормативно врегульованих засобів зменшення диспропорцій у бюджетному забезпеченні окремих територій.

Фінансове вирівнювання здійснюється специфічними інструментами: міжбюджетними трансфертами. При побудові та застосуванні певного інструмента використовуються фінансові показники, нормативи, ліміти. Перші характеризують кількісну та якісну сторони соціально-економічних явищ і процесів. До них включаються прогнозовані та фактичні обсяги доходів та видатків бюджетів, обсяг видатків на фінансування окремих повноважень, кількість споживачів суспільних послуг, працівників бюджетної

сфери, бюджетних установ, показники їх оснащення (кількість лікарняних ліжок, місць у закладах культури, спорту тощо), податкоспроможність і т. ін.

Нормативи характеризують встановлений рівень фінансування певних видів видатків. Важливою проблемою при формуванні місцевих бюджетів є поєднання доходів з видатками на основі нормативного методу із застосуванням показників мінімальної бюджетної забезпеченості на одного одержувача суспільних послуг. Для врахування міжтериторіальних відмінностей у вартості надання основних суспільних послуг потрібно розрахувати та науково обґрунтувати відповідні коригуючі коефіцієнти.

Між окремими елементами будь-якого механізму регулювання існує взаємодія і взаємопроникнення. Стосовно механізму фінансового вирівнювання це проявляється в тому, що побудова інструментів фінансового вирівнювання на основі показників, нормативів і лімітів, їх використання органами управління регламентується відповідними правовими положеннями.

Результати дослідження дозволяють визначити механізм фінансового вирівнювання як сукупність засобів регулювання відносин з приводу розподілу, перерозподілу та використання частини виробленого ВВП, спрямованих на скорочення міжтериторіальних фіскальних диспропорцій з метою фінансового забезпечення і фінансового регулювання соціально-економічного розвитку територій країни.

Наприкінці зазначимо, що в Україні з початком нового етапу суспільних перетворень перегляду потребують організаційно-правові засади здійснення фінансового вирівнювання, що передбачатиме внесення значних змін у чинні нормативно-правові акти та прийняття нових, в яких знайдуть правове врегулювання усі аспекти фінансового вирівнювання. Інструментальна складова механізму фінансового вирівнювання також потребує вдосконалення у напрямі розширення видової різноманітності використовуваних засобів вирівнювання фіскальних дисбалансів. Усі ці заходи мають орієнтуватись на попереднє вирішення таких основоположних питань організації фінансового вирівнювання, як визначення ступеня перерозподілу бюджетних коштів з боку центрального уряду, орієнтація на вертикальне та горизонтальне вирівнювання, вирівнювання доходів і видатків, встановлення межі вирівнювання міжтериторіальних диспропорцій на основі узгодження цілей забезпечення соціальної справедливості та економічної ефективності. На вирішення зазначених питань мають спрямовуватись подальші дослідження організаційних та нормативно-правових засад механізму фінансового вирівнювання на загальнодержавному та регіональних рівнях управління.

Література: 1. Андронов О. Фінансове вирівнювання як основа розвитку міста // Економіст. – 2001. – № 6. – С. 61–63. 2. Василик Д.О. Теоретичні основи побудови бюджетного механізму // Фінанси України. – 2000. – № 11. – С. 138–140. 3. Державне управління: наукові, правові, кадрові та організаційні засади: Навч. посіб. / За ред. Н.Р. Нижник, В.М. Олуйка. – Л.: Вид-во Націон. ун-ту «Львівська політехніка», 2002. – 352 с. 4. Каун О.Б. Концептуальні засади формування механізму міжбюджетних відносин в Україні // Фінанси України. – 2001. – № 6. – С. 31–38. 5. Ковалюк О.М. Методологічні основи фінансового механізму // Фінанси України. – 2003. – № 4. – С. 51–59. 6. Львовчкін С.В. Фінансовий механізм макроекономічного регулювання // Фінанси України. – 2000. – № 12. – С. 25–33. 7. Мацюра С. І. Трансферти в системі міжбюджетних відносин. Актуальні проблеми економіки. – 2009. – № 5. – с. 223 – 229 8. Напрямки вдосконалення міжбюджетних відносин: Звіт, підготовлений для Світового банку. – К., 2003. – 69 с. 9. Слухай С. Міжбюджетні трансферти у постсоціалістичних країнах: від теорії до реалій: монографія. – К.: “АртЕк”, 2002. – 288 с. 10. Хорошева О.І. Бюджетне регулювання соціально-економічного розвитку територіальних систем: автореф. дис... канд. екон. наук: 08.01.01 / Донец. нац. ун-т. – Донецьк, 2001. – 20 с.

*Трофімова О.А., спеціаліст
Науковий керівник – Серьогін С.С., к. держ. упр, доцент
Дніпропетровська державна фінансова академія*

ФІНАНСОВИЙ КОНТРОЛЬ В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВДОСКОНАЛЕННЯ

В умовах запровадження ринкових відносин в Україні змінюється стан державних фінансів, який потребує посилення контролю за витрачанням бюджетних коштів органами центральної влади та місцевого самоврядування, боротьби з порушенням бюджетного законодавства.

Реформування економічних відносин у напрямі ринкових перетворень в Україні охоплює тією чи іншою мірою всі сфери діяльності суспільства, зокрема державний контроль і найважливішу ланку і невід’ємного його складника - фінансовий контроль [1].

Метою роботи є аналіз сутності фінансового контролю та досліджування проблем та перспектив вдосконалення.

Окремі питання фінансового контролю досліджували такі українські та зарубіжні фахівці, як М.Т. Білух, О.Д. Василик, В.П. Вишневський, В.М. Геєць, В.І.Кравченко, В.М. Опарін, Н.І. Рубан, М.В. Федосова, Е.Б. Аткинсон, Дж. Бюкенен, П. Самуельсон та інші.

За економічною сутністю фінансовий контроль – це комплекс заходів, що вживаються законодавчими та виконавчими органами влади всіх рівнів, а також спеціально створених установ, для забезпечення законності та ефективності формування, володіння та

використання фінансових ресурсів за метою захисту фінансових інтересів держави, місцевого самоврядування, суб'єктів господарювання та громадян, а також успішного досягнення поставлених цілей у сфері фінансів [2].

Головними завданнями органу державного фінансового контролю, згідно статті 2 Закону України «Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні», зокрема є: здійснення державного фінансового контролю за використанням і збереженням державних фінансових ресурсів, необоротних та інших активів, правильністю визначення потреби в бюджетних коштах та взяттям зобов'язань, ефективним використанням коштів і майна [3].

Проте Державний фінансовий контроль, як система, що створена і функціонує в Україні є недостатньо дієвим. Невідповідність нинішньої системи державного фінансового контролю завданням сьогодення полягає у проблемах, які є причинами збільшення фінансових правопорушень. Однією з головних з них є недосконала законодавча база.

Як свідчить вивчення законодавчих та нормативних актів, що стосуються функціонування системи фінансового контролю, потребують докорінного вдосконалення положення Закону України «Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні», який на сьогодні не забезпечує чіткість у взаємодії контролюючих органів у фінансовій сфері.

Черговою актуальною проблемою є зміцнення державного фінансового контролю за використанням державної та комунальної власності. Мова йде про повністю державні й казенні підприємства, а також підприємства, у статутному фонді яких є частка держави.

Також, потребує невідкладного розв'язання така нагальна проблема, як відсутність системності у здійсненні контролю за використанням державних коштів [4].

Враховуючи вищевикладені проблеми, можна запропонувати наступні заходи щодо вдосконалення державного фінансового контролю та зменшення фінансових правопорушень:

- система фінансового контролю повинна мобільною, тобто оперативно, швидко та професійно реагувати на будь-які зміни в економіці чи українському законодавстві;

- необхідно допрацювати та вдосконалити законодавчу базу державного фінансового контролю, яка буде заснована на єдиних принципах, правилах та єдиній методології;

- у Державній казначейській службі України повинна проводитися взаємодія контрольних органів різних рівнів, що здійснюють внутрішній та зовнішній контроль, з метою активного впливу на формування та реалізацію ефективної державної бюджетної політики. А тому доцільно було б уповноважити фінансові органи та Державну казначейську службу України здійснювати, крім поточного,

ще й попередній контроль за формуванням фінансових ресурсів бюджетних установ та організацій;

- треба впровадити застосування сучасних інформаційно-технологічних інструментів, що забезпечать результативність та ефективність фінансового контролю;

- необхідно забезпечення достовірності та надійності інформації про ефективність витрачання державних коштів.

Література: 1. Базилевич В.Д., Баластрик Л.О. Державні фінанси: навчальний посібник. - К.: Атіка. 2012. С.- 151-152. 2. Дудко В. П. Державний фінансовий контроль: навчальний посібник. - Чернівці: Прут, 2010. – 206 с. 3. Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні: Закон України від 26.01.1993 № 2939-ХІІ. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2939-12> 4. Товстопят Л.М. Правове регулювання фінансового контролю в Україні: Проблеми та перспективи вдосконалення / Товстопят Л.М. // Наукові записки. Серія «Економіка». – 2011. – Вип. 16. С.70-71

*Троценко І.І., спеціаліст
Науковий керівник - Роменська К.М., ст. викладач
Дніпропетровська державна фінансова академія*

ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ КОШТІВ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ

Місцеві бюджети - визначальна ланка місцевих фінансів. У них зосереджено понад 80% від усіх фінансових ресурсів, що перебувають у розпорядженні місцевого самоврядування. Водночас, місцеві бюджети - важливий і складний елемент бюджетної системи України. Тому питання оцінки ефективності використання коштів місцевих бюджетів у фінансовому механізмі держави є досить актуальним та потребує постійного контролю.

У працях науковців ефективність розглядається з двох сторін: з однієї, як досягнення поставлених цілей при залученні і використанні мінімального обсягу бюджетних коштів (економність); з іншої сторони - як досягнення максимального результату з використанням чітко визначеного бюджетом обсягу коштів (продуктивність).

Норми Бюджетного кодексу України визначають, що оцінювання ефективності використання бюджетних коштів має здійснюватися на усіх стадіях бюджетного процесу шляхом проведення як внутрішнього, так і зовнішнього контролю.

Існує три методи, які використовуються для оцінки ефективності.

Перший метод - це порівняльний аналіз, тобто результати, які були досягнуті в попередні роки, порівнюються з визначеними цілями, а також зіставляються альтернативні шляхи вирішення тих чи

інших завдань. Другим методом є факторний аналіз - статистичний підхід, в основу якого покладено вплив зміни факторів на результат. І третій метод - аналіз пакета даних, суть якого полягає в дослідженні співвідношення між ресурсами та результатами з точки зору максимальної ефективності, досягнутої найбільш прогресивними організаціями [3].

З 2002 року в Україні застосовується програмно – цільовий метод після прийняття урядом розпорядження «Про схвалення Концепції застосування програмно цільового методу в бюджетному процесі».

У Бюджетному кодексі України дається визначення програмно-цільового методу у бюджетному процесі – це метод управління бюджетними коштами для досягнення конкретних результатів за рахунок коштів бюджету із застосуванням оцінки ефективності використання бюджетних коштів на всіх стадіях бюджетного процесу [1].

Місцевий бюджет, складений за програмно – цільовим методом, суттєво відрізняється від традиційного тим, що здійснюється фінансування бюджетних програм на місцевому рівні, а не адміністративних одиниць чи штатних посад.

При формуванні та виконанні місцевого бюджету на основі програмно – цільового методу акцентування зміщується з планування витрат бюджету на планування конкретних суспільних результатів. По суті, будь-який метод планування направлений на досягнення поставленої цілі. Проте, в даному випадку в основу процесу планування закладено визначення і постановку цілей, і лише потім підбираються шляхи їх досягнення. Таким чином, ПЦМ планування побудовано за логічною схемою: «цілі - шляхи - способи - засоби» [4].

Найважливіше, що отримує місцеве самоврядування із застосуванням програмно-цільового методу, це можливість ефективного використання коштів місцевих та підвищення рівня відповідальності посадових осіб за належне виконання програм.

Однак, у практиці виконання цільових програм на місцевому рівні виникла низка проблем:

- по–перше, існуючий формат місцевих цільових програм не відповідає формату, розробленому за програмно-цільовою методикою;

- по–друге, бюджетні програми досить часто запроваджуються без реальних обґрунтованих розрахунків для досягнення поставленої мети, без визначення чітких результатів їх реалізації через недостатній рівень відповідних навичок і зацікавленості розробників програм;

- по-третє, нерозвиненість середньострокового бюджетування не дає змоги врахувати поступову реалізацію цільових програм протягом кількох років;

- по-четверте, цільові програми не узгоджуються з бюджетними ресурсами, саме тому загострюється проблема невиконання програм через відсутність фінансування.

Отже, пріоритетними напрямками підвищення ефективності використання коштів місцевих бюджетів є:

- зміцнення фінансової незалежності місцевого самоврядування та територіальних громад;
- узгодження розподілу повноважень та фінансових ресурсів між рівнями влади;
- узгодження завдань та напрямків бюджетної політики на державному та місцевому рівнях;
- удосконалення реалізації програмно – цільового методу на місцевому рівні.

Література: 1. Бюджетний кодекс: Закон України від 08.07.2010 р. № 2456-VI — [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2456-17>. 2. Сунцова О.О. Місцеві фінанси: навч. посіб. – К.: Центр учбової літератури, 2010. — 488 с. 3. Роменська К.М. Оцінка ефективності використання коштів місцевих бюджетів / К.М. Роменська // Вісник Запорізького національного університету. — 2012. — № 4 (16). — С. 228—235. 4. Юрійчук С.М. Програмно-цільовий метод у системі виконання місцевих бюджетів України / С.М. Юрійчук // Економіка та держава. - 2010. - С. 72-73.

*Тургеля С.Г., спеціаліст
Науковий керівник – Надєєва А.Б, ст. викладач
Дніпропетровська державна фінансової академії*

РОЛЬ РОЗПОРЯДНИКІВ БЮДЖЕТНИХ КОШТІВ У БЮДЖЕТНОМУ ПРОЦЕСІ

Для здійснення програм та заходів, які реалізуються за рахунок коштів бюджету, бюджетні асигнування надаються розпорядникам бюджетних коштів.

Розпорядник бюджетних коштів – бюджетна установа в особі її керівника, уповноважена на отримання бюджетних асигнувань, взяття бюджетних зобов'язань та здійснення витрат бюджету.

За обсягом наданих прав розпорядники бюджетних коштів поділяються на головних розпорядників бюджетних коштів та розпорядників бюджетних коштів нижчого рівня [1].

До головних ознак розпорядника бюджетних коштів належать: статус бюджетної установи; отримання бюджетних асигнувань; взяття бюджетних зобов'язань та здійснення видатків з бюджету.

Діяльність головних розпорядників бюджетних коштів охоплює наступні напрямки: отримання бюджетних асигнувань як повноваження на взяття бюджетного зобов'язання на базі визначення бюджетного призначення, доведення у встановленому порядку до розпорядників бюджетних коштів нижчого рівня (одержувачів бюджетних коштів) відомості про обсяги асигнувань; взяття бюджетного зобов'язання - розміщення замовлення, укладення договору, придбання товару, послуги чи здійснення інших

аналогічних операцій здійснення платежів з конкретною метою виконання бюджету; здійснення внутрішнього контролю за повнотою надходжень, отриманих розпорядниками бюджетних коштів нижчого рівня та одержувачами бюджетних коштів, і витрачання ними бюджетних коштів та ін. [5].

Варто зазначити, що розпорядники бюджетних коштів стають реальними учасниками бюджетної діяльності, коли реалізують свої повноваження через використання своїх прав та виконання обов'язків, що надаються Конституцією України, Бюджетним кодексом України та актами про бюджет, тобто безпосередньо отримують і використовують бюджетні кошти. За порушення норм бюджетного права суб'єкти бюджетних правовідносин притягаються до юридичної відповідальності [2, с. 174]

Склад головних розпорядників бюджетних коштів відображає відомча класифікація видатків бюджету як складова бюджетної класифікації, згідно з якою видатки бюджету класифікуються за ознакою головного розпорядника бюджетних коштів.

Метою відомчої класифікації є оптимізація кількості головних розпорядників коштів бюджетів, поліпшення бюджетного планування та побудова чіткої, організаційно досконалої системи державного управління [3].

Отже, головними ознаками розпорядника бюджетних коштів є:

- належність до бюджетних установ;
- отримання бюджетних асигнувань
- взяття бюджетних зобов'язань та здійснення видатків з

бюджету.

За критерієм характеру взаємодій та взаємовідносин розпорядників бюджетних коштів різного рівня зазначений правовий інститут є ієрархією, оскільки основу зв'язків розпорядників бюджетних коштів першого (головні розпорядники бюджетних коштів) та другого рівнів (нижчестоящі розпорядники бюджетних коштів) складає система вертикальних комунікацій влади, контролю і відповідальності.

Отже, головні розпорядники бюджетних коштів, як учасники бюджетного процесу розробляють план своєї діяльності у відповідності до завдань та функцій, визначених нормативно-правовими актами, виходячи з необхідності досягнення конкретних результатів за рахунок бюджетних коштів; розробляють на підставі плану діяльності проект кошторису та бюджетні запити і подають їх Міністерству фінансів України чи місцевому фінансовому органу; отримують бюджетні призначення шляхом їх затвердження у законі про Державний бюджет України чи рішенні про місцевий бюджет; доводять у встановленому порядку до розпорядників бюджетних коштів нижчого рівня (одержувачів бюджетних коштів) відомості про обсяги асигнувань, забезпечують управління бюджетними асигнуваннями; затверджують кошториси розпорядників бюджетних коштів нижчого рівня, якщо інше не передбачене законодавством здійснюють внутрішній контроль за повнотою надходжень, отриманих

розпорядниками бюджетних коштів нижчого рівня та одержувачами бюджетних коштів, і витрачанням ними бюджетних коштів; одержують звіти про використання коштів від розпорядників бюджетних коштів нижчого рівня та одержувачів бюджетних коштів і аналізують ефективність використання ними бюджетних коштів [5].

Література: 1. Бюджетний кодекс України 2010 р. [Електронний ресурс]. - <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2456-17.2>. Фінансове право. Підручник // відп. Ред.. Гетманець О.П. - Харків: Еспада, 2008. -- 416 с. 3. Про бюджетну класифікацію // Наказ Міністерства фінансів України від 14.01.2011 р. №11. 4. Функції, права та обов'язки головних розпорядників коштів як учасників бюджетних правовідносин. // Попадюха Н. [Електронний ресурс].- http://www.ztu.edu.ua/ua/science/publishing/wzbirnik/econom/3_15/26.pdf

Федоренко Д. В., магістр
Науковий керівник – Лазебник Л.Л., д.е.н, доцент
Дніпропетровська державна фінансова академія

БЮДЖЕТНЕ РЕГУЛЮВАННЯ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ГРОМАДЯН В СИСТЕМІ МІЖБЮДЖЕТНИХ ВІДНОСИН

Розбудова ефективної системи відносин центру з регіонами є одним із головних завдань керівництва держави на шляху до забезпечення подальшого економічного зростання в Україні, підвищення добробуту громадян та збереження єдності в суспільстві. Однією з функцій державного регулювання соціально-економічного розвитку територій є розробка та реалізація державної регіональної політики шляхом встановлення дієвого механізму функціонування міжбюджетних відносин між державою та регіонами.

Міжбюджетні відносини є потужним засобом державного регулювання динамічного розвитку соціально-економічних процесів, важливим показником розвиненості бюджетного процесу, що зумовлені рухом коштів між державним бюджетом і місцевими бюджетами, між окремими видами місцевих бюджетів. Основними формами цього руху є міжбюджетні трансферти, взаємозаліки та взаєморозрахунки, об'єднання коштів бюджетів територіальних громад для виконання спільних проектів і програм. Найважливішою передумовою їх існування є необхідність здійснення перерозподілу бюджетних ресурсів усередині бюджетної системи [1].

Механізм міжбюджетних відносин включає законодавчо-нормативне регулювання, бюджетне регулювання, прогнозування, планування та програмування.

Бюджетному регулюванню належить центральне місце в міжбюджетних відносинах, адже воно передбачає управління

фінансовими потоками між адміністративно-територіальними одиницями, є однією зі складових державного регулювання економіки, яка забезпечує її дієвість та ефективність.

Основи бюджетного процесу і міжбюджетних відносин України визначаються Бюджетним кодексом України 2010 року. Для визначення розподілу міжбюджетних трансфертів використовується фінансовий норматив бюджетної забезпеченості, який визначається шляхом ділення загального обсягу фінансових ресурсів, що спрямовуються на реалізацію бюджетних програм, на кількість мешканців чи споживачів соціальних послуг. Загальний обсяг фінансових ресурсів, що спрямовується на виконання бюджетних програм місцевими бюджетами, розподіляється між видами видатків відповідно до пріоритетів бюджетної політики держави. Бюджетний кодекс встановлює, що фінансові нормативи бюджетної забезпеченості, за якими розраховуються видатки у формулі розрахунку трансфертів, розробляються із застосуванням соціальних стандартів. [1]

Сьогодні система міжбюджетних трансфертів вже здійснює загальний перерозподіл фінансових ресурсів всередині бюджетної системи, але її роль у стимулюванні процесу регіонального розвитку та здатність забезпечувати відповідним обсягом бюджетних коштів економічні та соціальні потреби регіонів і територіальних громад залишаються низькими і потребує подальшого дослідження і вдосконалення.

В таблиці 1 представлено аналіз питомої ваги трансфертів у доходах бюджету Бабушкінського району м. Дніпропетровська за 2011–2013 роки.

Таблиця 1

Питома вага трансфертів у доходах бюджету Бабушкінського району м. Дніпропетровська за 2011–2013 роки, %

Доходи	Бюджет	Роки		
		2011	2012	2013
Офіційні трансферти	Загальний фонд	42,8	37,2	40,3
	Спеціальний фонд	0,6	0,8	1,5
	Разом	43,4	38,0	41,8
Всього доходів		100	100	100

Джерело: [2]

За рахунок субвенцій в Жовтневому районі заплановані видатки на виплату допомоги сім'ям з дітьми, малозабезпеченим сім'ям, інвалідам з дитинства; на виплату державної соціальної допомоги на дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, прийомних сім'ях за принципом «гроші ходять за дитиною» та інші соціальні видатки.

Питома вага трансфертів у доходах бюджету Бабушкінського району м. Дніпропетровська за 2011 – 2013 роки зростає. Бюджет району стає все більш дотаційним.

Отже, у зв'язку з тим, що ефективність децентралізації, яка забезпечується вирівнювальною системою міжбюджетних трансфертів може мати, як позитивні так і негативні наслідки для соціально-економічного розвитку регіонів, система міжбюджетних відносин повинна втілювати основний принцип - поступовий перехід від бюджетного забезпечення регіонів до бюджетного регулювання та координації податкового потенціалу.

Література: 1. Криштоф Н.С. Міжбюджетні відносини в системі державного регулювання економіки України на сучасному етапі розвитку / Н.С. Криштоф // [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.academy.gov.ua//12.pdf>. 2. Аналіз виконання бюджету Жовтневого району м. Дніпропетровська за 2011 – 2013 рр. / за даними річних звітів фінансового управління Жовтневої районної у місті Дніпропетровську ради.

Фоменко Ю.А., спеціаліст

*Науковий керівник – Нароваткіна Т.О., ст. викладач
Дніпропетровська державна фінансова академія*

КАЗНАЧЕЙСЬКЕ ОБСЛУГОВУВАННЯ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ ЗА ДОХОДАМИ ТА ШЛЯХИ ЙОГО ВДОСКОНАЛЕННЯ

Формування та реалізація ефективної політики у сфері державних фінансів займають достатньо важливе місце у процесі регулювання соціально-економічного розвитку держави та адміністративно-територіальних одиниць. Особливу роль у бюджетному процесі відіграє казначейська система виконання Державного бюджету України за доходами, адже саме на базі звітності органів Державної казначейської служби України (Казначейства України) можна зробити висновок про досягнення чи недосягнення Україною економічного і соціального прогресу, розробити нові форми та методи для досягнення кращих результатів у майбутньому [3].

Джерелом формування фінансових ресурсів бюджету кожної країни є доходи. Згідно Бюджетного кодексу України доходами бюджету є податкові, неподаткові та інші надходження на безповоротній основі, справляння яких передбачено законодавством України (включаючи трансферти, власні надходження бюджетних установ) [1].

Казначейське обслуговування державного бюджету за доходами здійснюється відповідно до ст. 43, 45 Бюджетного кодексу України. Державна казначейська служба України (Казначейство України) забезпечує казначейське обслуговування бюджетних коштів на основі

ведення єдиного казначейського рахунку, відкритого у національному банку України.[1] Завдання та функції Казначейства України визначені Положенням про Державну казначейську службу України, затвердженим указом Президента України № 460 від 13.04.2011р. [2].

На виконання [статей 43,45,112 Бюджетного кодексу України](#) Міністерством фінансів України розроблено Порядок казначейського обслуговування доходів та інших надходжень державного бюджету, який затвердило наказом № 43 від 29.01.2013 року. Цей Порядок визначає процедури казначейського обслуговування доходів та інших надходжень державного бюджету: надходжень від повернення бюджетних позик, фінансової допомоги, наданої на поворотній основі, та кредитів, у тому числі залучених державою або під державні гарантії [5].

Казначейство України та його органи ведуть бухгалтерський облік усіх надходжень Державного бюджету України та за поданням органів, що контролюють справляння надходжень бюджету, здійснює повернення коштів, помилково або надміру зарахованих до бюджету.

Податки і збори (обов'язкові платежі) та інші доходи державного бюджету зараховуються безпосередньо на єдиний казначейський рахунок і не можуть акумулюватися на рахунках органів, що контролюють справляння надходжень бюджету. Податки і збори (обов'язкові платежі) та інші доходи державного бюджету визнаються зарахованими до державного бюджету з дня зарахування на єдиний казначейський рахунок.

Казначейське обслуговування державного бюджету за доходами – це складний процес, що передбачає: відкриття рахунків із виконання бюджету в системі органів Казначейства України; зарахування на ці рахунки доходи в розрізі джерел; розподіл платежів між загальним і спеціальним фондами державного бюджету; формування розрахункових документів; здійснення безспірного списання коштів; ведення бухгалтерського обліку усіх надходжень державного бюджету відповідно до законодавства; здійснення відрахування та подальшого перерахування дотації вирівнювання відповідним місцевим бюджетам; надання інформації про виконання доходів та інших надходжень державного бюджету органам, що контролюють справляння надходжень бюджету, органам державної влади та місцевого самоврядування. Все це забезпечується Державною казначейською службою України, яка є головним учасником процесу виконання бюджету [4].

В процесі казначейського обслуговування доходів та інших надходжень державного бюджету мають місце окремі проблеми, а саме: в бухгалтерському обліку відсутній облік в розрізі податків сум наданих за окремими рішеннями пільг платникам податків; при підготовці територіальними органами Казначейству України інформації щодо надходжень, повернень та відшкодування ПДВ значний обсяг роботи виконується в ручному режимі у зв'язку з неможливістю трансформації інформації з одного програмного продукту в інший. Удосконалення програмного забезпечення та в

органах Казначейства України, зведення до мінімуму операцій, які здійснюються в ручному режимі є важливими завданнями Державної казначейської служби України на сучасному етапі [5].

Література: 1. Бюджетний кодекс України: Верховна Рада України; Кодекс України від 08.07.2010 №2456-VI. 2. Про Державну казначейську службу України [Електронний ресурс]: Указ Президента України від 13.04.2011 №460/2011. - Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>. 3. Макуцький Р.Т. Особливості реформування процедури казначейського обслуговування держбюджету // Актуальні проблеми економіки. - № 1 (55). – 2008. – С. 38-47. 4. Про затвердження Порядку казначейського обслуговування доходів та інших надходжень державного бюджету: Наказ Міністерства фінансів України від 29.01.2013 № 43. 5. Наукова стаття УДК 338 Л.Є. Дейкало А.Ю. Чубак «Казначейське обслуговування державного бюджету за доходами та шляхи його удосконалення».

*Халілова О.І., спеціаліст
Науковий керівник – Даценко В.В., к.е.н., доцент
Дніпропетровська державна фінансова академія*

УДОСКОНАЛЕННЯ ФІНАНСОВОГО МЕХАНІЗМУ ПЕНСІЙНОГО СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ

Фінансовий механізм регулювання пенсійного страхування - це сукупність фінансових методів, форм та важелів управління фінансовими ресурсами, що призначені для матеріального забезпечення громадян у разі настання страхових випадків.

Фінансові методи відображають вплив фінансів на процеси, які відбуваються у сфері пенсійного страхування. Їх дія виявляється в ході формування та використання бюджетів страхових фондів. Фінансові методи діють за допомогою фінансових важелів. Усі елементи фінансового механізму повинні бути націлені на виконання основних функцій управління, а саме: планування, прогнозування, оперативного управління, регулювання, контролю, нагляду.

Правове забезпечення виявляється у встановленні правових засад відносин, що мають місце у сфері пенсійного страхування. Фінансове законодавство - Закони України, Укази Президента та інші встановлюють обов'язки, права та відповідальність сторін, які беруть участь у страхуванні. Вони передбачають правові норми, згідно з якими на Кабінет Міністрів України, Пенсійний фонд, інші органи Державної виконавчої влади покладаються завдання з розробки конкретних постанов, інструкцій та положень щодо забезпечення виконання законів.

В Україні найбільшого розвитку і відповідного правового оформлення набуло загальнообов'язкове державне пенсійне страхування.

Загальнообов'язкове державне пенсійне страхування - це система прав, обов'язків і гарантій, що передбачає надання соціальною захисту, тобто матеріальне забезпечення громадян у випадку повної втрати працездатності, втрати годувальника, а також у старості й у інших випадках, передбачених законом, за рахунок грошових фондів, сформованих шляхом сплати єдиного соціального внеску власником або уповноваженим ним органом, громадянами, а також бюджетних та інших джерел, передбачених законом.

Державне пенсійне страхування здійснюється за такими принципами:

1. Законодавчого визначення умов і порядку здійснення державного пенсійного страхування;

2. Обов'язковості страхування осіб, які працюють на умовах трудового договору та осіб, які забезпечують себе роботою самостійно, громадян - суб'єктів підприємницької діяльності;

3. Надання права отримання виплат за загальнообов'язковим державним пенсійним страхуванням особам, зайнятим підприємницькою, творчою діяльністю тощо;

4. Обов'язковості фінансування страховими фондами витрат, пов'язаних із наданням матеріального забезпечення та соціальних послуг у обсягах, передбачених законами;

5. Солідарності та субсидування;

6. Державних гарантій реалізації застрахованими громадянами своїх прав;

7. Забезпечення рівня життя, не нижчого за прожитковий мінімум, встановлений законом, шляхом надання пенсій;

8. Цільового використання коштів загальнообов'язкового державного пенсійного страхування;

9. Паритетності представників усіх суб'єктів загальнообов'язкового державного пенсійного страхування в управлінні ним.

Суб'єктами загальнообов'язкового державного пенсійного страхування є застраховані громадяни, а в окремих випадках - члени їх сімей та інші особи, страхувальники і страховики.

Застрахованою є фізична особа, на користь якої здійснюється загальнообов'язкове державне пенсійне страхування.

Страхувальниками за загальнообов'язковим пенсійним страхуванням є роботодавці та застраховані особи.

Страховиком є Пенсійний фонд України.

Об'єктом загальнообов'язкового державного пенсійного страхування є страховий випадок, із настанням якого у застрахованої особи (члена її сім'ї, іншої особи) виникає право на отримання матеріального забезпечення та соціальних послуг.

Страховий стаж - це період (строк), протягом якого особа підлягала державному пенсійному страхуванню і сплачувала єдиний соціальний внесок (самостійно, роботодавцем) на страхування, якщо інше не передбачено законодавством.

Пенсійне страхування можна собі уявити як соціальну систему, що має на меті створення загальнонаціональної організації допомоги обов'язкового характеру, яка зможе діяти з найвищою ефективністю лише у тому разі, якщо вона буде всеосяжною з точки зору охоплення нею населення, так і з погляду покриття ризиків. Кінцева мета полягає в реалізації плану, який захищав би всю сукупність факторів нестабільності. На державному рівні пенсійне страхування виступає як важлива складова соціальної політики.

Література: 1. Закон України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» № 1058-IV від 9.07.2003 р. – [Електронний ресурс]. – Доступно с. <http://www.zakon.rada.gov.ua> 2. Пенсійний фонд України: офіційний веб-сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.pfu.gov.ua/pfu/control/uk/index>.

*Харсун А.І., магістр
Науковий керівник Даценко В.В., к.е.н., доцент
Дніпропетровська державна фінансова академія*

БЮДЖЕТНЕ РЕГУЛЮВАННЯ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ

Головною ознакою демократичності суспільства є відповідальність державних та місцевих органів влади за забезпечення соціально-економічного розвитку, зокрема регіонального. За принципом субсидіарності з метою якнайповнішого задоволення потреб громадськості влада має бути наближеною до кожного громадянина. У зв'язку з цим актуальною є передача повноважень і пов'язаної з ними відповідальності за розвиток регіонів від центрального уряду до органів регіонального та місцевого самоврядування.

Одним з основних інструментів реалізації таких повноважень є фінансовий механізм та бюджет. Однак досі в Україні не вдалося вирішити завдання використання бюджету як знаряддя активного впливу на економічні процеси на регіональному рівні, стимулювання розвитку підприємництва, залучення інвестицій в економіку регіонів, пріоритетного розвитку депресивних та проблемних територій.

Бюджет є дієвим інструментом в руках як центральних, так і місцевих органів влади, за допомогою якого вони можуть стимулювати розвиток соціально-економічних процесів у країні в цілому і на окремих територіях зокрема.

У зв'язку з цим особливого значення набуває, з одного боку, вимога децентралізації бюджетної системи і передачі в розпорядження місцевих та регіональних органів влади достатніх власних фінансових ресурсів для впливу на регіональний розвиток, з іншого боку, узгодженість міжбюджетних стосунків та створення механізмів пріоритетного розвитку так званих депресивних та проблемних територій.

На жаль, ні перше, ні друге завдання в Україні не є реалізованим. Адже досі не створено відповідного механізму формування місцевих бюджетів як основного важелю впливу в руках місцевих та регіональних органів влади на соціально-економічні процеси на підвідомчих територіях. А існуюча бюджетна система не сприяє вирішенню завдань регіональної політики [1].

Стратегія розвитку економіки, пов'язана із підвищенням рівня її ендогенної складової, вимагає відповідних інституційних змін у фінансово-бюджетному регулюванні, зокрема у податковій політиці, державній політиці у сфері видатків, запозичень, державного боргу.

Слід зазначити, що рівень збалансованості бюджетного регулювання впливає як одночасно, так і з лагами у часі на темпи економічного розвитку, а також на інтегрований показник запасу стійкості бюджетної системи, який визначається сукупністю вагомих бюджетних показників, що характеризують стан бюджетної системи. Тому важливим є запровадження відповідної методології розрахунку на певному інтервалі часу показника запасу стійкості бюджетної системи, який повинен враховувати, передусім, показники питомої ваги дебіторської та кредиторської заборгованості зведеного, державного та місцевих бюджетів до загальної суми видаткової частини відповідного бюджету, аналогічний показник заборгованості по соціальних виплатах, податкове навантаження на економіку, рівень виконання дохідної та видаткової частин бюджету, рівень фінансування дефіциту бюджету, питому вагу державного боргу у ВВП.

Безумовно, основним завданням бюджетного регулювання є забезпечення виконання завдань соціально-економічного розвитку держави та адміністративно-територіальних одиниць, однак при цьому важливою є підтримка запасу стійкості бюджетної системи у необхідних межах.

Система бюджетного регулювання як одна з основних складових системи державного регулювання економіки є сукупністю функціональних фінансово-бюджетних та економічних елементів, зокрема, дохідна частина бюджету, дефіцит (профіцит) бюджету, державний борг, податкове регулювання, міжбюджетні відносини, економічні процеси країни, зовнішнє економічне середовище та взаємозв'язки між ними [1].

Отже, забезпечення фінансової самодостатності регіонів та регулювання рівномірності їх розвитку в межах держави може бути досягнуто шляхом передачі в управління регіонів частки державних корпоративних правна суб'єкти господарювання, що функціонують в регіонах; створення власної достатньої бази місцевих бюджетів шляхом розвитку бізнесу і підприємства; вдосконалення податкової системи; надання пільгових кредитів на покриття частки процентної ставки за рахунок коштів держави тощо.

Література: 1. Чугунов І. Я. Теоретичні основи системи бюджетного регулювання [Текст] : Навчальний посібник / І. Я. Чугунов ; Міністерство освіти і науки України. – Київ : НДФІ, 2005. – 259 с.

*Харченко К. М., спеціаліст
Науковий керівник – Даценко В. В., к. е. н., доцент
Дніпропетровська державна фінансова академія*

ФІНАНСОВИЙ КОНТРОЛЬ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ КАЗНАЧЕЙСЬКОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ ЗА НАДХОДЖЕННЯМ ТА ВИКОРИСТАННЯМ БЮДЖЕТНИХ КОШТІВ

Одним із найбільш важливих важелів управління фінансовою системою є фінансовий контроль. Призначення фінансового контролю полягає у сприянні реалізації фінансової політики держави, забезпеченні процесу формування й ефективного використання фінансових ресурсів на всіх стадіях бюджетного процесу.

Проблеми вдосконалення роботи органів державного фінансового контролю на сьогодні є дуже актуальними, тому що для впорядкування бюджетного процесу особливо в частині планування та виконання бюджетів усіх рівнів, передусім необхідно удосконалити державний фінансовий контроль, що здійснюється як на рівні держави, так і на рівні відповідних регіонів. Однак чинний нині інститут фінансового контролю не може повною мірою запобігти розбазарюванню бюджетних коштів, зловживанням та маніпуляціям із фінансовими і матеріальними ресурсами держави та окремих регіонів, а, отже, сприяти оптимізації бюджетного процесу та поступальному розвитку соціально-економічних відносин.

Фінансовий контроль – одна із форм управління фінансами, особлива сфера контролю, зумовлена формуванням і використанням фінансових ресурсів в усіх структурних підрозділах економіки держави.

Фінансовий контроль, який здійснюється органами Державної казначейської служби України, направлений на зменшення правопорушень бюджетного законодавства у бюджетному процесі [3].

Державна казначейська служба України є важливим суб'єктом фінансового контролю, оскільки саме воно реалізовує попередній контроль та контроль на стадії здійснення платежів при виконанні бюджетів усіх рівнів.

Державна казначейська служба України в межах своїх повноважень забезпечує дотримання законодавства у процесі казначейського обслуговування державного бюджету та місцевих бюджетів, єдиних правил ведення бухгалтерського обліку та складання звітності.

Державна казначейська служба України та її органи здійснюють контроль за бюджетними повноваженнями при зарахуванні надходжень бюджету:

а) з'ясовує належність відповідного виду надходжень до того чи іншого бюджету;

б) проводить перевірку на відповідність бюджетним, річного розпису доходів бюджету та помісячного розпису доходів загального фонду бюджету, розпису фінансування бюджету та помісячного розпису фінансування загального фонду бюджету, розпису асигнувань бюджету та помісячного розпису асигнувань загального фонду бюджету, після чого проводиться їх реєстрація на відповідних рахунках.[4]

Казначейська система обслуговування бюджетних коштів:

- концентрує в єдиній системі два потоки грошових коштів, які виникають у процесі виконання бюджетів – дохідний і витратний на єдиному казначейському рахунку;

- здійснює функцію контролю за цільовим спрямуванням бюджетних коштів;

- управляє наявними коштами, які консолідуються на Єдиному казначейському рахунку.

Сьогодні в системі казначейства України для обслуговування бюджетів діє програмний продукт - автоматизована система «Казна», що дає можливість спостерігати за рухом грошових коштів бюджетних установ. Одним із пріоритетних завдань, які стоять перед розробниками даного програмного продукту, є спрощення й уніфікація звітності з виконання бюджетів [1].

Значення фінансового контролю визначається характером фінансової діяльності України. Держава переходить до ринку, міняються форми власності, змінюється фінансова політика, оскільки вона набуває більш соціальної спрямованості, а це вимагає усе більше і більше коштів. Тому держава повинна бережливо використовувати обмежені фінансові ресурси, що вимагає строгого обліку і контролю.

Для удосконалення фінансового контролю необхідно:

- удосконалення діяльності органів державного сектору;

- раціональне використання державних ресурсів;

- формування дієвої системи державного фінансового контролю [2].

Література: 1. Душина О. Казначейське обслуговування Державного бюджету України: реалії та шляхи вдосконалення / О. Душина// Управління розвитком.-2012.- № 17. - С. 67-68. 2. Басанцов І.В. Стандартизація фінансового контролю як один із початкових етапів реформування контрольної системи України /І. В. Басанцов// Вісник Української академії банківської справи. - 2012.- № 1. - С. 33-39. 3. Кінашук Л. Фінансовий контроль в системі державного управління /Л. Кінашук// Підприємство, господарство і право. – 2013. - № 11. – С. 97-99.4. Каленська В.І. Система казначейського контролю за бюджетними коштами [Текст] / В.І. Каленська // Актуальні проблеми економіки. - 2012. - № 5(59). - С.128-133.

УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Із проголошенням незалежності, Україна стала на шлях розбудови демократичної держави. У зв'язку із цим виникла необхідність формування нової системи державного управління фінансовими ресурсами, яка б забезпечувала становлення України як високо розвинутої європейської держави з високим рівнем соціальної стабільності. Велике значення для забезпечення суспільного добробуту загалом та адміністративно-територіальної одиниці зокрема, ефективного функціонування економіки має управління фінансовими ресурсами. Загальний порядок управління формування і використання фінансових ресурсів між бюджетами різних рівнів визначається Бюджетним кодексом України.

В Україні згідно зі статтею 43 Бюджетного кодексу України при виконанні місцевих бюджетів застосовується казначейське обслуговування бюджетних коштів. Державна Казначейська служба України (Казначейство України) забезпечує казначейське обслуговування бюджетних коштів на основі ведення єдиного казначейського рахунку, відкритого у Національному банку України.[1]Казначейське обслуговування бюджетних коштів передбачає здійснення Казначейством України:розрахунково-касове обслуговування розпорядників і одержувачів бюджетних коштів, а також інших клієнтів відповідно до законодавства; контроль за здійсненням бюджетних повноважень при зарахуванні надходжень бюджету, взятті бюджетних зобов'язань розпорядниками бюджетних коштів та здійсненні платежів за цими зобов'язаннями; ведення бухгалтерського обліку і складання звітності про виконання бюджетів з дотриманням національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку; здійснення інших операцій з бюджетними коштами.

Органи Казначейства України здійснюють управління фінансовими ресурсами органів місцевого самоврядування на всіх стадіях виконання бюджету за доходами та видатками, кредитуванням, а саме:встановлені та виділені бюджетних асигнувань розпорядникам бюджетних коштів на основі та в межах затвердженого розпису бюджету;затвердженні кошторисів, паспортів бюджетних програм (у разі застосування програмно-цільового методу у бюджетному процесі), а також порядків використання бюджетних коштів; взятті бюджетних зобов'язань; отриманні товарів, робіт і послуг;здійсненні платежів відповідно до взятих бюджетних зобов'язань;використанні товарів, робіт і послуг для виконання

заходів бюджетних програм; поверненні кредитів до бюджету (щодо кредитування бюджету).

З метою забезпечення контролю за цільовим спрямуванням бюджетних коштів органи Казначейства в частині виконання місцевих бюджетів за видатками здійснюють: попередній контроль – на етапі реєстрації бюджетних зобов'язань розпорядників та одержувачів бюджетних коштів; поточний контроль – у процесі оплати рахунків розпорядників та одержувачів бюджетних коштів.

Відповідно до встановлених повноважень Казначейство України здійснює контроль за наявністю відповідних бюджетних асигнувань для взяття бюджетних зобов'язань та відповідністю взятих бюджетних зобов'язань певним бюджетним асигнуванням за їх економічними характеристиками, паспорту бюджетної програми (в разі застосування програмно - цільового методу).[2]

Питання прозорості бюджетного процесу, ефективності використання наявних фінансових ресурсів та цільового спрямування бюджетних коштів місцевих бюджетів набувають особливої актуальності в умовах запровадження нових норм бюджетного законодавства, які сприяють більш ефективному використанню коштів бюджетів на виконання власних повноважень органами місцевого самоврядування.

Система виконання бюджетів не може бути успішною, якщо вона не має дієвої системи контролю. Казначейська система обслуговування бюджетних коштів та здійснення контролю в цьому процесі забезпечує ефективне управління видатками місцевих бюджетів та сприяє досягненню визначених цілей.

Казначейське обслуговування місцевих бюджетів за доходами та видатками унеможливує викривлення звітності, дає можливість на будь-який проміжок часу отримувати органам державної виконавчої влади та місцевого самоврядування повну і достовірну інформацію для прийняття своєчасного і правильного управлінського рішення.

Забезпечити ефективне формування й використання фінансових ресурсів у місцевому бюджеті, може лише система управління місцевим бюджетом, яка має спрямовувати на досягнення таких цілей, як зростання обсягів надходження фінансових ресурсів до місцевого бюджету; збільшення дохідної частини місцевого бюджету; уникнення дефіциту фінансових ресурсів; забезпечення задоволення потреб населення певної адміністративної одиниці; досягнення соціально-економічного розвитку певної адміністративної одиниці.

Література: 1. Бюджетний кодекс України від 08.07.10 №2456-VI зі змінами та доповненнями // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua> 2. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від від 21.05.1997 № 280/97-ВР, зі змінами та доповненнями // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua> 3. Про затвердження Порядку казначейського обслуговування місцевих бюджетів: Наказ Міністерства фінансів України від 23.08.2012 р. № 938.

*Христюк А.Р., магістр
Науковий керівник - Лисяк Л.В., д.е.н., професор
Дніпропетровська державна фінансова академія*

ПРОБЛЕМИ ЗАПРОВАДЖЕННЯ ПРОГРАМНО-ЦІЛЬОВОГО МЕТОДУ

В умовах фінансової кризи, питання ефективності використання державних коштів є досить актуальним, так як накопичення соціальних та економічних проблем потребує більш раціонального використання коштів.

Останніми роками дослідженню особливостей програмно-цільового методу управління приділяють багато уваги. Так, концептуальні засади цієї проблематики розглянуто в працях вітчизняних учених В.Д. Бакуменка, М.В. Гончаренко, Е.М. Лібанової, П.І. Надолішного, Н.Р. Нижник, О.Ю. Оболенського, Л.Л. Приходченко, І.В. Розпутенка, В.В. Цветкової та ін.

Протягом 2009-2011 рр. в Україні спостерігалася тенденція до зростання кількості бюджетних програм, передбачених законом про бюджет. Так у 2009 році бюджетні призначення були затверджені за 813 бюджетними програмами, у 2010 р. – за 856 програмами, у 2011 р. – за 921 програмами, у 2012 р. – за 883 програмами, у 2013 р. – 545. Надмірна роздрібненість бюджетних програм призвела до низки недоліків під час їх виконання. Зокрема, дублювання мети, завдань та законодавчих підстав програм, перешкоджало забезпеченню ефективного їх виконання та досягненню позитивного соціально-економічного ефекту за рахунок бюджетних коштів.

Що стосується міських бюджетів, то кількість бюджетних програм для них є досить великою, наприклад для м. Києва кількість бюджетних програм на 2013 рік становила 664.

Слід зазначити, що реалізація ПЦМ на місцевому рівні здійснюється відповідно до вимог Методичних рекомендацій щодо порядку розроблення регіональних цільових програм, моніторингу та звітності про їх виконання, затверджених наказом Мінекономіки України від 04.12.2006 № 367. Недотримання цих вимог перешкоджає досягненню бажаних результатів програм та призводить до неефективного використання бюджетних коштів, спрямованих на їх реалізацію.

На всіх стадіях бюджетного процесу його учасники здійснюють оцінювання ефективності бюджетних програм на підставі аналізу результативних показників бюджетних програм їх виконання та іншої інформації. Методичні рекомендації, затверджені наказом

Міністерства фінансів країни від 17.05.2011 р. № 608, передбачають проведення такого оцінювання головним розпорядником коштів своєї бюджетної програми. Проте Методичні рекомендації не надають підходів до проведення порівняльного аналізу ефективності аналогічних програм, що їх виконують різні головні розпорядники коштів, але в межах території області, району чи міста.

Крім того, на сьогодні не розроблено методика здійснення порівняльного аналізу ефективності бюджетних програм на основі формульного підходу та єдиних критеріїв оцінювання, яка надала б можливість об'єктивно оцінити та визначати рівень ефективності бюджетної програми та доцільність її подальшого існування. Також не вироблено єдині підходи щодо визначення кількісних та якісних показників, які можна використовувати для рейтингування місцевих органів влади за ефективністю їх діяльності у сфері управління бюджетними ресурсами, а також підходи щодо формування консолідованих показників виконання бюджетних програм.

Основними причинами неефективності використання бюджетних коштів і низької результативності бюджетних програм також є відсутність пріоритетів бюджетної політики на середньо- й довгострокову перспективу; недостатня обґрунтованість запровадження бюджетної програми та без урахування головних вимог Методичних рекомендацій; непослідовність управлінських рішень для досягнення результативності бюджетних програм; непослідовність у виконанні й реалізації бюджетної програми.

Підсумовуючи, слід зазначити, що сучасний етап запровадження ПЦМ в Україні характеризується лише як формальний перехід до ПЦМ бюджетування. Для повного та успішного переходу на ПЦМ формування бюджету в Україні необхідно поширити існуючу структуру бюджетних програм на процеси планування бюджету та визначення бюджетної політики, переглянути та вдосконалити існуючу структуру програм для усунення організаційних та інформаційних обмежень, що заважають роботі керівників установ усіх рівнів, запровадити простий та зрозумілий аналіз ефективності витрат.

Література: 1. Наказ Міністерства фінансів України від 17.05.2011 р. № 608 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.minfin.gov.ua/control/uk/publish/d=355989> 3. Яркова Н.І. Застосування програмно-цільового методу складання бюджету в Україні / Н.І. Яркова // Перспективні наукові дослідження. – 2013. – Вип. 7. 4. Охрімівський О.В. Програмно-цільовий метод складання та виконання місцевих бюджетів / О.В. Охрімівський // Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту. – 2011. – Вип. II (42), ч. I.

*Цисар Н.М., студентка
Науковий керівник - Мещераков А.А., д.е.н., професор
Дніпропетровська державна фінансова академія*

УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ПЛАНУВАННЯ ДОХІДНОЇ ЧАСТИНИ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ

Причиною погіршення бюджетної забезпеченості територіальних громад в останні роки більшість експертів називає відсутність коштів у державній скарбниці та уповільнення темпів економічного розвитку країни. Але чомусь майже ніхто не звертає уваги на якість бюджетного планування. Водночас саме поглиблення фактичних дисбалансів між запланованими доходами та доведеними для виконання видатками призводить до формування такого колосального дефіциту місцевих бюджетів.

Проблеми функціонування тіньової економіки, особливостей формування, розподілу доходів активно досліджують в економічній літературі. Сьогодні в різних економічних системах можна спостерігати таке явище, як тіньова зайнятість, що є наслідком існування тіньової економіки.

Проблема легалізації доходів населення є вкрай актуальною сьогодні для України. Таким чином, детінізація доходів населення повинна стати одним з напрямів економічної політики держави з використанням стимулюючих інструментів впливу. Серед першочергових заходів слід зазначити необхідність вдосконалення податкової політики шляхом перенесення податкового навантаження безпосередньо на фізичних осіб в частині отримання заробітних плат «у конвертах» або суттєвого скорочення ставок відрахувань до державних фондів до 10% з одночасним продовженням пенсійної реформи, яка забезпечила б тісніший зв'язок між розмірами відрахувань і майбутньою пенсією.

В контексті забезпечення фінансовими ресурсами регіонів традиційно розглядаються фіскальні способи наповнення місцевих бюджетів, з акцентом на місцевому оподаткуванні.

В рамках окресленої проблематики проаналізуємо тенденції і особливості руху частини вартості національного продукту, централізованого на рівні держави та органів місцевого самоврядування в Україні (табл. 1). Загальна картина відображає надмірне домінування державного бюджету в акумуляції фінансових ресурсів, що надалі передбачає їх адміністративний перерозподіл через систему бюджетних трансфертів. За період 2005-2012 рр. частка доходів місцевих бюджетів в консолідованому бюджеті держави

завжди була нижчою 50%. Наведені дані свідчать про чітку тенденцію до зменшення питомої ваги доходів місцевих бюджетів в загальній сумі доходів зведеного бюджету. За аналізований період вона зменшилась з 49,8% до 22,3%.

Обсяги доходів, які спрямовуються до Державного бюджету України, сягають 77,7 % зведеного бюджету, та лише 22,3 % припадає на близько 12 тисяч місцевих бюджетів, що свідчить про мізерність дохідної бази місцевих бюджетів.

Таблиця 1

Склад і структура зведеного бюджету України*

Роки	Доходи зведеного бюджету		Доходи державного бюджету		Доходи місцевих бюджетів	
	млрд. грн	%	млрд. грн	%	млрд. грн	%
2005	126,4	100	63,4	50,2	63,0	49,8
2006	145,8	100	73,7	50,5	72,1	49,5
2007	167,0	100	103,2	61,8	63,8	38,2
2008	197,6	100	114,5	57,9	83,1	42,1
2009	264,9	100	147,5	55,7	117,4	44,3
2010	272,9	100	165,9	60,8	107,0	39,2
2011	297,9	100	231,7	77,8	66,2	22,2
2012	445,5	100	346,0	77,7	99,5	22,3

* За даними Міністерства фінансів України

Ми пропонуємо залишати на місцях частину податку на прибуток підприємств та ПДВ, тобто залишати у розпорядженні територіальної громади (10-20) відсотків від вказаних податків, що збираються на території регіонів місцевих бюджетів. Такі зміни були б значним стимулом для місцевої влади до розвитку промисловості, торгівлі та соціальної інфраструктури в цілому.

Надійною основою створення дієвої моделі місцевих бюджетів в Україні може стати комплексна бюджетна децентралізація, в результаті якої буде сформовано дієвий суспільний інститут розвитку територіальних громад.

Література: 1. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» № 280/97-ВР від 21.05.1997 року // Відомості Верховної Ради України (ВВР). - 1997. - № 24. - ст. 170. 2. Бюджетний кодекс України. 3. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755 - VI із змінами і доповненнями // V [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>. 4. Бадида М.П. Податкова база місцевого самоврядування: монографія / М.П. Бадида. - Ужгород, 2010.- 408 с. 5. Гушта О.В. Шляхи зміцнення бюджетів

органів місцевого самоврядування / О.В.Гушта // Фінанси України. - 2000. - № 2. - С.70. 6. Кравченко В.І. Місцеві фінанси України: навч. посібник / В.І.Кравченко.- К. : Знання КОО, 1999. - С. 487. 7. Луніна І.О. Державні фінанси та реформування міжбюджетних відносин/І.О.Луніна. - К. : Наук. Думка, 2006. - С.432. 8. Шевчук В.О. Удосконалення процедури контролю за процесом формування бюджетів/В.О.Шевчук // Фінанси України, 1999. - № .6 – С. 20.

*Чопенко О.І., Краснопольська С.П., бакалаври
Науковий керівник - Надєєва А.Б., ст. викладач
Дніпропетровська державна фінансова академія*

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ОБЛІКУ ОПЛАТИ ПРАЦІ В БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВАХ У СУЧАСНИХ УМОВАХ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Ефективність функціонування бюджетної установи, як і будь-якого суб'єкта господарювання, перебуває в тісному зв'язку із системою організації та обліку оплати праці.

Складовою всіх витрат, що здійснюються в бюджетних установах, є витрати на оплату праці, які є одним із головних напрямів роботи облікового апарату кожної бюджетної установи.

Оплата праці працівників бюджетних установ в сучасній економічній та політичній ситуації України є досить проблемною, оскільки немає чіткої системи оплати праці різних категорій працівників бюджетної сфери, а також спостерігається негативна тенденція у системі надбавок та доплат.

У бюджетних установах фінансування виплат по заробітній платі здійснюється за окремою статтею, яка відповідно до статті 50 Бюджетного кодексу України є захищеною, тобто виплати по заробітній платі здійснюються першочергово.

Нарахування зарплати працівникам бюджетної установи становить розрахунок його заробітку за місяць, з урахуванням посадового окладу, доплат і надбавок, премій, допомоги, оплати відпусток. Відповідно до Плану рахунків, для обліку розрахунків оплати праці призначено рахунок 66 "Розрахунки з оплати праці" [3].

Держава здійснює регулювання оплати праці працівників бюджетних установ шляхом встановлення розміру мінімальної заробітної плати та інших державних норм і гарантій; встановлення умов і розмірів оплати праці на підставі законодавчих та інших нормативних актів України, галузевих, регіональних угод, колективних договорів у межах асигнувань за рахунок загального та спеціального фондів; оподаткування доходів працівників.

Можна виділити такі особливості обліку оплати праці працівників бюджетних установ:

- регулювання порядку ведення бухгалтерського обліку витрат

на оплату праці здійснює Державна казначейська служба України на основі нормативних документів;

- фінансування витрат на оплату праці здійснюється на основі отриманих бюджетних асигнувань, а також за рахунок коштів, одержаних в результаті здійснення господарської діяльності;

- державне регулювання розміру заробітної плати державних службовців та ін. [2].

Облік оплати праці в бюджетних установах потребує удосконалення, для цього необхідно вирішити такі завдання:

- контроль за дотриманням штатної дисципліни та раціональним використанням робочого часу;

- правильне обчислення витрат робочого часу та облік праці;

- правильне обчислення заробітної плати та утримання з неї;

- здійснення своєчасних і достовірних розрахунків по зарплаті;

- контроль за використанням фонду заробітної плати;

- інформування споживачів про працю і зарплату [1].

Одним із шляхів вирішення зазначених завдань є впровадження в бюджетних установах певних елементів управлінського обліку. Так, для обґрунтування розподілу сум утримань та нарахувань на заробітну плату по джерелам фінансування доцільно запропонувати інформативну таблицю, де має вказуватися загальна сума утримань та нарахувань за відповідний місяць.

Активну участь для удосконалення системи організації оплати праці в бюджетних установах беруть органи державної влади. Кабінетом Міністрів України у 2014 році розроблено проект постанови «Про вдосконалення умов оплати праці працівників установ, закладів та організацій окремих галузей бюджетної сфери», у якому зазначається, що для вдосконалення оплати праці працівників необхідно оптимізувати й узагальнити умови оплати праці працівників бюджетної сфери в одному нормативно-правовому акті, удосконалити діючі умови оплати праці з метою усунення міжпосадових і міжгалузевих диспропорцій в оплаті праці, забезпечити єдиний, соціально виважений підхід під час отримання працівниками бюджетної сфери додаткових виплат (допомоги на оздоровлення та матеріальної допомоги для вирішення соціально-побутових питань). Проектом постанови передбачається віднести окремі посади працівників освіти, охорони здоров'я, працівників соціальної сфери та деяких інших галузей бюджетної сфери до більш високих тарифних розрядів єдиної тарифної сітки. Ця постанова стосується майже 3,5 млн. працівників бюджетних установ і для її негайної реалізації в бюджеті не вистачає близько 6 млрд. гривень. Маємо надію, що ці кошти, з'являться і проект буде реалізовано [4].

Література: 1. Бондаренко О.С. Вдосконалення організації обліку заробітної плати в бюджетних установах [Електронний ресурс].- Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/op=1&z=2359>; 2. Жихарева К.І. Особливості обліку нарахування та виплати заробітної плати працівникам бюджетних установ/

К.І. Жихарева // Управління розвитком.-№15(155). - 2013.- С. 119-121.
3. Людвенко Д.В. Особливості функціонування систем оплати праці в Україні: сучасні стан і тенденції [Електронний ресурс].- Режим доступу: http://www.gusnauka.com/13_EISN_2012/Economics/7_109609.doc.htm; 4. На вдосконалення умов оплати праці в бюджетній сфері не вистачає 6 млрд. грн [Електронний ресурс].- Режим доступу: <http://www.interbuh.com.ua/ua/documents/onenews/15072>.

*Чуйко А.В., спеціаліст
Науковий керівник – Серьогін С.С., к.держ.упр, доцент
Дніпропетровська державна фінансова академія*

КАЗНАЧЕЙСЬКЕ ОБСЛУГОВУВАННЯ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ ЗА ДОХОДАМИ ТА ШЛЯХИ ЙОГО ВДОСКОНАЛЕННЯ

Основне призначення Казначейства України як фінансового інституту – забезпечення обслуговування та оперативне управління бюджетними коштами. Це завдання охоплює широкий спектр функцій органів Казначейства, виконання яких адекватне їх ролі у бюджетно-податковій політиці, що проводиться в державі.

Метою роботи є аналіз системи казначейського обслуговування державного бюджету України та пошук шляхів його оптимізації.

Державна казначейська служба має розгалужену структуру, її органи представлені у районах, містах та районах у містах, де здійснює облік руху державних коштів. Для обліку коштів та здійснення розрахунків у системі електронних платежів Казначейство України використовує Єдиний казначейський рахунок, відкритий у Національному банку України.

На діяльність казначейської системи України впливає велика кількість факторів, а саме: політичний устрій країни; особливості економіки; історичні фактори; зарубіжний досвід.

Протягом останніх років саме зарубіжний досвід вплинув на розвиток казначейської системи України. Методи управління фінансовими активами єдиного казначейського рахунку в Україні є запозиченими у розвинутих країнах світу, таких як Франція, США та Великобританія. Але за основу розвитку беруть французьку модель функціонування казначейства.

На сучасному етапі існують певні проблеми в розвитку ДКСУ, а саме: не в повному обсязі реалізується виконання однієї з найважливіших функцій у життєдіяльності держави – функції оперативного управління доходами і видатками державного бюджету, в межах розподілу доходів і видатків державного бюджету. Сьогодні спостерігається тенденція до збільшення залишків бюджетних коштів в установах банків, які не використовуються бюджетними установами та організаціями, що фінансуються з бюджету. Такий стан справ пояснюють тим, що у головних розпорядників коштів державного

бюджету значні суми безпідставно затримуються на рахунках Державної казначейської служби України через несвоєчасний їх розподіл, відсутність належно оформленої кошторисної документації, угод на поставку матеріальних цінностей, обладнання тощо та недосконалість системи видатків державного бюджету [3].

Значною проблемою у функціонуванні підрозділів ДКСУ є невиразне розмежування функцій, що забезпечують бюджетне фінансування. Ще однією суттєвою проблемою казначейського обслуговування державного бюджету є об'ємність та складність форм звітності про використання фінансових ресурсів державного бюджету, виконання бюджету та кошторисів. Даний процес передбачає додаткових затрат праці від органів ДКСУ. Також існує проблема кадрової плинності, що викликана сукупністю наступних чинників: занадто завищені кваліфікаційні вимоги, значне навантаження, низький рівень оплати праці, який веде до зниження мотивації до трудової діяльності, складна політична ситуація в країні [2].

З огляду на це, необхідно здійснити ряд заходів для вирішення виявлених проблем, а саме:

1. Стабілізувати політичну ситуацію в Україні.
2. Ефективно використовувати тимчасово вільні залишки коштів на ЄКР.
3. Активізувати діяльність органів ДКСУ, пов'язаної з випуском державних цінних паперів.
4. Чітко розподіляти функції і повноваження, що стосується використання бюджетних коштів між органами ДКСУ та Міністерством фінансів України.
5. Розширити повноваження органів казначейства в плані посилення контролю за витрачанням бюджетних коштів.
6. Виділяти кошти з державного бюджету розпорядникам коштів на основі їх реальних потреб.
7. Вдосконалити існуючу нормативно-законодавчу базу, що регулює процес казначейського обслуговування державного бюджету.
8. Спрощення форм звітності та механізму її подання до органів ДКСУ.
9. Покращення умов праці, грошового забезпечення, а також підвищення кваліфікаційного рівня.
10. Створити єдину інформаційну базу з повною інформацією про кожного окремого розпорядника бюджетних коштів.
11. Вивчення та використання на практиці успішного зарубіжного досвіду розвитку казначейської системи країни.

Література: 1. Про Положення «Про Державну казначейську службу України»: Указ Президента України від 13.04.11 р. № 460/2011. <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/460/2011>. 2. Боровик П., Вишнева В. Перспективи розвитку казначейської системи виконання бюджетів // Інноваційна економіка.-2011.-№11. - С. 240-244. 3. Душина О. Казначейське обслуговування Державного бюджету України: реалії та шляхи вдосконалення // Управління розвитком. - 2012. - №17. - С. 67-68.

*Шевцова Г.В., спеціаліст
Науковий керівник – Чубак А.Ю., ст. викладач
Дніпропетровська державна фінансова академія*

ЄДИНИЙ КАЗНАЧЕЙСЬКИЙ РАХУНОК ТА ЙОГО РОЛЬ В БЮДЖЕТНОМУ ПРОЦЕСІ

Державна Казначейська служба України (Казначейство України) забезпечує казначейське обслуговування бюджетних коштів на основі ведення єдиного казначейського рахунку, відкритого у Національному банку України.[1]

Функціонування єдиного казначейського рахунку як основного рахунку держави для проведення фінансових операцій та ефективного управління коштами державного та місцевих бюджетів через СЕП НБУ регламентується Положенням про єдиний казначейський рахунок, затвердженого наказом Державного казначейства України від 26 червня 2002 року за №122.

Єдиний казначейський рахунок (ЄКР) - це рахунок, відкритий в Казначейству України в Національному банку України для обліку коштів та здійснення розрахунків у Системі електронних платежів Національного банку України.

ЄКР об'єднує систему рахунків, що діють в єдиному режимі та через які органи Казначейства України проводять операції за доходами та видатками бюджетів усіх рівнів відповідно до Закону України Про Державний бюджет України на відповідний рік. Це дає можливість Казначейству України в режимі реального часу отримувати інформацію про рух та наявність коштів на ЄКР як результат здійснення операцій на всіх його бюджетних та не бюджетних рахунках [2].

Функціонування єдиного казначейського рахунку забезпечує: можливість швидкої мобілізації коштів, які протягом дня надходять на рахунки, відкриті в органах Казначейства, та використання їх для проведення бюджетних видатків і здійснення інших операцій, що не суперечать законодавству України; надання оперативної інформації органам державної та виконавчої влади про операції, здійснені за ЄКР; оптимальні можливості для прийняття представниками державної та виконавчої влади оперативних рішень щодо забезпечення ефективного використання коштів бюджету.

Для відображення операцій, проведених через СЕП НБУ протягом банківського дня, Казначейству України у НБУ відкрито єдиний казначейський рахунок, а на балансі Казначейства України - субрахунки ЄКР та технічні рахунки Головних управлінь Казначейства України. Управління Казначейства України у містах, районах, районах міст здійснюють платежі за доходами та видатками

державного і місцевих бюджетів шляхом безготівкового перерахування коштів через субрахунки Головних управлінь.

Казначейство України за рахунок коштів ЄКР, за погодженням з Міністерством фінансів України, має право залучати на поворотній основі кошти єдиного казначейського рахунку для покриття тимчасових касових розривів місцевих бюджетів, Пенсійного фонду України та для надання середньострокових позик місцевим бюджетам [1].

Органи Казначейства України в складі ЄКР відкривають бюджетні і не бюджетні рахунки: бюджетні рахунки - для зарахування надходжень, передбачених законодавством України, розпорядникам та одержувачам бюджетних коштів, іншим клієнтам; не бюджетні рахунки - підприємствам, установам і організаціям за операціями, що не належать до операцій з виконання бюджетів, але, згідно з чинним законодавством обслуговуються в Казначействі України [4].

Підкріплення субрахунків ЄКР Головних управлінь Казначейства України здійснюється в межах наявних залишків ЄКР на підставі реєстрів чи розпоряджень Казначейства України, в яких конкретно вказується: які видатки (захищені чи не захищені) проводяться з державного чи місцевих бюджетів, по якому коду програмної класифікації видатків державного бюджету, кодам економічної класифікації видатків тощо.

Таким чином, запровадження Єдиного казначейського рахунку дозволяє зосередити державні кошти в руках однієї юридичної особи і забезпечити: досконалу базу даних за бюджетними показниками; щоденне перерахування за призначенням коштів, що надходять до державного та місцевих бюджетів; розподіл загальнодержавних податків, зборів та обов'язкових платежів між державним бюджетом та місцевими бюджетами; дотримання принципу цільового спрямування бюджетних коштів через здійснення попереднього контролю; надання інформації органам законодавчої влади щодо здійснених на Єдиному казначейському рахунку операцій; оптимальні можливості для прийняття оперативних рішень щодо використання залишків коштів на Єдиному казначейському рахунку; повну незалежність держави від банківської системи у справі контролю та обліку доходів і платежів [3].

Література: 1. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>. 2. Павлюк К.В. Казначейське обслуговування місцевих бюджетів / К.В. Павлюк // Фінанси України. - 2012. - № 5. - С. 68-75. 3. Стоян В. Казначейська система виконання бюджетів. / В Стоян // Фінанси України. - 2012. - № 9. - С. 56-64. 4. Сивашенко Н. Консолідація коштів держбюджету на рахунку Державного казначейства в НБУ / Н. Сивашенко // Вісник Національного банку України. - 2011. - № 7. - С. 50-51.

ФОРМУВАННЯ ТА АНАЛІЗ ПОКАЗНИКІВ ЗВІТНОСТІ ОРГАНІВ КАЗНАЧЕЙСТВА

Звітність про виконання бюджетів складає сукупність впорядкованих, взаємопов'язаних показників, які характеризують умови і результати виконання бюджету, ґрунтується на інформації поточного бухгалтерського обліку, тобто на даних і показниках, відображених на рахунках, що зумовлюють її достовірність.

Відповідно до ст. 43 Бюджетного кодексу в Україні при виконанні державного бюджету і місцевих бюджетів застосовується казначейське обслуговування бюджетних коштів. Казначейське обслуговування бюджетних коштів передбачає здійснення контролю за: веденням бухгалтерського обліку всіх надходжень і витрат державного бюджету та місцевих бюджетів, складанням та поданням фінансової і бюджетної звітності; бюджетними повноваженнями при зарахуванні надходжень бюджету; відповідністю кошторисів розпорядників бюджетних коштів показникам розпису бюджету; відповідністю взятих бюджетних зобов'язань розпорядниками бюджетних коштів відповідним бюджетним асигнуванням; відповідністю платежів взятим бюджетним зобов'язанням та відповідним бюджетним асигнуванням [1].

Звітність належить до елементів бухгалтерського обліку та є завершальним етапом бюджетного процесу бухгалтерського узагальнення інформації. Тому звітність відносять до вищого етапу узагальнення інформації про виконання бюджетів.

Формування та аналіз фінансової звітності про виконання державного та місцевих бюджетів, а також установ і організацій, які отримують кошти державного та місцевих бюджетів, є ключовими елементами системи казначейського обслуговування бюджетів. Основними вимогами, що висуваються стосовно фінансової та бюджетної звітності, є такі: достовірність; звітність має відповідати аналогічним даним бухгалтерського обліку і звітності органів Казначейства України; фінансова та бюджетна звітність має містити інформацію про всі проведені господарські операції, відображені у бухгалтерському обліку. Фінансова та бюджетна звітність містить повну, правдиву та неупереджену інформацію про фінансовий стан виконання бюджетів та кошторисів розпорядників та одержувачів бюджетних коштів для прийняття економічних рішень користувачами.

Дані, відображені у звітності про виконання бюджетів і кошторисів розпорядників бюджетних коштів, є елементом контролю за дотриманням бюджетного законодавства, оскільки, аналізуючи показники навіть зведених звітних даних можна зробити висновки про стан дотримання норм бюджетного законодавства розпорядниками та одержувачами бюджетних коштів. Бюджетним кодексом України встановлюється відповідно до періодичності подання місячна, квартальна та річна звітність про виконання державного бюджету [1].

За даними бухгалтерського обліку розпорядники бюджетних коштів складають звітність про виконання кошторису, яку подають у встановлений строк до відповідного територіального органу Казначейства України, який, у свою чергу, формує консолідовану. Робота по складанню звітності є досить складною. Вона повинна забезпечити формування об'єктивної, правдивої, повної, якісної і точної інформації про стан та результати виконання бюджету. Інформація, що наведена у фінансових звітах та примітках до них, повинна сприяти прийняттю правильних економічних рішень шляхом оцінок минулих, теперішніх та майбутніх подій, підтвердження чи коригування їх оцінок, зроблених у минулому.

Звітність про виконання бюджетів складає сукупність впорядкованих, взаємопов'язаних показників, які характеризують умови і результати виконання бюджету, ґрунтується на інформації поточного бухгалтерського обліку, тобто на даних і показниках, відображених на рахунках, що зумовлюють її достовірність. Метою складання звітності є надання повної, правдивої та неупередженої інформації про фінансовий стан виконання державного та місцевих бюджетів та користувачам для прийняття управлінських рішень [14, с. 34].

Варто зазначити, що з одного боку, за допомогою показників бюджетної звітності можна дати оцінку стану виконання бюджетів з кількісної та якісної сторони, визначити тенденції та закономірності, що мають місце у суспільстві. З іншого боку, у процесі аналізу показників виконання бюджетів можна розраховувати рівень позитивного чи негативного впливу окремих чинників на відхилення окремих показників по доходах і видатках, на підставі чого визначити шляхи збільшення доходної частини та економії видаткової частини бюджету. Результати такого аналізу використовуються при складанні проектів бюджетів на наступний рік.

Література. 1. Бюджетний кодекс України [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/anot/2542-14> 2. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.99 №2542-III [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/996->

14 3. Наказ Державного казначейства України від 28.11.2000 р. № 119 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.treasury.gov.ua> 4. Про організацію роботи органів Державної казначейської служби зі складання звітності про виконання Зведеного бюджету України, Державного бюджету України, бюджетів АР Крим, областей, міст Києва та Севастополя : Наказ Міністерства фінансів України від 28.12.2011 № 1774.

*Шестакова І.В., спеціаліст
Науковий керівник – Роменська К.М., ст. викладач
Дніпропетровська державна фінансова академія*

ОСОБЛИВОСТІ СКЛАДАННЯ ТА ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МІСЦЕВИХ ПРОГРАМ

Впровадження програмно-цільового методу (далі ПЦМ) в Україні пройшло певний еволюційний етап свого становлення. У новій редакції Бюджетного Кодексу знайшли своє відображення цілі Програми економічних реформ.

Значно більше уваги до застосування програмно-цільового методу передбачено у Бюджетному кодексі України від 08.07.2010 р., який введено в дію з 2011 р. Ст. 20 Бюджетного кодексу визначає відповідальних виконавців бюджетних програм, порядок затвердження бюджетних програм та порядок використання коштів в межах програми. Крім того, зазначено, що програмно-цільовий метод у бюджетному процесі передбачає складання прогнозу бюджету на наступні за плановим два бюджетні періоди (Бюджетний кодекс України, ст. 20, від 08.07.2010 р.).

Головним завданням удосконалення Бюджетного кодексу України було створення правового підґрунтя, щодо подальшого розвитку ПЦМ бюджетування на основі середньострокового бюджетного планування, застосування сучасних форм і методів управління бюджетними коштами, державним та місцевим боргом, зміцнення фінансової основи місцевих бюджетів [5].

Актуальність впровадження ПЦМ планування та виконання місцевих бюджетів полягає в тому, що однією з проблем розвитку місцевого самоврядування в Україні є обмеженість фінансових ресурсів, що не повною мірою забезпечують виконання повноважень, делегованих державою місцевим органам влади [3].

Бюджет, складений за цим методом, суттєво відрізняється від постатейного складання, оскільки основною рисою програмно-цільового методу фінансування є зосередження уваги на результатах, яких необхідно досягти, а вже потім ставиться питання про те, які ресурси необхідно використати для їх досягнення [6].

ПЦМ поєднує в собі ряд методів бюджетного планування та додає елементи, що встановлюють взаємозв'язок між ресурсами та результатами. Так, він поєднує: нормативний метод, метод екстраполяції, балансовий метод [4].

Головною рисою ПЦМ є те, що бюджетний процес – це цикл, який починається та закінчується з визначення переліку соціальних та економічних проблем і охоплює поетапне впровадження всіх заходів, необхідних для їх подолання [2].

У ст. 2 Бюджетного кодексу України визначено: «Бюджетна програма – сукупність заходів, спрямованих на досягнення єдиної мети, завдань та очікуваного результату, визначення та реалізацію яких здійснює розпорядник бюджетних коштів відповідно до покладених на нього функцій» [1].

Бюджетні програми затверджуються щорічно виключно в межах наявних бюджетних ресурсів з метою досягнення конкретного результату при витрачанні цих ресурсів. Також, згідно зі ст. 21 Бюджетного кодексу України, Радою Міністрів АРК, місцевими державними адміністраціями та виконавчими органами відповідних місцевих рад складається та схвалюється прогноз місцевого бюджету на наступні за плановим два бюджетні періоди.

У разі, коли головний розпорядник є виконавцем певної цільової програми, то він має забезпечити в межах відповідної бюджетної програми виконання завдань, визначених такою цільовою програмою.

Основа для планування та формування бюджетної програми – визначення головної мети діяльності розпорядника коштів, що є необхідним критерієм для запобігання дублюванню діяльності декількох установ головних розпорядників.

Бюджетна програма складається з частин та має такі елементи: назва бюджетної програми; мета бюджетної програми; назва підпрограми (за умови поділу бюджетної програми на підпрограми); завдання бюджетної програми / підпрограми (одне або більше для кожної програми / підпрограми); результативні показники виконання бюджетної програми / підпрограми (затрат, продукту, ефективності, якості).

Література: 1. Бюджетний Кодекс України від 08.07.2010 р. № 2542 – III [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2542-14>. 2. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції застосування програмно-цільового методу в бюджетному процесі» від 14.09.2002 р. № 538-р. [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=538-2002-%FO>. 3. Наказ Міністерства фінансів України 02.08.2010 № 805 «Основні підходи до запровадження програмно-цільового методу складання та виконання місцевих бюджетів [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://minfin.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=28941&cat_id=288202. 4. Програма економічних реформ Президента України на 2010-2014 роки «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава» [Електронний ресурс]. –

Режим доступу: www.president.gov.ua/docs/Program_reform_FINAC_1.pdf. - Назва з титул. екрана. 5. Планування місцевих бюджетів на основі програмно-цільового методу: Навчальний посібник / [Під аг. ред. І. Щербини]; ІБСЕД, Проект «Зміцнення місцевої фінансової ініціативи (ЗМФІ – II) впровадження. - 3-тє видання, виправлене та доповнене – К., 2012. - 100 с. 6. Гладких Д. Особливості планування доходів та витрат бюджету / Д. Гладких // Вісник НБУ. - 2008. - № 1. - С. 6-8.

*Шигаренко М.С., спеціаліст
Науковий керівник – Роменська К.М., ст. викладач
Дніпропетровська державна фінансова академія*

РОЛЬ МІСЦЕВИХ ПОДАТКІВ ТА ЗБОРІВ У ФОРМУВАННІ ДОХОДІВ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ

Значний вплив на формування місцевого бюджету мають органи місцевого самоврядування та їх діяльність. Місцева влада має право на формування та цільове використання власних фінансових ресурсів, частина яких повинна формуватися за рахунок місцевих податків та зборів.

Система місцевого оподаткування повинна бути побудована таким чином, щоб надходження від місцевих податків і зборів покривали основні витрати територіальної громади, пов'язані з її функціонуванням.

Місцеві податки і збори не забезпечують реалізацію покладених на них завдань і функцій. Більшість бюджетів в країні функціонують лише за рахунок бюджетних трансфертів і є дотаційними.

Місцеві податки та збори – це платежі, які мають місцевий характер і складають дохідну частину місцевих бюджетів, що акумулюються на рахунках Державної казначейської служби України.

Самостійність місцевих бюджетів полягає у тому що в них є власні законодавчо закріплені джерела доходів, та право використовувати їх на власний розсуд.

Забезпечення ефективного функціонування місцевих податків та зборів є досить важливим, оскільки вони виконують одну з найважливіших функцій – формування доходів місцевих бюджетів.

На сьогоднішній день місцеві податки та збори не займають провідного місця серед джерел наповнення місцевого бюджету, що є досить негативним. Основна частина доходів місцевих бюджетів складається не із місцевих податків та зборів, а з коштів держави та міжбюджетних трансфертів.

В економічному плані саме по собі існування місцевих податків і зборів виступає лише певним методом фінансової діяльності

держави по забезпеченню місцевих бюджетів..

Аналізуючи дані за 2011-2013 рр. Індустріального району м. Дніпропетровська необхідно зауважити, що податкові надходження мають тенденцію до зменшення. Так, у 2013 р. на рахунках Державної казначейської служби України було мобілізовано 93,94 млн. грн., що на 9,15% менше ніж у 2012 р., та на 15,78% менше за 2011 рік. Зменшення відбулись через невиконання планових показників.

У структурі податкових надходжень місцеві податки та збори становлять лише 2,15%.

Органами місцевого самоврядування м. Дніпропетровська запроваджено надходження до загального фонду таких видів місцевих податків і зборів: збір за місця для паркування транспортних засобів, збір за провадження деяких видів підприємницької діяльності та туристичний збір.

У 2013 р. до загального фонду бюджету району надійшло 2,3 млн. грн. місцевих податків і зборів, що на 24,4 тис. грн. менше ніж у 2012р., але на 1,3 млн. грн. більше ніж у 2011 р.

Найбільшу питому вагу в структурі податкових надходжень складає збір за провадження деяких видів підприємницької діяльності -73,9%. У 2013 році план за цим показником було виконано на 97,9% (або 1,49 млн. грн.), що на 1,78% (1,54 млн. грн.) менше ніж у 2012 р. та на 5,36% ніж у 2011р.. Що свідчити про зменшення кількості суб'єктів господарювання, діяльність яких підпадає під сферу дії цього збору.

Натомість надходження від туристичного та збору за місця для паркування транспортних засобів показує позитивні зрушення в порівнянні з попередніми періодами.

Так, за рахунок туристичного збору у 2013 р. до загального фонду бюджету району надійшло на 12,4% більше ніж планувалось (20192,13 грн.). Це свідчить, про те що громадяни України та іноземці, прибувають на територію Індустріального району м. Дніпропетровська та отримують послуги з тимчасового проживання із зобов'язанням залишити місце перебування в зазначений строк.

Аналіз сучасного стану надходжень до місцевих бюджетів і дослідження їх структури дає можливість робити висновки, що посилення ролі місцевих податків на сьогодні є єдиним і найбільш дієвим засобом підвищення самостійності місцевого самоврядування.

Потрібно підвищувати ефективність бюджетно-податкового планування, виявляти резерви зростання податкового потенціалу, що в свою чергу сприятиме поліпшенню фінансового становища місцевих бюджетів.

Отже, аналізуючи все вище сказане, можна зробити висновок, що за правильного механізму функціонування місцевих податків та зборів, вони можуть стати досить значним джерелом наповнення місце

Література: 1. Парижак Н. Міжбюджетні відносини: оцінка і реформування / Н. Парижак // Економічний аналіз. – 2011. – Вип. 8. – Ч. 1. – С. 291–294. 2. Західна О. Р. Удосконалення міжбюджетних відносин у контексті принципів бюджетної децентралізації в Україні / О.Р. Західна, Н.В. Савчук // Науковий вісник НЛТУ України. – 2012. – Вип. 22.8. – С. 88–195. 3. Тищенко О.М. Міжбюджетні відносини в Україні: сучасний стан і перспективи / О.М. Тищенко, К.В. Голякова // Вісник Університету банківської справи Національного банку України. – 2011. – № 1(10). – С. 3–9. 4. Бюджетний кодекс України : від 08.07.2010 р., № 2456-VI // ВВР України. –2010 р. – № 50, № 50–51. – Ст. 572.

*Шобей Є.І., спеціаліст
Науковий керівник – Дейкало Л.Є., ст. викладач
Дніпропетровська державна фінансова академія*

КАЗНАЧЕЙСЬКЕ ОБСЛУГОВУВАННЯ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ ЗА ВИДАТКАМИ ТА ШЛЯХИ ЙОГО ВДОСКОНАЛЕННЯ

Однією з найсуттєвіших і водночас складних проблем у процесі розвитку ринкових відносин в Україні є вдосконалення бюджетного процесу у державі, адже саме ефективне використання фінансових ресурсів бюджету держави свідчить про рівень її економічного та соціального розвитку. Особливу роль у бюджетному процесі відіграє казначейська система виконання Державного бюджету України, адже саме на базі звітності органів Державної казначейської служби України можна зробити висновок про досягнення чи недосягнення Україною економічного і соціального прогресу, розробити нові форми та методи для досягнення кращих результатів у майбутньому.

Бюджет як інструмент регулювання соціально-економічних процесів через функцію управління його видатковою частиною впливає на кількісні та якісні показники суспільного життя. Структура видатків за своїм змістом і економічною суттю повинна повністю відповідати стану розвитку соціально-економічних відносин країни і бути спрямованою на перспективу.

Казначейське обслуговування бюджетних коштів здійснюється відповідно до ст.43. Бюджетного кодексу України. Державна казначейська служба України (Казначейство України)

забезпечує казначейське обслуговування бюджетних коштів на основі ведення єдиного казначейського рахунку, відкритого у Національному банку України [1]. Основні завдання та функції Казначейства України визначені Положенням про Державну казначейську службу України, затвердженим указом Президента України № 460 від 13.04.2011 р. [2].

Організація роботи органів казначейства щодо обслуговування видаткової частини державного бюджету здійснюється у такій послідовності: формування бази даних мережі розпорядників коштів; відображення в системі обліку Казначейства України розпису Державного бюджету України; доведення розпорядникам коштів планових показників бюджетних асигнувань забезпечення їх обліку та контролю; внесення змін до планових показників, що виникають у процесі виконання державного бюджету; відображення в обліку затверджених кошторисів, планів асигнувань загального фонду та помісячних планів асигнувань, спеціального фонду розпорядників бюджетних коштів, планів використання бюджетних коштів одержувачів, а також внесених до зазначених документів змін; облік та консолідація інформації за зобов'язаннями та фінансовими зобов'язаннями розпорядників та одержувачів бюджетних коштів та їх погашення; проведення операцій щодо відкриття асигнувань за загальним і спеціальним фондами державного бюджету; перерахування міжбюджетних трансфертів та проведення операцій за взаємними розрахунками між державним та місцевими бюджетами; проведення платежів з обслуговування боргових зобов'язань держави. [3]

В основі казначейського обслуговування державного бюджету за видатками лежить комплекс організаційних процедур щодо забезпечення обліку видаткових операцій, здійснення контролю за цільовим спрямуванням коштів та формування фінансової звітності про виконання бюджетів.

Аналізом встановлено, що видаткова частина державного бюджету Дніпропетровської області у 2013 році виконана на 95,8%, що на 2,0% менше показника 2011 року та на 2,3% менше показника 2012 року. Темп приросту видатків державного бюджету області за 2011-2013 роки становив 40,68%. Структура видатків державного бюджету області у 2011-2013 роках мала сталий характер. Найбільшими частками відзначаються видатки на освіту (від 33,75% у 2011 році до 33,44% у 2013 році), на охорону здоров'я (від 26,67% у 2011 році до 24,13% у 2013 році), на соціальний захист та соціальне забезпечення (від 21,10% у 2011 році до 23,07% у 2013 році) [4].

У процесі казначейського обслуговування державного бюджету за видатками органи Казначейства України здійснюють попередній та

поточний контроль: перевіряють законність підстави для реєстрації зобов'язань та фінансових зобов'язань, здійснення платежів, відповідність платежів вимогам обліку і контролю за зобов'язаннями, а також правильність оформлення розрахункових документів.

Органи Казначейства України проводять платежі з реєстраційних, спеціальних реєстраційних рахунків розпорядників бюджетних коштів (одержувачів), відкритих в органах ДКСУ відповідно до паспортів бюджетних програм, кошторисів доходів і видатків, планів асигнувань або планів використання бюджетних коштів. Казначейство України контролює цільове направлення бюджетних коштів на стадії проведення платежу на підставі підтвердних документів, наданих розпорядниками бюджетних коштів. Відповідають за цільове використання бюджетних коштів розпорядники та одержувачі бюджетних коштів.

Література: 1. Бюджетний кодекс України від 08.07.10 №2456-VI зі змінами та доповненнями // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua> 2. Про Положення Про Державну казначейську службу України: Указ Президента України від 13.04.11р. № 460/2011, зі змінами та доповненнями // [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua> 3. Про затвердження Порядку обслуговування державного бюджету за видатками та операціями з надання та повернення кредитів, наданих за рахунок коштів державного бюджету : Наказ Міністерства Фінансів України від 24.12.2012 № 1407.4. Звіти ГУДКСУ у Дніпропетровській області за 2011-2013 роки // [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.treasury.gov.ua>.

*Шовкун А.С, спеціаліст
Науковий керівник – Міронова Л.О., к.е.н., доцент
Дніпропетровська державна фінансова академія*

МІСЦЕВІ ПОДАТКИ ТА ЗБОРИ, ЯК СКЛАДОВА ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ

На даний період, питання місцевих податків та зборів дуже актуальне, адже саме вони є запорукою успіху як регіону так і всієї держави. Система місцевого оподаткування є одним із факторів, які впливають на соціально-економічний розвиток регіону, адже вона, в першу чергу, впливає на самодостатність регіону. Також, існує проблема саме формування фінансових ресурсів регіону. До структури фінансових ресурсів регіону відносяться: державні та недержавні фінансові ресурси. До державних відносяться відрахування з Державного бюджету, кошти

місцевого бюджету, позабюджетні кошти, надходження від майнової і фінансової діяльності органів влади, цільові фонди, розпорядником яких є державні органи влади. А до недержавних включають кошти організацій та підприємств, фізичних і юридичних осіб, цільових фондів, розпорядниками яких є громадянські організації, фізичні та юридичні особи.

Податковий кодекс України регулює відносини, що виникають у сфері справляння податків і зборів, зокрема, визначає вичерпний перелік податків і зборів, що справляється в Україні, та порядок їх адміністрування, платників податків та зборів, їх права та обов'язки, повноваження та обов'язки їх посадових осіб під час здійснення податкового контролю, а також відповідальних за порушення податкового законодавства (рис. 1).

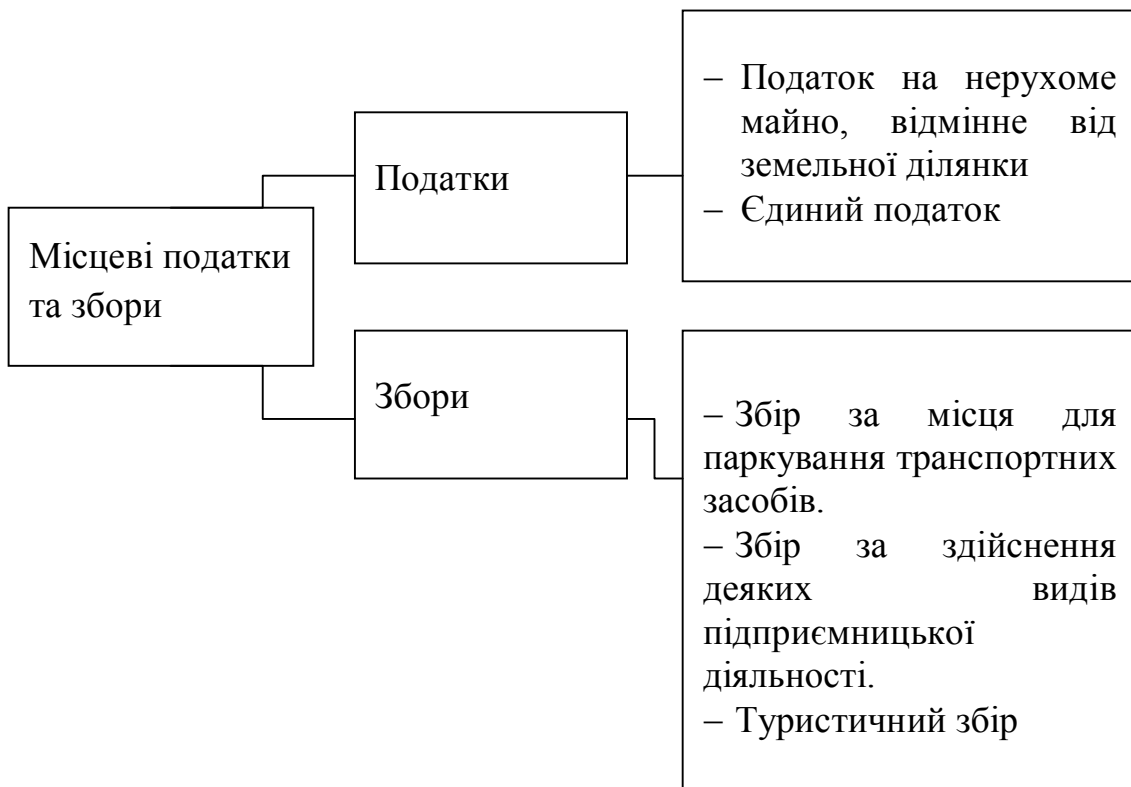

Рис. 1. Структурно-логічна схема місцевих податків та зборів

Відповідно до Розділу XII Податкового кодексу України, до місцевих податків відносять 2 податки: податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, єдиний податок; та 3 збори: збір за місця для паркування транспортних засобів; збір за здійснення деяких видів підприємницької діяльності та туристичний збір (табл. 1) [1].

Таблиця 1

Питома вага місцевих податків і зборів у доходах місцевих бюджетів України за 2005–2012 роки, млн. грн.

Показники	Роки							
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Доходи місцевих бюджетів України	30 316,2	39 866	58 349	73 872,1	71 036	80 519	86 457,7	100 771
Місцеві податки та збори	598,2	644,3	729,9	820	808,6	828,8	2 549,5	5 441,6
Питома вага місцевих податків і зборів у доходах місцевих бюджетів, %	11,97	1,61	1,25	1,11	1,14	1,03	2,95	5,4

Аналізуючи дані за попередні роки (див. таблицю), варто відзначити, що щорічно в Україні відбувається зростання як дохідної частини місцевих бюджетів, так і обсягів місцевих податків та зборів. Але видно різке зростання питомої ваги доходів від місцевих податків у доходах бюджетів протягом 2011 року порівняно з 2010 роком, більш ніж у 2 рази та майже в 2 рази порівняно з 2012 роком. На це вплинуло реформування податкової системи України шляхом введення в дію Податкового кодексу України. Так, місцеві податки забезпечують місцеві бюджети не так, як хотілося б, але Україна "рухається" під впливом реформування податкової системи [2].

Після прийняття Податкового кодексу, система оподаткування ще не повністю сформувалася, тому для забезпечення виконання функцій, покладених на місцеве самоврядування необхідно збільшення дохідної бази місцевих бюджетів та створення дієвого контролю за сплатою податків та зборів.

Література: 1. Податковий кодекс України № 2755-17 із змінами і доповненнями від 02.03.2014 [Електронний ресурс]. - <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> 2. Нагорний В.В. Оцінка ефективності справляння місцевих податків та зборів у контексті формування дохідної частини місцевих бюджетів / В.В. Нагорний // Управління розвитком. - 2013. - № 21. - С. 94-96.

*Ющенко О.О., спеціаліст
Науковий керівник – Баранник Л.Б., д.е.н., доцент
Дніпропетровська державна фінансова академія*

НЕОБХІДНІСТЬ ПЕРЕОРІЄНТАЦІ БЮДЖЕТНОГО МЕХАНІЗМУ СИСТЕМИ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ В УМОВАХ СУЧАСНОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ УКРАЇНСЬКОЇ ЕКОНОМІКИ

Еволюція фінансової системи та суспільного розвитку привели до виокремлення соціального захисту населення у відносно самостійну фінансову систему, яка стала важливою складовою соціально-економічного розвитку будь-якої країни.

Системні перетворення, що розпочались в Україні на початку 90-х рр. ХХ ст., привели до погіршення добробуту значної частини населення. Відбулось майнове і соціальне розшарування, яке з плином часу суттєво поглибилося. Багато видів соціальних послуг перестали бути доступними для всіх громадян.

За цей період в Україні прийнято чимало нормативно-правових актів з питань надання соціальної допомоги тим категоріям громадян, які її потребують, діє загальнообов'язкове державне соціальне страхування, динамічно розвивається добровільне особисте страхування, створюються умови для розвитку недержавного пенсійного забезпечення. Але поки що цього явно недостатньо, щоб побороти в країні бідність. Усунення бідності й малозабезпеченості як і раніше відбувається головним чином за рахунок коштів державного бюджету, оскільки інші суспільні інститути поки що слабо представлені в цій сфері діяльності. Така ситуація із фінансовим забезпеченням соціального захисту населення суперечить основним принципам організації ринкової економіки, для якої характерно формування багатоканальної системи фінансування соціальних потреб, високий ступінь самозабезпечення через розвиток підприємництва й самозайнятості.

Безперечно, соціальний захист населення – це система державного гарантування прав громадянам України на матеріальне забезпечення їх у разі повної, часткової або тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття з незалежних від них обставин, а також у старості та в інших випадках, передбачених законодавством України.

Однак у сучасних умовах гострої нестачі бюджетних коштів важливим стає переорієнтація бюджетного механізму системи соціального захисту населення. Це означає, що виділення коштів на цілі соціальної допомоги особам, що її потребують, має носити суцільно адресний, а не категоріальний характер [2].

Активізація фінансового регулювання даної сфери потребує посилення ефективності використання бюджетних коштів, підвищення

адаптивності державної фінансової та соціальної політики. Проблему фінансового забезпечення системи соціального захисту населення слід вирішувати з урахуванням макроекономічних тенденцій, демографічних змін, цінової кон'юнктури на ринках продовольства, послуг у сфері освіти, охорони здоров'я.

Наприклад, потребує осучаснення споживчий кошик українців, вартісною величиною якого є прожитковий мінімум. Деякі вітчизняні автори вважають, що методика визначення цього базового соціального стандарту застаріла та має бути переглянута. На думку Л.Б. Баранник, прожитковий мінімум слід розраховувати більш диференційовано. Аналіз населення за різними критеріями є важливим з точки зору визначення основних напрямів, форм і методів соціального захисту населення. За віковою структурою, населення слід розглядати за такими групами: діти дошкільного віку, учнівська молодь, студентська молодь, працююча молодь у віці до 35 років, працюючі особи середнього віку від 35 до виходу на пенсію, пенсіонери, літні люди старше 80 років і відповідно встановлювати прожитковий мінімум для цих груп. Інвалідів та інших непрацездатних за прожитковим мінімумом слід прирівняти до пенсіонерів. Вважаємо, такий підхід є виправданим, адже кожна вікова група має свої фізіологічні та психологічні особливості й потреби. Соціальний захист має відрізнятися для кожної групи, так би мовити, індивідуалізуватися. Завдяки диференційованому підходу до вивчення потреб і фінансових можливостей різних вікових і соціальних груп реалізується принцип обґрунтованості та соціальної справедливості при їх захисті [1].

Особливо гострою проблемою українського сьогодення є пенсійне забезпечення громадян. Постійна нестача коштів у бюджеті ПФУ спричинила ситуацію дотаційності його з держбюджету. Отже, пенсійне забезпечення необхідно й надалі вдосконалювати. По-перше, слід враховувати демографічні проблеми. По-друге, багато пільгових категорій працюючих мають право дострокового виходу на пенсію, завдяки чому зменшується сума внесків до ПФУ, а розміри пенсій між іншим щороку зростають. По-третє, існує багато пенсій не страхового характеру. Усунення цих недоліків має стати першочерговим завданням нового уряду країни.

Соціальний захист населення в ринковій економіці має набути іншого сутнісного змісту. Основним напрямом його подальшого розвитку є наближення цієї системи до стандартів розвинених країн світу і спрямування на усунення виявлених у ході створення системи недоліків і прорахунків. Необхідним є переорієнтація та оптимізація фінансових інструментів, осучаснення методик визначення основних соціальних стандартів з урахуванням реальних потреб населення [3].

Література: 1. Баранник Л.Б. Фінансовий механізм системи соціального захисту населення України: проблеми становлення та перспективи розвитку :

монографія. – Дніпропетровськ: ДДФА, 2012. – 496 с. 2. Державний бюджет і бюджетна стратегія 2012-2014 : стабілізація та сталий розвиток в умовах реформування економіки України : монографія / За заг. ред. Ф.О. Ярошенка. – К.: ДННУ «Акад. фін. управління», 2011. – 704 с. 3. Новий етап бюджетної реформи і перспективи стабілізації державних фінансів України // Економіка. Фінанси. Право. - 2014. - № 2. – С. 3-6.

*Ягодіна Н.О., спеціаліст
Науковий керівник – Качула С.В., ст. викладач
Дніпропетровська державна фінансова академія*

ЗАСТОСУВАННЯ ПРОГРАМНО-ЦІЛЬОВОГО МЕТОДУ В УПРАВЛІННІ ВИДАТКАМИ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ

Бюджетна система нашої держави перебуває в процесі становлення та пошуку свого варіанту ефективного управління державними програмами. Головним інструментом стратегічного розвитку держави є ефективний бюджетний процес як основна складова частина державного бюджету. Ефективне використання бюджетних коштів і якісний контроль за цим процесом – головна ціль формування бюджетів.

Одним із основних методів формування як державного бюджету так і місцевих бюджетів в нашій країні є балансовий (постатейний) метод.

Реформування бюджетної системи в Україні передбачає вдосконалення практики бюджетного планування через застосування сучасних методик та прогресивних підходів, підтверджених зарубіжним досвідом. Одним із таких підходів є програмно-цільовий метод формування бюджетів, який є дієвим і ефективнішим. Його застосування створює необхідні передумови для забезпечення збалансованості бюджетів у середньо терміновій перспективі, покращання рівня надання послуг населенню органами державної влади та місцевого самоврядування.

Основними принципами програмно-цільового методу є: забезпечення прозорості бюджетного процесу, що чітко визначає цілі і завдання, на досягнення яких витрачаються бюджетні кошти, підвищення рівня контролю за результатами виконання бюджетних програм; упорядкування організації діяльності головного розпорядження бюджетних коштів щодо формування і виконання бюджетних програм шляхом чіткого розмежування відповідальності за реалізацію кожної бюджетної програми між визначеними головним розпорядником бюджетних коштів і відповідальними виконавцями бюджетних програм; посилення відповідальності головного розпорядника бюджетних коштів та відповідальності за виконання

бюджетних програм законодавчо визначеній меті його діяльності, а також за фінансове забезпечення бюджетних програм і результати їх виконання; підвищення якості розроблення бюджетної політики, ефективності розподілу і використання бюджетних коштів.

При програмно-цільовому методі формування бюджету розглядаються не тільки планові показники, а й показники результативності за попередні періоди. Програмно-цільовий метод передбачає планування бюджету не тільки на наступний рік, як при постатейному, а й на перспективу.

Станом на 1 квітня 2014 року в Дніпропетровській області діє 77 регіональних цільових програм. [2]

Розглянемо регіональну Програму інноваційного розвитку на період до 2020 року по Дніпропетровській області. Мета даної програми - створення інноваційної інфраструктури в 2008–2012 роках, здатної забезпечити підвищення конкурентоздатності національної економіки та ефективне використання наявного науково-технологічного потенціалу шляхом створення інноваційних підприємств і забезпечити подальше стале зростання темпів цієї роботи. Термін реалізації Програми - початок: 2004 рік, закінчення: 2020 рік. Етапи виконання: I етап 2004–2007 роки; II етап 2008–2012 роки; III етап 2013–2020 роки. Загальні обсяги фінансування, у тому числі видатки державного, обласного та місцевого бюджету та інших джерел, не заборонених чинним законодавством України представлені в таблиці 1.

Таблиця 1

Джерела фінансування регіональної Програми інноваційного розвитку на період до 2020 року

Джерела фінансування	Обсяг фінансування усього	За роками виконання (тис. грн.)					усього, II етап
		2008 рік	2009 рік	2010 рік	2011 рік	2012 рік	
Державний бюджет	266120	5390	54570	114620	74320	17220	266120
Обласний бюджет	8791	579	2088	2108	2008	2008	8791
Інші джерела	2062800	100480	280580	470580	560580	650580	2062800
Усього	2337711	106449	337238	587308	636908	669808	2337711

Джерело: [2]

Як бачимо найбільша сума фінансування даної програми за рахунок інших джерел, а за рахунок обласного бюджету – найменша.

Підводячи підсумок необхідно підкреслити, що регіональні програми - це комплекс заходів місцевих органів державної влади та управління щодо вирішення найбільш актуальних проблем соціально-економічного розвитку регіону. Вони дають можливість найповніше узгодити територіальні та галузеві інтереси, створити реальні умови для зближення рівнів виробництва і споживання основних товарів широкого споживання в усіх регіонах.

Література: 1. [Про схвалення Концепції застосування програмно-цільового методу в бюджетному процесі](#): Розпорядження КМУ від 14.09.2002 № 538-р [Електронний ресурс] - Режим доступу:<http://zakon4.rada.gov.ua/>
2. Офіційний сайт Дніпропетровської обласної ради [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://oblrada.dp.ua/region-programmes>

II СЕКЦІЯ

МЕХАНІЗМИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ

Доценко В.А., магістр
Науковий керівник - Міронова Л.О., к.е.н., доцент
Дніпропетровська державна фінансова академія

ВПЛИВ ПРЯМИХ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ НА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК КРАЇНИ

Іноземні інвестиції відіграють велику роль в економічному розвитку будь-якої держави незалежно від рівня її економічного розвитку.

Важливість ПІІ значно зросла у 80-90-х рр. минулого століття, коли їх почали розглядати як один із основних засобів інтеграції національної економіки у світове господарство на основі перенесення виробничих потужностей, переведення капіталу, передавання технології, управлінського досвіду і навичок, інновацій у приймаючу країну, нерідко в більшу економіку (щоб досягти так званого «ефекту масштабу»).

Іноземні інвестиції сприяють економічному зростанню приймаючої економіки на основі ефективнішого використання національних ресурсів. Прихід іноземних фірм на національний ринок призводить до заміщення чи витіснення менш ефективних національних компаній, що спричинює перерозподіл внутрішніх ресурсів між більш і менш рентабельними компаніями і сприяє зростанню середнього рівня продуктивності праці і середніх доходів на душу населення у приймаючій країні.

Іноземні інвестори не одержують економічних переваг від зростання продуктивності праці у вигляді більшого прибутку на відміну від резидентів приймаючої країни, які мають вищий середній рівень доходів за рахунок припливу ПІІ.

Створення закордонних філій і дочірніх компаній сприяє підвищенню середнього рівня продуктивності праці. Розрізняють дві основні причини цього явища: іноземні компанії мають вищий рівень вкладення капіталу на одиницю праці, що безпосередньо впливає на зростання продуктивності праці; як правило, іноземні компанії - більші структури (у порівнянні з національними фірмами) і сприяють зростання продуктивності праці за рахунок так званого ефекту масштабу.

Крім того, в іноземних компаніях вищий середній рівень заробітної плати з урахуванням того, що певна частка зростання середньої продуктивності, пов'язана з припливом ПІІ, проходить через місцеві фактори виробництва.

Другий канал ефективності іноземних інвестицій пов'язаний із посиленням конкуренції на місцевих ринках за рахунок іноземних

компаній. Діяльність останніх спонукає національні фірми працювати ефективніше. У такий спосіб діяльність закордонних фірм сприяє швидшій передачі нової і передової технології й удосконаленій практики менеджменту місцевим фірмам на основі вертикально інтегрованих зв'язків і так званого показового (чи демонстраційного) ефекту.

Дослідження впливу іноземних інвестицій на економічний розвиток приймаючої країни встановили, що: ПІ можуть збільшити обсяг сукупного капіталу, а відтак, сприяти економічному росту. Однак необхідно, щоб іноземні інвестиції не витіснили відповідні суми національних капіталів унаслідок зростання конкуренції на ринках; ПІ сприяють економічному зростанню, якщо вони більш рентабельні чи прибуткові у порівнянні з національними капіталовкладеннями; внесок ПІ у посилення економічного росту можливий тільки за наявності зв'язку між цими інвестиціями і рівнем кваліфікації трудових ресурсів.

Іноземні інвестиції - основний канал передачі передової технології країнам, що розвиваються, і державам з перехідною економікою. Але негативну роль можуть відіграти окремі фактори. Наприклад, в умовах протекціоністської торгової політики іноземні інвестиції можуть бути єдиним шляхом доступу на внутрішній ринок (на відміну від традиційного експорту товарів у приймаючу країну). Аналогічно уряд може запропонувати стимули іноземним інвесторам, щоб заохочувати іноземні інвестиції з метою поповнення валютних резервів і розвитку конкретних галузей, що є стратегічними з погляду промислової політики. Наслідком такої політики може бути приплив іноземних інвестицій.

Ефект впливу ПІ на економічний розвиток залежить від рівня кваліфікації робочої сили в приймаючій країні. Існує тісний взаємозв'язок між іноземними інвестиціями і рівнем освіти зайнятих осіб. ПІ, як сказано вище, - основний канал передачі технології, а її реалізація вимагає відповідного рівня підготовки місцевих кадрів, що могли б ефективно працювати з передовими технологіями. Це, у свою чергу, визначає вплив закордонних капіталовкладень на трудові ресурси: на рівень зайнятості, на вартість оплати праці, а також на підвищення кваліфікації.

Поряд із позитивним впливом іноземних інвестицій зокрема і капіталу в цілому на економічний розвиток і зростання економіки приймаючої країни спостерігаються і потенційні негативні ефекти: витіснення національних капіталів і компаній; відтік капіталу з країни на основі трансфертного ціноутворення.

Література: 1. Борщ Л.М. Інвестування: теорія і практика / Л.М. Борщ // Навчальний посібник. - К.: Знання, 2005. -470 с. 2. Сечина І.В. Місце і роль іноземних інвестицій в розвитку держави / І.В. Сечина // НаУ «Острозька академія». – 2010.

МЕХАНІЗМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

Фінансова безпека держави - це її здатність здійснювати самостійну фінансово-економічну політику у відповідності зі своїми національними інтересами.

Фінансову безпеку будь-якої держави визначають такі фактори:

- рівень фінансової незалежності (при цьому велике значення має розмір зовнішньої фінансової допомоги з боку міжнародних фінансових інституцій, економічних угруповань, урядів окремих країн, обсяг іноземних інвестицій у національну економіку);
- характер фінансово-кредитної політики (як внутрішньої, так і зовнішньої), яку проводить держава;
- політичний клімат в країні;
- рівень законодавчого забезпечення функціонування фінансової сфери [1].

Перш за все слід звернути увагу на необхідність розмежування понять «фінансова безпека держави», що характеризує динамічний розвиток фінансової системи, та «забезпечення фінансової безпеки держави» як сукупності організаційно-правових відносин.

Забезпечення фінансової безпеки держави базується на механізмі забезпечення фінансової безпеки держави, який є системою організаційних та інституційно-правових заходів впливу, спрямованих на своєчасне виявлення, попередження, нейтралізацію та ліквідацію загроз фінансовій безпеці держави [2].

Механізм забезпечення фінансової безпеки має реалізовуватися на основі розробки відповідної наукової теорії, концепції, стратегії і тактики, проведення адекватної фінансової політики, визначення об'єктів, наявності необхідних інститутів забезпечення безпеки (суб'єктів), визначення та конкретизації інтересів, систематизації загроз, застосування засобів, способів і методів забезпечення безпеки [3].

Без обґрунтованої концепції фінансової безпеки неможливо сподіватись на реалізацію ефективного соціально-економічного розвитку держави.

Зважаючи на те, що фінансова безпека не є статичною (на систему безпеки впливає конкретна ситуація, що складається на певному етапі соціально-економічного і політичного розвитку суспільства), то механізм забезпечення фінансової безпеки включає такі елементи:

– об'єктивний і всебічний моніторинг економіки і фінансової сфери з метою виявлення і прогнозування внутрішніх і зовнішніх загроз інтересам об'єктів фінансової безпеки;

– розрахунок порогових граничнодопустимих значень фінансових та соціально-економічних показників (індикаторів), перевищення яких може провокувати фінансову нестабільність і фінансову кризу;

– діяльність держави щодо виявлення і попередження внутрішніх і зовнішніх загроз фінансовій безпеці.

Таким чином, побудова механізму забезпечення фінансової безпеки потребує визначення критеріальних вимог до неї. За основу при формуванні критеріальних вимог до системи фінансової безпеки можна взяти підходи до визначення критеріїв та інтегрального індексу економічної безпеки за Методикою розрахунку рівня економічної безпеки України.

Ця Методика розроблена з метою визначення рівня економічної безпеки як головної складової національної безпеки держави і визначає перелік основних індикаторів стану економічної безпеки, їхні оптимальні, порогові та граничні значення, а також методи розрахунку інтегрального індексу економічної безпеки. Методика базується на комплексному аналізі індикаторів економічної безпеки з виявленням потенційно можливих загроз економічній безпеці в Україні і застосовується Міністерством економіки України для інтегральної оцінки рівня економічної безпеки України в цілому в економіці та за окремими сферами діяльності [4].

Отже, створення повноцінного механізму забезпечення фінансової безпеки держави передбачає перш за все вирішення широкого кола проблем, що стосуються формулювання критеріїв та принципів забезпечення фінансової безпеки, визначення пріоритетних національних інтересів у фінансовій сфері, здійснення постійного відстеження факторів, які викликають загрозу фінансовій безпеці країни, а також вживання заходів щодо їх попередження та подолання. Більше того, для створення механізму забезпечення фінансової безпеки необхідно вирішити цілий комплекс правових, структурно-організаційних, процедурних, кадрових, технологічних і ресурсних питань.

Література: 1. Комарницький І. М. Сутність і шляхи забезпечення фінансової безпеки держави / І. М. Комарницький, І. А. Франів, Б. М. Комарницький // Науковий вісник Національного університету ДПС України: зб. наук. праць. – Сер.: Економіка, право. – 2010. – № 2(49). – С. 23.
2. Проблеми управління економічною безпекою суб'єктів господарювання: монографія. – К.: Університет економіки та права «КРОК», 2008. – 403 с.
3. Фінанси : [навч. посіб.] / [Юрій С.І., Алексеєнко Л.М., Федосова В.М.] ; за ред. С.І. Юрія, В.М.Федосова. – К. : Знання, 2008. – 611 с.
4. Васенко В.К. Фінансова безпека держави : навч. посіб. / В.К. Васенко – Суми : Видавництво «Ярославна», 2013. – 234 с.

ВПЛИВ ЕКОНОМІЧНОЇ КРИЗИ НА ФІНАНСОВУ БЕЗПЕКУ ДЕРЖАВИ

Криза - складне суспільно-економічне явище, в якому поєднуються матеріально-технологічна і соціально-економічна сторони. Вихід з кризи пов'язаний не лише з оновленням основного капіталу і переходом до нового технологічного укладу, але й з розвитком та вдосконаленням виробничих відносин. До числа економічних чинників, тих, що зумовлюють фінансову кризу, належать становище та рівень матеріального виробництва в державі. Висока вартість виробництва продукції, виконання робіт і надання послуг, яка зумовлена великою матеріало- та енергомісткістю виробництва, високими трудовими затратами, зменшує обсяги нагромаджень в економіці у формі прибутку, що призводить до скорочення фінансових можливостей самих підприємницьких структур, доходів держави і відповідно купівельної спроможності населення.

Фінансову кризу можуть зумовлювати також нераціональна структура виробництва, яка насамперед характеризується великою питомою вагою воєнно-промислового комплексу, залежність держави від поставок за коопераційними зв'язками енергоносіїв, сировини, матеріалів, палива. Кризові явища у сфері фінансів можуть бути викликані трансформаційними процесами в економіці, тобто зміною моделі економічного розвитку, втратою конкурентоспроможності економіки [2].

Економічна безпека держави (ЕБД) - це такий стан економіки та інститутів влади, за якого забезпечується гарантований захист національних інтересів, гармонійний, соціально орієнтований розвиток країни у цілому, достатній економічний та оборонний потенціал навіть за найнесприятливіших варіантів розвитку внутрішніх та зовнішніх процесів.

Економічна безпека держави – це такий ступінь захищеності національних інтересів в економічній сфері від реальних і потенційних загроз внутрішнього і зовнішнього характеру, що дає змогу забезпечувати функціонування національної економіки в режимі розширеного відтворення та задовольняти потреби особи, суспільства і держави в цілому.

Питання економічної безпеки набувають особливої актуальності для країн, які перебувають у стані трансформаційної кризи. Це явище завжди характеризується загостренням суперечностей, які створюють

кризові ситуації. Глибина і характер розвитку кризи можуть поставити під загрозу саме існування соціально-економічної системи країни. І тоді одним з першочергових завдань стане забезпечення економічної безпеки.

Основними структурними елементами економічної безпеки України, на думку багатьох авторів, є такі: сировинно-ресурсна безпека; енергетична безпека; фінансова безпека; соціальна безпека; інноваційно-технологічна безпека; продовольча безпека; зовнішньоекономічна безпека. Значний вплив на функціонування економічної безпеки має її головна складова – фінансова безпека.

На фінансову безпеку країни безпосередньо впливають як внутрішні, так і зовнішні фактори економічного середовища, до яких можна віднести динаміку іноземних (прямих та портфельних) інвестицій, стан платіжного балансу, параметри валютного курсу, розвиток міжнародного кредиту, рівень монетизації ВВП, динаміку державного боргу тощо. Вони по-різному впливають на підтримку рівня фінансової безпеки на макро-, мезо- та мікрорівнях, а також виступають основними індикаторами стану фінансової стабільності (незалежності) національної економіки держави.

Фінансова безпека держави складається з кількох аспектів, а саме: бюджетної, валютної, безпеки фондового ринку, безпеки грошового ринку та інфляційних процесів, боргової безпеки та безпеки страхового ринку.

Побудова системи фінансової безпеки без визначення критеріальних вимог до неї неможлива. Досягнення критеріальних вимог до фінансової безпеки визначається системою конкретних індикаторів [1].

З метою забезпечення фінансової безпеки важливо здійснювати постійний моніторинг її індикаторів, серед яких можна виділити наступні: рівень перерозподілу ВВП через зведений бюджет України; рівень монетизації ВВП; дефіцит Державного бюджету; ступінь доларизації національної економіки; швидкість обігу готівки; процентна ставка за банківській кредит; ставка рефінансування НБУ; відношення суми валових міжнародних резервів НБУ до загальної суми річного імпорту; валютний курс; питома вага довгострокових банківських кредитів у загальному обсязі наданих кредитів; питома вага податків в обсязі ВВП; відношення суми власних оборотних коштів підприємств до суми залучених оборотних коштів.

Література: 1. Гуцуляк Т.І. Зростання державного боргу – загроза економічній безпеці України // Т.І.Гуцуляк [Електронний ресурс].– Режим доступу: <http://libfor.com/index>. 2. Кульчицький М.І. Бюджетна система України та шляхи її вдосконалення // М.І. Кульчицький [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/chem_biol/nvnltnu/21_7/194_Gre.pdf

ВНУТРІШНЯ ЗАБОРГОВАНІСТЬ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ФІНАНСОВУ БЕЗПЕКУ ДЕРЖАВИ

Через високу залежність економіки України від світових коливань на грошово-кредитних та торгових ринках і відносну незахищеність власної фінансової системи від зовнішніх чинників питання фінансової безпеки країни на сьогочасному етапі розвитку набуває значення найважливішого сегмента національної безпеки.

Сучасні тенденції у світі грошового обігу і фінансів вимагають стабільної превентивної оцінки й аналізу ситуації. Це дасть змогу в подальшому швидко реагувати на зовнішні та внутрішні загрози фінансовому ринку зокрема, і національному загалом.

В умовах формування та функціонування ринкової економіки важливим показником фінансової безпеки є державний борг. Значна роль державного боргу в економіці держави обумовлюється його багатостороннім впливом на всі сфери життя, необхідністю розрахунку його граничного рівня для країни з урахуванням забезпечення стійкого економічного зростання, узгодження фіскальної та монетарної політики тощо. Дефіцит державного бюджету, залучення та використання позик для його покриття призвели до формування і досить значного зростання державного боргу в Україні. За роки її незалежності формування боргу відбувалося значною мірою під впливом потреб оперативного фінансування поточних бюджетних видатків, що зумовило його структуру та обсяги

Внутрішній державний борг - це сукупність зобов'язань держави перед резидентами, тобто заборгованість держави всім громадянам, які тримають внутрішні державні облігації.

Наявність внутрішнього державного боргу, його обсяги, напрями розміщення і методи погашення прямо чи опосередковано впливають на всі сторони економічного життя будь-якої країни.

Управління державним внутрішнім боргом держави здійснюється міністерством фінансів у порядку, погодженому з національним банком. Слід зазначити, що внутрішній борг має певні переваги над зовнішнім. Повернення внутрішнього боргу і виплати відсотків за ним не зменшують фінансовий потенціал держави, тоді як зовнішній борг має в своїй основі відплив капіталу з держави.

Основні методи фінансування внутрішнього державного боргу за участю центрального банку:

- здійснення емісії грошей;
- надання прямих кредитів центрального банку уряду;
- залучення внутрішніх позик.

Формування та функціонування ринку державних боргових

зобов'язань є каталізатором фінансових ресурсів, які є найкращим джерелом для розвитку національної економіки країни. Внутрішній державний борг України складається із заборгованості перед юридичними особами та заборгованості перед банківськими установами.

Найбільшу питому вагу в структурі державного внутрішнього боргу займає заборгованість перед юридичними особами, яка у 2012 р. становить 97,9 % від загальної суми внутрішнього боргу. Основною якісною характеристикою навантаження внутрішнього державного боргу на бюджет країни співвідношення абсолютного розміру внутрішньої заборгованості до ВВП. За 2008-2013 рр. середня частка внутрішнього державного боргу від ВВП становить 6,7 %. Активна політика уряду на внутрішньому ринку фінансових ресурсів забезпечила позитивну динаміку зростання частки внутрішнього боргу від ВВП.

Обслуговування внутрішнього державного боргу здійснюється шляхом розміщення нових внутрішніх боргових зобов'язань держави. Платежі з обслуговування внутрішнього державного боргу проводяться через перерахування коштів до фінансового агента кредитора або через взаємозаліки вартості нових і старих боргових паперів.

За останні роки прослідковується тенденція до зростання боргового навантаження в Україні. Фактичний розмір зовнішнього боргу вже перевищив як критичний, так і оптимальний рівень. Експерти МВФ обґрунтували, що пороговою сумою зовнішнього боргу для держав з низьким і середнім рівнем доходів є 49,7% ВВП.

З метою забезпечення фінансової безпеки важливо здійснювати постійний моніторинг її індикаторів, серед яких можна виділити такі: рівень перерозподілу ВВП через Зведений бюджет України; рівень монетизації ВВП; дефіцит Державного бюджету; відсоткова ставка за банківській кредит; ставка рефінансування НБУ; відношення суми валових міжнародних резервів НБУ до загальної суми річного імпорту; валютний курс; частка довгострокових банківських кредитів у загальному обсязі наданих кредитів; частка податків в обсязі ВВП; відношення суми власних оборотних коштів підприємств до суми залучених оборотних коштів.

Ефективне управління державним боргом та його обслуговування є одним з пріоритетних завдань фінансової політики держави, важливою умовою стабільності її фінансової системи. Воно дозволяє уникнути кризових боргових ситуацій та перевантаження видаткової частини державного бюджету, сприяє забезпеченню стабілізації соціально-економічної ситуації та розвитку економіки України.

Література: 1.Офіційний сайт Державної служби статистики України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>.

КАЗНАЧЕЙСЬКЕ ОБСЛУГОВУВАННЯ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ ЗА ДОХОДАМИ ТА ПЕРЕРАХУВАННЯ МІЖБЮДЖЕТНИХ ТРАНСФЕРТІВ

Державна казначейська служба України є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через Міністра фінансів України [5].

Казначейське обслуговування коштів місцевих бюджетів здійснюється органами Казначейства відповідно до законодавства.

Після затвердження місцевих бюджетів місцеві фінансові органи подають за місцем обслуговування до органу Казначейства рішення про затвердження відповідних бюджетів, програми соціально-економічного та культурного розвитку відповідних адміністративно-територіальних одиниць, цільові програми з інших питань місцевого самоврядування, затверджені рішеннями про місцеві бюджети.

У процесі казначейського обслуговування коштів місцевих бюджетів органи Казначейства здійснюють певні функції, наприклад:

– обслуговують місцеві бюджети за доходами, видатками, кредитуванням та фінансуванням бюджету;

– відкривають рахунки в національній валюті в органах Казначейства України: розпорядникам бюджетних коштів та одержувачам бюджетних коштів у розрізі місцевих бюджетів та кодів бюджетної класифікації;

– здійснюють розрахунки за міжбюджетними трансфертами;

– щодня перераховують залишки надходжень на рахунки загального та спеціального фондів місцевих бюджетів та ін..

У процесі казначейського обслуговування коштів місцевих бюджетів органи Казначейства можуть використовувати систему дистанційного обслуговування «Клієнт казначейства – Казначейство» з використанням ключів електронних цифрових підписів акредитованого центру сертифікації ключів Казначейства України [3].

Для економічного вирівнювання регіонів БКУ передбачено застосування механізму перерозподілу фінансових ресурсів між доходами і видатками областей через Державний бюджет України, який базується на фінансових нормативах бюджетної забезпеченості та відповідних коригуючих коефіцієнтах. Фінансовий норматив бюджетної забезпеченості використовується для розподілу міжбюджетних трансфертів, тобто коштів, які безоплатно і безповоротно передаються з одного бюджету до іншого [1].

Органи ДКСУ подають щодня відповідним фінансовим органам інформацію про фактичні надходження кошика доходів державного

бюджету для надання міжбюджетних трансфертів, що зараховані на аналітичні рахунки обліку доходів державного бюджету на відповідній території.

Перерахування коштів до одного бюджету з відповідних інших бюджетів здійснюється органами, які забезпечують казначейське обслуговування бюджетних коштів, за рахунок фактичних надходжень кошика доходів відповідних бюджетів згідно з нормативами щоденних відрахувань, визначених законодавством. Обсяг перерахування зазначених коштів за нормативами щоденних відрахувань наростаючим підсумком з початку року не може перевищувати однієї дванадцятої річної суми, визначеної законодавством, помноженої на кількість місяців у звітному періоді [4].

На сьогоднішній день політика фінансового вирівнювання регіонів спрямована на вилучення коштів з бюджетів більш розвинених територій для підтримки депресивних регіонів. Але така політика не є ефективною, оскільки ані регіони донори, ані регіони – реципієнти за сучасних умов фінансового вирівнювання не мають достатніх фінансових ресурсів для забезпечення економічного зростання. Існуючий в Україні механізм регулювання міжбюджетних відносин робить неможливим здійснення контролю за цільовим та ефективним використанням трансфертів. Контроль можливий лише на стадії розподілу трансфертів відносно питань повного їх перерахування регіональним бюджетам, а деякі елементи міжбюджетних відносин такі як позики, пролонгація боргів, взаємні розрахунки з державним бюджетом є непрозорими [2].

Таким чином, органи Казначейства України виконують важливу роль у процесі як обслуговування місцевих бюджетів, так і перерахуванні міжбюджетних трансфертів. Оскільки, саме система трансфертів дає можливість розв'язати проблеми залагоджування нерівномірностей між адміністративно-територіальними одиницями, які зумовлені різною податкоспроможністю і, відповідно, різними соціально-економічними можливостями різних регіонів, то її регулювання та реформування повинно стати першочерговим завданням на шляху розвитку бюджетної системи.

Література: 1. Бюджетний кодекс України від 08.07.10 №2456-VI // К.: Правова єдність – 2011. – 109 с. 2. Непочатенко О.О. Використання міжбюджетних трансфертів з метою вирівнювання доходної бази місцевих бюджетів / О.О. Непочатенко, П.М. Боровик, О. М. Преде // Економіка. Управління. Інновації. – 2013. - № 2 (10). – С. 10-18. 3. Про затвердження Порядку казначейського обслуговування місцевих бюджетів: Наказ Міністерства фінансів України від 23.08.2012 р. № 938. 4. Про затвердження Порядку перерахування міжбюджетних трансфертів: Постанова Кабінету Міністрів України від 15.12.2010 р. № 1132. 5. Про Положення Про Державну казначейську службу України: Указ Президента України від 13.04.11р. № 460/2011.

ФОРМУВАННЯ МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ БЕЗПЕКОЮ У ФІНАНСОВИХ УСТАНОВАХ

Сучасний стан розвитку національної економіки характеризується наявністю значної кількості чинників, які можуть бути джерелом виникнення загроз фінансовим інтересам установи. Запобігати їх впливу та адекватно реагувати на них має система управління фінансовою безпекою фінансової установи через механізм її функціонування.

Вагомий вклад у розвиток науки про фінансову безпеку зробили такі вчені і практики, як І.О. Бланк, О.І. Барановський, М.М. Єрмошенко, О.А. Кириченко, Г.В. Козаченко, В.П. Пономарьов, О.М. Ляшенко, М.О. Кизим, О.І. Черняк. Разом з тим, незважаючи на велику кількість публікацій, певні теоретичні та практичні питання, пов'язані із системою управління фінансовою безпекою, залишаються дискусійними. Серед них – проблема формування механізму забезпечення фінансової безпеки на рівні установи, ефективна дія якої здатна забезпечити захист фінансових інтересів і розвиток фінансової установи.

Нині у сучасній вітчизняній та зарубіжній економічній літературі механізм розглядається як принципова схема практичного використання важелів, методів, спрямованих на регулювання тих чи інших процесів або об'єктів у системі управління на всіх рівнях функціонування.

Фінансова безпека в першу чергу залежить від ефективності використання коштів, у якості корпоративного управління та оновлення технологій, а також інформаційної бази. Будь-який суб'єкт господарювання ставить за мету забезпечити стабільне функціонування та досягнути головних цілей своєї діяльності. Тому метою фінансової безпеки є гарантування стабільного та максимально ефективного функціонування фінансової установи тепер та високий потенціал її розвитку у майбутньому періоді [1].

Механізм забезпечення фінансової безпеки – це система організаційних, фінансових та правових засобів впливу, які мають на меті своєчасне виявлення, попередження, нейтралізацію та ліквідацію загроз фінансовій безпеці установи. Механізм забезпечення фінансової безпеки передбачає розробку відповідної наукової теорії, концепції, фінансової політики, чітке визначення суб'єктів і об'єктів, визначення фінансових інтересів установи, визначення і систематизацію загроз фінансовій безпеці, а також застосування засобів і методів забезпечення фінансової безпеки. Досягнувши

відповідного рівня фінансової безпеки необхідно пам'ятати, що система фінансової безпеки залежить від конкретної ситуації, що склалася у певний період функціонування та діяльності установи. Тому механізм забезпечення фінансової безпеки включає: об'єктивний моніторинг фінансового стану з метою виявлення і прогнозування загроз її фінансовим інтересам; розробку системи гранично допустимих значень фінансово-економічних показників, перевищення яких може спровокувати фінансову нестабільність; заходи щодо виявлення і попередження загроз фінансовій безпеці.

Механізм фінансової безпеки повинен враховувати: фінансові інтереси установи; функції, принципи і методи управління та фінансовою безпекою установи; організаційну структуру; техніку і технологію управління та управлінський персонал; фінансові інструменти; критерії оцінки рівня фінансової безпеки [2].

Забезпечення належного рівня фінансової безпеки установи неможливе без системи управління механізмом фінансової безпеки. Основними функціями забезпечення фінансової безпеки установи є: планування, в тому числі програмування і прогнозування; організація і регулювання; стимулювання; контроль у складі фінансового обліку, аналізу і аудиту. Концепція фінансової безпеки повинна містити пріоритетні цілі і завдання забезпечення безпеки, шляхи та методи їх досягнення, які адекватно відображають роль фінансів у функціонуванні установи [3]. Без обґрунтованої концепції фінансової безпеки установи неможливо сподіватись на її стабільне функціонування. Узагальнюючою концепцією, що відображає сучасне економічне становище і подальше функціонування є інтеграційна концепція. В її рамках установа є системним інтегратором різних соціально-економічних процесів у часі і просторі. Основним є інтеграція у часі, тобто забезпечення безпечного існування та функціонування установи. Нестабільність і непередбачуваність середовища функціонування установи вимагає розробки концепції фінансової безпеки (безперечно функціонування) установи, основним змістом якої є формування засад системи управління фінансовою безпекою, спрямованої на створення умов стабільного і поступального розвитку, а також функціонування установи та задоволення її потреб у фінансовій безпеці.

Література: 1. Барановський О.І. Фінансова безпека: монографія. Інститут економічного прогнозування. – К. : Фенікс, 2012. – 338 с. 2. Матвійчук Л.О. Методика визначення рівня фінансової безпеки на фінансових установах // Актуальні проблеми економіки. – 2011. - № 5(119). – С. 109-114 3. Шелест В.В. Методичний підхід до оцінки і забезпечення належного рівня фінансової безпеки фінансових установ / В.В.Шелест // Актуальні проблеми економіки. – 2009. - № 12 (102). – С.134-140

Михайлик А.С., магістр
Науковий керівник – Серьогін С.С., к.держ.упр., доцент
Дніпропетровська державна фінансова академія

НАПРЯМИ ЗБЕРЕЖЕННЯ І РОЗВИТКУ НАУКОВО-ТЕХНІЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ УКРАЇНИ

Науково-технологічний розвиток України залишається вкрай нерівномірним. З високим (у тому числі світовим) рівнем досягнень в одних сферах співіснують проблемні зони технологічного відставання, розміри якого набувають деструктивних масштабів. Ці диспропорції розвитку регулярно фіксуються як вітчизняними статистичними дослідженнями, так і світовими рейтингами конкурентоспроможності та інноваційної готовності.

Перспективи розвитку науково-технологічного потенціалу України пов'язані, з одного боку, з вирівнюванням або усуненням існуючих диспропорцій, а з іншого – із системним характером дій щодо всього спектру суспільно-економічних відносин, авангардом яких є наукова діяльність і технологічний розвиток. Передусім маються на увазі такі сектори, як знанневий (наука, освіта), промисловий, правовий, податково-фінансовий. Дана записка присвячена стислому огляду актуального стану справ у кожному із вказаних секторів, аналізу їх впливу (внеску) на формування науково-технологічного потенціалу, а також формулюванню релевантних заходів. [1]

В умовах ринкової економіки в Україні для національної наукової системи актуальним є реалізація загальної мети – забезпечити інтелектуальними та кадровими ресурсами процеси суспільної трансформації. Здійснити це можна лише через запровадження комунікативної моделі управління суспільними змінами, що передбачає широку підтримку у суспільстві, а також впровадження системи постійних консультацій з усіма учасниками науково-технологічної діяльності: політиків, вчених, чиновників, підприємців та неурядових громадських інституцій.

Реалізація цієї мети можлива буде за досягнення таких цілей:

- 1) створити в Україні сучасний ринок інтелектуальних послуг;
- 2) забезпечити можливості громадян успішно працювати у конкурентному середовищі з використанням найсучасніших досягнень науки і техніки;
- 3) забезпечити економічну незалежність вітчизняних наукових організацій та окремих дослідників, створити умови для їх власного розвитку;
- 4) стимулювати розвиток вітчизняного науково-технічного

потенціалу через участь у процесах міжнародної кооперації, у тому числі в європейському науковому просторі.

Успішне виконання цих завдань можливе через зміни стратегічних напрямів державної науково-технічної політики, визначальними з яких мають стати: [3]

1. Перехід від політики збереження до політики відновлення науково-технологічного потенціалу.

2. Перехід від політики пасивного спостереження до політики активного здобуття передових позицій в світі на основі нових відкриттів, впровадженні «ноу-хау», наукових ідей через підтримання відповідних прикладних досліджень і розробок, промислових наукоємних новацій.

3. Перехід від моделі «витратної науки» до моделі реальної «комерціалізації наукових знань». Визнання інтелектуальної власності як основи реального зростання економіки дозволить перейти від суто споживання до продажу продуктів інтелектуальної праці, ввести в господарчий обіг об'єкти інтелектуальної власності, створити підґрунтя сталого розвитку України у ХХІ столітті.

Має бути започаткованим організований процес узгодження окремих локальних змін на всіх рівнях – від системи управління до сфери здійснення науково-технологічної діяльності.

Головною проблемою сучасного етапу функціонування національної наукової системи є невідповідність наявного науково-технічного потенціалу цілям суспільно-економічного розвитку України. Для усунення цього нагальним є проведення реформування національної наукової системи як наслідок стратегічного планування розвитку досліджень і розробок (ДіР) в Україні. Розв'язання цієї проблеми має здійснюватись через одночасне вжиття заходів щодо подолання наявних внутрішніх та зовнішніх проблем науково-технічної сфери України. [2]

До внутрішніх проблем науково-технологічного розвитку відносяться проблеми розвитку інтелектуального потенціалу та системи кадрового забезпечення, що є також складовими освітянської сфери. До зовнішніх – розвитку системи управління та інфраструктурного забезпечення (фінансового, законодавчо-нормативного, інституційного, матеріально-технічного, інформаційного) науково-технічної сфери.

Література: 1. <http://www.readbookz.com/book/112/2824.html>. 2. Гончаров Ю. Науковий потенціал як фактор розвитку інноваційно-інвестиційної системи України / Ю. Гончаров / Економіка України. - 2011. - № 3. - С. 42-51. 3. Драгунова Т. Особливості сучасного формування і розвитку наукового потенціалу України в регіональному вимірі / Т. Драгунова / Україна: аспекти праці. - 2012. - № 6. - С. 35-40.

*Новікова І.А., магістр
Науковий керівник – Гордієнко О.В., к.т.н., доцент
Дніпропетровська державна фінансова академія*

ВПЛИВ БЮДЖЕТНОЇ ПОЛІТИКИ НА СОЦІАЛЬНО- ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК КРАЇНИ

Бюджетна політика є важливим знаряддям впливу на розвиток економіки і соціальної сфери. За її допомогою держава, розподіляючи і перерозподіляючи валовий внутрішній продукт, здійснює вплив на формування структури виробництва, результати господарювання, проведення соціальних перетворень.

За останні роки бюджетна політика в Україні під впливом політичних та організаційних чинників зазнала значних змін. При цьому вона не відзначалася стабільністю та послідовністю. Зміни у складі урядових команд призводили не тільки до запровадження різних важелів її реалізації. Суттєві корективи вносилися також у визначення цілей та пріоритетів бюджетної політики. Це стало основою різноспрямованого її впливу на розвиток економіки та розв'язання соціальних проблем в Україні.

Відзначалося зниження результативності бюджетної політики, передусім у сфері розвитку економіки. Мало місце різке погіршення показників економічної динаміки. Намагання розв'язати гострі соціальні проблеми шляхом істотного збільшення обсягів перерозподілу ресурсів через державний бюджет без забезпечення реального підґрунтя для досягнення цієї мети не дало очікуваного результату. Натомість у здійсненні бюджетної політики стали активніше використовуватися адміністративні важелі; значно загострилися проблеми фінансового розвитку місцевого самоврядування; знизилася ефективність міжбюджетного регулювання. Наслідком стало погіршення не лише економічного, а й соціального розвитку країни: темпи зростання ВВП скоротилися в 4,65 рази й досягли рівня вдвічі меншого, ніж у країнах ЄС, спостерігалася підвищення номінального обмінного курсу гривні, зріс індекс споживчих цін, значно збільшилося податкове навантаження, погіршилася ситуація й у сфері інвестиційної діяльності. Результатом стало зниження темпів приросту реальних доходів населення.

Такі зміни супроводжувалися зменшенням прямого й гарантованого державного боргу, а також підвищенням пенсійних витрат і зарплати в державному секторі економіки. Проте скорочення боргу за умов істотного зменшення приросту ВВП і погіршення багатьох інших ключових показників розвитку країни навряд чи можна віднести до позитивних результатів. А що стосується пенсійних витрат та заробітної плати в державному секторі економіки,

то зростання цих показників значною мірою було нівельовано ростом споживчих цін та ревальвацією курсу гривні.

За таких умов постало питання переорієнтації бюджетної політики на нові цілі та пріоритети. Уряд підкреслив необхідність переходу від моделі економічного розвитку орієнтованого на стимулювання споживання, до моделі стимулювання інвестиційної активності й розвитку вітчизняного виробництва. Для цього, на його переконання, слід проводити активну політику підтримки національного виробника, вітчизняного експорту й розвитку імпортозамінного виробництва.

Такий підхід передбачає запровадження радикальних змін у проведенні державної бюджетної політики. Цей курс повинен забезпечити не лише поступальний економічний, а й соціальний розвиток України.

Досягнення головної мети бюджетної політики передбачає збільшення реальних доходів громадян, поліпшення якості товарів і послуг, що надаються населенню, створення належних умов для здобуття освіти, охорони здоров'я, підвищення культури, захисту конституційних прав, охорони навколишнього природного середовища та ін. Для розв'язання таких завдань потрібно забезпечити поступальний розвиток підприємницької діяльності, прискорення економічного зростання, досягнення повної зайнятості, стримування інфляції, активізацію інвестиційної діяльності тощо.

У становленні соціальної ринкової економіки бюджетна політика відіграє важливу роль. Для забезпечення поступального і стабільного економічного розвитку вона має бути спрямована на розв'язання таких важливих проблем, як проведення структурної перебудови господарського комплексу країни, створення адекватної ринковому розвитку інфраструктури, підвищення конкурентоспроможності вітчизняного бізнесу, забезпечення економічного зростання за рахунок впровадження інновацій, проведення активної політики формування справедливих відносин між бізнесом і найманими працівниками, що має стати основою забезпечення зростання доходів населення, і передусім приросту заробітної плати та підвищення її стимулюючої ролі.

Література: 1. Ковальчук Т. Бідність працюючого населення: шляхи подолання / Т.Ковальчук, В.Черняк // Голос України. – 2007. – 20 лип. 2. Прогноз показників зведеного бюджету України за основними видами доходів, видатків і фінансування [Електронний ресурс] – Режимдоступу: [www:search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/КР061359.html](http://www.search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/КР061359.html)3. Сенчагов В. Бюджетная политика и ее роль в обеспечении экономического роста / В. Сенчагов // Вопросы экономики. – 2007. – С.65-80. 4. Титов Д. Быстрее...еще быстрее/ Д. Титов // Экономика и жизнь. – 2007. – № 29. – С.3. 5. Український вибір – огляд політичних подій [Електронний ресурс] – Режим доступу: www.uv.ukranews.com/cgi-bin/6/print.pl

УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Одним з ключових завдань процесу регулювання відносин, що виникають між суб'єктами фінансової системи України, є створення безпечних умов їх функціонування. Формою узагальнення поточного рівня цих умов є фінансова безпека, яка може бути оцінена на макро- та мікрорівнях. З урахуванням тенденції глобалізації світової економіки забезпечення фінансової безпеки держави стає все більш актуальною проблемою, оскільки від її розв'язання безпосередньо залежать перспективні можливості конкурентного співіснування країн світу. Трансформаційні процеси в Україні потребують чіткої координації дій в усіх сферах і ланках економічної і фінансової систем для становлення фінансової безпеки держави. Лише в умовах її належного нормативно-правового регулювання та скоординованої організаційної діяльності державних органів можна говорити про безпечне функціонування всіх елементів фінансово-економічного механізму країни.

Проблемі вивчення фінансової безпеки присвячені наукові праці багатьох вітчизняних і зарубіжних учених. Найбільш вагомий вклад у розвиток науки про економічну та фінансову безпеку внесли О.І. Барановський, В.К. Сенчагов, Е.А. Олейніков, А.І. Сухоруков, М.М. Єрмошенко, Я.А. Жаліло, В.А. Предборський, Г. Пастернак-Таранушенко, В.І. Мунтіян. Разом з тим, незважаючи на велику кількість публікацій, залишається багато невирішених проблем управління фінансовою безпекою її правових та організаційних засад.

Представницькі органи та органи державної виконавчої влади забезпечують регулювання та управління державними фінансами в межах, визначених чинним законодавством, насамперед Конституцією України. До їх сфери безпосередньо державного управління належать лише відносини у сфері державних фінансів, тобто відносини у сфері мобілізації, розподілу й витрачання фондів коштів, виключно якими можуть оперувати органи державної влади [2].

На формування завдань і функцій держави у сфері ринкових відносин впливає:

- 1) грошова система, яка опосередковує рух ресурсів і використовується як важіль державного регулювання;
- 2) фінансова система, що спирається на грошову, забезпечує перерозподіл коштів в економічній системі, нагромадження інвестиційних ресурсів і розширене відтворення;
- 3) бюджетно-податкова система є складовою фінансової

системи і доповнює її дію, вона утримує частину коштів і перерозподіляє їх на потреби, що не забезпечуються дією ринкових механізмів, встановлює міру участі окремих економічних суб'єктів у фінансуванні суспільних потреб;

4) структура економіки;

б) соціальна політика, що тісно пов'язана з бюджетною, створює умови для нормального життя населення, забезпечує суспільну впевненість і стабільність, формує довіру населення до урядової політики і безпосередньо створює стимули до збереження державного ладу;

б) зовнішньоекономічні відносини, що діють через валютно-грошові відносини, зовнішню торгівлю і міжнародний рух капіталів.

Щоб гарантувати реальну національну безпеку, яка є чинником і міжнародної безпеки, державна економічна (у т. ч. і фінансова) політика має забезпечувати збалансований розвиток усіх названих підсистем і елементів.

Зазначимо, що чітке визначення фінансової безпеки завжди викликало полеміку серед науковців і практиків. Під поняттям «фінансова безпека» ми розуміємо стан забезпечення соціально-економічного розвитку та захищеності фінансових інтересів від зовнішніх і внутрішніх загроз (на всіх рівнях) фінансової системи держави.

Безпека як результат управлінської діяльності з усунення загроз має складну, множинну предметність: в одному з аспектів – це здатність системи попереджувати заподіяння можливої шкоди інтересам особи, суспільства і держави, в іншому є вияв стану захищеності їх інтересів, у третьому – вияв системи заходів безпеки [4].

Поняття фінансової безпеки так само широке, як, власне, й тлумачення фінансів як системи економічних відносин, що виникають в процесі створення та використання централізованих і децентралізованих фондів грошових коштів. А відтак - фінансова безпека являє собою надзвичайно складну багаторівневу систему, яку утворюють ряд підсистем, кожна з котрих має власну структуру і логіку розвитку.

У цілому фінансова безпека охоплює: фінансову безпеку окремого громадянина, домашніх господарств, населення в цілому, підприємців, підприємств, організацій, установ та їх асоціацій, галузей господарського комплексу, регіонів, окремих секторів економіки, держави (у свою чергу фінансова безпека держави складається з таких складових, як бюджетна, валютна, інвестиційна, інфляційна, цінова, курсова та боргова безпека) та різноманітних міждержавних утворень, а також світового співтовариства в цілому. Фінансову безпеку будь-якої держави визначає перш за все її фінансова незалежність. При

цьому велике значення має розмір зовнішньої фінансової допомоги з боку міжнародних фінансових інституцій, економічних угруповань, урядів окремих країн, обсяг іноземних інвестицій у на національну економіку.

Література: 1. Гринюк, Н.А. Фінансова безпека України: макроекономічний аспект управління [Текст] / Н.А. Гринюк // Проблеми науки, 2009. – № 10. – С. 22–228. 2. Дмитренко, Е. Фінансова безпека держави потребує нормативно-правового врегулювання [Текст] / Е. Дмитренко // Віче. – 2003. – № 10. – С. 53–55. 3. Кириченко, О. А. Економічна безпека банківської системи України в умовах глобальної фінансової кризи [Текст] / О.А. Кириченко // Актуальні проблеми економіки, 2009. – № 8. – С. 223–232. 4. Кубах, Т.Г. Сутність фінансової безпеки як складової економічної безпеки держави [Текст] / Т.Г. Кубах // Вісник Української академії банківської справи, 2007. – № 2(23). – С. 46–50.

*Приліпченко О.Г., студентка
Науковий керівник – Серьогін С.С., к.е.н. з держ. упр.
Дніпропетровська державна фінансова академія*

ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ ДЕРЖАВНИМИ ЗАПОЗИЧЕННЯМИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Провідні економісти світу характеризують сучасну фінансову кризу як боргову або як кризу надмірної заборгованості. В останні роки все помітнішою стає необхідність створення умов, які сприятимуть стабілізації фінансової системи держави, досягненню прийнятних темпів економічного зростання, проведенню заходів щодо інтеграції національної економіки у світову господарську систему, подолання інфляційних процесів і залежності держави та національних економічних суб'єктів від зовнішніх джерел фінансування. Особливо актуальною ця проблема стає у зв'язку із збільшенням обсягів зовнішніх зобов'язань держави. Більше того, досвід багатьох країн свідчить про те, що неефективність структури боргу в плані строків погашення, валют та процентних ставок і значних, не забезпечених резервами, зобов'язань були важливими факторами зародження і розповсюдження економічних криз.

Під управлінням державним боргом з урахуванням макрорівня розуміють формування одного з напрямів економічної політики держави, пов'язаного з його діяльністю в якості позичальника.

Важливою перешкодою налагодженню належної стратегічної ефективності боргової політики в Україні є відсутність цілісної системи законодавчого забезпечення регулювання витрат з обслуговування й погашення державного боргу [2]. Існуюче законодавче поле регулювання відносин, що виникають у процесі управління державним боргом та операцій з державними борговими

інструментами, з одного боку, не відповідає існуючим процесам поглиблення ринкового реформування основ макроекономічної політики та функціонування фінансових ринків і їх інституційного забезпечення, а з іншого, – має несистемний характер[1].

На сьогодні, потребує вдосконалення широкий спектр питань, пов'язаних, зокрема, з:

- компетенцією органів влади щодо державного боргу;
- визначенням величини, складу та структурних параметрів державного боргу, на які повинна орієнтуватись боргова політика;
- регламентуванням операцій з управління державним боргом;
- можливостями здійснювати таке управління через фінансовий ринок;
- порядком надання державних гарантій та визначенням пріоритетів у цій сфері тощо.

За відсутності в Україні базового закону «Про державний борг» організація управління державним боргом фрагментарно регламентується у різних законодавчо-нормативних актах. Спеціальний окремий державний орган з управління боргом відсутній. Ці функції покладені головним чином на департамент державного боргу у складі Міністерства фінансів України.

За висновками Рахункової палати України, чинним законодавством взагалі не врегульовані порядок витрачання коштів Державного бюджету України на управління державним боргом та повноваження органів державної влади у цьому процесі. Суттєві недоліки існують на етапі планування витрат з обслуговування, погашення та управління державним боргом. Базовим нормативним актом, який здійснює регулювання цієї сфери, є Бюджетний кодекс України, у якому зафіксовано загальні принципи боргової політики. У законах про Державний бюджет України на відповідні роки визначаються щорічні граничні показники окремих кількісних параметрів державного боргу, джерела його обслуговування та фінансування бюджетного дефіциту.

Окремі постанови Уряду України визначають умови окремих видів державних запозичень. Тому можна зробити висновок, що законодавчого врегулювання потребують:

- система управління державним боргом;
- підвищення координованості дій центральних органів виконавчої та законодавчої влади;
- визначення пріоритетів розвитку економіки та напрямів використання коштів від додаткових запозичень [3].

Проаналізувавши напрями вдосконалення управління державним боргом, можна висунути такі пропозиції. По-перше, для економік, що розвиваються, у тому числі і України, треба встановити граничний рівень державного боргу в 35% ВВП. По-друге, створити потужний підрозділу (але не у складі Міністерства фінансів), який би забезпечив виконання всього комплексу завдань, пов'язаних із управлінням зовнішнім боргом. По-третє, заснувати Фонд управління

державним боргом. Найсуттєвішою проблемою створення вказаного фонду є пошук джерел фінансових ресурсів, які мають спрямовуватися на його формування. Для регулювання діяльності підрозділу з управління державним боргом, має місце створення Закону України «Про державний борг».

Література: 1. Борозенцева О.М., Іваненко Ю.В. Шляхи оптимізації боргової політики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://snau-pravo1.fl1.fo.ru/file/chunk53/906278/34238/borg_polityka.doc?2799643341. 2. Милятинська Л.В. Проблеми механізму управління та обслуговування державного боргу [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/28_PRNT_2011_/Economics/15_94206.doc.htm 3. Судоргін М.Г. Державна боргова політика в Україні/ Академії муніципального управління. – 2011. - №10. – С.65-78., с.70.

*Сталовєрова А.О., магістр
Науковий керівник – Даценко В.В., к.е.н., доцент
Дніпропетровська державна фінансова академія*

ЗОВНІШНЯ ЗАБОРГОВАНІСТЬ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ФІНАНСОВУ БЕЗПЕКУ УКРАЇНИ

З початком світової фінансової кризи суттєво зріс рівень державного боргу у багатьох країнах світу. Це підсилило дослідження, пов'язані темою аналізу державного боргу.

Довготривала внутрішня й зовнішня розбалансованість фінансової системи спричинила до хронічного дефіциту бюджету і платіжного балансу, що сприяло стрімкому зростанню державного боргу України. Враховуючи складність ситуації, сьогодні особливої актуальності набуває питання формування ефективної системи управління державним боргом, а саме: управління його розміром та структурою, застосування спеціальних форм і методів прямого і опосередкованого впливу на процес його формування та погашення.

Зовнішній державний борг - сукупність боргових зобов'язань держави, що виникли в результаті запозичення держави на зовнішньому ринку.

Державний зовнішній борг складається з:

- позик на фінансування державного бюджету та погашення зовнішнього державного боргу;
- позик на підтримку національної валюти;
- позик на фінансування інвестиційних та інституціональних проектів;
- гарантій іноземним контрагентам щодо виконання контрактних зобов'язань у зв'язку з некомерційними ризиками;
- державних гарантій, що надаються Кабінетом Міністрів України для кредитування проектів, фінансування яких передбачено державним бюджетом України.

Джерелами погашення зовнішнього боргу можуть бути золотовалютні резерви країни.

Уряд України не здійснює належного обліку умовного боргу та оцінку його впливу на державні фінанси. Умовний борг є потенційним боргом і визначається зобов'язаннями нинішнього або попереднього уряду і може стати реальним у разі настання певних завчасно визначених майбутніх подій. При цьому умовний борг в складі реальних державних фінансових зобов'язань не включають до складу державного боргу, хоча періодично та частково ним обслуговуються, що може спричинити нову боргову кризу. Зокрема, не береться до уваги заборгованість за зобов'язаннями держави з виплат втрат громадян від знецінення грошових заощаджень, заборгованість із соціальних виплат, відстрочену заборгованість за внесками України до міжнародних організацій тощо. Тим паче, що до цього можна додати проблему наявного дефіциту Пенсійного фонду України, джерелом фінансування якого є державний бюджет.

Граничні величини державного боргу України, його структуру, джерела і терміни погашення щорічно встановлює Верховна Рада України одночасно з прийняттям закону про Державний бюджет України на відповідний рік.

Розмір державного боргу розраховується у грошовій формі, як непогашена основна сума прямих боргових зобов'язань держави. Стан державного боргу визначається на останній день звітного періоду та включає операції за цей день. Державний борг можна поділити також на: капітальний, який включає всю сукупність боргових зобов'язань держави на певну дату; поточний, що складається з платежів по зобов'язаннях, які позичальник повинен погасити у звітному періоді. Отже, як ми бачимо, державний борг це складний економічний механізм, який має свої особливості. Він поділяється на: зовнішній і внутрішній; поточний і капітальний.

Також розрізняють прямий борг і гарантований борг країни. До першого відноситься заборгованість по якій безпосередньо боржником виступає держава, до другого – сума гарантій які надала держава за інших позичальників і у разі несплати боргу такими позичальниками борговий тягар лягатиме на державу.

Окремо виділяють монетизований і немонетизований державний борг. До монетизованого державного боргу відноситься сума прямого та гарантованого державного боргу оформленого державними цінними паперами, кредитними договорами та гарантіями уряду, до немонетизованого відноситься заборгованість держави по виплаті заробітних плат, стипендій, пенсій, різного виду допомоги. Причому статистичні дані, щодо першого постійно узагальнюються і публікуються, а ось узагальнення немонетизованого боргу держави відсутні – зокрема на сайті міністерства фінансів таких даних нема. Існує поняття валового зовнішнього боргу держави, що являє собою сукупність державної та недержавної зовнішньої заборгованості країни [1]. В.Висоцький, В.Калинчук, Ю.Драчук і Т.Котович визначають ризик державного боргу як можливість настання події ймовірного характеру, що призведе до збільшення

витрат бюджету внаслідок збільшення сум погашення і обслуговування державного боргу, вступу в силу гарантійних зобов'язань, визнання деякої суми державним боргом, або ж до зменшення можливостей фінансування бюджету за рахунок державних запозичень [1].

Література: 1.Офіційний сайт Державної служби статистики України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>.

*Штандюк А.А., магістр
Науковий керівник - Міронова Л.О., к.е.н., доцент
Дніпропетровська державна фінансова академія*

ВПЛИВ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ НА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК УКРАЇНИ

На сучасному етапі розвитку для України характерний період соціальної, економічної, політичної та правової нестабільності. Внутрішні інвестиції гальмуються через нерозвинутий вітчизняний фондовий ринок, а також через стан банківської системи України. У результаті цього, питання залучення інвестиційних ресурсів із-за кордону є досить актуальними вже протягом тривалого періоду часу.

У сучасних умовах господарювання в Україні інвестиції є одним із найважливіших засобів забезпечення виходу країни з кризи, досягнення реальних структурних зрушень в економіці, технологічного переозброєння, підвищення якісних показників господарської діяльності на мікро- та макрорівнях.

Іноземні інвестиції є провідником сучасних технологій виробництва та управління, своєрідним провідником на світові ринки товарів та капіталів, дозволяючи при цьому компенсувати дефіцит національних грошових коштів [1, с. 3-8].

Чистий приплив прямих іноземних інвестицій в Україну в 2013 році становив 2,86 млрд. доларів, що удвічі менше від показника 2012 року в 6,013 млрд. доларів. Інвестиції в Україну надходять від 136 країн-інвесторів, проте більша частина інвестицій (майже 83%) надходить від наступних країн: Кіпр - 19,036 млрд. доларів, Німеччина - 6,292 млрд. доларів, Нідерланди - 5,562 млрд. доларів, РФ - 4,287 млрд. доларів та Австрія - 3,258 млрд. доларів. Наявність декількох крупних інвесторів є негативним явищем, адже, говорить про економічну залежність країни від цих інвесторів.

Іноземні інвестиції – це не лише джерело капіталу, а й джерело залучення в економіку передових технологій. Залучення іноземних інвестицій дає змогу країні-реципієнту отримати ряд вигод: поліпшення платіжного балансу; трансфер новітніх технологій та ноу-хау; комплексне використання ресурсів; розвиток експортного потенціалу і зниження рівня залежності від імпорту; досягнення

соціально-економічного ефекту (підвищення рівня зайнятості, розбудова соціальної інфраструктури тощо) [3, с. 200-2006].

Важливим фактором для підвищення конкурентоспроможності економіки країни, що одержує інвестиції, є також і передача накопиченого менеджерського та організаційного досвіду, яка є, по суті, досягненням організаційного перетворення, що не потребує значних інвестицій і забезпечує підвищення продуктивності та конкурентоспроможності виробництва.

Без сумніву, іноземні інвестиції мають позитивний вплив на соціально-економічний розвиток країни, але є і ряд негативних сторін іноземного інвестування. До негативних наслідків можна віднести такі як експлуатація сировинних ресурсів та забруднення навколишнього природного середовища, зниження рівня конкурентоспроможності вітчизняних товаровиробників, трансфер капіталу за кордон, залежність економіки України від політики закордонних інвесторів, при цьому держава втрачає важелі впливу на економіку, а особливо на сферу ціноутворення та інфляційні процеси.

Сьогодні іноземні інвестиції не можливо класифікувати як повністю позитивне чи негативне явище. Економічний ефект від залучення капіталу залежить від обсягу такого залучення та сальдо експорту-імпорту в окремій галузі чи регіоні, захищеності національного виробника тощо.

Існує ряд передумов, при дотриманні яких країна зможе зменшити негативний ефект від іноземних інвестицій та посилити позитивний. До таких передумов можна віднести: достатня здатність місцевих виробників інвестувати в переймання та засвоєння іноземних технологій та навиків; наявність достатньої конкуренції в галузях, в які залучаються прямі іноземні інвестиції, проведення справедливої конкурентної політики в країні; збереження та розвиток ділових зв'язків між підприємствами з іноземними інвестиціями та місцевими підприємствами без іноземних інвестицій; стимулювання інвестицій у створення нових підприємств, а також створення нових виробничих потужностей на існуючих підприємствах [2].

Отже, інвестиції для України можуть стати реальною можливістю для виходу з кризового стану, проте необхідно дотримуватися чітких програм та використовувати ціле направлено інвестовані кошти задля досягнення максимального економічного та соціального ефекту.

Література: 1. Антонюк А.Л. Проблеми залучення іноземних інвестицій в Україну / Антонюк А. Л. // Інвестиції: практика та досвід. – 2013. – № 20. – С. 3-82. Подвисоцький Ю.А. Аналіз впливу фінансових інвестицій на економічний розвиток країни [Електронний ресурс] – Режим доступу :<http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=550> 3. Прокопчук О.А. Іноземні інвестиції в економіку України: тенденції та перспективи / О.А. Прокопчук // Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки). - 2013. - № 1, Т. 3. - С. 200-206. 4. Статистична інформація Державної служби статистики України [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>

ІІІ СЕКЦІЯ

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СОЦІАЛЬНО-ТРУДОВИХ ВІДНОСИН НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ

*Абросімова В.П., студентка
Науковий керівник – Бондаревська К.В., к.е.н., доцент
Дніпропетровська державна фінансова академія*

МАКРОЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ РЕГУЛЮВАННЯ ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТИ В УКРАЇНІ

За умов ринкової економіки заробітна плата виступає суттєвою характеристикою ринку праці і визначає ефективність соціально-трудоових відносин. Проблему оплати праці в Україні досліджували такі українські вчені, як С.В. Васильчак, В.О. Мандибура, А.М. Колот, Д.О. Онищенко, О.М. Пищуліна, В.С. Толубяк, Л.М. Яременко.

Функціонування заробітної плати на макрорівні здійснюється через поєднання:

- а) ринкового «самонастроювання»;
- б) державного регулювання;
- в) договірної регулювання через укладання генеральних, галузевих, регіональних угод і колективних договорів.

Управління ринковою економікою полягає, передусім, у знаходженні оптимального варіанта поєднання ринкових і державних важелів. Ринок має ефективно працювати, а держава – активно йому допомагати, створювати «правила гри», регулювати економіку на макрорівні [2, с. 111]. Формування заробітної плати як ціни товару «робоча сила» здійснюється на ринку праці шляхом встановлення її середньоринкового значення, яке використовується соціальними партнерами як орієнтир для формування тарифних умов оплати праці, проектування середнього рівня заробітної праці конкретної професійно-кваліфікаційної групи працівників.

Середня заробітна плата в Україні має тенденцію до зростання і на 01.01.2014 становить 3148 грн. Проте темпи її підвищення є досить повільними, особливо в період з 2007 по 2009 роки, що пояснюється економічною кризою в країні. Також можна відмітити значну диференціацію розміру середньої заробітної плати по регіонах України. Так у січні 2014 року максимальний розмір цього показника був зафіксований у Києві – 4783 грн., а мінімальний у Тернопільській області – 2182 грн., у Дніпропетровській області середня заробітна плата складала 3285 грн. [3].

Складником ринкового саморегулювання заробітної плати є кон'юнктура ринку праці. Якщо ціна праці є вищою за рівноважне значення, то виникне надлишок пропозиції робочої сили, і навпаки, заниження заробітної плати призводить до її дефіциту [1, с. 217].

За декілька останніх років в Україні попит на робочу силу має знижуватися, аналогічна тенденція стосується і пропозиції. Своєрідним піком попиту на робітників був 2005 рік. Саме з того часу, протягом останніх 9 років, попит на робочу силу знизився на 71,8%. Пропозиція робочої сили у 2013 році зменшилася на 37,5% у порівнянні з 2005 роком. На даний момент в Україні відбувається процес становлення системи державного регулювання заробітної плати. Контроль з боку держави здійснюється за трьома напрямками: через законодавство, податкову політику, тарифні угоди.

Мінімальна заробітна плата (МЗП) є одним із базових соціальних стандартів, формування механізму якого є комплексною системною проблемою макроекономічного рівня [5, с. 6]. Основою оцінки дієздатності МЗП є показник її співвідношення з прожитковим мінімумом. Розмір мінімальної зарплати у 2014 р. відносно 2005 року зріс у 4,6 разів, а прожиткового мінімуму – у 2,7 разів. Однак, рівень життя населення України залишається низьким, що пояснюється зростаючими інфляційними тенденціями, підвищенням цін на основні споживчі товари та послуги житлово-комунальної сфери.

Згідно Закону України «Про оплату праці», договірне регулювання оплати праці працівників підприємств здійснюється на основі системи угод, що укладаються на державному, галузевому, регіональному та виробничому рівнях [4]. Оцінюючи стан договірного регулювання заробітної плати в Україні, маємо зазначити, що система соціального партнерства в нашій країні проходить етап становлення, але навіть за таких умов має структурований, багаторівневий характер; утворено певні органи соціального партнерства, опрацьовуються процедури ведення переговорів, удосконалюється правова й нормативно-методична база.

На нашу думку, для вдосконалення системи макроекономічного регулювання оплати праці доцільною є розробка нової концепції трансформації оплати праці, а також національної та регіонально-галузевих програм для її втілення. Ще одним із заходів щодо захисту найманих працівників має стати реформування механізму формування мінімальної заробітної плати шляхом підвищення її розміру до рівня, здатного гарантувати розширене відтворення робочої сили, професійну працездатність та розвиток людського капіталу.

Література: Завіновська Г.Т. Економіка праці : [навч. посіб.] / Г.Т. Завіновська. – К.: КНЕУ, 2003. – 300 с. 2. Васильчик С.В. Теоретичні основи формування оплати праці на підприємстві / С.В. Васильчак, О.Р. Жидяк, Т.М. Полянчич // Науковий вісник НЛТУ України. – 2011. – Вип. 21.12. – С. 152-157. 3. Державний комітет статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>. 4. Про оплату праці: Закон України [Електронний ресурс]. – Ресурс доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws>. 5. Шульгінова Л.А. Науково-теоретичні аспекти регулювання оплати праці [Електронний ресурс] / Л.А. Шульгінова // Державне будівництво. – 2011. – Вип. 2. – Режим доступу: <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/db/2011-2/doc/1/09.pdf>.

ГЛОБАЛІЗАЦІЯ І ЇЇ ВПЛИВ НА ТРУДОВІ РЕСУРСИ: СУТНІСТЬ, РОЗВИТОК, ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ

Актуальність. Процес глобалізації має прямий зв'язок з науково-технічним прогресом, поширенням міжнародних контактів та, відповідно, зі змінами трудових ресурсів, їх потенціалу. На даному етапі розвитку сучасна світова економіка вже зазнала впливу як глобалізації і продовжує під її натиском видозмінюватися. З'ясування сутності розгортання такого суспільного явища, як глобалізація, сьогодні викликає низку дискусій, у межах яких осмислюються особливості новітніх перетворень у сфері економіки, політики, соціального розвитку, культури та державного управління.

Ступінь розробки проблеми. Протягом останнього часу активно досліджувалися особливості глобалізації. Суттєвий внесок здійснений такими вітчизняними авторами, як В.С. Гвоздь, В. Загашвілі, І.А. Касабова, А. Гальчинський й іншими авторами, але проблема досі недостатньо вивчена і потребує подальшої розробки.

Виклад основного матеріалу. Першим дослідником проблем глобалізації вважають Т. Левітт [2], який розглядав її як об'єднання, інтеграцію ринків окремих продуктів, які виготовляються домінуючими транснаціональними корпораціями на макрорівні, що не дає адекватної інтерпретації самої категорії [5]. Тобто, це – об'єктивний процес, який сприяє поступовому проникненню технологічних, соціальних, культурних та економічних та стандартів різних держав [2]. Розвиток глобалізації розпочався з епохи Великих географічних відкриттів і тривав до кінця XVIII ст. Другий етап почався з промислового перевороту другої половини XVIII століття і тривав до Першої світової війни. Третій етап розпочався зі спаду глобалізації, але криза, яка була зумовлена Другою світовою війною, стала певним поштовхом до подальшого розвитку у післявоєнний час. і триває до сьогодні [3].

На сучасному етапі досліджується постіндустріальне суспільство, яке зазнає змін під впливом бурхливого розвитку науково-технічного прогресу. Аналізуючи останні дослідження, слід зазначити, що вчені схиляються до збалансованого трактування суті глобалізації: з одного боку, акцентують увагу на нових можливостях і перевагах, а з іншого – на викликах і загрозах. Для економіки суть глобалізації визначається як цілісність та єдність світового господарства, в основі якого – посилення відкритості національних ринків, поглиблення міжнародного поділу та кооперації праці, зростаюча інституціоналізація економічної сфери, збільшення обсягів та диверсифікація структури міжнародної торгівлі, міжнародні прямі і

портфельні інвестиції в національну економіку і зростання ролі інтелекту, інформації, технологій, менеджменту та маркетингу [2]. Виходячи з вищезазначеного, можна виявити зв'язок та вплив глобалізації на трудові ресурси, які є базою глобалізації; адже від трансформації інших факторів найбільших змін зазнає саме людство в процесі формування трудового потенціалу. Відбувається інформатизація трудових ресурсів, що, свою чергу, призводить до певного поділу їх на власників інформаційних ресурсів, тобто «активний» і «пасивний» тип [5]. Згідно з дослідженням Касабової І.А., ця класифікація має розгорнутий вигляд, тобто фактично йдеться про системну підпорядкованість економіки саморозвитку людини [1].

Переваги глобалізації чітко сформульовані Р.П. Колосовою, яка визначила, що глобалізація дозволяє: поглибити міжнародний поділ праці; ефективно розподіляти кошти, сприяти якості трудового життя, розширенню життєвих перспектив населення; здійснювати економію на масштабах виробництва, що сприятиме зниженню цін, стійкому росту, підвищенню рівнів зайнятості й життя; підвищити рівень продуктивності праці в результаті раціоналізації виробництва на глобальному рівні, а також посилити конкурентний тиск на користь безперервного введення інновацій у світовому масштабі [6].

Глобалізація супроводжується і недоліками: залежністю фінансових ринків; зростанням спекулятивних валютних потоків між державами і вторинними фінансовими ринками; станом платіжної і торговельної розбалансованості; загостренням проблем бідності і відсталості тощо.

Висновки. Таким чином, глобалізація по суті є масштабним світовим явищем і має як позитивні, так і негативні наслідки впливу на трудові ресурси. Сьогодні цей процес набирає обертів. Також треба зазначити, що відбувається інформатизація суспільства і цінність інтелекту та інформації зростає в кілька разів. Адже, в зв'язку з подальшим розвитком НТП та логічним розвитком автоматизації, загалом усієї діяльності людства, можливе, знецінення фізичної та механічної праці.

Література: 1. Гальчинський А. Методологія аналізу економічної глобалізації: логіка оновлення / А. Гальчинський // Економіка України. - 2009. - № 1. - С. 4-18. - с. 4-9, 11-18. 2. Гвоздь В.С. Глобалізація економіки і посилення впливу кон'юнктури зовнішніх ринків на економіку окремих країн / В.С. Гвоздь // Формування ринкових відносин в Україні. - 2010. - № 4. - С. 58-63. 3. Загашвили В. На порозі нового етапу економічної глобалізації / В. Загашвили // Мировая экономика и международные отношения. - 2009. - № 3. - С. 15-23. 4. Касабова І.А. Вплив глобалізації світової економіки на національний соціально-економічний розвиток / І.А. Касабова // Формування ринкових відносин в Україні. - 2009. - № 5(96). - С. 75-84. 5. Паньков В.С. Глобалізація економіки: Qualisesetquovadis? / В.С. Паньков // Международная экономика и международные отношения. - 2011. - № 1. - С.16-24. 6. Крисенко К.А. Глобалізація та її наслідки для економіки країн світу / К.А. Крисенко // Другий соціально-економічний форум «Інформаційне суспільство і влада». - 2010. - Режим доступу: <http://center.kr-admin.gov.ua>.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СОЦІАЛЬНО-ТРУДОВИХ ВІДНОСИН НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ

Розвиток національної економіки потребує значного підвищення ефективності використання людських ресурсів, основним індикатором якої виступає ринок праці. Сучасний ринок праці України характеризується значним напруженням внаслідок зниження попиту на робочу силу, падіння рівня реальної заробітної плати, зростання чисельності вивільнених працівників, збільшення прихованого безробіття. Ці характеристики мають суттєві територіальні розбіжності, що зумовлює необхідність поглибленого вивчення та потребу у додаткових теоретико-методологічних й практичних дослідженнях.

Соціально-трудова відносина – це комплекс взаємовідносин між їх сторонами – найманими працівниками і роботодавцями, суб'єктами й органами сторін за участі держави і місцевого самоврядування, що пов'язані з наймом, використанням, відтворенням робочої сили і спрямовані на забезпечення високого рівня та якості життя особистості. До структури соціальних індикаторів відносять: стан трудових ресурсів, частину працездатного населення в загальній його чисельності, рівень фіксованого безробіття населення, кількість робітників на одне вільне робоче місце.

Ситуація на регіональному ринку праці останнім часом ускладнюється: зростають неповна зайнятість, приховане безробіття, збільшується слабоконтрольована тимчасова зайнятість, посилюється нестабільність трудових відносин, збільшується нереалізований потенціал робочої сили.

Слід зазначити, що внаслідок існування об'єктивної протилежності інтересів найманих працівників та роботодавців соціально-трудова відносина несуть в собі значний потенціал конфліктності. Серед проблем, які є найбільш конфліктогенними, можна назвати:

1. Порушення прав найманих працівників в процесі працевлаштування та укладання трудового договору. Зокрема, поширеною є практика:

- необґрунтованої відмови працівнику, який має відповідний рівень освіти, кваліфікації, досвіду в прийнятті на роботу;

- надання трудовому договору статусу строкового у випадках, коли він не може бути укладений на певний термін, і, відповідно, має бути безстроковим;

- встановлення працівнику випробувального терміну у випадках, не передбачених чинним законодавством, або порушення норм законодавства щодо тривалості випробувального терміну.

2. Гарантування рівних прав і пільг працівників, які перебувають у трудових відносинах за кордоном або на підприємствах, статутний капітал яких повністю складається з іноземних інвестицій. Враховуючи корисний закордонний досвід, в Україні необхідно впровадити міжнародні положення про тимчасову зайнятість; визначення максимальної тривалості тимчасового найму, соціальні гарантії і заробітну плату, щорічні оплачувані відпустки і виплати при звільненні.

3. Скорочення попиту на працю, частіше приводить до прихованого безробіття в офіційному секторі ринку праці, зайнятості в неформальному та нетоварному секторах.

Проблеми соціально-трудова відносин на будь-якому етапі розвитку суспільства криються в конфлікті інтересів роботодавців і найманих працівників, який може виникати за різними напрямками взаємовідносин і приймати форму відчуження праці. Розв'язання цих проблем, незалежно від ступеня їх гостроти, знаходиться в площині узгодження інтересів роботодавця і найманого працівника; за ринкових умов таке узгодження потребує участі (регулювання) третьої сторони – держави.

Виходячи зі сказаного, головними напрямками політики, що стосуються соціального розвитку регіонів, передусім можна виділити такі:

– поєднання заходів соціального захисту із заходами, пов'язаними з професійною підготовкою та підвищенням рівня зайнятості населення, як засобу переходу від виключення із суспільного життя до соціальної інтеграції;

– сприяння соціальному діалогу та зміцненню партнерства на різних рівнях із метою досягнення згоди та розробки ініціатив щодо вдосконалення систем організації праці, включаючи гнучкі схеми роботи, мета яких – підвищити конкурентоспроможність і досягнути потрібної рівноваги між гнучкістю та соціальною безпекою.

Отже, з вище викладеного можна підвести підсумок, що актуальними проблемами соціально-трудова відносин на регіональному рівні є досить значна кількість невирішених перед регіонами завдань.

Література: 1. Махсма М.Б. Економіка праці та соціально-трудова відносини: Навчальний посібник. - К.: Видавництво Європейського університету, 2012. 188 с. 2. Загребя І.Л. Соціально-трудова відносини: сутність, проблеми формування. / Проблеми теорії і практики становлення соціально-орієнтованої ринкової економіки- 2013. - С. 128-129. 3. Колот А.М. Соціально-трудова відносини: теорія і практика регулювання: Монографія.– К.: КНЕУ, 2013.– 230 с.- Розділ I, С. 7-15.

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ТРУДОВОГО ЖИТТЯ

Актуальність теми дослідження. Протягом останнього десятиріччя зростає увага наукової спільноти до пошуку ефективних шляхів щодо підвищення якості життя населення в Україні. Це зумовлює об'єктивну необхідність вирішення цієї проблеми на як на макрорівні, так і на мікрорівні – суб'єктами господарювання – щодо забезпечення належного рівня якості трудового життя їх персоналу. Підвищення якості трудового життя персоналу спрямоване на підвищення продуктивності його праці, а відтак – на підвищення ефективності діяльності власне суб'єктів господарювання. Саме це і актуалізує напрям здійснюваних нами досліджень.

Аналіз останніх публікацій. Питанням оцінки якості трудового життя приділяли увагу такі вітчизняні науковці, як Р.М. Соловійов, А.П. Єгоршин, Н.А. Горелов, В.С. Пономаренко, М.О. Кизим, Ф.В. Узунов, Е. Моргунов, І.І. Мазур, А.М. Мітін, А.Є. Федорова, Ю.А. Токарев, А.В. Овчинников.

Метою дослідження є винайдення шляхів підвищення якості трудового життя.

Виклад основного матеріалу. За визначеннями Л.О. Городецької та О.А. Грішної [1, 2], якість трудового життя слід розглядати як систематизовану сукупність показників, що характеризують умови праці і умови виробничого життя і дають змогу врахувати міру реалізації інтересів і потреб працівників та використання їх здібностей (творчих, інтелектуальних, моральних, організаторських, комунікаційних тощо). Це поняття відображає міру задоволеності важливих особистих потреб працівника через трудову діяльність на підприємстві.

Слідуючи дослідженням О.А. Грішної [2], поліпшення якості трудового життя передбачає поліпшення соціально-економічного змісту праці, розвитку тих характеристик трудового потенціалу, що дають змогу роботодавцям ефективніше використовувати творчі, інтелектуальні, організаторські і моральні здібності людини. Відповідна якість трудового життя повинна створити такі передумови, коли головним стимулом для працівника стане не тільки заробітна плата, а й отримання задоволення від трудових досягнень у результаті самореалізації і самовираження.

Стимулювання працівників до продуктивної праці залежить не стільки від рівня трудового життя, скільки від його динамічності. Тобто працівник має відчувати турботу роботодавця, потрібність у

команді, власну цінність, що проявлятиметься в створенні гідних умов і винагороди праці і постійне їх удосконалення.

Дані проведеного у I півріччі 2008 р. соціального моніторингу Держкомстату України свідчать про те, що найважливішими соціальними цінностями для людей є дотримання їх прав (80,9% відповідей респондентів), дотримання законів (75,5%) та особиста незалежність (69,3%). Але при цьому активна участь в управлінні державою посідає останнє місце, що свідчить про пасивні настрої у суспільстві відносно до можливості власноруч впливати на політичне, економічне та соціальне життя держави. Аналіз результатів моніторингу показує, що 53,0% зайнятих у галузях економіки вважають, що для більшості працівників притаманна пристосовницька поведінка, тобто пасивне очікування змін, прагнення утриматися на робочому місці за мізерну плату; 48,0% вважають, що меншій частині працівників властива активна поведінка; 57,9% респондентів надають перевагу пасивній поведінці [3].

Підтримуючи і розвиваючи наукове дослідження Б.М. Генкіна, слід зазначити, що якість трудового життя має визначатися системою показників з позицій працівника, підприємства і суспільства (табл. 1).

Таблиця 1

Показники якості трудового життя

РІВЕНЬ ОЦІНОК З ПОЗИЦІЇ:		
працівника	підприємця	суспільства
1. Задоволеність працею.	1. Ефективність праці.	1. Рівень життя (вартість спожитого кошика).
2. Наявність (відсутність) стресових ситуацій на виробництві.	2. Професійна адаптація.	2. Підвищення якості робочої сили.
3. Можливості особливого просування.	3. Плинність кадрів.	3. Соціальний захист працівників і їхніх родин.
4. Умови праці.	4. Відчуження праці.	4. Споживче поведження.
5. Можливість професійного росту і самовираження.	5. Трудова дисципліна.	5. Соціальна адаптація.
6. Соціально-психологічний клімат.	6. Ототожнення цілей працівника з цілями підприємства.	6. Відчуження від суспільства.
7. Змістовність праці.	7. Число конфліктів.	7. Показники задоволеністю життям.
	8. Наявність (відсутність) випадків виробничого саботажу, страйків.	8. Страйковий рух.

Висновки. Розвиток соціально-трудова відносин має передбачати забезпечення прав робітників, стабільність зайнятості, соціальний захист, гідну працю і соціальне забезпечення. Формуючи соціально-трудова відносини ринкового типу, вектор орієнтації має визнавати надзвичайну роль людського фактору, заохочення економічно-активного

населення, солідарності і партнерства у взаємовідносинах керівництва і підлеглих, досягнення високого рівня мотивації до ефективної праці.

Література: 1. Городецька Л.О. Проблеми оцінки стану і ступеня розвитку соціально-трудових відносин / Л.О. Городецька // Науковий вісник НЛТУ України. – 2010. – Вип. 19.4. – С. 226-230. 2. Грішнова О.А. Економіка праці та соціально-трудові відносини : Підручник / О.А. Грішнова [Текст]. – 3-тє вид., випр. і доп. – К.: Т-во «Знання», КОО, 2007. – 559 с. 3. Державний комітет статистики України : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.stat.gov.ua.

*Ковальчук І.В., студентка
Науковий керівник – Бабенко А.Г., д.е.н., професор
Дніпропетровська державна фінансова академія*

ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ КАДРОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ В СИСТЕМІ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ

Вирішення питання підвищення ефективності використання трудового потенціалу працівників органів державної служби та місцевого самоврядування має важливе значення для досягнення позитивних наслідків в управлінні всіма сферами виробництва та обслуговування. А відтак, дослідження стану та ефективності використання кадрового потенціалу в системі державної служби та розробка практичних рекомендацій щодо вдосконалення механізму використання трудового потенціалу галузі набуває особливої актуальності.

Проблеми державного управління досліджувались багатьма науковцями, серед них, зокрема В. Савченко, А. Єгоршин, А. Кібанов, А. Колот, Д. Богиня, Й. Заводський, А. Казанцев та інші.

Проте незважаючи на існування численних системних досліджень з питань кадрової політики у сфері державного управління та державної служби та зміна пріоритетів держави щодо роботи з кадрами, змушує повертатись до питань діяльності держави з удосконалення кадрового потенціалу державної служби.

На сьогодні в Україні існує ряд несприятливих умов щодо реалізації завдань адміністративної реформи. Це пов'язано, передусім, із неефективним використанням кадрового потенціалу державних службовців, а також невідповідністю рівня професійної компетентності службовців публічної служби поставленим завданням державної політики у різних сферах соціального управління та недовістю засобів стимулювання їх професійної діяльності.

Згідно ст. 33 Закону України «Про державну службу», оплата

праці державних службовців повинна забезпечувати достатні матеріальні умови для незалежного виконання службових обов'язків, сприяти укомплектуванню апарату державних органів компетентними і досвідченими кадрами, стимулювати їх сумлінну та ініціативну працю [3].

Посадовий оклад працівника державної служби, що являє собою основну заробітну плату, складає лише 37 %, в той час як більшу частину фонду оплати праці має складати додаткова заробітна плата (52,4%), а саме: доплати і надбавки за стаж та ранг працівника, премії за високі результати в роботі [1].

А так як, основним джерелом формування фонду оплати праці держслужбовців є Державний бюджет України, то наразі діяльність органів державної служби фінансується недостатньо. Як наслідок, відсутність мотивації до праці, тобто тенденція до скорочення кількісного складу державних службовців, як наслідок синтезу цих двох аспектів – плінність кадрів у державній службі.

Також проблемою, що потребує вирішення, залишається високий рівень плінності кадрів в галузі державної служби. Так, загальна кількість державних службовців протягом 2007-2012 років дещо підвищилася, однак, якщо брати до уваги останні три роки – тут спостерігається нерівномірна динаміка із переважанням скорочення чисельності працівників. Це явище пов'язане із низьким рівнем заробітної плати, яка, в свою чергу, не забезпечує виконання своїх відтворювальних та стимулюючих функцій [1].

Специфіка діяльності державних службовців знаходить своє вираження у високому рівні відповідальності та необхідності прийняття обґрунтованих управлінських рішень в умовах економічної нестабільності та обмеженості ресурсів. Саме тому питання підвищення кваліфікації працівників залишається достатньо актуальним. У 2012 році за даними Державної служби статистики України підвищили кваліфікацію 40,7% керівників та 59,3% спеціалістів [2].

Тож, з метою вирішення даних проблем у підвищенні використання кадрового потенціалу в системі державної служби доцільною є побудова дієвого мотиваційного механізму працівників на основі зростання обсягів посадових окладів та стимулюючих виплат; всебічне застосування нематеріальних стимулів, вдосконалення соціального пакету, впровадження програми швидкого зростання та професійного розвитку державних службовців.

В свою чергу побудова ефективної системи управління персоналом передбачає визначення найважливіших проблемних питань, обґрунтування шляхів їх вирішення, ресурсного забезпечення

процесів управління, конкретизацію кількісних та якісних показників розвитку трудового потенціалу, формування інструментів впливу, моніторинг та оцінку результатів.

Література: 1. Кількість державних службовців та осіб місцевого самоврядування на 31 грудня 2011 року: Статистичний бюлетень. – К.: Державна служба статистики України. – 2012. – 35 с. 2. Праця України у 2011 р.: Статистичний збірник. – К.: Державна служба статистики України. – 2012. – 343 с. 3. Про державну службу: Закон України від 16.12.1993 р., №3723-ХІІ, зі змінами і доповненнями [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3723-12>.

*Куліченко В.О., студентка
Науковий керівник – Бикова А.Л., к.е.н., доцент
Дніпропетровська державна фінансова академія*

ВІРТУАЛІЗАЦІЯ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ В КОНТЕКСТІ ПРОБЛЕМ HR-МЕНЕДЖМЕНТУ

Актуальність теми. Час стає головним ресурсом на ринку ХХІ століття, критичним чинником успіху. Під впливом розвитку технологій підвищився і темп змін, реалізувати які під силу тільки новим формам організації бізнесу – віртуальним підприємствам. Формування гнучкої, динамічної організаційної структури віртуального підприємства, найбільш пристосованої для швидкого випуску нової продукції і її оперативного постачання на ринок здійснюється шляхом відбору потрібних організаційно-методичних, технологічних і людських ресурсів різних підприємств і їх комп'ютерної інтеграції. Отже, розробка ефективної системи управління персоналом віртуальної організації, яка включає відбір співробітників з необхідними компетенціями, налагодження довіри між віртуальними співробітниками набуває все більшої актуальності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. При дослідженні теоретико-методичних положень, які стосуються суті, діяльності, місця і ролі віртуальних підприємств в економіці, а також безпосередньо управління персоналом у віртуальних організаціях були проаналізовані наукові результати, представлені в роботах Громової О.Н., Корецького А. Д., Лейнонена Л.А., Резунова А.Ю., Санкової Л.В., Уорнера М., Вітцеля М., Прудникової Н.В. і ін.

Проте, не дивлячись на величезну кількість розробок у цій сфері, не в повному обсязі представлені і проаналізовані способи управління персоналом віртуальних організацій.

Метою даної статті є розробка системи управління персоналом віртуальних організацій і раціональних способів її впровадження.

Виклад основного матеріалу. Віртуальні підприємства та масове поширення інтернет-технологій зумовили істотне посилення позиції віртуального простору у сфері зайнятості, адже процес віртуалізації організацій бізнесу обумовлює зміну соціально-трудових стосунків і традиційних інститутів сфери праці.

Компанії «Хадсон Глобал Ресорсез» (Україна) і «Міжнародний кадровий портал Headhunter Україна (hh.ua)» провели масштабне дослідження актуальних тенденцій в управлінні персоналом. Було опитано понад 600 керівників українських і міжнародних компаній.

У процесі дослідження виявлено, що в Україні активне зростання компаній найбільш характерне для підприємств галузі «інформаційні технології». Розширення штату співробітників по всіх напрямках сталося в 34% компаній відповідно. Розвиток ключових напрямів виражений ще яскравіше – 41%.

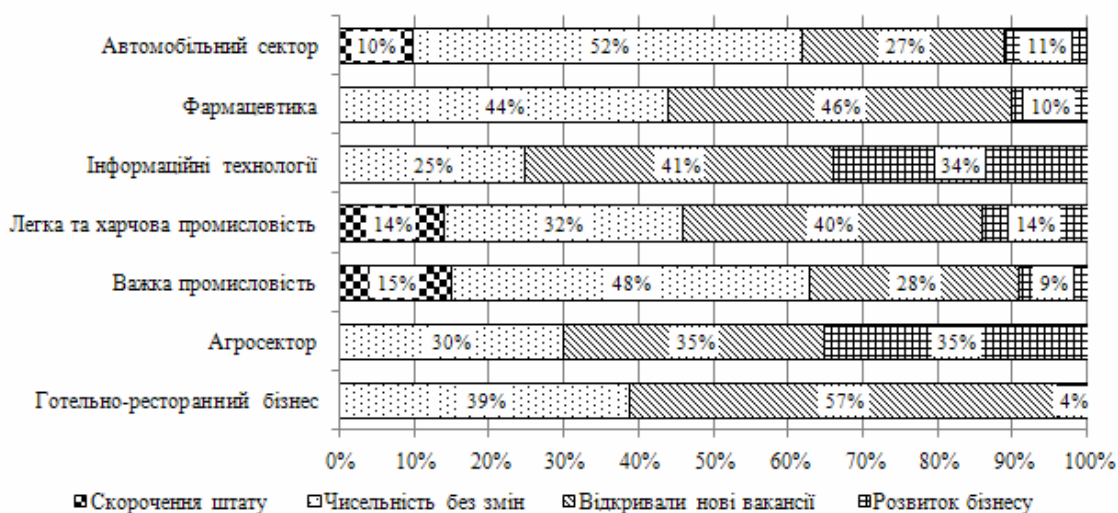

Рис. 1. Чисельність персоналу у 2013 році [4]

Що стосується ІТ-фахівців, то окрім профільних компаній (третина всіх ІТ-вакансій була відкрита саме у них), такі професіонали зажадалися і в інших сферах бізнесу: у банківській (30% вакансій), в промисловості і сільському господарстві (15%).

Віртуальні підприємства мають свої особливості функціонування і, у зв'язку з цим, виділяють основні вимоги до їх співробітників [1-3]: 1) високий рівень володіння комп'ютерними і комунікаційними технологіями; 2) володіння іноземними мовами; 3) більш широкий спектр знань з "контекстного" мислення; 4) уміння приймати рішення в умовах невизначеності; 5) володіння навичками самоменеджменту, стрес-менеджменту; 6) здатність успішно співпрацювати у віртуальному середовищі; 7) уміння і бажання навчатися самостійно; 8) уміння ефективно функціонувати у середовищі, де досить важливу роль відіграють уява і творчі здібності; 9) уміння ясно формулювати завдання, доносити інформацію; 10) знання відповідних інструкцій, основ законодавства, етичних норм компанії.

Можна виділити дві ключові проблеми, що вимагають вирішення менеджерами віртуальних підприємств:

- 1) довіра між співробітниками віртуальних підприємств;
- 2) проблема комунікації усередині віртуального підприємства.

Основними завданнями менеджера віртуальної організації для підвищення довіри між її співробітниками є:

1. Забезпечення розуміння співробітниками, що відкритий вільний обмін інформацією усередині команди є нормою і ця інформація не буде використана проти них.

2. Навчання людей ефективному управлінню власною роботою.

3. Своєчасне забезпечення повним обсягом інформації усіх членів команди, не виключаючи нікого з інформаційних потоків.

4. Дотримання норм групи.

5. Використання тренінгів з комунікативної компетентності.

6. Використання механізму передачі довіри.

7. Розвиток професійної компетентності членів команди; заохочення відкритості новим ідеям і методам роботи; надання іншим можливості для демонстрації своєї компетентності.

8. Делегування відповідальних завдань, тим самим передача співробітникові частини довіри.

Для вирішення проблеми комунікації усередині віртуального підприємства менеджер може зробити наступне:

1. Створити веб-сайт, де учасники команди зможуть обмінюватися ідеями і надихати один одного.

2. Заохочувати часте спілкування учасників команди.

3. Заохочувати використання сучасних засобів соціалізації.

4. Затвердити регламент комунікацій між учасниками проекту (головне, усіма способами запобігти "ефекту мовчання").

5. Створити образ команди як єдиного цілого.

6. Використовувати практику зборів усієї діючої команди в певне місце і зробити це традицією.

7. Ділитися новинами, що стосуються членів команди – такими як дні народження, актуальні сімейні події.

8. Окрім інформації про успіхи компанії, повідомляти менш радісні новини настільки відкрито і чесно, наскільки можливо.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Основні проблеми функціонування віртуальних підприємств в тому або іншому ступені пов'язані з персоналом. У зв'язку з цим необхідне не лише постійне навчання і розвиток працівників, формування у них внутрішньої мотивації, зміна організаційної структури, але й побудова нових стосунків між людьми. Подальші дослідження у цій сфері можуть базуватися на вивченні зарубіжного досвіду управління персоналом віртуальних підприємств і способів адаптації його результатів до специфіки функціонування українських організацій.

Література: 1. Бойченко К.С. Віртуальне підприємство як фактор підвищення результативності бізнес-проекування / К.С. Бойченко // Проблеми економіки. – № 1. – 2013. – С. 205-209. 2. Заморьнова Д.В. Можливості та

перспективи використання інтернет-технологій в управлінні персоналом // Управління людськими ресурсами в постіндустріальному суспільстві: глобальні виклики та перспективи розвитку : Збірник тез доповідей всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції 29 жовтня 2013 р. – Полтава: РВВ ПДАА, 2013. – С. 38-41. 3. Корецький А. Д. Управление доверием в виртуальных командах / А.Д. Корецький // IT Manager. – № 04. – 2012. – С. 26-29. 4. HR-тенденции-2013 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://hh.ua/>.

*Нагорнюк М.Ю., студентка
Науковий керівник – Гетьман О.О., к.е.н., доцент
Дніпропетровська державна фінансова академія*

ФОРМУВАННЯ ОСВІТНЬОЇ МОДЕЛІ СУЧАСНОГО ФАХІВЦЯ ВІДПОВІДНО ДО ВИМОГ РИНКУ ПРАЦІ В РЕГІОНІ

Актуальність теми дослідження. В умовах ринкової економіки в Україні виникла потреба в підготовці спеціалістів, які б глибоко володіли сучасними знаннями, могли досягти високої професійної кваліфікації. Ринок праці потребує поповнення підготовленими висококваліфікованими кадрами. Тому наскільки ефективно буде функціонувати ринок освіти, настільки ефективно буде функціонувати ринок праці і ринкова система в цілому. Сучасному суспільству потрібні компетентні фахівці, які мають не тільки професійні знання, уміння та навички, але й можуть приймати відповідальні рішення в ситуаціях вибору, схильні до співробітництва, вирізняються мобільністю, динамізмом, конструктивністю, здатністю до адаптації, умінням реалізувати свої творчі здібності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Актуальні наукові дослідження щодо сфери підготовки кадрів та взаємодії ринків освітніх послуг та праці наведені в працях таких вітчизняних учених, як: Н. Анішина, О. Балакірева, С. Бандури, Д. Богині, І. Гнибіденко, А. Колота, Е. Лібанової, О. Новікова та інших. Ученими висвітлюються різноманітні проблеми управління якістю освітніх послуг та гармонізації ринків освітніх послуг та праці: державне регулювання, стратегічне планування, формування партнерських відносин, модернізація освітніх програм та системи освіти загалом.

Метою статті є аналіз впливу ринку освітніх послуг та ринку праці на підготовку фахівців у вищих навчальних закладах.

Виклад основного матеріалу. В епоху глобалізації і формування економіки знань, посилення інтеграції ринку освітніх послуг і ринку праці є найважливішим чинником успішного соціально-економічного розвитку. Бізнес і освіта перестають бути самодостатніми і все більше залежать один від одного. Знання є безперечним фактором успіху функціонування будь-якої господарчої системи як на мікро-, макро-, так і на глобальному рівні. Однією з

основних умов успішного розвитку підприємств стає постійне вдосконалення та модифікація людського потенціалу засобами системи освіти. Тому для вирішення кадрових, соціально-економічних та регіональних проблем реального й фінансового секторів економіки необхідні розвиток і модернізація існуючої системи підготовки кадрів, пошук нових технологій інтеграції навчальних закладів і підприємств.

Виходячи з сучасних тенденцій світового розвитку, враховуючи глобалізаційні процеси та необхідність постійного оновлення професійних знань, окрім традиційних завдань у сфері соціальної та економічної політики держави, перед ринком послуг професійної освіти постають нові завдання і вимоги стосовно принципів функціонування, зокрема:

1) перетворення провідних навчальних закладів професійної освіти (насамперед, – університетів) в епіцентрі програмування регіонального розвитку, причому не тільки в економічному, й у соціально-культурному значенні;

2) формування нової інноваційно-підприємницької моделі навчального закладу, в якій останній перетворюється на науково-освітньо-промисловий комплекс із академічним ядром і міждисциплінарною проектно-зорієнтованою периферією у складі численних мережевих інноваційних високотехнологічних структур і малих підприємств, що активно працюють із замовленнями місцевих органів влади, промисловості, бізнесу чи суспільства загалом;

3) створення умов входження у відкрите інформаційне суспільство, формування єдиного освітньо-інформаційного середовища;

4) забезпечення універсальності професійної освіти через прогнозування тенденцій майбутнього суспільного розвитку та визначення його сценаріїв, що сприятиме вибору оптимальної моделі ринку освітніх послуг;

5) диверсифікація моделей професійної освіти, форм і критеріїв доступу до неї.

Висновки. Отже, в умовах розбалансованості ринків праці та освіти необхідні радикальні реформи, які при збереженні європейських орієнтирів розвитку полягають у синхронізації змін, що відбуваються у реальній економіці і системі підготовки кадрів, приведенні у відповідність кількості ВНЗ до потреб ринків праці, переорієнтації вищої школи на багаторівневу систему підготовки кадрів за рахунок виявлення реальних складових попиту потенційних споживачів-роботодавців щодо підготовки конкурентоспроможних спеціалістів, підвищення їх мобільності у світовому просторі.

Література : Аналітичний звіт Болонського Секретаріату-2009: резюме і оціночний лист, що підготовлені на основі Національного звіту із запровадження положень Болонського процесу [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mon.gov.ua>. 2. Лібанова Е.М. Ринок праці: навч. посіб. / Е.М. Лібанова. – К.

: Центр навч. л-ри, 2003. – 224 с. 3. Мартякова О.В. Регулювання взаємодії ринків освітніх послуг та праці на основі управління їх якістю / О.В. Мартякова, С.М. Снігова, О.В. Мудра // Маркетинг і менеджмент інновацій. – 2013. – № 3. – С. 154-168. 4. Федотова Т.А. Удосконалення засад формування місцевого замовлення на підготовку фахівців / Т.А. Федотова // Вісник Дніпропетровського університету. Серія «Економіка». – 2011. – Вип. 5(2). – С. 108-113.

*Рябченко Д.О., студентка
Науковий керівник – Волкова Н.В., к. держ. упр.
Дніпропетровська державна фінансова академія*

ПРОБЛЕМИ ЗАЙНЯТОСТІ СІЛЬСЬКОГО НАСЕЛЕННЯ

Одним з головних індикаторів трансформаційних процесів в економіці виступає зайнятість населення. Характерною особливістю ринку праці в сільській місцевості на даний час є збереження тривалої негативної тенденції зростання обсягів як відкритого, так і прихованого безробіття серед сільського населення. В сільській місцевості надзвичайно гостро стоїть проблема розширення сфери зайнятості селян, оскільки сільський ринок праці є досить обмеженим.

Станом на кінець 2013 р. у сільських поселеннях України мешкала третина населення. При цьому його чисельність, особливо в працездатному віці, постійно зменшується, що зумовлено, перш за все, відсутністю важливих умов для нормального життя (побутових, комунікаційних, дозвілля, охорони здоров'я, працевикористання тощо) [1]. Проблема зайнятості сільського населення частково пояснюється і недостатньою розвиненістю соціальної інфраструктури. Так, 71% сільських поселень в Україні не мають дошкільних закладів освіти, 41% – клубів і будинків культури; 50% – середніх закладів освіти. Дільничні лікарні наявні лише у 2% сільських населених пунктів; амбулаторно-поліклінічні заклади – у 12%; фельдшерсько-акушерські пункти – у 57%; водопроводи – у 22%, газопроводи – у 36%; дороги з твердим покриттям – у 58%.

Сільське безробіття є серйозною суспільною проблемою сьогодення, адже частина населення, яка проживає в сільській місцевості, обмежена в галузях прикладання праці, а також в можливості навчання чи перекваліфікації. Ринкове середовище ставить жорсткі вимоги до підвищення ефективності використання ресурсів, зниження витрат на виробництво, освоєння нової техніки та технологій, а також підвищення якості вироблених товарів підприємствами. Чисельність незайнятих громадян з числа працівників сільського господарства перевищує в 14 разів кількість вакантних місць для працівників цієї галузі [2].

Характерною ознакою сільського ринку праці є ситуація, за якої із 19 видів економічної діяльності, зосереджених у сільській

місцевості, безпосередньо на галузь сільського господарства припадає 50,6% зайнятого населення, що працює за місцем проживання, на торгівлю і охорону здоров'я – 28,2%, а на решту 15 видів – всього 20% [3, с. 15]. Ці дані свідчать про недостатню мобільність робочої сили, обмеженість джерел доходів сільського населення, добробут якого з кожним роком все більшою мірою залежатиме від самозайнятості в особистому селянському господарстві [1].

Звуження сфери офіційної зайнятості в сільському господарстві, наявність «тіньового» ринку праці, недосконалість земельних відносин у сільській місцевості, низький обсяг надходження інвестицій у пріоритетні галузі та у соціальну сферу, несприятливі умови для розвитку підприємництва і несільськогосподарської зайнятості, збільшення міграційних потоків до міст та за кордон, низькі доходи та рівень життя сільського населення вимагають розробки кардинальних заходів у вирішенні проблеми збільшення виробництва різних видів сільськогосподарської продукції і покращення структури та рівня зайнятості селян [4].

Відродження соціально-економічного життя в українському селі з урахуванням інтересів та ініціативи селян можливе лише шляхом формування самоврядних сільських громад. Для цього необхідно створити економічну базу розвитку громад, інтегрувавши фермерські господарства до ринку шляхом створення відповідного інституційного середовища. Роль забезпечувальних інститутів при цьому мають виконувати реальне місцеве самоврядування та громадські організації, у рамках яких повинні розроблятися й реалізовуватися повсякденні та перспективні колективні плани сільської спільноти, розв'язуватися проблеми спільної життєдіяльності громади.

Дослідження показують, що ситуація у сфері зайнятості сільського населення залишається надзвичайно складною. Тому, на наш погляд, є також актуальним концептуальний підхід, що спрямований проти антисоціальної спрямованості агрохолдингів. Оскільки агробізнес, орієнтований на світові ринки збуту, не виконує функцій збереження аграрних екосистем та не вирішує демографічних та соціально-економічних проблем села. Враховуючи те, що майже весь комплекс соціальних проблем села "лягає на плечі" держави, необхідне також суттєве й термінове коригування Державної цільової програми розвитку українського села (до 2015 року) в частині регулювання та координування процесів розвитку великого агробізнесу та інших форм організації праці на селі з метою досягнення повної зайнятості й створення сприятливих умов праці та гідної її оплати в сільській місцевості.

Література: 1. Вольська А.О., Стан зайнятості та безробіття в Україні / А.О. Волоська // Подільський державний аграрно-технічний університет. – 2013. 2. Антошкін В.К. Регіональні особливості формування зайнятості сільського

населення / В.К. Антошкін // Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу № 1 (21) 2013. 3. Могильний О.М. Бюджетна політика щодо сприяння зайнятості в сільській місцевості / О.М. Могильний // Ринок праці та зайнятість населення. – 2008. – № 3. – С. 15–18. 4. Бородіна О. Чи зможе Україна стати світовим аграрним лідером? / О. Бородіна // Дзеркало тижня. – 2011. – № 33.

*Святченко С.О., магістр
Науковий керівник – Бабенко А.Г., д.е.н., доцент
Дніпропетровська державна фінансова академія*

УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ОЦІНКИ ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ

Актуальність теми дослідження. У процесі професійного розвитку держслужбовців активізуючу, мотивуючу, адаптуючу та контролюючу функції виконує система їх оцінювання [2], зокрема щорічна оцінка виконання покладених на них завдань та обов'язків, а також атестація. Особливе роль в процесі оцінки професійної культури держслужбовців має якість оцінки кандидата на етапі його прийому. Також важливим є щорічне оцінювання чинного штату держслужбовців, забезпечення якості якого актуалізує напрям наших наукових досліджень.

Аналіз останніх публікацій. Питанням оцінки держслужбовців приділяли увагу такі вітчизняні і зарубіжні науковці, як: Т.В. Зайцева, А.Т. Зуб, Н. Дармограй, М. Пірен та інші, в працях яких відображено здебільшого теоретичні положення. Тому необхідним є аналіз прикладних аспектів оцінки держслужбовців при виконанні їх обов'язків, зокрема, їх професійної культури, чому і присвячено наше дослідження.

Метою нашого дослідження є вивчення досвіду щодо вибору ефективної моделі оцінки державних службовців в частині їх професійної культури.

Виклад основного матеріалу. Щорічна оцінка виконання держслужбовцями покладених на них завдань та обов'язків проводиться в період між атестаціями безпосередніми керівниками [3]. Критерії та показники якості роботи поділяються на загальні та специфічні, які мають бути узгоджені з конкретно діяльністю та очікуваними результатами: якістю, кількістю, своєчасністю роботи; поведінкою, вміннями, навичками та компетентністю, рівнем знань, етичними стандартами. Вимоги стосовно професійної культури включають: етику поведінки, співробітництво, дисциплінованість, а для керівників – здатність до переговорів, уміння організовувати роботу підлеглих, оцінку та заохочення співробітників [3]. Методичні рекомендації щодо застосування Положення про проведення атестації державних

службовців встановлюють такі необхідні якості для того, хто атестується: відповідальність, дисциплінованість [4]; у службовій характеристиці такими якостями є: відповідальність, самокритичність, комунікабельність [4].

У Загальних методичних рекомендаціях щодо проведення щорічної оцінки виконання державними службовцями покладених на них обов'язків і завдань, на нашу думку, наведено лише окремі елементи професійної культури персоналу державної служби [3]. Тоді як професійна поведінка – поняття ширше, ніж «етика поведінки» державного службовця. Дослідники вже виявили тісний зв'язок між етичною поведінкою, соціальними обов'язками працівника і концепцією професіоналізму [1]. Під соціальними обов'язками в умовах державної служби слід розуміти її завдання, функції як соціального інституту, на яких будуються професійно-кваліфікаційні вимоги до державних службовців та їх посадові обов'язки. При цьому особливу увагу слід звернути на професійну культуру держслужбовців, яка представляє собою комплекс якостей людини, її психоемоційний, ціннісно-орієнтаційний стан, рівень компетентності, який відображає ступінь адаптованості, вихованості, вмотивованості держслужбовця до якісного виконання своїх посадових обов'язків, налаштування на ефективний розвиток та саморозвиток, дисципліну, співробітництво для виконання посадових обов'язків та удосконалення власної компетентності та досвіду. Отже, ми можемо з упевненістю зазначити, що норми професійної культури проявляються в професійній компетентності державного службовця (знаннях, уміннях і навичках).

Спеціальними цінностями державних службовців є: політична нейтральність, чесність, непідкупність, володіння новим управлінським та економічним мисленням, суворе дотримання законності, якість, своєчасність та оперативність виконання завдань; комунікативна культура (культура спілкування); службовий етикет; правова культура; – соціальна культура, загальнолюдські моральні цінності; морально-етичні регулятори (саморегулятори); культура праці; культура трудових відносин; професійна поведінка.

Висновки. Таким чином, оцінка професійної культури держслужбовців згідно із картою компетентності може значно конкретизувати саму процедуру оцінки, надавши їй більшої об'єктивності, комплексності, впорядкованості. Норми або стандарти професійної культури у вигляді знань, умінь і навичок стануть дієвою технологією під час підбору держслужбовців та виконання ними своїх обов'язків. Водночас чинна система оцінки держслужбовців має ставити акцент на необхідності дотримання Кодексу професійної поведінки держслужбовця.

Література: 1. Дармограй Н. Культура становлення державно-владних

відносин (вплив еліт) / Н. Дармограй // Вісник УАДУ. – 2012. – № 4. – С. 51-60. 2. Загальні методичні рекомендації щодо проведення щорічної оцінки виконання державними службовцями покладених на них обов'язків і завдань : затверджено Наказом Головдержслужби України від 31.05.2002 р. № 39 // Вісник державної служби. – 2009. – № 3. – С. 74-88. 3. Зайцева Т.В. Управление персоналом : учебник / Т.В. Зайцева, А.Т. Зуб. – М. : Форум, Инфра-М, 2006. – 336 с. 4. Пірен М. Політико-психологічні чинники формування управлінської культури державних службовців / М. Пірен // Вісник УАДУ. – 2010. – № 2. – Ч. 2. – С. 200-207.

*Чабан Л.І., студентка
Науковий керівник – Бабенко А.Г., д.е.н., професор
Дніпропетровська державна фінансова академія*

ПРОБЛЕМИ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ БІЗНЕСУ В ДНІПРОПЕТРОВСЬКІЙ ОБЛАСТІ

Постановка проблеми. Ще наприкінці ХІХ століття різні аспекти соціальної відповідальності були предметом діяльності організацій та урядів. Найбільшого поширення термін "соціальна відповідальність" набув у 1970-х роках. Українські меценати кінця ХІХ ст. Л. Бродський, М. Терещенко, М. Дегтерев, Б. Ханенко, Є. Чикаленко, В. Симиренко, І. Череватенко, Г. Галаган, В. Тарновський, Х. Алчевська та інші почали долучатися до підвищення соціального рівня життя населення. Вони відроджували освітні заклади, запроваджували земельне кредитування, створювали перші банки та інше. З огляду на традиції українського меценатства, питання соціальної відповідальності бізнесу є актуальним для будь-якого регіону України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивченням проблем корпоративної соціальної відповідальності займаються такі вітчизняні дослідники, як В. Воробей, Р. Курінько, О. Лазоренко, М. Саприкіна, а також зарубіжні дослідники: Ю. Благоев, О. Канаєва, та інші. Водночас відчувається брак системного підходу у дослідженнях стану та розвитку корпоративної соціальної відповідальності, особливо в контексті її вивчення в межах окремих галузей економіки та з урахуванням національних особливостей країн світу.

Метою дослідження є обґрунтування теоретичних положень соціальної відповідальності бізнесу в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Ділова репутація сучасного вітчизняного підприємства залежить від його соціальної діяльності. Підприємства мають можливість самостійно обирати види і способи підтвердження власної соціальної відповідальності. Вони

можуть відрізняються масштабами, напрямками, цільовими ознаками, але всі вони все більше зазнають критики від різних зацікавлених сторін, в тому числі клієнтів, робітників та їх профспілок, фінансистів, інвесторів, кредиторів у зв'язку з різними аспектами їх діяльності.

Отже, під соціальною відповідальністю бізнесу слід розуміти відповідальне ставлення будь-якої компанії до клієнтів, працівників, партнерів; активна соціальна позиція, що полягає в гармонійному співіснуванні, взаємодії та постійному діалозі із суспільством, участі у вирішенні найгостріших соціальних проблем. Світовий досвід сформував критерії, відповідність яким дозволяє визначити окрему організацію як соціально відповідальну: добросовісна сплата податків, виконання вимог законодавств; виробництво та реалізація якісної продукції; реалізація корпоративних програм підвищення фаховості; реалізація корпоративних програм з охорони здоров'я співробітників; реалізація корпоративних програм морального стимулювання персоналу; реалізація благодійних і спонсорських проектів; участь у формуванні позитивної суспільної думки про бізнес.

Соціальна відповідальність є добровільною діяльністю компаній приватного і державного секторів, спрямованою на дотримання високих стандартів операційної і виробничої діяльності, соціальних стандартів та якості роботи з персоналом, мінімізацію шкідливого впливу на навколишнє середовище тощо, з метою вирівнювання наявних соціально-економічних диспропорцій; створення довірливих взаємовідносин між бізнесом, суспільством і державою; покращання результативності бізнесу та показників прибутковості у довгостроковому періоді. Вона тісно пов'язана з діяльністю компаній з досягнення ділової досконалості та якості в організації виробництва. Ці аспекти діяльності компаній переважно регулюються міжнародними стандартами серії ISO 9000.

Нижче наведені результати власних досліджень щодо комплексну соціально відповідальних заходів по різних регіонах (% підприємств).

Як показують результати аналізу, середнє значення індексу соціально відповідальних заходів вітчизняних компаній щодо своїх працівників у Дніпропетровському регіоні – на першому місці знаходяться фінанси і банківська справа (5.2), зв'язок (4.8) і сфера послуг (4.7). Виробництво промислових товарів (3.5), сільське господарство (3.7) та будівництво (3.8) мають найменше соціально відповідальних заходів щодо своїх працівників. Отже, найвищий рівень соціально відповідальної політики спостерігається у великих підприємств.

Порівняльні заходи соціальної відповідальності в областях

Заходи	Дніпропетровськ та Дніпропетровська обл.	Донецьк та Донецька обл.	Київ та Київська обл.
Своєчасна виплата зарплати	86,1	92,3	78,8
Регулярне підвищення зарплати	56,3	51,3	50,4
Оплата понадурочних годин	38,5	29,0	50,7
Додаткове фінансове заохочення	22,5	21,8	20,3
Гнучкий графік роботи	16,3	4,0	13,2
Надання медичного страхування	26,6	31,0	13,8
Система кредитування	9,4	13,1	10,6
Підвищення кваліфікації	55,2	26,2	48,6
Відсутність дискримінації	56,0	30,8	52,1
Середній показник заходів	40,8	33,3	37,6

Висновки. Активна участь компаній у суспільному розвитку є необхідною умовою сталого бізнесу і підвищення соціальної стабільності. Необхідно працювати над питаннями соціальної відповідальності органів державної влади; обмін практиками компаній з оцінки економічної ефективності проектів є необхідним.

Література: 1. Бурлакова Ю.М. Криворізький економічний інститут ДВНЗ «Київський національний економічний університет ім. Вадима Гетьмана» корпоративна соціальна відповідальність: внутрішнє спрямування http://www.rusnauka.com/5_PNW_2010/Economics/59062.doc.htm.

IV СЕКЦІЯ МЕНЕДЖМЕНТ СУЧАСНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ : ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ

*Бабенко Є.А., студент
Науковий керівник – Гессен А.Є., ст. викладач
Дніпропетровська державна фінансова академія*

ФОРМУВАННЯ ТА ЗМІНИ ОРГАНІЗАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ НА ПІДПРИЄМСТВІ

На сьогоднішній день організаційна культура є однією з найбільш обговорюваних тем сучасного менеджменту. Багато організацій по всьому світу приймають стратегії розвитку, що базуються на теорії організаційної культури (комплексного управління якістю - Total Quality Management, орієнтації на надання послуг - Customer Service тощо), і це дає їм змогу успішно працювати в адміністративному та конкурентному середовищі [2, 3].

Організаційна культура - це система цінностей та переконань, які розділяє кожен працівник підприємства, що передбачає його поведінку, обумовлює характер життєдіяльності організації. Корпоративна культура - це також спосіб і засіб створення організації, яка самостійно розвивається [1].

Організаційну культуру використовують з метою досягнення високої дохідності підприємства за рахунок збільшення ефективності виробничого менеджменту та якісного поліпшення діяльності підприємства. З цією метою удосконалюють управління людськими ресурсами для забезпечення лояльності співробітників до керівництва і прийнятих ним рішень; виховують у працівників ставлення до підприємства як до свого дому; розвивають здатності і в ділових, і в особистих стосунках спиратися на встановлені норми поведінки, вирішувати будь-які проблеми без конфліктів.

На думку Н.В. Смолінської організаційна культура формується в процесі спілкування і сумісного вирішення проблем для досягнення єдиної мети засновника та групи однодумців. У результаті цих процесів виробляються власні цінності, критерії досягнення загальних цілей, правила і норми поведінки, форми взаємодії із зовнішнім середовищем. Тобто необхідною умовою для формування і розвитку організаційної культури є сумісна діяльність людей і наявність загальної мети.

Існують такі етапи формування умов організаційної культури:
1) визначення місії, цілей та стратегії організації (визначення критеріїв досягнення цілей організації та цілей формування

організаційної культури); 2) формування цінностей, норм та правил бажаної поведінки; 3) визначення методів та засобів впровадження сформованих цінностей, норм, правил поведінки (формування системи внутрішніх комунікацій, створення легенд, символів, обрядів); 4) розроблення програми адаптації та навчання працівників підприємства з урахуванням елементів організаційної культури (структурна побудова); 5) реалізація програми впровадження організаційної культури та здійснення її моніторингу, щодо усунення недоліків та формування нових компетенцій [4].

Також на формування організаційної культури впливають зовнішні та внутрішні фактори.

Як повідомляє Н.В. Смолінська, культура підприємства може виявитись прийнятною лише на певний період часу та за певних умов. Зміна умов конкуренції, державного регулювання, стрімкі економічні зміни та нові технології вимагають зміни організаційної культури підприємства, що за цих умов гальмуватиме ефективність діяльності підприємства.

На зміну організаційної культури впливають такі чинники: фінансова криза (поглинання іншим підприємством), зміна власника, збільшення конкурентів та зміцнення їх позицій на ринку, зміна керівництва, розширення та розвиток підприємства.

План дій власника повинен складатись з таких етапів: провести аудит наявної культури; порівнявши те, що маємо, з тим, що хотіли б мати, виявити точки незбігу; виділити чіткі кроки зі зміни існуючої організаційної культури підприємства; провести роботу із впровадження запланованих змін; заохочувати дії з підтримки досягнутих результатів.

Отже, на сьогоднішній день організаційна культура є однією із найбільш обговорюваних тем. Її застосування на підприємствах сприяє збільшенню дохідності, покращенню якості менеджменту та діяльності підприємства взагалі.

Література: 1. Вільна енциклопедія [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://uk.wikipedia.org/wiki/Корпоративна_культура 2. Бовыкин В. Новый менеджмент: Управление предприятием на уровне высших стандартов. - М.: Экономика, 1997. - 368 с. 3. Василевська Т.Е., Князєв В.М., Ліпенцев А.В. Організаційна культура навчально-методичний посібник навчальної дисципліни «Філософські засади державного управління» видавництво НАДУ, 2007. - С. 32. 4. Смолінська Н.В. Формування та зміна організаційної культури підприємства / Н.В. Смолінська // Lviv Polytechnic National University Institutional Repository. - 2011. – С. 290-295. [Електронний ресурс] – Режим доступу: www.kbuara.kharkov.ua/e-book/...2/.../09.pdf

МІСЦЕ УКРАЇНИ У СВІТОВИХ ТЕНДЕНЦІЯХ СПОЖИВАННЯ КАВИ

Кава сьогодні є найпопулярнішим напоєм у світі після води. Проте кава не є товаром першої необхідності й у сучасному світі має ряд товарів-субститутів, таких як: чай, какао, соки та інші напої. За теорією споживання А. Маслоу придбання кавових продуктів у магазині чи кафе відбувається лише після задоволення базових потреб.

Проте сьогодні в Україні спостерігається досить висока ємність ринку кави. За статистикою, у 2012 р. обсяги ринку склали 49,62 т, що майже вдвічі більше, ніж в 2009 р. Середній темп приросту ринку України за 4 роки складає 17,25%, що значно перевищує світові показники розвитку кавових товарооборотів (у світі середній відсоток приросту ринку складає 2,5%). Таку різницю у темпах зростання ринку кави можна пояснити різним ступенем насиченості ринку.

Особливістю вітчизняного ринку кави є висока доля імпортованих кавових продуктів та їх заміників (близько 70% у 2008 р. та 47% у 2012 р.). Головними постачальниками кави в Україну за даними Держкомстату виступають Росія (27,2% грошового вираження товарообороту кави), Італія (17,9%) та Німеччина (13,1%). Цікавим є те, що Польща займає 13,8% обороту у тонах, проте 7,9% грошового еквіваленту товарообороту, тоді як Італія займає 11,8% обсягу імпорту у натуральних показниках і 17,9% у грошових. Диференціація у структурі імпорту кави спричинена різними ціновими категоріями ввезеної продукції. Україна також виступає у якості експортера за даним продуктом у Білорусь (75%), Молдову (14%), Грузію (6%) та інші країни. Імпорт кави перевищує експорт у 61,46 разів у натуральних показниках та 70,44 разів у грошовому еквіваленті. В тому числі 62,6% експорту складає торгівля з країнами СНД проти 17,7% імпортованих товарів [1].

Крім кількісних показників, ринок кави можна охарактеризувати якісно. Так, на основі соціологічного опитування, проведеного автором,¹ можна говорити, що 77,09% громадян задоволені асортиментом кави, що представлений на національному ринку, при цьому представниці жіночої статі демонструють вищу ступінь задоволеності (90%). Проте за п'ятибальною шкалою якість

---

¹ Дослідження проводилося у січні 2014 року у м. Дніпропетровську. У опитування взяли участь 144 особи від 17 до 62 р. Середній вік опитуваних – 27,42 роки

кавових продуктів на вітчизняному ринку (5 - найвищий бал, 1 – найменший) українці оцінили у 3,62 бали (бал є однаковим у представників обох статей). Найбільшою популярністю серед опитуваних користується натуральна мелена кава (32% респондентів) та натуральна розчинна (26%). 30% опитуваних у буденному житті надають перевагу іншим напоям. Крім того, 36% респондентів замовляють каву у ресторанах, кафе та кав'ярнях декілька разів на місяць, 22% - раз на декілька місяців, 16% - декілька разів на тиждень. У процесі вибору ресторанного закладу, що пропонують кавові продукти, українці перш за все надають перевагу таким чинникам, як якість продукту (26%), рівень обслуговування (24%), цінова політика (20%), місцезнаходження закладу (13%), інтер'єр (12%). Якість обслуговування та сировини є більш цінними для чоловіків, а інтер'єр та ціна кави – для жінок. Яскраво вираженою закономірністю є те, що 40,9% жінок готові викласти за порцію кави до 20 грн., 54,55% – у ціновому діапазоні 20-35 грн. і лише 4,5% більше 35 грн. Чоловіки є щедрішими: 23,33% витратили б більше 50 грн., щоб посмакувати чашкою еспресо, 13,33% – 35-50 грн., 23,33% – 20-35 грн. і 40% – не більше 20 грн.

Важливо визначити основні тенденції розвитку вітчизняного ринку кав'ярень, що можуть стати загрозами для учасників ринку: отримання збитків великою кількістю кав'ярень у зв'язку із зниженням рівня життя населення внаслідок політичної кризи 2013-2014 рр.; повільний розвиток класичних кав'ярень, що пропонують лише напої та десерти; превалювання чайних продуктів над кавовими; Україна не є країною вирощування кави через невідповідність кліматичних умов для вирощування кавових дерев, а отже ціна сировини для виготовлення кави залежить від курсу долара, що в світі останніх подій є особливо актуальним фактором успіху.

Отже, в сьогоденних економічних реаліях не можна говорити про перспективу стрімкого розвитку національного ринку кави. Лише у симбіозі із відновленням політико-економічної стабільності можна говорити про ефективність запропонованих заходів. Сьогодні кав'ярням слід робити акцент на диверсифікації бізнесу шляхом розширення асортименту продукції, просуванні брендів у SMM та через власні сайти як тенденцію часу для того, щоб залишатися успішними на ринку. Також особливої уваги заслуговує аналіз фінансового зрізу існування підприємств-кав'ярень як фактору окупності фірми.

Література: 1. Кофе в статистике и цифрах [Електроний ресурс]. - Режим доступу: <http://presentway.com/kofe-v-statistike-i-cifrax/> 2. Огляд ринку кави. [Електроний ресурс]. / Інформаційно-аналітична агенція «Союз-інформ» Режим доступу : <http://www.souz-inform.com.ua/index.php?language=ukr&menu=article/coffee>.

*Бережна К.В., Гулейко Ю.О., студентки
Науковий керівник - Гессен А.Є., ст. викладач
Дніпропетровська державна фінансова академія*

ПРОБЛЕМИ ОРГАНІЗАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ НА ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

У зв'язку з переходом до ринкової економіки поняття та необхідність розвитку організаційної культури на вітчизняних підприємствах набуває особливої актуальності. На світовому ринку українські компанії без сформованої організаційної культури поступаються іноземним компаніям із розвинутою організаційною культурою. Саме тому вітчизняним компаніям потрібно формувати свою організаційну культуру, що вплине на підвищення ефективності діяльності підприємства.

На сьогодні існує велика кількість визначень «організаційна культура». Так деякі науковці трактують визначення організаційної культури як філософію та ідеологію управління, ціннісні орієнтації, вірування, очікування, норми, що лежать в основі відносин та взаємодій як усередині організації, так і за її межами. На нашу думку, організаційна культура – це інтегральна характеристика цілей та цінностей організації, специфічні принципи поведінки в межах організації та поза її межами, способів оцінки результатів діяльності.

Основою виміру організаційної культури є такі характеристики, як: ототожнення з організацією, важливість групової діяльності, увага до людей, інтеграція діяльності підрозділу, контроль за поведінкою працівників, толерантність до ризику, розподіл винагород на основі результативності, терпимість до незгоди, орієнтація на кінцевий результат, зосередженість на відкритій системі [1].

Організаційна культура є суттєвим чинником підвищення конкурентоспроможності сучасного підприємства. Вона здатна впливати як на імідж організації, бути чинником мотивації працівників, тобто створювати певні переваги над конкурентами.

Управління організаційною культурою включає в себе аналіз ризиків, майстерності міжособистісного спілкування, створення мотивації до змін, почуття психологічної безпеки, позитивного бачення майбутнього, використання можливостей для зворотного зв'язку та активного залучення працівників до обговорення тих чи інших питань, у тому числі усвідомлення ризиків та можливих втрат. Робочі умови мають стимулювати та спонукати до навчання [2].

Важливо відзначити, що сьогоднішній рівень організаційної культури на українських підприємствах не передбачає орієнтації на створення сприятливих умов для перспективної діяльності, а спрямована на задоволення поточних потреб. Завдання розвитку організаційної культури покладено на керівництво організації.

При вирішенні питань щодо розвитку організаційної культури керівникам організацій, перш за все, слід враховувати особливості суспільної свідомості та психології, українського менталітету, які завжди впливали на наше економічне середовище й економічну культуру. Також велику роль відіграє саме управлінська культура, що передбачає раціональне планування часу, делегування повноважень підлеглим, підбір надійних помічників, створення навколо себе атмосфери довіри, відповідальності і багато іншого.

Проблемний спектр формування організаційної культури підприємств також становлять проблеми пов'язані з процесами зовнішньої адаптації та внутрішньої інтеграції. Процес внутрішньої адаптації і виживання об'єкта господарювання пов'язаний з пошуком і знаходженням підприємства своєї ніші (відповідного сектору) та його пристосуванням до постійних змін з боку зовнішнього оточення. Це процес досягнення цілей і взаємодії із зовнішнім середовищем [3]. Процес внутрішньої інтеграції пов'язаний зі встановленням і підтримкою ефективних відносин у роботі між членами підприємства. Процес внутрішньої інтеграції часто починається з постановки специфіки у визначенні самого себе стосовно окремих груп (колективів, субкультур), так і до всього персоналу підприємства в цілому. Зрозуміло, що розвиток організаційної культури потребує певних фінансових затрат, які вітчизняні керівники неспроможні собі дозволити. Це також можна віднести до однієї із важливих проблем на шляху до розвитку організаційної культури вітчизняних підприємств.

Організаційна культура є одним з чинників на шляху до розвитку діяльності підприємства і визначає його конкурентоспроможність на ринку. В умовах сучасної економіки важливим є формування культур, відкритих до змін, які сприяють швидкому маневруванню, розвивають різні форми взаємодії, активізують менеджмент на основі знань, посилюють корпоративну відповідальність та моральну добросовісність. Розвиток організаційної культури покладено саме на керівництво організації, яке у свою чергу стикається з певною низкою проблем, які потребують вирішення на шляху до розвитку організаційної культури, а саме: особливості національної свідомості, проблема фінансового забезпечення, проблеми пов'язані з процесами зовнішньої адаптації та внутрішньої інтеграції. І тільки застосувавши досконалі методи стратегічного менеджменту можна досягти високого рівня організаційної культури.

Література: 1. Богатырев М. Организационная культура предприятия / Проблемы теории и практики управления – 2005. - №1. С. 104-110
2. Калініченко Т.І. Теоретичні підходи до тлумачення організаційної культури / Т.І. Калініченко // Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво. – 2010. – № 3. – С. 62-67. 3. Кригульська Т.В. Деякі аспекти проблеми структуризації організаційної культури підприємства / Т.В. Кригульська // Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво. – 2010. – № 3. – С. 76-80.

МАРКЕТИНГ : ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ

В современных условиях одной из важнейших концепций управления предприятиями является маркетинг, призванный формировать рациональные производственные программы, оперативно реагировать на складывающиеся ситуации на рынках сбыта продукции и, в конечном итоге, побеждать в условиях конкурентной борьбы. Экономический смысл использования маркетинга состоит в ускорении отдачи производственных фондов предприятий, повышении мобильности производства и уровня конкурентоспособности выпускаемых товаров, своевременном создании новых товаров и ускорении их продвижения. Маркетинг помогает в определении оптимальных возможностей роста при определении путей структурной трансформации экономики в конкретных социальных, политических и культурных условиях страны.

Маркетинг – это организационная функция и совокупность процессов создания, продвижения и предоставления ценностей покупателям и управления взаимоотношениями с ними с выгодой для предприятия.

В современных условиях, в связи с меняющимся характером рынка, перенасыщенного высококачественными и разнообразными товарами, маркетинг приобретает всевозрастающее значение. Набирает темпы переход к принципиально иной концепции технологических процессов. Расширяется работа на заказ, так как потребители хотят покупать товары, отвечающие их индивидуальным потребностям [2].

Однако существуют и проблемы развития современного маркетинга, которые связаны с тем, что попытки выдать маркетинг за универсальное средство от тяжелых недугов современной экономики остаются безуспешными. Являясь, по существу, специфическим монополистическим орудием конкурентной борьбы, маркетинг приводит к жесткой схватке монополистических гигантов за экономическое господство, что имеет следствием усиление нестабильности, ведет к увеличению совокупных затрат на единицу продукции, вызывает рост цен. Проблемы существуют, но нельзя не признать, что использование принципов маркетинга – это двигатель прогресса, маркетинг является новым средством конкурентной борьбы. Нестабильная экономическая и политическая ситуация в стране пока не позволяет в полной мере реализовать основные положения концепции маркетинга, так как маркетинг, прежде всего,

предполагает сбор и анализ сведений о рынке и его среде, составление на их основе кратко-, средне- и долгосрочных прогнозов развития рыночной ситуации. Кроме того, психологически украинские потребители в большинстве своем еще не готовы к ведущей роли «диктатора» рынка.

Среди проблем современного маркетинга выделяют следующие: существование теневого сектора, демпинг, подмена стандартов, активная деятельность «партизанов от маркетинга» в консалтинге; конфликт социологии и маркетинга, навязывание социологами собственных стандартов в исследованиях; отсутствие стратегического видения роли маркетинговых служб в будущем успехе предприятия; разобщенность маркетинга и подразделений предприятия. Для эффективности рыночной деятельности необходимо, чтобы такие ключевые подразделения предприятия как финансы, сбыт и маркетинг действовали по единой стратегии [3, с. 71].

Перед предприятиями, занимающимися маркетингом, стоит главная задача подходить к принятию решений в этой области последовательно и комплексно. Во-первых, необходимо разбираться в маркетинговой среде и, в частности, в особенностях системы торговли. Во-вторых, предприятию предстоит определить, на какие конкретные рынки следует выйти, а это требует оценки вероятного уровня доходов на вложенный капитал в сопоставлении со степенью существующего риска. В-третьих, необходимо решить, как именно выходить на каждый привлекательный рынок – с помощью экспорта, совместной деятельности или прямого инвестирования [2].

Уже сейчас и на уровне собственников и руководителей бизнеса, и на уровне маркетологов становится понятным, что маркетинг – это не реклама, а, в первую очередь, стратегический анализ, рыночные исследования, стратегическое планирование с расчетом рисков. А это значит, что маркетинг в Украине скоро выйдет на новый уровень. Можно сказать, что начало улучшения ситуации является очевидным, но не стоит спешить с выводами – до развитого маркетинга еще далеко. Проблемы начинаются на предприятиях с того, что маркетологи выполняют не свойственные своим функциям задачи.

Литература: 1. Архимова И.М. Промышленный маркетинг. – К. : И-во «Знания», 2001. – 294 с. (2-е издание) 2. Кендюхов А.В., Столяров Е.М., Меркулова А.П. Международный маркетинг – проблемы и перспективы развития в Украине / А.В. Кендюхов, Е.М. Столяров, А.П. Меркулова [Электронный ресурс] – Режим доступа: http://www.rusnauka.com/26_OINXXI_2009/Economics/52277.doc.htm 3. Хамидова О.М., Зими́на Е.В. Проблемы и перспективы развития маркетинга в Украине / О.М. Хамидова, Е.В. Зими́на // Проблемы материальной культуры – Экономические науки. – С. 69-72. – Режим доступа: http://archive.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum%20/KNP/156/knp156_69-72.pdf

*Борисенко Д.В., студентка
Науковий керівник - Гессен А.Є., ст. викладач
Дніпропетровська державна фінансова академія*

АКТУАЛЬНЕ ЗНАЧЕННЯ КОРПОРАТИВНОЇ КУЛЬТУРИ ДЛЯ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ

Корпоративна, чи організаційна, культура включає в себе корпоративні цінності, систему відносин, що складаються в ході професійної діяльності, і поведінкові норми, що поділяються її співробітниками.

Формування і розвиток корпоративної культури має актуальне значення для комерційного банку, оскільки в сучасних умовах його успіх і розвиток безпосередньо залежить від сприйняття споживачами цієї організації – позитивної атмосфери, що склалася в організації, ставлення співробітників до споживача послуг, відносин організації із зовнішнім середовищем, ступеня лояльності співробітників.

Розвиток корпоративної культури завжди пов'язаний з інноваціями, спрямованими на досягнення бізнес-цілей. До основних елементів корпоративної культури комерційного банку належать:

- Місія та стратегія банку.
- Цінності банку.
- Взаємовідносини з клієнтами банку.
- Взаємовідносини з працівниками банку.
- Інноваційна діяльність.
- Навчання персоналу.
- Робота з молоддю.

Основною умовою і фактором формування вектора розвитку організаційної культури банку є його організаційна структура. Для банків, як правило, характерними є три типи організаційної структури – лінійно-функціональна, дивізійна та матрична.

Лінійно-функціональна структура управління характерна для дрібних і середніх банків, що не мають філій, і являє собою розподіл всіх підрозділів банку на дві групи: перша група об'єднує підрозділи, що виконують основні функції банку й безпосередньо пов'язані із його клієнтами, друга – підрозділи, що здійснюють забезпечення роботи підрозділів першої групи.

Дивізійна структура управління являє собою виділення автономних підрозділів та надання їм права залучати і розміщувати ресурси з метою отримання доходу.

Для матричної структури управління характерне закріплення в організаційній структурі банку двох напрямів управління: вертикальний напрям являє собою управління основними й забезпечуючими структурними підрозділами банку, горизонтальний –

управління окремими проектами й програмами, для реалізації яких залучаються персонал і ресурси інших підрозділів банку.

Аналізуючи досвід різних вітчизняних банків, доводиться з констатувати: багатьом з них ще дуже далеко до світових стандартів роботи. Поки що вони не усвідомлюють вигоди від перебудови своїх компаній у відповідності з основним принципом успішного бізнесу - орієнтації на клієнта.

Основна функція банку - робота на клієнта, в ім'я клієнта і для клієнта. Саме ця ідея має бути рушійною силою кожної дії банківського службовця, кожної висловленої вголос думки, погляду, поведінки на робочому місці.

Якщо говорити про розвиток ефективної, орієнтованої на клієнта корпоративної культури, то необхідно трансформувати звичну функцію керівника по відношенню до підлеглого з позиції начальника на позицію начальника-наставника при переході до системи, орієнтованої на клієнта. Начальник підтримує і направляє підлеглого в роботі, пов'язаної з клієнтом.

Одним з елементів формування та розвитку корпоративної культури є система мотивації співробітників. Вона надає безпосередній вплив на формування духовно-емоційного фону життєдіяльності фірми, проявляється в сталому в ній морально - психологічному кліматі, соціально-психологічному настрої, самопочутті працівників.

Система управління діяльністю та мотивації має бути заснована на цінностях, стратегії та місії банку, для залучення співробітників в цілі організації. З цією метою розроблені критерії оцінки співробітників на основі складових корпоративної культури: бізнес-мислення, стратегічне мислення, орієнтація на результат, побудова відносин, командне лідерство, управління змінами.

Запропонована система мотивації розроблена для матеріальної мотивації кожного співробітника на основі його роботи за місяць. кожен співробітник оцінюється окремо, спирається на систему оцінки особистої ефективності співробітника.

Отже, розвинута корпоративна культура сучасної компанії припускає об'єднання персоналу, керівництва і власників банківської установи, її партнерів і клієнтів на основі єдиної системи цінностей, що дозволяє значно підвищити швидкість реакції банку на зміну переваг клієнтів, знизити рівень різного роду протиріч, затвердити орієнтири довгострокового розвитку, підвищити рівень доходу.

Література: 1. Ізюмцева Н.В., Калмикова О.М. Напрямки покращення моделі корпоративної культури в банку // Бізнес Інформ. – 2012. – №12. – С. 275–279. 2. Вовк В.Я., Наумік К.Г. Організаційна культура як фактор забезпечення конкурентоспроможності банків [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dspace.uabs.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/824/1/30.pdf>

КУЛЬТУРА УСНОГО СПІЛКУВАННЯ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ

Актуальною є проблема усного спілкування сучасної молоді, оскільки культура мовлення всього нашого суспільства і культура мовлення молоді зокрема – це чи не найяскравіший показник стану їх моральності, духовності, культури взагалі.

Проблеми культури спілкування молоді є об'єктом зацікавлення багатьох вчених, філологів, соціологів, учених-українознавців, лінгвістів, зокрема О. Корніяка, П. Моцюк, С. Єрмоленко, Л. Масенко, Б. Ткаченко та інші.

Мета роботи: проаналізувати культуру усного спілкування сучасної молоді.

Мова – це душа та найвища цінність кожного народу. Від найдавніших часів мова супроводжує людину на всіх етапах її життя. Без мови не існувало б людини, як розумної істоти, тому що всі проблеми людина вирішує, користуючись мовою. Без мови не має держави, бо саме у мові - важливий сенс існування держави, її могутність і сила. Людська думка, яку людина формує, щоб виразити її не тільки оточуючим, а й собі, теж не може існувати без мови.

Культура мовлення – це мистецтво професійного спілкування, вміння сказати слово в потрібний час, гарно висловлювати свою думку, із дотриманням правил етикету. Тому, щоб бути шанованим у суспільстві, корисним собі та людям, мати вміння створювати належну атмосферу спілкування, бути освіченою і культурною людиною дуже важливо мати необхідні навички культурного спілкування, потрібно постійно розвиватися. Адже чим вищий рівень мовної культури людини, тим вищий її творчий потенціал, професійний рівень.

Молодь – це майбутнє нашої держави, нашого народу. Саме вона повинна зберегти українську мову та донести її до наступного покоління у всій її красі. Але зараз не секрет, що змінилися стосунки між людьми: користолюбство, низька культура, байдужість, зневажання честі, совісті, зростання злочинності. Ці процеси не оминули й молодь, адже саме молодь є тим елементом, для якого найбільш складно у невизначеності формувати свою власну систему цінностей. Для різних категорій молоді існують свої уявлення про авторитети, норми поведінки, пріоритети. Особливо це помітно у ставленні молоді до мови свого народу, яка є універсальним засобом вираження внутрішнього світу індивіда, складовою загальнолюдських цінностей.

Більша частина молоді володіє культурою мовлення, але й зустрічаються ті, що просто зневажають себе і оточуючих, порушуючи норми спілкування. Сьогодні можна почути : «Куда прьош?», замість «Зачекай, будь ласка, я тебе зараз пропущу», «шо-шо», замість «Повторіть, будь ласка, ще раз!», гнать беса, ганяти понти, прикольно, ніфіга, обалденно, офігенно, тіпа, короче, блін, кльово і безліч іншого.

Дуже часто молодь використовує не лише сленгові слова, а й таку лексику, яка неприпустима для людини. Це так звана інвективна лексика і фраземіка - образливі слова, лайка. Є багато прикладів її використання, але найбільш лояльніші такі : щоб тебе грім побив; щоб тебе підняло і гепнуло; щезни, собако; іди до бісової матері та інші. Поширення і використання таких лихих слів пояснюється тим, що саме ця мова допомагає молоді яскравіше висловити свій емоційно-експресивний стан.

Крім лихослів'я, жаргону та сленгів, дуже часто молодь, особливо у Східній Україні, використовує суржик. Суржик – це збіднена мова, яка не передає всієї милозвучності української мови та колориту нації. Зараз ця мова часто використовуються в газетах, в брошурах, на телебаченні, а особливо на естраді, яка декого примушує сміятися, а багатьох плакати від такого ставлення до української мови. Це слова на зразок: самольт, больниця, кукла, магазин, утюг, сільодка, січас, строїти, ремонтірувать, від нього всього можна ожидать та багато іншого.

Отже, сьогодні ми бачимо, що культура спілкування молоді в українському суспільстві вкрай низька. Адже мовна неграмотність, невміння написати елементарний текст, перекласти його з української мови на російську чи навпаки, чомусь перестали сприйматись як недолік. Також бракує сучасному студентові ввічливості, чемності, уміння з гідністю вийти з важкої ситуації завдяки доброму слову, а не через лихослів'я або образливі слова. Чистота мовлення вимагає уникнення жаргонних і лайливих слів, які не відповідають нормам літературної мови і людської поведінки. Але, на жаль, тепер їх уживають не тільки хлопці, але й дівчата, не соромлячись часом і викладачів, перехожих на вулиці, навіть батьків. Особливої уваги потребує вживання в мовному середовищі молоді слів-паразитів, сленгу та жаргонізмів. Окремо потрібно сказати про суржик, який став рідним не лише простим людям, а й проник на телебачення, до газет.

Сьогодні проблема культури спілкування молоді потребує своєчасного вирішення і залежить як від людей, так і від держави. Уважне ставлення держави до молодого покоління, точніше до мовленнєвої культури – це запорука кращого майбутнього. Бо наша молодь – наше майбутнє!

ВПРОВАДЖЕННЯ СТАНДАРТІВ МІЖНАРОДНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ПРАЦІ НА ВІТЧИЗНЯНОМУ РИНКУ ПРАЦІ

Праця - це невід'ємне право людини й необхідна передумова її самореалізації. В наш час саме працю розглядають як одне із найважливіших прав людини, а захист цього права є дуже важливим завданням юриспруденції. Праця може як надавати конкурентних переваг країні та висвітлювати її гарне становище, так і навпаки – робити з країни «аутсайдера».

Міжнародні стандарти праці висувають мінімальні вимоги, які цивілізована держава зобов'язана забезпечити своїм громадянам у трудовій сфері. Загострення протиріч між внутрішнім й зовнішнім (міжнародним) трудовим законодавством пов'язане із невідповідністю вітчизняних стандарти праці.

МОП – унікальна організація, уповноважена розробляти міжнародні правові стандарти праці у формі конвенцій, рекомендацій і протоколів, які стосуються найрізноманітніших напрямів діяльності. Її унікальність полягає в тому, що вона є трибічною: в ній представлені уряди, представники підприємців і працівників. Система контролю МОП за дотриманням прав і свобод у сфері праці є найважливішим механізмом захисту трудових прав сучасності [4].

Дана організація надає допомогу різноманітним країнам у виявленні ними проблем правозастосування, його слабких місць тощо, вносить пропозиції щодо заходів, спрямованих на розв'язання існуючих проблем.

Міжнародна спільнота значну увагу приділяє правовій регламентації оплати праці. Міжнародно-правовими стандартами у відповідній сфері є впорядкована система вимог щодо оплати праці, розроблена на основі діяльності міжнародних організацій та взаємних угод між державами [2].

У Статуті МОП одним із основних завдань проголошено «визнання принципу рівної оплати за рівну працю». Надалі цей принцип знайшов підтвердження у Декларації про цілі та завдання Міжнародної організації праці, у розд. III якого передбачається зобов'язання цієї організації сприяти прийняттю країнами програм, що мають на меті надання можливостей трудящим для участі на рівних засадах у розподілі здобутків прогресу у сфері заробітної плати, робочого часу й інших умов праці. Однак діяльність МОП у цій сфері була й залишається дещо обмеженою.

Найбільш важливою є Конвенція МОП № 95 «Про захист заробітної плати» 1970 р. Основною її засадою є своєчасність і

повнота виплати заробітної плати, яка охороняється від протизаконної практики відрахувань, затримань виплати тощо [2].

Керуючись класифікацією актів МОП з приводу «міжнародних стандартів, що детально регламентують безпеку і гігієну праці» можна узагальнити та вирізнити акти, якими встановлюються міжнародні правила безпеки і гігієни праці, та акти, що спрямовані на забезпечення дотримання цих правил. До першої групи доцільно відносити: 1) принципи національної державної політики в царині безпеки та гігієни праці; 2) загальні та галузеві правила з техніки безпеки і спеціальні технічні правила оснащення верстатів і машин захисними пристроями; 3) правила з гігієни праці, забезпечення гігієни праці за використання на виробництві хімічних речовин; галузеві правила з гігієни праці у промисловості, в торгівлі, в установах, на морському транспорті тощо; 4) заходи щодо запобігання нещасних випадків на виробництві; 5) міжнародні стандарти з перенесення і пересування тягарів; 6) медичний огляд трудящих, зайнятих на особливо шкідливих роботах. До другої: 1) створення на підприємствах служб гігієни праці; 2) інспекція праці у промисловості, торгівлі, сільському господарстві, у будівництві, на транспорті, в гірничодобувній промисловості [3].

Дотримання обов'язкових для виконання норм міжнародного права у тому вигляді, як їх викладено у конвенціях Міжнародної організації праці, має бути звичайною справою в кожній країні цієї планети.

Враховуючи системність нормативних приписів, що містяться у міжнародних нормативно-правових актах, їх здійсненні у вітчизняному законодавстві повинна передувати відповідна підготовча робота. Сутність її полягає у комплексному врахуванні всіх елементів змісту міжнародних норм про працю, що надасть можливість проаналізувати той чи інший міжнародно-правовий акт з позиції доцільності та необхідності його здійснення [1].

Сьогодні в Україні відбувається активний процес гармонізації національного законодавства з міжнародними стандартами в галузі охорони праці, зокрема й стандартами, визначеними в актах МОП, та європейськими. При цьому Україна перебуває лише на першому етапі розвитку законодавства в напрямі євроінтеграції.

Література: 1. Лукаш С.С. Міжнародно-правове регулювання в сфері праці / С.С. Лукаш // Юридична наука і практика. – 2011. - № 2. – С. 28-34. 2. Неплюхіна С. Е. Міжнародно-правові стандарти оплати праці / С.Е. Неплюхіна // Актуальні проблеми права : теорія і практика. – 2012. - № 25. – С. 650-655. 3. Серета О. Г. Міжнародні стандарти з охорони праці: сучасний стан та перспективи адаптації законодавства України / О.Г. Серета // Публічне право. – 2013. - № 2(10). – С. 219-226. 4. Ходос Л. В. Міжнародні стандарти праці та політико-правові проблеми гармонізації національного й світового ринків праці / Л.В. Ходос // Форум права. – 2010. – № 1. – С. 381–388.

МОВНІ ЗАСОБИ ПЕРЕКОНУВАННЯ

Останнім часом спостерігаємо активний інтерес до проблем комунікації з точки зору впливу на аудиторію. Бути переконливим особливо необхідно тим, кому треба зацікавити, переконати аудиторію, змусити її виконувати певні дії.

У всіх ситуаціях сильна аргументація має одні й ті самі ключові елементи: 1) чіткий виклад проблеми і своєї позиції по відношенню до неї; 2) наведення доказів і обґрунтованих аргументів на підтримку своєї позиції; 3) спростування протилежних точок зору і аргументів [2, с. 110].

Ефективним способом переконання є сугестія (від лат. suggestio – навіювання). Сугестивний метод – психологічний вплив на особу або групу осіб, розрахований на беззаперечне сприйняття незалежно від їх думок і волі.

Засобами сугестивного впливу є слова, жести, міміка. Загалом від інших способів впливу він відрізняється зниженою аргументацією. Сугестатор (той, хто впливає) відповідно до своїх намірів, використовуючи прийоми навіювання, «вводить» у психіку сугеренда (той, на кого впливають) установки, спрямовані на зміну психічної діяльності. Навіювання застосовують при зниженому рівні усвідомлення і критичності, регулюючи і стимулюючи психічну і фізичну активність.

Здійснюючи виховний вплив, особистість повинна володіти різноманітними способами впливу на особистість, в тому числі й методами, пов'язаними з психікою, тому що елементи навіювання задіяні у кожному акті навчально-виховного процесу.

Переконання – суттєвий вплив на особистість з використанням логічних доводів і психологічних прийомів. Вміння переконувати – важлива якість особистості. Методи переконання служать доповненнями інших методів.

Основні форми переконання: у вигляді бесіди, яка покликана викликати довіру та викласти свою точку зору. Головною задачею роз'яснення являється інформування. Можемо стверджувати, що вплинути на переконання особистості або групи можна тільки двома методами: навіюванням і переконанням (переконуванням).

Основним інструментом інформування є розповідь – це живий і образний виклад суті справи. Вибудовується двома шляхами: індуктивним (від загальних положень до подробиць) і дедуктивним (від окремих фактів до узагальнень).

До інструктивного роз'яснення вдаються тоді, коли від слухача вимагається запам'ятати, що і як потрібно робити. Тут апелюють не до мислення, а до пам'яті. Вдале для тих, хто звик до строгих алгоритмічних правил і вказівок, але творчі натури відчують до нього спротив. Роз'яснення, яке розповідає, схоже на розповідь, націлене на виклад фактів у вигляді живого оповідання.

А от роз'яснення, яке розмірковує, будується таким чином, щоб поставити запитання й самому на нього відповісти.

Слід зазначити, що на проблемне роз'яснення на відміну від розмірковування, відповідь дає слухач. Перед співрозмовником ставляться запитання «за» і «проти», які змушують його самостійно мислити. Використовується на противагу спонуканню слухача до відповіді, коли весь хід міркувань породжує бажання відповісти й провокує перехід слухача до захисту.

Відмінною ознакою доказу є те, що він будується на законах логіки: законі тотожності; законі протиріччя; законі не існуючого третього; законі достатньої підстави.

Необхідно пам'ятати: переконання ми створюємо у власному серці, де наші переживання, кажучи мовою психофізики, квантової психології, трансформуються в електромагнітні хвилі, які взаємодіють із зовнішнім світом. Адже людська субстанція, яку називаємо «свідомістю», є частиною Всесвітньої Свідомості. Людина багатомірна, вона є й макрокосмосом, і мікрокосмосом одночасно [1, с. 6-7].

У логічному плані природа доказу й спростування однакова. Але в психологічному плані різниця колосальна – у спростуванні ми завжди зіштовхуємося з чимось «Я», а в процесі доказу об'єктивно даємо оцінку чи погляд на дану ситуацію чи явище.

Отже, механізм переконування передбачає, з одного боку, цілеспрямований, усвідомлюваний характер впливу, застосування аргументів і фактів, дотримання логіки доведення і обґрунтування, апелювання до істинності і значущості, а з другого – свідоме, уважно-критичне ставлення реципієнта до змісту інформації, що йому пропонується, і до способу її подання. Механізм переконування ґрунтується, з одного боку, на доказовості (переконливості), тобто на аргументах, що підтверджують істинність і значущість для реципієнта того, що йому пропонують, а з іншого – на самостійному, свідомому, критичному ставленні того, кого переконують, до того, що йому пропонується прийняти.

Література: 1. Данилова Т.М. Становление Нового Человека. Основы развития сознания. – К. : СПД Лыко Б.Б., 2006. – 128с. 2. Krois-Linder A. International Legal English. A course for classroom or selfstudy use. Preparation for the International Legal Certificate (IELC) /Amy Krois-Linder and Translegal. – Cambridge University Press, 2010. – 320 p.

ФОРМУВАННЯ МАРКЕТИНГОВОЇ СТРАТЕГІЇ ПІДПРИЄМСТВА

Побудова ринкових економічних відносин в Україні зумовлює необхідність посилення стратегічного напрямку діяльності підприємств. Надзвичайно важливе місце в стратегічній діяльності підприємства посідає його маркетингова стратегія, яка формує ринкові стратегічні орієнтири. Однак теоретична база маркетингової стратегії підприємства залишається нині слабкою. В економічній літературі (як зарубіжній, так і вітчизняній) відсутня єдність поглядів щодо сутності і змісту маркетингової стратегії підприємства.

Термін «маркетингова стратегія» складається із двох понять, Оскільки поняття «стратегія» означає довготерміновий план дій, то у сполученні з поняттям «маркетингова» вказує на те, що сферою реалізації такого плану є маркетингова діяльність підприємства, і, відповідно, його мета – задоволення попиту споживачів.

Розроблення і впровадження відповідної маркетингової стратегії є першим і основним фактором ефективної маркетингової діяльності вартісноорієнтованого підприємства. До інших належать: креатив, тактика реалізації маркетингових заходів, управління маркетингом і вплив зовнішніх факторів [1, с. 100].

Обрана стратегія маркетингової діяльності підприємства визначає набір заходів маркетингових програм, які можуть бути спрямовані:

- на максимум економічного ефекту незалежно від ступеня ризику;
- мінімум ризику без досягнення великого ефекту, але з можливістю міцного закріплення на даному ринку з конкретною номенклатурою;
- різні комбінації цих двох підходів [2, с. 61].

Відповідно можна виділити дві групи маркетингових стратегій:

- стратегії відносно продукту – стратегії, які забезпечують успішний збут продукції на ринку;
- стратегії відносно ринку – стратегії, що характеризують політику підприємства відносно частки ринку [1, с. 62].

Формування маркетингової стратегії слід розглядати як сукупність п'яти взаємозалежних процесів:

1. Стратегічний аналіз ринкової ситуації. Цей етап доцільно поділити на два напрямки аналізу: аналіз проміжного (маркетингового) середовища й оцінка маркетингового потенціалу підприємства. Метою аналізу проміжного середовища є визначення

рівня нестабільності маркетингового оточення (вивчення сучасного ринку, визначення вимог споживачів, дослідження конкурентів і постачальників). При аналізі внутрішнього середовища підприємства визначаються ті можливості й той маркетинговий потенціал, на які підприємство може розраховувати в процесі досягнення маркетингових цілей. У процесі цього аналізу оцінюється вся система господарювання підприємства й окремих його підсистем щодо реалізації можливостей, які проміжне середовище надає підприємству.

2. Визначення цілей маркетингу. Залежно від положення підприємства на ринку, наявності ресурсів, тривалості періоду обертання товарів, необхідно конкретизувати основні цілі маркетингу, орієнтовані на: завоювання споживача й стимулювання попиту, збільшення обсягу реалізації, завоювання й збільшення частки ринку, досягнення конкурентних переваг на ринку.

3. Вибір оптимальної маркетингової стратегії. На цьому етапі приймається рішення щодо того, якими засобами підприємство буде досягати поставлених цілей.

4. Розробка маркетингового плану. Етап, спрямований на ефективну реалізацію стратегії. На даному етапі визначаються цільові показники, спрямовані на забезпечення організаційних умов діяльності та маркетингових напрямків підвищення ефективності діяльності підприємства шляхом продуктивного використання ресурсів.

5. Оцінка й контроль результатів. Цей процес забезпечує стійкий зворотній зв'язок між ходом процесу досягнення цілей і власне цілями, що стоять перед маркетингом. Такий механізм зворотного зв'язку використовується для моніторингу й коригування стратегії [3, с. 121-122].

Отже, зміст оцінювання ефективності маркетингових стратегій вартісно-орієнтованих підприємств проявляється в аналізі формування стратегії і результатів її реалізації, їх відповідності поставленим цілям та здійсненим витратам. Так як формування маркетингової стратегії складається із п'яти взаємопов'язаних стадій, всі вони доповнюють одна одну і в загальному вигляді кінцевим продуктом виходить маркетингова стратегія підприємства.

Література: 1. Коваль З.О. Поняття і сутність ефективності маркетингових стратегій вартісно-орієнтованих підприємств / З.О. Коваль // Національний університет «Львівська політехніка». – 2012. – С. 99-104. 2. Іщенко Н.М. Визначення цілей і розробка стратегії маркетингу / Н.М. Іщенко // Маркетинг транспортних послуг. – 2011. – С. 60-63. 3. Телетов О.С. Маркетинг у промисловості: Монографія / О.С. Телетов. – К. : Центр навчальної літератури, 2004. – 248 с.

МОВЛЕННЄВИЙ «АНТИЕТИКЕТ» СУЧАСНОГО СТУДЕНТА

Особливої актуальності набуває проблема виховання у мовця загальнолюдських ціннісних орієнтирів, оскільки культура мовлення всього нашого суспільства і культура мовлення студентів зокрема – це чи не найяскравіший показник стану їх моральності, духовності, культури взагалі.

Метою роботи є дослідження та аналіз сучасного стану мовленнєвого етикету серед студентської молоді.

Об'єкт дослідження виступає мовна неграмотність та некомпетентність сучасного студента.

Сьогодні надзвичайно важливим є вивчення проблем ціннісних орієнтирів української молоді в європейському контексті з метою виявлення реальної картини всього, що відбувається з сучасною молоддю. Молодь є тим елементом, для якого найбільш складно у невизначеності формувати свою власну систему цінностей. Особливо це помітно у ставленні молоді до мови свого народу, яка є універсальним засобом вираження внутрішнього світу індивіда, складовою загальнолюдських цінностей.

Яким же є мовлення сучасного середньостатистичного студента? Більша частина студентів володіє навичками культури мовлення. Проте сьогодні під час занять можна почути від студентів сленг, ненормативну лексику. Студенти часто використовують не лише сленгові слова, а й жаргонну і, що взагалі неприпустимо для майбутнього випускника ВНЗ, – обстенну (позанормативну) лексику, яку польські мовознавці називають бридкою. Мабуть, ніхто не буде заперечувати, що через низьку культуру усного мовлення виявляються виразні ознаки бездуховності.

Мовлення деяких студентів у позааудиторному студентському, ширше – молодіжному середовищі, дещо відрізняється від їхнього мовлення в аудиторіях. Проводячи спостереження серед студентів II курсу однієї з академічних груп нашої академії, ми помітили, що розмовляючи між собою, студенти часто використовують сленгізми, що висвітлюють перш за все неграмотність та мовленнєву обмеженість особи. Поширення сленгу серед молоді самі студенти пояснюють тим, що саме мова сленгу допомагає їм яскравіше висловити свій емоційно-експресивний стан.

Робота над культурою мовлення сучасного студента – це і велика виховна робота з молоддю людиною, якій потрібно прийняти духовну істину: культура мовлення – не інтелігентська забаганка, а життєва необхідність для народу. Майбутній випускник вищого навчального закладу – людина, яка відповідатиме не лише за якісне виконання

роботи, а й за духовний мікроклімат колективу, який тримається на спілкуванні за допомогою слова. Використовувати жаргонні, нецензурні, грубі слова майбутній керівник не має права.

Основи культури спілкування кожної людини закладаються в сім'ї, школі. Але, очевидно, і в школі, а головне, у сімейному оточенні діти часто не чули від однолітків і батьків ввічливих слів. Мабуть, спілкування в деяких сім'ях обмежувалося лише наказовими формами і у вигляді не лише літературних виразів. Це підтверджують і результати анкетування, що ми провели серед студентів академічної групи ФК-12-1 (32 чол.).

Сьогодні перед викладачами ВНЗ стоїть завдання досягти того, щоб кожен студент оволодів засобами комунікативної професійної компетентності – «володіння засобами мовної комунікації і професійна компетенція як інформаційна складова» [3].

Щодо програми «Українська мова за професійним спрямуванням» для ВНЗ, то дослідники зазначають, що «заняття з професійної мовної підготовки – це той терен, де молодь опановує способи оперування мовою як знаряддям досягнення успіху в професійній сфері, а це, безперечно, не залишить студентів байдужими до таких занять і до такого предмета» [2].

На мою думку, на заняттях бажано використовувати різноманітні комунікативні вправи і завдання, етюди, соціально-рольові ігри для парної, групової, колективної взаємодії. Увесь навчальний матеріал потрібно поєднати «наскрізним сюжетом»: ділові взаємовідносини у виробничому колективі. Студенти на таких заняттях-іграх будуть учасниками виробничого колективу, що викликатиме у них жвавий інтерес, допомагатиме їм сформувати професійно важливі мовленнєві вміння, навчитися вживати «потрібні» слова для налагодження доброзичливих стосунків у колективі.

Сьогодні досконале володіння мовою стає важливим компонентом професіограми фахівців різного профілю, адже повний вияв професійних обдарувань індивіда відбувається саме засобами мовлення. Особливої значущості набуває проблема виховання у мовця, що усвідомлено творчо користується мовою як засобом самотворення, самоствердження і самовираження, загальнолюдських ціннісних орієнтирів, оскільки сьогодні культура і мова виявилися об'єднаними в царині духовних вартостей кожної людини і всього суспільства.

Література: 1. Актуальні проблеми розбудови національної освіти : Зб. науково-методичних праць. - Ч. II. Специфіка навчально-виховного процесу початкової освіти. — К.— Херсон, 2009. – 96 с. 2. Непійвода, Р. Як усе ж таки запровадити українську мову у наших вузах? / Р. Непійвода // Державність української мови і мовний досвід світу : Матеріали міжн. конф. – Київ, 2007. – 444 с. 3. Шубин, Э. Языковая коммуникация и обучение иностранным языкам / Э. Шубин. – Москва, 2008. – 350 с.

*Ігнатенко А.О., Малиш П.О., магістри
Науковий керівник - Ковальчук Н.В., к.е.н., доцент
Дніпропетровська державна фінансова академія*

МІЖНАРОДНЕ ПОДВІЙНЕ ОПОДАТКУВАННЯ ТА ШЛЯХИ ЙОГО ВРЕГУЛЮВАННЯ

Економічними передумовами виникнення та існування міжнародного подвійного оподаткування є значне поширення міжнародної економічної діяльності та інвестування за кордон, а також неузгодженість національного податкового законодавства з міжнародним.

Подвійне оподаткування означає обкладання одного об'єкта окремих платників податку одним і тим же (або аналогічним) податком за один і той же період часу (найчастіше - податковий період).

У міжнародній практиці були вироблені способи і методи усунення подвійного оподаткування, які являють собою основу механізму податкового регулювання. Усунення подвійного оподаткування може здійснюватися двома методами: у односторонньому та двосторонньому порядку. Сутність першого методу полягає у зміні національного податкового законодавства. У двосторонньому (багатосторонньому) здійснюється шляхом укладання міжнародних двосторонніх угод про уникнення подвійного оподаткування доходів від праці та капіталу, а також включення таких угод до національного податкового законодавства держави.

Найбільш поширеним методом в міжнародній податковій практиці є двостороннє усунення подвійного оподаткування, що здійснюється шляхом укладення між зацікавленими державами відповідних міжнародних податкових угод (конвенцій). Серед обов'язкових умов щодо уникнення подвійного оподаткування є міждержавні угоди, які стосуються взаємного погодження юридичної інтерпретації порушень в сфері оподаткування.

На сьогодні в нашій державі існує система двосторонніх чи багатосторонніх міжнародних договорів про уникнення подвійного оподаткування доходів і капіталу. Основним документом, що закріплює право резидентів, маючи справу з контрагентами з інших країн, щодо можливості оптимізації податкового навантаження за допомогою механізму уникнення подвійного оподаткування є Наказ ДПА України № 173 від 12.04.2002 «Про підтвердження статусу податкового резидента України» [1].

До країн Європи з якими Україна має угоди про уникнення подвійного оподаткування входять: Австрія, Бельгія, Білорусія, Болгарія, Велика Британія, Греція, Данія, Естонія, Ісландія, Іспанія, Італія, Кіпр, Латвія, Литва, Македонія, Молдова, Нідерланди,

Норвегія, Польща, Португалія, Республіка Сербія, Республіка Чорногорія, Російська Федерація, Румунія, Словаччина, Словенія, Туреччина, Угорщина, Фінляндія, Франція, ФРН, Хорватія, Чехія, Швейцарія, Швеція.

Пом'якшення або усунення подвійного оподаткування необхідно здійснювати за допомогою таких методів:

– вирахування: дохід обкладається податком за нижчою ставкою, що діє згідно з податковим законодавством країн, які уклали міжнародний договір про уникнення подвійного оподаткування;

– звільнення: відображає право на виключення з оподатковуваної бази доходів, отриманих за кордоном та майна, яке перебуває за кордоном. При цьому згідно з укладеним міжнародним договором про уникнення подвійного оподаткування перераховують доходи, оподатковувані в одній країні та звільнені від оподаткування в іншій;

– податковий кредит: сутність даного методу полягає у заліку сплачених за кордоном податків в рахунок зменшення зобов'язань платника податків по сплаті податку в своїй країні;

– податкова знижка: сплачені за кордоном податки включаються до суми витрат, на які зменшується сума доходів, що підлягають оподаткуванню;

– метод відстрочки: відстрочення оподаткування доходів, отриманих за кордоном, до моменту їх ввезення в країну постійного місцезнаходження платника податків [2].

Таким чином, врегулювати проблему подвійного оподаткування можна такими способами:

1. Всі держави повинні йти по одному принципу оподаткування: або по принципу резидентства, або територіальності. Даний спосіб не так легко реалізується на практиці. Тому що кожна країна користується своїм податковим суверенітетом, має на меті отримати додаткові податкові доходи у свій бюджет і тому принципи резидентства і територіальності застосовуються в комбінації.

2. Прийняття державою внутрішніх законодавчих заходів щодо подвійного оподаткування в односторонньому порядку (система податкових кредитів і заліків).

3. Врегулювання проблеми подвійного оподаткування шляхом укладання міжнародних податкових угод.

Література: 1. Щодо міжнародних договорів про уникнення подвійного оподаткування: Лист ДПА України від 14.01.13 №536/7/12-10-17 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>. 2. Дем'янчук Ю.Г. Методи уникнення міжнародного подвійного оподаткування / Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2011. – № 1(3). – С. 32-34. 3. Путренко А.М. Роль міжнародних договорів в усуненні подвійного оподаткування в Україні / Фінансове право. - № 2 (16). - 2011. – С. 16-18.

СТРАТЕГІЇ ВИХОДУ УКРАЇНСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ НА МІЖНАРОДНІ РИНКИ

У сучасних умовах глобалізації світової економіки гостро відчувається процес посилення конкуренції на міжнародних ринках, що висуває все більш жорсткі вимоги до розвитку підприємств, які здійснюють зовнішньоекономічну діяльність. У зв'язку із цим набуває актуальності необхідність правильного вибору стратегії виходу на міжнародні ринки, з метою зниження загроз зовнішнього середовища, підвищення конкурентоспроможності та прибутковості підприємства.

Вирішення проблеми виходу компаній на міжнародний ринок передбачає, як правило, визначення основних чинників, які впливають на вибір стратегій підприємства таких, як: 1) макроекономічні показники і характеристики країни; 2) особливості діяльності різних міжнародних організацій, дії міждержавних угод; 3) характеристики конкретного ринку, його структура і тип конкуренції, особливості товару, що продається; 4) еластичність попиту.

Вибір стратегії виходу на зовнішні ринки залежить від мети підприємства, масштабів діяльності, характеру товару й намірів контролювати продаж. Враховується також потенційний обсяг продажу, витрати й інвестиції на організацію руху товарів, наявність підготовленого персоналу (продавців) та інші умови.

Вихід на міжнародні ринки і розширення торгових відносин з зарубіжними країнами диктується різними потребами підприємства та причинами їхнього виникнення. Міжнародна практика виділяє три основні стратегії виходу на зовнішній ринок: експорт (прямий – безпосередній продаж товарів на зовнішньому ринку, непрямий – продаж товарів на зовнішньому ринку за допомогою посередників), спільне підприємництво (ліцензування, підрядне виробництво, управління за контрактом, спільне володіння), пряме інвестування (виробничі підприємства, збутові філії) [1, с. 51-52].

Експорт є найпростішим способом виходу на зовнішній ринок. Застосовуючи стратегію експорту, підприємство виготовляє свої товари у власній країні, пропонуючи їх на експорт у модифікованому або в немодифікованому вигляді. Перевагами цього способу є те, що він: 1) потребує мінімальних змін у товарному асортименті підприємства, його структурі; 2) потребує мінімальних інвестиційних

витрат та поточних грошових зобов'язань; 3) забезпечує мінімальний ризик при вході на ринок та легкість виходу.

Слід відзначити тенденції до росту методу прямого експорту в організації міжнародної торгівлі, що пов'язано з активним розвитком мережі Інтернет і електронної торгівлі, а також зі збільшенням частки в світовій торгівлі наукоємної, складної та унікальної продукції, яка потребує безпосередніх контактів виробника і кінцевого споживача.

Спільне підприємництво – стратегія виходу підприємства на зовнішній ринок, яка ґрунтується на поєднанні його зусиль із ресурсами комерційних підприємств країни-партнера з метою створення виробничих і маркетингових потужностей [2, с. 159]. На відміну від експорту при спільній підприємницькій діяльності формується партнерство, у результаті якого за кордоном створюються певні потужності. Законодавство ряду країн передбачає, що присутність на їхньому ринку іноземної компанії можлива лише при укладанні контракту з місцевими фірмами про виробництво товарів у цих країнах.

Стратегія прямого інвестування передбачає вкладання капіталу в створення за кордоном власних складських або виробничих підрозділів, забезпечуючи найбільш повне залучення підприємства до ЗЕД. Створення закордонної виробничої філії є формою прямих інвестицій в економіку іноземної держави, головною перевагою якої є те, що підприємство таким чином може заощадити кошти за рахунок більш дешевих сировинних або трудових ресурсів, за рахунок скорочення транспортних витрат а також пільг, наданих іноземними урядами закордонним інвесторам тощо.

Таким чином, основними цілями, з якими підприємства виходять на зовнішні ринки, є максимізація прибутку за рахунок більшого обсягу продажу товарів і послуг на зовнішньому ринку та забезпечення довгострокового успішного збуту і, відповідно, економічного зростання. Успішна робота підприємства в умовах гостро конкурентного закордонного ринку передбачає поглиблений аналіз усіх «за» і «проти» і ухвалення рішення про доцільність виходу на зовнішній ринок. Після того, як підприємство вирішило займатися збутом продукції в тій чи іншій країні, воно повинно обрати оптимальну стратегію виходу на обраний ринок.

Література: 1. Тюха І.В. Стан та перспективи розширення закордонних ринків збуту вітчизняних підприємств / І.В. Тюха // Ефективна економіка – 2012. – № 9. – С. 51-57; 2. Чайковська Т.В., Стефурак О.Д. Формування стратегії виходу підприємств на зовнішні ринки / Т.В. Чайковська, О.Д. Стефурак, А.Г. Корбутяк // Дні науки: матеріали міжнародної інтернет-конференції (5-6 квітня 2011 р.). – Польща, 2011. – № 9. – С. 157-162.

*Кійко А.А., студентка
Науковий керівник – Сорока К.О., к.е.н., доцент
Дніпропетровська державна фінансова академія*

НЕВЕРБАЛЬНІ ЗАСОБИ СПІЛКУВАННЯ

В основу життя кожної людини покладена взаємодія з іншими людьми через спілкування. Спілкуючись ми використовуємо як слова, так і невербальні сигнали.

Під час розмови ми одразу розуміємо настрій бесіди, його напрямок, значущість. Розуміємо почуття до нас і те, як наші слова сприймаються іншими. Ми розшифруємо усі невербальні сигнали на рівні підсвідомості. Тема є актуальною, адже спілкування є невід'ємною складовою життя. Виходячи з актуальності теми роботи, існує необхідність дослідження ролі використання невербальних засобів спілкування безпосередньо у розмові та можливість застосовувати різні прийоми задля ефективного досягнення цілі спілкування.

Невербальне спілкування — вид спілкування, для якого характерне використання невербальної поведінки і невербальних комунікацій як головного засобу передання інформації, організації взаємодії, формування образу, думки про партнера, здійснення впливу на іншу людину.

При безпосередньому спілкуванні важливими є мова міміки та жестів, мова рухів тіла, інтонація, дистанція, що не тільки доповнюють та збагачують, індивідуалізують звичайну мову, але інколи, наприклад, при спілкуванні глухонімих людей, й замінює її.

Дослідження невербального спілкування як науки розпочалось десь у кінці ХХ ст. Предметом вивчення стали поведінкові особливості людей. Відомо, що маленькому Чарлі Чапліну досягнути таємниці життєвої психології допомогла мати. А здібність тонко розуміти «мову» обличчя і тіла мав Леонардо да Вінчі.

Усі невербальні засоби спілкування можна описати декількома системами. Це: 1) оптико-кінетична система; 2) паралінгвістична та екстралінгвістична системи; 3) проксеміка; 4) контакт очей.

Кінестика - сукупність рухів (жестів, міміки), що застосовуються в процесі людського спілкування (за винятком рухів мовного апарату). У процесі спілкування зливаються воедино і мова, і жестикуляція. І саме від їх взаємозв'язку відбувається сприйняття людини як цілісного образу.

Людське тіло здатне прийняти близько 1000 стійких різних положень. Поза показує, як дана людина сприймає свій статус по відношенню до статусу інших присутніх осіб. Людина, що бажає заявити про себе, буде триматися прямо, в напруженому стані, з

прямою спиною; людина ж, якій не потрібно підкреслювати свій статус і положення, буде розслаблена, спокійна [2, с. 124-126].

Мова жестів - це найдавніший спосіб досягнення взаєморозуміння. У різні історичні епохи і в різних народів були свої загальноприйняті способи жестикуляції. Дослідження М. Аргайла, в яких вивчалися частота і сила жестикуляції в різних культурах, показали, що протягом однієї години фіни жестикулювали 1 раз, французи - 20, італійці - 80, мексиканці – 180.

Міміка - рухи м'язів обличчя, що головним чином показують почуття. У літературі зазначається більше 20 000 описів виразу обличчя. Головною характеристикою міміки є її цілісність і динамічність [1, с. 5-6].

Паралінгвістична та екстралінгвістична системи передають швидкість мови, висоту голосу, його тональність і діапазон. Досвідчений фахівець по голосу зможе визначити вік, місцевість проживання, стан здоров'я, характер і темперамент його володаря.

Одним з перших просторову структуру почав вивчати американський антрополог Едуард Холл, який на початку 60-х років ввів термін «проксеміка», до якої відносяться орієнтація партнерів в момент спілкування і дистанція між ними.

Зазвичай люди почувають себе зручно і комфортно, коли знаходяться на відстані, відповідній виду їх взаємодії. Вирішення позиція ділової взаємодії впливає на успішність стратегічних позицій для пред'явлення, обговорення та вироблення спільних рішень.

Візуальний контакт є виключно важливим елементом спілкування. За своєю специфікою погляд може бути: діловий; соціальний; інтимний.

Особливості невербального спілкування в різних країнах. У деяких країнах Африки сміх - показник подиву і замішання. Жителі Мальти замість слова «ні» злегка торкаються кінчиками пальців підборіддя, повернувши кисть вперед. У Франції і Італії цей жест означає, що у людини щось болить. У народів різних культур є відмінності і в сприйнятті простору. Багато хмарочосів у Нью-Йорку цілком зроблені зі скла і проглядаються наскрізь. Німецькі ж традиційні форми організації говорять, що все має бути забезпечено надійними дверима.

Отже, взаємодія усіх невербальних засобів під час спілкування робить його більш інформативним та ефективним. Тому для успішного здійснення професійної діяльності слід навчитися використовувати різні невербальні засоби та вміти розпізнавати їх.

Література: 1. Гольцов Г.Г., Ковальчук А.С. Деловое общение / Г.Г. Гольцов, А.С. Ковальчук – Орёл: НПЦ, 2007. – 128 с.; 2. Пиз А. Язык телодвижений / А. Пиз. - Нижний Новгород: «Ай Кью», 1992. - 262 с.

ЗАСОБИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАТУСУ ПРЕСТИЖНОСТІ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ. ІСТОРИЧНИЙ ДОСВІД

Актуальність теми полягає у тому, що українська мова титульної, корінної нації, на жаль, ще не стала повноприсутньою в суспільному житті держави Україна, вона витіснена на периферію засобів масової інформації, наукового життя і міського побуту.

Мета моєї роботи - аналіз сучасної мовної ситуації в Україні в умовах глобальних перетворень, висвітлення ролі української мови в процесах сучасного державотворення.

Проблема мови для України і українців була і залишається однією із складних і найболючіших, що час від часу загострюється до небезпечних масштабів. Адже без рідної мови неможливе існування самої нації, бо у мові прихований могутній духовний потенціал народу. На жаль, упродовж усього радянського, і не тільки, періоду нашої історії, розвиток української мови придушувався шляхом посиленої русифікації і обмежень у державно-адміністративному, побутовому, шкільному і науковому вжитку. Проти такої політики з 1965 року виступали письменники і вчені, багатьох з яких було репресовано (В. Стус, В. Мороз, М. Осадчий, В. Чорновіл та ін.). Як реакція на репресії виникає «самвидав» – позацензурне нелегальне видання. Символом боротьби за українську мову стала праця І. Дзюби «Інтернаціоналізм чи русифікація», в якій автор розвінчував політику держави, що намагалася під терміном «інтернаціоналізм» приховувати русифікацію. Комуністична система переслідувала найменші намагання порушувати цю проблему чи то на радіо, у пресі, чи зібраннях. КДБ зафіксувало в 60-80 рр. ХХ ст. понад шість тисяч таких «незгодних». Терміна «русифікація» немає в жодному словнику радянської та пострадянської доби. Рух шістдесятників підхопили українські письменники, які у своїх творах змальовували трагедію рідної мови.

Сьогодні у державі створено правову основу функціонування української мови та подальшого її розвитку. Запровадженню української мови сприяє обов'язкове вивчення її як державної в загальноосвітніх навчальних закладах, складання абітурієнтами вступних іспитів (сьогодні тестів) з української мови.

Створюється система безперервної мовної освіти, що забезпечує можливість опанувати українську.

Але зроблено далеко не все, що можна і треба зробити. Українська мова титульної, корінної нації, на жаль, ще не стала повноприсутньою в суспільному житті. Вона витіснена на периферію засобів масової інформації, наукового життя і міського побуту. Для зміни такого становища необхідно створити обставини, які

робитимуть мову потрібною й престижною для всіх. Зробити це не просто з огляду на глибину зрусифікованості українського суспільства. Згідно з останнім переписом населення, 70 відсотків назвали рідною мову українську, але в побуті не всі спілкуються нею.

За матеріалами опитувань громадська позиція молодої людини є досить високою: щоб бути справжнім громадянином, українську літературну мову бажають вивчати 81% опитаних старшокласників; щоб стати успішним у майбутній професійній діяльності - 80%; щоб вступити до вищого навчального закладу - 100%. Дещо інша мотивація вивчення української мови у студентів: хочуть бути по-європейськи освіченими, культурними людьми (47%); прагнуть відчувати національну ідентичність (41%). Однак студенти не вважають, що знання української мови потрібне для гарної кар'єри. Стосовно Інтернет та ЗМІ, функціонування державної мови як мови Інтернет-простору України повністю задовольняє лише 12% опитаних молодих людей, повністю не задовольняє - 28%, не можуть відповісти - 40%.

Сучасна молодь усвідомлено визначає чинники підвищення престижності української мови, а відтак і бажання нею говорити, незалежно від комунікативної ситуації (в офіційному і неофіційному спілкуванні).

Шляхи забезпечення престижу української мови у наш час полягають у втіленні таких ідей:

1. Вільне володіння українською мовою представниками влади на всіх рівнях.

2. Значні пільги для української книги, створення якісних та цікавих перекладів як світової класики, так і сучасної світової літератури.

3. Державна мовна політика має забезпечити достатню кількість україномовних ЗМІ, а саме ліквідувати випуск часописів двома мовами, впровадити пільги для якісної та нової української преси, зокрема, молодіжно орієнтованої.

4. Створення і забезпечення значної кількості ресурсів україномовних веб-сторінок, електронних книг та наукових праць у безоплатному доступі в мережі Інтернет.

5. Активна співпраця молоді України та молодих українців із діаспори через стипендіальні програми, культурний обмін, наукову співпрацю, що має бути забезпечена державою.

6. Підтримка статусу України як незалежної держави з власним соціально-культурним, національним досвідом і здобутком у світовій спільноті, адже саме впевненість в існуванні України, яку поважають у світі, є важливим для всього населення, і насамперед молоді.

Отже, через забезпечення існування цих основних концепцій, Україна відкриє для себе новий прошарок української еліти - численний, національно орієнтований, освічений і готовий забезпечити подальший розвиток держави і культури.

ВИЗНАЧЕННЯ ФАКТОРІВ ФОРМУВАННЯ МЕХАНІЗМУ ОРГАНІЗАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Будь-яке підприємство знаходиться в процесі безперервних змін, тому що в протилежному випадку її здатність до виживання в динамічній обстановці ставиться під загрозу.

Неможливо забезпечити сталий розвиток підприємства, якщо воно не буде адаптовано до змін зовнішнього середовища і не буде розташовувати прийомами гнучкого реагування на зміни. З іншого боку, неможливо уявити підприємство без свого власного внутрішнього простору, своїх принципів і законів взаємодії, внутрішньо організаційного клімату та власного підходу до вирішення завдань внутрішньої інтеграції та згуртованості. Формуючи в рамках організаційної культури місію підприємства, цінності, цілі, норми, звичаї, ритуали, можна прогнозувати, планувати і стимулювати бажану поведінку.

Усі фактори можна умовно розділити на три групи: особисто – поведінкові фактори (аспекти та характеристики поведінки керівника та працівників підприємства, що впливають на формування системи цінностей і зовнішні прояви організаційної культури), структурно-нормативні фактори (фактори, зумовлені структурою, цілями і сформованою нормативною практикою, закріплюються у свідомості працівників і, таким чином, самі стають її елементами), зовнішні фактори (економіко-політичні умови, в яких існує підприємство).

При формуванні культури підприємства необхідно враховувати її найбільш істотні властивості. Як будь-яка організаційна культура має властивість динамічності. У своєму русі культура проходить стадії зародження, формування, підтримки, розвитку і вдосконалення, припинення. На кожному з етапів з'являються свої «проблеми зростання», що є закономірним для динамічних систем. Системність є другою найважливішою властивістю, що вказує на те, що організаційна культура являє собою досить складну систему, що об'єднує окремі елементи в єдине ціле, при цьому вони строго структуровані, ієрархічно підпорядковані і мають свою власну ступенем нагальності та пріоритетності. Організаційна культура має властивість відносності, оскільки не є «річчю в собі», а постійно співвідносить свої елементи як зі своїми власними цілями, так і з навколишньою дійсністю, іншими організаційними культурами, відзначаючи при цьому свої слабкі та сильні сторони, переглядаючи та удосконалюючи ті чи інші параметри.

Конкретний набір факторів, їх роль і ступінь впливу можуть бути визначені й оцінені лише в певних умовах функціонування даної організації в системі державної служби.

1. Зовнішні об'єктивні фактори. Вони насамперед пов'язані з елементами середовища, що мають тривалий період і значну кількість суб'єктів формування, а також високий ступінь поширення і впливу.

2. Зовнішні суб'єктивні фактори. Ці фактори можуть бути досить мінливими, тому що залежать від волі окремих суб'єктів, що знаходяться поза системою державної служби, але зацікавлені в її розвитку, функціонуванні за прийнятними для них сценаріями.

3. Внутрішні об'єктивні фактори. Ці фактори перш за все обумовлені специфічними рисами організацій, що належать до системи державної служби. Така обумовленість склалася історично, перш за все, завдяки тривалим внутрішньо інституційним процесам.

4. Внутрішні суб'єктивні фактори. До цієї групи належать фактори, що максимально узгоджені з умовами діяльності даної організації і обумовлені не лише загальною специфікою державної служби, а й особливостями окремих галузей, сфер впливу, характеристиками окремих керівників і державних службовців.

Ще одна властивість організаційної культури – неоднорідність. В середині організаційної культури може бути багато локальних культур, що відображають диференціацію культури по рівнях, відділам, підрозділам, віковими групами, національним групам і т. ін. званими субкультурами. Властивість адаптивності організаційної культури полягає в її здатності залишатися стійкою і протистояти негативним впливам з одного боку і органічно вливатися у позитивні зміни, не втрачаючи своєї ефективності, з іншого боку.

Правильно сформульовану організаційну культуру підприємства слід розглядати як потужний стратегічний інструмент, що дозволяє координувати всі структурні підрозділи та окремих членів колективу на досягнення поставлених цілей у рамках вибраної місії. Тому виникає нагальна необхідність створення механізму формування організаційної культури, що являє собою набір основоположних складових організаційної культури, факторів, властивостей, функцій та завдань, що визначають процеси формування організаційної культури та її функціонування. Ефективний механізм формування організаційної культури сприятиме пристосуванню працівників до змін, що мають місце на підприємстві та створенню умов для їх прийняття.

Література: 1. Бондаренко Є.М. Фактори формування організаційної культури державної служби / Є.М. Бондаренко // Актуальні проблеми державного управління. – 2012. - № 2 (42). – С.364-372. 2. Діденко Н.В. Формування механізму організаційної культури / Н.В. Діденко // Економіка. – 2012. - № 6. – С.206-207. 3. Волошин Ю.Ю. Системний підхід у формуванні організаційної культури підприємства / Ю.Ю. Волошин // Вісник ХНАУ. – 2013. - № 5. – С. 24-28.

МОВА УКРАЇНСЬКОЇ РЕКЛАМИ

Мова - душа кожної національності, її святощі, її найцінніший скарб. У мові наша стара і нова культура, ознака нашого національного визнання.

У сучасних умовах розвитку ринкових відносин рекламні тексти із засобу створення тиску на споживача поступово перетворюються в засіб маркетингової комунікації, виконуючи роль мови спілкування між виробником і споживачем.

Жанр реклами в Україні ще молодий, має обмаль досвіду, є в ньому і недосконалість, і вади. Прикро, але треба зауважити, що в текстах реклам досить часто трапляються помилки, русизми, що знижує і смислову, і мовну цінність останньої, наприклад: *“Ваша точність залежить від вірного вибору годинника. Годинник “Полёт” - це ваш вибір”*. У такий спосіб рекламуючи названу марку годинника, по-перше, спостерігаємо стилістичну невправність, бідність і обмеженість словникового запасу, повторення слів “годинник” та “вибір”. А досліджуючи лексичне значення слова “вірний” відзначаємо, що, відповідно до тлумачного словника сучасної української мови, воно має декілька значень: *“вірна дружина, вірний товариш, вірно любити”*, але не: *“вірний вибір, вірне рішення”*. У даному випадку краще б звучало: *“правильно пишу, правильний вибір, правильне рішення”*.

Слоган - девіз або коротка фраза, яка повідомляє основну думку рекламного звернення, використовується в рекламних кампаніях. Основними принципами створення слогану є приязне й доброзичливе ставлення до глядача, порівняння, використання майбутнього часу. Одним із прикладів є реклама мобільного зв'язку від компанії UMC. Восени 2006 року вони розпочали нову кампанію з фірмовим гаслом *«UMC - якісний зв'язок»*. Створивши новий рекламний ролик, розробники мовного послання до глядача використали ефект повторення позитивної інформації для наявних та майбутніх своїх абонентів.

У побудові тексту спостерігаємо, що багато рекламних текстів закінчується синтаксично безграмотним закликком звертатися за адресою. На запитання куди? відповідає в цьому випадку іменник із прийменником *на*: звертатися (писати, надсилати) *на* адресу. *За* вживаємо тоді, коли треба відповісти на запитання де? — конференція відбудеться *за* адресою: Київ, бульвар Шевченка, 14.

Часто реклама запрошує мешканців України *“до навчання українській мові”*. Якщо так, то є підстава сумніватися в якості навчання, бо за синтаксичними нормами необхідно навчати не чому (українській мові), а чого (української мови).

Отже, в рекламних текстах часто трапляються лексичні, синтаксичні, стилістичні та інші помилки, які знижують їхню ефективність. Висока культура мовлення повинна бути основою у мові рекламної продукції, а значить і рекламіста як людини, що є прикладом для мовного наслідування.

*Паніна Л.В., студентка
Науковий керівник - Сорока К.О., к.е.н., доцент
Дніпропетровська державна фінансова академія*

МАРКЕТИНГОВІ ДОСЛІДЖЕННЯ ЯК ОСНОВА ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ

Сутність маркетингових досліджень згідно міжнародного кодексу Е80МАК наступна: маркетингові дослідження (МД) — систематичний збір і об'єктивний запис, класифікація, аналіз і презентація даних щодо поведінки, потреб, відносин, вражень, мотивацій та інших окремих осіб та організацій в контексті їх економічної, політичної, суспільної та повсякденної діяльності, що проводиться з певної проблеми та носить комплексний характер [2, с. 169].

Основне призначення маркетингових досліджень — забезпечення маркетингового менеджера всією інформацією, необхідною йому для виконання своїх функціональних обов'язків у процесі управління маркетингом, а саме: аналізу, розробки маркетингових стратегій, планування, контролю й регулювання маркетингової діяльності.

Визначають основні напрями, за якими підприємства здійснюють маркетингові дослідження: вивчення товару, дослідження ринку, вивчення споживачів, дослідження конкурентів, визначення правових аспектів діяльності на ринку [3, с. 145].

Система маркетингових досліджень – це комплекс взаємодіючих і взаємопов'язаних між собою методів, методик, процедур і моделей, а також їх інфраструктурне та ресурсне забезпечення, призначене для досягнення цілей інформаційно-аналітичного обґрунтування прийняття управлінських рішень в умовах ринкової невизначеності [4, с. 307].

Мета маркетингових досліджень полягає в ідентифікації як проблем, так і можливостей підприємства посісти конкурентну позицію на конкретному ринку в конкретний час, знизити міру ризику і невизначеності, збільшити ймовірність успіху маркетингової діяльності.

Маркетингові дослідження допомагають визначити підприємствам можливі напрямки розвитку бізнесу. Їх необхідно проводити при прийнятті рішень:

- про вихід на нові ринки;
- про просування нового продукту;
- про брендинг;
- про визначення ціни на продукцію компанії;
- про канали і методи просування товарів;
- про формування політики збуту й методи стимулювання клієнтів [3, с. 145].

Існує кілька найбільш загальних класифікацій маркетингових досліджень залежно від способів збирання інформації, якості, достовірності та характеристик отриманих даних, серед яких варто виокремити:

- кабінетний метод маркетингових досліджень, за допомогою якого можна оцінити обсяг ринку, структуру попиту, конкуренцію, асортимент, можливості та бар'єри в просуванні товару;

- польовий метод досліджень, тобто збирання первинної інформації;

- кількісний метод досліджень, який є необхідним при розрахунках обсягів продажів, структури попиту та пропозиції, плануванні маркетингових та рекламних кампаній, оцінюванні ефективності рекламних заходів тощо;

- якісні методи досліджень, які є вкрай необхідними при виведенні на ринок нового товару. Вони допомагають виявити основні мотиви споживачів, їх поведінку, погляди та потреби [1, с. 45].

Маркетингові дослідження є функцією, що пов'язує організацію зі споживачами через інформацію. Основною задачею маркетингових досліджень є надання допомоги в прийнятті правильних рішень із поточних питань, які виникають при реалізації товарної політики підприємства [3, с. 147].

Отже, для успішного функціонування та для задоволення потреб споживачів підприємствам потрібно обов'язково проводити маркетингові дослідження по всім напрямкам своєї діяльності, застосовуючи для цього новітні технології та всі можливі засоби. Підприємство, яке проводить маркетингові дослідження та використовує зібрану інформацію для прийняття управлінських рішень, є конкурентоспроможним та успішним на ринку.

Література: 1. Ковальчук С.В. Методичні підходи до вибору стратегій просування інновацій на ринок [Текст] / С.В. Ковальчук, О.С. Петрицька // Маркетинг і менеджмент інновацій. — 2010. — № 1. — С. 42-51. 2. Колесніков В.П. Маркетингові дослідження як інструментарій прийняття ефективних управлінських рішень при вході на українські та міжнародні ринки [Текст] / В.П. Колесніков, О.В. Харкута // [Прометей](#). - 2013. - № 1. - С. 168-171. 3. Куліш Т.В. Маркетингові дослідження як основа прийняття управлінських рішень / Т.В. Куліш // Формування ринкової економіки [Електронний ресурс]: зб. наук. праць. — Спец. вип.: у 2 ч. Організаційно-правові форми агропромислових формувань: стан, перспективи та вплив на розвиток сільських територій / М-во освіти і науки, молоді та спорту України, ДВНЗ «Київський нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана»; відп. ред. О.О. Беляев. — К.: КНЕУ, 2011. — Ч. 2. — С. 142–149. 4. Федорченко А.В. Роль маркетингу та маркетингових досліджень в системі управління підприємством / А.В. Федорченко // Економічний вісник НТУУ «КПІ»: збірник наукових праць. — 2008. — № 5. — С. 304–309.

*Перебийніс Т.Р., студентка
Науковий керівник - Сорока К.О., к.е.н., доцент
Дніпропетровська державна фінансова академія*

МАРКЕТИНГ У СФЕРІ СТРАХОВОГО БІЗНЕСУ

В діяльності страхової компанії особливе місце відводиться маркетингу – методу дослідження страхового ринку і впливу на нього з метою отримання компанією якомога більшого прибутку.

В економіці розвинутих країн страховий маркетинг започаткувався приблизно три десятки років тому. Поворот страховиків до маркетингу був пов'язаний із насиченням страхових ринків, а також з істотним загостренням конкуренції.

Як і на товарних ринках, страховий маркетинг зародився як інструмент конкурентної боротьби, що спрямований на більш повне задоволення потреб клієнтів у страховому захисті [3, с. 39].

Прагнення сучасного суспільства до соціальної захищеності стимулювало розвиток страхування життя, а також пенсійного страхування. Маркетинг став відправною точкою при структурній побудові страхової компанії, у виборі напрямів діяльності, доборі клієнтурних типів ринків.

Проблема негативного ставлення до страхування носить комплексний соціально-психологічний та інформаційний характер, тому очікування її рішення на державному рівні за допомогою механізму обов'язкового страхування є як мінімум безпідставною. Сьогодні провідні компанії України намагаються ефективно вирішувати цю проблему через впровадження діючого механізму страхового маркетингу [2, с. 92].

Проведення ринкових досліджень займає перше місце в переліку інструментів маркетинг МІХ. Загальновідома істина, що сучасна компанія виробляє те, що може продати, а не навпаки. Маркетингові дослідження покликані з'ясувати, чого ж саме потребують споживачі, який продукт (послуга) буде затребуваний ринком, щоб бути конкурентоздатним і прибутковим для компанії, які якості він повинен мати і за якою ціною продаватися. Актуальність відповідей на ці питання в страховій компанії ще вища, ніж у торговому чи виробничому підприємстві. Справа в тому, що страхові послуги – це послуги латентного (схованого) попиту, більш того – в умовах українських реалій попит на страхування найчастіше є негативним. Як наслідок, залучення й утримання клієнтів — це високо затратний процес. Крім того, тільки масовість забезпечує страховій компанії прибуток – виплати не повинні перевищувати розмір зібраних платежів, інакше компанія просто розориться. Тому «право на помилку» в роботі з клієнтами у страхової компанії набагато менше, ніж у підприємств іншої сфери [1, с. 14].

Маркетингові дослідження є «відправною точкою», вони покликані вивчити потенційну клієнтуру з метою виділення таких споживчих груп, залучення яких у страхову компанію як страхувальників принесе страховику достатній прибуток у довгостроковій перспективі та впевненість, що співробітництво з ними можна розвивати.

Страховий маркетинг в сучасній своїй концепції відповідає маркетингу взаємодії, яка передбачає побудову довгострокових взаємовигідних стосунків між страховиками, страхувальниками та посередниками. Страховий маркетинг є в основному прерогативою страхових компаній, яким слід ширше використовувати методологію маркетингу взаємодії з метою підвищення рівня страхової культури і страхової активності клієнтів [1, с. 15].

Оцінка ефективності застосовуваного страховими компаніями маркетингового інструментарію є в достатній мірі складною і важкою в реалізації, що обумовлено наступними причинами:

1) розтягнутість економічного (фінансового) ефекту від управлінських (маркетингових) рішень у часі;

2) складність у доказі впливу саме даного маркетингового проекту на управлінські рішення й на результати подальшої роботи страхової організації внаслідок безлічі взаємопов'язаних факторів, що впливають на діяльність страховика;

3) складність виділення з показників роботи страхової компанії наслідків даного маркетингового дослідження [2, с. 94].

Крім того, всі моделі ефективності маркетингових досліджень носять схоластичний, імовірнісний характер. Це обумовлено тим, що в кожному конкретному випадку діє закон необхідного різноманіття, тобто на основні показники діяльності страхової організації впливає величезна кількість факторів.

Використання різних маркетингових інструментів та інтегрованих маркетингових комунікацій у страховому бізнесі дає можливість компанії бути конкурентоспроможною, моделювати свої стратегічні напрямки розвитку, формувати клієнтську базу й нарощувати фінансово-економічний потенціал.

Література: 1. Данніков О. Маркетинг як методологічна основа стратегічного управління страховим бізнесом / О. Данніков // Маркетинг в Україні. – 2013. - № 2. – С. 11-22. 2. Соловей Н.В. Проблеми розвитку страхового маркетингу та його практична необхідність у відповідності до особливостей ведення страхового бізнесу в Україні / Н.В. Соловей // Формування ринкових відносин. – 2010. - №2. – С. 92-95. 3. Хоменко О.І. Особливості маркетингу у сфері страхових послуг / О.І. Хоменко, В.В. Подольна // Економіка та держава. – 2011. - № 5. – С. 39-40

*Поворознюк О.І., студентка
Науковий керівник - Гессен А.Є., ст. викладач
Дніпропетровська державна фінансова академія*

ОРГАНІЗАЦІЙНА КУЛЬТУРА В РІЗНИХ ТИПАХ ОРГАНІЗАЦІЙ

Специфіка національних культур, їх динаміки в історичній перспективі позначилася і на організаційні культури різних країн. У західних культурах сьогодні домінує крайня суб'єктивізація свідомості і абсолютизація свободи особистості. У культурах Сходу індивідуалізм низький, вони знаходяться в стані «власного середньовіччя», тобто колективної самосвідомості з пріоритетом релігії, патріотизму, шанування старших, авторитаризму, ієрархічності і т.д.

Традиційно причиною зростання інтересу до організаційної культури вважається протистояння західної і японської моделей управління організаціями. Успіх японських компаній на тлі спаду американської економіки у 70-х - початку 80-х рр. пояснювався особливостями японського менталітету, національної культури і традицій, багато в чому визначальним організаційну культуру фірм (згуртованість працівників, їх вірність організації, пріоритет інтересів компанії над особистими інтересами, ін.).

Практики і теоретики управління США та Західної Європи були одними з перших, хто звернув увагу на організаційну культуру як нематеріальний фактор успішної конкуренції в силу їх економічного благополуччя, яке зажадало від виробників пошуку нових способів залучення споживачів.

Крім об'єктивних причин (зміна ринкової кон'юнктури, посилення міжнародної і внутрішньої конкуренції, доступність інформації, загроза криз і т.п.), настільки високий інтерес до організаційної культури США і Західній Європі був викликаний продуманим просуванням самої ідеї підвищення ефективності діяльності організацій за рахунок створення етичних цінностей, ідеології управління, об'єднуючих колектив, гуманізації підприємств і т.д.

У робочому колективі завжди відбувається зіткнення різних інтересів: працівник і працівник, працівник і начальник, працівник і колектив, внутрішньоособистісний конфлікт, і т.д. Наявність таких психологічних зіткнень в організації знижує ефективність її роботи. Для дозволу вже наявних конфліктів, а також запобігання їх виникнення в майбутньому і існує організаційна культура.

Головна мета організаційної культури - це створення умов праці, в яких працівники будуть відчувати себе комфортно, що призведе до підвищення продуктивності праці, отримання більшого прибутку організації, підвищенню заробітної плати працівників.

У різних країнах склалися певні типи організаційних культур.

В Америці вітається демократичність щодо власних думок, ідей, розробок. Однак керуючий нерідко використовує авторитарний стиль управління. Надаються можливості для втілення ідей. Навик спілкування, прагнення до кар'єрного росту, участь у проектах, активність, конкуренція дуже цінуються керівниками.

Французьким організаціям в основному властива жорстка ієрархічна структура з централізованим управлінським апаратом. Всі важливі рішення приймаються «нагорі». До працівників прийнято звертатися офіційно, нерідко з назвою посади. Жорстке розмежування ділового та особистого життя.

Більшість компаній в Німеччині мають досить консервативну організаційну культуру, якщо порівнювати її з американською моделлю. Пунктуальність, ввічливість, самоорганізованість, чесність - найбільш цінні якості. На противагу американським організаціям, де начальник має велику владу і нерідко використовує авторитарний стиль управління, в німецьких організаціях заохочується об'єднання працівників і начальників в наглядові ради для того, щоб керувати напрямком розвитку компаній.

Японська компанія - це формальна і авторитарна організація, де підлеглий, відповідно до принципу гармонії, не може виражати свою незгоду робітникам вищого рівня. Японська система управління має специфічний характер, що базується на практиці довічного найму.

Для японця організація, в якій він працює, є сім'єю. Тому, як у справжній родині, тут шанують традиції, поважають старших і прагнуть до повної гармонії. Також не заохочується дух конкуренції серед співробітників. Цінується відданість компанії, старанність.

На даний момент єдиної спрямованості організаційної культури в Україні нема, але вона прагне до американської моделі, де влада керівника авторитарна, але вітається конкуренція серед працівників, а також, подібно японської моделі, вітаються стосунки за межами роботи (корпоративи, колективний дух). Перевага в тому, що, спираючись на досвід зарубіжних країн, ми можемо вибрати той чи інший тип організаційної культури для різних організацій. Необхідна чітка постановка цілей і завдань, контроль якості виконаних робіт або наданих послуг.

Наявність правильно підбраною організаційної культури позитивно впливає як на окремого працівника, так і на діяльність організації в цілому.

Література: 1. Борисова И.Г. Корпоративная культура / И.Г. Борисова // Реальная психология – RP [Электронный ресурс]. – 2011. – Режим доступа: <http://www.hr-portal.ru/article/korporativnaya-kultura-kompanii-ili-chuzhoy-opyt-inogda-polezen/>.
2. Бакланова С.С. Сравнительный анализ понимания культуры организации / С.С. Бакланова // Качество. Инновации. Образование. - 2008. - № 10. - С. 28-30.

ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ ДІЯЛЬНОСТІ ОФШОРНИХ КОМПАНІЙ

Функціонування офшорних зон сьогодні неможливе без створення в них офшорних компаній. Офшорна компанія, яка зареєстрована в країні з пільговим оподаткуванням, має певний вид форми власності та обмеження щодо ведення господарської діяльності на території країни реєстрації. Офшорна компанія дозволяє вести зовнішньоекономічну діяльність, сплачуючи за місцем реєстрації тільки фіксований щорічний збір. Останнім часом зростає кількість офшорних компаній, та водночас, спостерігається криза в офшорній діяльності, що дає темі актуальності для вивчення.

Офшорна компанія насамперед характеризується особливим юридичним статусом підприємства, що забезпечує їй максимальне зниження податкових витрат. З юридичної точки зору офшорна компанія принципово нічим не відрізняється від інших компаній і підприємств. Вона є повноправним суб'єктом господарських правовідносин і може здійснювати операції нарівні з іншими юридичними особами [1]. Головні особливості офшорної компанії пов'язані з її нерезидентним статусом. Такий статус зазвичай пов'язаний з вимогою проведення ділових операцій за межами юрисдикції, де ця офшорна компанія офіційно зареєстрована. Тільки в цьому випадку вона звільняється від більшості податків на території материнської юрисдикції. Офшорна компанія в основному не може бути резидентом своєї офіційної юрисдикції.

Таблиця 1

Основні типи офшорних компаній

Тип офшорної компанії	Основне призначення офшорних компаній в залежності від типу
Фірми-копилки	накопичення грошових коштів, перевага визначається ступенем конфіденційності інформації про власників
Фірми транзитних торгівельних	наявність подвійної схеми, де реєструється компанія у відповідній офшорній зоні, а інша в респектабельній країні, котра слугує в якості транзиту для фінансових потоків
Фірми «Роялті»	збирання різних ліцензійні виплати за патенти, авторські гонорари та інші подібні відрахування
Фірми-перевізники та судохідні компанії	проведення морських та авіаперевезень, як власними так і застрахованими судами та літаками під прапором офшорної держави або фірмою, що здійснює експедиторську діяльність
Страхові компанії	здійснення перестраховування страхових ризиків або страхування «дружньою» компанією
Банки, банківські філії та кредитні установи	проведення діяльності банками, банківськими філіями та кредитними установами в офшорних зонах за умови ліцензування
Інвестиції та трастові компанії	здійснення управління грошовими активами клієнтів

До основних недоліків функціонування офшорних компаній включають: створення елементів нестабільності у світовій економіці та фінансах у зв'язку з можливістю нагромадження в офшорних зонах великих обсягів капіталів, насамперед спекулятивних; створення умов для відтоку капіталів; підтримка тіньового сектору економіки; зменшення зайнятості в країнах-донорах; отримання конкурентних переваг тими компаніями, які використовують офшорні компанії; вплив на соціальну ситуацію в країнах донорах, пов'язаних з ухиленням від оподаткування, недобросовісна податкова конкуренція та відповідно ухилення від оподаткування.

Основним недоліком є використання офшорних компаній з метою ухилення від сплати податків, за ці дії передбачена кримінальна відповідальність відповідно до ст. 209 і 212 КК України, що необхідно врахувати при здійсненні фінансово-кредитних операцій [2].

Однак, поряд з визначеними недоліками визначають також ряд переваг функціонування офшорних компаній: досягнення анонімності і конфіденційності; низькі ставки податків або їх відсутність; відсутність контролю валютного обміну; можливість вільного використання валюти; банківські рахунки в будь-якій валюті; ефективна і недорога банківська система; прибуток (капітал) в твердій валюті, в надійних банках і в стабільній країні; можливість отримання дозволу на роботу і виду на житло та можливість законного володіння нерухомістю за кордоном.

Компанії в офшорних зонах є в основному представниками середнього чи великого бізнесу. Суб'єктам малого підприємництва реєстрація і зміст офшорних компаній обходиться занадто дорого, тому їм вигідніше організовувати діяльність у своїй країні.

На сьогоднішній день в світі налічується кілька десятків країн, де практикуються податкові пільги для офшорних компаній. Але, оскільки проблема втечі капіталу усвідомлена більшістю багатьох країн досить давно, офшор практично перестав бути надійною гаванню, засобом скоротити податки. У більшості розвинених країн робота через офшори призводить до збільшення податкового навантаження і більше пильній увазі контролюючих органів.

Література: 1. Боротьба з відмиванням коштів: правовий, організаційний та практичний аспекти [Текст] / С.Г. Гуржій, О.Л. Копиленко, Я.В. Янушевич та ін. ; Держ. ком. фін. моніторингу України, Ін-т законодавства ВР України. - К.: Парламентське вид-во, 2005. - 209, [6] с. 2. Попович В.М. Тіньова економіка як предмет економічної кримінології [Текст]: монографія / В.М. Попович / НДІ Національної академії внутрішніх справ України; Науково-дослідний центр Українського фінансово-економічного ін-ту Державної податкової адміністрації України - К.: Правові джерела, 1998. – 447 с.

*Поплавська В.О., студентка
Науковий керівник – Сорока К.О., к.е.н., доцент
Дніпропетровська державна фінансова академія*

ІМІДЖ ДІЛОВОЇ ЛЮДИНИ

Актуальність даної теми важлива для сучасного суспільства, адже кожна людина повинна вміти створити свій особистий імідж.

Термін «імідж» (англ. image – образ, престиж, репутація) – враження, яке особистість (бізнесмен, менеджер, політик тощо) або організація (фірма, навчальний заклад тощо) справляють на людей і яке фіксується в їх свідомості у формі певних емоційно забарвлених стереотипних уявлень [1, с. 203]. Першими над створенням іміджу почали працювати американські економісти, що займалися підприємництвом. Саме американський економіст Стенлі Болдуїн у 1960-х рр. ввів поняття «імідж» у діловий обіг та обґрунтував його корисність для процвітання бізнесу.

У наш час зростаючий попит на імідж породив нову професію – іміджмейкер, спеціаліст зі створення особистого іміджу, а також ділових та політичних структур (політичної партії, громадської організації). Проблемою іміджу і технологій його реалізації займається прикладна наука іміджеологія, мета якої - наукове обґрунтування привабливого іміджу, моделі достойної поведінки, яка відповідає тим життєвим ситуаціям, в яких опиняється людина.

Американський дослідник іміджу Ліліан Браун вважає, що професійний навик сам по собі не забезпечить вам роботи або підвищення по службі. Для цього потрібно викликати прихильність до себе людей, з якими працюєш, тобто необхідно створити потрібний імідж. Вважається, що люди судять про нас за зовнішнім виглядом, враженням, яке ми створюємо протягом перших 30-240 секунд розмови. Саме такі якості особи, як зовнішність, голос, уміння вести діалог можуть зіграти вирішальну роль у кар'єрі і у всьому житті [2].

Але робота над створенням іміджу ділової людини не зводиться лише до створення зовнішнього образу, який може маскувати реальну сутність людини. Зовнішній вигляд – це лише стиль, обумовлений внутрішнім складом особистості.

Першим аспектом (етапом) формування іміджу є рівень самооцінки людини, яка значною мірою визначає її поведінку. Занижена самооцінка сковує людину, завищена – не дозволяє об'єктивно оцінювати ситуацію і себе в ній.

Існує п'ять складових, які формують імідж.

Інтелектуальна складова – особистісні якості, які виявляються при спілкуванні і взаємодії, моральні цінності особи. Це і порядність, і вміння бути цікавим співрозмовником, і презентаційні навички, тобто вміння розповісти про себе та свої ідеї.

Статусна – це професія, посада, становище. Зазвичай люди прагнуть посісти якнайвищий щабель у цій ієрархії.

До соціальної складової належать сім'я, друзі, колеги, знайомі. «Скажи мені, хто твій друг, і я скажу, хто ти», – це про соціальне.

Інтер'єрна складова є найбільш місткою: це і стиль в одязі та в облаштуванні свого помешкання, офісу, це і місця, в яких ти любиш пити каву чи відпочивати, а також звукове та кольорове оформлення життя [3, с.79].

Ще є компонента візуальна, яка, мабуть, є найцікавішою - фізична привабливість, манери, одяг та аксесуари.

Основні компоненти іміджу ділової людини: самооцінка особистості; моральні цінності особистості; етика ділового спілкування; діловий етикет і протокол; тактика спілкування; зовнішній вигляд (одяг, аксесуари до одягу; постава і хода).

Виділяють зовнішні та внутрішні чинники формування іміджу.

Зовнішні чинники іміджу: зовнішній вигляд: одяг, аксесуари одягу, зачіска, макіяж; гарні манери: належні жести, пози, постава, хода; виразність миміки та вміння нею керувати; вміння використовувати простір для спілкування тощо.

Внутрішні (психологічні) чинники іміджу: мистецтво подобатися людям; вміння правильно спілкуватися; наявність необхідних для позитивного іміджу якостей особистості; вміння розуміти людей та впливати на них тощо.

Внутрішні (етичні) чинники іміджу: чесність; порядність; повага до підлеглих, партнерів; вірність даному слову; здатність ефективно взаємодіяти згідно з діючим законодавством, встановленими правилами і традиціями тощо.

Важливими якостями ділової людини, особливо бізнесмена, які впливають на формування іміджу, фахівці також вважають такі: самостійність і нестандартність поведінки; наполегливість у досягненні мети, ініціативність; діловитість і практичність; сміливість та винахідливість; суперництво та готовність до ризику; орієнтація на досягнення вищих результатів; ефективне використання наявних факторів [4, с. 81].

Отже, під іміджем, як правило, розуміють образ певної людини, візуальну привабливість особи, само презентацію, і створюється він виключно штучним шляхом.

Література: 1. Лесько О.Й. Етика ділових відносин : навч. посібник. – Вінниця ВНТУ. – 2011. – С. 200 – 203. 2. [Снітинська І. Імідж ділової людини \[Електронний ресурс\] – Режим доступу: http://www.snitynska.com/skladovi-imidzhu/](http://www.snitynska.com/skladovi-imidzhu/) 3. [Кутова Н.А.](#) Основи підприємницького успіху : навч. посібник / Н.А. Кутова; Т-во техн. співробітництва ФРН. - К.: Формат, 2005. – С. 79. 4. [Ломачинська І.М.](#) Основи корпоративної культури : навч. посібник / І.М. Ломачинська, О.Д. Рихліцька, Н.В. Барна; Відкритий міжнар. ун-т розв. людини «Україна». - К. - 2011 – С. – 81.

ПРАВА ЛЮДИНИ І ТРУДОВІ ПРАКТИКИ ЯК ПРЕДМЕТ КОРПОРАТИВНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

Важливою складовою корпоративної соціальної політики є політика підприємства у сфері праці. Уявлення про працю на рівні буденної свідомості пов'язанні як з трудовими, неминучістю, так і з радістю, неможливістю для себе опинитися без діла. Потреба й чеснота праці, суспільного виробництва завжди оцінювались як одні з найважливіших потреб і чеснот людського існування.

Праця як процес являє собою єдність трьох складників: самої праці, як доцільної діяльності; предмета праці (того, на що спрямована праця); знарядь праці (засіб або комплекс засобів, за допомогою яких людина діє на предмет праці).

Праця нерозривно пов'язана з фізіологічною активністю та психічною діяльністю працівника. Фізіологічна сутність її полягає в тім, що праця – це діяльність, яка вимагає відчутних зусиль, вагових енерговитрат. Процес праці – це фізіологічний процес витрачання людської енергії.

За своєю психологічною сутністю праця є вищою, властивою лише людині формою психічної діяльності. Психологічна сутність праці в розумінні К. Маркса ґрунтується на усвідомленні того, що «людина не лише змінює форму того, що дано природою; в тім, що дано природою, вона здійснює разом з тим і свою свідому мету, котра як закон визначає спосіб і характер її дій і котрій вона повинна підпорядковувати свою волю».

Нарешті, праця характеризується результативністю. Будь-яка діяльність завершується певним результатом, має свій підсумок. Іноді вважають, що сам факт наявності дій, процесу їхнього здійснення і є результатом. Працю відрізняє властивий їй не просто результат, а суспільно корисний результат.

Суттєве значення для розуміння сутності праці має також положення К. Маркса про існування двох основних форм праці: «жива праця» (як можливість створення благ і багатства — це власне процес праці, безпосередня трудова діяльність); абстрактна праця, виражена у вартості вироблених благ. При цьому, тільки жива праця здатна створювати нову вартість, закладену в товарів у той час як вартість речових факторів лише переноситься на створюваний товар як складова витрат його виробництва.

За своїм змістом праця є соціальним способом буття людини, який виявляється у цілісній сукупності її - людини, соціальних функцій - матеріально-забезпечувальної, соціалізуючої (соціоформууючої), цілереалізуючої, соціогенеруючої, стратифікуючої, комунікативної та соціокультурної.

Працею створюються матеріальні блага, перетворюється географічне, й суспільне середовище. Праця лежить в основі суспільного прогресу. В ній реалізуються, а разом з тим формуються і відтворюються людські якості.

Праця виступає основою існування людини, визначає місце в суспільстві, служить однією з найважливіших форм саморозвитку та самореалізації людини, тому вона повинна бути організована таким чином, щоб створити адекватні умови для реалізації трудових потенційних властивостей людини.

Сфера праці є найбільш регульованою порівняно з іншими видами суспільної діяльності сферою. Навіть в умовах максимального обмеження втручання держави в економічні процеси повністю нерегульованих ринків праці ніколи не існувало. Право на працю посідає визначальне місце в системі загальнолюдських цінностей, що формують економічне та соціальне становище суспільства в цілому та кожного його члена зокрема.

Права - призначені захищати ті властивості, інтереси і можливості, що є необхідними для гідного життя людини. Захист прав людини є частиною міжнародного права.

Основні правила та принципи державної політики у сфері праці закріплені у документах Організації Об'єднаних Націй (ООН), конвенціях і рекомендаціях Міжнародної організації праці, задекларовані в актах Ради Європи та інших міжнародних й регіональних організацій. Право на працю і захист від безробіття проголошено Загальною декларацією прав людини (ООН, 1948 р.), Міжнародним Пактом про економічні, соціальні та культурні права (ООН, 1966 р.), Конвенціями і Рекомендаціями Міжнародної організації праці (МОП); на європейському рівні право на працю встановлено Європейською соціальною хартією (Рада Європи, 1961 р., переглянута у 1996 р.).

Література: 1. Посібник із КСВ. Базова інформація з корпоративної соціальної відповідальності / Кол. автор.: Лазоренко О., Колишко Р., та ін. – К.: Видавництво «Енергія», 2008 – 96 с. 2. ГО «Українська ліга зі зв'язків із громадськістю». [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://pr-liga.org.ua/statut/> 3. ГО «Центр «Розвиток корпоративної соціальної відповідальності». [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://csr-ukraine.org/>

ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ РЕКЛАМНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

На сучасному етапі з переходом України до ринкової економіки підприємствам в умовах конкуренції недостатньо виробити якісний товар, розрекламувати його і продати. Навіть товар з високою якістю може «не знайти свого покупця», якщо його виробник проводить неефективну рекламну політику. Реклама стала невід'ємним елементом фінансово-господарської діяльності, будь-яке підприємство тим або іншим чином рекламує себе і свою продукцію. Отримати перевагу в конкурентній боротьбі можливо шляхом здійснення торгового маркетингу і його складових, зокрема реклами.

Реклама – це складне і суперечне поняття. З одного боку, її вплив на економіку позитивний, адже вона стимулює ріст економіки, капіталовкладень, числа робочих місць, підтримує конкуренцію, а також інформує споживачів і розширює ринки для нових товарів. З іншого боку, реклама нерідко є непотрібною інформацією, яка вводить в оману. Ринок реклами характеризується постійним зростанням і нестабільністю, тому необхідне чітке планування кожного кроку рекламної кампанії, бюджету останньої з підбиттям проміжних і кінцевих підсумків. Визначення ефективності рекламної діяльності є необхідною умовою правильної організації і планування діяльності підприємства, раціонального використання ресурсів, які витрачаються на рекламу.

Ефективність реклами – важлива складова маркетингової політики підприємства [1, с. 276]. Важливим аспектом ефективної діяльності рекламного процесу є діагностика, за результатами якої можна визначити обґрунтовану стратегію розвитку рекламної діяльності підприємств, спрямовану на підвищення конкурентних позицій виробників товарів та послуг, а також збільшення обсягу їх продажів на споживчому ринку.

Передумовою забезпечення ефективної рекламної діяльності підприємства є рекламна стратегія – це, насамперед, функціональна стратегія підприємства, що має підтримувати його ділову стратегію по досягненню поставлених ринкових цілей [4, с. 230]. Вона розробляється у такій послідовності:

- постановка цілей (підприємства, маркетингових, цілей рекламної діяльності);
- аналіз ринкової ситуації, визначення споживчої корисності товарів і послуг підприємства;
- розробка стратегії рекламного повідомлення;

- діагностика ефективності рекламної стратегії.

Основними матеріалами для аналізу ефективності рекламної діяльності слугують статистичні і бухгалтерські дані про ріст товарообігу.

Методи діагностики ефективності рекламної діяльності:

- кількісні (індексний, балансовий, абсолютних та відносних величин, ряди динаміки);
- якісні (структурного аналізу, експертних оцінок);
- економічного аналізу (порівняльний аналіз, горизонтальний, вертикальний та трендовий);
- економіко-математичні (моделювання, факторний аналіз, формулювання інтегральних показників) [3, с.28-29].

Найбільш поширеними є кількісні методи оцінки економічної ефективності реклами, зокрема часто використовується метод розрахунку різниці додаткового доходу, отриманого в результаті використання реклами та витрат на рекламу. Розповсюдженим є також метод, який заснований на аналізі результатів рекламної діяльності, за яким порівнюються локальні ринки, на яких підприємство здійснює діяльність протягом певного часу з різним ступенем рекламної підтримки. Різницю торгових результатів порівнюють з різницею в обсягах витрат на рекламу, на основі чого роблять висновок про вплив реклами на зміну обороту фірми. Основна складність цього методу – визначення чистого ефекту реклами, тобто долі приросту обсягу збуту, який забезпечено виключно рекламою.

Також при порівнянні використовується інформаційна (комунікативна) оцінка ефективності рекламної кампанії, яка характеризує наскільки ефективно рекламне повідомлення передає цільовій аудиторії інформацію і формує бажану точку зору. Дуже важливо враховувати мотиви, які змушують потенційного споживача позитивно реагувати на те, чого прагне рекламодавець. Мотив повинен містити певну обіцянку допомоги споживачу в досягненні його власних цілей. Серед мотивів основними є такі: якість товару, надійність, потужність, економічність, мобільність тощо.

Отже, сутність оцінки ефективності реклами полягає в тому, щоб визначити, який вплив вона має на мислення і дії споживачів, які приймають рішення про купівлю рекламованого товару.

Література: 1. Агаркова А.А. Економічне обґрунтування ефективності рекламної кампанії / А.А. Агаркова // Менеджмент і маркетинг. – 2012. – № 10. – С. 275-277. 2. Овсій К.О. Методи оцінки ефективності реклами та оптимізації медіа планування / К.О. Овсій // Управління розвитком. – 2013. - №12(152). – С.32-35. 3. Шепеленко О.В. Економічний механізм діагностики ефективності рекламної діяльності на споживчому ринку / О.В. Шепеленко, С.А. Граніш // Економіка та управління національним господарством. – 2013. – № 1-2. – С. 26-29. 4. Яловега Н.І. Стратегічні основи рекламного менеджменту підприємства / Н.І. Яловега // Вісник економіки транспорту і промисловості. – 2013. – № 43. – С. 226-230.

*Сич Ю.А., студентка
Науковий керівник – Гессен А.Є., ст. викладач
Дніпропетровська державна фінансова академія*

СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗМІ : ВПЛИВ НА ПОВЕДІНКОВІ МОДЕЛІ В СУСПІЛЬСТВІ

Реальність навколо нас перебуває у стрімкому розвитку: нові знання, нова інформація, і нові події щодня включаються або вже в раніше створені структури, або утворюють нові. Ми не завжди маємо чітке уявлення про ту чи іншу галузь. Тоді на допомогу приходять ЗМІ: вони висвітлюють різні актуальні громадські проблеми, цим впливаючи на думки і поведінку як особистісно, так і у суспільстві.

На даному етапі розвитку суспільстві ЗМІ мають великий вплив на всі сфери життя і насамперед на підсвідомість як окремої людини, так і суспільства в цілому.

Подобається нам сучасна інформація, яку надають ЗМІ чи ні, вона є невід'ємною частиною ринкових процесів і сучасного життя в цілому. В умовах конкурентної боротьби великої кількості виробників однакових товарів, телекомпаній, політичних партій надання інформації виходить за межі простого інформування, розрахованого на свідоме сприйняття і трансформується у більш дійовий засіб впливу – в психологічне програмування, підсвідоме навіювання.

Аналіз ролі впливу засобів масової інформації на поведінку у суспільстві дозволяє визначити, що специфічним у цьому процесі є неоднозначність впливу мас-медіа. З одного боку, безперечним є той факт, що засоби масової інформації позитивно впливають на процес соціалізації особистості, що виражається у наданні різноманітної інформації, яка дозволяє людині якісно передавати своє положення в соціальній структурі, самоствердитися, отримати достатньо повні знання про світ у простій для споживання формі.

В той же час, негативний вплив проявляється у скороченні потреби в міжособистісному спілкуванні та прагненні замінити його віртуальним, збільшенню агресивності й поширенню насилля в молодіжному середовищі.

Нині складається парадоксальна ситуація: громадяни довіряють ЗМІ більше, ніж уряду та державному апарату. Так, за даними Євробарометра за 2013 рік, у середньому телебаченню довіряють 53% осіб, радіо – 61%, пресі – 45% [1].

Розглядаючи роль ЗМІ у соціалізації особистості, можна зазначити їх вплив на розумову, поведінкову, настановну й фізіологічну сфери. Все це викликає певні наслідки: образ дій, представлений ЗМІ, стає орієнтиром для людини у досягненні

аналогічної мети; під впливом ЗМІ у людини формуються стійкі настанови, які суттєво впливають на його дії та вчинки; змінюються знання, світогляд людини; з'являються віртуальні потреби, інтереси й взагалі; від побаченого у ЗМІ у людини виникають, наприклад, збудження та почуття страху та ін.

Часто саме від ЗМІ залежить хід протікання конфлікту, а іноді і наслідки. Все залежить від професійності і чистоплотності працівників ЗМІ. «ЗМІ, що висвітлюють суспільне життя та розповсюджують у масовій свідомості толерантні або конфліктні цінності – образи, орієнтири, ідеї – це, як звісно, дієвий інструмент формування суспільної свідомості та регулювання суспільних відносин». За сучасних умов новини все більше стають товаром, і журналіст не може залишитися абсолютно вільним і незалежним у своїх судженнях.

Сучасні ЗМІ пропонують суспільству готові ціннісно-сміслові та поведінкові моделі, які можуть консолідувати суспільство, достатньо ефективно знімати соціальну напруженість, але можуть і підривати позитивну консолідацію і психологічну стабільність соціуму шляхом створення та просування у маси образів ворогів, розкручування агресивного настрою натовпу.

Впевненість людини у здатності успішно провадити свою поведінку є важливим чинником формування і підтримки позитивних поведінкових моделей, а отже – наслідком кваліфікованого надання переконливої інформації, впливу соціальної реклами.

Соціальна реклама через ЗМІ може і повинна використовувати різні технології стимулювання розвитку упевненості в собі, змін у ставленні до того чи іншого соціального явища, цінностей, наприклад, відеоролики стосовно способу життя, який ведуть молоді люди, друковану продукцію (плакати, буклети, пам'ятки), ідея яких спрямована на формування (підтримку) уявлень про життєві цінності.

Література: 1. Вінчук І.М. Особливості впливу інформаційно-культурної політики України на формування культурно-комунікативних потреб особистості [Електронний ресурс] – Режим доступу: www.nbu.gov.ua/portal/socgum/Vdakk/2012_1/49.pdf 2. Карлова В.В. Вплив засобів масової інформації на формування української національної свідомості [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://archive.nbu.gov.ua/e-journals/dutp/2009-2/txts/09kvvunc.htm> 3. Мельничук І.А. Деякі аспекти проблеми толерантності в сучасних українських ЗМІ [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://eprints.zu.edu.ua>. 4. Усенко Ю.В. Становлення та розвиток українського телебачення як засобу масової комунікації: дис. кандидата іст. наук: 17.00.01 / Усенко Юлія В'ячеславівна. – Київ, 2012. – 170 с.

ТОВАРНА МАРКА ЯК ОСНОВА ДЛЯ ФОРМУВАННЯ БРЕНДУ

В умовах жорсткої конкуренції навіть перед компаніями, що займають лідируючі позиції на ринку, виникає досить складне завдання утримання цих позицій. Використання традиційних способів, зокрема, збільшення частки на ринку, зниження витрат з метою здійснення цінової конкуренції і інших часто виявляється не достатнім. Сьогодні все більшого значення в якості основного фактора успіху набуває вірність споживачів, їх лояльність. У зв'язку з цим різко зріс інтерес до управління торговою маркою, оцінки її вартості, використання бренду як інструменту в конкурентній боротьбі [1].

В даний час в умовах жорсткої конкуренції бренд є важливим і ефективним інструментом конкурентної боротьби. Тому наявність у компанії сильного бренду є одним з ключових факторів вартості компанії.

Наявність сильного бренду (або портфеля брендів) створює для компанії наступні конкурентні переваги:

- забезпечує додатковий грошовий потік;
- знижує витрати на просування (маркетингові комунікації);
- забезпечує можливість виходу на нові ринки з низькими витратами;
- створює бар'єри для входу в галузь;
- знижує невизначеність для дистриб'юторів.

Американська маркетингова асоціація (АМА) визначає торгову марку (бренд) як назву, термін, знак, символ, малюнок або їх поєднання, призначене для ідентифікації товарів або послуг постачальника або групи продавців і їх диференціювання від товарів або послуг конкурентів [1].

Однією з характерних властивостей професійних маркетологів є їхнє вміння створювати, підтримувати, захищати, розвивати марки, тобто формувати ефективну марочну політику підприємства. «Поставте свою марку на курку або воду, - радить Філіп Котлер, - і ви побачите життя. Не забувайте, що компанія коштує стільки, скільки коштує її марка. 20 млрд. доларів, в які оцінюється компанія Pepsi, - це вартість марки, а не директора або заводу» [2, с. 17]. Впровадження марок на ринок - основне питання стратегії маркетингу, яке повинно вирішуватися вітчизняними підприємствами з урахуванням того досвіду, який накопичений у світовій практиці.

Насамперед, вітчизняним маркетологам слід освоїти таке поняття як «капітал товарної марки». Цей термін був введений у вживання в 1980-х рр. відповідно до тієї точки зору, що марка має власну вартість, незалежну від цінності продукту. За деякими даними, капітал марки «Marlboro» дорівнює 31 млрд. дол, «Coca-Cola» - 24 млрд. дол і «Kodak» - 10 млрд. дол [3, с. 9-15]. Компанії всього світу вкладають величезні суми заради того, щоб створити у покупців перевагу до кращих марок своїх товарів.

В останні роки термін «капітал товарної марки» буквально не сходиться з вуст як маркетологів-практиків, так і вчених-теоретиків. У сучасній науковій літературі з маркетингу пропонуються різні підходи до його визначення. Наприклад, у своїй книзі «Створення сильного бренду» американський вчений Д. Аакер пише: «... в загальних рисах капіталом марки називають ділову репутацію, накопичену маркою, і яка є результатом минулого маркетингової діяльності» [1, с. 9]. Більш раннє визначення говорить: «Споживач сприймає капітал марки як додану цінність, яку набуває функціональний товар або послуга, асоціюючись з певною товарною маркою» [2, с. 31].

Аналізувати імідж деякі маркетологи радять з позиції трьох видів реакції ринку: використовуючи показники когнітивної, емоційної (афективної) і поведінкової реакції споживачів [1, с. 262]. Особливе значення має визначення ставлення споживачів до сукупності вигод, пропонованих маркою. Дана оцінка дозволяє побудувати профіль іміджу або атрибутивну карту сприйняття марки [2, с. 80].

Сила марки безпосередньо пов'язана з вірністю або лояльністю споживачів. Перевірити лояльність найкраще так: дізнатися, що робитиме споживач, якщо його улюбленої товарної марки не опиниться в магазині.

Товарний знак (марка) як ідентифікований нематеріальний актив може оцінюватися із застосуванням витратного методу як сума витрат на його створення і просування товару під його іменем на ринку.

Таким чином, марка є одним з важливих інструментів маркетингу і служить відправною точкою для формування та розвитку торговельної марки і бренду. Марка існує до того моменту, поки не з'являється покупець, який встановлює з даною категорією зв'язок за допомогою асоціацій, вражень і досвіду покупок, і виводить її на наступний рівень - торгову марку.

Література: 1. Бойетт Д. Гуру маркетингу. Яким має бути маркетинг в третьому тисячолітті? - М.: Изд-во Ексмо, 2012. – С. 262. 2. Муромкина І.І. Оцінка поведінкової реакції споживачів // Маркетинг. - 2013. - № 3. – С. 17-80. 3. Леонтьєв Ю.Б. Практика оцінки товарних знаків // Питання оцінки. - 2013. - № 2. - С. 9-15.

Хроненко А. О. – студентка гр. ФК-12-4
Поплавська В.О. – студентка гр. ФК-12-3,
Науковий керівник – Малигіна Л.І., старший викладач
Дніпропетровська державна фінансова академія

ГЕНДЕРНІ АСПЕКТИ СПІЛКУВАННЯ

Актуальність теми важлива для сучасного суспільства, адже гендерна ідентифікація – це, власне, усвідомлення індивідом своєї статевої приналежності, готовність виконувати визначену своєю статтю роль.

Мета: дослідити гендерні аспекти спілкування та їх вплив на комунікацію людини.

У психології соціально-біологічна характеристика, за допомогою якої дається визначення понять «чоловік» та «жінка», називається гендерною. У ділових стосунках – це взаємини чоловіка і жінки.

Сьогодні наука не заперечує існування деяких стильових особливостей, властивих переважно чоловікам чи переважно жінкам у рамках чітко окресленої ситуації спілкування. При цьому вважається, що вони виникають під впливом як соціокультурних (наприклад, уживання жінками лайливих слів засуджується більше, ніж чоловіча лайка), так і біологічних, і гормональних факторів [1].

Жінки, як правило, перевершують чоловіків у всьому, що стосується мови (дівчатка починають говорити раніше, мають багатший словниковий запас, утворюють складніші й різноманітніші речення); вони більш схильні до ласки, прихильніші, емоційніші. Чоловіки ж частіше є лідерами; їхня самооцінка залежить від успіхів у сфері предметної діяльності, вона стабільніша й загалом вища від жіночої.

Мета спілкування у чоловіків і жінок різна: чоловік спілкується для того, щоб передати важливу інформацію, а жінка – щоб зав'язати, підтвердити і укріпити емоційні зв'язки зі співрозмовниками. Тому чоловік при спілкуванні або задіює весь мозок, або (якщо зайнятий чимось важливим) відповідає на автоматі, взагалі не сприймаючи слова співрозмовника. У жінки навпаки – активується невелика частка мозку, але паралельно вона може займатися ще десятком інших справ.

Жінки схильні вільно і повно виражати свої почуття та емоції, у них раніше виникає емпатія і потреба ділитися своїми переживаннями. Чоловічий стиль спілкування з раннього дитинства виглядає більш змагальним та конфліктним, ніж жіночий. У дослідженнях проблем саморозкриття в міжособистісних відносинах відмічають, що чоловіки зазвичай менш відверті і неохоче діляться з іншими інтимною інформацією про себе [2].

Що ж стосується аспектів спілкування, пов'язаних із мовним кодом, то дослідники лінгвогендерологічних проблем зазначають, що в мовленні чоловіків простежується більша кількість іменників і дієслів; жінки надають перевагу прикметникам і прислівникам. У мовленні жінок частіше трапляються актуалізатори (*так? ти що? га?* тощо), сигнали наявності зворотного зв'язку й уваги до слів

співбесідника (*так, ага, угу, о!* тощо). Жінки спокійніше реагують на перебивання мовлення, їх мовний код містить більшу кількість засобів увічливості, меншу кількість грубих і лайливих висловів. У мовленні жінок частіше спостерігається явище неточного («приблизного») називання предметів; чоловіки ж намагаються все називати точно. Жінки частіше вживають слова зі значенням невпевненості (*мабуть, напевне*) і описові вислови внутрішніх етапів (*мені від усього цього моторошно*).

Чоловічій письмовій мові порівняно з жіночою властиві такі особливості:

- Речення за своєю довжиною в середньому коротші від жіночих.
- Превалювали раціоналістичні оцінки. Емоційних і сенсорних оцінок у мові чоловіків менше, бо вони виділяли частіше естетичну, ніж етичну сторону предмета чи явища навколишньої дійсності.
- Саме чоловіки зображують світ і дійсність у більшій розмаїтості якісних характеристик, фарб і ознак, ніж це роблять жінки.
- Рідше зустрічаються окличні і питальні речення.
- Рідше використовуються неповні речення.
- Зворотній порядок слів менш властивий чоловічій письмовій мові [1].

Великий інтерес викликає дослідження гендеру в професійній комунікації. Німецькими лінгвістами встановлено, що чоловіки і жінки виявляють тенденції до різних стилів ведення суперечки. Чоловіки рідше погоджуються з критикою, частіше вдаються до іронії, посилення на авторитети, використовують менше мовних засобів, що виражають невпевненість, і в результаті справляють враження більш компетентних і впевнених у собі і своїй правоті фахівців, тобто більш успішно домагаються так званого «статусу експерта».

Також дослідники гендеру умовно розділяють кінетичні засоби за статевою приналежністю, зважаючи на стереотипні уявлення невербальної поведінки чоловіка і жінки, зокрема до типових чоловічих жестів фахівці відносять такі як *чухати потилицю* у стані подиву; *потирати руки* як ілюстрація позитивних очікувань; *бити кулаком об стіл, крісло, трибуну або будь-яку опору*, розлютившись або доводячи свою рацію, тощо. Питомо жіночими вважають жести *сплескувати руками*, виражаючи подив; *закривати обличчя руками, хустиною, пальцями* в стані засмути, плачу; відчай ілюструє такий жест як *заламувати руки* [3].

Отже, гендерні відмінності між чоловіками та жінками, безперечно, суттєві і значущі, але не такі вже великі, щоб особи різної статі не могли дійти порозуміння. Багато факторів та обмежень впливають на людину з самого народження, чим змінюють поведінку чоловіків і жінок.

Література: 1. Бендас, Т. В. Гендерная психология : учебное пособие / Т.В. Бендас. – СПб.: Питер, 2006. 2. Маклаков, А.Г. Общая психология : учебник для вузов / А.Г. Маклаков. – СПб.: Питер, 2010. 3. Осіпова, Т.Ф. Гендерний аспект комунікативної поведінки людини / Т.Ф. Осіпова // Філологічні студії. – 2012. – №7. – С. 109–118.

КОРПОРАТИВНІ ПРИНЦИПИ ПІДПРИЄМСТВ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

Сьогодні вдосконалення корпоративного управління є важливим напрямом діяльності підприємств харчової промисловості. Одним із найважливіших інструментів корпоративного управління є запровадження принципів такого управління, які дали б змогу функціонувати українським підприємствам на рівні з європейськими. До таких можна віднести:

1. Правильне харчування та здоровий спосіб життя. Головною метою будь-якої діяльності компанії має бути постійне поліпшення якості життя споживачів.

2. Гарантія якості та безпеки продукції. Компанія повинна слідкувати за якістю своєї продукції, дотримуючись встановлених законодавством норм і стандартів.

3. Комунікації зі споживачами. Більшість компаній прагнуть до надійного та двостороннього зв'язку з споживачем. Для цього необхідно регулярно здійснювати маркетингову діяльність та цікавитися смаками та вподобаннями споживачів.

4. Права людини у їх комерційній діяльності. Компанії мають повністю дотримуватись принципів Глобального договору ООН з прав людини та охорони праці і бути прикладом щодо дотримання прав людини і права на працю в комерційній діяльності.

5. Лідерство і особиста відповідальність. Компаніям бажано мати успішних мотивованих людей, які б поважали цінності компанії. Для всіх співробітників необхідно надавати рівні можливості для розвитку і просування по кар'єрним сходам в компанії.

6. Безпека та здоров'я на робочому місці. Будь-яка компанія прагне до запобігання нещасних випадків, травм і захворювань, пов'язаних з роботою, а також несе відповідальність про своїх співробітників і має приділяти особливу увагу питанням охорони праці та професійного здоров'я як їх так і підрядників [2].

7. Відносини до постачальників і замовників. Компанії прагнуть будувати ці відносини на принципах чесності, послідовності, об'єктивності та стандартизації.

8. Розвиток сільського господарства та сільських районів. Компанії мають сприяти поліпшенню якості сільськогосподарської продукції, підвищенню соціального та економічного статусу фермерів, сільських громад та вдосконаленню виробничих систем.

9. Екологічна стійкість. Компанії не повинні порушувати баланс у навколишньому середовищі, тобто раціонально використовувати природні ресурси і мінімізувати кількість відходів.

10. Вода. Компанії мають намагатись економно використовувати воду, адже у світі зараз стоїть проблема нестачі водних ресурсів [3].

На практиці всі ці принципи активно використовуються на багатьох підприємствах, зокрема компанією «Nestle». Вона веде свою діяльність з 1866 року і представляє собою комплексну, багаторівневу, глобальну корпорацію, яка щодня реалізує мільйони одиниць продукції, що продаються під тисячами різних торгових марок в різних країнах світу. Водночас корпорація є одним з найбільших покупців основних харчових продуктів, до яких відносяться, наприклад, кава, какао і молоко.

Компанія «Nestle» є світовим лідером у галузі харчування. Їх корпоративний слоган «Good Food, Good Life» [1]. «Створення загальних цінностей» - є як ціллю компанії, так і підходом до роботи [2]. Завданням компанії є виробництво продуктів харчування і напоїв при постійному підвищенні ефективності діяльності та одночасному скороченню несприятливого впливу на навколишнє середовище.

У всьому світі ім'я «Nestle» є гарантією безпеки та високих стандартів якості продукції. Внутрішня система управління якістю «Nestle» перевірена і регулярно перевіряється незалежними органами з сертифікації, щоб довести відповідність продукції стандартам, нормам ISO, законам і нормативним вимогам.

Відповідність діяльності компанії «Nestle» корпоративним принципам регулярно перевіряється аудиторами. Незважаючи на те, що деякі принципи діяльності компанії «Nestle» редагуються з метою відображення змін, що відбуваються у світі, основні принципи компанії все-таки залишаються незмінними з моменту їх заснування і відображають такі людські поняття як порядність, чесність і турбота про ближнього.

Діючи згідно з вищезгаданими принципами, на сьогоднішній день «Nestle» є найбільшим виробником продуктів харчування у світі. У групі «Nestle» працюють більше 330 000 чоловік, їй належать 461 фабрик у 83 країнах світу. У 2013 році чистий прибуток компанії склав 14 047 мільйона швейцарських франків [3].

Література: 1. Корпоративна соціальна відповідальність компанії «Nestle» [Електронний ресурс]. - Режим доступу : http://www.sbmt.bsu.by/Data_RUS/ContBlocks/01414/Shamalj-Marija-Pavlovna.pdf; 2. Концепція компанії «Nestle» в галузі корпоративної соціальної відповідальності [Електронний ресурс]. - Режим доступу : http://www.nestle.ru/publishingimages/nestle_concept_of_csr_rus.pdf; 3. Офіційний сайт компанії «Nestle» [Електронний ресурс].- Режим доступу: <http://www.nestle.com/>

БРЕНД ЯК СКЛАДОВА СТРАТЕГІЧНОГО РОЗВИТКУ ТОВАРУ

Бренд є важливим елементом місії компанії, яка деталізує статус фірми, забезпечує напрям та орієнтири для визначення цілей і стратегій на різних організаційних рівнях і визначає, власне, причину існування компанії [1].

Місію можна розкласти на кредо і образ компанії, і бренд є тим емоційним, візуальним, раціональним і культурним образом, який дозволяє споживачу визначати і обирати ту чи іншу компанію та їх продукти.

Бренд – це умовний цілісний образ, що складається з низки асоціацій, які перенесені на товар або послугу, мають формувати і підтримувати взаємовідносини зі споживачами шляхом надання їм певної цінності (вигоди), до складу якої входять функціональні, економічні й психологічні переваги [3].

Створення бренду – це творчість, заснована на глибокому знанні ринку. Хід створення бренду досить складний, а вартість помилки може бути досить великою (наприклад, банкрутство компанії), через це багато великих підприємств вибирають не займатися цим незалежно, а передати створення бренду компаніям-професіоналам в даній області.

Стратегія розвитку бренду являє собою комплекс заходів, спрямованих на зміцнення позиції бренду у конкурентному середовищі та образу бренду у сприйнятті споживача. Тобто реалізація стратегії має забезпечувати перехід у новий, прогресивніший стан, зумовлений підвищенням ефективності функціонування бренду і, як результат, підприємства в цілому [2].

Також формування стратегії розвитку товару на основі бренда є неможливим без чіткого розуміння цінності та іміджу бренду.

Імідж бренду слід розуміти як споживче сприйняття бренду, яке рефлексивно формується цільовою аудиторією бренду на основі минулого досвіду споживання або спостереження за брендом через сукупність асоціацій, думок, почуттів, очікувань, дій і комунікацій бренду та відображає ступінь виконання брендом своїх обіцянок [5].

Обираючи стратегію розвитку товару на основі бренда, перш за все, необхідно враховувати те, що бренд має у собі уміння адаптуватися до мінливих умов споживацьких уподобань. Бренд забезпечує безпосереднє партнерство та співпрацю з цільовою аудиторією [4].

Однак не слід забувати, що, перш за все, успішний бренд завжди повинна підтверджувати висока якість товару чи послуги, що випускає чи надає компанія. Якість має відповідати очікуванням споживача. Емоційна складова, ідея товару, реклама – це все добре, але без якості бренда немає, і система бренд-менеджменту втрачає свою ефективність.

Яскравим прикладом створення ефективного та вдалого бренду є корпорація «ROSHEN». Дійсно, «ROSHEN» досягла прихильності багатьох споживачів завдяки вдалому брендингу. Вони віддають перевагу саме цьому виробнику кондитерських виробів, бо переконалися, що ця продукція підтверджується, перш за все, якістю. В уявленні споживачів бренд Roshen одразу асоціюється з відомим слоганом: «Roshen – солодкий знак якості!». І це не просто слова, корпорація «ROSHEN» дійсно виробляє якісні продукти, і споживач вже встиг переконатися в цьому.

Отже, можна зробити висновок, що формування стратегії розвитку товару на основі бренда доцільно проводити у розрізі основних елементів: формування стратегій управління товарним портфелем підприємства; товарними марками товарів, що реалізує підприємство; ціновою політикою підприємства; сервісною підтримкою [4]. Також необхідно зосередити зусилля на розвиток комунікативних зв'язків, тобто на аналіз зовнішнього середовища та внутрішніх можливостей організації, що передбачає не лише спрямованість на ринок товарів і отримання прибутку, але і отримання зворотної інформації для прийняття ефективних управлінських рішень щодо виробничих процесів, фінансових і маркетингових заходів, правового захисту бренду, стратегічних орієнтирів організації.

Бренд – це не річ, не продукт, не організація, він не існує в реальному часі – це ментальна конструкція. Бренд – це торгова марка, яка в очах споживача вбирає в себе чіткий і значний набір цінностей і атрибутів. Саме бренд є ядром рекламної кампанії кожного учасника ринку. Завдяки бренду встановлюються відносини із споживачами і потенційними клієнтами. Бренд втілює цінність товару або послуги для споживача.

Література: 1. Бачевський Б.Є. Потенціал і розвиток підприємства: навчальний посібник / Б.Є. Бачевський, І.В. Заблудська – К. : Центр учбової літератури. – 2009. – 400 с. 2. Оберемчук В.Ф. Стратегічний розвиток бренду: сутність, оцінювання, перспективи / В.Ф. Оберемчук // Стратегія економічного розвитку України. – 2013. – № 32. – С.176-182. 3. Приходько Д.О. Роль і місце бренду в системі економічних категорій і понять / Д.О. Приходько // Економічний простір. – 2012. – № 68. – С. 225-232. 4. Птащенко О.В. Бренд як складова стратегічного розвитку товару / О.В. Птащенко // БізнесІнформ. – 2012. – № 9. – С. 290-292. 5. Яцентюк С.В. Формування ідентичності та іміджу бренду у процесі його позиціонування / С.В. Яцентюк // Вісник ОНУ ім. І.І. Мечникова. – 2013. – № 18. – С. 163-167.

V СЕКЦІЯ АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ОБЛІКУ, СТАТИСТИКИ ТА АНАЛІЗУ

*Бережна К.В., Гулейко Ю.О., студенти
Науковий керівник – Пікуліна Н.Ю., к.е.н., доцент
Дніпропетровська державна фінансова академія*

ОЦІНКА ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ НА ПРИКЛАДІ ПАТ «БАШТАНСЬКИЙ СИРЗАВОД» ТА ПАТ «ПІРЯТИНСЬКИЙ СИРЗАВОД»

Сучасний стан розвитку економіки України характеризується платіжною кризою. Це відображається на діяльності кожного підприємства: порушується своєчасність і повнота погашення зобов'язань щодо оплати праці, розрахунків з постачальниками; погіршуються взаємовідносини з партнерами; скорочуються обсяги капітальних вкладень. За таких умов, щоб уникнути банкрутства та фінансової кризи, виникає потреба оцінити перспективу розвитку підприємства, спрогнозувати його майбутній фінансово-господарський стан та накреслити можливі шляхи попередження негативних явищ. Одним із вагомих інструментів розв'язання цих проблем є аналіз фінансового стану підприємства, зокрема оцінка його платоспроможності через дослідження показників ліквідності активів.

Ліквідність – здатність окремих видів майнових цінностей швидко і без значних втрат своєї вартості перетворюватися у грошові кошти [1, с. 29].

Прийнято вважати підприємство ліквідним, якщо його поточні активи перевищують поточні зобов'язання, але саме по собі це перевищення не дає повної характеристики ліквідності. Тому для оцінки ліквідності використовується система показників, які відіграють суттєву роль, адже вони є зручним засобом узагальнення величезного обсягу фінансових даних та є інструментом порівняльного аналізу діяльності підприємств [2; с. 37].

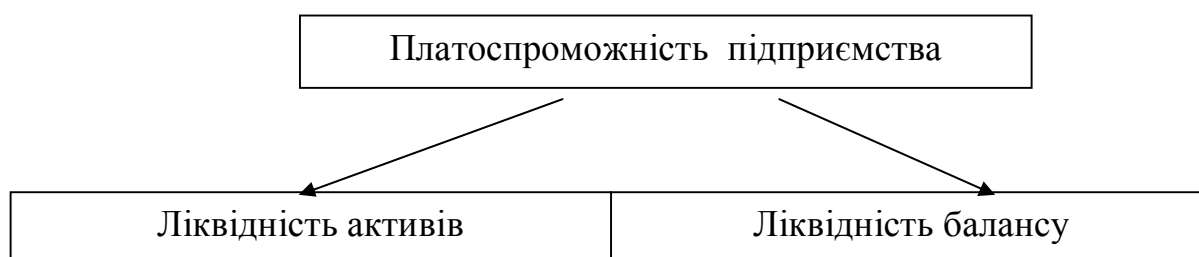

Рис. 1. Взаємозв'язок між показниками ліквідності та платоспроможності

Для оцінки ліквідності активів з метою визначення платоспроможності підприємства розраховують наступні

коефіцієнти: коефіцієнт абсолютної ліквідності, коефіцієнт швидкої ліквідності, загальний коефіцієнт покриття

З метою оцінки платоспроможності було досліджено ліквідність балансу, що дозволило за даними ПАТ «Баштанський сирзавод» (п-во А) та ПАТ «Пирятинський сирзавод» (п-во Б) розрахувати показники ліквідності. Результати розрахунків наведені у вигляді таблиці.

Таблиця 1

Аналіз платоспроможності підприємств

№ з/п	Види показників	Критичне значення	На початок періоду		На кінець періоду		Зміни за звітний період	
			А	Б	А	Б	А	Б
1	Коефіцієнт абсолютної ліквідності	>0,2	0,18	0,03	0,07	0,12	-0,11	0,09
2	Коефіцієнт швидкої ліквідності	>0,7	1,05	1,27	1,13	1,50	0,08	0,23
3	Коефіцієнт покриття	>1	1,41	1,55	1,53	2,21	0,12	0,66

Коефіцієнт абсолютної ліквідності на кінець IV кварталу 2013р. на ПАТ «Баштанський сирзавод» склав 0,07 та на ПАТ «Пирятинський сирзавод» - 0,12, і є меншими за критичне значення, що свідчить про неспроможність підприємств негайно ліквідувати свою короткострокову заборгованість. Коефіцієнт швидкої ліквідності є більшим за критичне значення на кінець періоду на обох підприємствах (1,13 і 1,50), що свідчить про високу частку дебіторської заборгованості. Це означає, що підприємства при надходженні в строк дебіторської заборгованості, зможуть погасити свої боргові зобов'язання. Коефіцієнт покриття на кінець кварталу на ПАТ «Баштанський сирзавод» склав 1,53 та ПАТ «Пирятинський сирзавод» - 2,21 і є більшими за критичне значення (>1), що свідчить про те, що підприємство на кінець звітного періоду є платоспроможним, що сприяє покращенню фінансового стану.

По проведеному аналізу можна зробити такі висновки: ПАТ «Пирятинський сирзавод» та ПАТ «Баштанський сирзавод», в цілому, мають досить таки високоліквідні баланси і це положення підтримується протягом звітного періоду. Для покращення показника абсолютної ліквідності необхідно збільшити суму грошових коштів на рахунках підприємства, до рівня необхідного для покриття кредиторської заборгованості.

Література: 1. Попович П.Я. Економічний аналіз діяльності суб'єктів господарювання : підручник. - Т.: Економічна думка, 2001. - 454 с. 2. Макаруч І. Основні показники оцінки платоспроможності та ліквідності підприємств та методика їх визначення // Формування ринкових відносин в Україні. - 2008. - № 7. - С. 36-41.

*Брівко А.В., Нежива Н.Ю., студенти
Науковий керівник - Пікуліна Н.Ю., к.е.н., доцент
Дніпропетровська державна фінансова академія*

АНАЛІЗ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ

Проблема фінансової стійкості підприємства останнім часом стоїть у центрі уваги сучасних наукових досліджень. Це зумовлено тим, що у ході посилення процесів економічної глобалізації успішне функціонування підприємств залежить від рівня стійкості їх фінансового стану.

Питанням дослідження фінансової стійкості підприємства присвячено наукові праці багатьох вітчизняних та зарубіжних авторів: Баканов М., Брігхем Ю., Гапенські Л., Ковальов В., Крейніна М., Шеремет А., Бланк І., Костирко Л., Лахтіонова Л. та ін. Але серед вчених і досі не існує єдиного визначення цього важливого показника.

На наш погляд, найбільш містке визначення пропонує Єлєцьких С.Я.: фінансова стійкість підприємства – це головний компонент загальної стійкості підприємства, що являє собою об'єкт фінансового управління господарською діяльністю та характеризує такий стан фінансових ресурсів, їх формування та розподіл, який забезпечує розвиток підприємства при збереженні платоспроможності та кредитоспроможності.[1, с.75]

Через визначення типу фінансової стійкості, що є притаманним підприємству на момент складання фінансової звітності, умовно можна виділити фінансову стійкість з позиції довгострокової перспективи, яка пов'язана з загальною фінансовою структурою підприємства, ступенем його залежності від кредиторів та інвесторів та короткострокову фінансову стійкість господарюючого суб'єкта, яку можна оцінити за допомогою показників забезпеченості запасів і затрат джерелами їх формування.

Розрізняють абсолютні показники фінансової стійкості, які дозволяють визначитися з джерелами формування запасів і витрат та відносні, які показують структуру власних і залучених засобів підприємства.

За результатами розрахунку абсолютних показників фінансової стійкості виділяють: абсолютну та нормальну фінансову стійкість, нестійкий та критичний поточний фінансовий стан.[2, с.132-133]

Фінансова стійкість за I півріччя 2013 року було досліджено на прикладі ПАТ «Мотор Січ», яке є одним з провідних підприємств у світі, що виробляє авіаційні двигуни для літаків та гвинтокрилів, а також промислові газотурбінні установки. (Табл.1).

*Аналіз абсолютних показників фінансової стійкості
ПАТ «Мотор Січ», тис.грн.*

Показник	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду	Зміни (+, -)
Наявність власних оборотних коштів	3183995	4132469	948474
Надлишок (+) або нестача (-) власних оборотних коштів для формування запасів і витрат	-1239049	-1173199	65850
Надлишок (+) або нестача (-) функціонуючого капіталу	8783	67292	58509
Трикомпонентний показник типу фінансової стійкості	0;1;1	0;1;1	X

Джерело: розраховано авторами на основі фінансової звітності ПАТ «Мотор Січ» [3]

За трикомпонентним показником у I півріччі 2013 року ПАТ «Мотор Січ» не є абсолютно фінансово стійким. Для фінансування запасів та витрат підприємству протягом року не вистачало власних оборотних коштів, тому ПАТ «Мотор Січ» залучало довгострокові кредити. Ця ситуація є найбільш бажаною, так як підприємство використовує «нормальні» джерела фінансування, що забезпечують платоспроможність.

До найбільш розповсюджених відносних показників належать: коефіцієнт фінансової незалежності та коефіцієнт фінансового ризику.

Ці показники свідчать про високу фінансову автономію ПАТ «Мотор Січ», оскільки коефіцієнт фінансової незалежності протягом звітного періоду зріс з 66,6 до 68,3 % і є більшим за оптимальне значення, а коефіцієнт фінансового ризику на кінець звітного періоду становить 46,5%, тобто можливість банкрутства підприємства є невисокою.

Підприємство є фінансово стійким, стабільним і незалежним від зовнішніх кредиторів та інвесторів.

ПАТ «Мотор Січ» чітко окреслило напрями забезпечення сталого розвитку підприємства, постійно оцінює та діагностує фактичну фінансову стійкість, що забезпечує йому успішне функціонування в галузі промисловості.

Література: 1. Єлецьких С.Я. Удосконалення процесу управління фінансово стійким розвитком промислового підприємства / С.Я. Єлецьких // Економіка промисловості. - 2012. - № 3-4. - С. 74-80. 2. Соколова Е.О., Пилипенко О.В. Питання оцінки фінансово-економічної стійкості при обранні фінансової стратегії суб'єктів господарювання залізничного транспорту// [Електронний ресурс] - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Znpdetut_eic_2013_25_19.pdf. 3. Офіційний сайт ПАТ «Мотор Січ» // [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://www.motorsich.ua/userfiles/6m2013.pdf>

Гарькава Т.Л., студентка
Науковий керівник – Волошина Н.А., к.т.н., доцент
Дніпропетровська державна фінансова академія

АНАЛІЗ МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНОЇ БАЗИ ІНФОРМАЦІЙНО- АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ

Успішне функціонування суб'єктів господарювання, держави та населення в сучасних умовах передбачає активне використання інформації і на її основі своєчасне прийняття управлінських рішень. Науковці визначають інформаційно-аналітичну діяльність як процес у сфері управління, що становить процедуру пошуку, збору, обробки та надання інформації у формі, придатній для її використання [1]. Основним засобом отримання такої інформації є використання комп'ютерної та телекомунікаційної техніки, відповідних інформаційних технологій, тобто матеріально-технічна складова інформаційно-аналітичного забезпечення (ІАЗ).

Аналіз динаміки продажу комп'ютерної та іншої обчислювальної техніки показав, що із 2005 р. по 2009 р. щороку відбувався приріст даного показника в середньому на 24%, а з 2010 р. по 2012 р. на 25,1%. (є тенденція до прискореного зростання). Слід враховувати, що відбувається зростання цін на комп'ютери, електронну і оптичну продукцію. Так, у вересні 2013 року вони зросли на 2,2% порівняно з вереснем 2012 р. [2, 3]. Дещо іншою є ситуація стосовно реалізованих послуг у сфері інформатизації. Обсяг наданих послуг зріс із 1,18 млрд. грн. у 2005 р. до 9,92 млрд. грн. у 2012 р. Однак відповідні середньорічні прирости за досліджувані періоди становлять 45,7% та 24,5% , тобто середньорічний приріст зменшився у 1,86 рази. Це свідчить про тенденцію до значного уповільнення приросту послуг у сфері інформатизації. За останній рік на 3 в.п. скоротилася питома вага консультацій з питань інформатизації, на 2 в.п. – розробка програмного забезпечення, а от питома вага оброблення даних зросла на 6,8 в.п., що свідчить про зростання обсягів залучення сторонніх організацій до обробки інформації, а це потребує більшої уваги до захисту ІАЗ [2, 3, 4].

Щодо освітньої галузі, то за даними МОН, показник щодо кількості учнів на один комп'ютер у 2011 році становив 27 учнів. На даний час цей показник становить 24 учня. Для порівняння: у Європі та США в середньому 1 персональний комп'ютер – на 5–7 учнів [4].

Слід зауважити, що статистичні спостереження щодо інформаційно-аналітичного забезпечення проводяться в Україні нерегулярно, тому неможливо прослідкувати чіткої тенденції явищ та розрахувати прогностичні показники. Інформація з даної тематики не згрупована та має найчастіше моментний характер.

Індекс проникнення інформаційних технологій в українське суспільство за 2010 - 2011 рр. становив відповідно 33,62 та 35,21 [5]. Тобто Україна наразі знаходиться на стадії інформатизації, а точніше - на етапі її стабілізації і до ступеня розвинутих країн (що мають значення індексу більше 60) у цьому напрямку нам ще належить пройти нелегкий шлях.

Отже, виходячи з результатів дослідження, основними проблемами інформаційно-аналітичного забезпечення прийняття управлінських рішень є: застарілість матеріально-технічної бази ІАЗ, зниження темпів її оновлення; зростання цін на комп'ютери та іншу електронно-обчислювальну техніку; відсутність постійного моніторингу даних інформаційно-комунікаційних технологій на державному та регіональному рівнях; неналежне інформування суспільства про переваги використання Інтернету та АІС (особливо це стосується підприємницького сектору).

Вирішенню проблем інформаційно-аналітичного забезпечення прийняття управлінських рішень в Україні сприятимуть наступні заходи: оновлення законодавчої бази з питань інформатизації суспільства; інформування населення та підприємницького сектору про переваги використання Інтернет-мережі та автоматизованих інформаційних систем (АІС); оновлення матеріально-технічної бази інформаційного забезпечення організацій (особливо це стосується учбових закладів, що мають готувати кваліфіковані кадри для економки країни); розробка та впровадження інформаційної системи контролю за станом зовнішнього та внутрішнього середовища організації на основі АІС обробки та аналізу інформації; вирішення проблеми ліцензування сучасного програмного забезпечення тощо.

Хоч вітчизняний ринок ІКТ постійно розвивається, але темпи цього розвитку могли б бути набагато вищими. Суспільство має бути забезпечене у повній мірі матеріально-технічною базою ІАЗ – це сприятиме швидкому та ефективному прийняттю управлінських рішень, а також раціональному використанню наявних у державі ресурсів (матеріальних, трудових, інтелектуальних тощо).

Література: 1. Захарова Л.Я. Основи інформаційно - аналітичної діяльності: Навч. посібн. /Л.В. Захарова, Л. Я. Філіпова. – К. : Центр учб. л-ри. - 2013. – 335 с. 2. Статистичний щорічник України за 2011 рік / Ред. О.Г.Осауленко – К.: Держ. служба статистики України. - 2012. – 559 с. 3. Статистичний щорічник України за 2013 рік / Ред. О.Г.Осауленко – К.: Держ. служба статистики України. - 2012. – 552 с. 4. Діяльність підприємств сфери послуг: Статистичний бюлетень. Державна служба статистики України. – К.: - 2013. – 153 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/> 5. Полумієнко С.К. Система індикаторів інформаційно-технологічного розвитку України /С.К Полумієнко, Л.О. Рибаків// Екологічна безпека та природокористування: Зб. наук. праць. – К.: - 2012. - Вип. 10. – С. 227-246.

АНАЛІЗ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Фінансовий стан підприємства – це комплексне поняття, яке є результатом взаємодії всіх елементів системи фінансових відносин підприємства. У концентрованішому вигляді фінансовий стан підприємства можна визначити як міру забезпеченості підприємства необхідними фінансовими ресурсами і ступінь раціональності їх розміщення для здійснення ефективної господарської діяльності та своєчасного проведення грошових розрахунків за своїми зобов'язаннями [1].

Фінансовий стан підприємства залежить від результатів його виробничої, комерційної та фінансово-господарської діяльності. Він характеризується ступенем його прибутковості та оборотності капіталу, фінансової стійкості та динаміки структури джерел фінансування, здатності розраховуватися за борговими зобов'язаннями.

До основних показників, що характеризують фінансовий стан підприємства, належать такі:

- показники оцінки майнового стану підприємства;
- показники ліквідності та платоспроможності;
- показники оцінки фінансової стійкості, показники оцінки структури джерел засобів підприємства;
- показники ділової активності (обертання дебіторської та кредиторської заборгованостей, обертання оборотних коштів, ресурсовіддача);
- показники аналізу рентабельності (прибутковості) (загальна рентабельність, аналізу оборотності капіталу та трансформації активів, аналізу рентабельності капіталу);
- показники позицій підприємства на ринку цінних паперів [2].

Правильна оцінка фінансової стійкості підприємства за сучасних умов господарювання є досить потрібною як для його керівництва і власників, так і для інвесторів, партнерів, кредиторів, державних органів. Фінансово-економічний стан та фінансова стійкість підприємства цікавить і його конкурентів, але вже в іншому аспекті – негативному; вони зацікавлені в ослабленні позицій конкурентів на ринку. Фінансова стійкість необхідна підприємству для постійного стабільного перевищення доходів над витратами, вільного маневрування грошовими коштами підприємства, здатності шляхом ефективного їх використання забезпечити безперервний

процес виробництва і реалізації продукції, а також затрати на його розширення і оновлення [3].

На прикладі промислового підприємства ПАТ «Дніпропетровський стрілочний завод», проведено аналіз його фінансової стійкості. За результатами дослідження було встановлено, що основним джерелом формування майна підприємства є власний капітал, що свідчить про фінансову незалежність підприємства. Аналіз структури оборотних активів заводу свідчить про її нераціональність, тому підприємство повинне оптимізувати дану структуру шляхом зменшення дебіторської заборгованості.

На основі аналізу абсолютних показників фінансової стійкості, було встановлено, що підприємство має абсолютну фінансову стійкість. Так, за рахунок власних коштів на кінець звітної періоду покривалось 88,91% вартості запасів і витрат. Проте таку ситуацію навряд чи можна розглядати як ідеальну, оскільки вона означає, що керівництво підприємства не вміє, не бажає або не має можливості використовувати зовнішні джерела фінансування для основної діяльності, тому потрібно звернути увагу на те, що така ситуація обмежує темпи зростання обсягів діяльності підприємства, і вжити необхідних заходів. Таким чином, варто залучити позикові кошти, що стане додатковим джерелом фінансування і дозволить збільшити темпи зростання обсягів діяльності підприємства.

Отже, фінансовий стан є найважливішою характеристикою ділової активності й надійності підприємства. тому за умов ринкової економіки істотно підвищився інтерес учасників економічного процесу до об'єктивної та вірогідної інформації про фінансовий стан підприємства. Покращення фінансового стану підприємства можливе шляхом підвищення результативності розміщення та використання ресурсів підприємства. При цьому забезпечується розвиток виробництва чи інших сфер діяльності на основі зростання прибутку й активів, при збереженні платоспроможності та кредитоспроможності.

Література: 1. Аверіна М.Ю. Аналіз та оцінка фінансового стану підприємства: шляхи покращення / М.Ю. Аверіна. – 2012. – Електронний доступ: <http://www.sworld.com.ua/konfer29/420.pdf> 2. Богацька Н.М., Галюк О.В. Фінансовий стан підприємства та шляхи його покращення в бізнес-процесах підприємства / Н.М. Богацька//Молодий вчений. – 2013. – № 2(02). – С. 12-16. 3. Деркач О.В. Проблеми фінансового стану підприємства / О.В. Деркач//Ефективна економіка. – 2013. – Електронний доступ: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1982> 4. Прядко В.В.Вдосконалення методики оцінки фінансового стану підприємств у контексті регулювання їх економічної поведінки в мінливому середовищі / В.В. Прядко, В.К. Євдокименко, О. Юрій, В. Корвацький // Регіональна економіка. – 2012. – №1. – С. 69-79. 5. Цар О.З. Аналіз динаміки фінансового стану підприємств України / О.З. Цар // Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. – 2013. – № 3. – С. 221-238.

Гуртова Н.В., студентка
Науковий керівник – Пікуліна Н.Ю., к.е.н, доцент
Дніпропетровська державна фінансова академія

ЛІКВІДНІСТЬ ЯК ФІНАНСОВА ХАРАКТЕРИСТИКА ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Дослідження економічної сутності платоспроможності та її значення для подальшої прибуткової діяльності підприємства є актуальною задачею сучасної економічної системи. Але питання щодо змісту, класифікаційних ознак, аналізу та управління платоспроможністю підприємства недостатньо розкриті у вітчизняній і зарубіжній літературі з питань економіки, фінансів, аналізу господарської діяльності, менеджменту [3].

У науковій літературі досі не існує єдиної думки щодо визначення широко розповсюдженого поняття платоспроможність підприємства. Український вчений В. М. Шелудько у своєму підручнику «Фінансовий менеджмент» наводить визначення платоспроможності підприємства у вузькому і широкому розумінні [4]. Так, у широкому розумінні підприємство вважається платоспроможним за умов здатності виконувати зобов'язання перед кредиторами; у вузькому розумінні — підприємство повинно розраховуватися за кредиторською заборгованістю, що потребує негайного погашення, наявними грошовими коштами та їх еквівалентами.

В ряді робіт вітчизняних та зарубіжних науковців поняття платоспроможності нерідко ототожнюється з ліквідністю, хоча навряд чи це виправдано, оскільки кожне з них має власний економічний зміст.

Ліквідність означає здатність активу до швидкого перетворення в грошові кошти, а ступінь ліквідності визначається тривалістю часового періоду, протягом якого ця трансформація може бути здійснена. Чим коротший період, тим вища ліквідність даного виду активів. Ліквідність можна розглядати як час, необхідний для продажу активу або як суму, одержану від продажу активу. Чим більше це перевищення, тим сприятливіший фінансовий стан підприємства. Таким чином, ліквідність є одним із аспектів платоспроможності, пов'язаної з перетворенням наявних засобів в таку форму, яка дозволяє виконати свої зобов'язання [2].

Платоспроможність означає здатність підприємства своєчасно і повністю виконувати свої платіжні зобов'язання, що витікають з виробничих, торгівельних, кредитних та інших операцій грошового характеру вважають такі вчені як В.Г. Артеменко, В.І.Івашенко, М.А. Болух. Цих авторів об'єднує однакове розуміння платоспроможності з позиції достатності грошових коштів [1]. Тому, ознаками платоспроможності є наявність грошових коштів на рахунках в банках та короткострокових і фінансових вкладень; відсутність простроченої заборгованості та затримки платежів;

несвоєчасне погашення кредитів; тривале безперервне користування кредитами.

Відповідно, ознаками неплатоспроможності підприємства є відсутність грошей на рахунках в банках; наявність прострочених кредитів, позик та простроченої кредиторської заборгованості постачальників; тривале порушення термінів виплати заробітної плати тощо.

При цьому низька платоспроможність може бути як випадковою, тимчасовою, так і тривалою, хронічною через помилки в розрахунках; невиконання планових завдань виробництва і реалізації продукції, підвищення собівартості продукції; неплатоспроможність самих покупців і замовників; нестачу власних джерел фінансування підприємства; відволікання коштів у дебіторську заборгованість та у надлишкові виробничі запаси; нераціональну структуру оборотних коштів та низьку їх оборотність.

Таким чином, поняття платоспроможності і ліквідності дуже близькі, але друге більш містке. Від ступеня ліквідності активів залежить ліквідність балансу, що забезпечує платоспроможність підприємства. Тобто ліквідність слід розглядати як стан активів у їхньому обороті, який закінчується отриманням грошових коштів, що є необхідною умовою платоспроможності [5].

Виходячи з цього, науковець В.К.Іванов пропонує розглядати необхідні та достатні умови забезпечення платоспроможності підприємства. До необхідних умов науковець відносить наявність або достатність розміру власних обігових коштів, грошових ресурсів та їх еквівалентів та інших активів різного виду ліквідності. До достатніх умов науковець відносить здатність витримувати збитки, безперервне здійснення процесу виробництва та реалізації продукції, підтримку нормального ритму господарської діяльності, спроможність підприємства здійснювати безперервну фінансово-господарську діяльність [3].

Результатом формування і реалізації фінансової політики підприємства має бути його стабільний фінансовий стан, здатність розвиватися у перспективі. Одними з головних критеріїв цього виступають платоспроможність і ліквідність підприємства які визначають здатність підприємства розрахуватися за своїми зобов'язаннями в поточному і майбутніх періодах. У ринкових умовах кожен господарський суб'єкт повинен мати достовірну інформацію про ліквідність та платоспроможність як свого підприємства, так і своїх партнерів.

Література: 1. Іващенко В.І, Болюх М.А. Економічний аналіз господарської діяльності. - К.: ЗАТ «Нічлава», 1999. - 204 с. 2. Ізмайлова К.В. Фінансовий аналіз : навч. посібник – К.: МАУП, 2005. – 152 с. 3. Іванов В.К. Сутність платоспроможності промислового підприємства: стаття – М.: Вісник економічної науки України. - С. 41-44. 4. Шелудько В.М. Фінансовий менеджмент: підручник / В. М. Шелудько. - К.: Знання, 2006. - 439 с.

*Гуртова Н.В., студентка
Науковий керівник - Привалова Л.В., к.е.н, доцент
Дніпропетровська державна фінансова академія*

ОРГАНІЗАЦІЯ КОНТРОЛІНГУ – ЗАПОРУКА ЕФЕКТИВНОГО ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ НА ПІДПРИЄМСТВАХ

Ринкові перетворення в Україні призвели до кризових явищ в діяльності суб'єктів господарювання, що спричинило падіння обсягів виробництва та реалізації продукції, високий ступінь заборгованості, їх неплатоспроможність, а в багатьох випадках і банкрутство. І хоча вважається, що банкрутство окремих суб'єктів господарювання є невід'ємним явищем будь-якої ринкової економіки, за допомогою якого вона «звільняється» від неефективно діючих підприємств, «критична маса» збиткових підприємств та організацій може викликати ланцюгову реакцію розвитку кризових явищ, що спричиняє зростання взаємозаборгованості і призводить до погіршення економічної ситуації в цілому. Такі процеси спостерігаються в Україні. Тому існує об'єктивна необхідність дослідження питань фінансової санації та банкрутства підприємств.

На межі банкрутства перебуває сьогодні велика кількість підприємств, які не мають змоги вчасно виконувати свої зовнішні та внутрішні зобов'язання. Зростає рівень безробіття, що призводить до соціальних потрясінь. Має місце значна кількість зловживань як з боку кредиторів, так і з боку боржників.

Методи управління, що ґрунтуються на використанні планових інструментів, систем обліку та аналізу більше не можуть забезпечувати оптимальний результат. Аналізуючи методи управління підприємствами в економічно розвинених країнах, доцільно звернути увагу на практичне застосування концепції контролінгу. Слід зазначити, що методологія і практика контролінгу в сучасному управлінні застосовуються в різних варіантах.

В літературних джерелах зустрічаються суперечливі погляди на сутність контролінгу, його основні цілі, завдання, функції, принципи та інструменти.

На жаль, на сьогоднішній день в Україні не існує жодної організації, яка об'єднувала б теоретиків і практиків у сфері контролінгу, що суттєво гальмує розвиток та практичне застосування даної концепції на вітчизняних підприємствах, оскільки впровадження та ефективне використання контролінгу вимагає як теоретичних досліджень, так і цілеспрямованої практики з подальшою розробкою методичних документів та рекомендацій.

Деякі науковці ототожнюють контролінг з управлінським обліком, інші його вважають як загальну управлінську інформаційну систему,

деякі схилиються до думки, що контролінг повинен впроваджуватись на підприємстві для інформаційного забезпечення процесу планування, моніторингу діяльності, системної організації і координації. Інші науковці дотримуються концепції, згідно якої основною функцією контролінгу є підтримка прийняття управлінських рішень.

Отже, контролінг – це система управління діяльністю підприємства, що інтегрує, координує та спрямовує діяльність усіх підрозділів на досягнення короткострокових і довгострокових цілей.

Мельник О.Г., к.е.н, доцент вважає, що «на сьогодні діагностичні системи набувають все більшої актуальності, адже від повноти, достовірності, якості й оперативності діагностування різних сфер функціонування підприємств залежить характер і зміст управлінських рішень, а також їх подальша діяльність. Діагностика діяльності підприємства виконує багато незамінних функцій, а саме: аналітичну, інформаційну, консультаційну, спрямовальну, антикризову, рекомендаційну».

Різними авторами пропонуються різні методики здійснення контролінгу на підприємствах, але єдиної уніфікованої моделі не існує. Тому ми вважаємо, що найбільш вдалою є розроблена автором Мельником О.Г. уніфікована матрична модель діагностики діяльності підприємства, в якій запропонована систематизація індикаторів моделі із зазначенням джерел отримання інформації про значення конкретних індикаторів.

У межах обліково-контрольної функції підрозділ контролінгу створює і вдосконалює систему управлінського обліку з необхідною деталізацією витрат, опрацьовує дані, розробляє методи і критерії оцінки діяльності підприємства і його підрозділів, аналізує планові і фактичні показники за всіма видами діяльності, встановлює допустимі межі відхилень, інтерпретує причини відхилень та готує пропозиції щодо їх зменшення.

Дотримання розглянутих вище підходів до організації контролінгу дає можливість відділу контролінгу орієнтувати менеджмент підприємства на майбутнє, оперативно реагувати на зміни та адаптуватися до них, здійснювати інформаційне забезпечення процесу прийняття управлінських рішень.

Література: 1. Мельник О.Г. Уніфікована матрична модель діагностики діяльності підприємства // *Фінанси України* № 3, 2009. – С.109-117. 2. Положення «Про порядок здійснення аналізу фінансового стану підприємств., що підлягають приватизації», затв. наказом Фонду державного майна України від 26.01.2001 р. № 49/121. 3. Критерії ефективності управління суб'єктами господарювання державного сектору економіки, затв. спільним наказом Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції України і Фонду державного майна України від 18.12.2003 р. № 375/2298.

*Загузова О.М., Пономар В.В., студенти
Науковий керівник – Пікуліна Н.Ю., доцент
Дніпропетровська державна фінансова академія*

АНАЛІЗ МАЙНОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА

Управління підприємством у сьогоденні являє собою складні процеси, що здійснюються в умовах постійної змінності суспільного виробництва, збільшення альтернатив господарської діяльності. В умовах ринкових відносин підприємство несе відповідальність за результат своєї діяльності.

Успішна діяльність набагато в чому визначається ефективним функціонуванням системи управління майном, яка повинна бути спрямована на його збереження і ефективно-раціональне використання.

Під майном розуміють одну з характеристик фінансового стану підприємства, за допомогою якої оцінюється склад, розміщення, структура та динаміка активів і пасивів, тому аналіз майна підприємства дає змогу визначити структуру фінансових ресурсів підприємства та відслідкувати тенденції їхньої зміни.

Аналіз є найважливіший інструментом впливу на підвищення ефективності використання майна, приведення в дію резервів росту продуктивності праці, підвищення якості продукції, послуг, зниження собівартості, поліпшення всіх показників виробничо-господарської діяльності підприємства.

У промислово розвинених країнах склалося декілька підходів до оцінки майна підприємств. Перший підхід – майновий метод. Він є найбільш простим і доступним методом оцінки майна підприємства, за допомогою якого можна визначити його вартість. У основі цього методу лежить оцінка складових елементів майна.

Другий підхід містить у собі не тільки оцінку майнових елементів, але й підприємство в цілому як єдиного функціонуючого комплексу.

Найбільш точною, на думку практиків, вважається оцінка підприємств за методом внутрішньої вартості. У цьому випадку майно розділяється на групи – основний капітал, запаси, грошові активи й пасиви. На підставі отриманих оцінок проводиться економічний аналіз ефективності використання майна, головним чином його рентабельності, що дає ключ до визначення фінансових можливостей підприємства.

На думку західних економістів, майно підприємства складається, з одного боку, з прав власності і прав боргової вимоги на всі активи, що складають традиційний бухгалтерський баланс, а з іншого - з кредиторської заборгованості (рис. 1).

Таке уявлення балансу полегшує вивчення фінансової рівноваги, яке може розглядатися з двох точок зору: перша припускає, що підприємство має бути здатне за допомогою своїх ліквідних коштів погасити борги, коли це необхідно; друга виходить з того, що підприємство має підтримувати функціональну рівновагу між джерелами та їх використанням, враховуючи стабільність перших.

↑ Оборотні активи ↓	Необоротні активи	Власний капітал		↑ Постійний капітал ↓
	Запаси	Середньострокова і довгострокова заборгованість (термін платежу більше 1 року)		
	Дебіторська заборгованість	Короткострокова заборгованість (термін платежу менше 1 року)		

Рис. Основні частини балансу за ступенем ліквідності і зворотності

Узагальнивши результати дослідження вітчизняних і зарубіжних вчених економістів, нами виділені шість основних етапів: перші два дозволяють оцінити раціональність та ефективність формування майна підприємства, а інші чотири - ефективність його використання:

1 етап - горизонтальний і вертикальний аналіз активів балансу;
 2 етап - аналіз і оцінка показників майнового стану підприємства;
 3 етап - розрахунок і аналіз аналітичних показників (співвідношення між темпами зростання виручки від реалізації продукції та валюти балансу та розрахунок інтенсивних і екстенсивних факторів, що впливають на збільшення виручки від реалізації продукції);

4. етап - розрахунок узагальнюючих показників, що характеризують кількісну та якісну сторони економічної ефективності використання основних засобів підприємства;

5 етап передбачає проведення горизонтального і вертикального аналізу оборотних коштів підприємства залежно від рівня їх ліквідності;

6 етап - розрахунок узагальнюючих і інтегрального показників, що характеризують економічну ефективність використання оборотних коштів підприємства.

Література: 1. Мізіна О.В., Савельєва Л.О [Визначення підходів до аналізу майна підприємства](#) // Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції. - Донецьк, ДонНТУ - 2011 р., с. 228-231. 2. Тютюнник Ю.М. Формування та факторний аналіз фінансових результатів діяльності сільськогосподарських підприємств // Вісник Полтавської державної аграрної академії. – 2011. – № 1. – С. 117-121.3. 3. Рогатенюк Э.В. Обоснование методики анализа имущества предприятия / Э.В. Рогатенюк // Экономика Крыма. - 2011. — № 2 (35). - С. 216-221.

Зубенко Н.В., студентка
Науковий керівник – Кавицька Л.С., ст. викладач
Дніпропетровська державна фінансова академія

КОНТРОЛІНГ І ВНУТРІШНІЙ АУДИТ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА ТА ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ІХ МЕТОДИКИ

Діяльність підприємств в сучасних умовах, яка пов'язана з деякою законодавчою невизначеністю відносно майбутнього та перспектив їх подальшого розвитку, супроводжується різноманітними ризиками. Перед керівниками підприємств виникають задачі прогнозування, оцінки ризиків і створювання ефективної системи управління. В цих умовах зростає роль системи контролінгу та внутрішнього аудиту.

Функції системи фінансового контролінгу реалізуються через створення спеціальної служби, яка організовує збір, обробку, аналіз даних і забезпечує інформацію для менеджерів вищого рівня управління з метою розробки прогнозу стратегічного розвитку підприємства.

ПАТ «ДТЕК Павлоградвугілля» – найбільше вуглевидобувне підприємство України, яке видає на гору кожен п'ять тонн газоподібного та енергетичного вугілля України. До складу об'єднання входять 10 шахт та шахтоуправління «Першотравневе», а також 14 філій (структурних підприємств транспортної та виробничої інфраструктури). Загальна кількість працівників – 26140.

Об'єктом особливої уваги на будь-якому підприємстві є прибуток від операційної діяльності, тому що його розмір складає основну частину прибутку від звичайної діяльності підприємства.

Проведемо аналіз фінансових результатів діяльності ПАТ «ДТЕК Павлоградвугілля» (табл. 1.2). Проаналізуємо динаміку доходів підприємства за 2010-2011 роки (табл. 1.1).

Таблиця 1.1

Динаміка доходів ПАТ «ДТЕК Павлоградвугілля»

Вид доходу	2010 р.	2011 р.	2012 р.	Абсолютне відхилення
Доход (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн.	5539776	3399432	4639979	-19619
Чистий доход (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн.	4616481	2832860	3866649	-16394
Інші операційні доходи, тис. грн.	2249084	452515	700273	1158
Доход від участі в капіталі, тис. грн.	111	0	0	0
Інші фінансові доходи, тис. грн.	16013	9855	11363	0
Інші доходи, тис. грн.	132172	91612	33230	-43
Надзвичайні доходи, тис. грн.	485	0	0	0

Доход підприємства від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) у 2011 році по відношенню до 2010 року зменшився на 2140344 тис. грн. або на 38,6%, чистий дохід зменшився на 1783621 тис. грн. Інші операційні доходи підприємства у 2011 році зменшилися на 1796569 тис.грн. або на 79,88%.

У 2012 році спостерігається незначне збільшення усіх доходів підприємства у зрівнянні з 2011 роком.

Таблиця 1.2

Динаміка фінансових результатів ПАТ «ДТЕК Павлоградвугілля», тис.грн.

Фінансовий результат	2010 рік	2011 рік	2012 рік
Валовий прибуток	509754	501904	897615
Фінансовий результат від операційної діяльності	-590	112363	465630
Фінансовий результат від звичайної діяльності до оподаткування	-266249	-39832	363999
Фінансовий результат від звичайної діяльності	-340757	-44982	265846
Чистий прибуток	-340357	-44985	265824

У 2012 році валовий прибуток підприємства збільшився по відношенню до 2011 року на 395711 тис.грн. або на 78,8% та становив 897615 тис. грн. Підприємство за результатами роботи у 2012 році уперше за 3 роки отримало чистий прибуток у сумі 265824 тис.грн.

Проаналізувавши показники фінансової діяльності ПАТ «ДТЕК Павлоградвугілля» за 2010 – 2012 роки, можна зробити висновок, що в останні 3 роки підприємство має кризовий фінансовий стан.

Метою складання фінансової звітності є надання користувачам для прийняття рішень повної, правдивої та неупередженої інформації про фінансовий стан, результати діяльності та рух коштів підприємства.

Література: 1. Ананькіна Е. А., Данилочкін С. В., Контролінг як інструмент управління підприємством / Надежда Григорьевна Данилочкіна (ред.). — М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2003. — 279с. 2. Кузнецова С. Методологічні питання реформування національної фінансової звітності: примітки до звітів / С. Кузнецова // Бухгалтерський облік і аудит. – 2010. – №7. – С.46–50. 3. Фінансова звітність за національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку [Текст]: практ. посіб. / Федерація професійних бухгалтерів і аудиторів України – К.: Лібра, 2009. – 336с. – ISBN 966-7035- 17-4.

ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОСЛІДЖЕННЯ ВВП ТА ВРП В УКРАЇНІ

В умовах стабілізації економіки України та її переходу до сталого соціально-економічного розвитку подолання кризових явищ та запобігання їх у майбутньому набувають особливого значення. Важливою передумовою забезпечення сталого зростання економіки, підвищення ефективності використання ресурсів є достовірне та реальне вимірювання рівня розвитку виробничого, соціального та наукового потенціалу. Аналітична й інформаційна діяльність мають глибоке коріння існування і розвиваються за своїми правилами та методиками. Слід зазначити, що сьогодні не доцільно розглядати окремо інформаційну й аналітичну частини. Об'єднання цих складників дозволить вийти на якісно новий рівень розуміння поняття забезпечення аналізу валового регіонального (ВРП) та валового внутрішнього продукту (ВВП) потрібним для цього ресурсом – інформаційно-аналітичним.

Для загальної оцінки якості розрахунків, що проводяться в системі національних рахунків (СНР), використовують специфічний показник – статистичну розбіжність між виробленим та використаним ВВП. Він показує розбіжність між значеннями ВВП, розрахованими різними способами: як суми валової доданої вартості на стадії виробництва і як обсягу кінцевого споживання і накопичення на стадії використання. Розбіжність може виникнути через безліч об'єктивних і суб'єктивних причин [1]. Серед основних причин виникнення статистичної розбіжності слід відзначити: нестачу необхідної інформації, методологічні проблеми, пов'язані з перехідним характером сучасної української економіки і загальною незавершеністю СНР тощо.

Для обчислення ВРП та ВВП інформаційним забезпеченням виступають: спеціально організовані спостереження; звітність (фінансова, статистична, податкова, внутрішня); реєстри. Для визначення ВВП застосовуються Класифікація інституційних секторів економіки (КІСЕ) та Класифікація видів економічної діяльності (КВЕД) [2].

В ідеалі сумарний ВРП по всій Україні повинен дорівнювати загальнонаціональному ВВП, як і вказано у статистичному щорічнику. Однак між показниками ВВП і ВРП є істотні методологічні розходження [3]: ВРП не включає (або включає частково) результати видів діяльності, що не мають строгої територіальної прив'язки і спрямовані на виконання загальнонаціональних функцій. Внаслідок цього ВВП більше від

сумарного ВРП України, оскільки включає додану вартість, що стосується країни в цілому і розподіляється не за окремими регіонами; розходження через невизначення економічних меж виробництва і споживання ВРП у регіоні, адже в одному регіоні можуть функціонувати об'єкти, діяльність яких виходить за його межі; коливання чисельності населення; відображення в розрахунках «тіньової» економіки, адже на національному рівні дані показники визначити важче, ніж на регіональному.

Використовуючи наявне інформаційно-аналітичне забезпечення, у роботі проаналізувано ВРП та ВВП: у період з 1997 по 2011 рр. кількість регіонів, які виробляли ВРП на особу в обсягах, що перевищують його середнє значення по країні, зменшилося на чверть. Більш того, у 2011 р. з'явився один регіон (Чернівецька обл.), неспроможний виробити й половини середньонаціональних обсягів. Дніпропетровський регіон входить до групи 125-150% регіонів за співвідношенням виробництва ВРП на особу з середнім по країні, що є одним з найкращих показників по країні. Щодо середнього показника виробництва ВРП на зайнятого по країні, то у 2011 р. він перевищував середній по країні рівень у Дніпропетровській, Донецькій, Київській та Полтавській областях, але у 22 регіонах продуктивність праці за цим показником була суттєво нижчою. Темп приросту ВВП у 2011 р. не досяг ще показника 2006 р. і становив 20,3% у 2011 р. проти 23,3% у 2006 р. Тож бачимо, хоч після кризи вже пройшло більше трьох років, Україна досі не може стабілізувати своє економічне становище.

Для подальшого економічного та соціального розвитку країни необхідно покращення аналізу ВРП та ВВП за рахунок: забезпечення повного й достовірного обліку міжрегіонального обміну товарами (послугами); підвищення точності оцінок використовуваного ВРП шляхом проведення суцільного обліку міжрегіонального обміну товарами, послугами, а також за допомогою розробки спеціальних регіональних рахунків, що відображають взаємодію регіону із зовнішнім світом; удосконалення своєчасності та єдності збору інформації; оптимізації виділення і руху міжбюджетних трансфертів в регіонах тощо [3]. Ці заходи допоможуть зменшити розбіжність між сумарним показником ВРП по Україні та ВВП, що дозволить знаходити більш впливові важелі для рівномірного розвитку окремих регіонів країни.

Література: 1. Колесник В.І. Методологічні принципи побудови системи регіонального рахівництва / В.І. Колесник // Економіка Крима. – 2008. - № 25. - С. 10-16. 2. Сидоренко М.Г. Забезпечення порівнянності показників при переході статистики України до нової версії КВЕД /М.Г. Сидоренко //Статистика України. – 2010. - № 2. – С. 72-742. 3. Ляшевська О.І. Валовий регіональний продукт у механізмі економічних індикаторів /О.І. Ляшевська // Теорія та практика державного управління. – 2011. - № 3(34). – С. 1-6.

ОПТИМІЗАЦІЯ ВИРОБНИЧОЇ ПОТУЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ: КРИТЕРІЇ ОЦІНКИ ТА ЧИННИКИ ЇЇ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Термін «виробнича потужність» підприємства дуже часто сприймається як максимально можлива його спроможність здійснювати випуск певної продукції. Це-суто технократичний підхід до управління виробничими ресурсами підприємств, коли критерієм оцінки їх успішності виступав ступінь використання проектної виробничої спроможності, аналогічно тому як використовується моторний ресурс двигуна, коли недоцільно використовувати надлишково потужні мотори, де вони непотрібні, проте доцільно їх завантажити на повну потужність. Такий підхід, суто технократичний, був характерним для централізованої планово-директивної економіки, коли кожне підприємство було максимально спеціалізоване (мало проектну продуктивну спроможність) і було підпорядковане вимозі безумовних поставок-збуту у плановому обсязі продукції.

В умовах ринкової лібералізації продуктового обігу термін «виробнича потужність» підприємства набуває іншої змістовності, надто ширшої ніж технократична, хоча і вона залишається у числі критеріїв оцінки успішності господарської діяльності підприємства, не втрачаючи свій раціональний сенс при характеристиці рівня інтенсивності використання матеріально-технічних засобів виробництва. У цьому аспекті оптимальність формування і виробничого використання матеріально-технічних засобів підприємства дозволяє визначити реально-обґрунтовану потребу цих засобів, виявляти можливості упорядкування виробничих площ (з позиції габаритності технологічного обладнання та організації виробничого процесу за добовою змінністю праці персоналу); узгодженості діяльності окремих цехів, ділянок у системі внутрішньої кооперації; можливості диверсифікувати асортимент продукції для потреб конкурентного ринку.

Основною метою технократичного підходу до оптимізації виробничих потужностей підприємства в ринкових умовах виступає забезпечення узгодженості функціонування системи машин і обладнання, надання їм гнучкості у відношенні універсальності, системної динамічності виконання виробничих операцій, освоєння випуску нових видів продукції, рівномірності завантаження роботою дільниць і цехів та підвищення ефективності виробництва. Критерієм оцінки оптимальності виробничих потужностей підприємств є ступінь надійності наявного техніко-технологічного потенціалу, що доцільно розглядати з позицій двох підходів:

- з позиції рівня технологічного укладу;
- з позиції фізичного стану основних засобів виробництва.

Оцінка оптимальності виробничих потужностей підприємств за критерієм рівня технологічного укладу характеризує ступінь прогресивності виробництва. Важливість такого підходу полягає у тому, що нині в Україні зберігаються в основному застарілі засоби виробництва з високим ступенем зносу, які сформовані на «вчорашніх» технологіях (ресурсо-, матеріально-, енерго-, працемісткі), що призводить до низької конкурентоспроможності продукції (за якісними і ціновими параметрами.) Основна маса продукції в Україні виробляється в умовах третього і четвертого технологічних укладів, тоді як у провідних країнах світу в умовах більш прогресивних технологічних укладів - п'ятого і шостого.

Оцінка ж оптимальності виробничих потужностей підприємств за критерієм фізичного стану технічних засобів виробництва характеризує їх виробничі можливості та експлуатаційні параметри. До них відносяться: часові показники (співвідношення між фактичним і максимально допустимим часом експлуатації техніки); натуральні показники (співвідношення між проектним і фактичним обсягом виробленої продукції); вартісні показники (порівняльна величина фінансових показників, які забезпечуються при використанні наявної техніки та при застосуванні прогресивної техніки за параметрами собівартості продукції, величини прибутку, ступеню зношеності, а відтак ринкової вартості активів) [1].

Використання підходу до оцінки вартості виробничих потужностей підприємства дозволяє здійснювати управління процесом нарахування амортизації і формування коштів для своєчасного відновлення засобів виробництва в системі безпечності функціонування підприємства, що проявляється в двох аспектах: техніко-технологічному і фінансово-економічному виразі.

Основними чинниками безпечності оптимальної виробничої потужності підприємств в частині техніко-технологічних заходів є зростання інтенсивності використання активів, скорочення рівня морального та фізичного зносу основних засобів виробництва, збільшення ресурсовіддачі та прискорення оборотності коштів, інвестованих в активи. А чинниками фінансової безпечності оптимізації виробничої потужності підприємств виступають такі: забезпечення достатнього рівня ліквідності, підвищення ефективності використання власного капіталу, через збільшення прибутку, скорочення залежностей від кредиторів тощо.

Література: 1. Козик В.В. Особливості формування економіко-математичних моделей оцінювання технічного стану основних фондів промислових підприємств за методом капіталізації / В.В. Козик, О.Ю. Ємельянов, О.Я. Колещук // Економіка промисловості, 2011, № 2-3.- с. 152-158.

РОЛЬ ЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ У ПІДВИЩЕННІ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА У СУЧАСНИХ РИНКОВИХ УМОВАХ

Комерційна діяльність підприємств відбувається сьогодні в умовах постійних змін зовнішнього середовища на макро- і мікрорівні. Такі фактори, як обмеженість ресурсів, конкуренція і вибір управлінських рішень в умовах фінансової нестабільності, вимагають проведення аналітичних досліджень. Це означає, що зростає роль прикладного економічного аналізу, оскільки забезпечити економічну і фінансову стабільність можуть тільки якісні аналітичні дослідження.

Метою даного дослідження є визначення ролі економічного аналізу в умовах ринкових відносин.

Впродовж тривалої історії становлення та розвитку економічного аналізу відбувалося ґрунтовне дослідження багатьох методичних, теоретико-методологічних та практичних аспектів його ролі у підвищенні ефективності діяльності підприємства, що знайшло своє відображення у працях вчених-науковців: Петрицької О.С., Шляги О., Поповича П.Я., Савицької Г.В., Тарасенко Н.В. та інших. Однак, навіть наявність величезного масиву наукових робіт з дослідження даних проблем виявляється недостатньою для всебічного задоволення зростаючих потреб суб'єктів господарювання в умовах безупинного розвитку економіки та сучасних тенденцій трансформації економічних відносин.

У ринкових відносинах необхідність та ефективність економічного аналізу залежать від багатьох чинників. На діяльність підприємства впливає ряд чинників як зовнішнього, так і внутрішнього характеру. Так, забезпеченість виробничими ресурсами, ефективність системи державного регулювання економічних процесів, політична стабільність, тобто зовнішні чинники, на сьогодні гальмують економічний прогрес та стримують ділову активність підприємств в Україні [3].

Аналіз та оцінка таких внутрішніх чинників як , раціональність організаційно-управлінської структури підприємства, висока конкурентоспроможність технологій виробництва, раціональна виробничо-збутова політика, а також ефективність виробничо-фінансового менеджменту, набувають особливої актуальності в умовах кризової ситуації, що сьогодні спостерігається в економіці України.

У даний час в Україні велика кількість підприємств, що не зуміли пристосуватися до ринкових відносин, впали в глибоку кризу. Проблема неплатоспроможності, банкрутства боржника, не спроможного виконувати свої зобов'язання, – одна з найбільш актуальних проблем ринкової економіки. Це обумовлює потребу у виявленні факторів і причин фінансової неспроможності підприємств, об'єктивної ідентифікації ознак банкрутства за допомогою діагностичного аналізу, спрямованого на обґрунтування ефективних заходів щодо фінансового оздоровлення господарюючих суб'єктів [2].

В сучасних умовах ринкових відносин основну увагу при проведенні економічного аналізу необхідно приділяти пошуку резервів підвищення ефективності діяльності підприємства шляхом більш детального аналізу основних показників виробничої діяльності [1].

Шляхами вирішення існуючих проблем у господарській діяльності підприємств щодо організації аналітичної роботи є: проведення різного роду аналітичних дій, що в антикризових ситуаціях є досить важливим і дасть можливість інформувати про можливі недоліки та непередбачувані ситуації; організація спеціальних відділів щодо проведення аналітичної роботи на підприємстві, які б були зорієнтовані виключно на здійсненні аналізу основних показників діяльності суб'єктів; підвищення уваги щодо підготовки спеціалістів у сфері аналізу, а саме організація відділів підготовки та перепідготовки працівників безпосередньо на підприємстві; особливої уваги потребує автоматизація економічного аналізу за допомогою використання електронних таблиць Microsoft Excel та застосування програмних засобів, як програмний продукт, побудований на платформі 1С [1].

Для підвищення ефективності аналітичної роботи підприємства можуть застосовувати методи математичного програмування при здійсненні аналізу. При цьому аналітична служба конкретних підприємств може проводити необхідні розрахунки за допомогою використання пакетів прикладних програм. Доцільною була б організація спеціальних відділів, які були б зорієнтовані винятково на здійснення аналізу основних показників діяльності господарюючих суб'єктів. А це вимагає також підвищення уваги до підготовки спеціалістів у сфері аналізу.

Література: 1. Бажовська Г., Попович П. Роль економічного аналізу у підвищенні ефективності діяльності підприємства в ринкових умовах. / Г. Бажовська, П. Попович // Економічний аналіз. - 2009. - № 4. - С. 158-160
2. Петрицька О.С. Напрями розвитку економічного аналізу в сучасних умовах / О.С. Петрицька // Вісник Запорізького національного університету. - 2012.- № 4 (16). - С. 131-135. 3. Шляга О. Тенденції розвитку та сфери застосування економічного аналізу в сучасних умовах / О. Шляга // Економічний аналіз. - 2011. - № 9 (3). - С. 344-346

РОЗВИТОК МАЛОГО БІЗНЕСУ В УМОВАХ ПОДАТКОВИХ РЕФОРМ

Підприємства є передумовою сталого економічного зростання, створення нових робочих місць, зміцнення економіки регіонів. Більш за все підприємства пригнічує податковий тягар. Це призводить до таких негативних наслідків, як спад ділової активності суб'єктів господарювання, відтік національного капіталу за кордон, тінізація економіки. Удосконалення системи оподаткування в сучасних умовах виступає дуже важливою проблемою. Її позитивне вирішення суттєво вплине на поповнення державного бюджету, подальший розвиток підприємництва, інвестування галузей національної економіки та соціальний захист населення. Так як ефективність діяльності підприємств малого бізнесу залежить, в першу чергу, від прибутку, то актуальне значення має проблема максимізації отриманих валових доходів при мінімізації валових витрат. У цьому випадку особливе значення належить структурі витрат, однією з частин яких є податкові платежі, які фізичні та юридичні особи повинні сплачувати до державного та місцевого бюджетів.

Закон пропонує такі альтернативні варіанти розвитку малого бізнесу: якщо підприємець отримує сукупний річний дохід не більше 300 тис. грн., він може працювати на єдиному податку, який піде до місцевого бюджету. Якщо обіг збільшується і дохід зростає до 3 млн. грн., підприємець переходить у категорію малого бізнесу з нульовою відсотковою ставкою податку на прибуток протягом 5 років. З доходу понад 3 млн. грн. сплачують 19% податку на прибуток, який до 2014 р. знижено до 18% [6]. Основним завданням, що постає перед державою на сьогодні є досягнення економічної рівноваги між державним регулюванням через систему оподаткування, прискоренням темпу розвитку малого бізнесу в різних сферах народного господарства, створенням середнього соціального класу суспільства та встановленням оптимально-максимального рівня поповнення бюджету держави за рахунок малого бізнесу.

Література: 1. Гончарова Н.В. Проблеми та перспективи податкової політики стосовно малого підприємництва / Н.В. Гончарова // Формування ринкових відносин. – 2006. – № 4. – С. 22–23. 2. Небава М.І., Черкасова Ю.І. Тенденції розвитку малого бізнесу в умовах нового податкового кодексу / Небава М.І. // Економіка та управління підприємствами. – 2011. – С. 87–89. 3. Огліх В., Шаповалов О. Шляхи реформування податкової системи України / В. Огліх // Економіст. – 2007. – № 11. – С. 26–29. 4. Фліссак Н. Шляхи реформування податкової системи України / Н. Фліссак // Вісник податкової служби України. – 2007. – № 1–2. – С. 7–16.

*Мельниченко С.В., бакалавр
Науковий керівник – Корягіна Т.В., к. держ. упр., доцент
Дніпропетровська державна фінансова академія*

НАПРЯМИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ З УРАХУВАННЯМ ЧИННИКА ЕКОЛОГІЧНИХ ВИТРАТ

Подолання кризи національної економіки є нагальною проблемою економічного розвитку України. Її вирішення в значній мірі залежить від державної інвестиційної політики, найближчі цілі якої на сучасному етапі розвитку зумовлені необхідністю прискореного збільшення обсягів капіталовкладень в економіку України. Останнє не можливе без залучення як національного, так і іноземного капіталів у формі інвестицій. Незначні їх обсяги зумовлені в першу чергу тим, що існує проблема створення відповідних економічних і правових умов для забезпечення високого рівня економічної ефективності інвестицій з метою підвищення привабливості інвестиційних проектів для потенційних інвесторів в будь-якій галузі народного господарства, в тому числі і з урахуванням екологічного чинника. Суть зазначеної проблеми полягає в необхідності забезпечення екологічної сумісності виробництва та відшкодування витрат на такі цілі при отриманні на них прибутків принаймні середнього рівня в галузі.

Як відомо, загальноприйнятими підходами до визначення ефективності витрат є порівняння їх з отриманим прибутком, і безумовно, якщо в рамках інвестиційного проекту екологічні витрати для забезпечення екологічної сумісності виробництва об'єктивно необхідні, то це приведе до пониження ефективності сукупних витрат інвестора.

Вищезазначене підтверджує необхідність проведення оцінки впливу на навколишнє середовище будь-якої інвестиційної діяльності. Ця процедура повинна зводитися до визначення характеру та рівня небезпеки усіх напрямків впливу технологій на природне середовище при реалізації відповідних господарських проектів. Тобто, мова іде про визначення рівня екологічної сумісності інвестиційного проекту. Його оцінка повинна включати в себе: аналіз усіх можливих альтернатив даному інвестиційному проекту, в тому числі і повну відмову від нього на основі зважених еколого-соціально-економічних обґрунтувань; прогноз екологічних та інших зв'язаних з ними наслідків антропогенного впливу на природне середовище, а також визначення характеру та розміру екологічних витрат. Останні слід розглядати як витрати на створення екологічної інфраструктури, проведення природо-захисних заходів і впровадження природозберігаючих технологій.

Безумовно, поява екологічної складової в інвестиційному проекті потребує не тільки вартісної оцінки витрат по забезпеченню його екологічної сумісності, але і включення їх в загальну вартість проекту. Але якщо інвестиційні проекти з урахуванням екологічних витрат є об'єктивно необхідними для суспільства, то тоді й більш вища ціна на товари та послуги буде об'єктивно обґрунтованою, якщо не існує інших альтернативних можливостей забезпечення тих чи інших потреб.

З метою запобігання екологічних втрат природокористувач повинен проводити природозахисні заходи ще тоді, коли негативні впливи на навколишнє середовище тільки передбачаються. Практика свідчить, що витрати на забезпечення екологічної сумісності виробництва, як правило, завжди менші витрат на відшкодування екологічних втрат, виникаючих внаслідок нераціонального природокористування.

Вищезазначене свідчить про важливість проблеми подолання протиріч між необхідністю забезпечення економічної привабливості інвестиційних проектів та включенням у загальну вартість проекту екологічних витрат, як важливого чинника їх екологічної сумісності.

Тобто виникає необхідність удосконалення інструментів державного регулювання інвестиційної діяльності в країні з урахуванням екологічної безпеки проекту. До них належать примусові механізми впливу (плата за ресурси, податки і штрафи за забруднення), компенсаційні механізми (створення позабюджетних фондів охорони навколишнього середовища; матеріальні компенсації постраждалим від забруднення); заохочувальні механізми (надання податкових пільг, пільгові кредити на створення об'єктів екологічної інфраструктури) та страхові механізми (впровадження, насамперед, обов'язкового страхування господарської одиниці від економічних збитків, які можуть бути нанесені екологічною ризиковою подією, а також страхування відповідальності суб'єкта господарювання за нанесення збитків природному середовищу та третім особам внаслідок такої події).

При такому підході стає очевидним, що держава як суб'єкт інвестиційної діяльності визначає і поєднує не лише правові, економічні, соціальні, а й екологічні умови діяльності інвесторів. Це буде сприяти значному підвищенню привабливості інвестиційних проектів з урахуванням їх екологічної складової у найбільш важливих напрямках задоволення суспільних потреб.

Література: 1. Збірник законодавства з підприємницького права України. – К.: Атіка, 2013.

Остапенко Н.К., студентка
Науковий керівник – Волошина Н.А., к.т.н., доцент
Дніпропетровська державна фінансова академія

ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АНАЛІЗУ ВИКОРИСТАННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ

Наявність та рівень використання основних засобів на підприємстві є невід'ємною складовою для здійснення процесу виробництва. Серед ключових факторів успіху сучасного підприємства визначальну роль відіграє можливість проведення постійного аналізу ефективності використання основних засобів та дослідження факторів, які впливають на цю зміну [1]. Якщо розглядати інформаційно-аналітичне забезпечення в контексті дослідження ефективності використання основних засобів, то це створення динамічної системи збору даних, їх обробки, зберігання та перетворення на своєчасну, достовірну, актуальну, точну інформацію для ефективного аналізу стану, руху та ефективності використання основних засобів. Джерелами інформаційно-аналітичного забезпечення для аналізу основних засобів є дані бухгалтерського обліку, а також форми фінансової та статистичної звітності, а саме: баланс (форма № 1), Звіт про фінансові результати та їх використання (форма № 2), Звіт про фінансово-майновий стан підприємства (форма № 3), форми № 11-03, 1-амортизація, примітки до фінансової звітності (форма № 5), аналітичні та синтетичні регістри обліку основних засобів, первинні документи з обліку основних засобів, такі як: інвентарні картки, акти приймання-передачі, введення в експлуатацію, ліквідації; відомості індексації балансової вартості основних засобів.

Навіть само визначення поняття основних засобів, яке в різних нормативних актах має різне тлумачення, призводить до значних ускладнень, плутанини та помилок відображення в обліку та звітності. Міністерство фінансів України [2] виділяє 7 груп типових помилок: відображення в обліку та звітності активів, що не відповідають критеріям визнання; помилки класифікації; некоректне визнання та оцінка витрат на амортизацію основних засобів; некоректне ведення обліку дооцінки основних засобів; некоректне використання Плану рахунків; некоректне формування статей звітності; некоректне відображення операцій з основними засобами в обліку, яке суперечить вимогам Інструкції про застосування Плану рахунків та призводить до некоректного подання інформації у фінансових звітах.

Наявність таких помилок призводить до відсутності повноцінного аналізу стану, руху та ефективності використання основних засобів. Наприклад, аналіз коефіцієнту зносу основних засобів за даними [3], який визначається як відношенню суми нарахованої амортизації до первісної вартості основних засобів і показує на скільки амортизовані основні засоби, тобто якою мірою профінансована їхня можлива майбутня заміна

по мірі зносу, дозволив зробити прогнозний розрахунок ступеня зносу основних засобів на 2014 рік. За отриманим рівнянням регресії ($Y=0,3494x^2 - 1398,7x + 1399805,1$, коефіцієнт детермінації $R_1^2=0,91$) якщо тенденція збережеться, то ступінь зносу основних засобів в Україні становитиме у 2014 р. 99,8%. З прогнозного значення можна зробити висновок, що якщо не прийняти рішучих дій, то підприємства фактично не матимуть можливість замінити основні засоби по мірі зносу, що в свою чергу призведе до зниження валового випуску продукції, зниження її якості та збільшення часу простою використаного на ремонт обладнання. Однак, використовуючи статистичні дані, слід враховувати ті недоліки, які існують в обліку основних засобів, особливо в частині некоректного визнання та оцінки витрат на амортизацію основних засобів і їх дооцінки. Дослідження [4] показують, що показник фондівдачі не дозволяє в достатній мірі об'єктивно враховувати вплив чинників на економічну віддачу, а іноді зовсім невірно інформує про зміну ефективності, особливо для збиткових підприємств, які експлуатують застарілі основні засоби.

Перший крок для підвищення якості аналізу стану та ефективності використання основних засобів це створення прозорої, доступної та діючої системи інформаційно-аналітичного забезпечення. Для цього необхідно вжити таких заходів, які забезпечать: узгодженість визначення поняття основних засобів у різних нормативних документах; вибір оптимальної за складом та обсягом облікової інформації, яка створить умови для реалізації завдань, поставлених перед обліком основних засобів; посилення контролю за документальним оформленням операцій з основними засобами; створення нормативного документа, який би визначав єдиний підхід до віднесення конкретного об'єкту основних засобів до однієї з груп; визначення оціночної вартості об'єктів основних засобів за справедливою вартістю при операціях обміну тощо.

Отже, інформаційно-аналітичне забезпечення аналізу основних засобів в Україні знаходиться в стадії розвитку і потребує регулювання з боку держави і удосконалення в методико-організаційних аспектах, а також узгодженості законодавчо-нормативних документів. Необхідно і далі вивчати цю проблему і знаходити нові шляхи її вирішення.

Література: 1. Шевчук Н.В. Інформація як економічний ресурс: сутність і роль у забезпеченні конкурентоспроможності сучасних підприємств [Електронний ресурс] / Н.В. Шевчук // Ефективна економіка. Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=1605> 2. [Типові проблеми відображення в обліку та звітності основних засобів](#) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://minfin.com.ua/taxes/-/gospoper/bo_2_1_11_osnzasobi.html 3. Статистичний щорічник України за 2013 рік / Ред. О.Г.Осауленко – К.: Держ. служба статистики України. - 2012. – 552 с. 4. Швець В.Я., Грекова В.А. До питання оцінки економічної ефективності оновлення основних фондів / В.Я. Швець, В.А. Грекова // Ефективна економіка – 2011. – № 11. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/index.php?operation=1&iid=1551>

*Прокоф'єва Ю.А., Столпак А.О., студенти
Науковий керівник - Пікуліна Н.Ю., к.е.н., доцент
Дніпропетровська державна фінансова академія*

ОЦІНКА ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ЯК ВАЖЛИВОГО ІНДИКАТОРА ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА

Проблема забезпечення належного рівня фінансової стійкості завжди була дуже актуальною для більшості вітчизняних підприємств. Позитивні значення показників фінансової стійкості є підґрунтям для нормального функціонування підприємств і поступового зростання їх економічного потенціалу. Тому оцінка фінансової стійкості та управління нею є основною складовою високоефективної діяльності підприємства [2], тому питання є дуже актуальним на сьогоднішній день.

Фінансова стійкість підприємства передбачає, що ресурси, вкладені в підприємницьку діяльність, повинні окупитись за рахунок грошових надходжень від господарювання, а отриманий прибуток забезпечувати самофінансування та незалежність підприємства від зовнішніх залучених джерел формування активів[3].

Процес забезпечення фінансової стійкості має бути націлений на мінімізацію негативного впливу зовнішнього та внутрішнього середовища на діяльність підприємства; створення передумов ефективною реалізації запланованих дій [1].

Досліджуючи дану проблему було проведено аналіз діяльності підприємств однієї галузі: ТОВ «Провіант» та ПАТ «Ічнянський молочно-консервний комбінат» з метою оцінки їх фінансової стійкості.

Група компаній «Провіант» - це три взаємно інтегровані напрямки бізнесу, об'єднані в комплекс замкнутого типу з виробництва консервованої молочної продукції та УНТ-молока. Отже, обрані підприємства є цікавим об'єктом дослідження, тому що є лідерами в галузі консервованої молочної продукції в Україні та за її межами.

Проведений аналіз фінансової стійкості показав, що підприємство «Провіант» має нормальний тип фінансової стійкості, в той час як підприємство «Ічнянський молочно-консервний комбінат» є фінансово нестійким.

Аналіз підприємства «Провіант» засвідчив, що протягом року підприємство не мало достатнього обсягу власних оборотних коштів для фінансування запасів і витрат, нестача яких протягом року зростає з 108 415 до 126 284 тис. грн., тому вимушено було залучати довгострокові кредити які є нормальним джерелом фінансування, що забезпечує нормальну фінансову стійкість підприємства. На кінець

періоду коефіцієнт фінансової незалежності склав 2,21%, що є свідченням повної фінансової залежності підприємства від зовнішніх кредиторів та інвесторів та погіршенням його фінансового стану, також підприємство має високу ймовірність банкрутства.

Інша ситуація спостерігається на підприємстві «Ічнянський молочно-консервний комбінат». Протягом року спостерігається нестача власних оборотних коштів та довгострокових кредитів для формування запасів і витрат, яка протягом року зросла з 7292 до 9704 тис. грн. Тому підприємство вимушено було залучати короткострокові кредити банків для формування запасів та витрат, що призвело до збільшення залежності від зовнішніх кредиторів, втрати платоспроможності та погіршення фінансової стійкості підприємства. На кінець періоду коефіцієнт фінансової незалежності склав 39,41%, що свідчить про повну фінансову залежність підприємства від зовнішніх кредиторів та інвесторів та про високу ймовірність банкрутства.

Тобто, проведений аналіз показав, що аналізовані підприємства є фінансово нестійкими, які знаходяться на межі банкрутства. Тому, першочерговим завданням керівництва при управлінні фінансовим станом підприємств має стати відновлення їх фінансової стійкості, що можна досягнути за рахунок збільшення власних оборотних коштів та зменшення залежності підприємства від зовнішніх кредиторів.

Отже, фінансова стійкість є найкращим індикатором фінансового стану підприємства і повинна перебувати під постійним контролем керівництва підприємством. Кожне підприємство прагне бути абсолютно фінансово стійким, але абсолютний тип фінансової стійкості не досягається автоматично підприємством в процесі звичайної операційної діяльності. Цього стану стійкості досить важко досягти, тому менеджери підприємства повинні розробляти стратегії досягнення фінансової стійкості на перспективу та постійно їх перевіряти, удосконалювати, змінювати, при потребі, а також коригувати у відповідності до умов ринку. Стратегія підприємства повинна спрямовуватися на розподіл фінансових ресурсів, які надходять у його розпорядження або є у нього з метою досягнення високих результатів фінансово-господарської діяльності і забезпечення фінансової стійкості.

Література: 1. Городня Т.А. Забезпечення фінансової стійкості та платоспроможності підприємства / Т.А. Городня // Науковий вісник НЛТУ України. – 2013. – Вип. 23.16. – С. 191–196. 2. Лисевич С.Г. Управління фінансовою стійкістю та фактори, що впливають на неї [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.pdaa.edu.ua/sites/default/files/nppdaa/6.2/211.pdf> 3. Поверляк Т.І. Фінансово-економічна стійкість як складова економічної стабільності підприємства / Поверляк Т. І. // Вісник Таврійського державного агротехнічного університету. – 2012. - № 2. – С. 181–184.

*Ревенець Д.В., Остапенко Н.К., студенти
Науковий керівник – Пікуліна Н.Ю., доцент
Дніпропетровська державна фінансова академія*

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ АНАЛІЗУ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ

Дебіторська заборгованість – заборгованість покупців, замовників та інших дебіторів (у тому числі яка забезпечена векселями) за надані їм продукцію, товари, роботу або послуги; фінансових і податкових органів за податками, зборами та іншими платежами до бюджету; також заборгованість з сум нарахованих дивідендів, відсотків, роялті тощо, що підлягають надходженню; заборгованість пов'язаних сторін та з внутрішньовідомчих розрахунків; інша поточна дебіторська заборгованість. Дебіторська заборгованість, у разі створення щодо неї резерву сумнівних боргів, наводиться за чистою реалізаційною вартістю.

Фактично дебіторську заборгованість можна розглядати як безпроцентну позику покупцям чи замовникам, у яку підприємство здійснює інвестування оборотного капіталу [2].

Великий вплив на оборотність капіталу, вкладеного в оборотні активи, а отже, і на фінансовий стан підприємства, справляють зміни в обсязі та складі дебіторської заборгованості. Її вартість залежить від обсягу продажів, умов розрахунку з покупцями (передоплати, наступної оплати), періоду відстрочки платежу, платіжної дисципліни покупців, організації контролю за станом дебіторської роботи і претензійної роботи на підприємстві тощо. Різка збільшення дебіторської заборгованості і її частки в оборотних активах може свідчити про необачну кредитну політику підприємства стосовно покупців або про збільшення обсягу продажів, або про неплатоспроможність і банкрутство частини покупців. Скорочення дебіторської заборгованості оцінюється позитивно, якщо це відбувається за рахунок скорочення періоду її погашення. Якщо ж дебіторська заборгованість зменшується у зв'язку зі зменшенням відвантаження продукції, то це свідчить про зниження ділової активності підприємства [3, с. 34].

Зростання дебіторської заборгованості не завжди оцінюється негативно, а зниження – позитивно. Необхідно розрізняти нормальну і прострочену заборгованість. Наявність другої створює фінансові ускладнення, тому що підприємство буде відчувати нестачу фінансових ресурсів для придбання виробничих запасів, виплати заробітної плати і т. ін. Крім того, заморожування коштів у дебіторській заборгованості призводить до уповільнення оборотності капіталу. Прострочена дебіторська заборгованість означає також зростання ризику непогашення боргів і зменшення прибутку. Тому

кожне підприємство зацікавлене у скороченні термінів погашення належних йому платежів. Дебіторська заборгованість, що має значну питому вагу в складі поточних активів суттєво впливає на фінансовий стан підприємства. Значення аналізу дебіторської заборгованості особливо зростає в період інфляції, коли іммобілізація власних оборотних активів стає дуже не вигідною.

Таким чином, для управління дебіторською заборгованістю необхідним є розробка заходів щодо скорочення або стягнення простроченої або сумнівної дебіторської заборгованості.

Усі складові дебіторської заборгованості мають різну ліквідність. Тому, визначаючи фінансовий стан підприємства, під час розрахунків слід детально проаналізувати, хто винен гроші підприємству та чи є можливість повернути ці гроші найближчим часом. Найбільш ліквідною, як це не дивно, є стаття «Розрахунки з бюджетом», оскільки саме там обліковується податковий кредит. На цю суму автоматично зменшуються відповідні податкові зобов'язання підприємства, але ця стаття не враховується при обчисленні грошових надходжень підприємства. Векселі до отримання у звітах трапляються рідко, але теоретично вони мають більшу ліквідність, ніж активи, що відображаються у статті «Розрахунки за товари, роботи та послуги», оскільки вони можуть бути віддані під заставу чи передані в рахунок сплати зобов'язань. Однак на практиці ризик несплати за векселями вищий, ніж ризик несплати за іншими статтями дебіторської заборгованості [3, с. 37].

Ліквідність інших статей може бути різною, і конкретні висновки можна зробити тільки за результатами проведеного аналізу.

В сучасних умовах господарювання дебіторська заборгованість має важливе економічне значення. Тому на сьогодні найважливішими проблемами, вирішення яких повинно сприяти поліпшенню фінансового стану господарюючих суб'єктів, є правильна організація обліку дебіторської заборгованості, а також аналіз дебіторської заборгованості, який повинен бути спрямований на виявлення чинників, що впливають на зростання дебіторської заборгованості та визначення резервів спрямованих на ліквідацію невикористаної, «завислої» заборгованості і зниження її зростання [1, с. 115-116].

Література: 1. Лищенко О.Г. Аналіз дебіторської заборгованості в системі управління підприємством / О.Г. Лищенко, Г.М. Бескота // Держава і регіони: журнал. – Запоріжжя: Гуманіст, 2009. – № 1. – С. 114–117. 2. Біломістна І.І., Хотяненко Ю. / Факторинг та його роль в управлінні дебіторською заборгованістю[Електронний ресурс]. – Доступний з http://www.rusnauka.com/4_SND_2011/Economics/10_79375.doc.htm; 3. Нашкерська Г. Особливості визнання та оцінки поточної дебіторської заборгованості за продукцію, товари і послуги // Бухгалтерський облік і аудит. – № 11. – 2010. – С. 31-37.

ОЦІНКА ТЕНДЕНЦІЙ РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКОЇ МЕРЕЖІ В УКРАЇНІ

Рівень розвитку банківської мережі регіону певною мірою віддзеркалює його фінансовий потенціал. Усі економічними процеси, що відбуваються в країні та на регіональному рівні, тісно пов'язані між собою.

Сьогодні в Україні продовжується тенденція щодо скорочення власної мережі банків, що розпочалась у першому кварталі 2009 р. Проте динаміка спаду останніх трьох років (2010–2012 рр.) дещо призупинилась (рис.1). Протягом першого кварталу 2013 року зміни в банківській мережі мають більш індивідуальний, ніж системний характер, в основному вони пов'язані з внутрішньою політикою кожного окремого банку.

Рис. 1. Динаміка розвитку банківської мережі за 2008–2012 роки

Зміни структури банківської мережі свідчать про суттєве скорочення філій та заміну їх на безбалансові відділення. Тенденція щодо оптимізації власної мережі виникла як політика економії ресурсів після кризи 2008–2009 рр. Також на вказану ситуацію вплинуло погіршення економічного стану країни в цілому.

Переважаюча кількість головних офісів банків знаходиться у м. Києві і їх чисельність продовжує зростати. Це є однією з причин, що сприяє акумуляції грошових ресурсів у єдиному центрі – у столиці. Такий стан речей ускладнює розвиток інших регіонів через

обмеженість доступу до фінансових ресурсів, обмеженість ресурсів кредитування, бюрократичні процеси, внутрішньобанківські ліміти тощо.

Станом на 01.01.2013 року 70 % банківських підрозділів припадає на 15 банків (рис.2). Серед них найбільші Ощадбанк (28,0 %) та Приватбанк (16,5 %). Всього у системі 20685 банківських підрозділів.

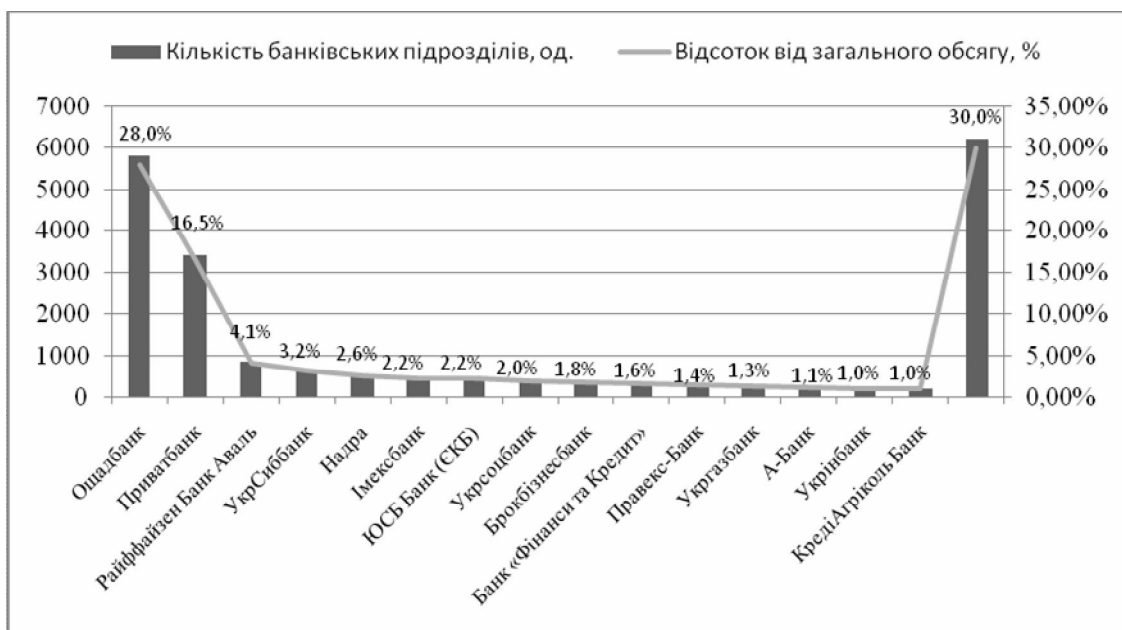

Рис. 2. Концентрація банківської мережі України на 01.01.2013 рік

Понад 50% банківських установ (головних офісів та підрозділів) сконцентровано у 7 регіонах. Найбільш привабливими для банківського сектора залишаються м. Київ, де знаходиться 11% всіх банківських установ; Донецька та Дніпропетровська області – по 8% та 7%; на Одеську, Харківську Львівську та АР Крим припадає по 6% відповідно. Інші двадцять регіонів мають на своїй території від одного до чотирьох відсотків установ банківської мережі.

Існуюча тенденція концентрації до трьох фінансових центрів, вказує на нерівномірний характер розвитку економіки, послаблення регіонального розвитку та концентрації більшості фінансових ресурсів у єдиному центрі. Як наслідок, це негативним чином відбивається на економічному стані в цілому через відсутність належного доступу до фінансових ресурсів.

Література: 1. Іщенко О.О. Аналіз рівня розвитку регіональної банківської мережі / О.О. Іщенко // Економіка. Фінанси. Право. - 2012. - № 7. - С. 20-26. 2. Ніценко В.С. Тенденції розвитку банківської мережі України / Ніценко В.С., Кузьменко Є.С. // Financialspace. - 2013. - № 1(9). - С. 49-54. 3. Кузьменко Є.С. Сучасні тенденції формування ресурсної бази комерційних банків / Є.С. Кузьменко // Вісник Університету банківської справи Національного банку України : зб. наук. праць. - К., Вип. № 3 (15). - 2012. - С.136–140.

ОБЛІК ОПЛАТИ ПРАЦІ ПРАЦІВНИКІВ НА ПІДПРИЄМСТІ ТА ШЛЯХИ ЙОГО УДОСКОНАЛЕННЯ

Проблеми та напрямки удосконалення обліку оплати праці – є однією з ключових проблем в сучасній економіці України. На всіх етапах розвитку економіки оплата праці є одним з головних чинників, що забезпечує ефективну систему матеріального стимулювання працівників і що формує мотиваційний механізм трудової активності. Оплата праці є основним інструментом підвищення ефективності праці працівників.

Облік праці та заробітної плати є складовою частиною бухгалтерського обліку. В сучасних економічних умовах оплата праці не виступає відповідною нагородою за працю, котра повинна забезпечити працюючому гідний рівень життя. Підприємства самостійно, використовуючи законодавчу та нормативну базу, вирішують це важливе питання.

Сучасна система оплати праці та її обліку не є ідеальною для забезпечення соціального захисту працюючих, незмінності та суворого дотримання встановлених соціальних норм та гарантій. Тому одним із головних завдань є не механічне перенесення чи копіювання моделі системи оплати праці, а удосконалення механізмів державного регулювання оплати праці, первинних методів, принципів, напрямів розвитку, які створюють умови для ефективного функціонування системи оплати праці та її обліку в умовах ринкової економіки. Аналіз удосконалення і регулювання оплати праці вказує на те, що воно здійснюється в першу чергу на рівні держави, потім підприємств [1].

Відаючи належне науковим напрацюванням вчених, слід зазначити, що питання удосконалення обліку оплати праці на підприємствах в умовах ринкової економіки потребують подальшого наукового дослідження. Зокрема, це питання аналітичного обліку нарахування заробітної плати, організації нарахувань та утримання з заробітної плати працівників, контролю розрахунків по оплаті праці, автоматизації розрахунків з персоналом.

Основною метою стратегії формування системи обліку оплати праці є створення на підприємстві такої системи оплати праці, яка була б ефективною як з позицій працівників, так і роботодавців. Стратегія формування системи обліку оплати праці є складовою частиною стратегії управління персоналом підприємства і визначається загальною стратегією підприємства. Крім того, на визначення стратегії формування системи обліку оплати праці на підприємстві впливає ще велика кількість факторів, склад, зміст і значущість яких змінюються у часі. Основні фактори, які вважаємо за доцільне враховувати при розробці стратегії формування системи оплати праці, можна поділити на зовнішні та внутрішні [4].

З огляду на кризовий характер сучасної економіки України процес реформування та удосконалення системи обліку оплати праці повинен характеризуватися глибоким змістом, охоплювати всі економічні та інституціональні структури, пов'язані зі сферою формування і розподілу доходів. Все більше стає очевидним, що вдосконалення системи обліку оплати праці через реформи системи оплати праці, що повинні стати комплексом взаємопов'язаних заходів еволюційного характеру. Залучення працівників до управління виробництвом, розвиток колективних форм організації і оплати праці обумовлюють необхідність підвищення об'єктивності його оцінки, ув'язки обліку оплати праці з досягнутими кінцевими результатами. Така оцінка повинна враховувати кількість вкладеної праці, тривалість робочого часу, а також ефективність виробництва. Розробити такий механізм оцінки праці використовуваний як мірило трудового внеску кожного працівника і підрозділів – означає знайти ключ до вирішення глобальної завдань свідомого включення закону економії часу в мотиваційний механізм управління [7].

Рациональна організація обліку оплати праці на підприємстві дозволяє стимулювати результати праці і діяльність його працівників, забезпечувати конкурентоспроможність на ринку праці готової продукції.

Література: 1. Андрущенко Л.О. Організація обліку розрахунків з персоналом з оплати праці / Л.О. Андрущенко // Довідник економіста. – 2012. - № 1. 2. Економіка праці та соціально – трудові відносини: підручник / [А.М. Колот, О.А. Грішнов, О.О. Герасименко та ін.]; за наук. ред. д-ра екон. наук. проф. А.М. Колота. – К. : КНЕУ, 2009. – 711 с. 3. Ровнова Д. Особливості стимулювання праці в Україні // Праця і заробітна плата.-2009.- № 21.- С.3. 4. Савчук І.С. Побудова ефективності системи організації обліку і аналізу праці та її оплати / І.С. Савчук // Україна. – 2011. 5. Синяєва Л. Проблеми регулювання оплати праці та шляхи їх вирішення в Україні // Регіональна економіка. – № 1. – 2009. – С. 171-177. 6. Школяренко О.О. Сучасні проблеми державного регулювання заробітної плати в Україні // Праця і заробітна плата. – 2010. 7. Шевчук Л.П. Моделювання та відображення в обліку розрахунку єдиного соціального внеску на основі індикативної заробітної // Економічні науки. Вісник ЖДТУ № 1 (55). – 2010. – С. 173-176.

*Суша М.І., студентка
Науковий керівник – Жадько К.С., к.е.н., доцент
Дніпропетровська державна фінансова академія*

НЕОБХІДНІСТЬ РАЦІОНАЛЬНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Рациональна організація бухгалтерського обліку є основою для забезпечення ефективного використання ресурсів для власника й системи управління підприємством, а також забезпечення

справедливого перерозподілу доходів для працівників і суспільства [5, с. 357].

Організація бухгалтерського обліку забезпечує збереження, раціональне функціонування і удосконалення системи бухгалтерського обліку, виконання покладених на неї функцій та завдань, ефективну діяльність підприємства [2, с. 7].

Організація бухгалтерського обліку – це сукупність із створення цілого - системи бухгалтерського обліку, підтримання та підвищення рівня її організованості [2, с. 2].

Основною метою і завданням бухгалтерського обліку на будь-якому підприємстві є сприяння отриманню максимального прибутку після сплати всіх податків та збереження майна власника [3, с. 87].

При організації бухгалтерського обліку конкретного суб'єкта господарювання доцільно враховувати його галузеву специфіку [2, с. 3].

Раціональна організація бухгалтерського обліку на підприємстві може залежати від форм організації бухгалтерського обліку:

- журнальна;
- меморіально-ордерна;
- журнально-ордерна;
- проста;
- спрощена;
- комп'ютеризована.

Раціональна організація бухгалтерського обліку на підприємстві може залежати від форм організації бухгалтерського обліку, а також необхідно враховувати етапи організації бухгалтерського обліку.

1 етап - методичний (вибір системи певних способів та прийомів, на яких базується застосування елементів методу бухгалтерського обліку).

2 етап - технічний (вибір форми обліку, що найбільше відповідає галузі та розміру підприємства).

3 етап - організація роботи облікового апарату [2, с. 4].

Для раціональної організації бухгалтерського обліку варто приділяти увагу багатьом вимогам [4, с. 3], наприклад:

- точність облікових записів;
- зрозумілість і чіткість записів;
- правдивість і документальна обґрунтованість записів;
- відповідність;
- акуратність;
- своєчасність і впорядкованість записів;
- оптимізація планування та інші.

На дієвість і ефективність організації бухгалтерського обліку впливають взаємовідносини між людьми та результатами їх трудової діяльності, політика керівництва і методи, що використовуються для

впливу на персонал, повноваження та функції працівників підприємства на різних рівнях управління [2, с. 6].

Підґрунтям для визначення основних організаційних моментів введення обліку в підприємствах та організаціях, у будь-якій країні, є документи нормативно-правового характеру, де закріплені відповідні норми права суб'єктів господарювання [4, с. 5].

Висновки. Для раціональної організації бухгалтерського обліку необхідне підтримання та підвищення рівня організованості системи бухгалтерського обліку.

Раціональна організація бухгалтерського обліку дозволить підвищити можливості управління підприємством, підвищить ефективність та оперативність контролю, та зменшить витрати підприємства на здійснення контрольних процедур.

Література: 1. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» - Редакція від 02.12.2012, підстава 5463-17 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/996-14_2. 2. Братчук Л.М. Сутність та основи організації бухгалтерського обліку // Облік і фінанси АПК. – 2009. – № 4. С. 62-66. 3. Городиський М. П. Особливості організації та ведення бухгалтерського обліку підрядних підприємств // Міжнародний збірник наукових праць. – 2010. - № 3(18). – С. 87–92. 4. Семеген Л.Г. Суть та нормативно-правове забезпечення організації обліку інших необоротних матеріальних активів // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.google.com.ua/>. 5. Супрунова І.В. Особливості організації бухгалтерського обліку дебіторської заборгованості // Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. – 2012. - № 2(23). – С. 357–360. 6. Шигун М.М. Моделювання елементів організації бухгалтерського обліку // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.nbu.gov.ua/portal/Soc_gum/Vzhdtu_econ/2009_4/40.pdf.

*Хорольська А.П., Ошийко А.С., студентки
Науковий керівник – Пікуліна Н. Ю., к.е.н., доцент
Дніпропетровська державна фінансова академія*

ПЛАТОСПРОМОЖНІСТЬ – ОДИН ІЗ ОСНОВНИХ ПОКАЗНИКІВ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА

Сьогодні, на жаль, більшість підприємств не можна охарактеризувати як стабільні та такі, що мають стійкий фінансовий стан. Саме в такий час особливо гостро постає питання аналізу фінансового стану підприємства, пошуку нових підходів до цієї проблеми.

Результатом формування і реалізації фінансової політики підприємства має бути його стабільний фінансовий стан, здатність розвиватися у перспективі. Одним з основних етапів аналізу

фінансового стану господарюючого суб'єкта є оцінка його платоспроможності.

Платоспроможність – один із якісних показників діяльності підприємства, який являє собою спроможність останнього своєчасно і у повному обсязі розраховуватися за своїми фінансовими зобов'язаннями завдяки наявності достатньої суми грошових коштів та ліквідних активів[3].

На сьогодні для оцінки платоспроможності підприємства використовують такі показники: коефіцієнт абсолютної ліквідності (не нижче 0,2); коефіцієнт швидкої ліквідності (не нижче 0,7); коефіцієнт поточної ліквідності або коефіцієнт покриття (1,5-2,0).

Проаналізуємо рівень платоспроможності на прикладі коефіцієнта покриття на двох підприємствах машинобудування ПАТ «Мотор-Січ» та ПАТ «ЗТР». Щоб перевірити, які джерела коштів і в якому обсязі використані для покриття виробничих запасів.

ПАТ «Мотор Січ» (ПФТС : MSICH) - одне з провідних підприємств у світі з розробки, виробництва, ремонту та сервісного обслуговування авіаційних газотурбінних двигунів для літаків і вертольотів, а також промислових газотурбінних установок. Підприємство розташоване на південному сході України в місті [Запоріжжя](#). Входить в Союз виробників нафтогазового обладнання.

Запорізький трансформаторний завод, ПАТ «Запоріжтрансформатор» - [підприємство](#) з виробництва [трансформаторного](#) та [реакторного](#) обладнання, розташоване у [Запоріжжі](#).

Розрахувавши фактичний рівень платоспроможності підприємства ПАТ «Мотор-Січ» ($K_{п}=2,23$), його не можна вважати платоспроможним, оскільки фактичний рівень коефіцієнта покриття нижче за необхідний ($2,23 < 2,4$).

Незважаючи на те, що розрахований необхідний рівень платоспроможності ($K_{п}=1,21$) ПАТ «ЗТР» значно нижче за рекомендований (1,5 – 2), для характеристики платоспроможності даного підприємства він є достатнім. Це пояснюється відмінностями у структурі оборотних активів ПАТ «ЗТР» від ПАТ «Мотор-Січ». Нормативний рівень коефіцієнта покриття – це лише величина, яка повинна перевищувати 1 (тобто після сплати боргів підприємство повинно мати оборотні активи у розмірі, необхідному для продовження безперервної діяльності). Це підтверджують проведені розрахунки: незважаючи на достатньо високий рівень фактичного коефіцієнта покриття ПАТ «Мотор-Січ» ($K_{п}= 2,23$) підприємство виявилось неплатоспроможним, як і ПАТ «ЗТР», у якого коефіцієнт покриття нижче нормативного ($K_{п}= 0,78$).

Платоспроможним можна вважати підприємства тільки в тому випадку, коли у підприємства наявних коштів значно більше за

заборгованості й воно не тільки готове до сплати боргів, а й готове забезпечити безперервне здійснення виробничого процесу.

Оцінка платоспроможності необхідна не тільки для підприємства з метою аналізу і прогнозування його подальшої фінансової діяльності, а й для зовнішніх партнерів і потенційних інвесторів.

Можна зробити висновок, що рівень коефіцієнта покриття, який визначається на основі балансових даних, ще не характеризує платоспроможність підприємства, оскільки для кожного підприємства він повинен бути індивідуальним. Один і той же рівень коефіцієнта покриття може бути достатнім для одного підприємства та недостатнім для іншого, з іншою структурою оборотних коштів. У цілому оцінка платоспроможності потребує більш детального аналізу структури й складу оборотних активів на конкретному підприємстві, періодів технологічного та операційного циклів, матеріаловіддачі та інших умов виробництва.

Література: Методичні рекомендації щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства : Наказ Міністерства економіки України № 1361 від 26.10.2010 р. 2. Макарчук І. Основні показники оцінки платоспроможності та ліквідності підприємств та методика їх визначення // Формування ринкових відносин в Україні. - 2008. - № 7. - С. 36-41. 3. Іванов В.К. Сутність платоспроможності промислового підприємства // Вісник економічної науки України. - 2009. - № 2. - С.41-44. 4. Фурдичко Л.Є., Стецків О.В., Лютан І.І. Напрями оцінки фінансового стану підприємств// Економіка АПК №10 – 2009.

*Чернета Д.В., Фетько Д.М., студенти
Науковий керівник – Пікуліна Н.Ю., к.е.н., доцент
Дніпропетровська державна фінансова академія*

АНАЛІЗ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ

Фінансова стійкість є головною складовою загальної стійкості виробничо-господарської діяльності підприємства, що забезпечує безперервний процес діяльності.

Особливу увагу аналізу фінансового стану та забезпечення фінансової стійкості підприємств в умовах ринкової економіки приділяли Абрютіна М.С., Балабанов І.Т., Крамаренко Г.О., Лахтіонова Л.А., Мних Є.В., Поляк Г.Б., Родіонова В.М., Федотова М.О., Русак Н.А., Русак В.А., Соловійова Н.І., Старостенко Г.Г., Уткін Є.А., Цал-Цалко Ю.С., Шеремет А.Д. та Сайфулін Р.С та ін.

У науковій літературі не визначено єдиного підходу до трактування сутності поняття «фінансова стійкість», а навпаки їх

існує багато, хоча найчастіше вони доповнюють або повторюють один одного. Так наприклад, більшість з них користуються визначенням Абрютіної М.С.: «Фінансова стійкість – стабільність фінансового становища підприємства за достатності частки власного капіталу у складі джерел фінансування, що забезпечує запаси джерелами формування, наслідком чого виступають платоспроможність та ліквідність» [1].

Лахтіонова Л. А виділяє фінансову стійкість, як такий стан фінансових ресурсів, при якому підприємство, вільно маневруючи грошовими коштами, здатне шляхом ефективного їх використання забезпечити безперервний процес виробничо-торговельної діяльності, а також затрати на його розширення і оновлення[2].

Доволі повне визначення було сформульоване Савицькою Г.В.: «Фінансова стійкість» – здатність суб'єкта господарювання функціонувати та розвиватися, зберігати рівновагу своїх активів та пасивів в мінливому внутрішньому та зовнішньому середовищі, яка гарантує його постійну платоспроможність та інвестиційну привабливість в межах допустимого рівня ризику [3].

Таким чином, більш обґрунтоване і повне розкриття сутності терміна «фінансова стійкість» дозволяє виявити, що кожне з наведених визначень має свою особливість і відмінність. При відсутності єдності у визначенні категорії фінансової стійкості відсутній й єдиний підхід до визначення показників оцінки фінансової стійкості підприємства.

Існує два рівня аналізу фінансової стійкості: аналіз абсолютної стійкості та аналіз відносних показників.

Абсолютні показники дають змогу визначити тип фінансової стійкості підприємства, на відміну від відносних, перебувають під впливом інфляції і вимірюються у грошових одиницях.

З метою визначення фінансової стійкості дослідимо абсолютні та відносні показники двох підприємств: «ВТУ «Шахтарськвантажтранс» та ПАТ «Гідросила МЗТГ» на кінець 2013 року.

Результати аналізу свідчать, що ПАТ «ВТУ «Шахтарськвантажтранс» є абсолютно фінансово стабільним підприємством (1;1;1), тобто фінансує свою діяльність за рахунок власних оборотних коштів. ПАТ «Гідросила МЗТГ» - навпаки (0;1;0) має нестачу власного оборотного капіталу і при цьому не залучає довгострокові та короткострокові зобов'язання.

Методичний підхід до визначення фінансової стійкості за допомогою фінансових коефіцієнтів є найбільш поширеним. При використанні коефіцієнтного підходу кількість фінансових коефіцієнтів коливається від одного до шістнадцяти і більше. Законодавством визначено лише чотири коефіцієнти фінансової стійкості, хоча практикою доведено доцільність брати не менш як сім.

Коефіцієнт фінансової незалежності для ПАТ «ВТУ «Шахтарськвантажтранс» є сталим на початок та кінець року і становить 0,96, що за норми «>0,5» є дуже високим, наближений до 1, отже свідчить про майже абсолютну фінансову незалежність підприємства. Даний показник зберігається на високому рівні, тому відсутність його збільшення не є вагомою, в даній ситуації варто втримати цю високу межу.

У ПАТ «Гідросила МЗТГ» цей показник менший, складає 0,76 на початок року та збільшується на 0,01 на кінець року, означає підвищення фінансової незалежності.

У ПАТ «Гідросила МЗТГ» ситуація складніша 32 коп. залучених на 1грн власних коштів, зі зменшенням в кінці року до 30 коп., але не критична, так як допустима норма – 0,5. Зменшення показника в динаміці свідчить про послаблення залежності підприємства від зовнішніх інвесторів і кредиторів, тобто про збільшення фінансової стійкості.

Передкризовий стан, що може призвести до банкрутства підтверджує також офіційний сайт ПАТ «Гідросила МЗТГ». Це державне підприємство, яке у 2013 році було виставлено на приватизацію за для запобігання банкрутства.

Література: 1.Абрютина М.С. Финансовый анализ / М.С. Абрютина. – М. : Дело и Сервис, 2011. – 192 с. 2. Лахтіонова Л.А. Аналіз фінансової стійкості суб'єктів підприємницької діяльності : монографія / Л.А. Лахтіонова. – К. : КНЕУ, 2011. – 880 с. 3.Савицкая Г.В. Эконом. анализ / Г. В. Савицкая. – М. : И-М, 2011. – 647 с.

*Чопенко О. І., Краснопольська С.П., студентки
Науковий керівник - Пікуліна Н.Ю., к.е.н., доцент
Дніпропетровська державна фінансова академія*

ОЦІНКА ТЕХНІЧНОГО СТАНУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ПІДПРИЄМСТВ РІЗНИХ ГАЛУЗЕЙ

В умовах світової фінансово-економічної кризи, скорочення попиту на світових ринках, постійної нестачі фінансових ресурсів, банкрутства та ліквідації суб'єктів господарювання, а також враховуючи високий рівень морального й фізичного зносу обладнання підприємств України, як ніколи постає проблема найбільш раціонального та ефективного використання основних фондів, що зумовлює актуальність теми дослідження.

Дослідженням показників технічного стану займалися багато вчених, зокрема С.Ф. Покропивний, П.В. Круш, В.І. Подвігіна, В.А. Федорова та О.А. Соловійова. В своїх роботах вони наголошували

на важливості аналізу технічного стану основних засобів підприємства, та оцінки ефективності їх використання.

Вирішення проблеми підвищення ефективності використання основних фондів – це одне з основних завдань діяльності підприємств, від результату якого залежить фінансовий стан та конкурентоспроможність підприємства. Інструментом пошуку резервів підвищення ефективності використання основних фондів є аналіз динаміки та структури майна підприємства, що дозволяє оцінити технічний стан основних засобів, визначити інтенсивність їх руху та ефективність використання.

З метою оцінки ефективності використання основних засобів досліджено вартість, склад, технічний стан та рух основних засобів Відокремленого підрозділу «ст. Лозова» державного підприємства «Південна залізниця» та ТОВ «Вікон ЛТД», які представляють залізничний транспорт та харчову промисловість відповідно на кінець 2013 року.

Результати аналізу технічного стану основних засобів Відокремленого підрозділу «ст. Лозова» державного підприємства «Південна залізниця» свідчать про стабільну структуру основних засобів підприємства, оскільки питома вага необоротних активів підприємства на кінець року склала 99,5%, протягом року частка яких зменшилась на 0,1%, але залишається досить високою, що свідчить про «важку» що є притаманним для залізничного транспорту структуру. При цьому спостерігається погіршення технічного стану обладнання та устаткування протягом року, так як коефіцієнт зносу збільшився з 41,86% до 43,73%, що пояснюється недостатньо інтенсивним рухом основних засобів, оскільки коефіцієнт оновлення за звітний період досяг 0,13% при 0,21% вибуття частки фізично зношених та морально застарілих необоротних активів підприємства.

Слід зазначити, що основні засоби підприємства, які у даному випадку аналізуються, є зношеними, оскільки нарахований знос становить трішки менше половини їхньої вартості, тенденція, яка спостерігається, є негативною для підприємства Укрзалізниці.

Використання морально і фізично застарілого обладнання та устаткування приводить до нераціонального використання сировини, матеріалів, палива, енергії, збільшення матеріальних і трудових витрат на їх ремонт і обслуговування, зниження якості та конкурентоспроможності наданих послуг.

Але результати аналізу свідчать про те, що підприємство достатньо ефективно використовує основні засоби, фондівдача яких у звітному році склала 0,76грн., у порівнянні з минулим роком зменшилась тільки на 0,01 грн.

Аналіз технічного стану основних засобів підприємства ТОВ «Вікон ЛТД» свідчить про переважання частки основного капіталу над оборотним. Питома вага основних засобів у структурі майна

підприємства на кінець періоду становить 79%, протягом року частка збільшилась на 5,9%, що свідчить про стабільну «важку» та немобільну структуру майна підприємства. Для підприємств харчової промисловості така структура є не характерною. Однак підприємство крім торгівлі продукцією українських брендів цукерок займається і власним виробництвом печива, кондитерських та хлібо-булочних виробів. Тому така структура майна пояснюється значною кількістю устаткування та обладнання для виробництва зазначеної продукції.

Спостерігаємо погіршення технічного стану основних засобів протягом року, так як коефіцієнт зносу збільшився з 37,5% до 42,7%, що пояснюється недостатнім їх рухом, оскільки коефіцієнт оновлення за звітний період досяг 1,4%, а вибуття частки фізично зношених та морально застарілих активів підприємства – 0,5%.

Фондовіддача основних засобів у звітному році по ТОВ «Вікон ЛТД» є високою - 4,04 грн. У порівнянні з минулим роком фондовіддача зменшилась не суттєво, що свідчить про ефективне використання підприємством основних засобів.

Порівняльний аналіз даних підприємств свідчить про погіршення технічного стану основних засобів протягом року. Це є негативним явищем для підприємства і поступово призводить до зниження ефективності виробництв. Тому ця проблема потребує негайного вирішення зі сторони керівництва.

Література: 1. Сазонова О.О. Особливості аналізу майнового стану підприємства [Електронний ресурс] - Режим доступу: http://www.rusnauka.com/8_DNI_2009/Economics/43494.doc.htm. 2. Череп А.В. Ефективність використання основних фондів підприємства [Електронний ресурс].- Режим доступу: http://5osvita.at.ua/_ld/0/32____-.pdf.

*Юрченко К.А., студентка
Науковий керівник – Семенова З.Г., ст. викладач
Дніпропетровська державна фінансова академія*

АНАЛІЗ ВИТРАТ НА РОБОЧУ СИЛУ

Перехід української економіки до ринкових відносин поставив перед сучасною наукою й практикою проблему визначення витрат роботодавця, пов'язаних із використанням робочої сили. Це, зокрема, викликано тим, що розмір, склад і динаміка витрат на робочу силу набувають в умовах трансформаційних процесів, що відбуваються в Україні, особливу значущість з погляду як розвитку вітчизняної економіки, так і успішного її входження в глобальну економіку.

Серед найбільш важливих проблем що постають сьогодні перед підприємствами одне з перших місць займає пошук шляхів підвищення ефективності управління. Вагоме місце серед показників

ефективності діяльності підприємств займають витрати на персонал величина яких суттєво впливає на формування фінансових результатів. З цього приводу виникає необхідність удосконалення управління витратами на персонал, обґрунтування підходів до прийняття ефективних управлінських рішень цільового використання капіталу що зумовлюють актуальність даної теми.

Метою роботи є аналіз витрати на робочу силу в Україні.

У сучасній науковій літературі питання витрат на робочу силу розглядається в працях Богиня Д.П., Грішнова О.А., Капелюшников Р.І., Колот А.М., Криклій А.С., Марцинкевич В.І., Пірожков С.І.

Для проведення аналізу за досліджуваний період доцільно взяти 2006 та 2010 рр., оскільки це роки, в яких агрегована інформація щодо витрат на робочу силу. Проаналізувавши дані, подані в таблиці, дають змогу зробити висновок про те, що у 2010 р. середньомісячні витрати на одного штатного працівника становили 3754 грн., що в 2,2 рази більше за даний показник у 2006 р. (1691,8 грн.). За всіма видами витрат на робочу силу за період 2006-2010 рр. відбулися зміни, які суттєво вплинули на їх структуру. Порівняно з 2006 р. зросла частка витрат на пряму оплату. Поряд з цим низькою є питома вага витрат на оплату житла працівників (0,1%), на професійне навчання (0,2%) та культурно-побутове обслуговування (1,3%). Найбільшу частку загальної суми витрат роботодавців на утримання працівників у 2010р. становила пряма оплата(59,9%), яка складається з тарифних ставок і посадових окладів, доплат і надбавок пов'язаних з умовами роботи та винагород. Характерно, що на підприємствах усіх видів діяльності пряма оплата становила більше половини загальних витрат[1].

Також, якщо проаналізувати витрати на робочу силу по Україні за 2010 рік, то зберігається значна диференціація витрат на робочу силу за видами економічної діяльності, регіонами та групами підприємств за їхнім розміром. Серед видів економічної діяльності співвідношення між найбільшими (у фінансовій діяльності) та найменшими (у діяльності готелів та ресторанів) витратами на утримання штатного працівника складає 2,9 разів, відповідно серед регіонів між м. Києвом та Чернівецькою областю – 2,1 разів, між малими і великими (за кількістю працюючих) підприємствами – 2,1 разів[2].

Аналіз показника витрат за розмірами підприємств виявив тенденцію в Україні, яка свідчить про залежність рівня витрат від розміру підприємства, тобто на малих підприємствах роботодавці несуть витрати на одного працівника удвічі менші ніж на великих (понад 1000 осіб) [1].

Також можна порівняти витрати на робочу силу в інших країнах світу. Витрати, що несуть роботодавці нашої країни в 2010 році, в декілька разів нижчі за ці ж витрати в країнах-учасницях ЄС та Російській Федерації у 2009 році. Порівняння даних вибіркового

обстеження вартості робочої сили свідчить про подібність структури витрат та водночас значно нижчу її вартість. За даними, найдорожча робоча сила в Словенії, Чехії, Угорщині, а найдешевша (але дорожча за українську) в Румунії та Болгарії. Тобто для того, щоб досягти рівня з вартості робочої сили як в Європейському Союзі, її необхідно збільшити принаймні в 1,2 разу [3].

Отже, за проведеним дослідженням спостерігається тенденція до зростання витрат на робочу силу, що більшою мірою спричинено не збільшенням поваги до працівника та його праці, а зростанням державних гарантій. Аналіз складу витрат на робочу силу дозволив встановити невідповідність стандартної класифікації вартості робочої сили сучасним вимогам ринку праці, облік витрат на персонал полягає у статичному фіксуванні витрачених коштів і ресурсів. В цілому можна сказати, що збільшення частки витрат на робочу силу в загальній сумі витрат на виробництво продукції можливе двома способами: зниженням загальної суми витрат на виробництво продукції, збільшенням витрат на оплату праці. Тому в подальшому вартість робочої сили повинна оцінюватися за фізіологічними і соціальними нормативами для розширеного відтворення робочої сили як пріоритетного напрямку формування кадрового потенціалу України.

Література: 1. Витрати на робочу силу за 2010 рік : Статистичний бюлетень // Державна служба статистики України: ДП «Інформаційно-аналітичне агентство». – 2011. – 76 с. 2. Захарова О.В. Нормативні складові витрат на робочу силу та їх зв'язок з інвестиціями у розвиток персоналу [Електронний ресурс] / О.В. Захарова. – Режим доступу: <http://masters.donntu.edu.ua/2011/iem/kaloshina/library/article10.pdf> 3. Пилипенко А.А. Формування обліково-аналітичного забезпечення управління витратами підприємств та їх об'єднань: монографія / А.А. Пилипенко, І.П. Дзьобко, О.В. Писарчук ; за заг. ред. докт. екон. наук, доцента Пилипенко А.А. - Х.: Вид. ХНЕУ, 2011. - 344 с.

*Шинкарук А.О., студентка
Науковий керівник – Жадько К.С., к.е.н., доцент
Дніпропетровська державна фінансова академія*

ФОРМИ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ТА ЇХ РОЗВИТОК

Форма обліку відіграє важливу роль в побудові облікової системи підприємства. Форми обліку не є чимось сталим і перебувають під значним впливом низки чинників, основним серед яких чинник часу. Такий чинник сприяє поліпшенню і оптимізації форм обліку, забезпеченню кращого добору інформації у тих розрізах і у ті терміни, у які її потребують внутрішні і зовнішні користувачі. Будь-яке підприємство самостійно вибирає для себе ту форму обліку,

яка найбільше його влаштовує, а вибравши її, веде облік за нею протягом як мінімум 5-10 років [3].

Сучасними формами бухгалтерського обліку, що використовуються на підприємствах, установах і організаціях України, є: меморіально-ордерна, журнально-ордерна, журнальна, автоматизована (комп'ютерна) [1].

Меморіально-ордерна форма характеризується простотою побудови облікових реєстрів. Поєднання синтетичного обліку в книгах з аналітичним обліком на картках дає змогу використати їх переваги, зокрема на малих підприємствах з невеликим обсягом облікової роботи [2].

Проте, в умовах ручної обробки даних меморіально-ордерна форма має такі недоліки:

- багаторазовість записів господарських операцій і пов'язані з цим зайві затрати праці;
- відокремленість синтетичного й аналітичного обліку;
- слабка адаптованість облікових реєстрів до потреб складання форм фінансової і податкової звітності [2].

Журнальна форма обліку – удосконалена журнально-ордерна форма обліку, що є простішою і зручнішою у користуванні за її попередницю [3].

За таблично-перфокартковою формою обліку інформацію з первинних документів треба повторно набирати на перфокартах, де нерідко допускались помилки й інформацію потрібно перенабирати вже на нових перфокартах.

Особливістю комп'ютерної форми бухгалтерського обліку є те, що вона не існує без конкретної комп'ютерної програми. Комп'ютерні програми адаптують до вимог ринкової економіки. Облікові реєстри різних програм є схожими, але не однаковими [6].

В даний час на українському ринку представлені програмні продукти таких вітчизняних фірм, як: «СофтТАКСІ» (X-DOOR), «АБ-Система» («Офіс-2000»), «Імпакт» («Акцент-Бухгалтерія»), «Баланс-Клуб» (SoNet), «ТРАСКОсофт» (Trade Manager), GMS (Offise Tools), Глобал Аудит («Quasi+Бухгалтерія»). Серед російських фірм лідерами, безумовно є «1С» (1С: Бухгалтерія) та «Парус» («Парус-Підприємство») [5].

Безперечним лідером на сьогодні за популярністю та тиражем продажів є програми фірми «1С». Перш за все, фірма відома завдяки своєму продукту під назвою «1С: Бухгалтерія». Існує базова і професійна різновиди цієї програми, а також їх різні модифікації, призначені для використання в локальному та мережевому варіанті. Почати працювати з «1С: Бухгалтерією» можна практично відразу після її установки на комп'ютер навіть без попереднього ознайомлення з документацією. Освоєння базових можливостей програми - процедур ручного введення бухгалтерських записів і

одержання найбільш необхідних реєстрів, звітів, відомостей та багатьох інших - цілком під силу навіть самому невідготуваному в комп'ютерному відношенні бухгалтеру [4].

На даному етапі розвитку бухгалтерського обліку в Україні кожне підприємство має право самостійно обирати форму бухгалтерського обліку в залежності від виду діяльності підприємства.

Стосовно інформаційного забезпечення, то сьогодні існує безліч програм, які покликані полегшувати бухгалтерську звітність підприємства. Найбільш популярною з програм є «1С: Бухгалтерія», яку можна пристосувати до власної облікової специфіки.

Література: 1. Ловінська Л.Т., Жилкіна Л.В., Голенко О.М. Бухгалтерський облік. – Ч1. – К.: КНЕУ, 2002. — 370 с. 2. Бойчук А.А., Лисяк М.С. Сучасні форми бухгалтерського обліку ат їх розвиток в Україні / А.А. Бойчук, М.С. Лисяк // Наука й економіка. – 2011. - №1(21). – С. 65–67. 3. Дерій В.А.Форми (системи) обліку та відображення в них витрат і доходів підприємства / В.А. Дерій // Міжнародний збірник наукових праць. - № 1(16). – С. 37–46. 4. Подуражня Ю. Місце інформаційного програмного забезпечення в системі бухгалтерського обліку / Ю. Подуражня // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [5](#). Попадюха Н. Особливості комп'ютеризації бухгалтерського обліку та програмного забезпечення / Н. Попадюха // Міжнародний збірник наукових праць. – 2009. – Випуск 2(14). – С. 148–159. 6. Халевицька Т.Г. Форми бухгалтерського обліку та їх застосування в аграрних підприємствах / Т.Г. Халевицька // Аграрний вісник Причорномор'я. – Економічні науки. – 2010. - № 3.

Щирий Г.Л., студент

*Науковий керівник – Пікуліна Н.Ю., к.е.н., доцент
Дніпропетровська державна фінансова академія*

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ЛІКВІДНОСТІ БАЛАНСУ

На сьогоднішній день, в умовах ринкової економіки, особливого значення набуває фінансовий стан підприємства, який відображається у ліквідності балансу підприємства.

За останні роки питання ліквідності балансу підприємства знайшло відображення у роботах закордонних вчених: Брігхема Є.Ф., Ван Хорна Дж. К., Ерхардта М.С. та ін. У вітчизняних наукових колах дослідженням цього питання займались: Єфимова О.В., Ковальова В.В., Костирко Р.А., Крейніна М.Н., Старостенко Г.Г.

На сьогодні не існує єдиного визначення поняття ліквідності. Але, на думку науковця Акопяна А.А., підліквідністю мається на увазі спроможність активів підприємства швидко перетворюватися на грошові кошти протягом мінімального проміжку часу за найвищими цінами в поточній ринковій ситуації [1].

У свою чергу, Антонюк Н.А. наводить тлумачення ліквідності активу, як здатність активу трансформуватися в грошові кошти, а ступінь ліквідності визначається тривалістю періоду часу, протягом якого ця трансформація може бути здійснена.[2].

Отже, з наведених вище понять ліквідності та ліквідності активу, на нашу думку, найбільш повно розкривається сутність ліквідності балансу у вченого Панченко А.В. Ліквідність балансу – це ступінь покриття боргових зобов'язань підприємства його активами, термін перетворення яких у готівку відповідає терміну погашення платіжних зобов'язань. Якісна відмінність цього поняття від ліквідності активів у тому, що ліквідність балансу відбиває міру погодженості обсягів і ліквідності активів із розмірами і термінами погашення зобов'язань [4].

На думку Орехової К.В., в процесі систематизації існуючих пропозицій щодо підвищення ліквідності балансу, до позитивних факторів впливу на ліквідність балансу можна віднести: довгостроковий кредит, прибуток, амортизаційні відрахування, скорочення дебіторської заборгованості, скорочення запасів, продаж необоротних активів. До негативних факторів, які призводять до зменшення ліквідності балансу слід відносити наступні фактори: погашення довгострокових позик, збитки, інвестиції в основні засоби, збільшення дебіторської заборгованості, погашення короткострокових кредитів [3].

При проведенні аналізу ліквідності балансу підприємства, насамперед, здійснюється групування активів підприємства за їх ступенем ліквідності від найбільш ліквідних активів до зовсім неліквідні та пасивів за терміновістю оплати зобов'язань від негайних пасивів до постійних, тобто відбувається перевірка ліквідності балансу[5].

Таким чином, ліквідність балансу підприємства залежить від ліквідності активів, які у свою чергу залежать від структури майна підприємства.

З метою визначення платоспроможності ПАТ «Прикарпаттяобленерго» проведено аналіз структури майна, оцінено ліквідність балансу, розраховані відносні показники платоспроможності підприємства.

Результати аналізу ПАТ «Прикарпаттяобленерго» станом на кінець 2013 року свідчать про те, що підприємство є платоспроможним. Коефіцієнт абсолютної ліквідності становить 22%, при нормативі більше 20%. Коефіцієнт швидкої ліквідності становить 227,8%, що перевищує норматив більше ніж у двічі. Але, коефіцієнт покриття трохи більше за коефіцієнт швидкої ліквідності, та на 28,7% більше за норматив у понад 200%. Такі показники зумовлені

перевищенням негайних пасивів над найбільш ліквідними активами, нестача найбільш ліквідних активів підприємства у розмірі 23424 тис. грн. на кінець звітного періоду. Ця недоїмка зумовлена «важкою» структурою майна підприємства, так як 93,8% всього майна підприємства перебуває у необоротних активах. Також варто зазначити, що ще одним фактором впливу на ліквідність балансу є зменшення оборотних активів підприємств на 1,4%, що зумовлено зниженням дебіторської заборгованості. Акумуляовані кошти підприємство, можливо, інвестувало у необоротні активи, які збільшилися на 6,3%.

Література: 1. Акопян А.А. Основні проблеми оцінки фінансового стану підприємства / А.А. Акопян, Л.І. Шмалюк // Проблеми підвищення ефективності інфраструктури– 2010. – № 25. – С. 195-200. 2. Антонюк Н.А. Ліквідність та платоспроможність як складові фінансового стану підприємства/ Н.А. Антонюк, Є. Лісниченко // Економічні проблеми сталого розвитку : тези доповідей науково-технічної конференції викладачів, співробітників, аспірантів і студентів факультету економіки та менеджменту, присвяченої дню науки в Україні, Суми, 18-22 квітня 2011 року / Відп. за вип. А.Ю. Жулавський. - Суми : СумДУ, 2011. - Ч.3. - С. 159-160. 3.Орехова К.В. Роль та місце ліквідності та платоспроможності підприємства в сучасному економічному середовищі / К.В. Орехова, Ю.М. Челомбитько // Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики – 2011. – № 1(10). – С. 176-183. 4. Панченко А.В. Ліквідність як складова фінансового управління діяльністю підприємства / А.В. Панченко, Н.А. Антонюк // Економічні проблеми сталого розвитку : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої пам'яті проф. Балацького О.Ф., м. Суми, 24-26 квітня 2013 р. / За заг. ред. О.В. Прокопенко. - Суми : СумДУ, 2013. - Т.4. - С. 250-252. 5. Писарева О.А. Теоретичні аспекти аналізу показників ліквідності / О.А. Писарева // Управління розвитком. - 2013. - № 12. - С. 68–70.

VI СЕКЦІЯ МАТЕМАТИЧНЕ МОДЕЛЮВАННЯ СОЦІАЛЬНО- ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ КРАЇНИ ТА РЕГІОНІВ

*Бережна К.В., Гулейко Ю.О., студентки
Науковий керівник - Кондрус Л.Л., ст. викладач
Дніпропетровська державна фінансова академія*

СТАН ІНДЕКСІВ ТА ІНДИКАТОРІВ СТАЛОГО РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ

Забезпечення сталого розвитку можливе лише шляхом подолання протиріч між економічним зростанням, збереженням природних ресурсів та покращенням якості життя населення. Все це вимагає всебічної оцінки, застосування певних індексів та індикаторів.

Сталий розвиток – це процес розбудови держави на основі узгодження і гармонізації соціальної, економічної та екологічної складових з метою задоволення потреб сучасних і майбутніх поколінь[1].

Для оцінки конкурентоспроможності української економіки та її регіонів використовується методологія, розроблена для розрахунку Індексу міжнародної конкурентоспроможності (ІМК).

Для розрахунку ІМК використовуються як статистичні дані, що є у відкритому доступі, так і результати опитування керівників бізнесу в країні (таблиця 1). Таким чином, індекс багато в чому відображає думку тих людей, які приймають рішення про інвестування в країну [2].

Таблиця 1[10]

Рейтинг глобальної конкурентоспроможності 2012-2013 рр.

Місце	Країна	Значення індексу
1.	Швейцарія	5,72
2.	Сінгапур	5,67
3.	Фінляндія	5,55
4.	Швеція	5,53
5.	Нідерланди	5,50
6.	Німеччина	5,48
7.	Сполучені Штати Америки	5,47
8.	Великобританія	5,45
9.	Гонконг	5,41
10.	Японія	5,40
73.	Україна	4,14

Аналіз сталого розвитку здійснюється за допомогою оцінки економічного, екологічного і соціального вимірів. Для того, щоб зробити правильні підсумки, необхідно розглянути детально стан кожного виміру у кожній області України (таблиця 2).

Таблиця 2

Стан вимірів сталого розвитку регіонів України за 2011-2012 рр.

Рейтин г за індексом сталого розвитку	Регіон	Індекс сталого розвитку	Економіч- ний вимір	Екологічн ий вимір	Соціаль- ний вимір
1.	Київ	1,07	0,74	0,44	0,55
2.	Харківська	1,00	0,40	0,54	0,56
3.	Львівська	0,98	0,31	0,53	0,53
4.	Чернівецька	0,96	0,20	0,56	0,48
5.	Івано-Франківська	0,96	0,22	0,52	0,51
6.	Хмельницька	0,94	0,23	0,52	0,56
7.	Київська	0,92	0,35	0,46	0,51
8.	Вінницька	0,92	0,29	0,49	0,56
9.	Запорізька	0,92	0,32	0,50	0,56
10.	Тернопільська	0,92	0,21	0,54	0,46
11.	Севастополь	0,90	0,19	0,50	0,56
12.	Черкаська	0,90	0,25	0,51	0,51
13.	Волинська	0,89	0,19	0,56	0,47
14.	Полтавська	0,89	0,30	0,52	0,48
15.	Рівненська	0,88	0,21	0,53	0,51
16.	Чернігівська	0,88	0,22	0,53	0,44
17.	АР Крим	0,88	0,28	0,50	0,51
18.	Дніпропетровська	0,88	0,42	0,48	0,49
19.	Херсонська	0,87	0,21	0,53	0,48
20.	Донецька	0,87	0,50	0,42	0,50
21.	Одеська	0,87	0,33	0,52	0,49
22.	Закарпатська	0,86	0,19	0,55	0,45
23.	Миколаївська	0,85	0,24	0,53	0,47
24.	Луганська	0,85	0,30	0,54	0,44
25.	Сумська	0,84	0,25	0,51	0,44
26.	Житомирська	0,83	0,23	0,49	0,47
27.	Кіровоградська	0,80	0,23	0,55	0,44

Висновки. Виходячи з проведеного аналізу сталого розвитку України необхідно виділити негативну тенденцію в усіх вимірах цього розвитку — економічному, екологічному та соціальному.

Література: 1. Бицюра Ю. До проблеми визначення понять сталого економічного зростання та розвитку. // Економіст. – 2006. – №5. – С.62-65. 2. http://dt.ua/ECONOMICS/konkurentospromozhnist_ukrayini_pislya_krizi_desyat_shodinok_uniz-60610.html.

ПЛАТІЖНІ СИСТЕМИ В INTERNET ЯК НЕОБХІДНИЙ ЕЛЕМЕНТ РОЗВИТКУ ЕЛЕКТРОННОЇ КОМЕРЦІЇ

Платіжна Internet-система - система проведення розрахунків між фінансовими установами, бізнес-організаціями та Internet-користувачами під час купівлі-продажу товарів і послуг через глобальну мережу, тобто проведенні електронної комерції (Е-комерції). Електронні платіжні системи призначені для забезпечення платіжних операцій в мережі Інтернет. Залежно від способу розрахунків електронні платіжні системи Інтернету поділяють на кредитні, при використанні банківських кредитних карток, і дебетні, які працюють з електронними чеками та електронними (цифровими) грошима.

Кредитні електронні платіжні системи є аналогами звичайних систем, які працюють з кредитними картками. Різниця полягає лише в тому, що всі транзакції здійснюються через Internet, що потребує додаткових засобів безпеки та автентифікації. Йдеться про кредитні картки та банкомати.

Основні переваги кредитних систем платежів в Internet: звичність для клієнтів і правова визначеність; висока захищеність конфіденційної інформації через використання протоколу SET. Протокол SET повинен забезпечити захист клієнтів від несумлінних продавців і захист продавців від шахрайства.

Недоліки кредитних систем: необхідність перевірки кредитоспроможності клієнта та авторизації картки, що підвищує витрати на здійснення транзакції; відсутність анонімності; обмежена кількість крамниць, які приймають кредитні картки.

Існує два різновиди дебетових Internet-систем — електронні чеки та електронні гроші. Електронні чеки — аналог звичайних паперових чеків; доручення платника своєму банкові перерахувати гроші зі свого рахунка на рахунок одержувача платежу. Електронні гроші (e-money, e-cash) — це послідовність чисел або файли, які відіграють роль грошей. У разі роботи з дебетовою картою клієнт оперує лише сумою, що знаходиться на його банківському рахунку. Ці картки також називають «електронними грошима».

Переваги дебетових платіжних систем з використанням електронних грошей: зручні для здійснення мікроплатежів; забезпечується необхідна анонімність платежів.

До недоліків цих систем можна віднести неможливість надання кредиту.

Основною платіжною системою представленою в українському сегменті Internet є WebMoney Transfer. Платіжна система WebMoney Transfer - це універсальна, глобальна, небанківська інформаційна система трансферу майнових прав на основі електронних грошей, яка свою історію розпочала у 1998 році. Технологія запроваджена в Україні в грудні 2003 року ТОВ «Українське Гарантійне Агентство»,

яке виконує функції гаранта по відповідних електронних грошах, номінованих у гривнях, і фактично є емітентом електронних грошей в Україні.

За допомогою системи WebMoney Transfer можна: проводити розрахунки з іншими користувачами, оплачувати товари і послуги в мережі; обговорювати з партнерами умови торгових операцій за допомогою голосового сервісу, відео конференції; одержувати і видавати позики в титульних знаках; автоматизувати управління бюджетом спільної діяльності або мережного підприємства; оплачувати послуги мобільних операторів, провайдерів Інтернет і TV, оплачувати підписку на ЗМІ; створювати власні цифрові чеки Paymer для оплати товарів і послуг в Інтернет-магазинах; проводити обмін електронних валют; поширювати програмні продукти та електронні книги в захищеному від копіювання форматі; проводити розрахунки електронною поштою.

Поповнити електронні гаманці та вивести гроші з системи можна: грошовим банківським переказом з комерційного банку; переказом за допомогою ІМТВ Online Banking; через обмінний пункт; поштовим переказом; платежем по системі Western Union; придбанням та активацією WM-карток.

Обсяг безготівкових операцій з використанням електронних платіжних систем з кожним роком зростає. У 2002 році він склав 1,2 млрд. грн., а вже у 2013 році досягнув 135,3 млрд. грн., що свідчить про стрімкий розвиток електронних платіжних систем в Україні. Аналізуючи частку платіжних систем на ринку електронних платежів, можна сказати, що користувачами WebMoney є 47,03% респондентів, Яндекс Деньги - 13,06%, QIWI - 16,86%. Найменша кількість респондентів віддає перевагу таким платіжним системам як MoneyMail - 0,48%, ОКРАУ - 1,43% та Perfect Money - 3,09%. Аналітики журналу «Биржевой лидер» склали рейтинг найпопулярніших електронних платіжних систем за кількістю запитів в пошуковій системі Яндекс. Лідруючі позиції займають WebMoney з кількістю запитів за місяць 441421 шт., QIWI - 428357 шт. та Яндекс Деньги - 353006 шт.

Головною перешкодою для більш швидкого розвитку систем електронних платежів є недовіра багатьох користувачів до електронних грошей. Поширення використання електронних грошей неминуче. Економія, яку забезпечує перехід до електронних грошей є досить значною, адже собівартість будь-яких електронних транзакцій в кілька разів нижча від звичайних. Електронні платіжні системи є одним з найважливіших елементів електронної комерції, прозорі для клієнтів принципи їх побудови та функціонування є однією із запорук успіху сучасної електронної комерції у будь-якій країні.

Література: 1. Безналичный аргумент: о развитии безналичных платежей в Украине [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.prostobankir.com.ua/individualnybiznes/stati/beznalichnyy_argument_o_razvitii_beznalichnyh_platezhey_v_ukraine. 2. Рейтинг популярности электронных платежных систем [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.kiosks.ru/content/rus/1094/10940-article.asp>. 3. Платежные системы: итоги опроса [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.beznal.pro/separateopinion/110-platezhnye-sistemy-itogi-oprosa.html>

ЗАВДАННЯ БАГАТОРЕСУРСНОЇ ФІРМИ

Вивчаючи економічні процеси в сучасному суспільстві для побудови економіко-математичної моделі, яка описує внутрішній бік виробництва, потрібно зібрати необхідну інформацію про фактори і ресурси, які впливають на обсяг продукції, що випускається.

Виробнича функція – це функція, незалежна змінна x якої набуває обсягу ресурсу, котрий використовується у виробництві (фактора виробництва), а залежна змінна y – значення обсягу продукції, котру випускає дане підприємство, фірма або галузь. Позначення виробничої функції: $y=f(x)$. Тут $x(x > 0)$ і $y(y > 0)$ – числові величини, тобто $y=f(x)$ є функцією однієї змінної x . У зв'язку з цим виробничу функцію називають одноресурсною, або однофакторною. Її область визначення – множина невід'ємних дійсних чисел. Запис $y=f(x)$ означає: якщо ресурс витрачається або використовується в кількості x одиниць, то продукція випускається в кількості $y=f(x)$ одиниць[2].

Виробнича функція багатьох змінних – це функція, незалежні змінні $x_1, x_2, \dots, x_n$ якої набувають значень обсягів ресурсів, що використовуються у виробництві (число змінних n дорівнює числу ресурсів), а значення функції виражає обсяг випуску продукції: $y = f(x) = f(x_1, x_2, \dots, x_n)$. Тут $y(y \geq 0)$ – скалярна величина, а x – векторна; $(x_1, x_2, \dots, x_n)$ – координати вектора, тобто $f(x_1, x_2, \dots, x_n)$ є числовою функцією n (багатьох) змінних $(x_1, x_2, \dots, x_n)$. Її називають багатофакторною виробничою функцією. За економічним змістом: $x_1 \geq 0, \dots, x_2 \geq 0, \dots, x_n \geq 0$. Отже, областю визначення багатофакторної виробничої функції є множина n -вимірних векторів x , усі координати яких – невід'ємні числа [3].

Нехай фірма випускає один або багато видів (але в сталій структурі) продукції у кількості y . Нехай $x_1, x_2, \dots, x_n$ – обсяги ресурсів, які використовувалися для випуску продукції. Тоді фірма цілком може характеризуватися своєю виробничою функцією: $y=f(x_1, x_2, \dots, x_n)$. Тому основне завдання багаторесурсної фірми полягає в тому, що фірма намагається одержати максимальний прибуток шляхом раціонального розподілу ресурсів, які використовуються у виробництві. З математичного погляду ця задача зводиться до знаходження максимального значення функції прибутку, тому маємо $P=P(x_1, x_2, \dots, x_n)$, тобто функцію прибутку досліджують на екстремум і визначають при яких значеннях $(x_1^*, x_2^*, \dots, x_n^*)$ вона набуває свого найбільшого значення. Набір ресурсів $x=(x_1^*, x_2^*, \dots, x_n^*)$, який забезпечує

фірмі максимальний прибуток, називають оптимальним. Фірма може вільно вибирати вектор ресурсів $x=(x_1^*, x_2^*, \dots, x_n^*)$, причому $x_i \geq 0$, $i=1, 2, \dots, n$. Знайдемо оптимальну для фірми комбінацію ресурсів $(x_1^*, x_2^*, \dots, x_n^*)$, тобто розв'яжемо основну задачу багаторесурсної фірми [1].

Доходом R фірми за певний період часу (наприклад у певному році) називають добуток загального обсягу продукції y , що випускається, на (ринкову) ціну p_0 цієї продукції:

$$R=p_0y.$$

Витратами C фірми називають її загальні витрати за певний інтервал часу, тобто

$$C=p_1x_1 + p_2x_2 + \dots + p_nx_n,$$

де $p_1, p_2, \dots, p_n$ – ринкові ціни ресурсів, які використовує фірма.

Прибутком P фірми за певний інтервал часу називають різницю між одержаним нею доходом та витратами виробництва: $P=R-C$, тобто

$$P(x_1, x_2, \dots, x_n) = p_0 f(x_1, x_2, \dots, x_n) - (p_1x_1 + p_2x_2 + \dots + p_nx_n).$$

Отже, задача на максимум прибутку матиме вигляд:

$$P(x_1, \dots, x_n) = p_0 f(x_1, \dots, x_n) - (p_1x_1 + \dots + p_nx_n) \rightarrow \max,$$

де $x_i \geq 0$, $i=\overline{1, n}$

Прирівнявши частинні похідні функції прибутку до нуля, дістанемо:

$$\left\{ \begin{array}{l} \frac{\partial P}{\partial x_1} = p_0 \frac{\partial f}{\partial x_1} - p_1 \\ \dots \\ \frac{\partial P}{\partial x_n} = p_0 \frac{\partial f}{\partial x_n} - p_n \end{array} \right. \rightarrow \left\{ \begin{array}{l} p_0 \frac{\partial f}{\partial x_1} - p_1 = 0 \\ \dots \\ p_0 \frac{\partial f}{\partial x_n} - p_n = 0 \end{array} \right. \rightarrow \left\{ \begin{array}{l} p_0 \frac{\partial f}{\partial x_1} = p_1 \\ \dots \\ p_0 \frac{\partial f}{\partial x_n} = p_n \end{array} \right. \rightarrow \left\{ \begin{array}{l} \frac{\partial f}{\partial x_1} = \frac{p_1}{p_0} \\ \dots \\ \frac{\partial f}{\partial x_n} = \frac{p_n}{p_0} \end{array} \right. \quad (1)$$

Точка $(x_1^*, x_2^*, \dots, x_n^*)$, яка визначається співвідношеннями (1), є критичною, й вважатимемо, що умови, які накладаються на виробничу функцію, гарантують, що це точка максимуму [1].

Література: 1. М. В. Грищенко. Математика для економістів: Методи й моделі, приклади й задачі: навч. Посібник. – К.: Либідь, 2007. – 720 с. 2. Мордокович А.Г., Мухин А.Е. Сборник задач по введению в анализ и дифференциальному исчислению функций по одной переменной. – М.: Просвещение, 1985. – 144 с. 3. Бідник Н.Б. Використання математичних методів і моделей в економіці, фінансах / Н.Б. Бідник // Науковий вісник НЛТУ України. – 2010. – № 18.6.

*Вербицька Л.С., Винниченко А.Є., студентки
Науковий керівник – Кондрус Л.Л., ст. викладач
Дніпропетровська державна фінансова академія*

ОСОБЛИВОСТІ СИСТЕМИ ІНТЕРНЕТ-БАНКІНГУ ТА ЙОГО СУЧАСНИЙ СТАН В УКРАЇНІ

Глобальна мережа Інтернет поглинула майже всі види послуг і товарно-грошових відносин. Банківські послуги не стали винятком – он-лайн послуги продовжують набирати популярність. Інтернет-банкінг – це додатковий канал обслуговування в банку, за допомогою якого можливо дистанційно керувати своїми поточними та картковими рахунками, відкривати депозити, погашати кредити, здійснювати платежі та інші операції.

На сьогоднішній день, Інтернет-банкінг є найбільш результативним, зручним і перспективним різновидом віддаленого банкінгу. З одного боку, клієнтам послуга «Інтернет-банкінг» дозволяє економити свій час, не підлаштовуватися під режим роботи банківського відділення з метою особистого відвідування і проведення тієї чи іншої операції. Користувачам немає необхідності у придбанні чи встановленні спеціального програмного забезпечення. Необхідно лише отримати в банку ім'я та пароль для входу в систему і ключ для електронного підпису своїх розпоряджень [2, с. 315]. З іншого боку, банки оптимізують процес обслуговування, скорочуючи паперову роботу і переводячи частину клієнтських операцій на дистанційне обслуговування. Відповідно, перевагою для банку є значна мінімізація витрат, адже собівартість надання банківських послуг через Інтернет значно знижується порівняно з витратами на надання послуг традиційного фінансового обслуговування [4, с. 8].

Тобто, надання фінансових послуг «у віддаленому режимі» реалізується достатньо ефективно, оскільки не потребує фізичної присутності постачальника послуг і не супроводжується переміщенням матеріальних активів. Але значне розповсюдження Інтернет-банкінгу не дозволить повністю відмовитись від відкриття та утримання філій банку, оскільки для надання високоризикових послуг необхідне особисте спілкування з клієнтами, що дозволить зменшити деякі види ризиків. При цьому, слід зауважити, що на даний момент в Україні стартує перший український «банк без відділень» – BitBank (Bank of Intelligent Technologies) [5, с. 76]. З вересня 2013 року запускається дана ІТ-компанія, яка продаватиме банківські послуги. Цільова аудиторія банку – власники смартфонів і планшетів. Послуги продаватимуться через контакт-центр, direct mail, Інтернет, соціальні мережі, агентську мережу, пізніше – через ко-бренди. Доставляти картки клієнтам і ідентифікувати їх будуть мобільні банкіри [3].

Станом на 01.03.2014 р. система Інтернет-банкінг для фізичних осіб була представлена в 31 фінансових установах (або 62 %) з 50 найбільш великих роздрібних банків України (рис. 1).

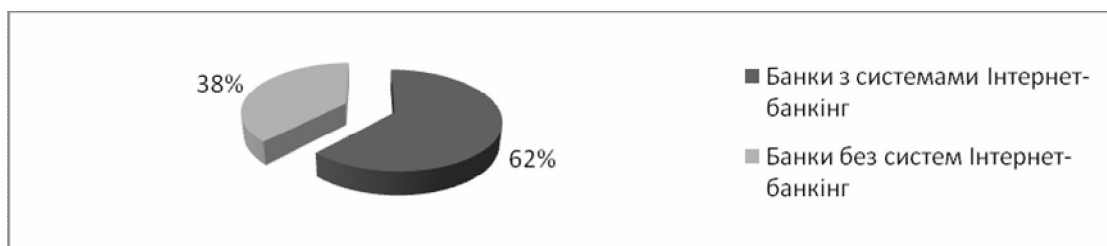

Рис. 1. Структура банків України в розрізі наявності систем Internet-banking для фізичних осіб станом на 01.03.2014 р. (за результатами дослідження від компанії «Простобанк Консалтинг») [1]

Найбільш комплексне обслуговування депозитів станом на 01.03.2014 р. було представлено в банках ПУМБ (ПУМБonline) – 8 операцій, і PlatinumBank (PlatinumClick), Форум (Інтернет-банкінг), Альфа-Банк (MyAlfa-Bank) – по 7 опцій з 8 досліджуваних (рис. 2) [1].

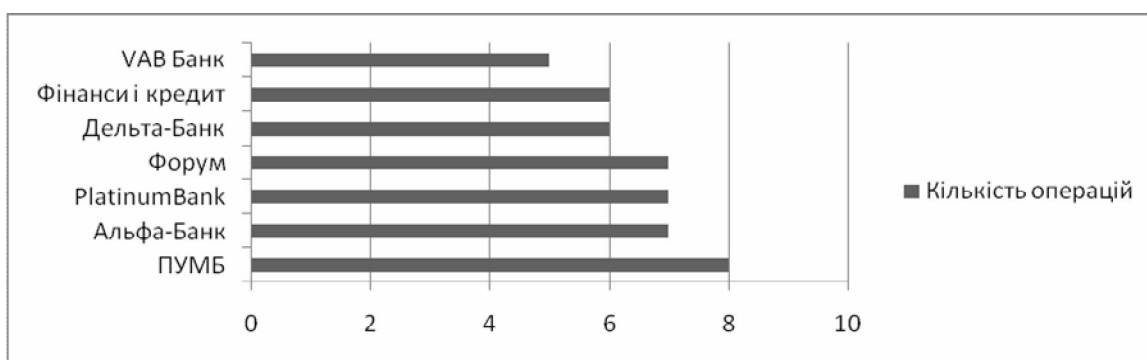

Рис. 2. Банки з найбільш функціональними системами Internet-banking для фізичних осіб в розрізі кількості підтримуваних операцій за вкладами, шт., станом на 01.03.2014 р. (за результатами «Простобанк Консалтинг») [1]

Отже, подальше впровадження Інтернет-банкінгу є одним із перспективних напрямів в Україні, що має ряд важливих переваг – у першу чергу, оптимальна й ефективна взаємодія суб'єктів задля обопільного задоволення потреб. На даному етапі розвитку, важливо враховувати сучасні надбання українських банків у даній сфері та розвивати їх далі, переймаючи досвід інших країн світу з урахуванням вітчизняних особливостей.

Література: 1. Аналітичний звіт про умови ІТ сервісів і послуг для приватних клієнтів у 50 найбільших роздрібних банках України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.prostobankir.com.ua/magazin_obzorov/platnye_obzory/skolko_polzovatele_y_internet_banking_v_bankah_konkurentah. 2. Бондаренко А.Ф., Розкошна О.А., Косенко О.І. Сучасні стратегії розвитку клієнт-стратегії банку // Бізнес-інформ. – 2013. – № 3. – С. 313-318. 3. В Україні з'явиться ВітБанк – перший в Україні банк без відділень [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://news.finance.ua/ua/~1/0/all/2013/08/28/308027>. 4. Зінченко А.С. Надання он-лайн послуг банківськими установами / А.С. Зінченко // Управління розвитком. - 2013. - №13. - С. 8 – 10. 5. Шилькова А. О. Перспективи розвитку Інтернет-банкінгу в Україні / А.О. Шилькова // Управління розвитком. - 2013. – №22. – С. 74 – 77

*Гайдаманчук Є.О., Панько В.О., спеціалісти
Науковий керівник – Чупілко Т.А., к.т.н., доцент
Дніпропетровська державна фінансова академія*

ІМІТАЦІЙНЕ МОДЕЛЮВАННЯ УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ ІТ-ПРОЄКТІВ

Важливість визначення ризиків та їх уникнення у розробці проекту є однією зі складових успіху будь-якого проекту. Більш точне прорахування усіх ризиків та управління ними можна досягти завдяки використанню імітаційного моделювання.

Імітаційне моделювання – метод прикладного системного аналізу, який є потужним інструментом дослідження складних систем та процесів, у тому числі і таких, управління якими пов'язане з ухваленням рішень в умовах невизначеності. В порівнянні з іншими методами імітаційне моделювання дозволяє розглядати велике число альтернатив, покращувати якість управлінських рішень і точніше прогнозувати їх наслідки. Проте використання цього методу в практичному управлінні залишається на сьогодні не досить поширеним, перш за все, внаслідок складності відповідного математичного апарату і необхідності обробки значних масивів даних [1].

Методологічною основою розвитку імітаційного моделювання є праці Н.П. Бусленка, В.М. Глушкова, Н.Н. Моїсєєва, Т.І. Марчука, І.М. Коваленка. Теоретичною основою стали роботи Д.Б. Хертца (Hertz), в яких вперше був розроблений підхід до використання імітаційного моделювання при бюджетуванні капіталовкладень і в інвестиційних розрахунках; роботи Р. Брейлі, С. Майерса (Breally, Meyers) з описом і аналізом методів кількісного аналізу. Створення методів оцінки і управління ризиками інвестиційних проєктів з використанням математичних засобів, зокрема, імітаційного моделювання за методом Монте-Карло, представляє інтерес з точки зору розвитку теорії оцінки проєктів в умовах невизначеності.

Метод статистичного моделювання спочатку розвивався як метод статистичних випробувань (Монте-Карло). Це – чисельний метод, що полягає в здобутті оцінок імовірнісних характеристик, які співпадають з аналітичних завдань (наприклад, з вирішенням і обчисленням визначеного інтеграла). Надалі цей метод став застосовуватися для імітації процесів, що відбуваються в системах, усередині яких є джерело випадковості або які здатні до випадкових дій. Метод отримав назву методу статистичного моделювання.

Суть такого методу полягає в наступному: потрібно знайти значення a деякої величини, що вивчається. Для цього вибирають таку випадкову величину X , математичне очікування якої дорівнює a :

$M(X) = a$. Дисперсією випадкової величини X буде число $D(X)$, яке є математичним очікуванням квадрата відхилення випадкової величини X від її середнього значення $M(X)$. $\sigma^2(X) = M[(X-M(X))^2]$.

Після виконання n дослідів, в результаті яких отримують n можливих значень X , обчислюють їх середнє значення і приймають x в якості оцінки (наближеного значення) a^* шуканого числа a : $\bar{x} = \frac{\sum x_i}{n}$.

Теорія цього методу Монте-Карло вказує, як найдоцільніше обрати випадкову величину X , як знайти її можливі значення. Зокрема, розробляються способи зменшення дисперсії випадкових величин, що використовуються, внаслідок чого зменшується помилка, яка допускається при заміні шуканого математичного очікування a його оцінкою a^* [2].

Основним у імітаційному моделюванні систем є розв'язання практичних задач. Процес імітаційного моделювання не закінчується навіть після отримання, опрацювання та інтерпретації результатів імітації. Потрібно забезпечити практичне використання цих результатів в управлінні відповідної динамічної системи. Потрібно, щоб результати могли бути використані не тільки для єдиного розв'язання поставленої задачі, але і для багатократного вирішення комплексу проблем, пов'язаних з цією системою [3].

Для прикладу було розв'язано задачу на визначення оптимально рішення щодо мінімального ризику, мінімальних витрат та максимального прибутку з урахуванням інфляції. Задачу розв'язано за допомогою процедури «Поиск решения» в Excel. Для різних наборів даних було розраховане оптимальне рішення, і далі за описаним підходом визначено оптимальний розв'язок.

Отже, імітаційні моделі дають змогу дослідити поведінку великих систем, зокрема ІТ-проектів, які не можна досліджувати за допомогою інших методів. А імітаційне моделювання дозволяє врахувати максимально можливе число чинників при ухваленні управлінських рішень і є найбільш потужним засобом аналізу складних систем і процесів.

Література: 1. Куликова Е.Е. Управление рисками. Инновационный аспект / Куликова Е.Е. – М. : Бератор-паблишинг, 2008. – 224 с. 2. Лукасевич И. Я. Имитационное моделирование инвестиционных рисков / <http://www.cfin.ru>. 3. Рішняк І.В. Структурна модель, основні складові та класифікація проектних ризиків / І.В. Рішняк // Інтелектуальні системи прийняття рішень та прикладні аспекти інформаційних технологій (ISDMIT-2007): наук.-практ. конф., 14-18 травня 2007 р.: тези доповіді. – Євпаторія, 2007. – Т. 2. – С.214–217.

*Гарькава Т.Л., Іванісова А.В., студентки
Науковий керівник – Кондрус Л.Л., ст. викладач
Дніпропетровська державна фінансова академія*

ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ ВИКОРИСТАННЯ СИСТЕМИ «КЛІЄНТ-БАНК»

Система «клієнт-банк» є програмно-технічним комплексом, який реалізує доступ клієнта до автоматизованої системи банку за допомогою персонального комп'ютера, здійснюваний за допомогою прямого з'єднання з банківською мережею з використанням модему. Наявність такої системи дає змогу клієнту, не виходячи з офісу, відправити до банку платіжне доручення, оперативно отримати інформацію щодо проходження даного платежу, стану поточного рахунку, а також документів, проведених за рахунком у будь-який момент часу [2, с. 123].

Система «Клієнт-Банк» не є новаторством – ця послуга надається банками вже 6 – 7 років. Користувачів цієї системи умовно можна розділити на дві групи. Перша – віддалені підприємства, що не в змозі повсякчас відвідувати банк. Друга – підприємства великих міст, що здійснюють велику кількість оперативних платежів за день. При цьому канал зв'язку з банком може бути як телефонний, так і через мережу Інтернет [3, с. 10].

Система «клієнт-банк» дозволяє:

- проводити платежі зі свого рахунку в банку дистанційно, з робочого місця в офісі, обладнаного ПК із встановленим необхідним програмним забезпеченням;
- відстежувати залишки та грошові потоки на поточному рахунку, контролювати їх;
- отримувати виписки з поточного рахунку, а також інформацію про офіційні курси валют;
- вести довідник своїх контрагентів за платежами та довідник призначення платежу, що дозволяє швидше формувати платіжні документи;
- створювати архів документів;
- обмінюватися з банком повідомленнями та файлами;
- отримувати від обслуговуючого банку повідомлення про нові банківські послуги, поточні відсоткові ставки за кредитами та депозитами, а також іншу інформацію [4].

Переваги використання системи «Клієнт-банк» для банку:

- 1) економія часу операційного персоналу банку;
- 2) уніфікація роботи з документами;
- 4) конкурентна перевага на ринку банківських послуг перед комерційними банками, що не застосовують дану систему;
- 5) додатковий дохід від плати за користування системою.

Недоліки використання системи «Клієнт-банк» для банку:

- 1) витрати на придбання та створення системи, перекваліфікацію працівників;
- 2) витрати на обслуговування системи.

Незважаючи на те, що система «клієнт-банк» має певні недоліки, все ж таки вона є надзвичайно зручною особливо для клієнтів, які активно займаються бізнесом і не потребують від банку додаткових послуг. Вітчизняні банки, серед яких ПАТ «Приват-банк», ПАТ «Райффайзен банк Аваль», ПАТ «Укрсоц-банк», «Правекс-Банк», «ПУМБ», «VAB Банк», «Укрек-сімбанк», «Родовід Банк», «СЕБ Банк», «ОТП Банк», «Universal Bank», «Імексбанк», банк «Фінанси і кредит» та інші, удосконалили систему «клієнт-банк», додавши до неї можливість використання мережі Інтернет. Суть системи не змінилась, але значно спрощено процедуру підключення до системи та частково зникла необхідність у спеціальному програмному забезпеченні [1, с. 316].

Переваги використання системи «Клієнт-банк» для клієнта:

- 1) дистанційна робота з рахунками у банку;
- 2) спрощення процедури здійснення платежів;
- 3) економія часу;
- 4) створення своєї бази даних платежів та рахунків.

Недоліки використання системи «Клієнт-банк» для клієнта:

- 1) потреба у спеціальному програмному забезпеченні (якщо у ньому є необхідність);
- 2) необхідність перекваліфікації персоналу;
- 3) плата за користування системою.

Таким чином, система «Клієнт-банк» дозволяє спростити процедуру здійснення операцій з рахунками у банках, розрахунки з покупцями, дає змогу економити час та кошти. Система відіграє важливу роль у функціонуванні підприємств, що здійснюють велику кількість платежів протягом операційного дня. Дана система динамічно розвивається, впроваджує нові технології, тому банки вкладають значні кошти у модернізацію системи «Клієнт-банк», а отже майбутнє інформатизації банківської сфери полягає у вдосконаленні систем обслуговування клієнтів на відстані.

Література: 1. Бондаренко А.Ф. Сучасні аспекти розвитку клієнтинг-стратегії банку / А.Ф. Бондаренко, О.А. Розкошна, В.І. Косенко // Бізнес Інформ. – 2013. - №3. – С. 313-318. 2. Захарченко О. М. Дистанційне банківське обслуговування на основі системи «клієнт-банк»: переваги та недоліки / О.М. Захарченко // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України : зб. наук. праць / ДВНЗ «УАБС НБУ». - 2010. - Т. 30. - С. 121-127. 3. Зінченко А.С. Надання он-лайн послуг банківськими установами / А.С. Зінченко // Управління розвитком. – 2013. - № 13 (153). – С. 8-10. 4. Український бухгалтерський щоденник «Дебет-Кредит» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://dtk.com.ua/automation/kl-bank/rus/47bank1.html#1>.

Демиденко Н.Ю., студентка
Науковий керівник – Рибальченко Л.В., к.е.н., доцент
Дніпропетровська державна фінансова академія

АВТОМАТИЗОВАНІ ІНФОРМАЦІЙНІ СИСТЕМИ В ПРОЦЕСІ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВ

В останні роки банківська система України переживає бурхливий розвиток. Незважаючи на існуючі недоліки українського законодавства, що регулює діяльність банків, ситуація неухильно змінюється на краще. Сьогодні все більше банків роблять ставку на професійність своїх співробітників і нові технології. Швидка і безперебійна обробка значних потоків інформації є одним із головних завдань будь-якої великої фінансової організації. Тому необхідна наявність обчислювальної мережі, яка дозволяє обробляти інформаційні потоки із застосуванням найсучаснішої техніки.

В автоматизації банківської діяльності банки бачать засоби, які повинні сприяти рішенню основних стратегічних задач: поліпшити конкурентну позицію банку, скоротити витрати, підвищити якість обслуговування клієнтів. Тому банківська сфера є найбільш комп'ютеризованою. Банківська система України – єдина галузь, що практично повністю перейшла на безпаперову технологію.

Автоматизована банківська система (АБС) – сукупність апаратного забезпечення, програмних засобів, методів і процедур обробки інформації, яка під управлінням персоналу забезпечує функціонування банку як суб'єкта господарської діяльності [2].

Із розвитком сучасних технологій питання автоматизації банківської діяльності вирішуються за рахунок інтеграції окремих програмно-апаратних комплексів, що виконують окремі функції, в автоматизовані банківські системи і виконання ними не тільки розрахункових функцій, а й захисних, управлінських та інших операцій. Тоді ефективність автоматизованих банківських систем буде визначатися з урахуванням їхньої участі в усіх процесах життєдіяльності банку [1].

Сьогодні АБС дозволяють автоматизувати практично всю банківську діяльність. Серед основних можливостей АБС, заснованих на використанні сучасних мережевих технологій, слід згадати системи електронної пошти, бази даних на основі «клієнт-сервер», засоби віддаленого доступу до мережевих ресурсів системи, для роботи з мережами банкоматів і багато іншого.

АБС звичайно реалізуються за модульним принципом. Широко використовуються спеціалізовані потужні або універсальні комп'ютери, які об'єднують декілька локальних мереж (LAN). Для

підтримки оперативної роботи банку АБС повинна функціонувати в режимі реального часу OLTP (On-Line Transaction Processing).

Впровадження АБС має на меті підвищити рівень автоматизації операційної діяльності та створити єдиний інформаційний простір банку, що дозволяє: збільшити ефективність роботи підрозділів банку; зменшити витрати на виконання операцій; підвищити якість клієнтської роботи з юридичними і фізичними особами; організувати дистанційне обслуговування клієнтів; забезпечити максимальну прозорість технологічних процесів; забезпечити високу надійність і швидкість обслуговування клієнтів.

Наявність єдиного інформаційного простору забезпечує єдиний і цілісний погляд на процеси, що відбуваються в банку, що, у свою чергу, підвищує керованість і надійність банку.

Більшість банківських задач, які автоматизовані зараз, – це переважно облікові, які можна віднести до класу задач OLTP (On-Line Transaction Processing). Незначна частина в АБС належить аналітичним задачам типу OLAP (On-Line Analyses Processing Systems), за допомогою яких проводиться аналіз ресурсів активів, прибутковості, стану фінансових ринків, оцінка ризиків і т.п. Майже відсутні в АБС задачі класу DSS (Decision Support Systems) – систем підтримки прийняття рішень (СППР), за допомогою яких можливе ухвалення оптимального рішення для неструктурованих або слабо структурованих проблем.

Основним напрямком удосконалення інформаційних технологій у банках є перехід від «файл-серверних» систем до систем типу «клієнт-сервер» з використанням професійних розподілених реляційних СУБД, зокрема, таких, як Sybase, Oracle, Informix Microsoft SQL Server [3].

Таким чином, сучасна інтегрована автоматизована банківська система є об'єктом доволі значних інвестицій, і перед банком постає питання про їх економічну ефективність. Вкладаючи кошти в технічне обладнання, програмне забезпечення та створення бази для переходу до нових обчислювальних платформ, банки в першу чергу прагнуть до здешевлення і прискорення рутинної роботи та перемоги в конкурентній боротьбі. Нові технології допомагають банкам розширити клієнтський ринок та віднайти нові засоби й способи отримання прибутку.

Література: 1. Єгоричева С. Б. Теоретичні аспекти банківських інновацій / С.Б. Єгоричева // Фінанси України. – 2010. – № 8. – С. 86–96. 2. Сніщенко Р.Г. Щодо визначення складу автоматизованих банківських систем // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.vestnikdnu.com.ua/archive/201371/59.html> 3. Основні напрямки автоматизації управління банківською діяльністю в Україні // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.scribube.com/limba/ucraineana/53914.php>

*Демиденко Н.Ю., магістр
Науковий керівник – Рудянова Т.М., к.ф.-м.н., доцент
Дніпропетровська державна фінансова академія*

УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ПОРТФЕЛЬНИМ КРЕДИТНИМ РИЗИКОМ БАНКУ

На сучасному етапі проблема оптимізації кредитного портфеля банку є порівняно новою і недостатньо вивченою, а, отже, і актуальною, оскільки передбачає розгляд та розробку методів управління банківською кредитною політикою. Крім вимірювання та моніторингу ризику, важливим елементом ризик-менеджменту є вивчення джерел портфельного ризику та ефективних методів побудови портфеля із мінімальним ризиком та максимальною дохідністю.

Незважаючи на те, що ситуація на фінансовому ринку поступово стабілізується, структура кредитного портфеля банків України характеризується рядом негативних чинників, зокрема: спостерігається скорочення кредитного портфеля фізичних осіб; відсоткові ставки перебувають на досить високому рівні; значним є ступінь доларизації кредитних портфелів; суттєва частка проблемних кредитів у портфелях банків, що зумовлює виникнення ризику неповернення коштів. У зв'язку з цим аналіз питань оптимізації структури кредитного портфеля банку набуває важливого значення.

Кредитний портфель банку являє собою сукупність усіх банківських позик, що структуровані за певними параметрами відповідно до завдань визначеної банком кредитної політики. Конкурентоспроможність кредитного портфеля залежить від міри його ризиковості, дохідності, швидкості та ступеня оновлення.

Економіко-математичні задача оптимізації структури банківського кредитного портфеля вперше була запропонована вченим Марковіцем. Узагальнення досліджень в цій сфері призвело до виведення так званої «портфельної» теорії – це теорія фінансових потоків, в рамках якої за допомогою статистичних методів здійснюються найбільш вигідний розподіл ризику кредитного портфеля та оцінка прибутку. Ця теорія складається з чотирьох основних етапів: оцінка активів, що включаються до портфелю; прийняття рішення; оптимізація портфеля; оцінка результатів. Складність управління кредитним портфелем вимагає від менеджменту банку використання спеціальних методик для обробки даних з метою створення аналітичного підґрунтя для прийняття управлінських рішень.

Для визначення ролі оптимізаційних економіко-математичних моделей у системі банківського кредитування проведемо аналіз кредитного портфелю банку ПАТ «Креді Агріколь». Першим кроком є розгляд сучасного стану провадження кредитної політики у банківській установі.

На підставі аналізу даних фінансової звітності банку ПАТ «Креді Агріколь» одержано наступні результати: за період 2008 – 2012 рр. банк більшу перевагу віддавав кредитуванню юридичних осіб. Їх питома вага у загальній сумі кредитного портфеля зростала і у 2008 році складала 41,4%, у 2009 році – 50,1%, у 2010 році – 59,4%, у 2011 році – 68,8%, у 2012 році – 80,4. Натомість ситуація щодо кредитів, наданих фізичним особам, була повністю протилежною: їх частка у 2008 році становила 58,6%, у 2009 – 49,9, у 2010 – 40,6%, у 2011 – 31,2%, у 2012 – 19,6%.

З метою вдосконалення діючої структури кредитного портфеля банку ПАТ «Креді Агріколь» застосуємо портфельну модель Марковіца, яка ґрунтується на аналізі дохідності банківських активів та ризиків. Дана модель допомагає розв'язати наступні завдання: максимізувати очікувану дохідність за умови заданого рівня ризику та мінімізувати невизначеність (ризик) при вказаному рівні очікуваної дохідності за кредитами.

На підставі розрахунків оптимальних часток кредитів, наданих юридичним та фізичним особам, при яких ризик кредитного портфеля буде мінімальним і становитиме 24,1%, одержано наступні співвідношення: частка кредитів, наданих юридичним особам, має складати 28,4%, а фізичним особам – 71,6%. За даної ситуації дохідність банку буде дорівнювати очікуваній – 20%.

Аналіз структури кредитного портфеля банку ПАТ «Креді Агріколь» дає підстави стверджувати, що надання кредитів юридичним і фізичним особам організовується не достатньо раціонально по відношенню до ризикованості кредитного портфеля.

Для ефективного управління кредитним портфелем банк має забезпечити систематичне здійснення аналізу кредитних ризиків, спрямованого на виявлення та оцінку їх величини. Ці заходи банк повинен враховувати при розробці основної стратегії кредитної політики, керуючись метою своєї діяльності, рівнем розвитку банківської установи та контрольованою часткою ринку кредитів.

Таким чином, важливими елементами ефективного управління кредитним портфелем банку є: ретельно розроблена кредитна політика, визначення пріоритетних напрямків кредитування, якісне управління портфелем з метою мінімізації кредитного ризику, ефективний контроль за кредитами і відповідно підготовлений для цієї роботи банківський персонал.

Література: 1. Боришкевич О. Інновації на фінансових ринках: великі загрози великих можливостей/ О. Боришкевич // Вісник Національного Банку України. – 2010. – №6. – С. 38-41. 2. Кігель В.Р., Іваненко Т.В. Оптимізація кредитного портфеля банку за умов ризику неповернення коштів позичальниками // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://economy.kpi.ua/ru/node/325_3. Офіційний сайт банку ПАТ «Креді Агріколь» // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://credit-agricole.com.ua/> 4. Семенюк Л.П., Сварковська О.В. Проблеми формування кредитного портфеля банку в сучасних умовах // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.sworld.com.ua/index.php/ru/economy-212/financial-cash-flow-and-credit-212/13405-212-039>.

ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДІВ ТЕОРІЇ ЙМОВІРНОСТЕЙ НА ЗАПОРІЗЬКІЙ АТОМНІЙ ЕЛЕКТРОСТАНЦІЇ

У сучасних умовах швидкість прийняття управлінських рішень відіграє важливу роль. Прийняті рішення впливають на те, яким буде підприємство у майбутньому, збитковим чи прибутковим, рентабельним чи нерентабельним, врешті, якими будуть його позиції на внутрішньому і зовнішньому ринках. Оптимізувати роботу підприємства є головною метою власника-підприємця. На підприємствах з великою кількістю обладнання та персоналу, і як наслідок, великим об'ємом виробництва, для такої оптимізації використовують різноманітні математичні і статистичні методи. Особлива увага приділяється методам теорії ймовірностей, використання яких є метою дослідження.

Об'єкт дослідження: Запорізька атомна електростанція (ЗАЕС), предмет дослідження – конкретні задачі теорії ймовірностей, якими послуговують в різних підрозділах цього підприємства.

ЗАЕС є найбільшою та найпотужнішою атомною станцією в Європі. На АЕС передбачений комплекс заходів, які гарантують безпечний та екологічно чистий виробіток електроенергії. На 31.12.2013 р., в експлуатації знаходиться 5 енергоблоків. Загальна потужність генераторів - 4694 МВт.

Кількість робітників станції складає 11463 осіб.

Методи, які показані у роботі, допомагають працівникам станції у вирішенні виробничих задач, які поставлені керівництвом.

Для досягнення мети дослідження були вирішенні наступні завдання:

- виявити особливості застосування імовірнісних методів у роботі підприємства;
- розглянути конкретні задачі, які використовують в окремих цехах ЗАЕС;
- виявити ступінь значимості теорії ймовірностей для даного підприємства.

У науковій роботі розглянуто деякі конкретні практичні задачі виробництва, проведена їх класифікація відповідно до тем наукової дисципліни «Теорія ймовірностей». Дані представлені у таблиці 1.

Висновок. Методи теорії ймовірностей доцільно застосовувати на різних підприємствах і в різних їх підрозділах для вирішення певних поставлених задач.

У роботі показано, як теорія ймовірностей може бути застосована у виробничому менеджменті під час прийняття

керівництвом певних рішень, які впливають на прибутковість і доцільність виробництва в цілому на прикладі структурних підрозділів ЗАЕС.

На практиці методи теорії ймовірностей і математичної статистики значно прискорюють роботу кожного окремо взятого цеху, і, як наслідок, підприємства в цілому. Робітники ЗАЕС стверджують, що без застосування методів теорії ймовірностей продуктивність їх праці зменшилася б на 40%.

Так як, ЗАЕС є флагманом виробництва електроенергії не тільки в Україні, але і в Європі, можна зробити висновок, що застосування методів теорії ймовірностей поруч із впровадженням нових технологій та низкою технічних характеристик даного підприємства, є складовою успішної роботи та лідерства станції на світовому ринку.

Таблиця 1

Класифікація задач відповідно до розглянутих тем

Тема теорії ймовірностей	Назва структурного підрозділу ЗАЕС	Суть задачі
Основні поняття теорії ймовірностей. Безпосередній підрахунок ймовірностей у схемі випадків.	Управління виробничо-технічної комплектації (УВТК).	Виявлення коефіцієнта браку продукції.
	Центр зв'язку и технічного управління(ЦЗТУ).	Планування кількості робітників зміни в цеху.
Алгебра подій. Правила додавання і множення ймовірностей.	Цех теплової автоматики та вимірів (ЦТАВ).	Перевірка надійності роботи приладів.
	Відділ технічного контролю (ВТК).	Перевірка якості виробів (внутрішнього та зовнішнього виробництва).
	Служба якості (СЯ) і відділ технічного контролю (ВТК).	Оцінка якості виробленої продукції та планування обсягів браку.
	Експлуатаційний підрозділ (ЕП).	Забезпечення якісної роботи приладів.
	Електричний цех(ЕЦ).	Оцінка строку роботи електроприладів.
Формула повної ймовірності та формула Байеса.	Цех теплової автоматики та вимірів(ЦТАВ).	Прогнозування якості приладів, які поставляються.
	Юридичне управління(ЮУ) і служба економічної безпеки (СЕБ).	Перевірка достовірності інформації, яка надається суміжними організаціями.
Закони розподілу функцій випадкових величин. Граничні теореми теорії ймовірностей.	Відділ праці та заробітної плати (ВППЗ).	Формування графіка видачі заробітної плати працівникам станції.

Література: 1. Вентцель Е.С., Овчаров Л.А. – Прикладные задачи теории вероятностей – М.: Радио и связь. – 1983. – 416 с. 2. Грешилов А.А. Как принять наилучшее решение в реальных условиях. - М.: Радио и связь. – 1991. 3. Орлов А.И. – Теория принятия решений// Учебное пособие. - М.: Март. – 2004. 4. Теория вероятностей в примерах и задачах : учебное пособие // В. А. Колемаев, В. Н. Калинина, В. И. Соловьёв и др.; ГУУ. – М., 2001. – 87 с. 5. Теорія ймовірностей та математична статистика : навч. посібник / С.Г. Глеч, С.Ф. Ледаєв, І.В. Ольшанська. – Севастополь: СевНТУ, 2011. – 176 с.

*Дмитрійчук М.О., студент
Науковий керівник – Чупілко С.І., ст. викладач
Дніпропетровська державна фінансова академія*

АВТОМАТИЗАЦІЯ ОБЛІКУ ДІЯЛЬНОСТІ ЗООПАРКУ

У сучасних умовах роль зоопарків надзвичайно важлива: збереження природних популяцій видів (біологічного різноманіття) та природоохоронна діяльність, просвітницька та природознавча діяльність, формування екологічної свідомості людей, надання можливості спілкування з тваринами для покращення емоційного стану, зняття стресу, відпочинку, виховання у молодого покоління бережливого ставлення до природи. Тварини, що утримуються у зоопарках та розплідниках, є запасним генофондом, який може зберегти вид у випадку його вимирання у природі.

Метою даної роботи є розробка автоматизованої інформаційної системи «Автоматизація обліку діяльності запарку».

Процес розробки полягає в проектуванні бази даних, створенні простої в використанні програмної системи для швидкого та зручного внесення, а також отримання даних з різних питань користувача.

Для створення автоматизованої системи управління базами даними «Зоопарк» використовувалася СУБД MSAccess.

MS Access – це СУБД реляційного типу, в якій збалансовані засоби і можливості, одна з найбільш потужних, гнучких, простих у використанні БД. В ній можна створювати більшість прикладних запитів, не написавши жодного рядка програми. Проте для створення складного програмного запиту надає потужну мову програмування- Visual Basic Application. В ній передбачено використання таких об'єктів: файли, таблиці, форми, звіти, запити, модулі, макроси.

Розроблена у середовищі MS Access база даних призначена для виконання функцій обліку тварин, що утримуються в зоопарку:

- Обліку чисельності за видами і віком;
- Обліку розміщення по клітках;
- Обліку захворюваності тварин і проведеного лікування.

Вхідна інформація бази даних щодо зоопарку дозволяє контролювати заповнення клітин, отримувати детальну інформацію про наявні, на даний момент, тварин за видами і віком.

У базі даних передбачена можливість отримання зведеної інформації з використанням запитів за заданими параметрами.

З урахуванням даних потреб зоопарку було розроблено схему даних, яка б охоплювала всі сфери діяльності. Вона складається з таких таблиць:

- довідник особини;
- вид тварин;
- довідник тварин;
- клас тварин;
- хвороби тварин;
- довідник споживання корму;
- перелік кліток;
- довідник континенту проживання;
- довідник хвороб;
- довідник корму;
- типи кліток.

Результати про діяльність у зоопарку повинна містити вихідна інформація. За її допомогою можна здійснювати аналіз діяльності всього зоопарку.

Для цього було розроблено ряд запитів:

- запит, що виведе види тварин, які знаходяться у одному приміщенні;
- запит, що рахує добове споживання корму;
- запит, що показує стать тварин у кожному приміщенні;
- запит, що виведе кількість корму в день;
- запит, що показує прибуття та вибуття тварин з зоопарку (це дозволяє з'ясувати поточну кількість тварин у зоопарку);
- запит, що виведе хвороби тварин.

Для ведення і перегляду запитів і звітів у БД було розроблено форми. Керуючою формою є «Головна форма», що дозволить оператору користуватися інформацією агентства.

Вона складається з:

- вкладки, де розміщені кнопки, що викликають форми для введення даних;
- вкладки, де розміщені кнопки, що дають змогу аналізувати дані по зоопарку та переглядати звіти.

Також у даній базі даних у формі «Довідник особини» є елемент управління такий як вкладка. Вона допомагає у роботі з формою, спрощує роботу у формі, допомагає у введенні даних до форми.

Література: 1. Інформаційні системи в менеджменті: Навчальний посібник // Батюк А.Є., Дзуліт З.П., Обельовська К.М., Огородник І.М. та ін. – К. : Інтеллект-Захід, 2004. – 520 с. 2. Довідкова система Microsoft Access. 3. Білик В.М., Костирко В.О. Інформаційні технології та системи: навч. посібник. - К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 232 с.

АВТОМАТИЗОВАНІ СИСТЕМИ В ЕКОНОМІЦІ

Комплексна автоматизація інформаційних потоків підприємства, організації, відомства, галузі вимагає створення єдиного інформаційного простору для забезпечення можливості:

- віддаленої роботи працівників із базами даних;
- вільного доступу до засобів телекомунікації;
- збереження цілісності даних у загальній базі даних;
- повнотекстового і реквізитного пошуку інформації;
- належного захисту інформації;
- налаштування інтерфейсу на задачі користувачів.

Інформаційні системи, які призначені для автоматизації різних видів господарського обліку та управління підприємством можна умовно розділити на локальні та корпоративні системи.

Основними завданнями, що вирішує автоматизована інформаційна система на підприємстві, є:

- підвищення ефективності виробництва (оптимізації використання наявних виробничих, матеріальних, трудових і фінансових ресурсів);
- підвищення оперативності і поліпшення якості керування підприємством у цілому (довгострокове, річне й оперативно-виробниче планування, оперативний збір, обробка й аналіз даних);
- удосконалення структури апарату керування;
- організація раціональних потоків інформації на підприємстві;
- своєчасна, ефективна і достовірна звітність;
- автоматизація діловодства і диспетчеризації[3].

Важливою ланкою комп'ютеризації підприємства є впровадження технологій дистанційного управління банківськими рахунками, оскільки в сучасних умовах господарювання піднято питання пришвидшення розрахунків між контрагентами. Згідно з принципами безготівкових розрахунків, при купівлі-продажу товарів (робіт, послуг) платіж підлягає терміновому здійсненню.

Підприємства в процесі ведення господарської діяльності використовують електронну мережу, перевага якої полягає у наданні банківських послуг для автоматизації проведення безготівкових рахунків через систему-комплекс «Клієнт-банк».

«Клієнт-Банк» – це програмний комплекс, який дозволяє користувачу максимально швидко здійснювати створення, шифрування та відправку в банк платіжних документів, а також оперативний прийом банківських виписок по рахункам та іншу довідну інформацію у вигляді телеграм НБУ, курсів валют, процентних ставок по кредитах та депозитам банку та інше. Послуги

системи «Клієнт-Банк» не є новітніми послугами на території України, банки надають такі послуги вже протягом 10-12 років. «Клієнт-Банку» є програмно-технічним комплексом, який дозволяє підприємству керувати своїм рахунком з комп'ютера, встановленого в офісі підприємства. Система складається з клієнтської та банківської частини.

Клієнтська частина системи забезпечує автоматичне введення поточного стану рахунку клієнта в банку, враховуючи проведені початкові та зворотні платежі. Програмне забезпечення клієнтської частини може розміщуватись на одному окремому комп'ютері або працювати в локальній мережі клієнта [1].

Важливу роль відіграють автоматизаційні системи й у визначенні ступеня банкрутства підприємства чи організації.

Етапи діагностики ймовірності банкрутства:

–перший етап – аналіз ранніх ознак кризового стану підприємства;

–другий етап - аналіз бухгалтерського балансу;

–третій етап - аналіз фінансового стану підприємства;

–четвертий етап - діагностика на основі бальних методів (рейтингової оцінки).

В українських економістів існують різні підходи до визначення банкрутства. Так, одні під банкрутством розуміють нездатність підприємства фінансувати поточну діяльність і погашати свої зобов'язання.

Щоб оцінити ймовірність банкрутства підприємства, треба побудувати певний інтегральний показник, який би включав в себе найважливіші характеристики фінансової стійкості. Для цієї мети можна рекомендувати такий набір показників фінансової стійкості підприємства.

За основу розрахунку інтегрального показника береться порівняння кожного з перерахованих параметрів за достатньо тривалий період роботи підприємства з найвищими досягненнями підприємства за цими параметрами протягом аналізованого періоду. Такий прийом дає змогу проаналізувати у динаміці фінансову стійкість підприємства й оцінити її з погляду відхилення фактичних результатів від максимальних, досягнутих у минулі періоди.

Найбільш широке застосування серед методів прогнозування банкрутства отримала багатофакторна модель Альтмана, розроблена в 1968 році [2].

Література: 1. Гончарук М.О. Комп'ютеризація бухгалтерського обліку безготівкових розрахунків / М.О. Гончарук // Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. – 2012. 2. Савич В.О., Білан Б.С. Автоматизована система розрахунку моделей прогнозування ймовірності банкрутства підприємств / В.О. Савич, Б.С. Білан // Економіка. – 2013. 3. Інформаційні технології та моделювання бізнес процесів: навч. посібник / За ред. Томашевський О.М. – 2012.

ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПОТРЕБ ТУРИСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Сьогодні всі сфери людської діяльності обслуговуються за допомогою нових технологій. Ці технології допомагають вирішити багато проблем діяльності підприємств багатьох напрямків діяльності, зокрема туристичної.

Туризм – інформаційно-насичена діяльність. Існує небагато інших галузей, в яких збір, обробка, застосування і передача інформації були б настільки ж важливі для щоденного функціонування, як у туристичній індустрії. Послуга в туризмі не може бути виставлена і розглянута в пункті продажу, як споживчі або виробничі товари. Її зазвичай купують заздалегідь і далеко від місця споживання. Таким чином, туризм на ринку майже повністю залежить від зображень, описів, засобів комунікації і передачі інформації.

Також, діяльність в туристичній сфері доречно розглядати через призму масштабності потоку інформації, що вимушені оброблювати кожного дня такі підприємства. Адже, туризм – це глобальний комп'ютеризований бізнес, у якому беруть участь найбільші авіакомпанії, готельні системи та туристичні корпорації всього світу. Сучасний туристичний продукт стає гнучкішим та більш індивідуальним, привабливішим та доступнішим для споживача [1].

До основних завдань діяльності таких фірм належать: збір повної бази даних щодо напрямків туристичної діяльності, систематизація інформація про клієнтів, співставлення потреб туристів з матеріальною складовою (підбір турів «по кишені»), збір повної інформації про контрагентів (готелі, авіаперевізники тощо).

Отже, враховуючи такий об'єм інформаційних потоків з яким кожного дня працюють туристичні компанії, необхідним постає питання систематизації, обробки та аналізу вхідної та вихідної інформації.

У основі будь-якої аналітичної системи лежить саме база даних. Із інтенсивним розвитком туристичного бізнесу та інформаційних технологій, які все більше почали застосовуватися в цій галузі, виникла й необхідність використання баз даних (БД) [1].

Вхідна інформації бази даних туристичного профілю охоплюють інформацію про організації, що надають туристичні послуги і дані за всіма видами туристичних послуг: туристичні тури; індивідуальні та колективні туристичні послуги; історичні та культурні об'єкти та можливості їх відвідання; готелі, пансіонати і санаторії та можливості їх замовлення; відпочинок і розваги та

можливості їх здійснення; транспортні об'єкти та можливість замовлення квитків і транспортних засобів; соціально-економічні, географічні, кліматичні відомості тощо. З урахуванням даних потреб туристичного бізнесу було розроблено схему даних, яка б охоплювала всі сфери діяльності. Вона складається з таких таблиць:

- тури, що пропонує агентство;
- країни в напрямках яких здійснюються тури;
- місце розташування туристичних об'єктів;
- готелі з якими співпрацює агентство;
- види харчування в готелях та їх опис;
- клієнти, що вже скористалися послугами компанії;
- інформація про наявні замовленні турів, або здійсненні поїздки.

Вихідна ж інформація повинна містити результати про здійснені туристичні послуги, за допомогою якої можна буде здійснювати аналіз ефективності наданих послуг.

Для цього було розроблено ряд запитів:

- запит, що виведе поїздки для яких не потрібне відкриття візи;
- запит, що рахує загальну кількість туристів, що їздили за кожним туром;
- запит, що показує рейтинг найпопулярніші тури, виходячи з попиту у туристів;
- запит що виведе кількість поїздок того, чи іншого туристу, з нашим агентством (це дозволить оператору надавати постійним клієнтам знижки та вивчати смаки та особливі потреби клієнтів).

Для ведення і перегляду запитів і звітів у БД було розроблено форми. Керуючою формою є «Головна форма», що дозволить оператору користуватися інформацією агентства.

Вона складається з:

- вкладки, де розміщені кнопки, що викликають форми надання послуг;
- вкладки, де розміщені кнопки, що дають змогу переглядати звіти.

Отже, одним з напрямів розвитку туристичної галузі є активізація інформаційних технологій в процесі роботи національних туристичних агенцій. Запропонована база даних дозволить структурувати та аналізувати великий потік інформації з яким кожного дня працюють туристичні компанії.

Література: 1. Інформаційні системи в менеджменті : навч. посібник // Батюк А.С., Дзуліт З.П., Обельовська К.М., Огородник І.М. та ін. – К. : Інтеллект-Захід, 2004. – 520 с. 2. Довідкова система Microsoft Access. 3. Білик В. М., Костирко В.О. Інформаційні технології та системи: навч.посіб. - К. : Центр навчальної літератури, 2006. – 232 с.

ОПТИМІЗАЦІЙНА ЗАДАЧА ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОЕКТІВ

Керування розвитком підприємства, яке функціонує в будь-якій галузі доцільно до тих пір, поки існує можливість максимізувати прибутки та мінімізувати витрати. Зменшення об'ємів прибутків ставить задачу введення нових технологій, оновлення та покращення устаткування задля підвищення якості продукції, яка і далі зможе витримувати конкурентну боротьбу на ринку продаж. Такі задачі здебільшого виникають перед підприємствами, що функціонують в галузях, які розвиваються повільно.

В таких ситуаціях може бути прийнято рішення про вилучення фінансових ресурсів з освоєного бізнесу та фінансування певних інноваційних заходів.

З математичної точки зору моделювання задачі оптимізації інвестиційних проектів ґрунтується на використанні алгоритмів по введенню та розподілу ресурсів. Сучасні дослідження по оптимізаційному розподілу ресурсів або так звані задачі про призначення [1, с. 123] можуть бути основою для обирання стратегії інвестиційних заходів підприємства [2, с. 20].

Сутність задачі про призначення міститься в виборі такого розподілу ресурсів A по об'єктах B , при якому мінімізується (максимізується) критерій ефективності (цільова функція) призначень (рис. 1).

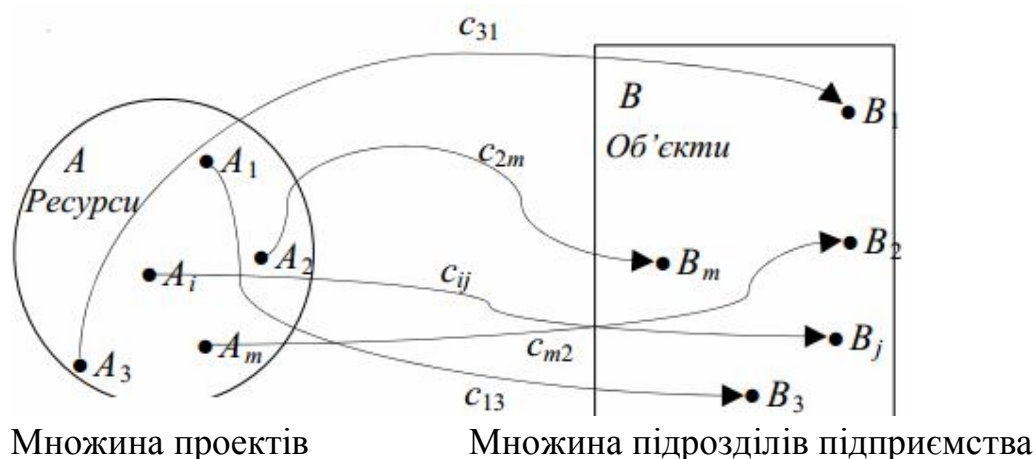

Рис. 1. Сутність задачі про призначення

Змоделюємо приклад у якому розкриємо практичну сутність задачі про призначення за угорським методом.

Підприємству B , яке складається з відокремлених трьох підрозділів, $B_j, j = 1 \dots 3$, для виконання оновлюючих заходів необхідно реалізувати відому множину інвестиційних проектів A , яка

складається з трьох окремих підпроектів , $A_i, i = 1 \dots 3$. Відомі об'єми інвестицій як по кожному з під проектів A_i , так і по кожному з підрозділів B_j . Об'єми задано у вигляді матриці:

$$C = \{c_{ij}\}, i= 1 \dots 3, j= 1 \dots 3.$$

$$C = \begin{pmatrix} 6 & 9 & 9 \\ 8 & 6 & 6 \\ 2 & 8 & 1 \end{pmatrix}$$

Необхідно знайти такий розподіл інвестиційних проектів, який забезпечив би підприємству проведення оновлюючих заходів при мінімальних інвестиційних витратах.

Для розв'язування задачі використовуємо угорську методіку. Мінімальні елементи по рядочках матриці є 6,6,1.

Віднімаємо їх від відповідних елементів матриці $C = \{c_{ij}\}$, отримаємо:

$$C' = \begin{pmatrix} 0 & 3 & 3 \\ 2 & 0 & 0 \\ 1 & 7 & 0 \end{pmatrix}$$

В модифікованій матриці C' неможливо обрати по одному нулю в кожному рядочку і стовпчику, тому призначення не отримано. Викреслюємо другий рядок і перший, третій стовпчики.

Мінімальне значення елемента серед не викреслених дорівнює 1. Віднімаємо його значення від не викреслених елементів і додаємо до значень елементів, які є на перетині прямих ліній, отримаємо:

$$C'' = \begin{pmatrix} \underline{0} & 2 & 3 \\ 3 & \underline{0} & 1 \\ 1 & 8 & \underline{0} \end{pmatrix}$$

Призначення можливо отримати, відповідні обрані нулі підкреслені. Найменші сумарні витрати по диверсифікації підприємства будуть складати:

$$Z_{opt}^{\min} = 6 + 6 + 1 = 13.$$

Отже, за угорською методикою ми поступово оптимізували початковий план по розподілу інвестиційних проектів за ресурсними підрозділами підприємства. Розрахунки підтверджені базою пакету Microsoft Office – в середовищі електронних таблиць Excel.

Література: 1. Бугір М.К. Математика для економістів : Лінійна алгебра, лінійні моделі. – К. : Видавничий центр «Академія», 1998. – 492 с. 2. Чернов С.К., Титова И. С. Задача оптимизации механизма смешанного финансирования // БИЗНЕС - МОСТ. Промышленность и технологии. – 2006. – № 1-2 (44-45). – С. 20.

Зуєнко К.Ю., Чудік І.Ю., студентки
Науковий керівник - Кондрус Л.Л., ст. викладач
Дніпропетровська державна фінансова академія

ЕЛЕКТРОННА КОМЕРЦІЯ

Електронна комерція – це бізнес-процеси та ділові операції, які здійснюються між суб'єктами за допомогою інформаційних і телекомунікаційних технологій і забезпечують досягнення економічних і фінансових цілей суб'єктів, а також сприяють зниженню затрат. [1, с.183].

Система електронної комерції, СЕК – це інформаційна система з набором функцій для автоматизованої підтримки процесів електронної комерції. Системи електронної комерції класифікують за типом взаємозв'язку учасників е-комерції та видом основного потоку бізнес-процесів [2, с.87].

Категорії систем електронної комерції [2, с.88]:

Тип	Категорія	Переклад	Визначення категорії
B2B	Business-to-Business	бізнес-бізнес	Бізнес операції між компаніями
B2C	Business-to-Customer	бізнес-споживач	Електронна роздрібна торгівля
B2A	Business-to-Administration	бізнес-адміністрація	Адміністративний документообіг
B2G	Business-to-Government	бізнес-держава	Операції між компаніями та держустановами
C2A	Customer-to-Administration	споживач-адміністрація	Взаємодія з адміністрацією (соціальні виплати)
C2G	Customer-to-Government	споживач-держава	Взаємодія з держустановами (наприклад, податки)
C2C	Customer-to-Customer	споживач-споживач	Комерційна діяльність між фізичними особами

Серед видів, напрямків, моделей електронної комерції найбільш розповсюдженими є B2B (бізнес до бізнесу), B2C (бізнес до споживача), C2C (споживач до споживача), m-commerce (мобільна торгівля) [3, с.51].

Електронна комерція активно розвивається як у світі, так і в Україні. Так, за підсумками 2011 р., оприлюдненими Міністерством торгівлі США, обсяг електронної комерції в США зріс на 16,1% і становив \$194,3 млрд., порівняно з \$167,3 млрд. у 2010 р. У Німеччині ємність ринку електронної комерції становить близько \$36 млрд.

Обсяг ринку електронної комерції Росії у 2011 р. становив 315 млрд. рублів, з яких 80% – придбання товарів, 15% – оплата послуг мобільного зв'язку та житлово-комунального господарства. Український ринок електронної комерції протягом останніх п'яти років показував щорічне зростання на рівні 50-60% незалежно від перманентних економічних коливань. Ємність ринку електронної комерції в Україні становить не більше \$400-500 млн. [3, с.51].

Український сегмент Internet (UANet) містить у собі більш як 12 тис. українських веб-сторінок. Очікується щомісячний ріст відвідувачів UANet на 15%. Регулярна аудиторія користувачів UANet, що проживають в Україні, – 450 тис., а користувачів Інтернету – від 750 тис. до 2 млн. чоловік. За даними компанії TNS за 2011 рік, українці на питання про магазин чи сайт, де вони підбиратимуть і купуватимуть товари, у 33% випадків називають магазин Rozetka, рідше – по 17, 14 і 10% відповідно – Emarket.ua, Aukro.ua і Torg.ua. За ними йдуть Vopnrix.ua (9%), Google (8%), Ebay.com (7%), Яндекс та Price.ua (5% кожен), а десятку завершує Hotline.ua (4%) [4].

Дуже перспективним в Україні є така форма організації інформаційної та торговельної взаємодії між компаніями через Інтернет, як електронна комерція "бізнес-до-бізнесу". В умовах поглиблення активного розвитку спільної комерції, коли підприємства не тільки купують один у одного продукцію, а й спільно працюють над виробництвом нових товарів та послуг, електронна комерція набуває особливого значення, оскільки вона передбачає формування тривалих партнерських відносин між підприємствами [5].

Отже, велика кількість компаній як в Україні, так і у світі будуть все ширше і ширше використовувати онлайн-технології та різні системи електронної комерції, задля скорочення витрат на проведення торгових операцій, а також з метою підвищення конкурентоспроможності та рентабельності їхнього бізнесу на ринку товарів та послуг.

Література: 1. Маслак О.І., Романенко С.С. Застосування маркетингових інструментів у сфері електронної комерції / О.І. Маслак, С.С. Романенко // Вісник КДПУ ім. Михайла Остроградського. – 2010. – Випуск 1 (60), частина 1. – С. 183-186; 2. Висоцька В.А. Особливості проектування та аналіз узагальненої архітектури систем електронної контент-комерції / В.А. Висоцька, Л.Б. Чирун, Л.В. Чирун // Вісник Національного університету «Львівська Політехніка». – 2013. – № 770 – С. 83-100; 3. Ольшанський О.В. Електронна комерція як напрямок розвитку сучасних підприємств / О.В. Ольшанський, О.П. Ткаченко, А.О. Ткачова // Торгівля і ринок України. – 2012. – № 33 – С. 50-57; 4. Шупарський В. Електронна комерція – стан та перспективи розвитку в Україні [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://stelmaschuk.info/internet-conference/announced-internet-conference/-22-23-2012-/48----22-23--2012-/135-2012-03-22-22-37-27.html>
5. Кудіна О.Ю. Розвиток електронної торгівлі в умовах становлення глобального інформаційного простору / О.Ю. Кудіна. – Дніпропетровськ : Бюлетень Міжнародного Нобелівського економічного форуму. – 2011. - № 1 (4). – С. 196-202.

НЕОБХІДНІСТЬ АВТОМАТИЗАЦІЇ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Системи автоматизації бухгалтерського обліку відіграють важливу роль в сучасній ринковій інфраструктурі. Їх значення полягає в упорядкуванні інформаційних потоків, обробці і мінімізації об'ємів первинної інформації за рахунок скорочення її дублювання, автоматизації різних розрахунків, автоматичному складанні бухгалтерських проводок, формування бухгалтерської і статистичної звітності, наданні ефективного доступу до інформаційних ресурсів підприємства менеджерам всіх рівнів для ухвалення мотивованих управлінських рішень. Також слід зазначити той факт, що зовнішні користувачі бухгалтерської інформації, яким бухгалтерія повинна надавати свої звіти (Пенсійний фонд, податкові органи та ін.), вимагають їх в електронній формі.

Для розробки і впровадження систем автоматизації бухгалтерського обліку необхідно дотримуватися певних принципів, які в майбутньому забезпечать ефективність автоматизації обліку. Серед них такі [1]:

1. Принцип «першої особи» припускає при автоматизації закріплення відповідальності за створення системи за замовником – керівником підприємства, який відповідає за введення в дію і функції системи. На керівника підприємства при цьому лягає відповідальність за створення умов для впровадження всього комплексу і забезпечення взаємодії автоматизованої системи бухгалтерського обліку з іншими

управлінськими структурами, включення її в загальну автоматизовану систему управління підприємством. Разом з керівником підприємства в групу, що бере участь в розробці і впровадженні системи, входять: фахівці функціональних служб (бухгалтерія, фінансовий відділ, планово-економічний відділ); технічні фахівці, що займаються обслуговуванням і експлуатацією системи (системні адміністратори, адміністратори баз даних, програмісти).

2. Принцип «системності» припускає взаємозв'язаний облік всіх елементів організації.

3. Принцип «розвитку»: припускає внесення зміни до системи обумовлених змінами законодавства, організаційними змінами усередині підприємства.

4. Принцип «сумісності» полягає в тому, що при створенні системи повинні бути реальні можливості взаємодії з іншими системами по встановлених правилах. Принцип «стандартизації»

означає раціональне використання типових проектних рішень при створенні систем.

5. Принцип «ефективності» – досягнення раціонального співвідношення між витратами на створення системи і ефектами її впровадження.

Одним із найважливіших процесів сучасності є інтеграція світової економіки. Цей факт робить автоматизацію бухгалтерського обліку вимогою часу й запорукою успішного переходу на Міжнародні стандарти фінансової звітності.

Без цього неможливий перехід на міжнародний ринок і залучення іноземних інвестицій. У разі якщо підприємство виходить на зовнішній ринок, необхідне досягнення відповідності організації бізнесу міжнародним стандартам. Цю проблему легко вирішують автоматизовані системи, які дозволяють за одноразового внесення первинних даних розрахувати в короткі терміни безліч показників і подати їх у різних формах звітності [2, с. 122].

Таким чином, перспективи впровадження автоматизованих інформаційних систем бухгалтерського обліку невід'ємно пов'язані з переходом на міжнародні стандарти. У свою чергу, впровадження цих стандартів є на сьогодні економічною необхідністю.

Прозорість і якість фінансової звітності є необхідною умовою розвитку окремих підприємств і економіки в цілому. Тому можна стверджувати, що перспективи автоматизації ведення бухгалтерського обліку однозначні – вони є необхідною умовою розвитку.

Зрозуміло, що в першу чергу процеси автоматизації стосуються великих підприємств. Така тенденція зумовлена тим, що великі підприємства і їх позиція на світовому ринку визначають економічну міць країни. Вони більшою мірою залучені до процесів інтеграції в міжнародні ринки, конкурувати на яких неможливо без відповідного рівня ведення обліку та складання звітності. Більшість із них вже перейшли на автоматизоване ведення бухгалтерського обліку, орієнтоване на Міжнародні стандарти фінансової звітності.

Таким чином, впровадження автоматизованих систем ведення бухгалтерського обліку - це процес, результатом якого є поліпшення якості облікових даних і, як наслідок, підвищення ефективності управління підприємством. Перед прийняттям рішення про необхідність автоматизації ведення обліку варто проаналізувати та визначити основні та проміжні операції, на яких побудована діяльність підприємства для того, щоб встановити максимально відповідну систему обліку.

Література: 1. Ашіров П. Проблеми автоматизації обліку та аналізу [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/17602/1/41-Ashirov-76-77.pdf> 2. Смуглякова В.С. Проблеми та перспективи автоматизації бухгалтерського обліку / В.С. Смуглякова // Управління розвитком. - 2013. - № 5. - С. 121-123.

*Ковальчук І.В., Юрченко К.А., студенти
Науковий керівник – Чупілко С.І., старший викладач
Дніпропетровська державна фінансова академія*

**АВТОМАТИЗОВАНА БАЗА ДАНИХ «ІНДУСТРІАЛЬНЕ
РАЙОННЕ ОБ'ЄДНАННЯ ВЕТЕРАНІВ, ІНВАЛІДІВ І СІМЕЙ
ЗАГИБЛИХ В АФГАНІСТАНІ ВОЇНІВ
ДНІПРОПЕТРОВСЬКОГО МІСЬКОГО ОБ'ЄДНАННЯ
ВЕТЕРАНІВ АФГАНІСТАНУ»**

В останні десятиліття інформацію розглядають як один з основних ресурсів розвитку суспільства, а інформаційні системи та технології – як засіб підвищення продуктивності праці та ефективності роботи персоналу.

Останнім часом в Україні на підприємствах різного масштабу широко почали впроваджуватись корпоративні інформаційні системи. Вони поступово витісняють традиційні для великих підприємств автоматизовані системи управління підприємством, що створювались у 80-х роках минулого століття на базі потужних обчислювальних центрів та тогочасної ідеології управління та опрацювання інформації.

Метою даного дослідження є проектування та створення автоматизованої системи управління базами даних для Індустріального районного об'єднання ветеранів, інвалідів і сімей загиблих в Афганістані воїнів Дніпропетровського міського об'єднання ветеранів Афганістану.

Проблема дослідження інформаційних систем розглядається в наукових працях в багатьох вітчизняних та зарубіжних авторів, зокрема: Ситник В.Ф., Писаревська Т.А., Єр'оміна Н.В., Краєва О.С., Романов А.Н., Одинцов Б.Е., Гужва В.М., Постевой А.Г

Основні ідеї сучасної інформаційної технології базуються на концепції, згідно якої дані мають бути організовані в бази даних з метою задоволення інформаційних потреб користувачів. Ці бази даних створюються і функціонують під управлінням спеціальних програмних комплексів, званих системами управління базами даних. Інформаційними ресурсами, як і довільними іншими, потрібно управляти. Управління інформаційними ресурсами передбачає зокрема: оцінку інформаційних потреб на кожному рівні управління і в межах кожної функції управління; раціоналізацію документообігу в організації, стандартизацію типів і форм документів; уніфікацію типів даних; створення системи управління даними [1].

Тож, для індустріального районного об'єднання ветеранів, інвалідів і сімей загиблих в Афганістані воїнів на основі СУБД Access було розроблено базу даних, яка містить таблиці для зберігання та редагування необхідних даних про ветеранів, інвалідів і сімей загиблих в Афганістані воїнів-інтернаціоналістів, створені екрани

форми для їх внесення та перегляду, розроблено механізми опрацювання та аналізу даних, виводу результатів аналізу на екран або на друк.

При створенні бази даних, були враховані такі вимоги як: інтегрованість даних, тобто зберігання даних у єдиному сховищі; незалежність даних; адекватність БД предметній області, тобто можливість відображення будь-яких фактів, що характеризують предметну область, повнота й несуперечливість даних, актуальність інформації (відповідність її стану відображуваної реальної системи на даний момент часу); цілісність (задоволення пропонованим логічним вимогам) даних; мінімальна надмірність (дублювання) збережених даних, що забезпечує необхідну продуктивність БД; здатність БД до розширення; можливість пошуку по декількох ключах; «приятність» інтерфейсів і малий час на освоєння системи, особливо для кінцевих користувачів [2].

Розробка структури таблиць бази даних проводилась за згодою із замовником.

Треба звернути увагу на те, що при поділі бази даних виконується її реорганізація в два файли - базу даних з таблицями, в якій містяться таблиці даних, і клієнтську базу даних, що включає всі інструменти роботи з даними, такі як форми, запити і звіти. Кожен користувач взаємодіє з даними, використовуючи локальну копію клієнтської бази даних. Перевагами розділеної бази даних є: підвищення продуктивності, підвищена доступність, покращена безпечність та надійність, гнучке середовище розробки [3].

Також доцільно зазначити, що для зручності роботи з великим об'ємом різноманітної інформації була розроблена і створена єдина екранна форма, що містить в собі вкладки, які дозволяють користувачеві зручно опрацьовувати дані різних категорій без виходу з форми.

Для управління об'єктами бази даних створена головна форма, яка надає користувачеві можливість доступу до всіх компонентів програмного комплексу.

Отже впровадження та використання новітніх технологій у діяльності даної організації дозволяє розширити систематизований доступ до інформації, та полегшити ведення та використання документації в Індустріальному районному об'єднанні ветеранів, інвалідів і сімей загиблих в Афганістані воїнів Дніпропетровського міського об'єднання ветеранів Афганістану.

Література: 1. Білик В.М., Костирко В.О. Інформаційні технології та системи: навч. посіб.- К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 232 с. 2. Довідкова система Microsoft Access. 3. Інформаційні системи в менеджменті : навч. посібник // Батюк А.С., Двудіт З.П., Обельовська К.М., Огородник І.М. та ін. – К. : Інтеллект-Захід, 2004. – 520 с.

*Кренич В.А., Михайличенко М.М., студенти
Науковий керівник – Кондрус Л. Л., ст. викладач
Дніпропетровська державна фінансова академія*

ЗАСТОСУВАННЯ MICROSOFT PROJECT ПРИ НАПИСАННІ ДИПЛОМНИХ РОБІТ СТУДЕНТАМИ-ЕКОНОМІСТАМИ

Системи проектного менеджменту відносяться до групи спеціалізованих програм підтримки прийняття управлінських рішень, які дозволяють моделювати бізнес-процеси. Для моделювання плану й виконання проекту в усіх системах управління проектами використовуються сітьові графіки.

Календарно-ресурсне моделювання забезпечують пакети Microsoft Project, TimeLine, Primavera Project Planner, Spider Project, OpenPlanWelcomSoftware.

Зазначені системи рекомендуються для планування скінчених проектів будь-якого ступеню складності, складання калькуляції, впорядкування взаємодії підрозділів підприємства і регулювання товарних потоків, відстеження проходження бізнес процесів та своєчасного втручання в них.

В системах проектного управління розробку проекту починають з ретельного планування задач, а саме їх складу, послідовності і термінів виконання. В термінології Microsoft Project задачами називають етапи та конкретні дрібні роботи в проекті. Від ступеня деталізації залежить якість кінцевого плану і можливість його використання в оперативному управлінні й контролі результатів виробництва. Додаткові можливості додає використання довільних розрахункових полів.

Процес планування реалізується на підставі встановлених на підприємстві нормативів використання матеріалів та обслуговування згідно технологічних програм вирощування. Згідно введених нормативів ресурсів, кількості використання та їх вартості підраховується бюджет проекту.

На стратегічному рівні модель дозволяє:

- імітувати виробничий процес, моделюючи технології вирощування чи технічні засоби обробки до реалізації окремих операцій;
- моделювати виробничий цикл для визначення його еластичності та параметрів стійкості при погодних змінах і організаційних чи технологічних збоях;
- попереднього визначати і мінімізувати цінові ризики при зростанні собівартості продукції.

Результатом планування є сукупність календарних, сітьових графіків, що ілюструють виконання технологічних операцій і кількісне та календарне використання всіх видів матеріальних і трудових ресурсів. Ці графіки дозволяють аналізувати і моделювати послідовність виконання етапів проекту. Додатково дані моделі

доцільно використовувати для формування графіків відвантаження продукції, календарів використання спеціалізованої техніки тощо.

Отже з вище сказаного можна зробити висновок, що Microsoft Project є ефективним для створення бізнес-планів та економічних моделей. І саме цю програму доцільно використовувати студентам-економістам при написанні дипломних робіт, а також для складання бізнес моделей. Адже по-перше це заощадить вам час, бо рахувати затрати на калькуляторі і розписувати етапи займає багато часу. По-друге, якщо ви зробили якусь помилку в підрахунках якогось з етапів, то на знаходження де саме зроблена ця помилка, Ви витратите дуже багато часу, а в Microsoft Project це відразу буде показано на графіку, або діаграмі. По-третє, якщо Ви перевищили суму розрахованого на проект бюджету, то буде надзвичайно просто змінити декілька чисел у даній програмі(а в ручну на це пішло б набагато більше часу). І останнє, що на нашу думку найважливіше. Якщо ви захотіли зменшити, або збільшити затратну суму, то в Microsoft Project це займе до 15 хвилин, а в ручну доведеться переробити весь проект. Така ж сама ситуація з новими або зайвими етапами проекту, програма все змінить за декілька хвилин, що не скажеш про роботу в ручну. Отже, ми радимо застосовувати для складання бізнес моделей в дипломних роботах Microsoft Project. Це дасть Вам точний підрахунок і низку заощадженого часу.

Література: 1. Нові можливості програми Project 2013 [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://office.microsoft.com/uk-ua/project-help/HA102749523.aspx> 2. Початок роботи: загальні відомості про програму Microsoft Project [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://office.microsoft.com/uk-ua/project-help/HA010355887.aspx> 3. Методика впровадження проектного офіса [Електронний ресурс] - Режим доступу: http://pmprofy.ru/project15_article.asp?article_id=3011&ar_id=0

*Кузнецова Л., спеціаліст
Науковий керівник – Чупілко Т.А., к.т.н., доцент
Дніпропетровська державна фінансова академія*

МІЖБЮДЖЕТНІ ТРАНСФЕРТИ ЯК ІНСТРУМЕНТ МІЖБЮДЖЕТНОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Місцеві бюджети виконують роль провідника державної бюджетної політики на місцях і здійснюють видатки соціального спрямування, які становлять понад 80% загального обсягу видатків місцевих бюджетів і постійно збільшуються. Міжбюджетні трансферти безпосередньо впливають на забезпеченість громадян суспільними послугами, вирівнювання рівня бюджетної забезпеченості, виконання важливих економічних і соціальних програм. Проблема створення ефективної моделі міжбюджетних відносин в Україні є одним із головних завдань нашої країни.

Згідно з Бюджетним кодексом України, міжбюджетні трансферти – це кошти, які безоплатно і безповоротно передаються з одного бюджету до іншого [1]. Міжбюджетні трансферти поділяють на чотири види: дотації вирівнювання; субвенції; кошти, що перераховуються з одного бюджету в інший; інші дотації [2].

Основне завдання трансфертів полягає у вирішенні проблем незбалансованості, що виникають внаслідок невідповідності між відповідальністю за видатками та податкоспроможністю [4].

Так, за даними Державного казначейства України, у 2012 році було перераховано майже 124,5 млрд. грн. міжбюджетних трансфертів з державного бюджету до місцевих бюджетів, що становить 96,9% річного плану. З них до загального фонду місцевих бюджетів надійшло 97,4% річного плану. До спеціального фонду надійшло 91,3% від запланованого на рік обсягу [3].

Для більш повного дослідження показників міжбюджетних трансфертів, було проведено аналіз кожного із видів трансфертів за допомогою математичного моделювання. Для оцінювання параметрів моделі була використана функція Excel ЛИНЕЙН, в результаті чого отримано наступні моделі: для дотації вирівнювання $y=6288,1x + 14603$, для субвенцій з соціального захисту – $y=5644,5x + 7717,6$, для інших трансфертів – $y=2978,6x + 2665,2$.

Таким чином, в процесі аналізу було з'ясовано, що математичні моделі дотації вирівнювання та субвенцій з соціального захисту є адекватними, що ще раз вказує на стабільність, необхідність та значимість цих трансфертів в бюджетних відносинах.

Для інших трансфертів отримано не адекватну математичну модель за цими показниками. Це можна пояснити тим, що динаміка інших трансфертів не є стабільною та передбачуваною, як, наприклад, дотації вирівнювання та субвенцій з соціального захисту, але це не зменшує її роль в бюджетних відносинах нашої країни.

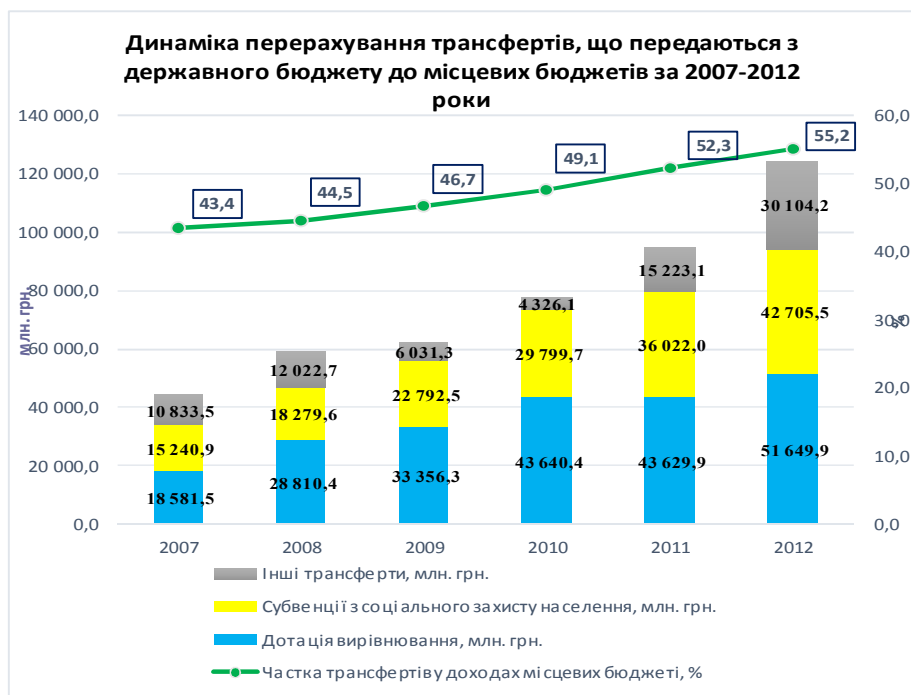

Рис. 1. Динаміка перерахування трансфертів, що передаються з державного бюджету до місцевих бюджетів

Завдяки трансфертам вирішуються питання компенсації бюджетам нижчого рівня затрат на виконання делегованих повноважень, вартість яких перевищує бюджетні можливості місцевих органів влади, а також сприяє розв'язанню соціальних проблем пов'язаних із специфікою розвитку регіонів та їх економічною спроможністю.

Література: 1. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 №2456-VI // <http://www.zakon1.rada.gov.ua>. 2. Лагутін В.Д., Каун О.Б. Вдосконалення міжбюджетних трансфертів у контексті бюджетної реформи в Україні : Наукові праці НДФІ. – 2009. – № 2 (24-25). – С. 70-81. 3. Офіційний сайт Державної казначейської служби України. – Режим доступу: <http://www.treasury.gov.ua/main/uk/index>. 4. Сагайдак І.В. Сучасний стан, формування та розподіл міжбюджетних трансфертів в Україні // Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. – 2012. - №1. – С. 131-135.

*Макух Ю.О., спеціаліст
Науковий керівник - Чупілко Т.А., к.т.н., доцент
Дніпропетровська державна фінансова академія*

АНАЛІЗ ВИДАТКОВОЇ ЧАСТИНИ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ В ПЕРІОД 2008-2013 рр.

Бюджет є головною ланкою фінансової системи і відображає стан економіки в країні. Видатки є складовою частиною бюджету та відображають фінансовий стан держави.

Відповідно до Бюджетного кодексу видатки представляють собою кошти, які спрямовуються на реалізацію програм та заходів, передбачених відповідним бюджетом; до них не належить погашення боргу, надання кредитів з бюджету, розміщення коштів на депозитах, в цінних паперах тощо [1].

Виконання видаткової частини Державного бюджету відіграє велику роль у стабільному функціонуванні органів державної влади та самої держави, оскільки це впливає на здійснення державою своїх функцій та регулювання економічних процесів, а також на реалізацію соціально-економічної політики [3].

Видатки Державного бюджету виражають економічні відносини, на основі яких здійснюється використання централізованих коштів за напрямками.

За даними 2008-2013 рр. спостерігається зростання видаткової частини бюджету. Так, за січень-листопад 2013 року видатки Державного бюджету складають 354179,0 млн. грн. [4]

Упродовж 9 місяців 2013 року найкраще фінансувалися видатки на соціальний захист та соціальне забезпечення (74,1% річного планового обсягу), освіту (66,6%), громадський порядок, безпеку та

судову владу (65,9%). Як завжди, незначним є фінансування видатків на житлово-комунальне господарство. Цього року на зазначені цілі було витрачено 40,0 млн.грн., або 33,4% від річного плану [2].

При аналізі та прогнозуванні виконання видаткової частини Державного бюджету використані економетричні методи. Розглядаються видатки Державного бюджету за 2008-2013 рр. за напрямками: соціальний захист та соціальне забезпечення, освіта, громадський порядок, безпека та судова влада, оборона відносно загальних сум бюджету. Таким чином, можна оцінити тенденцію видатків різних напрямів у загальній сумі видатків бюджету.

Побудовані економетричні моделі оцінені на адекватність та значимість параметрів за критеріями Фішера і Стьюдента. Висновки отримані з довірчою імовірністю 0,95.

Аналіз результатів моделювання свідчить про те, що в середньому 20% видатків припадає на освіту ($R^2=0,98$), 36% - на соціальний захист ($R^2=0,88$), 8% - на громадський порядок і судову систему ($R^2=0,98$), 2,3% - на оборону ($R^2=0,72$). Як свідчать розрахунки, найбільш стабільними є видатки на освіту та громадський порядок та судову систему. Найменші видатки спостерігаються на оборону, до того ж виплати не є стабільними.

Також досліджувалась динаміка зростання видатків у різних напрямках та загалом. У номінальних показниках зростання видатків є стабільним. Коефіцієнт нахилу вдвічі більше для видатків на соціальний захист, ніж на освіту. В свою чергу, нахил регресії динаміки видатків на освіту в 12 разів перевищує нахил видатків на оборону.

Отже, ефективність виконання видаткової частини Державного бюджету України відіграє важливу роль у економічному розвитку і обороні держави. Видатки є складовою частиною Державного бюджету, слід більше приділяти уваги їх цільовому призначенню, оскільки велика частина видатків використовується за нецільовим призначенням.

Удосконалення системи бюджетних видатків є об'єктивно необхідною умовою та підґрунтям реалізації комплексу економічних реформ в країні.

Реалії економічного сьогодення вимагають використання сукупності виважених форм, методів і принципів перерозподілу видатків між рівнями бюджетної системи, економічними характеристиками операцій, обороною країни з метою посилення ефективності виконання функцій і завдань держави та забезпечення її сталого соціально-економічного розвитку.

При цьому структура видатків має віддзеркалювати стратегію трансформації економічних відносин і базуватися на оцінці впливу державних рішень на майбутній розвиток країни.

Література: 1. Бюджетний кодекс України від 8 липня 2010 р. зі змінами та доповненнями [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>. 2. Бюджетний моніторинг: Аналіз виконання бюджету за січень-вересень 2013 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ibser.org.ua/news/558/>. 3. Подолянко М.М. Ефективність фіскальної політики у державному регулюванні економіки // Науковий блог [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://naub.org.ua/?p=1446>. 4. Щомісячний моніторинг основних індикаторів бюджетної системи України станом на 01.12.2013 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ibser.org.ua/news/559/>

*Малоок І.А., студентка
Науковий керівник – Ромащук Л.В., ст. викладач
Дніпропетровська державна фінансова академія*

ЗАСТОСУВАННЯ ВИЗНАЧЕНОГО ІНТЕГРАЛА У СФЕРІ ФІНАНСОВИХ РОЗРАХУНКІВ

Інтегральне числення має багатий математичний апарат для моделювання й дослідження процесів, що відбуваються в економіці.

За допомогою визначеного інтеграла можна обчислити: капітал по відомим чистим інвестиціям; сумарні витрати, надлишок споживача, додаткову вартість виробника; обсяг виробленої продукції за певний період часу; загальний прибуток від виробництва; коефіцієнт Джині; обсяг продукції, коли задана функція Кобба-Дугласа; дисконтовану вартість грошового потоку.

У роботі розглянуто застосування визначеного інтеграла в сфері фінансових розрахунків.

Визначимо величину дисконтованого доходу, отриманого за t років, якщо річний дохід $D = f(t)$ є функція часу, норма відсотка i , відсотки нараховуються безперервно.

Для обчислення цієї величини, розділимо відрізок часу в t років на n рівних відрізків часу Δt . У вельми малому відрізку часу Δt дохід можна вважати незмінним і отже рівним $f(t) \Delta t$.

Кінцева величина дисконтованого доходу D_t початкової суми D через t років при ставці відсотка i та нарахуванні відсотків m раз на рік становить: $D_t = D \left(1 + \frac{i}{m}\right)^{-mt}$.

Сума дисконтованого доходу за t років складе:

$$D_{sum} = \sum_{i=0}^T D_t \left(1 + \frac{i}{m}\right)^{-mt}$$

При безперервному нарахуванні відсотків при $m \rightarrow \infty$ вираз:

$$\lim_{m \rightarrow \infty} \left(1 + \frac{i}{m}\right)^{-mt} = \lim_{m \rightarrow \infty} \left(1 + \frac{i}{m/i}\right)^{\frac{m}{i}it} = e^{it}$$

Обсяг дисконтованого доходу при безперервному нарахуванні відсотків складе:

$$\lim_{\Delta t \rightarrow 0} \sum_{t=0}^T f(t) e^{-it} \Delta t = \int_0^T f(t) e^{-it} dt.$$

Якщо річний прибуток постійний, $f(t)=R$, то обсяг дисконтованого доходу дорівнюватиме:

$$\begin{aligned} D_{sum} &= \int_0^T R e^{-it} dt = R \int_0^T e^{-it} dt = R \left[-\frac{1}{i} e^{-it} \right]_0^T = R \left(-\frac{1}{i} e^{-iT} + \frac{1}{i} e^0 \right) \\ &= \frac{R}{i} (1 - e^{-iT}) \end{aligned}$$

Тепер розглянемо обчислення одного з основних показників ефективності інвестицій – чистого приведеного доходу (NPV). Даний показник встановлюється як різниця суми дисконтованого доходу (D_t) за час експлуатації підприємства ($T - T_c$) та суми дисконтованих інвестицій (K_t) за час будівництва підприємства (T_c) при щорічному нарахуванні відсотків:

$$NPV = \sum_{t=T_c}^T D_t (1+i)^{-t} - \sum_{t=1}^{T_c} K_t (1+i)^{-t},$$

де $D_t = (B - C) - H + S$; B – обсяг виручки від продажу продукції; C – поточні витрати без амортизаційних відрахувань; H – податкові відрахування; S – різного роду компенсації; T_c – тривалість періоду інвестицій або будівництва об'єкта; T – тривалість періоду віддачі від інвестицій; i – процентна ставка; K_t – інвестиційні витрати в період t .

Розрахунковий вираз NPV у випадку рівномірного потоку доходу та інвестицій дорівнюватиме:

$$NPV = D_t \left(\frac{1 - (1+i)^{-T}}{i} \right) - D_t \left(\frac{1 - (1+i)^{-T_c}}{i} \right) - K_t \left(\frac{1 - (1+i)^{-T_c}}{i} \right)$$

Якщо дохід буде функцією часу $D = f(t)$ та інвестиції $K = h(t)$, то при безперервному нарахуванні відсотків NPV буде дорівнювати:

$$NPV = \int_{T_c}^T f(t) e^{-it} dt - \int_0^{T_c} h(t) e^{-it} dt$$

Якщо потік доходу та інвестицій буде рівномірним, тобто $D_t = D$, $K_t = K$, то NPV буде дорівнювати:

$$NPV = \int_{T_c}^T D e^{-it} dt - \int_0^{T_c} K e^{-it} dt = \frac{D}{i} (1 - e^{-iT}) - \frac{K}{i} (1 - e^{-iT_c})$$

Звідки можна записати:

$$NPV = \frac{D}{i} (e^{-iT_c} - e^{-iT}) - \frac{K}{i} (1 - e^{-iT_c})$$

Розглянуті приклади не вичерпують всіх можливих застосувань визначеного інтеграла в економіці, бізнесі і т.п., але вони показують плідотворність поняття визначеного інтеграла.

Систематизація різних випадків вдосконалює вміння володіти важливою математичною операцією – інтегрування. Застосування інтегралу дає змогу перекладати мовою математики проблеми, які стоять перед іншими науками.

Література: 1. Визначений інтеграл [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://uk.wikipedia.org>. 2. Використання інтегралів в економіці [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.coolreferat.com>. 3. Застосування визначеного інтеграла в економіці [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://diplomvkarmane.org.ua>. 4. Коефіцієнт Джині [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://uk.wikipedia.org>. 5. Лавренчук В.П. Вища математика / В.П. Лавренчук, П.П. Настасієв, О.В. Мартинюк, О.С. Кондур – К. : Чернівці книги, 2010 – 557 с.

*Мельник А.Д., студентка
Науковий керівник – Рибальченко Л.В., к.е.н., доцент
Дніпропетровська державна фінансова академія*

ПРОГРЕСИВНІ СИСТЕМИ ПІДТРИМКИ ПРИЙНЯТТЯ РІШЕНЬ

Керівництво великих підприємств, організацій, компаній тощо постійно потребує достовірної інформації з різних аспектів бізнес-процесів для підтримки прийняття рішень. Від отриманої інформації залежить якість управління, ефективність планування діяльності, виживання в умовах жорсткої конкурентної боротьби. При цьому критично важливими є наочність форм подання інформації, оперативність одержання різних видів звітності, можливість аналізу поточних та історичних даних. Системи, що забезпечують такі можливості, відомі під назвою – Системи Підтримки Прийняття Рішень (СППР). Вони з успіхом застосовуються в різних галузях електронного документообігу: телекомунікаціях, фінансовій сфері, торгівлі, промисловості, медицині тощо.

СППР складаються із двох компонентів: сховища даних і аналітичних засобів. Сховище даних надає єдине середовище зберігання корпоративних даних, організованих у структурах, оптимізованих для виконання аналітичних операцій. Аналітичні засоби дозволяють кінцевому користувачеві, який не має спеціальних знань в інформаційних технологіях, здійснювати навігацію й подання даних у термінах предметних. Для користувачів різної кваліфікації СППР мають у своєму розпорядженні різні типи інтерфейсів доступу до своїх сервісів.

Програмне забезпечення інтерфейсного модуля забезпечує наступні можливості: уведення запитів до бази знань на внутрішній формальній мові системи; редагування запитів користувача;

виконання запитів до бази експертних знань і вивід результатів на екран; перегляд проміжних результатів роботи; поповнення і коректування бази експертних знань у режимі діалогу; верифікацію відповідей на запити (Рис.1).

У дослідженнях із проблеми прийняття рішень і управління має місце тенденція переходу від детерміновано-статистичних до інтелектуальних систем, у тому числі й до інтелектуальних СППР. Це обумовлено складністю досліджуваних ПС і описуваних кількісними та якісними моделями об'єктів, показників ефективності, стратегій ПР, а також значним ступенем невизначеності умов прийняття рішень і управління.

Інтелектуальні СППР широко застосовуються в системах моніторингу й управління в реальному часі складними виробничо-економічними комплексами й екологічними системами, що характеризуються наявністю невизначеностей різної природи. Все це й обумовило широке застосування методів штучного інтелекту, включаючи Soft Computing-технології, при реалізації задач ПР в умовах невизначеностей.

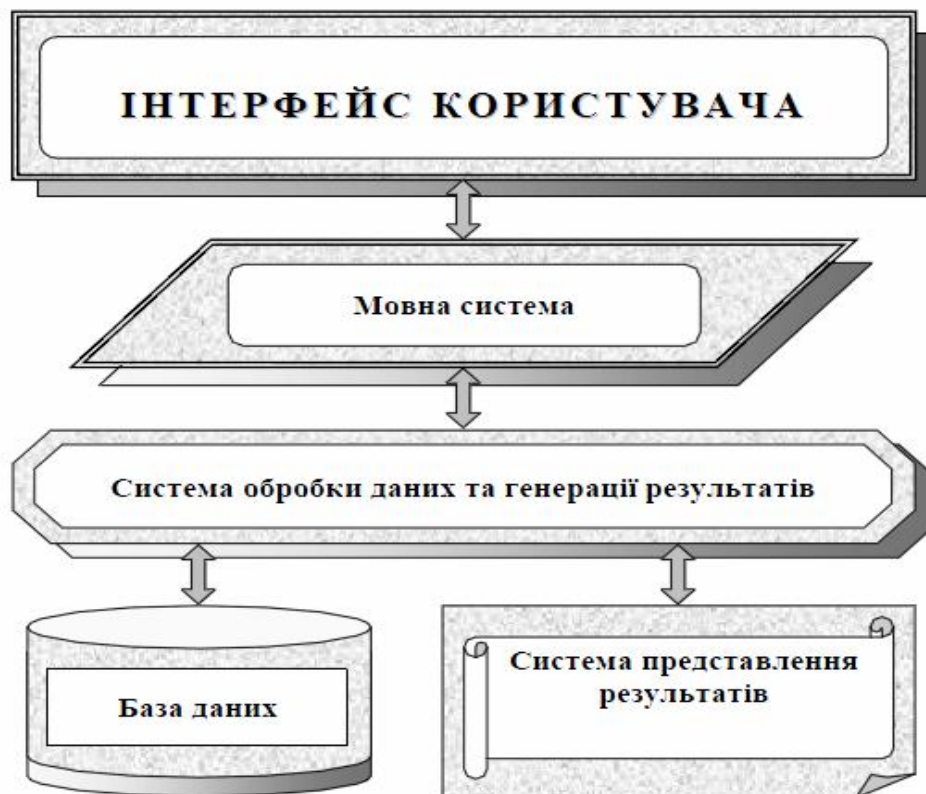

Рис. 1. Структурна схема СППР

На даній стадії проектних робіт на підставі аналізу вимог до системи, сформульованих у ТЗ, розробляються основні архітектурні рішення. Архітектура системи розглядається в чотирьох аспектах. **Логічна архітектура** подає архітектуру системи з погляду пакетів базових класів і їхніх взаємозв'язків. Визначаються автоматизовані

процеси й функції, необхідні для досягнення поставлених цілей, які потім розділяються на задачі, що підлягають реалізації на стадії розробки; **архітектура процесів**. Стосовно до СППР, визначає інформаційне забезпечення системи – склад і зміст процесів перетворення й передачі даних; компонентна архітектура.

Література: 1. Асеев Г. Г. Концепція систем підтримки прийняття рішень [електронний ресурс] / Г. Г. Асеев. – Режим доступу http://archive.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/bdil/2011_3_/3.pdf. 2. Бідюк П.І. Система підтримки прийняття рішень для аналізу і прогнозування стану підприємства / П.І. Бідюк // Прогресивні інформаційні технології. – 2013. - № 1. – С. 128-136. 3. Гужва В.М. Інтелектуальні системи підтримки прийняття рішень у страхування: потреби українських страхових компаній та їх задоволення / В.М.Гужва // Економіка. – 2013. - № 3. – С. 183-187.

*Михайлова А.А., студентка
Науковий керівник – Ромашук Л.В., ст. викладач
Дніпропетровська державна фінансова академія*

ІНСТРУМЕНТ ДОСЛІДЖЕННЯ Й ОПИСУ ЕКОНОМІЧНИХ ЯВИЩ

Важливим розділом методів диференціального числення, що використовується в економіці - є метод граничного аналізу, тобто сукупність прийомів дослідження змінних величин на основі аналізу їх граничних значень.

Граничний показник функції - це її похідна. Граничні величини характеризують не стан (як сумарна чи середня величини), а процес зміни економічного об'єкта. Таким чином, похідна виступає як швидкість зміни деякого економічного об'єкта (процесу) за часом або відносно іншого об'єкта дослідження. Але необхідно врахувати, що економіка не завжди дозволяє використовувати граничні величини в силу неподільності багатьох об'єктів економічних розрахунків та перервності (дискретності) економічних показників в часі (наприклад, річних, кварталних, місячних та ін.). Водночас у деяких випадках можна відокремитись від дискретності показників і ефективно використовувати граничні величини. У економіці часто використовуються середні величини: середня продуктивність праці, середні витрати, середній дохід, середній прибуток тощо [1].

Але часто потрібно дізнатися, на яку величину зросте результат, якщо будуть збільшені витрати або навпаки, наскільки зменшиться результат, якщо витрати скоротяться. За допомогою середніх величин відповідь на це питання отримати неможливо. У подібних завданнях потрібно визначити границю відношення приростів результату і

витрат, тобто знайти граничний ефект. Отже, для їх вирішення необхідне застосування методів диференціального числення [2].

Розглянемо ситуацію: нехай q - кількість виробленої продукції, $TC(q)$ - відповідні даному випуску сукупні витрати (total costs), тоді Δq - приріст продукції, а ΔTC - приріст витрат виробництва.

Граничні витрати MC (marginal costs) виражають додаткові витрати на виробництво кожної додаткової одиниці продукції. Іншими словами: $MC = TC(q + \Delta q) - TC(q)$, де $\Delta q = 1$.

Використовуючи рівність $\Delta TC \approx dTC$ отримуємо:

$$MC = \Delta TC \approx dTC = TC'(q) * \Delta q = TC'(q).$$

Отже, граничні витрати є не що інше, як перша похідна від сукупних витрат, якщо останні представлені як функція від випускаючої кількості продукції.

Гранична виручка MR (marginal revenue) - являє собою першу похідну від виручки: $MR = dTR/dq = TR'(q) * \Delta q / q' \Delta q = TR'(q)$.

Для господарюючого суб'єкта, який діє в умовах досконалої конкуренції: $TR = P * Q$, де TR - виручка (total revenue); P - ціна. Таким чином $d(PQ)/dQ = P$, отже $MR = P$. Це рівність вірно для ринку досконалої конкуренції.

Будь-який індивід використовує свій дохід Y після сплати податків на споживання C і заощадження S . Як встановлено економічною наукою, споживання і заощадження залежать від розміру доходу:

$$Y = C(Y) + S(Y).$$

Використання похідної дозволяє визначити таку категорію, як гранична схильність до споживання MPC (marginal propensity to consume), що показує частку приросту особистого споживання у прирості доходу: $MPC = dC/dY = C'(Y) * \Delta Y / Y' * \Delta Y = C'(Y) * Y$. У міру збільшення доходів MPC зменшується.

Частку приросту заощаджень у прирості доходу показує гранична схильність до заощадження MPS (marginal propensity to save): $MPS = dS/dY = S'(Y) * \Delta Y / Y' * \Delta Y = S'(Y) * Y$. Зі збільшенням доходів MPS збільшується.

Граничний продукт праці MP_L (marginal product of labor) - це додатковий продукт, отриманий у результаті додаткових вкладень праці при незмінній величині капіталу: $MP_L = \Delta Y / \Delta L$. Якщо вкладення здійснюються досить малими порціями, то $MP_L = dY/dL$, так як dY - результат, dL - витрати, то MP_L - гранична продуктивність праці.

Аналогічно, MP_K (marginal product of capital) - граничний продукт капіталу: $MP_K = \Delta Y / \Delta K$.

Якщо вкладення здійснюються малими порціями, то $MP_K = dY/dK$, де MP_K - гранична продуктивність капіталу.

Категорія граничної корисності MU (marginal utility) виражає додаткову корисність від кожної додаткової спожитої одиниці блага:

$MU = \Delta TU / \Delta q$. Гранична корисність є похідною від сукупної корисності, яка представлена як функція від споживаної кількості продукту: [3].

Література: 1. Макаренко В.О. Вища математика для економістів: навч. посіб.- К. : Знання, 2008. – 517 с. 2. Петров М.А. Математический анализ в производственных задачах: Учеб. пособие. - М. : Просвещение, 1990. 3. [Електронний ресурс] - Режим доступу : <http://pidruchniki.ws/1994041238123>.

*Моргуновська Н.А., студентка
Науковий керівник – Рудянова Т.М., к.ф.-м.н., доцент
Дніпропетровська державна фінансова академія*

ДИСКРЕТНІ ЛАНЦЮГИ МАРКОВА ТА ЇХ ЗАСТОСУВАННЯ В ЕКОНОМІЦІ

Актуальність досліджуваної теми обумовлена високою значимістю Марковських процесів в дослідженні економічних, екологічних і біологічних процесів, крім того, Марковські процеси лежать в основі теорії масового обслуговування, яка в даний час активно використовується в різних економічних напрямках, в тому числі управлінні процесами на підприємстві.

Марковські випадкові процеси названі по імені видатного російського математика А. А. Маркова (1856-1922), він вперше почав вивчення ймовірнісного зв'язку випадкових величин і створив теорію, яку можна назвати «динамікою ймовірностей».

Ланцюгом Маркова називають послідовність випробувань, в кожному з яких з'являється одне і тільки одне з k неспільних подій $A_1, A_2, \dots, A_k$ повної групи, причому умовна ймовірність $p_{ij}(s)$ того, що в s -му випробуванні настане подія $A_j (= 1, 2, \dots, k)$, за умови, що в $(s-1)$ -му випробуванні настала подія $A_i (= 1, 2, \dots, k)$, не залежить від результатів попередніх випробувань. Тобто, якщо послідовність випробувань утворює ланцюг Маркова і повна група складається з чотирьох несумісних подій, причому відомо, що в шостому випробуванні з'явилася подія A_2 , то умовна ймовірність того, що в сьомому випробуванні настане подія A_4 , не залежить від того, які події з'явилися в першому, другому, ..., п'ятому випробуваннях.

Незалежні випробування є окремим випадком ланцюга Маркова. Дійсно, якщо випробування незалежні, то поява деякої певної події в будь-якому випробуванні не залежить від результатів раніше проведених випробувань. Звідси випливає, що поняття ланцюга Маркова є узагальненням поняття незалежних випробувань.

Для ланцюгів Маркова ймовірність перейти в який-небудь стан

у момент залежить тільки від того, в якому стані система перебувала у цей момент, і не змінюється від того, що стають відомими її стани в більш ранні моменти. Так само, зокрема, після випробування система може залишитися у тому ж стані або перейти зі стану в стан.

Для того, щоб більш конкретно зрозуміти, яким чином відбувається застосування Марковських процесів в економіці розглянемо такий приклад:

Обладнання з виробництва певної продукції може знаходитися в одному з двох станів: ε_1 —обладнання працює добре і ε_2 – обладнання потребує регулювання. На наступний день роботи обладнання змінює свій стан в залежності з наступною матрицею перехідних ймовірностей:

$$P = \begin{bmatrix} 0,7 & 0,3 \\ 0,6 & 0,4 \end{bmatrix}.$$

Нехай, якщо обладнання працює нормально до переходу і після переходу, фірма має прибуток 40 тис.грн.; у тих випадках, коли воно починає роботу в нормальному стані, але згодом потребує регулювання (або навпаки), прибуток становить 20 тис.грн.; нарешті, якщо обладнання не відрегульоване ні до, ні після переходу, то втрати складуть 20 тис. грн. Знайти очікуваний прибуток.

Матриця прибутку має вигляд:

$$R = \begin{bmatrix} 40 & 20 \\ 20 & 20 \end{bmatrix}.$$

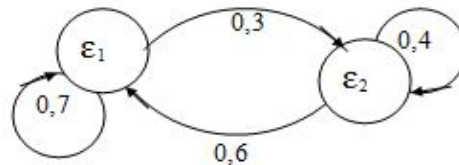

Рис. 1. Графічне зображення Марковського процесу

Позначимо очікуваний прибуток в кожному стані як q_1 і q_2 . Тоді, згідно рис. 1, маємо:

$$q_1 = 34, \\ q_2 = 4, \text{ а } q_1 + q_2 = 38.$$

Таким чином, очікуваний прибуток становить 38 тис.грн., а оскільки отримання прибутку є основною метою функціонування підприємства, то вирішення подібних задач є надзвичайно важливим аспектом у економічному житті населення.

Висновки. У даній роботі була наведена теоретична довідка, а також практичне застосування дискретних ланцюгів Маркова в економіці. Зокрема, був приведений приклад застосування ланцюгів Маркова для обчислення майбутнього прибутку на підприємстві,

проаналізувавши який можна спостерігати пряму залежність між станом обладнання для виготовлення певної продукції та майбутнім прибутком від її виробництва, що в свою чергу впливає на рівень розвитку підприємства, і, як наслідок – на стан економіки в цілому.

Література: 1. Жлуктенко В.І., Наконечний С.І., Савіна С.С. Теорія ймовірностей і математична статистика : навч.-метод. Посібник : У 2 ч. - Ч. II: Математична статистика. - К.: КНЕУ, 2001. - 336 с. 2. Кельберт М.Я., Сухов Ю.М. Вероятность и статистика в примерах и задачах. Т. II: Марковские цепи как отправная точка теории случайных процессов и их приложения. – М. : МЦНМО, 2009. – 295 с. 3. Макаров Т.М., Виноградська Т.М., Рубчинський А.А., Соколов В.Б. «Теорія вибору і прийняття рішень»: навчальний посібник – Москва, вид. «Наука», 2011.

*Пачева А.Д., студентка
Науковий керівник – Кондрус Л.Л., ст. викладач
Дніпропетровська державна фінансова академія*

РОЛЬ ТА МІСЦЕ СИСТЕМИ ЕЛЕКТРОННОГО БІЗНЕСУ НА РИНКУ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ

Перехід від індустріального до інформаційного суспільства в економічній сфері кожної держави вимагає створення більш високих технологічних укладів, розвиток яких здійснюється на основі втілення науково - дослідних розробок в економічну діяльність. Саме тому основними для вітчизняних підприємств стають інноваційний розвиток і впровадження Інтернет - технологій у виробничу діяльність для забезпечення їхньої конкурентоспроможності на ринку. Використання Інтернет-технологій і комп'ютерних комунікацій в усіх сферах економічної діяльності, включаючи продаж, маркетинг, фінансовий аналіз, платежі, пошук співробітників, підтримку клієнтів і партнерів, здійснюється за допомогою Інтернет-мережі.

Процеси глобалізації та зменшення державного регулювання дають змогу сучасним суб'єктам підприємницької діяльності надавати ширший асортимент продуктів і послуг. Ефективне функціонування на тлі зростання конкуренції стає все складнішим завданням. Активно розвивається електронний бізнес. Зміни відбуваються як на макро-, так і на мікрорівнях. На мікрорівні ми спостерігаємо появу підприємництва нового типу, що функціонує в мережі Інтернет, часто навіть не маючи реального офісу та матеріальних активів і використовуючи територіально відокремлених осіб, що працюють окремо, незалежно один від одного. Замовлення та оплата товарів і послуг відбувається за допомогою Інтернету, що значно знижує операційні витрати. Швидкість зростання та розвитку он-лайн бізнесу не порівнювана з традиційними бізнесами. Так, наприклад, компанія з

продажу знижок «Групон» досягла обороту 1 млрд. дол. США менше ніж за два роки. Для традиційного (он-лайн) бізнесу така швидкість зростання є неймовірною. Інтернет дає змогу розпочати бізнес з дуже невеликими інвестиціями. Неможливо порівняти витрати на відкриття традиційного магазину та магазину он-лайн. Крім того, он-лайн бізнес здійснюється в режимі цілодобового функціонування та екстериторіально.

На макрорівні ми говоримо про появу нової галузі економіки – інформаційної індустрії, основним компонентом якої є знання. Нині найдинамічніше зростають послуги, пов'язані з обслуговуванням інформаційної економіки: виробництво комп'ютерів та комплектуючих, мобільних гаджетів, розроблення програм та комп'ютерних ігор, здійснення послуг з їх обслуговування, зв'язок, телефонія, телебачення, індустрія розваг.

Електронний бізнес як явище виникло з моменту об'єднання ресурсів традиційних інформаційних систем із технологією поширення Web й одночасним поєднанням динамічних бізнес-систем через мережу Інтернет безпосередньо з цільовими аудиторіями – споживачами, персоналом, партнерами. Становлення інформаційної економіки пов'язане з виникненням нових видів комунікацій між комп'ютерами, які є вузлами глобальних мереж.

Е-бізнес – електронна економічна діяльність, яка здійснюється за допомогою ІКТ з метою отримання прибутків.

В цілому можна вважати, що електронний бізнес – це принципово нова модель економічної діяльності, яка ґрунтується на використанні інформаційно-комунікаційних технологій як основного засобу виробництва для комерційної діяльності з метою підвищення ефективності наявних або тих, що розвиваються, сегментів ринку.

Електронні торгові операції на даний час стають основною частиною будь-якого бізнесу. Компанії, які активно використовують Інтернет-технології, мають суттєві переваги перед конкурентами за рахунок оперативного вирішення завдань.

Цілий ряд послуг сьогодні можна надати лише за допомогою інформаційної інфраструктури (аудіо-, фото-, відеоматеріали, програмне забезпечення, продаж електронних книг, підписка на періодичні видання он-лайн тощо). Зважаючи на це, можемо відзначити виникнення нового, вільного від традиційних податкових та митних зборів ринку.

Електронний бізнес на ринку фінансових послуг перебуває на стадії становлення, створюються доповнення до мережних рішень, за допомогою яких традиційна фінансова діяльність пристосовується до нових вимог і перетворюється на повноцінну систему електронного бізнесу, що існує в кібернетичному просторі. Подальший розвиток електронного бізнесу зумовлено стрімким зростанням користувачів мережі Інтернет. Сучасні компанії, що існують на ринку фінансових

послуг України, вже оцінили потенціал системи електронного бізнесу для ведення своєї діяльності і визначають її пріоритетною і подальшій перспективі свого економічного розвитку.

Література: 1. Філіппова Л.Л. Електронна комерція: за і проти / Л.Л. Філіппова // Вісник НТУ «ХП». – 2013. – № 44. С. 58-65. 2. Воробйова О. Вплив електронного бізнесу на формування нового підходу в державному управлінні / О. Воробйова // Демократичне врядування. – 2011. – № 8. – С.52-61. 3. Андрущенко А.В. Роль та місце системи електронного бізнесу на ринку фінансових послуг України / А.В. Андрущенко // Збірник наукових праць НУДПСУ. – 2010. – № 1. – С. 6-10. 4. Пальчук О.І. Вплив інформаційних технологій на під'їзди до бізнесу / О.І. Пальчук // Вісник КНУТД. – 2012. – С. 84-87.

*Пільгуй С.С., магістр
науковий керівник – Рудянова Т.М., к.ф.-м.н., доцент
Дніпропетровська державна фінансова академія*

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ПОРТФЕЛЯ ЦІННИХ ПАПЕРІВ НА ОСНОВІ ОПТИМІЗАЦІЙНИХ МОДЕЛЕЙ Г. МАРКОВІЦА ТА У. ШАРПА

Оптимізація структури портфеля цінних паперів — одне з найбільш важливих завдань ухвалення рішень в інвестиційній діяльності на фондовому ринку, а тому головною метою для будь-якого інвестора є оптимізація портфеля цінних паперів, за якого він отримає максимум прибутку за умови мінімально можливого ризику.

Питанням оптимального формування портфеля цінних паперів присвячено праці багатьох вчених, проте основою для розробок математичної моделі оптимізації прийнято методіку, викладену Г. Марковіцем в статті «Portfolio Selection» (Journal of Finance, 1952 р.)[1], в якій було вперше формалізовано визначено завдання оптимізації структури інвестиційного портфеля. Також набула широкого застосування і модель оцінки У. Шарпа у статті «Portfolio theory and capital markets» (McGraw-Hill, 1970 р.). У 1990 р. за вказані здобутки авторів було удостоєно Нобелівської премії з економіки.

Усе вище викладене вказує на актуальність даного дослідження та дає змогу виділити основну мету його здійснення — визначення найбільш оптимальної моделі формування портфелю за моделями Г. Марковіца та У. Шарпа відповідно до специфік зарубіжної та національної економік.

На сьогоднішній день дані моделі є найбільш розповсюдженими і успішно працюють в умовах, що склалися у відносно стабільних західних фондових ринків. Нажаль, до їх числа український фондовий ринок поки що не входить [3].

Модель Марковіца має наступні основні припущення :

- за доходність цінних паперів приймається математичне очікування доходності;
- за ризик цінних паперів приймається середнє квадратичне відхилення доходності;

– вважається, що дані минулих періодів, які використані при розрахунках доходності і ризику, повністю відображають майбутні значення доходності;

– ступінь і характер взаємозв'язку між цінними паперами виражається коефіцієнтом лінійної кореляції [3].

Допущення моделі Шарпа включають такі положення [2]:

– доходність активу дорівнює її математичному очікуванню;

– існує лінійна регресія між прибутковістю ринку і прибутковістю кожного активу;

– ризик активу означає рівень залежності змін його прибутковості від змін загальної прибутковості ринку;

– на ринку існує безризиковий актив;

– дисперсія будь-яких цінних паперів складається з 2 частин: систематичного (або ринкового) ризику та несистематичного (або власного) ризику портфеля.

Задля здійснення порівняльного аналізу ефективності моделей, для моделювання оптимального портфеля акцій було взято дані про акції 6 найбільш відомих компаній (APPLE, GOOGLE, FACEBOOK, ORACLE, INTEL, AMAZON) за останні 15 тижнів (07.11.2013 - 13.02.2014 рр.). В даних розрахунках приймаємо за прибутковість акцій відносні тижневі зміни їх котирування на Американській фондовій біржі NASDAQ.

Для розрахунків параметрів портфеля цінних паперів за моделлю Шарпа, зокрема, для визначення прибутковості ринку цінних паперів в цілому було використано відносні зміни українського фондового індексу ПФТС. Для розрахунку безризикової прибутковості, яка також змінюється з часом, були взяті дані про зміни вартості державних внутрішніх процентних облігацій, як пропонують українські фінансисти. У результаті обчислень, було отримано по два варіанти ефективного формування портфеля акцій при максимізації прибутку (пряма задача) та мінімізації ризику (зворотна задача) за допомогою моделей Марковіца і Шарпа (табл 1).

Таблиця 1.

Порівняння структури ефективного портфеля за моделями Марковіца і Шарпа

Вимоги		Пряма задача		Зворотня задача	
		$\sigma_p \leq 0,9\%$		$E(r) \geq 1,2\%$	
Компанія	Тікер	Марковіца	Шарпа	Марковіца	Шарпа
APPLE	AAPL	30%	11%	0%	0%
GOOGLE	GOOG	4%	30%	0%	11%
FACEBOOK	FB	4%	13%	59%	27%
ORACLE	ORCL	21%	6%	0%	0%
INTEL	INTC	22%	10%	0%	0%
AMAZON	AMZN	19%	30%	41%	62%
Характеристики оптимального портфеля		$\sigma_p = 0,9\%$	$\sigma_p = 0,9\%$	$\sigma_p = 2,93\%$	$\sigma_p = 1,71\%$
		$E(r) = 0,44\%$	$E(r) = 0,82\%$	$E(r) = 1,2\%$	$E(r) = 1,2\%$

Аналіз та порівняння даних оптимального розподілу цінних паперів, дає змогу зробити висновки, що в сучасному фінансовому середовищі, згідно з котировок на Американській фондовій біржі NASDAQ, вигідніше формувати портфель цінних паперів за моделлю Шарпа, оскільки вона дає більш кращі показники дохідності та мінімізації ризиків. Дане твердження підтверджують і інші науковці [2, 3], вказуючи, що модель Марковіца краще реалізує себе в рамках радянських країн.

Література: 1. Markowitz H. Portfolio Selection // The Journal of Finance. — 1952.— Vol.7. — №1(Mar., 1952). — pp. 77-91. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.math.ust.hk/~maykwok/courses/ma362/07F/markowitz_JF.pdf
2. Мойсеєнко І.П. Інвестування : навч. посібник / Мойсеєнко І.П. – К. : Знання. – 2006. – 490 с. 3. Савчук В.П. Оптимізація фондового портфелю / Інтернет-портал для управлінців. Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.management.com.ua/finance/fin013.html>

*Подтуркін С.В., магістр
науковий керівник – Рудянова Т.М. к.ф.-м.н., доцент
Дніпропетровська державна фінансова академія*

АНАЛІЗ ОПТИМІЗАЦІЇ ПОРТФЕЛЯ ЦІННИХ ПАПЕРІВ НА ОСНОВІ МЕТОДУ VALUE AT RISK

На сучасному фондовому ринку України в обігу є різноманітні цінні папери, але в основному це акції підприємств та облігації внутрішнього займу. З часом ринок цінних паперів розшириться облігаціями, векселями, опціонами.

Оптимізація структури портфеля цінних паперів це одне з найбільш важливих завдань при ухваленні рішень в інвестиційній діяльності на фондовому ринку, а тому головною метою для всіх інвесторів є оптимізація портфеля цінних паперів, за якого він отримає максимум прибутку за умови мінімально можливого ризику.

Вивчення питання оптимального формування портфеля цінних паперів присвячено праці багатьох вчених, проте основою для розробок математичної моделі оптимізації прийнято методикою, викладену

Г. Марковіцем, а також набула широкого застосування і модель оцінки У. Шарпа. У 1990 р. за вказані здобутки авторів було удостоєно Нобелівської премії з економіки.

Усе вище викладене вказує на актуальність даного дослідження та дає змогу виділити основну мету його здійснення — визначення найбільш оптимальної моделі формування портфелю за методикою VAR.

Методика VALUE AT RISK - це вартісна оцінка ризику. Вона виражається у грошових одиницях оцінки величини, яку не перевищать очікувані протягом даного періоду часу втрати з заданою вірогідністю.

VaR характеризується трьома параметрами : Часовий горизонт, який залежить від ситуації, що розглядається. За базельськими

документами - 10 днів , за методикою Risk Metrics - 1 день. Довірчий рівень - рівень допустимого ризику . За базельським документам використовується величина 99% , в системі RiskMetrics - 95%.

VaR - це величина збитків , яка з імовірністю , рівної рівню довіри (наприклад, 95%), що не буде перевищена. Отже , в 5% випадків збиток складе величину , більшу ніж VaR .

Для того,щоб здійснити порівняльний аналіз ефективності моделей, для моделювання оптимального портфеля акцій було взято дані про акції 10 найбільш відомих компаній (Укрсоцбанк, Мегабанк, Кредобанк, Дніпроенерго, Укртелеком, Укрнафта, Мотор Січ, Райффайзен Банк Аваль, РИТЕЙЛ ГРУП, Азовсталь) за 24 дні (з 07.02.2013 по 30.12.2014) В даних розрахунках приймаємо за прибутковість акцій відносні добові зміни їх котирування на Українській фондовій біржі.

Для розрахунків параметру портфелю ми використовували дані щодо добової зміни вартості цінних паперів наявних в уявному портфелі. За допомогою табличного редактору Excel ми розрахували середні зміни за тиждень та стандартне відхилення. Отримавши дані, ми розрахували показники тижневих компонент волатильності.

Волатильність, мінливість - статистичний фінансовий показник, що характеризує мінливість ціни. Є найважливішим фінансовим показником і поняттям в управлінні фінансовими ризиками, де представляє собою міру ризику використання фінансового інструменту за заданий проміжок часу. Для розрахунку застосовується статистичний показник вибіркового стандартного відхилення. За допомогою табличного редактору Excel та функції КОРРЕЛ ми розрахували кореляційну залежність між компонентами портфелю.

Використовуючи у табличному редакторі функцію «Пошук рішення» за заданими параметрами ми визначили оптимізаційну кількість цінних паперів у нашому портфелі, за якою кількісний ризик буде мінімальним.

Акція	Тикер	Кількість одиниць	Ціна UAH	Обсяг UAH	Частка %
Укрсоцбанк	USCB	500	0,17	85	0,2%
Мегабанк	MEGA	10	0,49	5	0,0%
КРЕДОБАНК	KRDB	10	0,07	1	0,0%
Дніпроенерго	DNEN	10	265	2 650	7,5%
Укртелеком	UTLM	10	0,12	1	0,0%
Укрнафта	UNAF	88	134,4	11 827	33,6%
Мотор Січ	MSICH	10	1828	18 280	52,0%
Райффайзен Банк Аваль	BAVL	10	0,11	1	0,0%
РИТЕЙЛ ГРУП	RTGR	20	115	2 300	6,5%
Азовсталь	AZST	10	0,6	6	0,0%
Всього				35 156	100,0%

Рис.1. Результат оптимізації кількості цінних паперів у портфелі

За результатами розрахунку ми бачимо, що акції компанії Мотор Січ є найменш ризиковими, і акції цієї компанії пропонуються в

найбільшій кількості в нашому портфелі цінних паперів. При такій кількості акцій у портфелі втрати від біржової діяльності складуть не більше 7 грн. за 1 тиждень при загальній вартості портфелю 35156 грн.

Даний метод дозволяє чітко визначити кількісне вираження ризику по портфелю цінних паперів українських компаній, що дозволяє ефективно розмістити активи і отримати максимальний прибуток для інвестора. Прихильники даної методики сподіваються, що зрештою VAR дозволить на спільній мові обговорювати проблеми оцінки ризику аудиторам, бухгалтерам, акціонерам, управлінцям і регулюючим органам.

Література: 1. Мойсеєнко І.П. Інвестування : навч. посібник / Мойсеєнко І. П. – К. : Знання. – 2006. – 490 с. 2. Савчук В.П. Оптимізація фондового портфелю / Інтернет-портал для управлінців. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.management.com.ua/finance/fin013.html>. 3. Энциклопедия финансового риск-менеджмента / Под ред.: А.А. Лобанова, А.В. Чугунова. – 2-е изд. – М. : Альп.Бизнес 2003.

*Полтавець А.О., студентка
Науковий керівник – Заїкін А.А., ст. викладач
Дніпропетровська державна фінансова академія*

РОЗВ'ЯЗАННЯ ЕКОНОМІЧНИХ ЗАДАЧ ЗА ДОПОМОГОЮ МЕТОДІВ ТА МОДЕЛЕЙ МАТЕМАТИЧНОГО ПРОГРАМУВАННЯ

Математичне програмування – це частковий випадок системного аналізу однієї чітко вираженої мети, досягнення якої здійснюється за одним критерієм.

Дослідження різноманітних процесів, в тому числі й економічних, як правило, починається з їх моделювання, тобто відображення реального процесу через математичне співвідношення. При цьому складають рівняння чи нерівності, які пов'язують різні показники процесу, що досліджується і складають систему обмежень. У цих співвідношеннях виділяють такі змінні, перетворюючи які можна отримати оптимальне значення основного показника всієї системи (прибуток, доход, затрати).

Найширше застосування в економіці знаходять такі методи:

- ✓ лінійне програмування, що дозволяє сформулювати завдання оптимізації у вигляді лінійних обмежень і лінійної цільової функції;
- ✓ динамічне програмування, розраховане на вирішення багатоступеневих завдань оптимізації;
- ✓ цілочисельне програмування, яке дозволяє вирішити оптимізаційні завдання, в тому числі завдання оптимального розподілу ресурсів.

Послідовність використання економіко-математичних моделей:

- формується економічна проблема;
- створюється математична модель задачі, у якій логічні зв'язки економічної моделі перетворюються на математичні співвідношення: функції, рівняння, нерівності;
- розв'язується математична задача, перевіряється рішення;
- перекладається розвиток на економічну мову і аналізується результат.

Розглянемо застосування лінійного програмування в процесі внутрішнього планування роботи підприємства на прикладі типової задачі про використання та оцінку ресурсів.

Приклад. Задача про планування випуску продукції малого підприємства.

Планується виробляти жіночі та чоловічі костюми. На жіночій костюм потрібно 1 м. шерсті, 2 м. шовку та 1 людино-тиждень працевитрат. На чоловічий костюм потрібно 3,5 м. шерсті, 0,5 м. шовку і також 1 людино-тиждень працевитрат. Загалом підприємство має 350 м. шерсті, 240 м. шовку та 150 людино-тижнів працевитрат. За попередньою домовленістю із замовником мають виробити 110 костюмів жіночих та чоловічих загалом. Акціонери, які вклали гроші у підприємство та сировину (тканину), вимагають прибуток не менше, ніж 1400 грн. Замовник купує жіночий костюм на 10 грн. дорожче собівартості, чоловічий – на 20 грн. Потрібно з'ясувати: скільки необхідно виготовити жіночих та чоловічих костюмів, щоб задовольнити усім вимогам та отримати найбільший прибуток.

Розв'язок задачі: Позначимо кількість жіночих костюмів, які потрібно виготовити, через x_1 ; кількість чоловічих – x_2 . Загальний прибуток (критерій оптимізації, мета, ціль) виробництва складає:

$$Z = f(x) = 10x_1 + 20x_2;$$

$$\text{витрати: шерсті} = 1 \times x_1 + 3,5 \times x_2;$$

$$\text{шовку} = 2 \times x_1 + 0,5 \times x_2;$$

$$\text{трудомісткості} = x_1 + x_2;$$

$$\text{результати: кількість загальна костюмів} x_1 + x_2;$$

$$\text{прибуток} 10x_1 + 20x_2.$$

Функціональні обмеження задачі мають вигляд:

$$x_1 + 3,5x_2 \leq 350;$$

$$2x_1 + 0,5x_2 \leq 240;$$

$$x_1 + x_2 \leq 150;$$

$$x_1 + x_2 \geq 110;$$

$$10x_1 + 20x_2 \geq 1400;$$

Нефункціональні обмеження вочевидь складають:

$$x_1 \geq 0;$$

$$x_2 \geq 0.$$

Розв'язок задачі математичного програмування у даному прикладі складає: $x_1 = 70$; $x_2 = 80$; $f(x)_{\max} = 2300$ грн.

Література: 1. Наконечний С.І., Савіна С.С. Математичне програмування: навч. посіб. – К. : КНЕУ, 2003. - 452 с. 2. Барвінський А.Ф та ін. Математичне програмування : навч. посібник / А.Ф. Барвінський, І.Я. Олексів, З.І. Крупка, І.О. Бобик, І.І. Демків, Р.І. Квіт, В.В. Кісілевич. – Львів: Національний університет «Львівська політехніка» (Інформаційно-видавничий центр «Інтелект+» Інститут післядипломної освіти) «Інтелект – Захід», 2004. – 448 с. 3. Віплінський В.В., Наконечний С.І., Терещенко Т.О. Математичне програмування : навч.–метод. посібник для самост. вивч. дисц. – К. : КНЕУ, 2001. – 248 с. 4. Математичне програмування (методичний посібник для студентів економічних спеціальностей) / Укладачі: Лавренчук В.П., Веренич І.І., Готинчан Т.І., Дронь В.С., Кондур О.С., - Чернівці: «Рута», 1998.-168 с.

Полтавець А.О., студентка
Науковий керівник – Рудянова Т. М., к.ф.-м.н., доцент
Дніпропетровська державна фінансова академія

ПРОГНОЗУВАННЯ СТРУКТУРНИХ ЗМІН ЕКСПОРТНО-ІМПОРТНИХ ОПЕРАЦІЙ ЗА ДОПОМОГОЮ ЛАНЦЮГІВ МАРКОВА

Сучасний розвиток економічної системи вимагає удосконалення елементів планування та прогнозування для прийняття ефективних рішень. У світовому господарстві все більшого розвитку набуває така специфічна форма міжнародних відносин, як міжнародна торгівля. Тому дослідження її процесів є *актуальним питанням сьогодення*.

Об'єктом дослідження є стан зовнішньої торгівлі країн, що характеризується такими основними показниками, як обсяг торгівлі, динаміка експорту та імпорту, товарна структура, географічна структура.

За допомогою теорії ланцюгів Маркова у дослідженні було зроблено прогноз експортно-імпортних операцій в групах країн на 2014 рік. Для аналізу було використано дані зовнішньоекономічних операцій України з країнам Європи та Росією за два попередні роки. Група країн, які були проаналізовані: Росія, Німеччина, Італія та Польща. На підставі зібраних даних зроблений прогноз щодо обсягу зовнішньоекономічних операцій цих країн на 2014 рік. Спочатку була розрахована структура експорту та імпорту за роками, результати було згруповано в таблиці.

Після чого були побудовані матриці переходу P_1 і P_2 . При цьому використовувались відомості тільки про переміщення елементів структури з групи в групу.

Зазначимо, що S_0, S_1 — вектори структури сукупності в попередньому та наступному періодах, для яких використовуються формули:

$$\sum_{i=1}^m S_i^0 = \sum_{i=1}^m S_i^1 = 100\%$$

Далі складена допоміжна матриця P' , елементи головної діагоналі матриці P' розраховуються за формулою:

$$p'_{ii} = \min\{S_i^0, S_i^1\}, \text{ при } i = \overline{1, m}$$

Допоміжна матриця P' значення експорту та імпорту:

	Росія	Німеччина	Італія	Польща		Росія	Німеччина	Італія	Польща
Росія	68,02				Росія	61,5			
Німеччина		8,83			Німеччина		20,41		
Італія			11,49		Італія			5,65	
Польща				8,79	Польща				10,67

Отримавши відповідні розрахунки, спостерігаємо «невикористані» елементи минулої структури, які визначимо за формулою: $\Delta_i = S_i^0 - p'_{ii}$, при $i = \overline{1, m}$

Далі було розраховано елементи матриці імовірності переходу для експорту та імпорту. Зробивши необхідні проміжні розрахунки, визначаємо прогнозний обсяг імпорту та експорту групи країн на 2014 рік. Прогноз структури на наступний період розраховується за формулою: $S_{(t+1)} = S_{(t)} * P_{ij}$

де $S_{(t)}$, $S_{(t+1)}$ — відповідно вектори структури в попередньому і наступному періодах;

P_{ij} – матриця імовірного переходу.

Країна	експорт, %	імпорт, %
	2013	2013
Росія	70,62	62,61
Німеччина	9,79	20,41
Італія	11,49	5,65
Польща	9,28	11,81

Зобразимо отримані дані щодо прогнозу графічно:

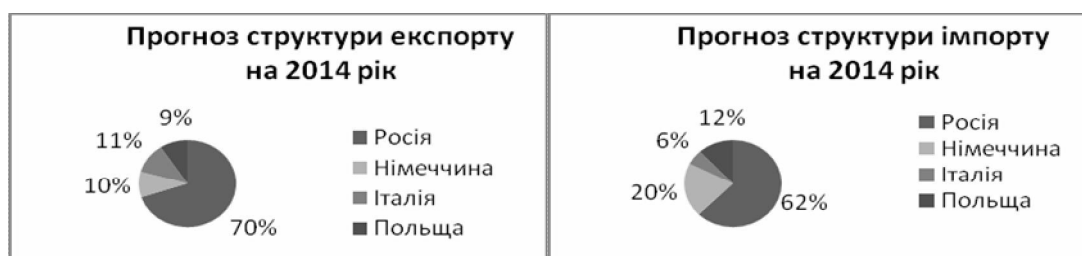

Рис. 1. Прогноз структури експорту та імпорту на 2014 рік

У роботі проаналізовано структури експортно-імпортних операцій таких країн як Росія, Німеччина, Італія та Польща за 2012-2014 роки. Розроблений прогноз експортно-імпортних операцій цих країн на 2014 р. В якості інструменту використовували ланцюги Маркова, які є досить ефективним механізмом для короткострокового прогнозування на підставі невеликої кількості даних попереднього періоду.

Література: 1. Державна служба статистики України : офіц. сайт. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua> 2. Лубенко О.В. Прогнозування структурних змін експортно-імпортних операцій за допомогою ланцюгів Маркова / О.В. Лубенко, І.В. Власова // Вісник Черкаського університету. – 2012. – № 173. – С.112-126. 3. Жлуктенко В.І., Наконечний С.І., Савіна С.С. Теорія ймовірностей і математична статистика: навч.-метод. посібник: У 2 ч. - Ч. II: Математична статистика. —К. : КНЕУ, 2001. - 336 с.

*Пономар В.В., студентка
Науковий керівник – Кондрус Л.Л., ст. викладач
Дніпропетровська державна фінансова академія*

ОЦІНКА ФІСКАЛЬНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ МІСЦЕВОГО ОПОДАТКУВАННЯ У ДНІПРОПЕТРОВСЬКІЙ ОБЛАСТІ

У світовій практиці формування доходів місцевих бюджетів переважно проходить за рахунок місцевого оподаткування. Місцеве оподаткування не є провідною ланкою податкової системи України, і, відповідно, не відіграє суттєвої ролі у складі доходів місцевих бюджетів. Тому для визначення напрямів подальшого розвитку місцевого оподаткування, посилення його впливу на доходи місцевих бюджетів в Україні доцільно дослідити фіскальну ефективність місцевого оподаткування [1].

Ефективність і розміри надання суспільних послуг місцевими органами влади залежать, головним чином, від достатнього розміру місцевих фінансових ресурсів. Правомірно вважати, що фінансовою основою місцевого самоврядування є доходи місцевих бюджетів, які формуються за рахунок податкових надходжень і які, в свою чергу, є основним джерелом наповнення місцевих бюджетів. Місцеві податки і збори, які за своїм економічним змістом мають бути основою місцевих бюджетів, на сьогодні не реалізують своєї фіскальної ролі.

На рисунку 1 розглянемо надходження місцевих податків і зборів та виконаємо прогноз динаміки на наступні 3 роки в Дніпропетровській області [3].

Рис 1. Динаміка місцевих податків і зборів за 2008 – 2013 роки та їх частки в доходах місцевих бюджетів Дніпропетровської області

Як свідчить аналіз статистичних даних, надходження місцевих податків і зборів за 2008–2013 роки скорочувалися і в 2013 році становили 36,0 млн. грн. Побудувавши лінію тренда бачимо, що прогнозні показники на 2014-2016 рр., свідчить, що надходження місцевих податків та зборів мають тенденцію до зниження і в 2016 році становитимуть 22,8 млн. грн.

Таке скорочення надходжень місцевих податків та зборів обумовлено існуючими проблемами, які не дозволяють місцевим податкам та зборам приймати головну участь у формуванні доходів місцевих бюджетів:

- надмірні витрати на адміністрування у порівнянні з обсягами надходжень;
- складність процедури оподаткування;
- обмеження прав місцевої влади щодо встановлення і сплати місцевих платежів;
- нерозвиненість самооподаткування як альтернативної форми надходжень до місцевого бюджету;
- фіскальна функція місцевих податків і зборів має другорядне значення, що призводить до зменшення питомої ваги в доходах місцевих бюджетів [2].

Таким чином, для підвищення ролі місцевого оподаткування у формуванні фінансових ресурсів регіону необхідно:

- удосконалити механізм адміністрування податку на нерухомість як одного із найперспективнішого у фіскальному значенні місцевих податків;
- розширити перелік місцевих податків та зборів за рахунок включення до нього вже існуючих загальнодержавних податків, надходження від яких є частиною місцевого бюджету;

– покращити податковий менеджмент у сфері місцевих податків і зборів, акцентуючи увагу на посиленні фінансового контролю.

Отже, розглянувши надходження місцевих податків і зборів та виконавши прогноз динаміки на наступні 3 роки в Дніпропетровській області бачимо, що надходження місцевих податків та зборів мають тенденцію до зниження, це обумовлене переліком проблем, які не дозволяють місцевим податкам та зборам приймати головну участь у формуванні доходів місцевих бюджетів. Подолавши ці проблеми можливо запобігти подальше скорочення надходжень місцевих податків та зборів.

Література: 1.Онищенко В.О., Стоїв В.Л. Напрями реформування фіскальної політики на регіональному рівні в Україні // Ефективна економіка [Електронний ресурс]: Режим доступу: <http://economy.nauka.com.ua/index.php?option=1&iid=678>. 2. Захарова Н.І., Тараненко В.Є., Хіміч К.І. Критерії оцінювання фіскальної ефективності місцевого оподаткування / Н.І. Захарова, В.Є. Тараненко, К.І. Хіміч // Вісник ДДФА. Економічні науки. - № 2. – 2012. – С. 162-170. 3. Офіційний сайт Державного комітету статистики України. - [Електронний ресурс]: Режим доступу: <http://ukrstat.gov.ua>.

*Поплавська В.О., студентка
Науковий керівник – Беркут О.В., ст. викладач
Дніпропетровська державна фінансова академія*

ПРИНЦИП ОПТИМАЛЬНОСТІ БЕЛЛМАНА

Актуальність цієї теми у тому, що практичне застосування методу в різних галузях та процесах дозволить мінімізувати витрати та підвищити ефективність роботи виробництва.

Мета: дослідити принцип оптимальності Беллмана та його вплив на оптимізаційні процеси.

В основі методу ДП лежить принцип оптимальності, вперше сформульований в 1953 р. американським математиком Р. Е. Беллманом: який би не був стан системи в результаті будь-якого числа кроків, на найближчому кроці потрібно вибирати управління таким чином, щоб воно в сукупності з оптимальним управлінням на всіх наступних кроках призводило до оптимального виграшу на всіх кроках, що залишилися, включаючи виграш на даному кроці [1]. Тобто метод динамічного програмування полягає в тому що оптимальне управління будується поступово. На кожному кроці оптимізується управління тільки цього кроку. Разом з тим на кожному кроці управління вибирається з урахуванням наслідків, так як управління, що оптимізує цільову функцію тільки для даного кроку, може привести до неоптимальної ефекту всього процесу. Управління на кожному кроці має бути оптимальним з точки зору процесу в

цілому. Отже, якщо є оптимальна траєкторія, то і будь-яка її ділянка являє собою оптимальну траєкторію. Цей метод застосовується для вирішення широкого класу задач, в тому числі й економічного характеру, коли планування здійснюється в кілька етапів (кроків). Наприклад, задача про розподіл капіталовкладень, задача календарного планування трудових ресурсів, задача побудови оптимального маршруту, задача про завантаження літака та ін. [4]. Характерною ознакою таких задач є можливість управління процесом, що розглядається, на кожному його етапі. При цьому значення цільової функції, яку потрібно оптимізувати, залежить від послідовності обраних на кожному етапі управлінь [2]. У задачах динамічного програмування першу умову враховують, роблячи на кожному кроці умовні припущення про можливі варіанти закінчення попереднього кроку і проводять для кожного з варіантів умовну оптимізацію. Виконання другої умови забезпечується тим, що в цих завданнях умовна оптимізація проводиться від кінця процесу до початку [1].

Умовна оптимізація. На першому етапі розв'язання задачі, який називається умовною оптимізацією, визначаються функція Беллмана та оптимальні управління для всіх можливих станів на кожному кроці, починаючи з останнього відповідно до алгоритму зворотньої прогонки. На останньому N -му кроці оптимальне управління – X_n^* визначається функцією Беллмана: $F(s) = \max(W_n(s, x_n))$, відповідно до якої максимум вибирається з усіх можливих значень XN , причому $x_n \in X$.

Подальші обчислення проводяться згідно з рекурентним співвідношенням, що зв'язує функцію Беллмана на кожному кроці з цієї ж функцією, але обчисленою на попередньому кроці. У загальному вигляді це рівняння має вигляд $F_n(s) = \max(W_n(s, x_n) + F_{n+1}(s^1(s, x_n)))$, $x_n \in X$. Цей максимум (або мінімум) визначається по всіх можливих для K і S значенням змінної управління X .

Безумовна оптимізація. Після того, як функція Беллмана і відповідні оптимальні управління знайдені для всіх кроків з N -го по перший, здійснюється другий етап розв'язку задачі, який називається безумовною оптимізацією. Користуючись тим, що на першому кроці ($K=1$) стан системи відомий – це її початковий стан $S0$, можна знайти оптимальний результат за всі N кроків і оптимальне управління на першому кроці $X1$, яке спричиняє цей результат. Після застосування цього управління система перейде в інший стан $S1$ ($S, X1^*$), знаючи яке, можна, користуючись результатами умовної оптимізації, знайти оптимальне управління на другому кроці $X2^*$, і так далі до останнього N -го кроку.

Обчислювальну схему динамічного програмування можна побудувати за алгоритмами прямої прогонки (від початку) і зворотньої прогонки (від кінця до початку) [3] .

Таким чином, принцип оптимальності в математичній формі можна виразити у вигляді певного функціонального рівняння, яке необхідно розв'язувати на всіх етапах, причому конкретний вид функціонального рівняння Беллмана істотно залежить від специфіки задачі, що розглядається.

Література: 1. Экономико-математические методы [Електронний ресурс] Режим доступу http://www.math.mrsu.ru/text/courses/method/princip_optimal_uravn_bellmana.htm 2. Принцип оптимальности Беллмана [Електронний ресурс] – Режим доступу http://lubbook.net/book_369_glava_6_1.5_Prin%D1%81ip_optimalnosti_Bel.htm 3. Беллман Р. Динамическое программирование / Беллман Р. – М. : Изд-во иностр. лит., 1960. – 400 с. 4. Беллман Р., Дрейфус С. Прикладные задачи динамического программирования / Р. Беллман, С. Дрейфус. – М. : Наука, 1965. – 485 с.

Поривай А.О., студент

*Науковий керівник – Ромащук Л.В., ст. викладач
Дніпропетровська державна фінансова академія*

МОДЕЛЬ ЛЕОНТЬЄВА БАГАТОГАЛУЗЕВОЇ ЕКОНОМІКИ

Макроекономіка функціонування багатогалузевого господарства потребує балансу між окремими галузями. Кожна галузь, з однієї сторони, являється виробником, а з іншої — споживачем продукції, що випускається іншими галузями. Виникає доволі нелегка задача розрахунку зв'язку між галузями через випуск і споживання продукції різного роду. Вперше ця проблема була сформульована у 1936 р. у вигляді математичної моделі в працях відомого американського економіста В. Леонтьєва. Ця модель заснована на алгебрі матриць і використовує апарат матричного аналізу. У ній розглядається декілька понять які й відкривають нам її сенс.

Перше поняття – це балансовий аналіз (співвідношення). У ньому весь виробничий комплекс поділено на n галузей, кожна з яких виробляє свій однорідний продукт (тобто різні галузі випускають різну продукцію). В процесі виробництва кожна з галузей потребує продукцію, вироблену в інших галузях.

Мета балансового аналізу – відповісти на запитання, яке постає в макроекономіці й пов'язане з ефективністю ведення багатогалузевого господарства: яким має бути обсяг виробництва кожної з галузей, щоб задовольнити всі потреби в продукції цієї галузі? При цьому кожна галузь виступає, з одного боку, як виробник даної продукції, а з іншого – як споживач і своєї, і виробленої іншими галузями продукції.

Введемо наступні позначення:

x_i - загальний об'єм продукції i -ї галузі (її валовий випуск);

x_{ij} - об'єм продукції i -ї галузі, що споживається j -го галуззю при виробництві об'єму продукції

y_i - об'єм продукції i -ї галузі, призначений для реалізації (споживання) у невиробничій сфері, чи так званий продукт кінцевого споживання. До нього відносяться особисте споживання громадян, задоволення суспільних потреб, утримування державних інститутів і т.д.

Балансовий принцип зв'язку різноманітних галузей промисловості полягає в тому, що валовий випуск i -ї галузі повинен бути рівним сумі об'ємів споживання у виробничій та невиробничій сферах. В найпростішій формі (гіпотеза простого складання) балансові співвідношення мають вигляд:

$$x_i = x_{i1} + x_{i2} + \dots + x_{in} + y_i, \quad i=1, 2, \dots, n.$$

Друге поняття - лінійна модель багатогалузевої економіки. Вважається, що величини рівняння $a_{ij} = x_{ij} / x_j$ протягом тривалого часу змінюються дуже слабко і можуть розглядатися як постійні числа. Це явище стає зрозумілим у світі того, що технологія виробництва залишається на одному і тому ж рівні достатньо довгий час, і отже, об'єм споживання j -ї галуззю продукції i -ї галузі при виробництві своєї продукції обсягом x_j є технологічна константа. На підставі цього висувається гіпотеза лінійності у якій говориться, що для виробництва продукції j -ї галузі об'ємом x_j треба використати продукцію i -ї галузі об'ємом $a_{ij}x_j$, де a_{ij} — постійне число. Згідно з гіпотезою формується і розглядається рівняння лінійного міжгалузевого балансу $x = Ax + y$, яке ще носить назву моделі Леонтьєва.

Рівняння міжгалузевого балансу можна використати в двох цілях. В першому, найпростішому випадку, коли відомий вектор валового випуску x , необхідно розрахувати вектор кінцевого споживання y .

В другому випадку рівняння міжгалузевого балансу використовується для цілей планування. В подальшому буде розглянута задача саме з цим випадком.

Між тим рівняння лінійного міжгалузевого балансу має ряд особливостей; перш за все – всі елементи матриці A і векторів x і y повинні буди невід'ємними, а також сума елементів у будь-якому стовпчику (рядочку) матриці не перевищує одиниці, причому хоча б для одного із стовпців (рядків) сума елементів строго менша за одиницю. Ці особливості ще називають критеріями продуктивності.

І третє поняття – якраз продуктивні моделі Леонтьєва, де зазначається, що модель багатогалузевої економіки може називатися продуктивною, якщо й матриця A , всі елементи якої невід'ємні, є продуктивною, тобто для будь-якого вектора y з невід'ємними

компонентами існує розв'язок рівняння лінійного міжгалузевого балансу – вектор x , всі елементи якого невід'ємні.

Для рівняння $x=Ax+u$ розроблена відповідна математична теорія дослідження його особливостей. У ній це рівняння записується з використанням одиничної матриці E у вигляді $(E-A)x= u$.

І наостанок, аби краще зрозуміти модель Леотьева, було розглянуто декілька нескладних прикладів.

Література: 1. Кирильчук С.П. Трансформація інноваційно–інвестиційних процесів в економічній діяльності / Амельченко Т.В., Андрианова В.В., Артюхова І.В. та ін.; за заг. наук. ред. д.е.н., проф. С.П.Кирильчук, д.е.н., доц. К.В. Наливайченко // Сімферополь: ВД «АРІАЛ». - 2013. – 330 с. 2. Коваленко Л. Б. Вища математика для менеджерів / Л.Б. Коваленко // Навчальний посібник. – Харків.: Харківська національна академія міського господарства – 2010. – 292 с. 3. Долгіх В.М. Вища математика для економістів, навч. посібник у 4-х ч. / В.М. Долгіх // Суми : ДВНЗ «УАБС НБУ». – 2008. – Ч. 1: Лінійна алгебра. – 103 с.

*Прокоф'єва Ю.А., студентка
Науковий керівник Рудянова Т.М., к.ф.-м.н., доцент
Дніпропетровська державна фінансова академія*

ОЦІНКА ВПЛИВУ ФАКТОРІВ НА РІВЕНЬ РОЗВИТКУ РЕГІОНУ

Кризові явища та одночасне поглиблення конкуренції викликають підвищені вимоги до управління конкурентоздатністю регіонів, яка в свою чергу залежить від рівня їх соціального та економічного розвитку. Це викликає необхідність дослідження двох взаємопов'язаних аспектів: з одного боку це вивчення факторів, які забезпечують розвиток регіону, а відповідно і конкуренції, а з іншого – це система оцінки ступеню рівня розвитку території. Сучасна економічна наука використовує багато методів оцінки впливу факторів на рівень розвитку, але особливе місце займає кореляційно регресивний аналіз. Даний вид аналізу дозволяє не тільки здійснити оцінку реальності впливу факторів, але і визначити інтенсивність (імпульс) їх впливу на результативний показник регіонального розвитку. Застосуємо даний вид дослідження для побудови трифакторної моделі, де результативним показником виступатиме валовий регіональний продукт, а факторами впливу: інвестиції в основний капітал; фахівці вищої кваліфікації, які зайняті в економіці країни; фінансовий результат (сальдо) від звичайної діяльності до оподаткування.

Метою даного дослідження є визначення ваги впливу кожного з факторів на ВРП. Для подальшого аналізу та прийняття управлінських рішень необхідних для розвитку регіону.

Приймаючи до уваги, що в більшості практичних випадків будь-яку функцію багатьох змінних шляхом логарифмування чи заміни змінних можна звести до лінійного вигляду, рівняння множинної регресії будемо в лінійній формі:

$$y_x = a_0 + a_1x_1 + a_2x_2 + \dots + a_nx_n \quad (1)$$

де y - валовий регіональний продукт;

x_1 - інвестиції в основний капітал;

x_2 - фахівці вищої кваліфікації, які зайняті в економіці країни;

x_3 - фінансовий результат (сальдо) від звичайної діяльності до оподаткування.

Задачею багатфакторного регресійного аналізу є побудова рівняння множинної регресії і знаходження невідомих параметрів $a_1, a_2, \dots, a_n$ обраної функції. Параметри рівняння, як і у випадку з парною регресією, знаходяться за допомогою методу найменших квадратів. Таким чином параметри становлять:

$$\begin{aligned} a_0 &= -12649,99 \\ a_1 &= 3,55 \\ a_2 &= 58,17 \\ a_3 &= 2,60 \end{aligned} \quad (2)$$

Згідно з обраною моделлю, залежність показника Y пояснюється саме фактором X , залученим у модель з урахуванням специфікації моделі, на 95,93 %, і тільки на 4,07 % зумовлена факторами, що лежать поза межами моделі, у тому числі і випадковими.

Перевіривши адекватність побудованої моделі за критерієм Фішера, отримуємо, що розраховане значення F більше, ніж критичне: $F_{\text{роз.}} 180,71 > F_{\text{крит.}} 3,02$. Отже, можна зробити висновок про адекватність побудованої моделі вихідним даним за F -критерієм Фішера.

Для оцінки впливу фактора X на показник Y без урахування одиниць виміру обчислимо коефіцієнти еластичності на основі середніх значень показника і фактора. Отримавши результати, можна зробити висновки, що для першого фактора, а це в нас інвестиції в основний капітал, це означає, що якщо цей фактор зміниться на 1%, то показник (ВРП) зміниться на 0,142%. Для другого фактора, а саме: фахівці вищої кваліфікації, які зайняті в економіці країни, середня еластичність означає, що якщо цей фактор зміниться на 1%, то показник (ВРП) зміниться на 0,895 %. Для третього фактора –

фінансовий результат (сальдо) від звичайної діяльності до оподаткування, значення середнього коефіцієнта еластичності означає, що якщо цей фактор зміниться на 1%, то показник (ВРП) зміниться на 0,225%.

Отже рівняння багатофакторної регресії матиме вигляд:

$$y = -12649,99 + 3,55x_1 + 58,17x_2 + 2,6x_3 \quad (3)$$

Це свідчить про те, що якщо інвестиції в основний капітал зростуть на 1 одиницю, то ВРП зросте на 3,55 одиниць, зі зростанням фахівців вищої кваліфікації на 1 одиницю, ВРП зросте на 58,17 одиниць, а зі зростанням результатів від звичайної діяльності до оподаткування, ВРП зросте на 2,6 одиниць. Всі фактори впливають на показник досить значною мірою.

Для визначення меж довірчих інтервалів показника використаємо формулу:

$$(y_{np}^{poz.} - \Delta y_{np}; y_{np}^{poz.} + \Delta y_{np}) \quad (4)$$

Отримали: $\Delta y_{np.} = 27687,26$, та межі довірчих інтервалів:

$$\text{урозр.пр.-Дупр.} = 35964,16 \quad \text{урозр.пр.+Дупр} = 91338,68$$

Визначивши кореляційний зв'язок між показником та фактором, робимо висновок, що стабільно щільний зв'язок спостерігається для ВРП та фінансового результату (сальдо) від звичайної діяльності до оподаткування. Тобто цей фактор найвпливовіший серед інших.

Література: 1. Кухарев В.Н. Экономико-математические методы и модели в планировании и управлении / В.Н.Кухарев, В.И.Салли, А.М. Эрперт. – К. : Вища школа, 1991. – 304 с. 2. Рязов Н.Н. Общая теория статистики / Н.Н. Рязов. – М. : Статистика, 1979. – 344 с. 3. Статистичний щорічник України за 2011 рік / за ред. О.Г. Осауленка. – К. : Державний комітет статистики України, Консультант, 2012. – 250 с.

*Рубцова О.О., магістр
Науковий керівник – Рудянова Т.М., к. ф.-м.н., доцент
Дніпропетровська державна фінансова академія*

ОПТИМІЗАЦІЯ СТРУКТУРИ БАЛАНСУ БАНКУ ЯК МЕТОД УПРАВЛІННЯ ЙОГО РЕСУРСАМИ

На сучасному етапі розвитку вітчизняної економіки дедалі зростає роль банківських установ як провідних фінансових посередників, що забезпечують переміщення фінансових ресурсів між окремими регіонами, галузями господарства та суб'єктами економіки

з метою задоволення їх потреб. Підвищуються і вимоги до банківської системи, яка повинна сприяти стійкому економічному зростанню та підвищенню конкурентоспроможності господарського комплексу в умовах глобалізації. Достатня за обсягом та належним чином збалансована ресурсна база банків є передумовою їх прибутковості та підтримки достатньої ліквідності.

Одним із методів управління ресурсами банку є формування оптимальної структури банківського балансу, яка забезпечить максимальну дохідність за умови виконання економічних нормативів та рекомендованих фінансових коефіцієнтів. Таке формування можливе за допомогою побудови математичної моделі лінійного програмування, для розв'язання якої використовується симплексний метод.

Побудуємо цільову функцію:

$$F(x, y) = 0 \times x_1 + 0,46 \times x_2 + 0,15 \times x_3 + 0 \times x_4 + 0,05 \times x_5 - 0 \times y_1 - 0 \times y_2 - 0,07 \times y_3 - 0,07 \times (y_4 + y_5) - 0 \times y_6 \rightarrow \max,$$

де коефіцієнти при x_j відображають дохідність напрямів вкладень коштів, а при y_j – витратність ресурсних джерел.

Розрахувавши значення коефіцієнтів ліквідності, стійкості та ділової активності ПАТ «Укрсоцбанк», можливо дійти висновку, що банку необхідно вживати заходів щодо їх коригування: завищені значення мультиплікатора капіталу, дуже велика частка отриманих МБК, мала частка строкових депозитів, а також низькі показники кредитної активності; питома вага високоліквідних активів має бути збільшена, хоча і виконується норматив миттєвої ліквідності.

Розраховані за допомогою інструменту «Поиск решения» значення факторів відображені у таблиці 1, що дозволяє порівняти їх із фактичними обсягами ресурсів.

За таких умов максимально можливий розмір чистого процентного доходу банку складає 3150,250 тис. грн., що перевищує фактичний дохід (2098,581 тис. грн.) на 1051,669 тис. грн. (50,1%).

Таблиця 1

Фактичні та оптимальні значення згрупованого балансу ПАТ «Укрсоцбанк»

№ з/п	Найменування групи статей	Фактичні дані., тис. грн.	Оптимальний план, тис. грн.
1	2	3	4
1	Каса і коррахунки (x_1)	6721,119	4372,92
2	Кредити, видані іншим банкам (x_2)	46,088	1928,344
3	Видані кредити (x_3)	25440,872	18926,349

1	2	3	4
4	Цінні папери (x_4)	2439,175	2439,175
5	Інші активи (x_5)	5594,864	4247,999
ВСЬОГО АКТИВІВ		40242,118	31914,787
6	Статутний капітал (y_1)	1941,164	1941,164
7	Інші фонди банку (y_2)	7123,119	7123,119
	Усього власного капіталу	9064,283	9064,283
8	Кредити, отримані від інших банків (y_3)	11577,978	5013,29425
9	Поточні рахунки (y_4)	7379,099	7379,099
10	Строкові депозити (y_5)	10873,893	7660,68375
11	Інші пасиви (y_6)	1346,865	2797,432
	Усього зобов'язань	31177,835	22850,509
ВСЬОГО ПАСИВІВ		40242,118	31914,792

Отже, при формуванні ресурсної бази комерційного банку необхідно вживати активні заходи щодо залучення коштів на грошовому ринку, а також враховувати встановлені критерії ефективності діяльності банківської установи.

Представлена методика допомагає забезпечити достатній рівень доходності за дотримання прийняттого рівня ризику та збереження достатнього рівня ліквідності для забезпечення стійкого функціонування банку на фінансовому ринку. Запропонована модель дозволяє прийняти рішення про те, в якому напрямі необхідно коригувати структуру балансу, однак не заперечує той факт, що менеджери банку повинні спиратися на власний досвід, а також врахування і інших економічних нормативів, що періодично переглядаються та змінюються.

Література: 1. Коробчук Т.І. Аналіз банківської діяльності: навчально-методичний посібник для студентів денної форми навчання, які навчаються за освітньо-кваліфікаційним рівнем бакалавр за галуззю знань 0305 «Економіка та підприємництво» за спеціальністю 6.050100 «Банківська справа» – Луцьк: Луцький національний технічний університет, 2010. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://lib.lntu.info/book/fof/bs/2011/11-60//page9.html>. 2. Ломакина И.Н., Землячѳв С.В. Оптимизационная модель управления ресурсами коммерческого банка // Культура народов Причерноморья. – 2009. – № 164. – С. 112-117. 3. Консолідована фінансова звітність ПАТ «Укрсоцбанк» за 2012 р. на сайті ПАТ «Укрсоцбанк» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.unicredit.com.ua/an_redir/view/8/

*Савченко А.О., студентка
Науковий керівник – Кондрус Л.Л., ст. викладач
Дніпропетровська державна фінансова академія*

СУЧАСНІ ЗАСОБИ УПРАВЛІННЯ ПРОЕКТАМИ

Базовим інструментом управління змінами в економіці є програми й проекти. Кожна програма являє собою комплекс взаємопов'язаних (по ресурсах, термінах і виконавцях) проектів, які забезпечують досягнення масштабної цілі. Дослідження процесу й регулювання змін, здійснюваних за задалегідь розробленими правилами в рамках бюджету і часових обмежень, складають суть управління проектами. Управління проектами є ефективним інструментом розв'язання проблемних ситуацій, коли з самого початку їх виникнення розглядаються і аналізуються ключові категорії проекту: цілі, кінцеві продукти, суттєві параметри і характер впливу оточуючого середовища, необхідні ресурси [1, с.89-90].

У сучасному світі існує велика різноманітність інформаційних систем управління проектами, як комерційних, так і заснованих на відкритих ліцензіях. В якості прикладу перших можна привести такі широко використовувані системи, як Primavera, MsProject, Spider і т.ін. В якості прикладу других – це] ProjectOpen [, KPlato та ін. [2, с.1-2]. Серед кількох сотень розроблених програмних продуктів реально на вітчизняному ринку представлені не більш як 10 програм, серед яких – Microsoft Project, Open Plan Professional, Spider Project, Sure Trek Project Manager, Primavera Project Planner, Time Line та ін.

Для отримання продукту проекту необхідно виконати ряд робіт в певній послідовності за допомогою наявних або залучених ресурсів. В графічній формі це відображається за допомогою діаграми Ганта. Її достоїнствами є легкість побудови та читання, наочність представлення перебігу виконання робіт за проектом. Ідея графічного зображення взаємозв'язків між роботами не є новою. Новими є методи, інакше техніки оптимізації часових та вартісних параметрів і обробка інформації при використанні ЕОМ. Поєднання нових методів із старими привело до створення методу оцінки та перегляду планів ПЕРТ (Program (Project) Evaluation and Review Technique).

Розглянемо найпоширеніші системи управління проектами: Microsoft Project; Primavera Project Planner; Sure Trek Project Manager.

Програма Microsoft Project за оцінками всесвітньовідомої консалтингової компанії Gartner Group вважається лідером ринку систем, що спеціалізуються на управлінні ресурсами. Переважна більшість менеджерів, які користуються Microsoft Project, використовують його для планування невеликих задач. За оцінками, половина користувачів планує проекти обсягом до 50 робіт, і лише від 10% до 20% – проекти, в яких більш 100 робіт. Проте сучасні версії

MSP цілком придатні для використання управління і великих проектів розміром як мінімум 10000 робіт. Сильною стороною програмного продукту є відмінна інтеграція з Microsoft Office, включаючи обмін інформацією через Excel, Outlook, MS Visio. MSP має вдосконалені засоби групової роботи та найкращу матричну схему управління.

На базі Microsoft Project виконується близько 80% проектів у галузі високих технологій, які включають розробку інформаційних систем, обладнання з високим відсотком «інформаційної начинки» і програмного забезпечення, телекомунікації, зв'язок. Інвестиції у високі технології досить ризикові, але й прибуткові, тому потреба в управлінні такими проектами досить значна.

Спеціалізоване програмне забезпечення Primavera Project Planner (або P3) – центральний програмний продукт компанії Primavera Systems, Inc., який застосовується для управління крупними проектами (більше 350 робочих місць), має засоби для вирівнювання завантаження, засоби групової роботи на базі Web-технологій, добре інтегрується з Microsoft Project, що дозволяє одержувати цікаві інтегровані рішення. Це продукт для крупних компаній, для середніх його покупка економічно неефективна.

Sure Trek Project Manager – це програмний продукт, орієнтований на управління невеликими проектами, а також на роботу конкретних виконавців з фрагментами проектів, хоча може використовуватися і для управління проектами розміром аж до 10000 робіт. Програма може виконувати розрахунок розкладів та підказувати вихід із конфліктних ситуацій; має 20 рівнів робіт WBS (Work Breakdown Structure - декомпозиція робіт), одночасний доступ до проектів всередині проектних груп, аналіз декількох проектів; може відслідковувати бюджет, фактичні витрати, відсоток виконання проекту, вартості до завершення проекту і після [1, с.91-93].

Отже, порівнявши характеристики основних поширених систем бачимо, що вони побудовані за єдиним принципом, але все ж більшість проектів як показує практика виконується у MS Project, хоч в цій системі і існують деякі недоліки в управлінні бюджетом та відсутні засоби для управління ризиками проекту.

Література: 1. Кунда Н.Т. Сучасні засоби управління проектами [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&Z21ID=&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Upsal_2012_9_22.pdf
2. Тесля Ю.Н. Продуктові системи планування проектів / Ю.Н. Тесля, А.В. Єгорченков та ін. // Управління проектами та розвиток виробництва. – 2012. – № 1(41). – С.1-7. 3. Федорович О.Е. Імітаційна модель аналізу процесів управління проектами з урахуванням ризиків [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&Z21ID=&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/aktit_2007_1_15.pdf

ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАКЛАДІВ ГРОМАДСЬКОГО ХАРЧУВАННЯ

За останні кілька років у сфері громадського харчування спостерігається значний підйом. Але цей бізнес пов'язаний з великим ризиком, він займає четверте місце у переліку банкрутств після магазинів одягу, меблевих і фотوماгазинів. Тому весь процес створення й функціонування закладів громадського харчування повинні супроводжувати чіткі розрахунки бізнесу. Важливим фактором цього є гнучкість системи управління до особливостей кожного окремого закладу, зокрема площі й концепції закладу, обслуговування відвідувачів, управління меню, фінансами тощо. Одним із методів досягнення багатофункціональності та гнучкості системи управління є використання інформаційних технологій у вигляді баз даних[1].

Питання автоматизації розглядалися такими відомими авторами, як Ю.О. Карягін, Г.Б. Мунін, Н.О. П'ятницька, Г.Т. П'ятницька, Ч.Й. Роглев, С.І. Руденко та ін. Але цей матеріал потребує значного оновлення, оскільки змінилися умови, технічні та програмні засоби автоматизації, технологія їх використання. Тому дослідження питань автоматизованих інформаційних систем (АІС) для ресторанного господарства є необхідним і своєчасним.

До основних аспектів діяльності таких закладів належать: складання меню, страв які до нього входять, а також визначення технології їх приготування; оформлення замовлень; закупівля інгредієнтів; розрахунки по заробітній платі.

Для автоматизації основної діяльності закладу громадського харчування у середовищі MS Access було створено програмне забезпечення для ведення обліку інгредієнтів на складі, виплат по заробітній платі, відстеження динаміки доходів, витрат ресурсів і прибутку по днях за певний період для кафе (ресторану).

В основі БД лежить ієрархічна структура таблиць (канонічна реляційна модель предметної області БД).

Для зручності, канонічна реляційна модель предметної області БД містить собі такі основні дані:

- інформація про інгредієнти: одиниці вимірювання та код;
- інформація про страви, що містить дані про групи страв, їх склад, фото та спосіб приготування;
- інформація про замовлення, що містить дату, № столика, код офіціанта, який обслуговував, перелік замовлених страв, їх ціни та загальну суму замовлення;
- інформація про закупівлі: № накладної, дата, додаткова інформація про кожну закупівлю і її загальна сума.
- інформація про офіціантів, що містить ПІБ, фото та код офіціанта;
- інформація про постачальників: назва, адреса та телефон.

Для аналізу ефективності діяльності закладу , а також відстеження руху грошових коштів було створено такі запити:

1. залишок інгредієнтів на складі – багаторівневий запит на основі даних про обсяги закупівель та витрат інгредієнтів у процесі приготування страв, з використання оператора «If» для об'єктивного відображення інформації в разі відсутності даних про закупівлю чи витрати того чи іншого інгредієнту;

2. виручка по днях за тиждень – відображає надходження грошових коштів відповідно до кількості оформлених замовлень;

3. прибуток по днях за тиждень - багаторівневий запит на основі даних про середні ціни на інгредієнти, їх обсяги використання та суми отриманої виручки. Для полегшення візуального сприйняття динаміки прибутку по днях було побудовано стовпчикову діаграму;

4. заробітна плата офіціантів – запит, у якому за основу взято суму виручки, одержану кожним офіціантом із застосуванням відсоткової ставки.

Для зручності перегляду та друку результатів запитів, було створено відповідні форми та звіти.

У висновку хотілося б відзначити , що автоматизація подібних закладів на сьогоднішній день - одна з істотних складових успіху їх роботи. Сучасні заклади громадського харчування потребують застосування передових засобів автоматизації не менше ніж найскладніше виробництво. Адже інформаційне навантаження за останні роки постійно збільшується , «людський фактор» призводить до численних помилок у системі обліку, і як наслідок, знижується дохід. Хоча автоматизація і вимагає чималих витрат, але її ефективність вже доведена і зрозуміла не тільки власникам мереж великих ресторанів , але і господарям невеликих кафе.

Література: 1. Войтюшенко Н.М. Сучасний стан і перспективи розвитку автоматизованих інформаційних систем на підприємствах ресторанного бізнесу. 2. П'ятницька Н.О. Автоматизована інформаційна система менеджменту громадського харчування : навч. посібник / Н.О. П'ятницька, В.Т. П'ятницький, О. М. Григоренко. – К.: КДНЕУ, 2000. – 139 с. 3. П'ятницька Г.Т. Ресторанне господарство України: ринкові трансформації, інноваційний розвиток, структурна переорієнтація : монографія / Г.Т. П'ятницька. – К. : КНТЕУ, 2007. – 465 с.

Столпак А.О., студентка

*Науковий керівник – Рудянова Т.М., к.ф.-м.н., доцент
Дніпропетровська державна фінансова академія*

ЕКОНОМЕТРИЧНЕ МОДЕЛЮВАННЯ ДИНАМІКИ РОЗВИТКУ СОЛІДАРНОЇ ПЕНСІЙНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

На сучасному етапі розвитку України актуальним є питання реформування пенсійної системи України, що має важливе значення для забезпечення сталого розвитку держави, подолання наслідків фінансово-економічної кризи, підвищення рівня соціального забезпечення пенсіонерів. Незважаючи на те, що вже започатковано

реформування пенсійної системи, всі проблеми ще не вирішено. Тому дуже актуальними є питання розроблення теоретико-методологічної бази для моделювання розвитку пенсійної системи та прогнозування наслідків реформування для держави.

Метою дослідження є розроблення економетричної моделі розвитку солідарної пенсійної системи, прогнозування основних показників її розвитку на наступні роки.

Функціонування солідарної пенсійної системи України почалося з 1991 року, після проголошення незалежності України, прийняття відповідного законодавства та створення Пенсійного фонду [1]. Тому, побудова економетричної моделі відбувалася на основі показників за 22 роки функціонування системи. В ході дослідження було відібрано чинники, які мають найбільший вплив на розвиток солідарної пенсійної системи. Такими чинниками є: де P_t – середній розмір призначеної місячної пенсії пенсіонерам, які перебувають на обліку в органах ПФУ, грн.; RR_t – ставка заміщення; D_t – доходи ПФУ, млн. грн.; V_t – видатки ПФУ, млн. грн.; $NPft$ – дефіцит/профіцит ПФУ; N_t – кількість пенсіонерів, тис. осіб; A_t – середньомісячна заробітна плата, грн.; GDP_t – ВВП, млн. грн.; $GDP1t$ – ВВП на душу населення, грн. Проведений кількісний аналіз динаміки ланцюгових коефіцієнтів зростання показав, що з 1991- 1993 роки відбувалося збільшення доходів ПФУ, а з 1994 – 2012 відбувається зменшення доходів ПФУ. На мою думку, зменшення доходів ПФУ було зумовлено такими чинниками: внески на пенсійне страхування почали сплачуватися одночасно з отриманням коштів в установах банку; вводиться в обіг національна валюта – гривня. Побудована модель є рекурсивною. Тому для оцінювання її параметрів обирається двокроковий метод найменших квадратів (2МНК). Остаточна економетрична модель буде мати такий вигляд:

$$P_t = - 70,57 + 0,012 D_t + 0,005 N_t + 2,6438A_t - 0,055GDP_t - 0,2639 P_{t-1} + 0,042dN_t - 0,37799dA_t + 0,07707 dGDP_{1t}$$

$$D_t = 0,936064935 + 16,37 A_t + 0,09556 GDP_t + 0,043616 D_{t-1} + 66,54867dA_t + 0,008151 V_{t-1}$$

$$V_t = - 16958,186 - 1,22044 D_t + 71,03872 P_t + 1,265N_t - 0,1391 GDP_t + 0,122292 V_{t-1} - 6,50835dN_t - 0,027693929dGDP_t$$

Модель є адекватною. Для прогнозування динаміки екзогенних змінних використовуємо трендові моделі [2].

Побудоване трендове рівняння прогнозування кількості пенсіонерів свідчить про те, що за 22 роки середня кількість пенсіонерів становила 14134,5 тис. ос. і щомісячно зменшувалася на 7,09314 тис. ос. Прогнозні значення кількості пенсіонерів будуть дорівнювати: 2013 – 13971,09 тис. ос.; 2014 – 13956,90 тис. ос.; 2015 – 13942,72 тис. ос. Проаналізувавши прогнозні значення, можна зробити висновок, що за прогнозами трендових моделей кількість пенсіонерів в 2013 році має тенденцію до зростання, а в 2014 та 2015 роках тенденцію до зменшення. З побудованого трендового рівняння середньомісячної заробітної плати можна зробити висновок, що в середньому за 22 роки середньомісячна заробітна плата становила 793,84 грн. та з кожним роком зростала на 65,35 грн. Прогнозні значення: 2013 – 2297,00 грн.; 2014 – 2427,70; 2015 – 2558,41 грн. Згідно з прогнозом на наступні 3 роки середньомісячна заробітна плата буде мати тенденцію до збільшення.

Зараз Україна розвивається інертно. В державі існує велика кількість економічних проблем. Однією з таких є низький рівень життя та соціального забезпечення [3]. А однією з причин цих проблем є недосконала пенсійна система, яка гальмує розвиток держави. За допомогою побудованої математичної моделі було визначено та проаналізовано основні індикатори розвитку солідарної пенсійної системи. Проаналізувавши ці показники можна сказати, що за останні роки помітно зріс обсяг видатків Пенсійного фонду України та з 2006 року спостерігається тенденція дефіциту ПФУ. В наступні роки тенденція не зміниться, якщо держава не буде вживати певних заходів щодо збалансування бюджету ПФУ. Щодо середньомісячного обсягу пенсії, то в 2013 році розмір пенсій повинен зрости, що пов'язано зі збільшенням ВВП на душу населення та середньомісячної заробітної плати. Дослідження за допомогою економетричної моделі ще раз довели необхідність в продовженні реформування пенсійної системи та її постійне удосконалення, тому що рівень соціального забезпечення громадян повинен відповідати сучасним реаліям.

Література: 1. Агавердієва Х.Ф. Пенсійна реформа в Україні: рівні системи пенсійного забезпечення / Х.Ф. Агавердієва // Вісник Харківського національного економічного університету. – 2010. – № 3. – С. 17–21. 2. Губрієнко О.М. Проблеми та перспективи реформування пенсійної системи України / О.М. Губрієнко // Вісник Запорізького національного університету. – 2010. – № 4. – С. 57–64. 3. Якімова Л.І. Економетричне моделювання динаміки розвитку солідарної пенсійної системи України / Л.І. Якімова // Галицький економічний вісник. – 2011. – № 2(31). – С. 15–22.

*Тищенко Ю.А., студентка
Науковий керівник – Кондрус Л.Л., ст. викладач
Дніпропетровська державна фінансова академія*

МЕРЕЖЕВЕ ПЛАНУВАННЯ І УПРАВЛІННЯ ЗАСОБАМИ MICROSOFT PROJECT

Мережеве планування – це одна з форм графічного відображення змісту робіт і тривалості виконання стратегічних планів і довгострокових комплексів проектних, планових, організаційних та інших видів діяльності підприємства.

Для управління проектами розроблено методи мережевого планування і управління (МПУ).

Управління проектами з використанням методів МПУ вивчали Д. Модер, С. Філіпс, Кліффорд Ф. Грей, А. Цветкова, Е. Кудрявцев.

За допомогою методів МПУ будь-який проект можна представити у вигляді мережевої моделі. Мережеве планування та управління включає три основних етапи, а саме:

- структурне планування;
- календарне планування;
- оперативне управління.

Досвід застосування методів МПУ підкреслює такі їх переваги:

- скорочення термінів робіт (на 20 - 35 %);
- чітка ув'язка всіх робіт по часу;

- визначення критичного шляху проекту;
- можливість оперативного коригування розроблених планів за допомогою EOM [2, с. 11].

На сьогодні у світі розроблено кілька сотень програмних продуктів, у яких реалізовано методи МПУ. Але реально на вітчизняному і російському ринках представлені не більш як 10 програм, серед яких – Microsoft Project, OpenPlan Professional, SpiderProject, SureTrek Project Manager, Primavera Project Planner, TimeLine, CA Super Project, ProjectScheduler, Turbo Project, ArtemisViews.

Проте, як показує практика, найбільш функціональними можливостями з реалізації методів МПУ, володіє комп'ютерна програма Microsoft Project (далі MSProject).

Основні можливості MS Project включають таке:

- управління всім циклом проекту в єдиному середовищі;
- побудова мережевого графіка типу "роботи-зв'язки";
- визначення критичного шляху проекту;
- подання графіка робіт проекту у формах графіка ключових подій, графіка робіт, діаграми Ганга, діаграми Ганта з відмітками подій;
- планування ресурсів проекту та їх оптимізація за обраними критеріями;
- проведення класифікації витрат на проект;
- проведення аналізу та оцінки вартості проекту;
- проведення аналізу ризиків;
- вирівнювання ресурсів з метою ліквідації перевантаженості ресурсів проекту;
- формування різних звітів за проектом;
- можливість редагування проектів через Інтернет;
- проведення аналізу ходу виконання проекту [3].

За оцінками користувачів, версія MS Project 2010 цілком придатна для використання управління і великих проектів розміром як мінімум 10000 робіт. Сильною стороною програмного продукту є відмінна інтеграція з Microsoft Office, включаючи обмін інформацією через Excel, Outlook, MS Visio.

Комп'ютерна програма MS Project має потужний інструмент МПУ – «Планувальник роботи групи». За його допомогою можна побачити, які завдання втілюють учасники групи, передавати завдання від одного учасника групи іншому, призначити нерозподілені роботи виконавцям [3].

Мережева модель, що розроблена за допомогою MSProject може використовуватись у виробленні рішень, які містять відомості про різні види виконуваних робіт.

Реалізація методу мережевого планування засобами комп'ютерної програми MSProject має наступні переваги:

- скорочення затрат часу на планування відповідних етапів, оптимізацію взаємозв'язків між термінами виконання великого комплексу операцій та моментами початку кожної окремої операції;
- оптимізація процесу обслуговування мережі або самої структури мережі;
- визначення оптимістичного та песимістичного строку виконання проекту, дня найпізнішого терміну початку робіт, коли відомий кінцевий строк;

- грамотний розподіл усіх видів ресурсів (матеріальних, управлінських);

- підвищення ефективності та швидкості розробки планів техніко-економічної, соціально-трудової, фінансово-інвестиційної та інших видів управлінської діяльності.

Література: 1. Новицкий Н.И. Сетевое планирование и управление производством : учеб.-практ. пособ. / Н.И. Новицкий. - М. : Новое знание, 2004. – 159 с. 2. Янов В.В. Використання комп'ютерної програми Project Expert для реалізації Державної цільової економічної програми розвитку інвестиційної діяльності на 2011 – 2015 роки [Електронний ресурс] / В.В. Янов. // Державне будівництво. - 2012. - № 1. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/i-pdf/DeBu_2012_1_17.pdf. 3. Кунда Н.Т. Сучасні засоби управління проектами [Електронний ресурс] / Н.Т. Кунда, Н.М. Крамарчук // Управління проектами, системний аналіз і логістика. Технічна серія. - 2012. - Вип. 9. - С. 89-94. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Upsal_2012_9_22.pdf.

Чуйко А., студентка

*Науковий керівник – Чупілко Т.А., к.т.н., доцент
Дніпропетровська державна фінансова академія*

МОДЕЛЮВАННЯ ДИНАМІКИ ТА СТРУКТУРИ ДЕРЖАВНОГО БОРГУ УКРАЇНИ

Для України, як і для більшості держав світу - державні запозичення є основним джерелом покриття дефіциту бюджету, причому як державного так і місцевих бюджетів. Наявність державного боргу, його розміри, розміщення і методи погашення прямо чи опосередковано впливають майже на всі сторони економічного життя держави, такі як дефіцит державного бюджету, розмір грошової маси в обігу, що визначає темпи інфляції, звуження чи розширення сукупного попиту і пропозиції та інші. Великі розміри внутрішнього і зовнішнього державного боргу, а також відповідно зростання витрат на його обслуговування обумовлюють необхідність вирішення проблеми державного боргу, а відтак і пошуку шляхів вдосконалення механізму його управління.

Важливий внесок в дослідження проблеми державного боргу зробили науковці: Василик О.Д., Вівчар О.Й., Дудченко В.Ю., Юрій С.І., Стоян В.І., Мац М.Й., Каменська В.П., Колісник В.Ю., Ляшенко Ю.І., Макар О.П., Маренич А.І., Новікова К.І., Олійник О.В., Орленко О.В., Пензеник Ю.В., Форкун І.В., Хитра К.П. та інші.

Метою роботи є економетричне моделювання в аналізі структури та динаміки державного боргу України за 2007-2012 рр.

В Україні за роки її незалежності формування державного боргу відбувалося значною мірою хаотично, під впливом потреб оперативного фінансування, поточних потреб бюджетних видатків, що наклало свій відбиток на його структуру та обсяги

Особливо гостро питання державної заборгованості постає в останні роки у зв'язку із стрімким зростанням заборгованості держави на фоні падіння економіки в результаті економічної кризи 2008 року та досить повільного її відновлення. В таких умовах катастрофічно

зростає боргова залежність країни, а отже її економічна безпека, виникає реальне підґрунтя втрати економічної незалежності країни

Державний борг України складається з двох частин: зовнішнього боргу та внутрішнього боргу. Отже, проаналізуємо співвідношення динаміки внутрішнього та зовнішнього боргу України до загальної суми державного боргу України.

Отже, ми спостерігаємо динаміку зростання суми внутрішнього і зовнішнього боргу України по відношенню до загальної суми державного боргу України за 2007-2012 рр.

Внутрішній і зовнішній борги України моделюються відповідно регресіями:

$v = 0.4811x + 22678$ ($R^2 = 0.9962$); $z = 0.5189x - 22678$ ($R^2 = 0.9967$),
де v - внутрішній борг, z - зовнішній борг, x - державний борг.

За останні 6 років обсяги державного боргу України значно збільшилися. Так, у 2012 р. державний борг збільшився на 327926 млн. грн., або в 5,6 разів у порівнянні з 2007 р. Внутрішній борг за цей період збільшився на 172494 млн. грн., або в 10,7 разів по відношенню до 2007 р., а зовнішній - на 155432 млн. грн., або в 3,9 рази. Структурі державного боргу більшу частку займає зовнішній борг. Однак за останні роки спостерігалася тенденція до збільшення частки внутрішнього боргу у загальному обсязі боргу. Так, якщо у 2007 році цей показник становив 24,98%, то у 2012 р. - 47,67%. Протягом періоду з 2007 по 2012 роки відбувалося збільшення розміру державного боргу України. І, як свідчать події 2013-2014 рр., найближчим часом зовнішній борг України невпинно збільшиться. Залучаються кошти країн ЄС, США, Японії та ін.. для подолання кризової ситуації, що склалася в країні на початку 2014 рр. Залучені кошти будуть сприяти відбудові економіки та обороноздатності України.

Проведений аналіз динаміки та структури внутрішнього та зовнішнього державних боргів України та боргової політики держави в цілому й оцінювання рівня боргової безпеки дозволяє констатувати, що за міжнародними стандартами тягар боргу для України є надто загрозливим для економічної безпеки України. Можна стверджувати, що Україна ще не перебуває у стані критичної залежності від зовнішнього фінансування і спроможна своєчасно та в повному обсязі покривати свою заборгованість валютними надходженнями від експорту та має потенціал щодо покриття витрат, пов'язаних із державними запозиченнями, за рахунок коштів державного бюджету. Однак стрімке зростання державного боргу, здійснює тиск на державний бюджет і всю фінансову систему країни. Необхідно підвищувати ефективність управління державним боргом, оскільки обслуговування боргів прирівнюється, а інколи й перевищує, деякі статті видатків бюджету, що є соціально значимими.

Література: 1. Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua/control/uk/index> 2. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.minfin.gov.ua/> 3. Сержанов В.В. Характеристика стану державного боргу України / В.В. Сержанов [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/natural/Nvuu/Ekon/2011_32/statti/4_1.htm

*Ширяєва М. В., студентка
Науковий керівник – Рудянова Т. М., к.ф.-м.н., доцент
Дніпропетровська державна фінансова академія*

МОДЕЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ РЕГІОНАЛЬНИХ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ

Здійснення швидкої та ефективної трансформації соціально-економічних процесів в Україні згідно принципів сталого розвитку на тлі підсилення ролі регіонів є вкрай важливою проблемою. Наукового обґрунтування потребують концептуальні засади регіональної політики сталого розвитку, на основі яких доцільно формувати стратегії, досліджувати вплив факторів, моделювати процеси та розробляти механізми регулювання регіональної комплексної системи за єдиним пріоритетним критерієм сталості її функціонування [2,109].

Економічний потенціал регіону, його розвиток сьогодні розглядаються з точки зору його конкурентоспроможності, що означає забезпечення конкурентних переваг в окремих галузях на всіх рівнях. У структурі валового регіонального продукту (ВРП) найбільша частка належить м. Києву, Донецькій і Дніпропетровській областям [3]. На основі аналізу основних показників господарської діяльності Дніпропетровської області ми дійшли висновку, що соціальний та економічний стан області впродовж 2003-2011 рр. значно погіршився.

Отже, є потреба розробити модель діагностики, яка має забезпечити об'єктивну оцінку конкурентоспроможності області на основі її стану та розвитку виробничої й соціальних сфер для прийняття управлінських рішень.

Прогнозна оцінка розвитку соціально-економічних систем полягає в розробці методики проведення діагностики на основі аналізу тенденцій розвитку СЕС, сценарного передбачення майбутнього розвитку, яке враховує як сформовані тенденції, так і оцінку можливих наслідків прийнятих рішень[1,2-3].

В процесі прогнозування вирішуються такі основні задачі: визначення соціально-економічних потреб і виявлення можливостей та ризиків щодо їх ресурсного забезпечення; обґрунтування найбільш раціональних напрямків використання ресурсів СЕС відповідно до поточних і перспективних потреб; поширене й ефективне використання усіх видів ресурсів для досягнення максимально можливих результатів у розвитку соціально-економічних процесів.

Для прогнозування основного показника рівня соціально-економічного розвитку Дніпропетровської області було обрано нелінійну регресійну функцію. Вихідними даними моделі були вартість основних фондів, чисельність зайнятого населення, обсяги інвестицій в основний капітал, сума витрат на інновації, сальдо зовнішньоторговельного балансу та обсягів викидів шкідливих речовин в атмосферне повітря. Для прогнозування було взято статистичні дані з 2002 по 2011 роки.

Після проведеного кореляційного аналізу, за допомогою якого встановлено щільність та напрямок зв'язку між результуючою ознакою та відповідними факторами, можна зробити висновки, що обсяги ВРП в основному пов'язані з обсягами інвестицій (на 88,1%), вартістю основних фондів (на 78,1%) та сумою інноваційних витрат (на 66,5%). Для визначення параметрів нелінійної регресії методом найменших квадратів функцію зводимо до лінійного вигляду. Після логарифмування і заміни змінних отримуємо приведену лінійну регресію:

$$Y_1 = a_{01} + a_1 Z_1 + a_2 Z_2 + a_3 Z_3$$

$$Y_1 = -1,737 + 0,4334 * 13,568 + 0,773 * 9,926 + 0,0547 * 6,857$$

Оцінивши адекватність прийнятої математичної моделі статистичним даним, за допомогою критерію Фішера з надійністю 0,95, отримали: $F_{роз.} = 28,023$ та порівнявши його з табличним значенням $F_{кр.} = 4,757$ бачимо, що $F_{р} > F_{кр.}$, а отже можна зробити висновок про адекватність побудованої моделі. Модель є значимою, оскільки коефіцієнт детермінації $R^2 = 0,933$.

За розрахунками параметрів нелінійної функції, модель економічного розвитку Дніпропетровської області має такий вигляд:

$$\hat{Y} = 0,176 * X_1^{0,434} * X_2^{0,773} * X_3^{0,055}$$

Прогнозне значення обсягу ВРП на 2012 р. складає: $Y_{пр.} = 198380,77$ млн. грн. Побудувавши інтервал прогнозу з надійністю 0,95, отримали межі довірчого інтервалу Y від 109576,9 до 359153,5 млн. грн.

Розраховані коефіцієнти свідчать, що соціально-економічний розвиток області характеризується високим ступенем залежності від суми основних фондів. При цьому збільшення суми інвестицій в основний капітал на 1% призводить, за умови незмінності інших складових моделі, до збільшення обсягу валового продукту на 0,773%, а зростання витрат на інновації на 1% призводить до збільшення обсягу виробництва на 0,055%. Крім того, зростання суми вартості основних фондів на 1% призведе до збільшення ВРП на 0,434%. Занизьким є вплив науково-технічного прогресу, що не може свідчити про інтенсивний соціально-економічний розвиток області, оскільки зростання відбувається переважно за рахунок збільшення використання екстенсивних факторів виробництва. Отримана модель дозволила спрогнозувати обсяги валового продукту на 2012 та 2013 р.

Отже, розроблена модель дозволила одержати прогнозні оцінки показників, що характеризують загальний рівень розвитку регіональної соціально-економічної системи від зміни таких факторів, як рівень інвестиційної, інноваційної, збутової діяльності, та ін.

Література: 1. Єлісеєва О.К. Оцінка розвитку регіональних соціально-економічних систем // Економічний форум. - № 4. - 2011. - С. 1-6;
2. Дорофійенко В.В. Соціальний аспект сталого розвитку регіональної економіки: теорія та моделі // Сталий розвиток економіки. - № 4. - 2012. - С. 109-116;
3. Кузьменко Р.В. Управління розвитком регіональних економічних систем за допомогою кластерної моделі [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/vsunu/2012_11_1/Kuzmenko_P.pdf.

*Янчара А.М., студентка
Науковий керівник – Кондрус Л.Л., ст. викладач
Дніпропетровська державна фінансова академія*

МІСЦЕ ЕЛЕКТРОННОЇ КОМЕРЦІЇ В СИСТЕМІ СВІТОВОГО ГОСПОДАРСТВА

Електронна комерція, е-комерція (e-commerce) - усі форми торгівлі товарами і послугами завдяки використанню електронних засобів, в тому числі і Інтернету. Електронна комерція – окремий випадок електронного бізнесу [1].

Електронна комерція - це ведення бізнесу в он-лайн режимі, яке присутнє в чотирьох наступних сферах: прямі продажі товарів і послуг; банківська справа та фактурування (платіжні системи); безпечне розміщення інформації; корпоративні закупівлі [2].

Близько 60 000 видів бізнесу обмінюються із своїми партнерами діловою документацією на зразок замовлень і рахунків за допомогою стандартного зв'язку і протоколу, що називається Електронний Обмін Даних (EDI) [1].

Хоча існують очевидні переваги електронної комерції, однак розвинути і впровадити комерційну систему нелегко. Компанії можуть зіштовхнутися з істотними проблемами, такими як: затрати, цінність, безпека, посилення існуючої системи, функціональна сумісність.

Основні принципи технології електронної комерції

- 1) Сильний захист інтелектуальної власності.
- 2) Інтерактивна довіра: захист і таємність.
- 3) Вільна й відкрита міжнародна торгівля.
- 4) Вкладення в інфраструктуру технології електронної комерції [5].

Європа, як і раніше, є лідером в галузі електронної комерції.

Очікується, що сума продажів через Інтернет в Західній Європі зросте з \$ 182 млрд. у 2013 р. до \$ 249 млрд. до 2017.

У галузь Інтернет-торгівлі у 2013 р. становила близько 13% економіки, а до 2017 року її частка зросте до 15%. Це становить річний приріст в 11% (проти 9% в США).

Великобританія є лідером в галузі електронної комерції серед європейських країн, далі йдуть Італія та Іспанія, де он-лайн продажі складають по 2% річного доходу.

Очікується, що за наступні 5 років частка ринку електронної комерції в цих країнах зросте на 1% і 2%, відповідно.

Фахівці Forrester прогнозують, що американський сектор електронної комерції, який на даний момент забезпечує 8% всіх роздрібних продажів в США, за наступні 5 років обжене за швидкістю зростання сектор традиційної роздрібної торгівлі.

При такому прогнозі, в 2017 році частка Інтернет-продажів у США складе \$ 370 млн., або 10% від всіх роздрібних продажів [3].

На думку аналітиків, зростання будуть стимулювати 2 чинники: збільшення використання мобільних пристроїв і збільшення магазинами інвестицій в свої віртуальні підрозділи.

Що стосується України, то тут по зростанню товарообігу торгівля через Інтернет також займає лідируючі позиції в економіці. За 2012 рік обсяг українського ринку e-commerce збільшився на 45% і становив \$1,6 млрд. Згідно з даними спільного дослідження Aukro.ua і PayUkraine, за темпами зростання в 2012 році український он-лайн ритейл займає друге місце в світі після Туреччини.

За підсумком 2013 р. обсяг українського ринку електронної комерції склав \$2 млрд.

Всього в країні працюють близько 8 тис. Інтернет-магазинів, причому 300 найбільших з них займають до 80% ринку. Особливо жваво в мережі розпродаються побутова техніка, одяг та книги: в сегменті побутової техніки та електроніки кожна восьма покупка в Україні – віртуальна.

Найпотужнішим двигуном електронної комерції в Україні експерти називають зростання проникнення Інтернету. Стимулює віртуальних українських покупців і приємна різниця між цінами в Інтернеті і звичайної роздрібною вона може досягати 30%, в той час як у Польщі, за даними Gemios, складає в середньому 10-15%.

Електронна комерція, буде успішно розвиватися і в майбутньому, адже електронні ринки більш ефективні при створенні нових товарів і послуг на основі інформації, що надходить, незамінні в пошуці клієнтів і партнерів по всій земній кулі. Вона замінить звичні для нас бізнес, ділові операції, товари та послуги, точно так само, як телефон, телебачення, факс і електронна пошта змінили стиль взаємодії між фірмами та споживачами. Електронна комерція володіє багатьма перевагами (кращі умови і для просування товару, зниження витрат, своєчасність інформації, скорочення часу переказу грошових коштів, підвищення рівня обслуговування клієнтів, зручність ведення бізнесу тощо) і тому стає все більш популярною [4].

Література: 1. Пархоменко І.І., Бінько В.В. Розробка системи електронної комерції на прикладі Інтернет-магазину [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/35_OINBG_2012/Economics/6_122106.doc.htm 2. Борєцька І.Ю., Марєєв С.В., Степова С.В. Електронна комерція як складова частина електронного бізнесу [Електронний ресурс] – Режим доступу :http://www.rusnauka.com/15APSN_2010/ Informatica/67272.doc.htm 3. Офіційний сайт незалежної аналітичної компанії Forrester Research [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.forrester.com> 4. Філіппова Л.Л. Електронна комерція : за і проти / Л.Л.Філіппова // Вісник НТУ «ХПІ». – 2013. – № 44(1017). – С. 58-65. 5. Стубайло Т.С. Електронна комерція: сучасний стан та проблеми впровадження [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/19_NNM_2007/Economics/23329.doc.htm .

АЛФАВІТНИЙ ПОКАЖЧИК

- Абросімова В.П. – 293 с.
Агурєєва А.І. – 3 с.
Артеменко Я.В. – 5 с.
Бабенко А.Г. – 301 с., 310 с., 312 с.
Бабенко В.Д. – 7 с.
Бабенко Є.А. – 315 с.
Бабкіна Ю.В. – 9 с.
Бараник Л.Б. – 64 с., 99 с., 166 с.,
176 с., 184 с., 210 с., 216 с., 264 с.
Баранник Є.С. – 11 с.
Бахчева І.Л. – 13 с., 317 с.
Башкірова І.А. – 15 с.
Безбатько А.О. – 295 с.
Безродня Д.А. – 17 с.
Бережна К.В. – 319 с., 370 с.,
419 с.
Беркут О.В. – 476 с.
Бигун Э.В. – 321 с.
Бикова А.Л. – 303 с.
Бігун Е.В. – 421 с.
Богомаз М.О. – 19 с.
Богонос Н.М. – 21 с.
Бодня Д.А. – 423 с.
Божок П.В. – 145 с.
Бондаревська К.В. – 293 с.
Борисенко Д.В. – 23 с., 323 с.
Браженко І.В. – 25 с.
Браташевська І.В. – 27 с.
Брівко А.В. – 372 с.
Брожек О.Ю. – 29 с.
Бугай М.С. – 31 с.
Бут І.О. – 34 с.
Бут М.О. – 297 с.
Буц Є.В. – 36 с.
Ванічкіна М.О. – 325 с.
Ватченко О.Б. – 388 с.
Вепхвадзе-Ходзинська Н.Л. – 38 с.
Вербицька Л.С. – 40 с., 425 с.
Винниченко А.Є. – 40 с., 425 с.
Водоп'ян К.В. – 42 с.
Войтович К.В. – 46 с.
Волкова Н.В. – 308 с.
Володкевич А.В. – 44 с.
Волошина Н.А. – 374 с., 386 с., 395 с.
Гаврилова А.Г. – 299 с.
Гаврилук В.В. – 48 с., 163 с.
Гаврюк Л.В. – 50 с.
Гайдаманчук Є.О. – 52 с., 427 с.
Гаращенко І.А. – 54 с.
Гарцуєва О.Г. – 56 с.
Гарькава Т.Л. – 95 с., 374 с., 429 с.
Георгінова А.О. – 58 с.
Гессен А.Є. – 315 с., 319 с.,
323 с., 327 с., 343 с., 350 с.,
356 с., 360 с., 366 с.
Гетьман О.О. – 299 с., 306 с.
Гірман А.П. – 297 с.
Гненна Т.А. – 60 с.
Гожий С.В. – 62 с.
Голуб О.Д. – 64 с.
Гончарова В.В. – 327 с.
Гордієнко В.О. – 82 с., 109 с.,
200 с., 275 с.
Гордієнко О.В. – 283 с.
Горланова Н.В. – 66 с.
Грищенко Д.С. – 376 с.
Гулейко Ю.О. – 319 с., 370 с.,
419 с.
Гуляк А.О. – 376 с.
Гуртова Н.В. – 378 с., 380 с.
Дайноб Е.С. – 68 с.
Даценко В.В. – 52 с., 58 с., 80 с.,
88 с., 125 с., 133 с., 172 с., 198 с.,
208 с., 235 с., 237 с., 239 с., 285 с.,
289 с.
Дейкало Л.Є. – 34 с., 38 с., 68 с.,
127 с., 131 с., 147 с., 188 с., 221 с.,
241 с., 253 с., 259 с.
Дем'яненко Т.Є. – 72 с.
Демарчук А.Ю. – 70 с.
Демиденко Н.Ю. – 431 с., 433 с.
Дженкова Я.П. – 74 с.
Дзяд О.В. – 11 с.
Діброва А.В. – 435 с.
Дмитрійчук М.О. – 437 с.
Домаскіна Л.В. – 76 с.
Доценко В.А. – 269 с.
Дришлюк О.С. – 271 с.
Дуб Б.С. – 78 с.
Дубнянський О.В. – 80 с.
Дубовська О.В. – 149 с., 157 с.
Дудар А.А. – 82 с.
Дядько Д.І. – 84 с.
Жадько К.С. – 403 с., 404 с., 414 с.
Живиця О.В. – 439 с.
Жовненко К.В. – 86 с.
Загорулько А.В. – 441 с.
Загцова О.М. – 382 с.
Задорожна В.В. – 329 с., 443 с.
Заїкін А. – 470 с.
Запорожченко К.О. – 88 с.,
Зімненко А.А. – 331 с.
Зінов'єва О.С. – 90 с.
Зубенко Н.В. – 384 с.
Зуєнко К.Ю. – 445 с.
Зюзін В.О. – 92 с., 386 с., 447 с.
Іванісова А.В. – 95 с., 386 с., 429 с.
Іванченко М.О. – 333 с.
Ігнатенко А.О. – 335 с.
Істратова Т. О. – 337 с.

Кавицька Л.С. – 384 с.
 Камишна І.Г. – 168 с.
 Карпенко Ю.В. – 97 с.
 Кас'ян Є.О. – 99 с.
 Качула С.В. – 19 с., 25 с., 86 с.,
 88 с., 97 с., 113 с., 139 с., 151 с.,
 155 с., 174 с., 190 с., 202 с., 266 с.
 Кисельова А.Ю. – 388 с.
 Кійко А.А. – 339 с.
 Кінша Т.О. – 401 с.
 Кісенко А.О. – 273 с.
 Клецько Ю.В. – 101 с.
 Ковальчук І.В. – 301 с., 390 с.,
 449 с.
 Ковальчук Н.В. – 317 с., 335 с.,
 337 с., 352 с.
 Ковтун Н.В. – 103 с.
 Кольчевська І.О. – 105 с.
 Комарова К.В. – 331 с.
 Кондрус Л.Л. – 419 с., 421 с.,
 425 с., 429 с., 439 с., 445 с.,
 447 с., 451 с., 464 с., 474 с.,
 485 с., 490 с., 496 с.
 Кониченко Т.О. – 107 с.
 Коротун Н.В. – 109 с.
 Корх У.Я. – 111 с.
 Корягіна Т.В. – 393 с.
 Костенко О.А. – 113 с.
 Костирєв М.М. – 392 с.
 Кравченко О.В. – 115 с.
 Краснопольська С.П. – 247 с.,
 366 с., 410 с.
 Кренц В.А. – 451 с.
 Кручук Т.Є. – 117 с.
 Кузіна Р.О. – 119 с.
 Кузнецова Л.О. – 121 с., 452 с.
 Куліченко В.О. – 123 с., 303 с.
 Кушнерова У.В. – 125 с.
 Кущ Ю.О. – 275 с.
 Лазебник Л.Л. – 50 с., 66 с., 103 с.,
 137 с., 170 с., 231 с.
 Лебедева Т.В. – 127 с.
 Лимарь Т.П. – 133 с.
 Лисенко М.С. – 135 с., 277 с.
 Лисяк Л.В. – 13 с., 27 с., 123 с.,
 243 с.
 Лісняк І.Ю. – 129 с.
 Ліщенко Ю.Е. – 131 с.
 Лобза А.В. – 295 с.
 Ловакова М.С. – 137 с.
 Луценко І.Д. – 341 с.
 Любославська Я.П. – 139 с.
 Макар Ю.В. – 279 с.
 Макух Ю.О. – 141 с., 454 с.
 Малигіна Л.І. – 325 с., 333 с.,
 341 с., 345 с., 364 с.
 Малиш П.О. – 335 с.
 Малоок І.А. – 456 с.
 Маляр О.Г. – 143 с.
 Мартиненко А.О. – 145 с.
 Мельник А.Д. – 23 с., 343 с., 458 с.
 Мельниченко С.В. – 393 с.
 Мережна В.Р. – 92 с.
 Мессер І.А. – 147 с.
 Мещеряков А.А. – 78 с., 212 с.,
 245 с.
 Милостна А.О. – 101 с.
 Михайлик А.С. – 281 с.
 Михайличенко М.М. – 451 с.
 Михайлова А.А. – 460 с.
 Михайлюк Ю.О. – 149 с.
 Міронова Л.О. – 3 с., 5 с., 48 с.,
 62 с., 105 с., 111 с., 115 с., 135 с.,
 163 с., 186 с., 196 с., 261 с.,
 269 с., 273 с., 277 с., 291 с.
 Місан І.П. – 151 с.
 Мішуровська А.С. – 153 с.
 Мішутіна Н.О. – 155 с.
 Міщенко Д.А. – 7 с., 9 с., 21 с.,
 29 с., 70 с., 119 с., 129 с., 141 с.,
 223 с., 271 с., 279 с.
 Мойсеєва А.С. – 157 с.
 Мойсейченко Л.В. – 159 с.
 Моргуновська Н.А. – 462 с.
 Нагорнюк М.Ю. – 306 с.
 Надєєва А.Б. – 23 с., 40 с., 92 с.,
 95 с., 145 с., 178 с., 194 с.,
 229 с., 247 с.
 Нароваткіна Т.О. – 233 с.
 Насанович А.М. – 161 с.
 Недайвода Т.Г. – 392 с.
 Нежива Н.Ю. – 372 с.
 Новікова І.А. – 283 с.
 Носарева А.І. – 345 с.
 Оболонський В.М. – 48 с., 163 с.,
 Одуд Д.В. – 166 с.
 Олексієнко А.О. – 285 с.
 Олійник В.Я. – 31 с., 44 с., 60 с.,
 153 с.
 Омельченко Е.К. – 168 с.
 Орлова О.В. – 170 с.
 Орлова Т.О. – 421 с.
 Основенко К.А. – 172 с.
 Остапенко Н.К. – 194 с., 395 с.,
 399 с.
 Островець А.Л. – 174 с.
 Ошийко А.С. – 406 с.
 П'явка М.Ю. – 192 с.
 Павельєва Я.Д. – 176 с.
 Паїрель Г.О. – 178 с.
 Панасенко В.В. – 439 с.
 Паніна Л.В. – 346 с.
 Панько В.О. – 427 с.
 Пачева А.Д. – 464 с.

Перебийніс Т.Р. – 346 с.
 Петренко М.В. – 180 с.
 Петрик І.В. – 182 с.
 Петровська Л.С. – 36 с., 90 с.
 Писаренко О.С. – 184 с.
 Пікуліна Н.Ю. – 370 с., 372 с.,
 376 с., 378 с., 382 с., 397 с.,
 399 с., 406 с., 408 с., 410 с., 416 с.
 Пільгуй С.С. – 466 с.
 Поворознюк О.І. – 350 с.
 Подтуркін С.В. – 352 с., 468 с.
 Полохова А.О. – 186 с.
 Полтавець А.О. – 470 с., 472 с.
 Пономар В.В. – 382 с., 474 с.
 Поплавська В.О. – 354 с., 364 с.,
 476 с.
 Попова Г.О. – 188 с.
 Поривай А.О. – 473 с.
 Потоцька Ю.Ю. – 356 с.
 Правда Ю.С. – 190 с.
 Привалова Л.В. – 380 с., 401 с.
 Приліпченко О.Г. – 287 с.
 Прокоф'єва Ю.А. – 397 с., 480 с.
 Ревенець Д.В. – 194 с., 399 с.
 Редіна Т.О. – 196 с.
 Рибальченко Л.В. – 431 с., 458 с.
 Ромашук Л.В. – 423 с., 456 с.,
 460 с., 478 с.
 Роменська К.М. – 42 с., 180 с.,
 206 с., 219 с., 227 с., 255 с., 257 с.
 Рубцова О.О. – 482 с.
 Рудянова Т.М. – 433 с., 435 с.,
 443 с., 462 с., 466 с., 468 с.,
 472 с., 480 с., 482 с., 488 с., 494 с.
 Рудь Ю.В. – 198 с.
 Русакевич М.С. – 403 с.
 Рябченко Д.О. – 308 с.
 Рядський В.М. – 200 с.
 Савченко А.О. – 358 с., 485 с.
 Садомова О.О. – 202 с.
 Самойленко Л.В. – 204 с.
 Свердленко В.Ю. – 206 с., 401 с.
 Святченко С.О. – 310 с.
 Семененко Т.Л. – 208 с.
 Семенова З.Г. – 390 с., 412 с.
 Серьогін С.С. – 121 с., 161 с.,
 225 с., 249 с., 281 с., 287 с.
 Сидоренко М.В. – 210 с.
 Сидорова А.О. – 212 с.
 Сипало О.М. – 487 с.
 Сич Ю.А. – 360 с.
 Соколовська І.В. – 214 с.
 Соломка Я.А. – 362 с., 403 с.
 Сорока К.О. – 321 с., 329 с.,
 339 с., 346 с., 348 с., 354 с.,
 358 с., 362 с., 368 с.
 Сталовєрова А.О. – 289 с.
 Столпак А.О. – 397 с., 488 с.
 Ступарь Л.Ю. – 216 с.
 Суботня С.В. – 219 с.
 Сугако О.О. – 221 с.
 Суха М.І. – 404 с.
 Тарасова Т.Я. – 223 с.
 Тимошенко М.В. – 117 с., 214 с.
 Тищенко Ю.А. – 490 с.
 Ткаченко Н.М. – 72 с.
 Трещов М.М. – 17 с.
 Трофімова О.А. – 225 с.
 Троценко І.І. – 227 с.
 Тургеля С.Г. – 229 с.
 Федоренко Д.В. – 231 с.
 Фетько Д.М. – 408 с.
 Фоменко Ю.А. – 233 с.
 Халілова О.І. – 235 с.
 Харсун А.І. – 237 с.
 Харченко К.М. – 239 с.
 Хорольська А.П. – 406 с.
 Хорсун А.О. – 241 с.
 Христюк А.Р. – 243 с.
 Хроненко А.О. – 364 с.
 Цисар Н.М. – 245 с.
 Чабан Л.І. – 312 с.
 Чернета Д.В. – 408 с.
 Чопенко О.І. – 247 с., 366 с., 410 с.
 Чубак А.Ю. – 15 с., 46 с., 54 с.,
 56 с., 74 с., 107 с., 143 с., 159 с.,
 182 с., 192 с., 204 с., 249 с., 251 с.
 Чудік І.Ю. – 445 с.
 Чвйко А.В. – 492 с.
 Чупілко С.І. – 437 с., 441 с., 449 с.,
 487 с.
 Чупілко Т.А. – 427 с., 452 с.,
 454 с., 492 с.
 Шарамок А.В. – 368 с.
 Шебеко Т.І. – 76 с.
 Шевцова Г.В. – 251 с.
 Шевчук О.А. – 253 с.
 Шестакова І.В. – 255 с.
 Шигаренко М.С. – 257 с.
 Шинкарук А.О. – 414 с.
 Ширяєва М.В. – 494 с.
 Шобей Є.І. – 259 с.
 Шовкун А.С. – 261 с.
 Штандюк А.А. – 291 с.
 Щирий Г.Л. – 416 с.
 Юрченко К.А. – 412 с., 449 с.
 Ющенко О.О. – 264 с.
 Ягодіна Н.О. – 266 с.
 Янчара А.М. – 496 с.

ЗМІСТ

І СЕКЦІЯ МІСЦЕВІ ФІНАНСИ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СОЦІАЛЬНО- ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНУ

Агурєєва А.І., Міронова Л.О. Податкові надходження як основа формування доходів органів місцевого самоврядування...	3
Артеменко Я.В., Міронова Л.О. Розпорядники коштів державного бюджету України та їх взаємовідносини з органами державної казначейської служби України.....	5
Бабенко В.Д., Міщенко Д.А. Формування та використання місцевих фінансових ресурсів в Україні.....	7
Бабкіна Ю.В., Міщенко Д.А. Державна казначейська служба України та її роль в управлінні коштами держбюджету України..	9
Баранник Є.С., Дзяд О.В. Механізми стимулювання прямого іноземного інвестування в умовах модернізації економіки України.....	11
Бахчева І.Л., Лисяк Л.В. Місцеві бюджети як інструмент соціально-економічного розвитку регіону.....	13
Башкірова І.А., Чубак А.Ю. Бюджетне планування на регіональному рівні.....	15
Безродня Д.А., Трещов М.М. Роль податків в системі державного регулювання економіки.....	17
Богомаз М.О., Качула С.В. Міжбюджетні відносини та їх вплив на фінансове забезпечення соціальних програм.....	19
Богонос Н.М., Міщенко Д.А. Сутність і призначення пенсійного забезпечення в системі соціального захисту населення.....	21
Борисенко Д.В., Мельник А.Д., Надєєва А.Б. Використання інформаційних систем і технологій в обліку бюджетних установ.....	23
Браженко І.В., Качула С.В. Місцеві податки та збори як складова фінансових ресурсів регіону.....	25
Браташевська І.В., Лисяк Л.В. Фінансовий механізм пенсійного страхування в Україні.....	27
Брожак О.Ю., Міщенко Д.А. Управління фінансовими ресурсами місцевого самоврядування.....	29
Бугай М.С., Олійник В.Я. Роль ресурсних платежів у формуванні доходів місцевих бюджетів.....	31
Бут І.О., Дейкало Л.Є. Казначейське обслуговування місцевих бюджетів за доходами та перерахування міжбюджетних трансфертів.....	34
Буц Є.В., Петровська Л.С. Оцінка виконання доходної частини місцевих бюджетів.....	36
Вепхадзе-Ходзинська Н.Л., Дейкало Л.Є. Платіжна система виконання бюджетів та шляхи її вдосконалення.....	38
Вербицька Л.С., Винниченко А.Є., Надєєва А.Б. Інформаційні технології у бухгалтерському обліку бюджетних установ.....	40
Водоп'ян К.В., Роменська К.М. Звітність про виконання бюджетів та шляхи її вдосконалення.....	42

Володкевич А.В., Олійник В.Я. Роль місцевих бюджетів у соціально-економічному розвитку регіонів України.....	44
Войтович К.В., Чубак А.Ю. Система державних фінансів України та її оптимізація.....	46
Гаврилюк В.В., Оболонський В.М., Міронова Л.О. Роль та призначення місцевих бюджетів у соціально-економічному розвитку регіонів.....	48
Гаврюк Л.В., Лазебник Л.Л. Проблеми управління бюджетним боргом України в сучасних умовах.....	50
Гайдаманчук Є.О., Даценко В.В. Оцінка виконання дохідної частини місцевих бюджетів.....	52
Гарашенко І.А., Чубак А.Ю. Удосконалення бюджетного механізму формування та використання фінансових ресурсів регіону.....	54
Гарцусва О.Г., Чубак А.Ю. Місцеві податки і збори як складова фінансових ресурсів регіону.....	56
Георгінова А.О., Даценко В.В. Удосконалення формування бюджету пенсійного фонду України у регіоні.....	58
Гненна Т.А., Олійник В.Я. Місцеві бюджети у фінансовій системі: сучасний стан і подальший розвиток.....	60
Гожий С.В., Міронова Л.О. Управління фінансами бюджетних установ.....	62
Голуб О.Д., Баранник Л.Б. Удосконалення системи соціального захисту населення.....	64
Горланова Н.В., Лазебник Л.Л. Удосконалення прогнозування та планування видатків місцевих бюджетів України.....	66
Дайюб Е.С., Дейкало Л.Є. Контроль і аудит в системі державної казначейської служби України.....	68
Демарчук А.Ю., Міщенко Д.А. Складові оптимізації державного бюджету.....	70
Дем'яненко Т.Є., Ткаченко Н.М. Податковий менеджмент підприємства: аудит і аналіз розрахунків з бюджетом.....	72
Дженкова Я.П., Чубак А.Ю. Податки в системі державного регулювання економіки.....	74
Домаскіна Л.В., Шебеко Т.І. Формування та використання місцевих фінансових ресурсів в Україні.....	76
Дуб Б.С., Мещеряков А.А. Ефективне управління бюджетним механізмом як шлях до економічного зростання.....	78
Дубнянський О.В., Даценко В.В. Фінансовий механізм пенсійного страхування.....	80
Дудар А.А., Гордієнко В.О. Місцеві фінанси у забезпеченні соціально-економічного розвитку регіону.....	82
Дядько Д.І., Даценко В.В. Удосконалення фінансового забезпечення державних програм в Україні.....	84
Жовненко К.В., Качула С.В. Удосконалення планування видатків місцевих бюджетів на охорону здоров'я.....	86
Запорожченко К.О., Качула С.В. Формування та використання місцевих фінансових ресурсів в Україні.....	88
Зінов'єва О.С., Петровська Л.С. Пріоритетні напрями використання коштів місцевих бюджетів.....	90
Зюзін В.О., Мережна В.Р., Надєєва А.Б. Організація обліку і контролю прийнятих і виконаних зобов'язань бюджетних установ.....	92

Іванісова А.В., Гарькава Т.Л., Надєєва А.Б. Порядок проведення витрат на відрядження працівників бюджетних установ.....	95
Карпенко Ю. В., Качула С.В. Удосконалення формування місцевих бюджетів в Україні.....	97
Кас'ян Є.О., Баранник Л.Б. Державна казначейська служба України - повноважний учасник бюджетного процесу.....	99
Клецько Ю.В., Милостна А.О. Бухгалтерський облік та звітність про надходження коштів до державного бюджету України.....	101
Ковтун Н.В., Лазебник Л.Л. Удосконалення прогнозування та планування доходів місцевих бюджетів України.....	103
Кольчевська І.О., Міронова Л.О. Підвищення ефективності використання видаткової частини місцевих бюджетів України....	105
Кониченко Т.О., Чубак А.Ю. Вдосконалення планування видатків місцевих бюджетів.....	107
Коротун Н.В., Гордієнко В.О. Контроль за ефективністю використання коштів бюджету м. Новомосковська на фінансування цільової програми «Питна вода».....	109
Корх У.Я., Міронова Л.О. Удосконалення політики формування доходів місцевих бюджетів за рахунок податкових надходжень....	111
Костенко О.А., Качула С.В. Міжбюджетні відносини та їх вплив на фінансове забезпечення соціальних програм.....	113
Кравченко О.В., Міронова Л.О. Аналіз використання фінансових ресурсів бюджетних установ.....	115
Кручук Т.Є., Тимошенко М.В. Оцінка системи забезпечення вищої освіти фінансовими ресурсами на сучасному етапі розвитку України...	117
Кузіна Р.О., Міщенко Д.А. Розпорядники коштів місцевих бюджетів та їх взаємовідносини з органами державної казначейської служби України.....	119
Кузнецова Л.О., Серьогін С.С. Державний борг як складова державних фінансів України.....	121
Куліченко В.О., Лисяк Л.В. Вплив податкової політики України на фінансово-економічну діяльність суб'єктів господарювання.....	123
Кушнірєва У. В., Даценко В. В. Роль державної казначейської служби України в забезпеченні управління та підконтрольності державних фінансових ресурсів.....	125
Лєбєдєва Т.В., Дейкало Л.Є. Організація виконання місцевих бюджетів органами дксу, їх контроль за виконанням та шляхи вдосконалення.....	127
Лісняк І.Ю., Міщенко Д.А. Звітність про виконання бюджетів та її роль у бюджетному процесі.....	129
Ліщенко Ю. Е., Дейкало Л.Є. Сутність, призначення та роль єдиного казначейського рахунку у процесі виконання бюджетів..	131
Лимарь Т.П., Даценко В.В. Державні (місцеві) запозичення як інструмент бюджетної політики.....	133
Лисенко М.С., Міронова Л.О. Міжбюджетні відносини: недоліки механізму регулювання та шляхи вдосконалення.....	135
Ловакова М.С., Лазебник Л.Л. Становлення системи управління видатками місцевих бюджетів в сучасних умовах розвитку економіки.....	137

Любославська Я. П., Качула С.В. Удосконалення формування місцевих бюджетів в Україні.....	139
Макух Ю.О., Міщенко Д.А. Особливості управління державним боргом України.....	141
Маляр О.Г., Чубак А.Ю. Вдосконалення бюджетного механізму регулювання соціального захисту населення.....	143
Мартиненко А.О., Божок П.В., Надєєва А.Б. Організація і облік розрахунків з оплати праці в бюджетних установах.....	145
Мессер І.А., Дейкало Л.Є. Взаємодія органів державної казначейської служби України з фінансовими інститутами та шляхи її вдосконалення.....	147
Михайлюк Ю.О., Дубовська О.В. Соціально-економічні засади формування системи міжбюджетних відносин в Україні.....	149
Місан І. П., Качула С.В. Податкові надходження як основа формування доходів органів місцевого самоврядування.....	151
Мішуровська А.С., Олійник В.Я. Казначейське обслуговування місцевих бюджетів за доходами та шляхи його вдосконалення....	153
Мішутіна Н. О., Качула С.В. Формування та використання місцевих фінансових ресурсів в Україні.....	155
Мойсеєва А.С., Дубовська О.В. Удосконалення планування видатків місцевих бюджетів на освіту в Україні.....	157
Мойсейченко Л.В., Чубак А.Ю. Формування та використання фінансових ресурсів бюджетних установ.....	159
Насанович А.М., Серьогін С.С. Контроль за використанням бюджетних коштів органами державної казначейської служби України.....	161
Оболонський В.М., Гаврилюк В.В., Міронова Л.О. Роль та призначення місцевих бюджетів у соціально-економічному розвитку регіонів.....	163
Одуд Д.В., Бараник Л.Б. Поняття та основні ознаки державних фінансів.....	166
Омельченко Е.К., Камишна І.Г. Бюджет як інструмент забезпечення соціально-економічного розвитку регіону.....	168
Орлова О. В., Лазебник Л.Л. Удосконалення системи управління видатками місцевих бюджетів в Україні.....	170
Основенко К.А., Даценко В.В. Казначейське обслуговування державного бюджету України за видатками та шляхи його вдосконалення.....	172
Островець А. Л., Качула С.В. Пріоритетні напрями використання коштів місцевих бюджетів.....	174
Павельєва Я.Д., Баранник Л.Б. Актуальні проблеми платіжної системи виконання бюджетів та шляхи їх вирішення.....	176
Паїрель Г.О., Надєєва А.Б. Розпорядники коштів державного бюджету України та їх взаємовідносини з органами державної казначейської служби України.....	178
Петренко М.В., Роменська К.М. Підвищення ефективності видаткової частини місцевих бюджетів України.....	180
Петрик І.В., Чубак А.Ю. Переваги та недоліки впровадження єдиного соціального внеску.....	182
Писаренко О.С., Баранник Л.Б. Підвищення ефективності використання видаткової частини місцевих бюджетів України....	184
Полохова А.О., Міронова Л.О. Управління фінансовими ресурсами органів місцевого самоврядування.....	186

Попова Г.О., Дейкало Л.Є. Роль органів казначейства в раціональному та ефективному використанні бюджетних коштів..	188
Правда Ю.С., Качула С.В. Бюджетний механізм формування дохідної частини місцевого бюджету.....	190
П'явка М.Ю., Чубак А.Ю. Пріоритетні напрями використання коштів місцевих бюджетів.....	192
Ревенець Д.В., Остапенко Н.К., Надєєва А.Б. Стан облікової політики бюджетних установ в Україні та її перехід на міжнародний рівень.....	194
Редіна Т.О., Міронова Л.О. Бюджетний механізм формування дохідної частини місцевого бюджету.....	196
Рудь Ю.В., Даценко В.В. Пенсійний фонд України в системі пенсійного страхування.....	198
Рядський В.М., Гордієнко В.О. Залежність кількості та суми відмов від кількості розпорядників бюджетних коштів.....	200
Садомова О.О., Качула С.В. Бюджет як інструмент забезпечення соціально-економічного розвитку регіону.....	202
Самойленко Л.В., Чубак А.Ю. Управління фінансами бюджетних установ.....	204
Свердленко В.Ю., Роменська К.М. Удосконалення планування та прогнозування видатків місцевих бюджетів.....	206
Семененко Т.Л., Даценко В.В. Пенсійний фонд України в системі пенсійного страхування.....	208
Сидоренко М.В., Баранник Л.Б. Роль державної казначейської служби України в бюджетному процесі.....	210
Сидорова А.О., Мещеряков А.А. Соціальний аспект бюджетної політики України.....	212
Соколовська І.В., Тимошенко М.В. Вплив податкової політики на соціально-економічний розвиток регіону.....	214
Ступарь Л.Ю., Баранник Л.Б. Сучасний стан та перспективи розвитку засад планування податкового потенціалу регіонів України..	216
Суботня С.В., Роменська К.М. Видатки місцевих бюджетів на освіту в Україні.....	219
Сугако О.О., Дейкало Л.Є. Державна казначейська служба України як орган фінансового контролю у бюджетному процесі..	221
Тарасова Т.Я., Міщенко Д.А. Удосконалення механізму фінансового вирівнювання в Україні.....	223
Трофімова О.А., Серьогін С.С. Фінансовий контроль в Україні: проблеми та перспективи вдосконалення.....	225
Троценко І.І.,Роменська К.М. Оцінка ефективності використання коштів місцевих бюджетів.....	227
Тургеля С.Г., Надєєва А.Б. Роль розпорядників бюджетних коштів у бюджетному процесі.....	229
Федоренко Д.В., Лазебник Л.Л. Бюджетне регулювання соціального захисту громадян в системі міжбюджетних відносин.....	231
Фоменко Ю.А., Нароваткіна Т.О. Казначейське обслуговування державного бюджету України за доходами та шляхи його вдосконалення	233
Халілова О.І., Даценко В.В. Удосконалення фінансового механізму пенсійного страхування в Україні.....	235
Харсун А.І., Даценко В.В. Бюджетне регулювання регіонального розвитку.....	237

Харченко К.М., Даценко В.В. Фінансовий контроль органів державної казначейської служби України за надходженням та використанням бюджетних коштів.....	239
Хорсун А.О., Дейкало Л.Є. Управління фінансовими ресурсами органів місцевого самоврядування.....	241
Христюк А.Р., Лисяк Л.В. Проблеми запровадження програмно-цільового методу.....	243
Цисар Н.М., Мещеряков А.А. Удосконалення системи планування дохідної частини місцевих бюджетів.....	245
Чопенко О. І., Краснопольська С.П., Надєєва А.Б. Особливості організації та обліку оплати праці в бюджетних установах у сучасних умовах господарювання.....	247
Чуйко А.В., Серьогін С.С. Казначейське обслуговування державного бюджету України за доходами та шляхи його вдосконалення.....	249
Шевцова Г.В., Чубак А.Ю. Єдиний казначейський рахунок та його роль в бюджетному процесі.....	251
Шевчук О. А., Дейкало Л.Є. Формування та аналіз показників звітності органів казначейства.....	253
Шестакова І.В., Роменська К.М. Особливості складання та фінансового забезпечення місцевих програм.....	255
Шигаренко М.С., Роменська К.М. Роль місцевих податків та зборів у формуванні доходів місцевих бюджетів.....	257
Шобей Є.І., Дейкало Л.Є. Казначейське обслуговування державного бюджету України за видатками та шляхи його вдосконалення.....	259
Шовкун А.С., Міронова Л.О. Місцеві податки та збори, як складова фінансових ресурсів.....	261
Ющенко О.О., Баранник Л.Б. Необхідність переорієнтації бюджетного механізму системи соціального захисту населення в умовах сучасної трансформації української економіки.....	264
Ягодіна Н.О., Качула С.В. Застосування програмно-цільового методу в управлінні видатками місцевих бюджетів.....	266

II СЕКЦІЯ МЕХАНІЗМИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ

Доценко В.А., Міронова Л.О. Вплив прямих іноземних інвестицій на соціально-економічний розвиток країни.....	269
Дришлюк О.С., Міщенко Д.А. Механізм забезпечення фінансової безпеки держави.....	271
Кісенко А.О., Міронова Л.О. Вплив економічної кризи на фінансову безпеку держави.....	273
Кущ Ю.О., Гордієнко В.О. Внутрішня заборгованість та її вплив на фінансову безпеку держави.....	275
Лисенко М.С., Міронова Л.О. Казначейське обслуговування місцевих бюджетів за доходами та перерахування міжбюджетних трансфертів... ..	277
Макар Ю.В., Міщенко Д.А. Формування механізму управління фінансовою безпекою у фінансових установах.....	279

Михайлик А.С., Серьогін С.С. Напрями збереження і розвитку науково-технічного потенціалу України.....	281
Новікова І.А., Гордієнко О.В. Вплив бюджетної політики на соціально-економічний розвиток країни.....	283
Олексієнко А.О., Даценко В.В. Управління фінансово-економічною безпекою органів місцевого самоврядування.....	285
Приліпченко О.Г., Серьогін С.С. Проблеми управління державними запозиченнями на сучасному етапі.....	287
Сталовєрова А.О., Даценко В.В. Зовнішня заборгованість та її вплив на фінансову безпеку України.....	289
Штандюк А.А., Міронова Л.О. Вплив іноземних інвестицій на соціально-економічний розвиток України.....	291

ІІІ СЕКЦІЯ.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СОЦІАЛЬНО-ТРУДОВИХ ВІДНОСИН НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ

Абросімова В.П., Бондаревська К.В. Макроекономічні аспекти регулювання заробітної плати в Україні.....	293
Безбатько А.О., Лобза А.В. Глобалізація і її вплив на трудові ресурси: сутність, розвиток, переваги та недоліки.....	295
Бут М.О., Гірман А.П. Актуальні проблеми соціально-трудо­вих відносин на регіональному рівні.....	297
Гаврилова А.Г., Гетьман О.О. Шляхи підвищення якості трудового життя.....	299
Ковальчук І.В., Бабенко А.Г. Підвищення ефективності використання кадрового потенціалу в системі державної служби... ..	301
Куліченко В.О., Бикова А.Л. Віртуалізація суб'єктів господарювання в контексті проблем ІТ-менеджменту.....	303
Нагорнюк М.Ю., Гетьман О.О. Формування освітньої моделі сучасного фахівця відповідно до вимог ринку праці в регіоні.....	306
Рябченко Д.О., Волкова Н.В. Проблеми зайнятості сільського населення.....	308
Святченко С.О., Бабенко А.Г. Удосконалення системи оцінки державних службовців.....	310
Чабан Л.І., Бабенко А.Г. Проблеми соціальної відповідальності бізнесу в Дніпропетровській області.....	312

ІV СЕКЦІЯ

МЕНЕДЖМЕНТ СУЧАСНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ : ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ

Бабенко Є.А., Гессен А.Є. Формування та зміни організаційної культури на підприємстві.....	315
Бахчева І.Л., Ковальчук Н.В. Місце України у світових тенденціях споживання кави.....	317
Бережна К.В., Гулейко Ю.О., Гессен А.Є. Проблеми організаційної культури на вітчизняних підприємствах.....	319
Бигун Э.В., Сорока Е.А. Маркетинг : проблемы и перспективы развития.....	321
Борисенко Д.В., Гессен А.Є. Актуальне значення корпоративної культури для комерційного банку.....	323
Ванічкіна М.О., Малигіна Л.І. Культура усного спілкування сучасної молоді.....	325

Гончарова В.В., Гессен А.Є. Впровадження стандартів міжнародної організації праці на вітчизняному ринку праці.....	327
Задорожна В.В., Сорока К.О. Мовні засоби переконування.....	329
Зімненко А.А., Комарова К.В. Формування маркетингової стратегії підприємства.....	331
Іванченко М.О., Малигіна Л.І. Мовленнєвий «антиетикет» сучасного студента.....	333
Ігнатенко А.О., Малиш П.О., Ковальчук Н.В. Міжнародне подвійне оподаткування та шляхи його врегулювання.....	335
Істратова Т. О., Ковальчук Н.В. Стратегії виходу українських підприємств на міжнародні ринки.....	337
Кійко А.А., Сорока К.О. Невербальні засоби спілкування.....	339
Луценко І.Д., Малигіна Л.І. Засоби забезпечення статусу престижності української мови: історичний досвід.....	341
Мельник А.Д., Гессен А.Є. Визначення факторів формування механізму організаційної культури на підприємстві.....	343
Носарева А.І., Малигіна Л.І. Мова української реклами.....	345
Паніна Л.В., Сорока К.О. Маркетингові дослідження як основа прийняття управлінських рішень.....	346
Перебийніс Т.Р., Сорока К.О. Маркетинг у сфері страхового бізнесу...	348
Поворознюк О.І., Гессен А.Є. Організаційна культура в різних типах організацій.....	350
Подтуркін С.В., Ковальчук Н.В. Переваги та недоліки діяльності офшорних компаній.....	352
Поплавська В.О., Сорока К.О. Імідж ділової людини.....	354
Потоцька Ю.Ю., Гессен А.Є. Права людини і трудові практики як предмет корпоративної соціальної відповідальності.....	356
Савченко А.О., Сорока К.О. Оцінка ефективності рекламної діяльності підприємства.....	358
Сич Ю.А., Гессен А.Є. Соціальна відповідальність ЗМІ : вплив на поведінкові моделі в суспільстві.....	360
Соломка Я.А., Сорока К.О. Товарна марка як основа для формування бренду.....	362
Хроненко А. О., Поплавська В.О., Малигіна Л.І. Гендерні аспекти спілкування.....	364
Чопенко О. І., Краснопольская С.П., Гессен А.Є. Корпоративні принципи підприємств харчової промисловості.....	366
Шарамок А.В., Сорока К.О. Бренд як складова стратегічного розвитку товару.....	368

V СЕКЦІЯ АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ОБЛІКУ, СТАТИСТИКИ ТА АНАЛІЗУ

Бережна К.В., Гулейко Ю.О., Пікуліна Н.Ю. Оцінка платоспроможності підприємств на прикладі ПАТ «Баштанський сирзавод» та ПАТ «Пирятинський сирзавод».....	370
Брівко А.В., Нежива Н.Ю., Пікуліна Н.Ю. Аналіз фінансової стійкості промислових підприємств.....	372
Гарькава Т.Л., Волошина Н.А. Аналіз матеріально-технічної бази інформаційно-аналітичного забезпечення прийняття управлінських рішень.....	374

Грищенко Д.С., Гуляк А.О., Пікуліна Н.Ю. Аналіз фінансової стійкості підприємства.....	376
Гуртова Н.В., Пікуліна Н.Ю. Ліквідність як фінансова характеристика платоспроможності підприємства.....	378
Гуртова Н.В., Привалова Л.В. Організація контролінгу – запорука ефективного інформаційного забезпечення управління на підприємствах..	380
Загузова О.М., Пономар В.В., Пікуліна Н.Ю. Аналіз майнового стану підприємства.....	382
Зубенко Н.В. Кавицька Л.С. Контролінг і внутрішній аудит фінансової звітності підприємства та шляхи удосконалення їх методики..	384
Іванісова А.В., Зюзін В.О., Волошина Н.А. інформаційно-аналітичне забезпечення дослідження ВВП та ВРП в Україні.....	386
Кисельова А.Ю., Ватченко О.Б. Оптимізація виробничої потужності підприємств: критерії оцінки та чинники її забезпечення.....	388
Ковальчук І.В., Семенова З.Г. Роль економічного аналізу у підвищенні ефективності діяльності підприємства у сучасних ринкових умовах.....	390
Костирєв М.М., Недайвода Т.Г. Розвиток малого бізнесу в умовах податкових реформ.....	392
Мельниченко С.В., Корягіна Т.В. Напрями державного регулювання інвестиційної діяльності з урахуванням чинника екологічних витрат.....	393
Остапенко Н.К., Волошина Н.А. Інформаційно-аналітичне забезпечення аналізу використання основних засобів.....	395
Прокоф'єва Ю.А., Столпак А.О., Пікуліна Н.Ю. Оцінка фінансової стійкості як важливого індикатора фінансового стану підприємства.....	397
Ревенець Д.В., Остапенко Н.К., Пікуліна Н.Ю. Теоретичні аспекти аналізу дебіторської заборгованості.....	399
Свердленко В.Ю., Кінша Т.О., Привалова Л.В. Оцінка тенденцій розвитку банківської мережі в Україні.....	401
Соломка Я.А., Русакевич М.С., Жадько К.С. Облік оплати праці працівників на підприємстві та шляхи його удосконалення..	403
Суша М. І., Жадько К.С. Бухгалтерського обліку на підприємстві.	404
Хорольська А.П., Ошийко А.С., Пікуліна Н. Ю. Платоспроможність – один із основних показників фінансового стану підприємства.....	406
Чернета Д.В., Фетько Д.М., Пікуліна Н.Ю. Аналіз фінансової стійкості	408
Чопенко О. І., Краснопольська С.П., Пікуліна Н.Ю. Оцінка технічного стану основних засобів підприємств різних галузей....	410
Юрченко К.А., Семенова З.Г. Аналіз витрат на робочу силу.....	412
Шинкарук А.О., Жадько К.С. Форми бухгалтерського обліку та їх розвиток.....	414
Щирий Г.Л., Пікуліна Н.Ю. Теоретичні та практичні аспекти ліквідності балансу.....	416

VI СЕКЦІЯ

МАТЕМАТИЧНЕ МОДЕЛЮВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ КРАЇНИ ТА РЕГІОНІВ

Бережна К.В., Гулейко Ю.О., Кондрус Л.Л. Стан індексів та індикаторів сталого розвитку в Україні.....	419
--	-----

Бігун Е.В., Орлова Т.О., Кондрус Л.Л. Платіжні системи в Internet як необхідний елемент розвитку електронної комерції....	421
Бодня Д.А., Ромашук Л.В. Задача багаторесурсної фірми.....	423
Вербицька Л.С., Винниченко А.Є., Кондрус Л.Л. Особливості системи інтернет-банкінгу та його сучасний стан в Україні.....	425
Гайдаманчук Є.О., Панько В.О., Чупілко Т.А. Імітаційне моделювання управління ризиками IT-проектів.....	427
Гарькава Т.Л., Іванісова А.В., Кондрус Л.Л. Переваги та недоліки використання системи «Клієнт-банк».....	429
Демиденко Н.Ю., Рибальченко Л.В. Автоматизовані інформаційні системи в процесі діяльності банківських установ..	431
Демиденко Н.Ю., Рудянова Т.М. Удосконалення управління портфельним кредитним ризиком банку.....	433
Діброва А.В., Рудянова Т.М. Використання методів теорії ймовірностей на запорізькій атомній електростанції.....	435
Дмитрійчук М.О., Чупілко С.І. Автоматизація обліку діяльності зоопарку.....	437
Живиця О.В., Панасенко В.В., Кондрус Л.Л. Автоматизовані системи в економіці.....	439
Загорулько А.В., Чупілко С.І. Інформаційне забезпечення потреб туристичної діяльності.....	441
Задорожна В.В., Рудянова Т.М. Оптимізаційна задача інвестиційних проектів.....	443
Зуєнко К.Ю., Чудік І.Ю., Кондрус Л.Л. Електронна комерція...	445
Зюзін В.О., Кондрус Л.Л. Необхідність автоматизації бухгалтерського обліку в сучасних умовах.....	447
Ковальчук І.В., Юрченко К.А., Чупілко С.І. Автоматизована база даних «індустріальне районне об'єднання ветеранів, інвалідів і сімей загиблих в Афганістані воїнів Дніпропетровського міського об'єднання ветеранів Афганістану».....	449
Кренц В.А., Михайличенко М.М., Кондрус Л.Л. Застосування Microsoft Project при написанні дипломних робіт студентами-економістами.....	451
Кузнецова Л., Чупілко Т.А. Міжбюджетні трансферти як інструмент міжбюджетного регулювання.....	452
Макух Ю.О., Чупілко Т.А. Аналіз видаткової частини державного бюджету України в період 2008-2013 рр.....	454
Малоок І.А., Ромашук Л.В. Застосування визначеного інтеграла у сфері фінансових розрахунків.....	456
Мельник А.Д., Рибальченко Л.В. Прогресивні системи підтримки прийняття рішень.....	458
Михайлова А.А., Ромашук Л.В. Інструмент дослідження і опису економічних явищ.....	460
Моргуновська Н.А., Рудянова Т.М. Дискретні ланцюги Маркова та їх застосування в економіці.....	462
Пачева А.Д., Кондрус Л.Л. Роль та місце системи електронного бізнесу на ринку фінансових послуг.....	464
Пільгуй С.С., Рудянова Т.М. Порівняльний аналіз портфеля цінних паперів на основі оптимізаційних моделей Г. Марковіца та У. Шарпа.....	466
Подтуркін С.В., Рудянова Т.М. Аналіз оптимізації портфеля цінних паперів на основі методу Value at Risk.....	468

Полтавець А., Заїкін А. Розв'язання економічних задач за допомогою методів та моделей математичного програмування...	470
Полтавець А. О., Рудянова Т. М. Прогнозування структурних змін експортно-імпортних операцій за допомогою ланцюгів маркова.....	472
Пономар В.В., Кондрус Л.Л. Оцінка фіскальної ефективності місцевого оподаткування у Дніпропетровській області.....	474
Поплавська В.О., Беркут О.В. Принцип оптимальності Беллмана..	476
Поривай А.О., Ромашук Л.В. Модель Леонтьєва багатогалузевої економіки.....	478
Прокоф'єва Ю.А., Рудянова Т.М. Оцінка впливу факторів на рівень розвитку регіону.....	480
Рубцова О.О., Рудянова Т.М. Оптимізація структури балансу банку як метод управління його ресурсами.....	482
Савченко А.О., Кондрус Л.Л. Сучасні засоби управління проектами.....	485
Сипало О.М., Чупілко С.І. Інформаційне забезпечення закладів громадського харчування.....	487
Столпак А.О., Рудянова Т.М. Економетричне моделювання динаміки розвитку солідарної пенсійної системи України.....	488
Тищенко Ю.А., Кондрус Л.Л. Засобами Microsoft Project.....	490
Чуйко А., Чупілко Т.А. Моделювання динаміки та структури державного боргу України.....	492
Ширяєва М.В., Рудянова Т. М. Моделювання розвитку регіональних соціально-економічних систем.....	494
Янчара А.М., Кондрус Л.Л. Місце електронної комерції в системі світового господарства.....	496
Алфавітний покажчик.....	498

Наукове видання

**УКРАЇНА НА ШЛЯХУ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ
ПЕРЕТВОРЕНЬ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ: НАУКОВИЙ
ПОГЛЯД МОЛОДІ**

ТЕЗИ

XVII ВСЕУКРАЇНСЬКА СТУДЕНТСЬКА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА
КОНФЕРЕНЦІЯ

У 45   **Україна на шляху соціально-економічних перетворень в
умовах глобалізації: науковий погляд молоді** : Тези XVII
Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції (25 квітня
2014 року). – Дніпропетровськ, ДДФА, 2014. – Т. 1. – 512 с.
ISBN 978-966-8866-97-5

Збірник містить тези доповідей, присвячених актуальним теоретичним і
практичним питанням соціально-економічного розвитку регіонів України,
представлених на XVII Всеукраїнській студентській науково-практичній конференції,
що відбулася в Дніпропетровській державній фінансовій академії 25 квітня 2014 року.

Матеріали конференції можуть бути корисними студентам, аспірантам
та молодим вченим.

УДК 336.42:330.3:339.9
ББК 65.9(4Укр)

Коректори *Л.І. Богун, О.С. Косенко, А.О. Островська*
Технічні редактори *Т.Г. Пунтус, Л.В. Кебал*

Підп. до друку _____ Формат 84x 108^{1/32} Папір друк.
Ум.друк.арк. 26,9 Облік.-видав.арк. 36,9 Тираж 150 Замов. № _____

РВВ ДДФА Дільниця оперативного друку. Св. Держкомітету інформ.
політики, телебачення та радіомовлення сер. ДК 2126 від 7.03.2005 р.